

GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

HOTĂRÂRE nr. ____

din 7 mai 2025

Chișinău

Cu privire la aprobarea Agendei de reforme aferente Planului de creștere al Republicii Moldova pentru anii 2025-2027

În temeiul art. 2 din Legea nr. 112/2014 pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, Guvernul HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă Agenda de reforme aferentă Planului de creștere al Republicii Moldova pentru 2025-2027 (se anexează în limbile română și engleză).

2. Lista indicativă a proiectelor investiționale pentru implementarea Agendei de reforme aferente Planului de creștere al Republicii Moldova pentru anii 2025-2027, care urmează a fi pusă în aplicare prin intermediul Platformei de investiții pentru vecinătate, se va aproba de către Comitetul Interministerial pentru Planificare Strategică.

3. Guvernul va elabora și va aproba mecanismul de implementare și monitorizare a Agendei de reforme aferente Planului de creștere al Republicii Moldova pentru 2025-2027 și mecanismul de raportare către Comisia Europeană în termen de până la șase luni de la intrarea în vigoare a prezentei hotărâri.

4. Prezenta hotărâre intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Prim-ministru

DORIN RECEAN

Contrasemnează:

Viceprim-ministru,
ministrul dezvoltării
economice și digitalizării

Doina NISTOR

Viceprim-ministru
pentru integrare europeană

Cristina GHERASIMOV

Ministrul finanțelor

Victoria Belous

Aprobată
prin Hotărârea Guvernului nr. ____/2025.

**Agenda de reforme
aferentă Planului de creștere al Republicii Moldova
pentru anii 2025-2027**

CUPRINS

PARTEA I: OBIECTIVELE ȘI CONSECVENȚA AGENDEI DE REFORME

1	PRINCIPALELE PROVOCĂRI	9
	COMPETITIVITATEA ECONOMICĂ / DEZVOLTAREA SECTORULUI PRIVAT	11
	CONECTIVITATE ȘI INFRASTRUCTURĂ DIGITALĂ	13
	GUVERNANȚA ECONOMICĂ	15
	CAPITALUL SOCIAL	18
	SECURITATEA ȘI EFICIENȚA ENERGETICĂ	24
	VALORI FUNDAMENTALE	25
	IMPACT	27
2	OBIECTIVELE AGENDEI DE REFORME	29
3.	CONSECVENȚA CU CADRUL GENERAL DE POLITICI	30
4.	PRIORITĂȚI ALE POLITICILOR CHEIE	38
4.1	SECTOARE FUNDAMENTALE	38
4.2	TRANSFORMAREA DIGITALĂ ȘI ASPECTE DE SECURITATE DIGITALĂ	38
4.3	EDUCAȚIE, FORMARE, OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ ȘI OBIECTIVE SOCIALE	39
4.4	PRINCIPIUL „NU PREJUDICIA ÎN MOD SEMNIFICATIV”	40
5.	INTEGRARE	40
	PARTEA 2: DESCRIEREA DOMENIULUI DE POLITICI ȘI A REFORMELOR CONEXE	41
	1.DOMENIUL DE POLITICI 1: COMPETITIVITATEA ECONOMICĂ / DEZVOLTAREA SECTORULUI PRIVAT	41
	SUBDOMENIUL 1.1: MEDIUL DE AFACERI	41
	SUBDOMENIUL 1.2: COMPETITIVITATEA SECTORULUI DE AFACERI	43
	SUBDOMENIUL 1.3: ACCES LA FINANȚARE ȘI DEZVOLTAREA PIEȚEI DE CAPITAL	48
	SUBDOMENIUL 1.4: PROMOVAREA COMERȚULUI ȘI A INVESTIȚIILOR	49
	SUBDOMENIUL 1.5: CONCURENȚA / AJUTORUL DE STAT	50
	SUBDOMENIUL 1.6: SPS	51
	SUBDOMENIUL 1.7: AGRICULTURĂ	52
	SUBDOMENIUL 1.8: DEZVOLTARE RURALĂ	54
	SUBDOMENIUL 1.9: TURISM	55
	SUBDOMENIUL 1.10: CERCETARE ȘI INOVARE	56
2.	DOMENIUL DE POLITICI 2: CONECTIVITATE ȘI INFRASTRUCTURA DIGITALĂ	57
	SUBDOMENIU 2.1: CONECTIVITATEA TRANSPORTURILOR	58
	SUBDOMENIUL 2.2: DEZVOLTAREA SPAȚIALĂ	61

SUBDOMENIUL 2.3: DIGITAL	62
<u>3. DOMENIUL DE POLITICI 3: GUVERNANȚA ECONOMICĂ</u>	63
SUBDOMENIUL 3.1: MANAGEMENTUL FINANTELOR PUBLICE	64
SUBDOMENIUL 3.2: REFORMA ÎNTREPRINDERILOR DE STAT	77
SUBDOMENIUL 3.3: REFORMA ADMINISTRAȚIEI PUBLICE	79
<u>4. DOMENIUL DE POLITICI 4: CAPITALUL SOCIAL</u>	84
SUBDOMENIUL 4.1: EDUCAȚIA	84
SUBDOMENIUL 4.2: PROTECȚIA SOCIALĂ	89
SUBDOMENIUL 4.3: OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ ȘI PIAȚA MUNCII	90
SUBDOMENIUL 4.4: SĂNĂTATEA	91
<u>5. DOMENIUL DE POLITICI 5: TRANZIȚIA VERDE ȘI CAPITALUL NATURAL</u>	96
SUBDOMENIUL 5.1: PROTECȚIA MEDIULUI ȘI ACȚIUNI CLIMATICE	96
OBIECTIVE	102
<u>6. DOMENIUL DE POLITICI 6: ENERGIA</u>	103
SUBDOMENIUL 6.1.: PIAȚA ENERGIEI ELECTRICE	104
SUBDOMENIUL 6.2: PIAȚA GAZELOR NATURALE	106
SUBDOMENIUL 6.3: SECURITATEA ENERGETICĂ	107
SUBDOMENIUL 6.4: EFICIENȚA ENERGETICĂ	108
SUBDOMENIUL 6.5: SURSE DE ENERGIE REGENERABILĂ	110
<u>7. DOMENIUL DE POLITICI 7: VALORI FUNDAMENTALE</u>	111
SUBDOMENIUL 7.1: LUPTA ÎMPOTRIVA CORUPȚIEI	111
SUBDOMENIUL 7.2: REFORMA SISTEMULUI JUSTIȚIEI ȘI AL PROCURATURII	113
SUBDOMENIUL 7.3: COMBATerea SPĂLĂRII BANILOR ȘI INVESTIGAȚIILE PRIVIND INFRAȚIUNILE FINANCIARE	115
SUBDOMENIUL 7.4: DREPTURILE FUNDAMENTALE	117
SUBDOMENIUL 7.5: ARMONIZAREA POLITICII PRIVIND VIZELE	119
SUBDOMENIUL 7.6: COMBATerea CRIMINALITĂȚII ORGANIZATE	119
SUBDOMENIUL 7.7: STATISTICĂ	121
<u>6. CONDIȚII GENERALE DE PLATĂ</u>	123
<u>7. CONSULTĂRI</u>	128
<u>8. MONITORIZARE, RAPORTARE, EVALUARE</u>	129
<u>9. CONTROL ȘI AUDIT</u>	131
<u>10. COMUNICARE</u>	132

LISTA FIGURILOR

FIGURA 1. RATELE ANUALE DE CREȘTERE ALE PRODUCȚIEI REALE ȘI POTENȚIALE A REPUBLICII MOLDOVA (% ANUAL)	8
FIGURA 2. VENITUL PER CAPITA ÎN REPUBLICA MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (2021 PPC USD)	9
FIGURA 3. CREDITE INTERNE ACORDATE SECTORULUI PRIVAT DIN REPUBLICA MOLDOVA VERSUS ALTE ȚĂRI CU CARACTERISTICI SIMILARE (% DIN PIB)	10
FIGURA 4. EXPORTURILE DE BUNURI ȘI SERVICII ALE REPUBLICII MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (% DIN PIB)	11
FIGURA 5. PUNCTAJUL ACUMULAT DE REPUBLICA MOLDOVA ȘI ȚĂRILE COMPARATIVE PENTRU INDICELE PERFORMANȚEI LOGISTICE, 2023 (0 – FOARTE SCĂZUT, 5 – FOARTE RIDICAT)	13
FIGURA 6. EFICACITATEA GUVERNĂRII ÎN REPUBLICA MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (CLASAMENT ÎN PROCENTE)	15
FIGURA 7. FORMAREA BRUTĂ DE CAPITAL FIX ÎN REPUBLICA MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (% DIN PIB)	15
FIGURA 8. INDICATORI DE CALITATE ÎN DOMENIUL EDUCAȚIEI ÎN REPUBLICA MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE	17
FIGURA 9. CHELTUIELI PENTRU PROTECȚIA SOCIALĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (% DIN PIB, 2022)	18
FIGURA 10. PARTICIPAREA FORȚEI DE MUNCĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE	18
FIGURA 11. PONDEREA ENERGIEI DIN SURSE REGENERABILE ÎN MIXUL DE ENERGIE ELECTRICĂ AL REPUBLICII MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (%)	22
FIGURA 12. EVOLUȚII POTENȚIALE ALE PIB-ULUI PER CAPITA (2021 PPC USD) URMARE A IMPLEMENTĂRII AGENDEI DE REFORME	27

LISTA TABELELOR

TABELUL 1. PUNCTAJE FUNDAMENTALE PENTRU REPUBLICA MOLDOVA	24
TABELUL 2. DISTRIBUȚIA REFORMELOR PE DOMENII DE POLITICI	26
TABELUL 3. CONSECVENȚA DINTRE RECOMANDĂRILE ORIENTĂRILOR PRIVIND POLITICILE COMUNE ȘI AGENDA DE REFORME	28
TABELUL 4. CONSECVENȚA DINTRE STRATEGIA NAȚIONALĂ DE DEZVOLTARE ECONOMICĂ ȘI AGENDA DE REFORME	30
TABELUL 5. CONSECVENȚA DINTRE OBIECTIVELE DE POLITICI IMPLICITE PRE 2025-2027 ȘI AGENDA DE REFORME	32
TABELUL 6. CONSECVENȚA DINTRE ACORDUL DE ASOCIERE ȘI AGENDA DE REFORME	33
TABELUL 7. CONSECVENȚA DINTRE PLANUL NAȚIONAL INTEGRAT PRIVIND ENERGIA ȘI CLIMA ȘI AGENDA DE REFORME	35
TABELUL 8. CALENDARUL DE RAPORTARE AL GUVERNULUI PRIVIND IMPLEMENTAREA AGENDEI DE REFORME	122

LISTA DE ACRONIME

AIPA – Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură

AKIS – Sistem de cunoștințe și inovare în agricultură

PAPM – Politici active pe piața muncii

AMIS – Sistemul de informații privind piața agricolă

CSB – Combaterea spălării banilor

ANACEC – Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare

ANI – Autoritatea Națională de Integritate

ANRE – Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică

PA – Procuratura Anticorupție

RSA – Registrul de stat al animalelor

PAC – Politica agricolă comună

CERT – Echipa de răspuns în caz de incidente de securitate informatică

CFM – Calea Ferată din Moldova

PESC – Politica externă și de securitate comună

UCA – Unitatea centrală de armonizare

CIPS – Comitetul Interministerial pentru Planificare Strategică

CNAM – Compania Națională de Asigurări în Medicină

AAPC – Autoritățile administrației publice centrale

CTF – Combaterea finanțării terorismului

PZU – Piața pentru ziua următoare

EB-GL – Linii directe privind echilibrarea sistemului de energie electrică

SCE – Secretariatul Comunității Energetice

EED – Europa emergentă și în dezvoltare

LRM – Laboratorul de referință de mediu

EnC – Comunitatea Energetică

ENTSO-E – Rețeaua europeană a operatorilor de transport și de sistem pentru energia electrică

EQAR – Registrul European pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior

PRE – Programul de Reformă Economică

UE – Uniunea Europeană

EUDI – Identitatea digitală a UE

EUR – Moneda euro

RDDA – Rețeaua de date privind durabilitatea agricolă

BCAM – Bunele condiții agricole și de mediu

HG – Hotărâre de guvern

PIB – Produsul intern brut

GES – Gaze cu efect de seră

GO – Garanții de origine

DES – Dosar electronic de sănătate

SI EMRU – Sistem informațional de evidență și gestionare a resurselor umane

SIAC – Sistem integrat de administrare și control

TIC – Tehnologia informației și comunicațiilor

PPZ – Piața pe parcursul zilei

OIM – Organizația Internațională a Muncii

IPARD – Instrumentul de asistență pentru preaderare pentru dezvoltare rurală

STI – Sisteme de transport inteligente

GAL – Grupuri de acțiune locală

AAPL – Autoritățile administrației publice locale

LPIS – Sistem de identificare a parcelelor agricole

M&E – Monitorizare și evaluare

MAIA – Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare

PIM – Platforme industriale multifuncționale

CNA – Centrul Național Anticorupție

ONSA – Organizația Națională de Susținere a Aderării

BNM – Banca Națională a Moldovei

CNED – Centrul Național pentru Energie Durabilă

NSCT – Noul sistem computerizat de tranzit

SNDE – Strategia națională de dezvoltare economică

NEET – (Tânăr) care nu este încadrat profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare

PNIEC – Planul Național Integrat pentru Energie și Climă

ODA – Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului

CFPI – Controlul financiar public intern

PSP – Prestatori de servicii de plată

R&D – Cercetare și dezvoltare

FEERM – Fondul pentru Eficiență Energetică în sectorul Rezidențial

RFPFP – Registrul funcțiilor publice și al funcționarilor publici

SIC – Situri de importanță comunitară

DCUVM – Depozitarul central unic de valori mobiliare

ÎMM – Întreprinderi mici și mijlocii

CLMG – Cerințe legale în materie de gestionare

ÎS – Întreprindere de stat

SPA – Arie de protecție specială

STEAM – Știință, tehnologie, inginerie, artă și matematică

OST – Operator de sisteme de transport

UNIDO – Organizația Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Industrială

USD – Dolar SUA

PSAV – Prestatori de servicii privind activele virtuale

TVA – Taxa pe valoarea adăugată

ÎPT – Învățământ profesional tehnic

OMS – Organizația Mondială a Sănătății

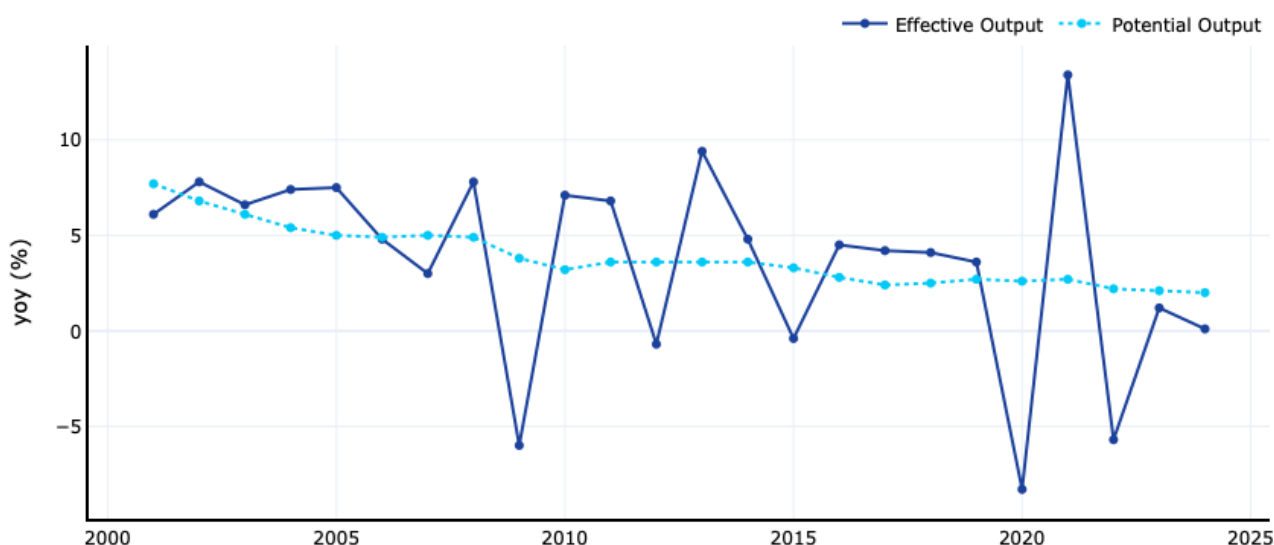
PARTEA 1: OBIECTIVELE ȘI CONSECVENȚA AGENDEI DE REFORME

1 PRINCIPALELE PROVOCĂRI

Context

La începutul anilor 2000, Republica Moldova a înregistrat evoluții economice semnificative. După ce în anii 1990 a îndurat o recesiune transformățională timp de un deceniu, economia Moldovei a început să se redrezeze în 2000. Către anul 2010, aceasta a luat amploare cu o rată medie de creștere a PIB-ului de aproximativ 5% anual. Totuși, mai recent, ratele de creștere economică au încetinit atât în termeni efectivi, cât și potențiali (a se vedea Figura 1). Reflectând repercusiunile crizei financiare din 2009-2010, rata medie de creștere a PIB-ului a scăzut până la 4,0% în perioada anilor 2011-2020. După o serie de șocuri complexe cauzate de crizele sectorului energetic, pandemia de COVID-19 și agresiunea Federației Ruse împotriva Ucrainei, ratele de creștere anuală a economiei Republicii Moldova au atins nivelurile pre-pandemice.

FIGURA 1. RATELE ANUALE DE CREȘTERE A PRODUCȚIEI REALE ȘI POTENȚIALE A REPUBLICII MOLDOVA (% , FAȚĂ DE ANUL PRECEDENT)

Sursa: Calculate de autori pe baza datelor Biroului Național de Statistică (BSN) al RM.

Migrația forței de muncă și remitențele asociate lucrătorilor migranți moldoveni sunt motoare importante ale creșterii, deși rolul remitențelor se reduce treptat pe măsură ce producția internă crește, iar cetățenii își diversifică sursele de venit în afara remitențelor. Ponderea remitențelor nete în PIB a scăzut de la 22%, un nivel istoric atins în anul 2013, până la 8% în anii 2023-2024. Pe măsură ce importanța remitențelor în finanțarea consumului intern s-a redus, efectul macroeconomic net al migrației devine chiar mai nefast din cauza ofertei insuficiente de forță de muncă.

Printre cele mai evidente schimbări structurale din ultimele decenii poate fi remarcată tranziția efectivă a țării de la o economie bazată pe agricultură la un fundament economic mai diversificat. În timp ce în 2001, contribuția sectorului agricol la formarea PIB-ului a fost de aproape 25%, în 2024, conform estimărilor, contribuția a fost de numai 10%. Cu toate acestea, agricultura rămâne în continuare un sector vital de creștere în mediul rural. Sectorul industrial contribuie cu aproximativ 14% la formarea PIB-ului, serviciile de asamblare bazate pe inputurile furnizate din străinătate reprezentând o parte semnificativă în volumul de producție. Serviciile de piață vin cu aproximativ 58% la formarea PIB-ului, cele 18% rămase fiind atribuite serviciilor publice. Apariția sectorului TIC este o dezvoltare remarcabilă, în prezent TIC contribuind cu circa 7-8% la formarea PIB-ului.

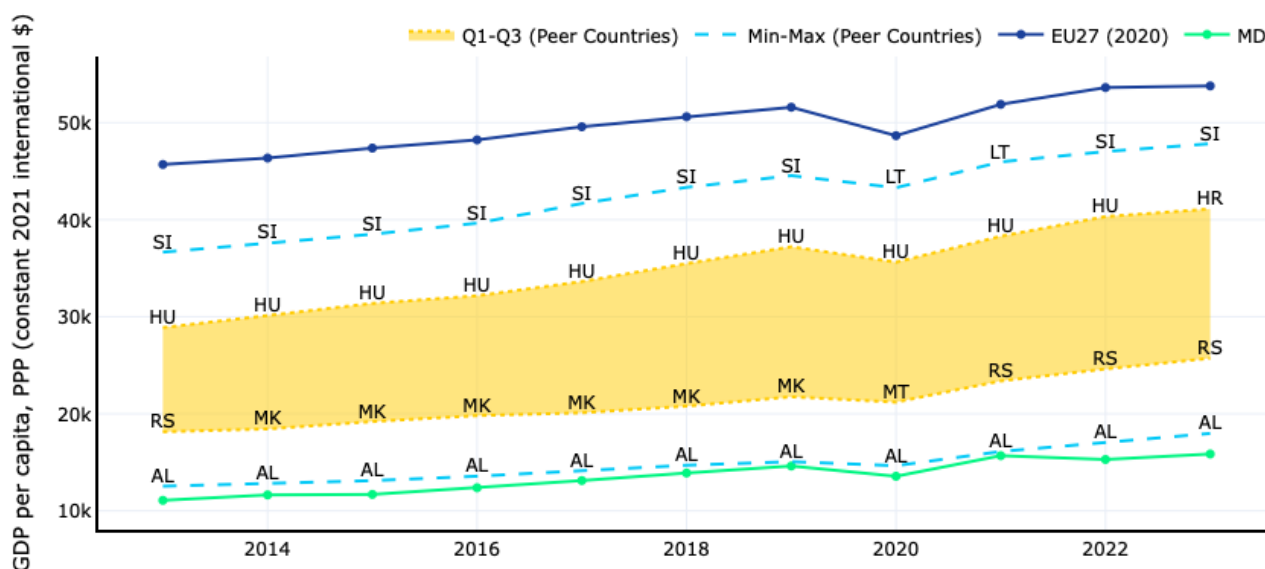
Schimbări semnificative s-au produs, de asemenea, în structura comerțului. La începutul anilor 2000, produsele agricole și alimentare reprezentau peste 70% din exporturile moldovenești, fiind orientate preponderent spre Federația Rusă. În cursul ultimelor două decenii, s-a produs diversificarea exporturilor dincolo de bunurile și piețele tradiționale. În anul 2023, exporturile de bunuri au fost mai echilibrate din punct de vedere structural, cu produsele agroalimentare reprezentând 46%, urmate de utilaje (18%), produsele minerale (12%) și textile (9%). Actualmente, 65% din exporturile moldovenești de bunuri ajung pe piețele UE, în timp ce circa jumătate din importurile de bunuri provin din UE. Serviciile reprezintă motorul principal al creșterii exporturilor moldovenești, valoarea cărora a însumat 2,4 miliarde de dolari SUA, reprezentând în anul 2023 circa 42% din totalul exporturilor.

Reflectând aceste schimbări structurale, similar altor state membre ale UE cu caracteristici similare, activitatea economică în Moldova s-a concentrat tot mai mult în capitală – or. Chișinău. Cu o contribuție de peste 63% la formarea PIB-ului, zona metropolitană Chișinău oferă importante economii de scară și este în prezent centrul primar pentru comerț, servicii și industriile de producție. Totuși, această concentrație geografică a dezvoltării a intensificat, de asemenea, decalajele salariale regionale existente și a determinat migrația continuă din mediul rural în mediul urban, accentuând și mai mult provocările de dezvoltare cu care se confruntă de-a lungul anilor comunitățile rurale și regiunile periferice.

O preocupare importantă rămâne în continuare incluziunea socială insuficientă în creșterea economică. Grupuri mari geografice și sociale continuă să fie marginalizate în ceea ce privește dezvoltarea economică, fapt demonstrat de o rată foarte scăzută (42,7% în anul 2024) de ocupare a forței de muncă. În anul 2024, circa 25,4% dintre tinerii cu vârsta cuprinsă între 15-34 de ani nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare (tinerii NEET). În timp ce participarea forței de muncă a avut o tendință pozitivă începând din anul 2021, nivelul scăzut de participare economică reflectă obstacolele în calea intrării și reintrării pe piața muncii (în special a femeilor), o discrepanță între competențele solicitate și cele oferite, de rând cu nivelul scăzut al mobilității geografice și inter-sectoriale a forței de muncă.

Una dintre aspirațiile fundamentale ale Republicii Moldova este de a atinge o convergență între nivelul de trai din țară și cel din UE și țările regionale cu caracteristici similare. De-a lungul a două decenii și jumătate ce s-au scurs, cu certitudine, a fost atins un nivel tangibil de convergență în ceea ce privește veniturile în Republica Moldova în raport cu nivelul mediu înregistrat în UE și în alte țări din regiunea europeană emergentă (Figura 2).

FIGURA 2. VENITUL PER CAPITA ÎN REPUBLICA MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (2021 PPC USD)

Sursa: Banca Mondială.

În timp ce această convergență este respectabilă în termeni istorici, viteza de ajustare este mai redusă decât potențialul Republicii Moldova. În cazul în care tendințele înregistrate în cursul ultimelor două decenii vor persista în viitor, este puțin probabil ca pe durata sa de viață un cetățean moldovean median să fie martorul unei convergențe depline a veniturilor cu nivelul înregistrat de țările cu caracteristici similare din Europa emergentă și în dezvoltare (EED)¹. Date fiind ratele volatile de creștere economică din ultimele decenii, Moldova poate atinge o convergență deplină cu regiunea EED numai spre sfârșitul secolului, în timp ce decalajul față de UE ar putea rămâne deschis.

În linii mari, problemele structurale ce limitează creșterea în Republica Moldova pot fi clasificate în 7 domenii: 1) cele ce restricționează dezvoltarea sectorului privat; 2) factorii ce împiedică reziliența economică sistemică, inclusiv conectivitatea și infrastructura digitală; 3) probleme legate de calitatea guvernării economice; 4) provocările asociate dezvoltării capitalului uman și a forței de muncă; 5) factorii se subminează tranziția la un model mai ecologic al creșterii economice; 6) problemele referitoare la securitatea și eficiența sectorului energetic; și 7) valori fundamentale precum o justiție eficientă. În paralel, Moldova continuă să depună eforturi de fortificare a pilonilor instituționali ai unei economii de piață cu caracter social, ce vizează funcționarea statului de drept, combaterea corupției și a fraudei și protecția drepturilor și a libertăților fundamentale.

¹ Țările cu caracteristici similare definite în acest document sunt după cum urmează: Albania, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Croația, Republica Cehă, Estonia, Ungaria, Letonia, Lituania, Montenegro, Macedonia de Nord, Polonia, România, Serbia, Slovacia și Slovenia.

În timp ce abordarea acestor provocări de dezvoltare a fost un element-cheie pentru Moldova, dat fiind faptul că țara încearcă să ajungă spre nivelurile de venit din UE, progresul a fost afectat în mare măsură de repetatele crize externe ce s-au produs în deceniul trecut. Reformele cuprinzătoare din cadrul sectorului privat, politicile ce vizează infrastructura, sectorul energetic, guvernanta, capitalul uman și de mediu sunt esențiale pentru edificarea unei economii mai reziliente și mai competitive. Agenda de reforme a Republicii Moldova oferă un cadru strategic pentru ghidarea acestor eforturi, accentuând semnificația reformelor și a investițiilor legate de UE menite să accelereze procesul de aderare și să atingă o dezvoltare durabilă.

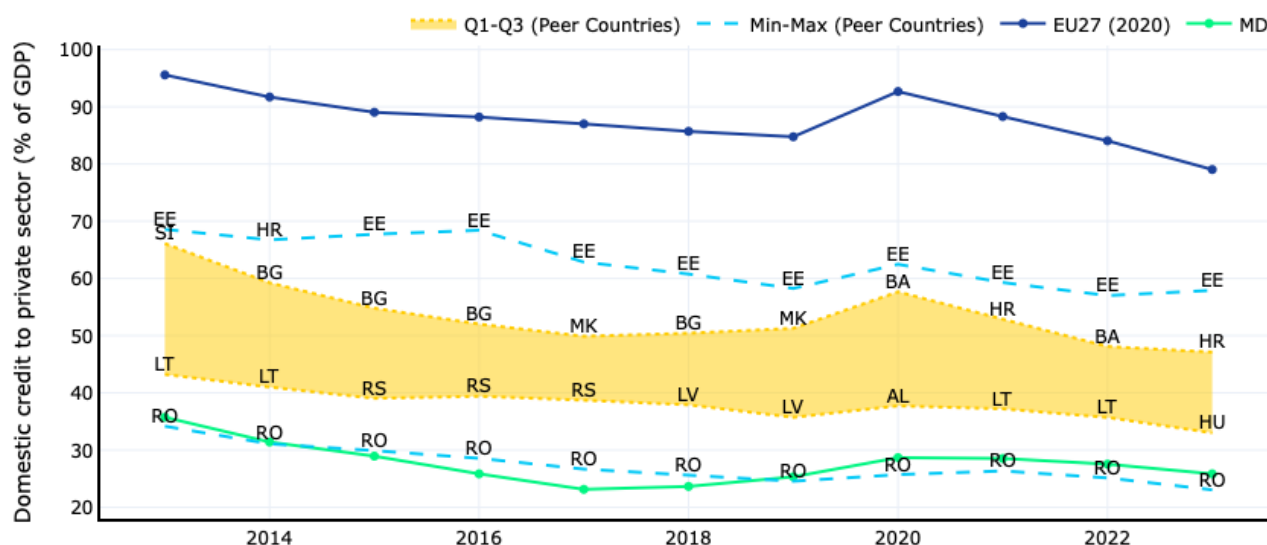
Competitivitatea economică / Dezvoltarea sectorului privat

Probleme structurale ce împiedică creșterea în Moldova și convergența cu UE

Reformele de dezvoltare a sectorului privat sunt fundamentale pentru îmbunătățirea mediului de afaceri din Moldova, accesul la finanțare, digitalizarea și competitivitatea întreprinderilor mici și mijlocii (ÎMM). Pentru a îndeplini acest obiectiv, este vital de conștientizat și de eliminat poverile de reglementare și administrative ce împiedică dezvoltarea sectorului privat. Actualmente, cadrul de reglementare din Moldova este mai puțin propice pentru afaceri decât cel din statele membre ale UE, unde reglementările simplificate stimulează creșterea economică într-o măsură mai mare. Costurile excesive de reglementare, sistemele fiscale complexe și ineficiențele birocratice impun poveri asupra întreprinderilor, sufocând spiritul de întreprinzător și inovativ. De exemplu, pentru a crea o companie, mediul de afaceri din Moldova trebuie să îndeplinească, în medie, 10 proceduri, comparativ cu doar 5 proceduri în mai multe state membre ale UE. Procedurile ineficiente de insolvență se soldează cu perioade îndelungate de închidere a întreprinderilor, diminuând circulația activelor și fluxul de capital reintrodus în economie. Mai mult decât atât, corupția din administrația publică și din organismele de reglementare, deși la un nivel mai scăzut decât în deceniul trecut, continuă să submineze semnificativ încrederea mediului de afaceri, descurajează investițiile străine și escaladează costul desfășurării activităților economice.

Aceste aspecte structurale problematice obstrucționează creșterea sectorului privat din Moldova și împiedică dezvoltarea economică globală. În statele membre ale UE, accesul îmbunătățit la finanțare susține niveluri mai ridicate de investiții și creștere economică. Dimpotrivă, în Moldova, volumul de credite interne acordat sectorului privat este mult mai mic (aproximativ 25% din PIB) decât media din UE (circa 79% din PIB) și media din alte țări cu caracteristici similare. Într-adevăr, volumul de credite interne acordat sectorului privat din Moldova este la un nivel minim comparativ cu grupul relevant de țări regionale cu caracteristici similare. În pofida existenței unui exces de lichidități în sectorul bancar, această lichiditate nu este direcționată în mod eficace pentru investiții productive din cauza unor diverse obstacole. Rate ale dobânzii ridicate și cerințe stricte privind garanția limitează accesul ÎMM-urilor la finanțare, fapt ce împiedică creșterea și competitivitatea acestora. Mai multe companii moldovenești nu au complexitatea financiară cerută pentru a fi considerate rentabile de către instituțiile financiare. În cele din urmă, băncile din Moldova adesea sunt reticente să-și asume riscuri, în special în raport cu ÎMM-urile, din cauza riscurilor percepute mai ridicate de neplată. Mai mult, sistemul financiar din Moldova este caracterizat de absența depozitelor pe termen lung, restricționând astfel disponibilitatea opțiunilor de finanțare pe termen lung pentru mediul de afaceri.

FIGURA 3. CREDITE INTERNE ACORDATE SECTORULUI PRIVAT DIN MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (% DIN PIB)

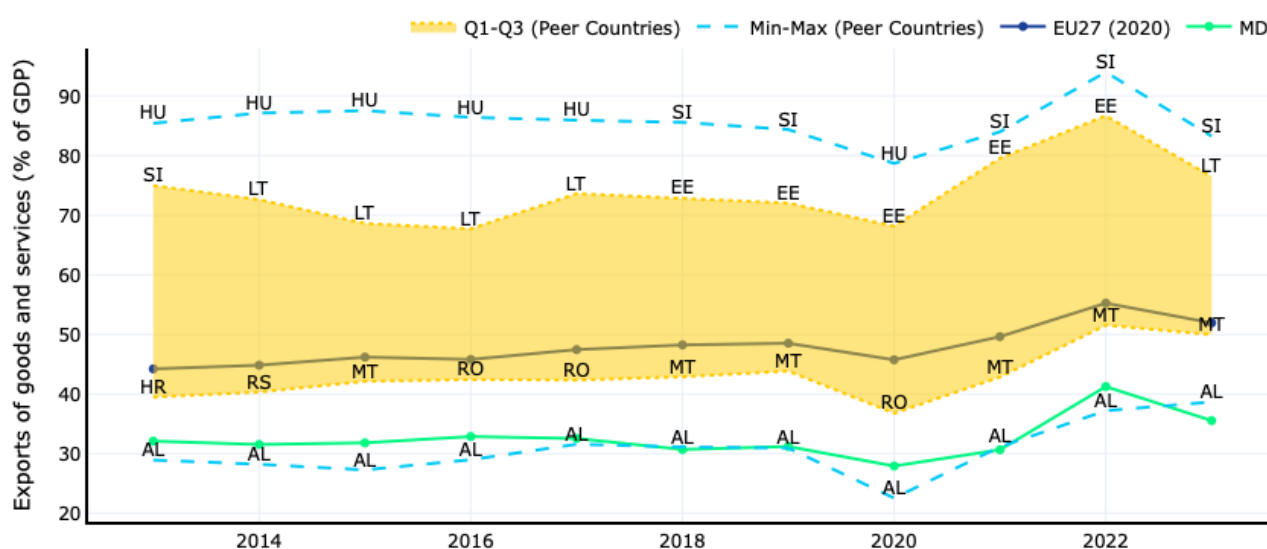

Sursa: Banca Mondială.

Statele membre ale UE cu un nivel mai ridicat de adoptare a soluțiilor digitale se bucură de o productivitate și o creștere economică mai mare. În Moldova, ponderea întreprinderilor ce utilizează servicii digitale este mică, fapt ce produce un impact negativ asupra productivității și accesului pe piață. Doar 30% din serviciile esențiale de business sunt disponibile online, față de >70% în multe state membre ale UE. Mai mult, o pondere semnificativă a populației și forței de muncă nu au competențe digitale de bază, cu doar 35% din populație care au competențe digitale de bază sau avansate, comparativ cu media de 58% înregistrată în UE. În pofida unei bune acoperiri, calitatea și fiabilitatea conexiunii la internet în unele regiuni este la un nivel neadecvat. Preocupările referitoare la securitatea cibernetică și protecția datelor descurajează mediul de afaceri să adopte soluții digitale. În plus, Moldova nu dispune de un ecosistem de inovare bine-dezvoltat, care să includă sprijin pentru startup-uri și activități de cercetare și dezvoltare.

Statele membre ale UE cu mecanisme robuste de sprijin pentru IMM-uri și cu volume mai mari de exporturi demonstrează o creștere economică mai solidă și o bunăstare mai pronunțată. În Moldova, sistemul public de sprijin al IMM-urilor este subdezvoltat, fapt ce generează ineficiențe și lipsa unui sprijin adaptat diferitor tipuri de întreprinderi. Volumul exporturilor moldovenești este inferior față de cel înregistrat de țările europene de dimensiune asemănătoare, limitând integrarea acestuia în lanțurile valorice globale (Figura 4). IMM-urile din Moldova se confruntă cu obstacole semnificative în calea accesului pe piața internă și cea internațională, inclusiv costuri mari de transport și proceduri vamale complexe. Frecvent, acestor entități le lipsesc resursele și sprijinul necesar pentru a investi în inovații și adopta noi tehnologii. Mai mult, IMM-urile întâmpină constrângeri financiare considerabile, inclusiv acces limitat la credite și costuri ridicate la împrumuturi.

FIGURA 4. EXPORTURILE DE BUNURI ȘI SERVICII ALE REPUBLICII MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (% DIN PIB)

Sursa: Banca Mondială.

Reforme economice și impactul scontat

Pentru a aborda aceste provocări, o serie de reforme direcționate ce vizează dezvoltarea sectorului privat pot spori semnificativ creșterea economică și facilita alinierea Republicii Moldova la standardele europene. Mai exact, prin implementarea unor reforme de dereglementare vor fi reduce costurile de reglementare și va fi îmbunătățit mediul de afaceri. Procesele de faliment vor fi eficientizate prin introducerea unui Registru al cauzelor de insolvabilitate, fapt ce va permite o realocare mai rapidă a resurselor. Aceste reforme vor reduce povara de reglementare asupra mediului de afaceri, spori activitatea antreprenorială și contribui la creșterea economică. O mai mare transparență și reducerea corupției va spori în continuare încrederea mediului de afaceri și investițiile.

În al doilea rând, incluziunea financiară va lua amploare pe baza reformelor juridice și de reglementare care vor contribui la îmbunătățirea accesului la finanțare. Încurajarea IMM-urilor să recurgă la finanțarea bancară și nebanară va facilita extinderea afacerii și adoptarea inovațiilor. Accesul sporit la finanțare le va permite IMM-urilor să investească în oportunitățile de creștere, fapt ce va conduce la o productivitate și o creștere economică mai mare. Aceste acțiuni vor contribui la un PIB per capita mai mare și o aliniere mai strânsă la standardele economice ale UE.

În al treilea rând, o pondere mai mare de servicii digitale esențiale online va îmbunătăți eficiența afacerilor și reduce povara administrativă. Încurajarea inovațiilor digitale va facilita transformarea digitală și integrarea cu piețele UE, promovând creșterea și competitivitatea. Extinderea digitalizării va crește productivitatea, va lărgi baza de clienți

potențiali și va stimula creșterea economică în ansamblu. O forță de muncă cu mai multe competențe digitale și o infrastructură digitală îmbunătățită va susține o dezvoltare durabilă în cadrul convergenței cu UE.

În cele din urmă, implementarea programelor de sprijin adaptate și îmbunătățirea serviciilor consultative publice vor impulsiona competitivitatea IMM-urilor și accesul pe piață. Modernizarea procedurilor vamale și îmbunătățirea securității lanțului de aprovizionare va spori volumul exporturilor moldovenești, asigurând o mai bună integrare a acestuia în lanțurile valorice globale. Sistemele mai robuste de sprijin pentru IMM-uri vor contribui la o competitivitate sporită, exporturi mai mari și o creștere economică mai pronunțată. Astfel, Moldova va reuși să obțină un PIB per capita mai mare și o aliniere mai strânsă la standardele economice ale UE.

Prin abordarea ineficiențelor structurale și prin îmbunătățirea mediului de afaceri, aceste reforme vor stimula creșterea economică și spori alinierea Republicii Moldova la standardele economice ale UE. Impactul scontat al acestor măsuri include:

- *Povara de reglementare redusă: costuri mai mici pentru mediul de afaceri, intensificarea activității antreprenoriale și investiții mai solide în sectorul privat;*
- *Acces îmbunătățit la finanțare: o incluziune financiară sporită, mai multe credite acordate IMM-urilor și inovații și productivitate mai mare;*
- *Transformare digitală și extinderea pieței: eficiență sporită, obstacole administrative diminuate și o integrare mai strânsă cu piețele UE;*
- *Competitivitate sporită a IMM-urilor: sisteme solide de sprijin, capacități extinse de export și acces îmbunătățit la lanțurile valorice globale.*

Abordarea aspectelor structurale problematice asociate poverii de reglementare și administrative, accesului la finanțare, digitalizării și inovațiilor și competitivității IMM-urilor este extrem de importantă pentru dezvoltarea sectorului privat din Moldova. Reforma propusă va îmbunătăți nu numai eficiența și competitivitatea întreprinderilor, dar va contribui și la obținerea unui PIB per capita mai mare și la alinierea mai strânsă la standardele economice ale UE. Prin implementarea acestor reforme, Moldova își poate debloca potențialul de creștere, atrage mai multe investiții și stimula o economie mai prosperă și mai rezilientă.

Conectivitate și infrastructură digitală

Probleme structurale

Creșterea economică volatilă din ultimele două decenii din Republica Moldova derivă, preponderent, din dimensiunea mică a economiei și șocurile externe majore. Deficiențele structurale și instituționale limitează abilitatea țării de a rezista la șocuri, a se adapta noilor condiții și a susține creșterea în perioada crizelor.

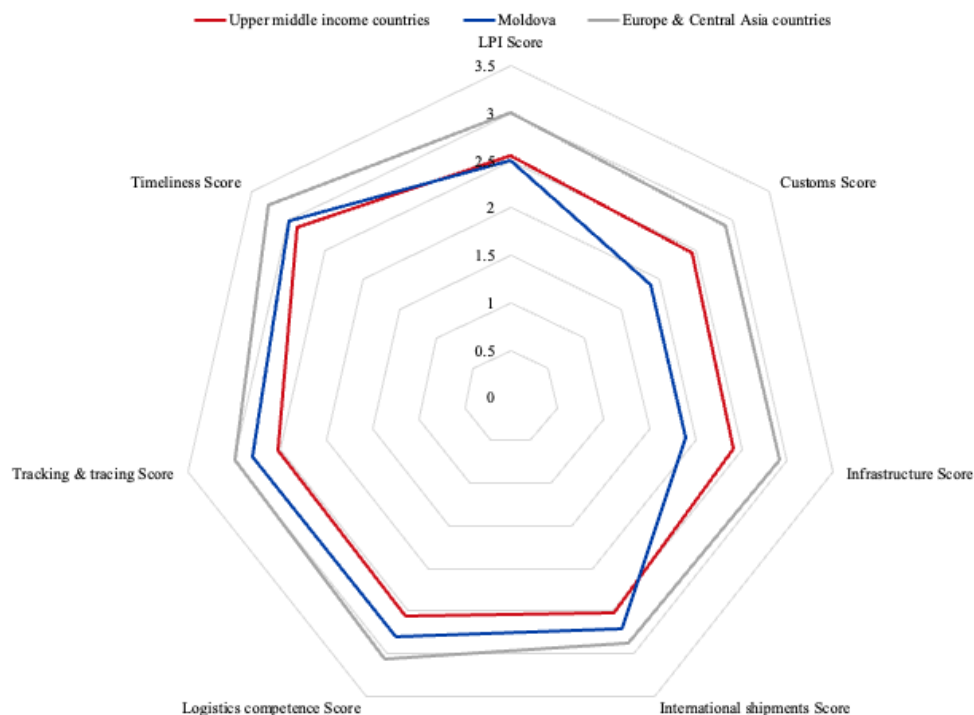
Vulnerabilitățile Republicii Moldova afectează creșterea incluzivă și durabilă prin două domenii cheie: conectivitatea transporturilor și infrastructura digitală. Aceste domenii sunt vitale pentru activitatea economică, competitivitate și prosperitate. Totuși, subfinanțarea și supravegherea strategică neadecvată nu permit atingerea unui progres tangibil.

Moldova se confruntă cu provocări continue în sectorul transporturilor. În timp ce indicatorii de performanță diferă în funcție de tipul de transport, o trăsătură comună este faptul că costurile comerțului internațional pe culoarele moldovenești sunt, de regulă, mari din cauza vehiculelor învechite, infrastructurii subdezvoltate și soluțiilor limitate de transport intermodal. Agresiunea Rusiei împotriva Ucrainei a contribuit la creșterea acestor costuri, în special, pentru transportul rutier, cazurile de congestie și cozile lungi la frontiere devenind tot mai frecvente. Deși a acumulat un punctaj relativ bun pentru Indicele performanței logistice față de alte țări cu venituri medii-superioare, Moldova rămâne în urmă de țările regionale cu caracteristici similare.

Câteva proiecte rutiere și feroviare au fost finanțate de instituții internaționale, însă finanțarea lucrărilor de întreținere sub nivelul scontat a condus la deteriorarea rețelei. Jumătate din drumuri sunt într-o stare precară, în special în mediul rural. Viteza medie pe unele porțiuni de cale ferată este de 20 km/h. Transportul fluvial a intrat în colaps în anii 1990 și 2000, rămânând operațional un singur port, Giurgiulești.

Serviciile de logistică rămân subdezvoltate, ducând lipsă de centre intermodale și de suficiente centre de logistică pentru a satisface cererea (Figura 5). Cu o rată de accidente rutiere mortale de 84 la un milion de locuitori, numărul de decese rutiere în Moldova este mai mare cu 50% decât media din UE, implicând preponderent pietonii din Chișinău. Progresul atins în reducerea accidentelor rutiere mortale, în pofida diferitor strategii, este destul de lent, în mare măsură din cauza stării precare a drumurilor, condusului agresiv și a problemei legate de lipsa de rigoare în ceea ce privește aplicarea. Accidentele rutiere impun costuri economice semnificative, estimate la 1,6% din PIB.

FIGURA 5. PUNCTAJUL ACUMULAT DE REPUBLICA MOLDOVA ȘI ȚĂRILE COMPARABILE PENTRU INDICELE PERFORMANȚEI LOGISTICE, 2023 (0 – FOARTE SCĂZUT, 5 – FOARTE RIDICAT)

Sursa: Indicele performanței logistice, Banca Mondială.

Diviziunea digitală în Moldova prezintă provocări semnificative, în special, între mediul urban și mediul rural. Multe localități rurale nu dispun de o infrastructură adecvată, fapt ce afectează viteza și fiabilitatea conexiunii la internet. Doar o treime din persoanele ≥ 60 de ani folosesc internetul cu regularitate, comparativ cu 82% a persoanelor cu vârsta cuprinsă între 15 și 59 de ani. Această diviziune restricționează accesul la serviciile e-guvernamentale, oportunitățile de educație și economice, exacerbând disparitățile regionale și îngreunând creșterea economică.

Rețelele 5G abia evoluează în Moldova, deși unii operatori planifică investiții substanțiale în acest sens. Tehnologia 5G promite o viteză și capacitate sporite, timp de așteptare mai redus, impulsionând potențial PIB-ul și economia digitală. Totuși, această tehnologie introduce noi provocări de securitate, în special, în raport cu vânzătorii terți. Modernizarea lentă a infrastructurii digitale (precum fibra optică și 5G) afectează conectivitatea și competitivitatea. Rețelele moldovenești au nevoie de o evaluare riguroasă a securității în vederea soluționării potențialelor riscuri, de rând cu investițiile direcționate și un cadru de reglementare robust pentru 5G.

În ultimul deceniu, Moldova a realizat progrese importante în digitizarea serviciilor publice, implementând astfel de platforme precum MCloud, MPass, MPay și MConnect. Portalul serviciilor publice asigură accesul prin autentificare unică la 166 de e-servicii, însă, deocamdată, nu dispune de integrarea cu sistemele UE, limitând interacțiunile transfrontaliere.

Rețelele digitale actuale sunt vulnerabile la întreruperi și atacuri cibernetice din cauza tehnologiei învechite și lacunelor în materie de securitate. Cadrul emergent de securitate cibernetică, cu unele instituții stabilite abia în anul 2024, lasă ecosistemul expus. Este nevoie de un cadru pentru identificarea operatorilor critici de infrastructură, gestionarea riscurilor cibernetice și asigurarea unei implementări consecvente a măsurilor de securitate cibernetică. Lipsesc planurile de gestionare a incidentelor cibernetice majore și mecanismele de sprijin, iar strategia de securitate informațională pentru anii 2019-2024 a expirat fără să fi soluționat aceste noi amenințări și riscuri.

Reforme economice și impactul scontat

În vederea fortificării rezilienței economice a Republicii Moldova și stimulării unei creșteri durabile pe termen lung, se impune o serie de reforme direcționate spre sectoarele cheie. Aceste intervenții vor spori conectivitatea transporturilor și transformarea digitală, conturând fundamentul pentru o economie mai competitivă și mai stabilă. Mai exact, îmbunătățirea infrastructurii transporturilor va reduce costurile comerciale, va extinde accesul pe piață și va facilita integrarea regională. Eforturile de transformare digitală vor stimula inovațiile, vor contribui la creșterea productivității și vor permite o integrare mai profundă cu economia UE.

Îmbunătățirea conectivității transporturilor este o prioritate atât pentru comerțul intern, cât și pentru cel internațional. Reformele principale se vor axa pe modernizarea infrastructurii, îmbunătățirea logisticii și asigurarea unor sisteme de transport eficiente. Modernizarea rețelilor rutiere și a infrastructurii feroviare va reduce costurile, va spori siguranța și va îmbunătăți integrarea economică. Mai mult, dezvoltarea unor sisteme de transport inteligente și a soluțiilor intermodale vor raționaliza operațiunile și impulsiona eficiența. O conectivitate îmbunătățită va facilita nu doar comerțul, dar și va încuraja investițiile private, consolidând legăturile economice ale Republicii Moldova cu piețele europene.

Avansarea transformării digitale va debloca noi oportunități economice și va accelera integrarea Republicii Moldova cu economia digitală a UE. Extinderea unei infrastructuri cu internet de mare viteză va îmbunătăți conectivitatea, în timp ce cadrele consolidate de securitate cibernetică vor proteja sistemele și serviciile critice. Creșterea interoperabilității digitale cu platformele UE va facilita fluidizarea tranzacțiilor transfrontaliere și expansiunea afacerilor. Încurajarea adoptării soluțiilor digitale printre instituțiile publice și mediul de afaceri va stimula eficiența, inovațiile și competitivitatea. De asemenea, eforturile de digitalizare vor stimula crearea unor locuri de muncă în industriile impulsionate de tehnologii, contribuind la creșterea economică globală și la obținerea unei productivități mai mari.

Implementarea reformelor vizate în infrastructura transporturilor și dezvoltarea digitală va produce beneficii economice semnificative. Modernizarea rețelilor de transport va îmbunătăți conectivitatea și comerțul regional, reducând costurile pentru mediul de afaceri și sporind eficiența economică. Transformarea digitală va impulsiona competitivitatea, va atrage investiții străine directe și va îmbunătăți eficiența serviciilor publice. Soluționând aceste provocări structurale, Moldova va reuși nu doar să accelereze creșterea PIB-ului per capita, dar și să atingă o aliniere mai strânsă la standardele economice ale UE.

Soluționând ineficiențele structurale și fortificând reziliența economică, aceste reforme vor stimula o creștere durabilă și vor alinia mai strâns Republica Moldova la standardele economice ale UE. Impactul scontat al acestor măsuri include:

- *Conectivitatea îmbunătățită a transporturilor: costuri comerciale mai mici, acces extins pe piață și o integrare regională mai bună;*
- *Transformare digitală accelerată: o productivitate mai mare, eficiență sporită a afacerilor și o integrare mai profundă cu economia digitală a UE;*
- *Climat investițional îmbunătățit: creșterea încrederii investitorilor, mai multe investiții străine directe și oportunități extinse pentru dezvoltarea afacerilor.*

În concluzie, menționăm că din anul 2020, reziliența economică a Republicii Moldova a fost expusă unor teste repetate generate de crize, demonstrând vulnerabilități adânc înrădăcinate în sectorul transporturilor și al infrastructurii digitale. Rețeaua învechită de transport a țării și deficiențele de reglementare împiedică integrarea regională și eficiența comerțului. Modernizarea infrastructurii rutiere, feroviare și portuare este esențială pentru îmbunătățirea competitivității și reducerea costurilor logistice, în special, date fiind condițiile volatile de securitate regională.

Transformarea digitală oferă o oportunitate unică pentru depășirea dezavantajelor structurale ale Republicii Moldova, precum dimensiunea mică a economiei și constrângerile geografice. Extinderea conectivității de mare viteză, consolidarea măsurilor de securitate cibernetică și alinierea legislației digitale la standardele UE vor fi vitale pentru deblocarea potențialul economic al Republicii Moldova. Agenda reformei propuse—centrată pe modernizarea transporturilor și transformarea digitală—nu doar va atenua vulnerabilitățile economice, dar va stimula și investițiile străine directe, va spori integrarea comerțului și va promova o stabilitate pe termen lung. În cele din urmă, aceste intervenții strategice vor ajuta Moldova să închidă discrepanța de venituri cu UE, să stimuleze o creștere incluzivă și să edifice o economie rezilientă, competitivă și durabilă.

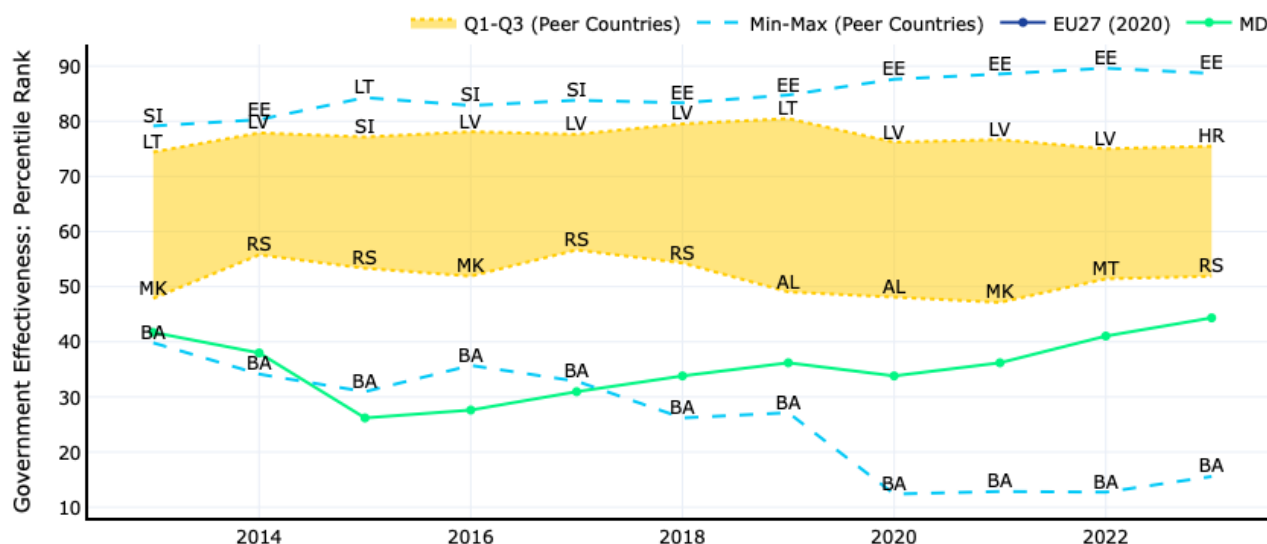
Guvernanța economică

Probleme structurale

Convergența economică a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană a fost împiedicată de ineficiențele structurale, deficiențele guvernanței și vulnerabilitățile externe. În pofida progresului înregistrat de reformele juridice și instituționale, persistă câteva provocări cheie în managementul finanțelor publice, guvernanța întreprinderilor de stat, eficiența investițiilor și administrația publică. Mai mult decât atât, achizițiile publice ineficiente generează pierderi fiscale anuale de aproape 1,5% din PIB, constrângând resursele disponibile pentru infrastructura esențială, investițiile în sănătate și cele sociale. Executarea investițiilor capitale rămâne o provocare majoră. În anul 2023, numai 60% din proiectele planificate ce vizează infrastructura publică au fost finalizate, reflectând deficiențe în selectarea proiectelor, întâzieri în debursarea mijloacelor financiare și o capacitate instituțională limitată. Aceste aspecte problematice împiedică implementarea inițiativelor importante de infrastructură, precum proiectele de modernizare a transporturilor, de transformare digitală și de reziliență climatică, care sunt vitale pentru creșterea economică pe termen lung și competitivitate.

De asemenea, neajunsurile identificate în eficiența sectorului public și a managementului fiscal sunt reflectate de Indicele eficacității guvernării în Republica Moldova, care măsoară calitatea serviciilor publice, formularea politicilor și capacitatea de implementare. Moldova a atins anumite progrese în ceea ce privește reformele guvernării, rangul procentual fiind de 44,34% în 2023 (Figura 6) – o îmbunătățire a situației comparativ cu deceniile trecute când acesta a însumat circa 30% în 2010 și doar 10% la începutul anilor 2000. În timp ce această tendință de creștere indică eforturile de consolidare a capacității de guvernare și de prestare a serviciilor, Moldova rămâne în urma țărilor cu caracteristici similare din regiune, subliniind nevoia pentru reforme continue în administrația publică, eficientizarea achizițiilor și a managementului fiscal cu scopul de a spori performanța instituțională și reziliența economică.

FIGURA 6. EFICACITATEA GUVERNĂRII ÎN REPUBLICA MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (RANG PERCENTILĂ)

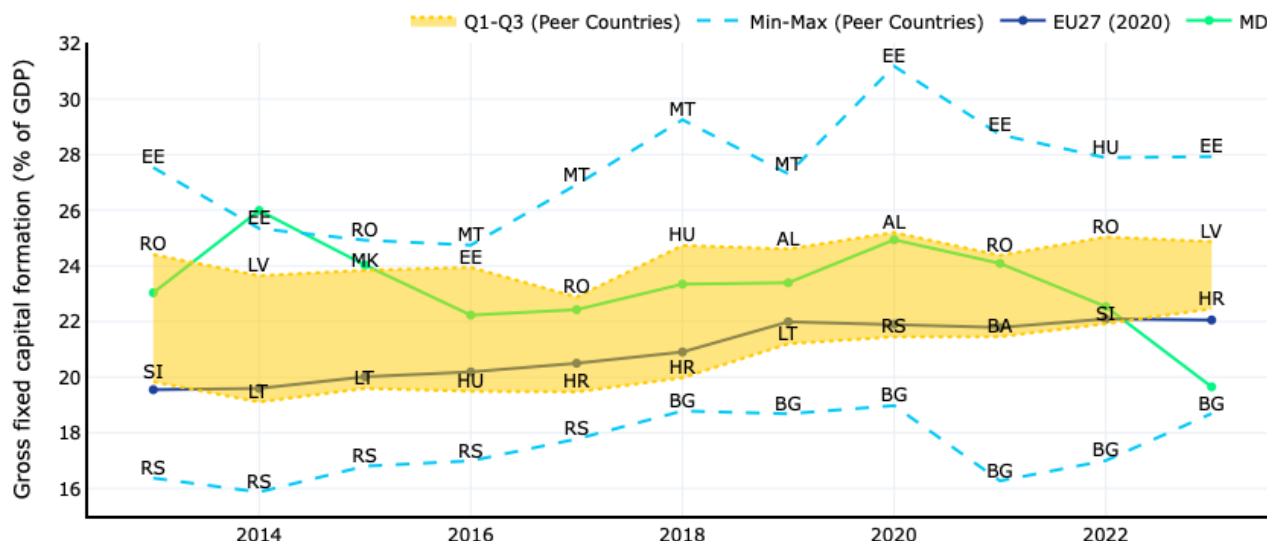

Sursa: Banca Mondială.

Întreprinderile de stat (ÎS), la fel, au un aport în ineficiențele din economia țării. Deși acestea contribuie cu 5% la formarea PIB, multe ÎS necesită recapitalizare din partea statului, deturnând astfel fondurile de la investiții productive. Guvernanța corporativă slabă, interferența politică și ineficiențele operaționale au condus la formarea unor datorii nete și restanțe la plată în volum ce depășește 10% din PIB, subliniind necesitatea urgentă pentru reformă structurală cu scopul de a îmbunătăți durabilitatea financiară și eficiența operațională. Lipsa supravegherii din partea unui consiliu independent și controalele financiare neadecvate au contribuit la instabilitatea fiscală din sector.

Ineficiențele din guvernanța ÎS și alocarea necorespunzătoare a fondurilor publice au afectat, de asemenea, nivelul de investiții în Moldova, după cum este reflectat în tendințele Formării brute de capital fix (FBCF). În ultimul deceniu, FBCF a fluctuat semnificativ, atingând 24,7% din PIB în 2018. Totuși, în anul 2020 nivelul de investiții a scăzut din nou până la 21,9%, parțial, din cauza șocurilor externe și a ineficiențelor structurale ale cheltuielilor sectorului public. În 2023, FBCF s-a contractat cu 6,8 puncte procentuale. Această volatilitate în formarea de capital subliniază nevoia reformei ÎS în vederea redirectionării resurselor fiscale spre investiții mai productive, de impulsioneare a creșterii, asigurând o economie mai durabilă și mai competitivă (Figura 7).

FIGURA 7. FORMAREA BRUTĂ DE CAPITAL FIX ÎN REPUBLICA MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (% DIN PIB)

Sursa: Banca Mondială.

Ineficiențele din administrația publică continuă să constrângă progresul economic. Sistemul administrativ din Moldova este extrem de fragmentat, cu dublarea funcțiilor în cadrul agențiilor guvernamentale, majorând costurile și diminuând eficiența. Salariile mici din sectorul public împiedică atragerea și reținerea unui personal calificat, afectând capacitatea instituțională și tergiversând implementarea politicilor și a reformelor cheie. Abordarea acestor ineficiențe este esențială pentru asigurarea unei administrații publice mai agile și mai receptive.

Gestionarea datoriei prezintă, de asemenea, anumite vulnerabilități structurale. Portofoliul datoriei interne al Republicii Moldova este concentrat excesiv în titluri de valoare de stat pe termen scurt, cu 91,1% din aceste titluri scadente în termen de un an. Această situație creează riscuri de refinanțare și restricționează capacitatea autorităților de a finanța investiții pe termen lung. Piața de capital subdezvoltată limitează și mai mult eforturile de diversificare a surselor de finanțare și de sporire a stabilității financiare.

Reforme economice și impactul scontat

Pentru a soluționa aceste provocări, Moldova a implementat o serie de reforme ce vizează guvernarea economică cu scopul de a consolida stabilitatea fiscală, îmbunătăți eficiența sectorului public și impulsiona competitivitatea pieței. Aceste intervenții structurale vor avea o importanță majoră pentru facilitarea alinierii economice a Republicii Moldova la standardele UE și promovarea creșterii PIB-ului per capita.

În primul rând, o prioritate cheie este reforma managementului finanțelor publice, scopul urmărit fiind îmbunătățirea eficienței cheltuielilor publice și creșterea disciplinei bugetare. Instituționalizarea unor revizui ale cheltuielilor prin modificarea Legii nr. 181/2014 va asigura faptul că toate ministerele vor face obiectul unor evaluări periodice referitoare la eficiența cheltuielilor. Reducerea volumului de alocații din compartimentul „Acțiuni generale” al bugetului de stat cu 30% până în anul 2026 va spori transparența bugetului și eficacitatea cheltuielilor. Extinderea sistemelor de e-achiziții și centralizarea gestionării achizițiilor vor reduce ineficiențele din domeniul achizițiilor publice, minimizând pierderile fiscale și îmbunătățind responsabilitatea. Instituirea unui consiliu fiscal independent va consolida în continuare supravegherea fiscală, va îmbunătăți credibilitatea bugetului și va asigura durabilitatea financiară pe termen lung.

În al doilea rând, ameliorarea guvernării întreprinderilor de stat (ÎS) și promovarea privatizării este un alt domeniu critic al reformei. Consilii independente vor fi introduse în companiile de stat mari, inclusiv „Moldtelecom”, „Moldovagaz” și „Calea Ferată din Moldova”, pentru a spori transparența și reduce interferența politică. Procesul de triaj va facilita lichidarea ÎS neviabile și restructurarea celor cu potențial economic, atenuând povara fiscală și îmbunătățind eficiența operațională. Privatizarea a cel puțin cinci ÎS non-strategice, începând cu „Fabrica de Sticlă din Chișinău” și „Hotelul Zarea”, va încuraja participarea sectorului privat, va crește oportunitățile de investiții și va spori eficiența serviciilor.

În al treilea rând, consolidarea administrației publice este esențială pentru minimizarea ineficiențelor birocratice și îmbunătățirea eficacității instituționale. Restructurarea autorităților publice centrale subordonate Guvernului va raționaliza operațiunile guvernamentale, eficientizând și responsabilizând sectorul public. Implementarea Sistemului informatic „Managementul resurselor umane” va îmbunătăți procesele de recrutare și de gestionare a funcționarilor publici, va asigura un sistem de ocupare a forței de muncă mai transparent și bazat pe merit. Introducerea unei reforme unitare a remunerării va contribui la atragerea și reținerea personalului calificat, soluționând concomitent deficitul de angajați talentați în sectorul public.

În al patrulea rând, îmbunătățirea gestionării investițiilor publice și asigurarea onorării serviciului datoriei sunt esențiale pentru atingerea rezilienței fiscale. Moldova este în procesul de tranziție spre obligațiuni de stat pe termen lung pentru finanțarea proiectelor de infrastructură, urmărind scopul de a reduce dependența de împrumuturile pe termen scurt. Stabilirea unui cadru de reglementare pentru emiterea de obligații europene va permite accesul responsabil al guvernului pe piețele internaționale de capital. Executarea investițiilor publice de capital în volum de 90% din alocații bugetare către anul 2027 va spori eficiența proiectelor de investiții de amploare și accelera modernizarea infrastructurii.

Soluționând ineficiențele structurale și îmbunătățind guvernanța, aceste reforme vor stimula creșterea economică și vor spori alinierea Republicii Moldova la standardele economice ale UE. Impactul scontat al acestor măsuri include:

- *Managementul îmbunătățit al finanțelor publice: disciplină fiscală sporită, eficientizarea cheltuielilor publice și o durabilitate bugetară mai solidă;*
- *Reformele ÎS: povară fiscală redusă, o mai bună alocare a resurselor și mai multe investiții private;*
- *Eficiența administrației publice: operațiuni guvernamentale mai eficace, costuri birocratice reduse și o capacitate instituțională consolidată;*
- *Un management fortificat al investițiilor publice: o mai bună executare a proiectelor importante și dezvoltarea infrastructurii.*

În concluzie, soluționarea ineficiențelor structurale în domeniul finanțelor publice din Moldova, din guvernanța ÎS, administrația publică și gestionarea datoriei sunt vitale pentru accelerarea convergenței economice cu UE. Implementarea reformelor vizate va spori eficiența guvernării, va atrage investiții și va crea un mediu economic mai transparent și mai competitiv. Mai mult decât atât, consolidarea guvernanței financiare și îmbunătățirea independenței băncii centrale vor contribui la instaurarea unui cadru macroeconomic mai stabil, reducând volatilitatea economică și consolidând încrederea investitorilor. În perspectivă, aceste reforme vor stimula creșterea economică durabilă, promovând o aliniere mai strânsă la structurile economice europene. Prin raționalizarea proceselor de reglementare, îmbunătățirea supravegherii financiare și a eficienței instituționale, Republica Moldova își poate realiza integral potențialul economic, obținând un PIB per capita mai mare și asigurând o stabilitate și reziliență economică pe termen lung.

Capitalul social

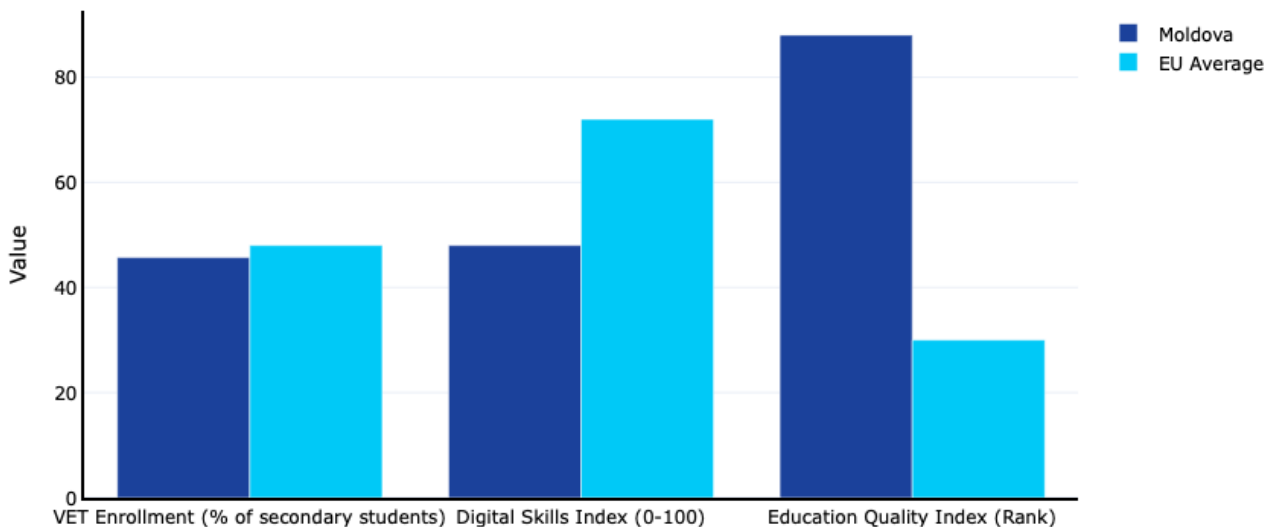
Probleme structurale

Capitalul social deține un rol fundamental în conturarea dezvoltării economice, stabilității sociale și a traiectoriilor de creștere pe termen lung. În Moldova, ineficiențele structurale ale politicilor din domeniul educației, protecției sociale și al pieței muncii au afectat dezvoltarea unei societăți reziliente și adaptabile. Aceste provocări sistemice constrâng/rețin creșterea PIB-ului, încetinesc convergența economică cu standardele UE și previn crearea unei economii mai incluzive și mai durabile. Depășirea acestor obstacole necesită o abordare cuprinzătoare ce integrează intervenții economice, sociale și bazate pe politici pentru a spori capitalul uman și reziliența socială.

Un sistem de învățământ bine funcțional este vital pentru o forță de muncă competitivă și pentru progresul economic. Cu toate acestea, Moldova încă depune eforturi să-și alinieze sistemul la cererea pieței muncii. În anul 2024, 25,4% din tinerii cu vârsta de 15-34 de ani făceau parte din categoria NEET (care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare), un nivel mai mare decât media UE de 11,3% și puțin peste nivelul înregistrat de România – 19,3%. Disparitățile de gen persistă, indicatorul fiind mai mare pentru femei (24%). Pondere NEET printre tinerii cu studii medii este de 35%. Deși Moldova oferă 215 de curricule pentru educația și formarea profesională (EFP), niciun curriculum nu îndeplinește standardele formale de calificare, fiind observat un decalaj între sistemul de învățământ și cerințele în materie de locuri de muncă. Mai mult, programele de studii nu includ competențe esențiale pentru tranziția verde, fapt ce va afecta progresul spre o economie durabilă. Alfabetizarea digitală deficitară exacerbează lacunele în materie de competențe, astfel că mulți lucrători rămân nepregătiți pentru o piață digitalizată a muncii. În cele din urmă, persistă disparități semnificative între copiii refugiați moldoveni și ucraineni în ceea ce privește accesul la educația formală, doar 3.500 de copii fiind înscriși în școli și grădinițe dintr-un total de aproximativ 80.000 de copii refugiați aflați în țară.

În mod încurajator, s-au extins programele de educație duală, cu o înrolare în educația și formarea profesională de până la 62,2% pentru anul academic 2024-2025. Pondere studenților înrolați în educația duală a evoluat de la 10% la 14%, reflectând o schimbare spre formarea practică. Extinderea acestor programe de la un sector industrial la altul este esențială. Țări precum Germania și Austria demonstrează faptul că sistemele solide de învățământ mediu profesional reduc numărul de șomeri printre tineri și sporesc integrarea pieței muncii.

FIGURA 8. INDICATORI PRIVIND CALITATEA EDUCAȚIEI DIN REPUBLICA MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE

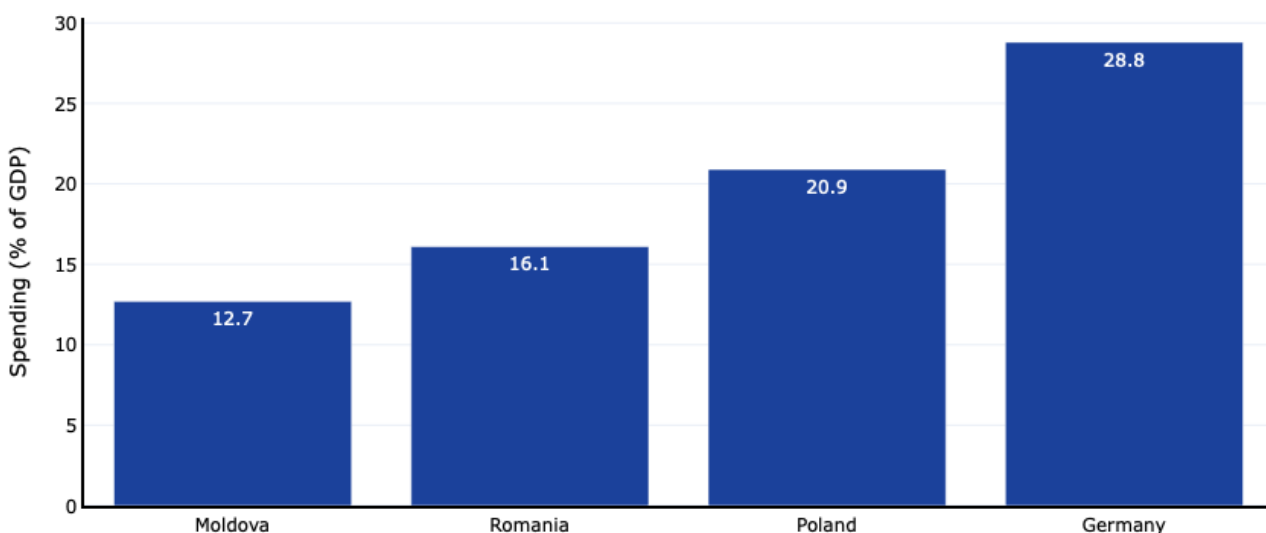

Sursa: Date statistice în domeniul educației, Banca Mondială (2023), Eurostat Education and Training Data (2023).

Un sistem funcțional de protecție socială este esențial pentru participarea economică și stabilitatea socială. Totuși, politicile dispersate și subfinanțate din Moldova asigură un acces limitat la serviciile de calitate, în special, în mediul rural (Figura 9). Diferite categorii de cetățeni se confruntă cu obstacole în calea accesului la asistența esențială, fapt ce sporește vulnerabilitățile și reduce participarea forței de muncă.

Spre deosebire de țările nordice, unde integrarea digitală eficientizează asistența, sistemele învechite din Republica Moldova cauzează întârzieri, redundanțe și o alocare dispersată a resurselor. Lipsa unui cadru integrat subminează eficacitatea cheltuielilor sociale și a programelor de asistență socială. O abordare bazată pe performanță, similară celei aplicate în Danemarca și Canada, ar putea îmbunătăți distribuirea resurselor și asigura faptul că ajutorul ajunge la persoanele care au cea mai mare nevoie. Mai mult decât atât, asistenții sociali din Moldova sunt sub plătiți. Asistenții sociali sunt vitali pentru intervenții direcționate, pe când salariile mici diminuează calitatea serviciilor și împiedică integrarea. Programele de formare structurate și evaluările bazate pe performanță ar putea spori prestarea serviciilor, reduce dependența și promova mobilitatea bunăstării sociale.

FIGURA 9. CHELTUIELI PENTRU PROTECȚIA SOCIALĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (% DIN PIB, 2022)

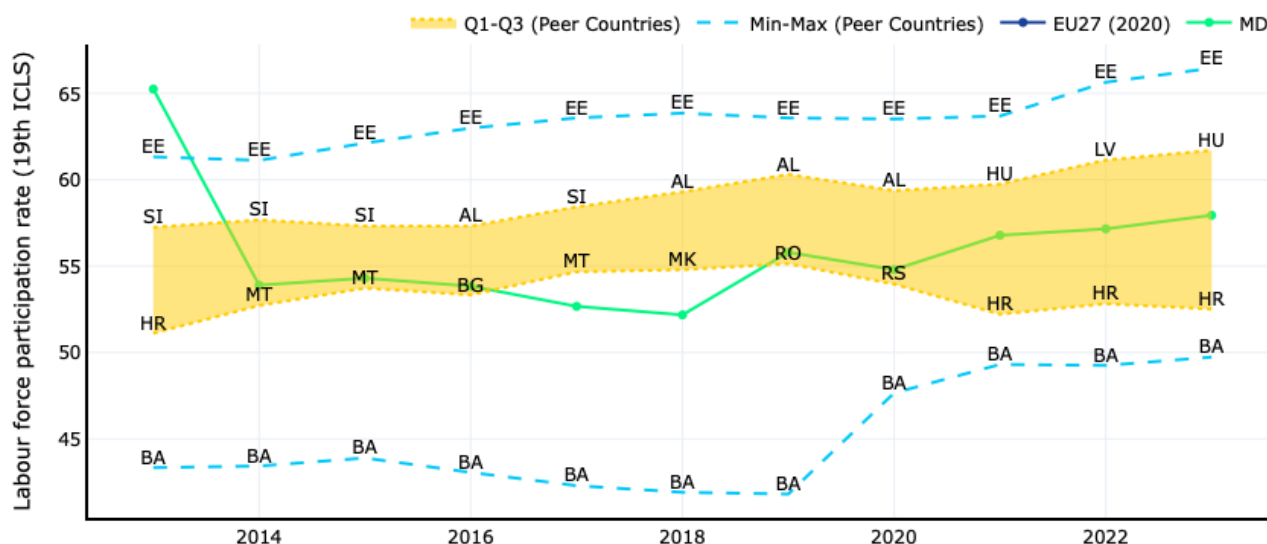

Sursa: Raportul privind protecția socială al Comisiei Europene, BNS al RM, Baza de date OECD privind cheltuielile sociale.

Piața muncii din Republica Moldova se confruntă cu provocări ce afectează participarea și productivitatea. Finanțarea este scăzută pentru politici active pe piața muncii (PAPM), care sunt esențiale pentru reintegrarea șomerilor și a persoanelor vulnerabile în forța de muncă. Țări precum Suedia și Regatul Țărilor de Jos demonstrează că PAPM eficace conduc la rate mai mari de ocupare a forței de muncă și o dependență mai scăzută de asistență socială.

Munca nedeclarată este prevalentă, diminuând veniturile fiscale și amenințând securitatea socială. O parte semnificativă a forței de muncă din Moldova este angajată informal (Figura 10), fapt ce restricționează avansarea în cariera profesională și amplifică insecuritatea economică. Consolidarea inspecției muncii și încurajarea mediului de afaceri să formalizeze contractele de muncă sunt fundamentale pentru o stabilitate pe termen lung. O piață a muncii stabilă contribuie la fortificarea încrederii în investiții și a rezilienței economice. Moldova ar trebui să prioritizeze politicile centrate pe crearea locurilor de muncă, protecția lucrătorilor și dezvoltarea competențelor. Extinderea formării profesionale, încurajarea companiilor să investească în capitalul uman și punerea în aplicare a reglementărilor privind forța de muncă vor promova o piață mai dinamică și mai incluzivă a forței de muncă.

FIGURA 10. PARTICIPAREA PE PIAȚA MUNCII ÎN REPUBLICA MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (ÎN CONFORMITATE CU DEFINIȚIA A 19-A A ICLS (CONFERINȚA INTERNAȚIONALĂ A STATISTICIENILOR ÎN DOMENIUL MUNCII))

Sursa: Banca Mondială.

Numărul total de paturi de spital din Republica Moldova este în scădere, urmare a schimbărilor demografice. În 2023, numărul total de paturi de spital a constituit 16.989, ceea ce reprezintă o scădere de 5% față de anul 2019. La acest capitol, cu 7 paturi de spital per 1000 populație, Moldova se poziționează mai sus de media UE de 4,7, aliniindu-se la Bulgaria și România, cu cel mai mare număr de paturi de spital printre statele membre ale UE, din care 41% sunt amplasate în spitalele terțiare, perioada medie de ocupare a acestor paturi fiind de 7,5 zile, poziționându-se din nou la extrema de sus a acestui interval față de alte state membre ale UE. În ceea ce privește rata de spitalizare per 1000 persoane în Moldova, ultimele date disponibile din 2020 indică o rată dublă față de nivelul UE, sugerând o utilizare excesivă a serviciilor spitalicești. Aceste date indică faptul că îngrijirea pacienților spitalizați este suprareprezentată în sistemul de asistență medicală din Moldova comparativ cu valorile medii la nivelul UE.

Rata medie de ocupare a paturilor de spital la nivel de țară a fost de 76,5% în 2023 – un nivel apropiat de media UE. Totuși, în principalele centre urbane din țară, rata medie de ocupare a paturilor este de 87%, cu niveluri și mai mari de 92% în or. Bălți, fapt ce semnalizează o supraîncărcare potențială a spitalizării pacienților în aceste regiuni. Mai mult decât atât, rata de ocupare a paturilor poate fi semnificativ mai mică pentru anumite specializări, precum dermatologia sau oftalmologia (sub 60%), fiind concomitent foarte ridicată pentru alte specializări precum oncologia sau nefrologia (>95%). În același timp, ratele de ocupare a paturilor în cazul prestatorilor terțiari de servicii medicale (spitalele republicane) sunt mai mici decât în cazul prestatorilor secundari. Circa jumătate dintre pacienții spitalizați în Moldova în 2023 au fost internați la Chișinău (46.7%). Aceste date demonstrează o utilizare mai intensă a serviciilor spitalicești în orașele mai mari și prezintă o oportunitate semnificativă pentru utilizarea mai echilibrată a acestor servicii în conformitate cu nivelul de îngrijire și complexitatea cazurilor pe care un spital le poate gestiona.

Reforme economice și impactul scontat

Republica Moldova implementează reforme direcționate pentru a spori reziliența economică și asigura creșterea incluzivă, axându-se pe politicile în domeniul educației, protecției sociale, ocrotirii sănătății și pieței muncii. Aceste reforme sunt critice pentru dezvoltarea unei forțe de muncă calificate, amplificând participarea pieței muncii și asigurând o durabilitate economică pe termen lung.

În primul rând, reformarea învățământului profesional tehnic este necesară pentru a reduce decalajul în materie de competențe de pe piața muncii. Alinierea educației la necesitățile forței de muncă va echipa absolvenții cu competențele necesare, reducând șomajul și impulsivând productivitatea. Consolidarea competențelor digitale va ușura tranziția la o economie bazată pe cunoștințe, îmbunătățind eficiența afacerilor și creșterea în cadrul sectorului tehnologiilor. Extinderea

învățământului profesional tehnic (ÎPT) de la o industrie la alta și de la o regiune la alta va reduce disparitățile regionale și va echilibra distribuția forței de muncă. Îmbunătățirea evaluării performanței prin măsuri ferme de combatere a corupției și a fraudei va spori pregătirea absolvenților pentru a contribui în mod eficient la dezvoltarea economică.

În al doilea rând, îmbunătățirea sistemelor de protecție socială este esențială pentru stabilitatea socială și incluziunea economică. Modernizarea serviciilor sociale le va permite grupurilor vulnerabile să se implice mai deplin pe piața muncii. Un cadru coerent de servicii sociale, integrat cu sistemele digitale, va raționaliza asistența, reducând tergiversările birocratice pentru persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă. Evaluarea performanței și majorarea remunerării asistenților sociali vor îmbunătăți calitatea serviciilor și integrarea forței de muncă, soldându-se cu o dependență redusă de asistența socială și o participare mai intensă a forței de muncă.

În cele din urmă, consolidarea politicilor privind piața muncii este vitală pentru încurajarea ratelor de ocupare a forței de muncă, securitatea locurilor de muncă și asigurarea unor condiții de muncă echitabile. Extinderea PAPM va veni în sprijinul șomerilor și va spori producția economică. O mai bună inspecție a muncii va aborda munca nedeclarată și exploatarea prin muncă, stimulând instituirea unui mediu de afaceri mai echitabil și sporind veniturile statului. Accesul îmbunătățit la serviciile de îngrijire a copiilor le va permite mai multor femei să se alăture forței de muncă, contribuind astfel la creșterea productivității și a PIB-ului. Încurajarea investițiilor din partea întreprinderilor pentru dezvoltarea și reținerea forței de muncă va menține forța de muncă din Moldova competitivă și adaptabilă condițiilor schimbătoare.

Prin soluționarea lacunelor din domeniul educației, protecției sociale, serviciilor medicale prestate și politicilor pieței muncii, aceste reforme vor debloca o productivitate mai mare, vor amplifica participarea forței de muncă și vor accelera creșterea economică. Impactul scontat al acestor măsuri include:

- *Învățământ profesional tehnic îmbunătățit: o forță de muncă mai calificată, mai puțin șomeri printre tineri și adaptabilitate economică sporită;*
- *Sisteme de protecție socială consolidate: o mai mare participare a forței de muncă, vulnerabilitate economică redusă și cheltuieli eficientizate pentru prestațiile sociale;*
- *O populație mai sănătoasă: o productivitate mai mare și cheltuieli mai mici de asigurare socială;*
- *Politici consolidate ale pieței muncii: o mai bună securizare a locurilor de muncă, rate mai mari de ocupare a forței de muncă și o piață a muncii mai dinamică și mai incluzivă.*

TRANZIȚIA VERDE ȘI CAPITALUL NATURAL

Probleme structurale

Guvernanța de mediu și gestionarea resurselor din Moldova se confruntă cu deficiențe structurale ce împiedică creșterea economică și tergiversează alinierea la standardele europene de mediu. Punerea neadecvată în aplicare a măsurilor de reglementare, lipsa de capacitate administrativă, investițiile limitate în energia regenerabilă și politicile ineficiente de utilizare a pământului au făcut țara vulnerabilă la riscurile climatice și la epuizarea resurselor. Moldova se confruntă cu provocări legate de gestionarea apei, inclusiv poluarea apei, din cauza infrastructurii subdezvoltate și a resurselor financiare insuficiente. De asemenea, există provocări legate de poluarea industrială și calitatea aerului. Fără reforme urgente, aceste provocări vor persista și vor submina reziliența economică pe termen lung și tranziția Republicii Moldova la o economie ecologică durabilă.

Republica Moldova rămâne puternic dependentă de importurile de combustibili fosili, țara fiind susceptibilă la șocurile externe ale prețurilor și la perturbările în aprovizionarea cu energie. În pofida unui angajament declarat de a amplifica ponderea surselor regenerabile, energia eoliană și solară dețin o fracțiune minoră în consumul total. Rețelele electrice depășite și rețelele ineficiente de distribuție a energiei obstruiează în continuare progresul spre o energie securizată și durabilă. Investițiile în infrastructura energiei și sprijinul de reglementare pentru proiectele de energie ecologică sunt, deocamdată, insuficiente pentru a îndeplini ținta stabilită de guvern: 27% de energie din surse regenerabile către anul 2030.

Dependența masivă a țării de combustibilii fosili contribuie semnificativ la emisiile de gaze cu efect de seră (GES), printre contribuitorii majori fiind sectorul energetic, agricultura și transporturile. Actualmente, Moldova nu dispune de sisteme cuprinzătoare de monitorizare, raportare și verificare a emisiilor de GES, fapt ce limitează capacitatea guvernului de a elabora strategii direcționate de atenuare aliniate la obiectivele climatice ale UE. Această lacună nu doar tergiversează îndeplinirea angajamentelor climatice, dar afectează și oportunitățile de accesare a finanțării internaționale în domeniul climei și la investițiile ecologice. Mai mult decât atât, lipsa unor reglementări efective privind emisiile de GES și a

stimulentelor pentru tehnologiile cu nivel redus de carbon exacerbează poluarea aerului și măresc riscurile pentru sănătatea publică. Nivelul redus de punere în aplicare a reglementărilor privind utilizarea terenurilor și măsurile insuficiente de protecție a mediului permite să fie efectuate în continuare defrișări neautorizate, reducând biodiversitatea și amplificând vulnerabilitatea la schimbările climatice.

Infrastructură de gestionare a deșeurilor este extrem de subdezvoltată. Țara nu dispune de un cadru normativ cuprinzător care să asigure tranziția către economia circulară; doar o proporție mică din deșeurile generate sunt reciclate, majoritatea cărora sunt stocate în cele din urmă în spațiile de depozitare a deșeurilor. Evacuarea deșeurilor periculoase este slab reglementată, prezentând riscuri pentru sănătatea publică și durabilitatea de mediu. Lipsa unor programe orientate pentru susținerea regimului de responsabilitate extinsă a producătorului limitează stimulentele pentru mediul de afaceri de a adopta practici de producție durabile, contribuind astfel la utilizarea inefficientă a resurselor.

Moldova nu dispune nici de o strategie coordonată de adaptare la schimbările climatice, lăsând sectoare cheie - precum agricultura, transporturile și sectorul energetic - nepregătite pentru șocurile de mediu. Secetele severe și evenimentele extreme legate de vreme sunt tot mai frecvente; totuși, există doar câteva politici de atenuare menite să abordeze aceste riscuri. Extinderea programelor de reziliență la schimbările climatice și îmbunătățirea măsurilor pregătire în caz de calamități naturale vor fi critice pentru asigurarea unei stabilități economice pe termen lung.

Reforme economice și impactul scontat

Republica Moldova și-a asumat o serie de reforme menite să îmbunătățească guvernanta de mediu, consolidând eficiența energetică și gestionarea resurselor naturale. Aceste inițiative sunt concepute să accelereze alinierea țării la standardele UE și să asigure o tranziție economică durabilă. Acestea, necesită elaborarea și adoptarea de către Guvern a unui set de strategii și planuri de acțiune bugetate pentru a aborda în mod cuprinzător provocările de mediu și cele legate de schimbările climatice.

În primul rând, îmbunătățirea guvernantei de mediu rămâne o prioritate critică. Agenda de reforme include stabilirea unui cadru instituțional mai structurat pentru supravegherea de mediu. Agenția de Mediu și Inspectoratul pentru Protecția Mediului vor fi dotate cu mandate mai clare, cu personal suplimentar și cu instrumente modernizate pentru a pune în aplicare mai eficient reglementările de mediu. O platformă eco-alert integrată va fi incorporată în sistemul național de monitorizare a mediului, astfel încât să permită răspunsuri în timp real la incidentele de mediu. Mai mult decât atât, Guvernul va implementa un sistem transparent de autorizare și va fortifica mecanismele de auto-monitorizare pentru întreprinderile private pentru a asigura conformitatea acestora cu standardele de mediu. Toate investițiile noi vor fi în conformitate cu legislația și standardele UE. O atenție deosebită va fi acordată implementării legislației orizontale privind evaluările de mediu, prin „Evaluarea impactului asupra mediului” și „Evaluarea strategică de mediu”, care va fi aplicată tuturor noilor investiții și planurilor și proiectelor majore, după caz.

În al doilea rând, avansarea tranziției la energia regenerabilă va diminua dependența Republicii Moldova de combustibili fosili și va atenua șocurile energetice externe. Guvernul intenționează să introducă impozitarea pentru fiecare sector în conformitate cu principiul UE „poluatorul plătește”, inclusiv taxe pentru emisiile de CO₂, taxe pentru depozitarea deșeurilor și taxe pentru utilizarea apei. Modernizarea infrastructurii pentru transportul de energie va facilita integrarea energiei eoliene și solare în rețeaua națională, îmbunătățind în acest mod securitatea energetică și reducând emisiile de gaze cu efect de seră. Mai mult, guvernul va lansa mecanisme de finanțare pentru a atrage investiții private în proiecte de producere a energiei regenerabile, asigurând astfel extinderea ponderii surselor regenerabile în mixul energetic al Republicii Moldova.

În al treilea rând, stabilirea unui cadru de modernizare a gestionării deșeurilor și a economiei circulare va spori eficiența resurselor și durabilitatea de mediu. Vor fi făcute investiții pentru a asigura o abordare cuprinzătoare a managementului deșeurilor, respectând ierarhia deșeurilor, și pentru introducerea măsurilor corespunzătoare de circularitate. Una din acțiuni, Guvernul va crea un Centru de gestionare a deșeurilor periculoase care să gestioneze mai eficient deșeurile industriale și medicale. De asemenea, vor fi puse în aplicare reglementări privind regimul de responsabilitate extinsă a producătorului cu scopul de a încuraja producția durabilă și practicile de ambalare. Va fi elaborată o bază de date digitală unificată pentru a duce evidența proceselor de gestionare a deșeurilor și a asigura o mai bună transparență și conformitate cu țintele de reciclare.

În al patrulea rând, protecția ecosistemelor naturale și a biodiversității va fi prioritizată prin intermediul unor practici consolidate de gestionare a pădurilor și solului. Facilitatea ar trebui să contribuie la atingerea obiectivului Uniunii de 10% din cheltuielile bugetare care sprijină biodiversitatea. Inventarierea Fondului forestier național va fi finalizată și va fi introdus un sistem permanent pentru monitorizarea defrișărilor și a degradării terenurilor. Va fi instituită și pusă în

funcțiune o agenție dedicată gestionării ariilor naturale protejate, asigurând strategii îmbunătățite de conservare și de pregătire pentru integrarea Republicii Moldova în rețeaua UE Natura 2000.

În cele din urmă, Republica Moldova va prioritiza instituirea unor mecanisme robuste de monitorizare și raportare a emisiilor de GES, își va îmbunătăți capacitatea de a ține o evidență cuprinzătoare a surselor de emisii și a tendințelor. Acest fapt va permite formularea unor politici sectoriale direcționate și ținte de reducere a emisiilor aliniate la obiectivele climatice ale UE. Reformele vor incorpora stimulentele financiare și de reglementare pentru a promova adoptarea unor tehnologii cu emisii reduse de dioxid de carbon și practici durabile în sectorul energetic, agricol, de transporturi și industrial. În consecință, aceste eforturi nu numai că vor reduce emisiile de gaze cu efect de seră la nivel național, dar vor susține și tranziția țării la o economie rezilientă, cu emisii reduse de dioxid de carbon.

Republica Moldova, în calitate de parte contractantă (PC) a Comunității Energetice (EnC) are angajamentul de a și transpune acquis-ul UE în domeniul climei în legislația națională e în procesul de aliniere la directivele emise de Consiliul Ministerial, organismul de guvernare al EnC. În calitate de parte la Convenția-cadru a Națiunilor Unite privind schimbările climatice (UNFCCC), Moldova și-a asumat obiective climatice ambițioase și s-a angajat să reducă emisiile de gaze cu efect de seră (GES) pentru a contribui la obiectivul comun privind menținerea creșterii temperaturii globale la suprafață cu mult sub 2 °C peste nivelurile preindustriale, în conformitate cu obiectivele globale ale Acordului de la Paris.

Inter-relația dintre angajamentele asumate conform Acordului de la Paris, obligațiile în temeiul EnC și aderarea la UE impune Republica Moldova să adopte și să implementeze mecanisme inovative pentru a atinge țintele ambițioase de reducere a emisiilor de GES și a se alinia la agenda privind clima a UE.

Se consideră că partea contractantă EnC va implementa integral pachetul MRVA (monitorizare, raportare, verificare, acreditare) (Directiva ETS 2003/87/CE; Regulamentul MRR 2018/2066; Regulamentul AVR 2018/2067) până la sfârșitul anului 2025. Normele de reglementare a celor mai fundamentale componente ale pachetului MRVA includ, *inter alia*, obligația de a obține o autorizație pentru emisiile de GES, domeniul de aplicare a activităților și gazelor, desemnarea autorității competente pentru procesul de autorizare și implementarea MRVA în general și recunoașterea verficatorilor din UE sau cerințele de acreditare a verficatorilor de către Organismul Național de Acreditare stabilit de legislația națională

Republica Moldova a transpus deja Regulamentul MRR - Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2018/2066 al Comisiei privind monitorizarea și raportarea emisiilor de gaze cu efect de seră modificat prin Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2020/2085 al Comisiei prin Hotărârea Guvernului nr. 575/2024, care va intra în vigoare în noiembrie 2025.

La etapa următoare, este inițiat procesul de adoptare a Regulamentului AVR (Regulamentul (UE) 2018/2067) privind verificarea datelor și acreditarea verficatorilor modificat prin Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2020/2084 al Comisiei și această măsură este planificată pentru anul 2025 în Planul național de aderare. Normele ce reglementează cele mai fundamentale componente ale pachetului MRVA includ, *inter alia*, obligația de a obține o autorizație pentru emisiile de GES, domeniul de aplicare a activităților și gazelor, desemnarea autorității competente pentru procesul de autorizare și implementarea MRVA în general și recunoașterea verficatorilor din UE sau a cerințelor de acreditare a verficatorilor de către Organismul Național de Acreditare stabilit de legislația internă. Transpunerea pachetului MRVA va asigura faptul că părțile contractante ale Comunității Energetice vor avea deja stabilit cadrul instituțional necesar pentru aderarea viitoare la ETS UE.

Abordarea provocărilor legate de guvernarea de mediu din Moldova și accelerarea tranziției ecologice vor îmbunătăți durabilitatea economică, vor atrage investiții și vor spori competitivitatea țării. Impactul scontat al acestor măsuri include:

- *O mai bună guvernare de mediu: punerea în aplicare consolidată a măsurilor de reglementare, o mai bună conformitate cu standardele de mediu ale UE și capacitate instituțională sporită;*
- *Expansiunea energiei regenerabile: securitate energetică consolidată, dependență redusă de combustibilii fosili și investiții mai mari în proiecte eoliene și solare;*
- *Gestionarea durabilă a terenurilor și resurselor naturale: o mai bună conservare a solurilor, eforturi de reîmpădurire, grad ridicat de protecție a naturii și reziliența agricolă pe termen lung;*
- *Sisteme modernizate de gestionare a deșeurilor și economie circulară: rate de reciclare mai mari, dependență redusă de spațiile de depozitare a deșeurilor și o utilizare mai eficientă a resurselor naturale.*

Capacitatea țării de a tranzita la o economie ecologică se bazează pe reformele decisive ale guvernantei de mediu, eficiența energetică și gestionarea durabilă a resurselor. Această tranziție și implementarea reformelor asociate trebuie susținute și monitorizate de organizațiile societății civile, oferind o abordare incluzivă și cele mai multe beneficii pentru cetățeni. Consolidarea cadrului de reglementare, investind în energia regenerabilă și modernizarea sistemelor de gestionare a deșeurilor va fi esențială pentru îndeplinirea standardelor de mediu ale UE și asigurarea creșterii economice pe termen lung. Fără acțiuni urgente, degradarea mediului și dependența energetică vor continua să obstrucționeze convergența țării cu Uniunea Europeană, fapt ce va împiedica progresul spre o economie viitoare rezilientă și durabilă.

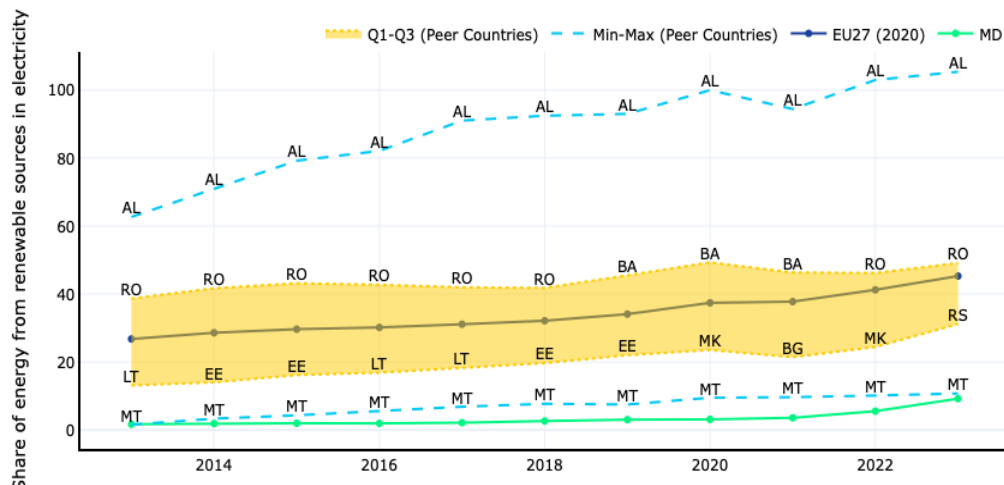
Securitatea și eficiența energetică

Probleme structurale

Economia Republicii Moldova este puternic dependentă de carburanții și energia importate. Până nu demult, aproape tot volumul de gaze naturale și o parte semnificativă a energiei electrice proveneau de la furnizori nefiabli. Această dependență a expus țara unor riscuri geopolitice, rezultând în costuri energetice mari. După criza energetică din 2021, Moldova și-a diversificat cu succes aprovizionarea cu gaze. Totuși, dependența țării de termocentrala de la Cuciurgan, Transnistria, ce funcționează pe bază de gaze, o lasă vulnerabilă la furnizarea de energie electrică. Până în luna ianuarie 2025, termocentrala a funcționat pe baza gazelor rusești subvenționate, schimburile de energie electrică cu România fiind limitate din cauza capacității transfrontaliere reduse. Potrivit așteptărilor, această situație se va îmbunătăți spre sfârșitul anului 2025 când va fi finalizată interconectarea Isaccea - Vulcănești - Chișinău.

Moldova a adoptat Regulamentul de securizare a aprovizionării și stocării pentru gaze, însă nu îndeplinește cerințele pentru stocurile petroliere de urgență stabilite de Directiva privind stocurile de țiței. Un proiect de lege pentru asigurarea nivelului minimum de produse petroliere urmează a fi supus audierilor publice, motiv pentru care cadrul juridic al țării nu este conform deocamdată. Progresul privind integrarea energiei regenerabile rămâne lent, deși sursele de energie regenerabilă sunt fundamentale pentru viitoarele strategii privind energia, în special, față de țările cu caracteristici similare (Figura 11). Creșterea acestora necesită servicii auxiliare îmbunătățite pentru stabilitatea rețelei, care solicită liberalizarea pieței și alinierea la standardele UE. Actualmente, piața moldovenească angro operează în temeiul legislației învechite privind energia electrică care nu sunt conforme cu orientările UE (EIP).

FIGURA 11. PONDEREA ENERGIEI DIN SURSE REGENERABILE ÎN MIXUL DE ENERGIE ELECTRICĂ AL REPUBLICII MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (%)

Sursa: BNS RM, Banca Mondială.

Reforme economice și impactul scontat

Asigurarea securității energetice și îmbunătățirea eficienței energetice sunt extrem de importante pentru economia Republicii Moldova și bunăstarea socială. Reformele vizate din sectorul energetic vor promova diversificarea, stabilitatea și previzibilitatea prețurilor, punând fundamentul pentru o economie mai competitivă și mai stabilă. Consolidarea securității energetice va reduce dependența țării de furnizorii externi, va atenua riscurile de întreruperi în aprovizionare și va sprijini tranziția către un sistem energetic mai durabil.

În primul rând, consolidarea rezilienței sistemului energetic din Republica Moldova este esențială pentru accelerarea creșterii economice pe termen lung. Se presupune că investițiile în infrastructura energetică vor îmbunătăți fiabilitatea rețelelor, vor spori comerțul transfrontalier cu energie electrică și vor asigura o aprovizionare neîntreruptă. Extinderea capacității de stocare pentru gazele naturale și securizarea rezervei de combustibili de urgență vor diminua riscurile asociate întreruperilor geopolitice. Mai mult, reformele legislative axate pe liberalizarea pieței energetice vor spori concurența și vor stimula un sector energetic mai rezilient.

În al doilea rând, amplificarea ponderii energiei regenerabile în mixul energetic al Republicii Moldova va reduce dependența de combustibilii fosili de import și va spori durabilitatea. Încurajarea investițiilor în producția energiei solare, eoliene și pe bază de biomasă va diversifica sursele de energie și va contribui la stabilitatea prețurilor. Consolidarea infrastructurii de rețele pentru a acomoda o mai mare penetrare a energiei regenerabile va îmbunătăți eficiența și va reduce pierderile cauzate de transport. Mai mult decât atât, extinderea stimulentei pentru măsurile de eficiență energetică în sectoarele rezidențial, comercial și industrial va reduce consumul global și costurile.

În al treilea rând, dezvoltarea serviciilor conexe și a mecanismelor de piață pentru a menține stabilitatea rețelelor este o componentă esențială a securității energetice. Stabilirea unei piețe funcționale pentru ziua următoare și pe parcursul zilei pentru energia electrică va îmbunătăți competitivitatea și va optimiza alocarea resurselor. Consolidarea cadrului de reglementare pentru soluțiile de stocare a energiei, gestionarea cererii și tehnologiile rețelelor inteligente vor asigura un sistem energetic echilibrat și flexibil. Coordinarea cu piețele regionale de energie și alinierea politicilor Republicii Moldova la reglementările UE în domeniul energetic va spori în continuare integrarea securității.

Impactul scontat al acestor măsuri include:

- Extinderea energiei regenerabile: securitate energetică sporită, dependență redusă de combustibilii fosili și investiții mai mari în proiecte eoliene și solare;
- Modernizarea infrastructurii energetice: o mai bună fiabilitate a rețelelor, mai puține pierderi cauzate de transport și amplificarea comerțului transfrontalier cu electricitate;
- Dezvoltarea capacităților de stocare a energiei și a rezervelor de urgență: reziliență sporită la întreruperi în aprovizionare, o mai bună gestionare a sarcinii electrice și un nivel mai bun de pregătire în caz de criză;
- Instituirea unei piețe energetice competitive: o mai mare previzibilitate a prețurilor, o mai bună participare a sectorului privat și o eficiență sporită a pieței;
- Alinierea la standardele UE în domeniul energetic: o mai bună integrare regională, un cadru de reglementare mai solid și acces la piețele europene de energie.

În concluzie, economia Republicii Moldova s-a confruntat în ultimii ani cu numeroase provocări și crize energetice, devenind clară nevoia urgentă de a diversifica sursele de energie și moderniza infrastructura. Dependența puternică de energia de import expune țara la prețuri volatile și incertitudini privind aprovizionarea, solicitând investiții strategice în surse regenerabile, extinderea rețelelor și eficiența energetică. Prin prioritizarea reformelor de securitate energetică și atragerea de investiții străine, asigurând concomitent o mai bună aliniere la standardele UE, Republica Moldova este poziționată să-și reducă semnificativ vulnerabilitățile economice. Aceste eforturi nu numai vor stabiliza economia țării, dar vor contribui și la o dezvoltare durabilă și prosperitate pe termen lung.

Valori fundamentale

Probleme structurale

Sistemul de guvernare al Republicii Moldova s-a confruntat în trecut cu provocări structurale ce au împiedicat dezvoltarea economică. Corupția descurajează investițiile și erodează încrederea publicului. Pe fundalul acestor provocări, Moldova a întreprins importante acțiuni în domeniul justiției, fapt ce a declanșat procesul de vetting al organismelor autonome și al principalelor servicii judiciare și de urmărire penală. Reformele realizate începând din anul 2021 și până în prezent deja au demonstrat un anumit progres intermediar, însă sunt necesare acțiuni suplimentare pentru a consolida instituțiile sectorului de justiție. Referitor la afaceri, este nevoie de mai multă transparență în achizițiile publice și procesele de reglementare.

Indexul privind percepția corupției în Republica Moldova s-a ameliorat, cu un punct la 43 în 2024, iar țara se poziționează printre țările ce demonstrează cel mai semnificativ progres în combaterea corupției și îmbunătățirea percepției corupției în societate, avansând cu 9 puncte față de 2020 (Tabelul 1). În pofida acestui rezultat, sunt necesare acțiuni suplimentare pentru a consolida independența și stimula eficiența sistemului judiciar. Alegerile prezidențiale din 2024 s-au confruntat cu provocări fără precedent, cu dosare penale deschise pentru cazurile de fraudă și corupție electorală și cu o schemă de cumpărare a voturilor în valoare de 39 milioane de dolari SUA ce a vizat 130.000 de alegători. Penalități record ce au însumat peste 11 milioane de lei au fost impuse pentru fraudele electorale.

Printre constrângerile judiciare se numără starea inadecvată a unora dintre sediile instanțelor. Peste 50% din clădirile instanțelor necesită reparații urgente, iar numărul cazurilor nesoluționate crește cu 15% per an. Doar jumătate dintre instanțele din Moldova utilizează noul sistem SI e-DJ, care are un impact asupra accesibilității și transparenței judiciare. Ineficiențele judiciare sunt generate de condițiile precare din sediile unor instanțe de judecată. Peste 30% din aceste sedii necesită reparație urgentă, iar numărul de cauze nesoluționate crește anual cu 15%. Doar jumătate din instanțele moldovenești utilizează sistemul electronic de gestionare a cazurilor, fapt ce limitează eficiența judiciară și transparența.

Mecanismul național de verificare a averilor necesită îmbunătățiri. Autoritatea Națională de Integritate încearcă persistent să obțină acces la informațiile despre averile din străinătate ale subiecților declarării, însă fără un sistem integrat de verificare a declarațiilor de avere și interese personale, depistarea în timp real a abaterilor constituie o provocare. Astfel, un sistem digital de depistare a discrepanțelor ar îmbunătăți procesul de verificare realizată de Autoritatea Națională de Integritate prin identificarea automată a discrepanțelor.

Sectorul financiar este vulnerabil la fluxurile ilicite, numărul de tranzacții suspicioase majorându-se cu 20% din anul 2022, pe când ratele de urmărire penală cu doar 10%. Coordonarea slabă și capacitatea limitată de investigare stimulează mediul pentru infracțiunile financiare, subminând stabilitatea națională. Pentru remediarea lacunelor este esențială consolidarea supravegherii și a colaborării interinstituționale.

Abordarea violenței bazate pe gen rămâne o prioritate. Moldova dispune de numai 178 de adăposturi pentru victime, cu mult mai puține decât numărul necesar de 260, lăsând multe persoane fără ajutor.

Capacitatea statistică a Republicii Moldova, la fel, are nevoie de sprijin pentru a adera la standardele UE.

Reformele cuprinzătoare ale guvernancei sunt fundamentale pentru a îmbunătăți cadrul instituțional al țării, a asigura independența judiciară, a fortifica supravegherea financiară și a îmbunătăți protecția socială, încurajând astfel încrederea întreprinderilor și alinierea la standardele economice europene.

TABELUL 1. PUNCTAJE FUNDAMENTALE PENTRU REPUBLICA MOLDOVA

<i>Indicator</i>	<i>Starea actuală</i>
<i>Cazuri de corupție depuse în instanță</i>	<i>Peste 140 în 2023⁴</i>
<i>Condamnări emise de prima instanță</i>	<i>130 de sentințe³</i>
<i>Indicile de percepție a corupției</i>	<i>Un scor egal cu 43 în 2024⁵</i>
<i>Penalități pentru corupția electorală</i>	<i>Peste 2 milioane de lei⁶</i>
<i>Urmăriri penale pentru tranzacții suspicioase</i>	<i>10%⁷</i>
<i>Adăposturi operaționale împotriva violenței în familie</i>	<i>182 din necesarul de 400</i>
<i>Date macroeconomice conforme UE</i>	<i>60%⁷</i>

Sursa: BNS RM.

Reforme economice și impactul scontat

Republica Moldova implementează reforme privind guvernarea pentru a spori integritatea instituțională, consolida statul de drept și combate corupția. Aceste măsuri sunt vitale pentru încrederea societății, stabilitatea pieței și alinierea la UE. Prin consolidarea independenței judiciare, îmbunătățirea supravegherii financiare și abordarea riscurilor de fraudă, Moldova pune fundamentul pentru dezvoltarea economică și socială.

În primul rând, independența și eficiența judiciară sunt esențiale pentru un mediu juridic echitabil. Moldova aplică procedura de vetting judecătorilor și procurorilor pentru a contribui la încrederea publicului în sistemul de justiție. Normele disciplinare actualizate clarifică calendarul și procedurile de supraveghere. Mai mult, eforturile de accelerare a procedurilor judiciare prin intermediul instrumentelor digitale reduc întârzierile procesului de judecată și îmbunătățesc accesul. Reformele din procesele de selecție judiciară sporesc credibilitatea organelor de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor (Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor). Completul specializat anticorupție de la nivelul instanțelor Chișinău urmărește creșterea ratei de examinare a cazurilor de corupție deduse instanței de judecată de către procuratură. Organizarea și funcționarea unui cadru specializat anticorupție la nivelul instanțelor este prevăzută ca un mecanism de accelerare a îndeplinirii justiției, unor astfel de instituții precum Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor. Consiliile anticorupție specializate din cadrul tribunalelor își propun să îmbunătățească consecvența și transparența, cu planuri de a extinde aceste reforme asupra instanțelor inferioare și organelor de drept.

În al doilea rând, Moldova prioritizează drepturile fundamentale prin susținerea populațiilor vulnerabile și îmbunătățirea accesului la servicii publice, inclusiv măsuri pentru victimele violenței în familie și acces digital îmbunătățit.

În al treilea rând, progresul în urmărirea penală a corupției la nivel înalt include capacități de investigare îmbunătățite și coordonare îmbunătățită între autoritățile relevante. Instrumentele digitale pentru declararea averii și înregistrarea proprietarului efectiv pot spori transparența și preveni abaterile financiare. O strategie direcționată poate reduce influența grupurilor puternice în politică și economie, cu o mai strictă verificare a activelor, monitorizarea contractelor și controlul fluxurilor financiare transfrontaliere.

În al patrulea rând, Moldova consolidează integritatea financiară cu un cadru de control financiar public intern (CFPI) pentru a standardiza evaluarea riscurilor și îmbunătăți depistarea fraudelor. Rezerva unificată de proiecte a Ministerului Finanțelor asigură transparența investițiilor publice. Monitorizarea digitală consolidată a tranzacțiilor suspicioase vine în susținerea eforturilor de combatere a spălării banilor. Un sistem centralizat de baze de date va integra datele financiare ale agențiilor, îmbunătățind supravegherea exercitată de Ministerul Finanțelor, CNA și reglementatorii concurenței.

În cele din urmă, Moldova aliniază politicile privind ajutorul de stat la normele UE privind concurența pentru a promova o concurență echitabilă. Reformele includ actualizarea Legii cu privire la ajutorul de stat și îmbunătățirea supravegherii subvențiilor publice și a intervențiilor guvernamentale. Rolul Consiliului Concurenței se extinde, însă este nevoie de mai multe resurse pentru intensificarea monitorizării. Restructurarea și privatizarea întreprinderilor de stat (ÎS) vor stimula concurența și vor atrage investiții, de rând cu reevaluarea drepturilor exclusive ale ÎS din sectorul energetic și de transporturi pentru a asigura un acces echitabil pe piață.

Prin soluționarea provocărilor privind guvernanța și consolidarea integrității instituționale, aceste reforme vor contribui la stabilitatea economică a Republicii Moldova, vor spori încrederea investitorilor și vor accelera alinierea la standardele UE. Impactul scontat include:

- *Statul de drept consolidat: o mai mare independență judiciară, soluționarea mai rapidă a dosarelor și o mai mare certitudine legală pentru mediul de afaceri și persoanele fizice;*
- *Protecția drepturilor fundamentale: o mai mare incluziune socială, acces digital extins și o protecție consolidată a drepturilor omului;*
- *Eforturi intensificate de combatere a corupției: interferență politică și economică redusă, o mai mare transparență și o aplicare mai robustă a legii;*
- *Supraveghere financiară îmbunătățită: o prevenire mai eficientă a fraudelor, măsuri mai solide de combatere a spălării banilor și responsabilitate sporită pentru cheltuielile publice;*
- *O concurență mai robustă și o piață loială: condiții de concurență echitabile pentru mediul de afaceri, intervenții reduse din partea statului în industriile cheie și o mai mare participare a sectorului privat.*

În concluzie, Republica Moldova întreprinde pași decisivi pentru a consolida guvernanța, independența judiciară, combate corupția și alinia politica privind concurența la standardele UE. Aceste reforme, susținute de inovații digitale și mecanisme performante de supraveghere, formează bazele procesului de aderare a Republicii Moldova la UE. Prin axarea pe reziliența instituțională, pe consolidarea capacităților pe termen lung și pe acțiunile corective proactive, Moldova creează un cadru de guvernanță ce va stimula dezvoltarea economică durabilă, încrederea investitorilor și va asigura o încredere mai mare a publicului în aceste instituții.

Impact

Planul de creștere al Republicii Moldova este impulsionat de scopul final de accelerare a creșterii economice într-o manieră incluzivă și durabilă. Această creștere ar trebuie să fie evidentă printr-un PIB per capita mai mare, asigurând faptul că toate segmentele din societate beneficiază de progresul economic, fiind menținută concomitent o stabilitate pe termen lung. Pentru a realiza acest obiectiv, Moldova și-a asumat implementarea a 56 de reforme ce vizează domeniile de politici și 153 de pași, axându-se pe modernizarea economică, îmbunătățirea guvernanței și pe competitivitatea pe termen lung.

Reformele cuprind șapte domenii principale de politici ce abordează provocările economice cheie (Tabelul 2):

- Dezvoltarea sectorului privat include 13 reforme ale domeniilor de politici implementate prin 32 de pași cu scopul de a consolida mediul de afaceri, impulsiona investițiile și promova antreprenoriatul;

- Conectivitatea și infrastructura digitală cuprinde 4 reforme ale domeniilor de politici implementate prin 11 pași cu scopul de îmbunătăți infrastructura cheie;
- Guvernanța economică, cu 10 reforme ale domeniilor de politici implementate prin 28 de pași, axați pe managementul finanțelor publice, cadrul de reglementare și transparență;
- Capitalul social este vizat de 8 reforme ale domeniilor de politici implementate prin 21 de pași cu scopul de a consolida educația, asistența medicală și incluziunea socială;
- „Tranziția ecologică și capitalul natural implică 6 reforme ale domeniilor de politici implementate prin 13 pași, promovând protecția mediului, energia durabilă și reziliența la schimbările climatice”
- Securitatea și eficiența energetică conține 5 reforme și 24 de pași axați pe piața deschisă, securitatea furnizării energiei și eficiența energetică;
- Principiile fundamentale, cu 10 reforme ale domeniilor de politici implementate prin 24 de pași, vizează guvernanța, administrația publică și stabilitatea macroeconomică.

TABELUL 2. DISTRIBUȚIA REFORMELOR PE DOMENII DE POLITIC

Policy Area / Sub area / Reform / Steps	June 2025	December 2025	June 2026	December 2026	June 2027	July 2027	December 2027	Total
1. Private sector development		4	3	11	5		9	32
2. Economic resilience and infrastructure		1	1	2	2		5	11
3. Economic governance		4	5	5	5		9	28
4. Social capital		3	1	7	2	1	7	21
5. Green transition and natural capital		1	3	3	2		4	13
6. Energy	1	13	1	2	1		6	24
7. Fundamentals		3	1	10	3		7	24
Total	1	29	15	40	20	1	47	153

Sursa: Anexa 1: Măsurile și condiții de plată pe domenii de politici

Cu scopul de a analiza traiectoria economică a Republicii Moldova, a evalua impactul politicilor și al factorilor externi a fost utilizat modelul BVAR (eng. *Bayesian Vector Auto-Regression Model*). Această abordare capturează atât fluctuațiile pe termen scurt, cât și tendințele pe termen lung, comparând Moldova cu țările cu caracteristici similare.

Metodologia clasifică țările în 3 clustere regionale - Europa Centrală și de Est, Balcanii și Statele Baltice - în timp ce Moldova este menținută în calitate de entitate independentă. Această clasificare facilitează comparațiile structurate, recunoscând diferențele traiectoriei de tranziție. Țările Europei Centrale și de Est servesc drept criterii de referință pentru integrarea cu UE, Statele Balcanice se confruntă cu provocări structurale similare, iar Statele Baltice oferă un model de reformă rapidă.

Moldova rămâne o unitate distinctă în cadrul modelului pentru a reprezenta șocurile și politicile specifice țării. Abordarea Bayesiană îmbunătățește acuratețea estimărilor prin incorporarea cunoștințelor anterioare, chiar și în cazul în care datele sunt limitate, monitorizând impactul politicilor pe termen scurt și lung asupra indicatorilor cheie, precum valoarea adăugată brută per lucrător, care sunt esențiale pentru productivitate și competitivitate.

Compararea progresului atins de Republica Moldova cu valoarea medie înregistrată de țările regionale cu caracteristici similare și UE-27 ajută la alinierea recomandărilor de politici la obiectivele de convergență. Datele economice fiabile din surse precum Eurostat și agențiile naționale îmbunătățesc acuratețea previziunilor, în pofida evoluției alinierii datelor din Moldova. Modelul presupune că Moldova va atinge cel puțin nivelul minim al țărilor cu caracteristici similare către anul 2027 în cazul în care actualmente este sub acel prag, sau va converge spre cuantila inferioară în cazul în care este mai sus de acel prag.

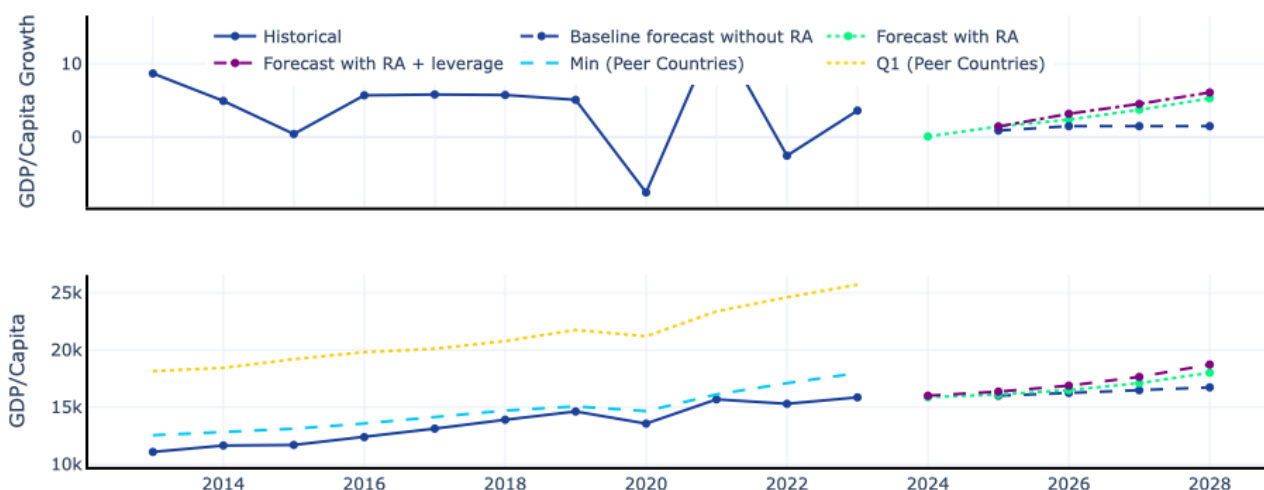
Până în anul 2027, previziunile indică faptul că creșterea consumului va evolua de la 1,3% până la 1,7%, volumul de credite acordate sectorului privat va crește de la 25,8% până la 30% din PIB, iar Indexul de dezvoltare a e-guvernării se va alinia la punctajul 64 obținut de România. Se preconizează că ponderea energiei electrice regenerabile va crește de la 9,29% până la 20%, în timp ce eficacitatea guvernanței se va îmbunătăți de la 44 la 52, la același nivel cu Serbia. Este prevăzută o creștere a nivelului formării brute de capital fix de la 19% până la 24% din PIB, depășind nivelul înregistrat de Croația (22%), precum și participarea forței de muncă de la 57% la 61%, convergând cu Ungaria. Aceste ținte urmează o strategie etapizată de implementare a reformelor, venind în susținerea integrării și creșterii economiei Republicii Moldova.

Figura 14 ilustrează traiectoria proiectată a creșterii PIB-ului per capita în Moldova și poziția relativă a țării printre țările cu caracteristici similare. Din punct de vedere istoric, creșterea PIB-ului per capita a fost extrem de volatilă, fiind caracterizată de perioade de contractare urmate de redresări rapide. Pe viitor, previziunea de bază sugerează o creștere modestă de 1% în 2025, evoluând în anii ulteriori până la 1,5% anual, rezultând într-un PIB per capita de aproximativ 16,800 dolari SUA (2021 PPC) către anul 2028.

Totuși, în cazul în care Agenda de reforme este implementată integral, atrăgând investiții în valoare de 1,9 miliarde de euro, se preconizează o accelerare a creșterii până la 5,3% către anul 2028, majorând PIB-ul per capita până la 18.000 dolari SUA. Mai mult decât atât, executarea reformelor ar putea atrage adițional un volum de 2,5 miliarde de euro în investiții private, valorificând volumul inițial în sumă de 1,9 miliarde de euro. Acest fapt ar putea spori în continuare creșterea până la 6,1% în anul 2028, PIB-ul per capita însumând 18.700 dolari SUA.

În pofida acestui progres, PIB-ul per capita al Republicii Moldova va rămâne sub prima cuartilă (Q1) a țărilor cu caracteristici similare. Cu toate acestea, este indicată o traiectorie solidă de convergență aliniată la reformele în derulare menite să îmbunătățească reziliența economică, volumul de investiții și productivitatea. Este esențial de menționat că previziunile bazate pe BVAR sunt sensibile la ipotezele anterioare, în special, dată fiind volatilitatea creșterii economice în Moldova din ultimii ani.

FIGURA 12. EVOLUȚII POTENȚIALE ALE PIB-ULUI PER CAPITA (2021 PPC USD) URMARE A IMPLEMENTĂRII AGENDEI DE REFORME

Sursa: BNS RM, Banca Mondială..

2 OBIECTIVELE AGENDEI DE REFORME

Obiectivul strategic al Agendei de reforme este de a accelera semnificativ creșterea economică a Republicii Moldova, promova o incluziune mai largă a tuturor grupurilor sociale și a domeniilor geografice în procesele economice și consolida în continuare reziliența economică a țării prin relații economice, investiționale și comerciale mai strânse cu UE.

Planul de creștere este aplicabil întreg teritoriului Republicii Moldova. Mulți din pașii incluși în Agenda de reforme vor fi relevanți în contextul integrării regionale și al convergenței.

Realizarea acestui obiectiv strategic depinde de progresul actual cu următoarele obiective:

- Intensificarea dezvoltării și competitivității sectorului privat prin îmbunătățirea mediului de afaceri și a climatului de investiții, adoptând un cadru inteligent de reglementare, facilitând accesul la finanțare din diverse surse și încurajând cultura antreprenorială și a inovațiilor;
- Consolidarea rezilienței economice sistemice prin fortificarea conectivității transporturilor și a infrastructurii digitale și interconexiunii cu UE pentru a îmbunătăți eficiența economică și stabilitatea globală, a reduce vulnerabilitățile și a fluidiza traiectoria creșterii economice pe termen lung;
- Consolidarea calității guvernantei economice prin sporirea transparenței, eficienței și responsabilității instituțiilor, autorităților și companiilor publice de a intensifica implementarea politicilor, reduce

oportunitățile pentru corupție și fraudă și atinge un mediu concurențial echitabil pentru toate entitățile economice, indiferent de dimensiunea, originea sau tipul de proprietate al acestora;

- Stimularea dezvoltării capitalului uman, investind în educație în vederea susținerii incluziunii economice prin intermediul pieței muncii, consolidarea politicilor de protecție socială pentru a reduce sărăcia și marginalizarea economică și promovând activ oportunități egale pentru toți;
- Consolidarea durabilității de mediu și avansarea spre tranziția ecologică prin fortificarea cadrului instituțional și legislativ pentru protecția mediului, minimizând poluarea, conservând biodiversitatea și promovând practicile economiei circulare în sectorul de gestionare a deșeurilor;
- Consolidarea în continuare a securității energetice prin reducerea dependenței de exporturi, diversificând furnizorii de energie și promovând sursele de energie regenerabilă, realizând concomitent o mai mare eficiență energetică prin adoptarea unor soluții robuste din punct de vedere tehnologic și economic pentru economiile de energie în principalele sectoare consumatoare de energie.

Republica Moldova împărtășește obiectivele și principiile politicii externe și de securitate comune (PESC) a UE și este dispusă să intensifice în continuare cooperarea în acest domeniu cu scopul de a aborda mai eficient provocările partajate în cadrul Parteneriatului de securitate și apărare RM-UE. O atenție deosebită se acordă cooperării cu UE în consolidarea rezilienței țării.

Republica Moldova condamnă cu fermitate agresiunea Rusiei împotriva Ucrainei. Această situație continuă să prezinte riscuri semnificative pentru Moldova, ce variază de la fragmente de rachete și drone ce aterizează pe teritoriul său până la infracțiunile transfrontaliere în creștere, de rând cu presiunea enormă asupra economiei țării.

Republica Moldova este dedicată să asigure gradual, până la momentul aderării la UE, o aliniere deplină și o implementare efectivă a politicilor UE și pozițiilor adoptate în temeiul PESC.

În cazurile în care vulnerabilitățile politice, economice sau de securitate existente împiedică Moldova să se alinieze la vreun regim UE de sancțiuni, autoritățile moldovenești încearcă să acționeze în mod diligent cu atenția corespunzătoare pentru a preveni eludarea sancțiunilor. O abordare preventivă este aplicată prin intermediul mecanismului de control al exporturilor. Se preconizează că Agenda de reforme va contribui semnificativ la reziliența economică și socială din Moldova. În consecință, țara va fi mai bine pregătită pentru a atinge o aliniere sută la sută la declarațiile PESC și măsurile restrictive ale UE, precum și pentru o participare efectivă în temeiul PESC până la data aderării.

3. CONSECVENȚA CU CADRUL GENERAL DE POLITICI

Consecvența cu Orientările privind politicile comune din cadrul Dialogului în domeniul economic și financiar 2024

În conformitate cu Orientările privind politicile comune stabilite în cadrul Dialogului în domeniul economic și financiar, Republica Moldova a fost invitată pentru a-și spori investițiile publice și implementa cadrul unic al rezervei de proiecte. Această inițiativă își propune să asigure faptul că, indiferent de sursa de finanțare, proiectele investiționale sunt integrate într-o rezervă coerentă. Această prioritate cade sub incidența subdomeniului Managementul finanțelor publice (3.1) al Agendei de reforme, mai exact, reformele 3.1.1-3.1.4, care încearcă să consolideze planificarea bugetară, control cheltuielilor și executarea bugetului.

O altă componentă a orientărilor de politici încurajează alinierea reformelor fiscale cu Strategia de management al finanțelor publice 2023-2030 pentru a contribui la mobilizarea veniturilor. Aceasta este o dezvoltare semnificativă a obiectivului de guvernanță, pe care Agenda de reforme îl abordează prin intermediul aceluiași set de reforme 3.1.1-3.1.4. De asemenea, aceste reforme vor contribui la asigurarea unei alocări mai eficiente a resurselor publice, în special referitoare la sănătate și protecția socială.

O recomandare cheie de politici a fost pentru Moldova de a-și revizui programele de sprijin al afacerilor pentru a îmbunătăți accesul la finanțare și spori conformitatea cu ESG. Această prioritate este abordată în subdomeniul Competitivitatea sectorului de business, mai exact prin intermediul reformei 1.2.1, care se axează pe îmbunătățirea eficienței și relevanței asistenței guvernamentale oferite antreprenorilor. Tabelul 3 ilustrează consecvența dintre recomandările Orientărilor privind politicile comune și Agenda de reforme.

TABELUL 3. CONSECVENȚA DINTRE RECOMANDĂRILE ORIENTĂRILOR PRIVIND POLITICILE COMUNE ȘI AGENDA DE REFORME

Dialogul în domeniul economic și financiar Orientări privind politicile comune (PG)	Agenda de reforme	
	Subdomeniul de politici	Reforma

Creșterea investițiilor publice conform planificării PRE, cu aplicarea în același timp a noului cadru unic pentru portofoliul de proiecte care acoperă toate proiectele de investiții, indiferent de sursa de finanțare.	3.1: Managementul finanțelor publice	3.1.1-4 Consolidarea procesului bugetar, a controlului și execuției cheltuielilor pentru o mai bună planificare bugetară și implementare a politicilor
Îmbunătățirea capacității de a produce previziuni macroeconomice și fiscale, în special a deficitului ajustat în mod ciclic.	3.1: Managementul finanțelor publice	3.1.1-4 Consolidarea procesului bugetar, a controlului și execuției cheltuielilor pentru o mai bună planificare bugetară și implementare a politicilor
Continuarea extinderii bazei fiscale și a îmbunătățirii conformității fiscale în concordanță cu Strategia de dezvoltare a managementului finanțelor publice 2023-2030.	3.1: Managementul finanțelor publice	3.1.1-4 Consolidarea procesului bugetar, a controlului și execuției cheltuielilor pentru o mai bună planificare bugetară și implementare a politicilor
Finalizarea și publicarea analizei în derulare a cheltuielilor sectorului de sănătate și efectuarea altor analize în domeniile cu cele mai semnificative cheltuieli precum protecția socială.	3.1: Managementul finanțelor publice	3.1.1-4 Consolidarea procesului bugetar, a controlului și execuției cheltuielilor pentru o mai bună planificare bugetară și implementare a politicilor
Revizuirea principalelor programe de sprijin al accesului mediului de afaceri la finanțarea bancară, precum programul de subvenționare a dobânzii 373, Fondul pentru antreprenori și Investiții pentru creșterea economică și Facilitatea de garantare a creditelor cu scopul de a îmbunătăți eficacitatea acestora în abordarea blocajelor în acordarea creditelor și evaluarea potențialului acestora pentru a sprijini implementarea principiilor de mediu, social și de guvernanță (ESG).	1.2: Competitivitatea sectorului de afaceri	1.2.1: Sistemul de sprijin al IMM-urilor este fortificat, amplificând eficiența și relevanța asistenței guvernului pentru antreprenori cu scopul de a impulsiona competitivitatea
Întreprinderea de pași pentru a implementa rezultatele exercițiului de 'triare' a ÎS și asigurarea implementării reformelor conexe ale guvernanței recente, profesionalizarea consiliilor și instituirea comitetelor de audit la întreprinderile de stat.	3.8: Reforma ÎS	3.8.22-24: Asigurarea sustenabilității și viabilității financiare a sectorului întreprinderilor de stat
Asigurarea unei politici monetare suficient de austere pe durata necesară pentru a ancora prognozele privind inflația la niveluri consecvente cu stabilitatea prețurilor, susținut de o evaluare riguroasă a efectelor potențiale secundare și elaborarea unui studiu despre prognozele privind inflația.	Nu este disponibil	Nu este disponibil
Asigurarea independenței băncii centrale, inclusiv independența personală a factorilor de decizie.	Nu este disponibil	Nu este disponibil
Sporirea supravegherii bazate pe risc în conformitate cu bunele practici internaționale și europene, inclusiv prin consolidarea continuă a cadrului de raportare în sistemul bancar, armonizând peisajul de reglementare și supraveghere dintre sectorul financiar bancar și nebancar și îmbunătățirea colectării datelor pentru a permite o evaluare cuprinzătoare a riscurilor sectorului financiar.	Nu este disponibil	Nu este disponibil

Consecvența cu Strategia națională de dezvoltare economică 2030

Strategia națională de dezvoltare economică 2030 (SNDE) a fost aprobată în 2024 și cuprinde 3 obiective strategice conexe creșterii economice durabile: 1) crearea unui mediu favorabil antreprenoriatului și investițiilor, pregătind economia Republicii Moldova pentru aderarea la UE; 2) extinderea și diversificarea sectorului de servicii cu valoare adăugată orientate spre exporturi; și 3) stimularea industriei inovative prin tranziția la produse tehnologice mai complexe cu valoare adăugată mai mare. Aceste scopuri sunt elaborate în câteva obiective specifice, după modul în care este prevăzut în Tabelul 4. Agenda de reforme se aliniază la aceste obiective prin intermediul unor numeroase inițiative vizate.

În ceea ce privește primul obiectiv SNDE de creare a unui mediu favorabil antreprenoriatului și investițiilor, Agenda de reforme se aliniază la subdomeniul de politici 1.1 (Mediul de afaceri) și reforma 1.1.1, care se axează pe îmbunătățirea competitivității mediului antreprenorial pe baza unui cadru de reglementare mai propice și a digitalizării. Mai mult decât atât, Agenda de reforme abordează nevoia de digitalizare, cu măsuri precum îmbunătățirea securității rețelelor 5G din cadrul reformei 2.3.1. Totodată, subdomeniul Administrației publice include reforma 3.3.2, care-și propune să sporească gestionarea resurselor umane prin aplicarea tehnologiilor digitale.

Pentru a extinde și a diversifica sectorul de servicii orientate spre export, subdomeniul 1.1 se conectează și cu reforma 1.2.3 (Dezvoltarea serviciilor), care stimulează un cadru de reglementare și digitalizare mai propice în sectorul de servicii. Această inițiativă funcționează de rând cu reformele din subdomeniul 2.1 (Conectivitatea transporturilor), inclusiv reformele 2.1.1 și 2.1.2, care vor îmbunătăți sistemul de transport (rutier și feroviar) din Moldova, vor asigura servicii de logistică mai bune și dezvoltarea serviciilor integrale pentru industriile orientate spre export.

Al treilea obiectiv SNDE de stimularea a industriei inovative este abordat de Agenda de reforme în temeiul subdomeniului 1.1, prin intermediul reformei 1.2.2 privind dezvoltarea industrială, promovând creșterea în sectorul industrial prin alinierea la directivele UE. Concomitent, reformele 1.5.14-1.5.18, axate pe competitivitatea sporită a exporturilor din același subdomeniu, potrivit așteptărilor, vor îmbunătăți integrarea pieței globale prin proceduri vamale și logistice mai bune, ajutând la integrarea produselor moldovenești în lanțurile valorice globale.

Durabilitatea economică este, la fel, asigurată de subdomeniul 2.2 (Securitatea energetică), care se concentrează pe reforme menite să consolideze securitatea energetică prin diversificarea furnizorilor de energie și prin eficientizarea utilizării energiei (reforma 2.2.1). Această reformă include 7 inițiative specifice direct relevante pentru temele legate de reziliența economică abordată în SNDE. În mod similar, subdomeniul 5.1 (Protecția mediului și acțiuni climatice) se axează pe consolidarea productivității resurselor prin intermediul reformei 5.1.3, care-și propune să îmbunătățească gestionarea deșeurilor și să promoveze practicile economiei circulare.

Agenda de reforme mai vizează îmbunătățirea managementului finanțelor publice în conformitate cu obiectivul SNDE de consolidare a întreprinderilor de stat (ÎS). Subdomeniul 3.1 (Managementul finanțelor publice) abordează sustenabilitatea fiscală prin consolidarea sistemului fiscal din Moldova, contribuind astfel la stabilitatea fiscală și servicii publice îmbunătățite.

În cele din urmă, Agenda de reforme subliniază ameliorarea pieței muncii prin intermediul reformei 4.3.1, care își propune să reducă munca nedeclarată și să promoveze participarea pe piața muncii. Această reformă vine în sprijinul obiectivului SNDE de a face piața muncii mai atractivă pentru lucrători. În sectorul de educație, reforma din subdomeniul 4.1, mai exact reforma 4.1.1, încearcă să alinieze competențele dezvoltate în cadrul învățământului profesional-tehnic inițial la cererea de pe piața muncii.

TABELUL 4. CONSECVENȚA DINTRE SNDE ȘI AGENDA DE REFORME.

Obiective SNDE	Agenda de reforme	
	Subdomeniul de politici	Reforma
Digitalizarea instituțiilor private și publice.	2.3: Digital	2.3.1: Îmbunătățirea conectivității prin intermediul comunicațiilor electronice și al infrastructurii digitale
	3.3: Reforma administrației publice	3.3.2: Instituirea unui cadru eficient de evoluție în carieră și a unui sistem de remunerare unitar și transparent, pentru a spori atractivitatea și performanța serviciului public
	4.2: Protecția socială	4.2.1: Îmbunătățirea calității și accesibilității serviciilor sociale în conformitate cu standardele minime și cu nevoile populației
Îmbunătățirea instrumentelor digitale și a digitalizării economice pentru a atrage și reține investitorii străini.	1.1: Mediul de afaceri	1.1.1: Îmbunătățirea competitivității mediului antreprenorial cu ajutorul unui cadru de reglementare și administrativ îmbunătățit și al digitalizării avansate
Un sector financiar diversificat pentru a sprijini creșterea economică.	1.3: Acces la finanțare și dezvoltarea pieței de capital	1.3.1: Accesul la finanțare al companiilor este consolidat și diversificat

Un ecosistem antreprenorial dinamic și inovativ, pentru bărbați și femei de toate vârstele din mediul rural și urban.	1.2: Competitivitatea sectorului de afaceri	1.2.1: Consolidarea sistemului public de sprijin al IMM-urilor, sporind eficiența și relevanța sprijinului guvernamental oferit antreprenorilor pentru a impulsiona competitivitatea
Mai multe investiții directe străine și locale.	1.2: Competitivitatea sectorului de afaceri	1.4.11-15: Dezvoltarea industriei și a serviciilor
O piață a muncii care face economia mai atractivă pentru lucrători.	4.1: Educație	4.1.1: Reducerea decalajului dintre competențe și cererea de pe piața muncii prin consolidarea învățământului profesional tehnic
Formalizarea economiei pentru a promova transparența activităților economice.	4.3: Ocuparea forței de muncă și piața muncii	4.3.1: Consolidarea politicilor active privind piața muncii și facilitarea participării pe piața muncii, precum și combaterea muncii nedeclarate și a exploatarei prin muncă
Sustenabilitatea economică, asigurarea rezilienței pe baza securității energetice și a principiilor economiei circulare, susținute de investiții private.	6.3. Securitatea energetică	6.3.1. Garantarea securității energetice
	5.1: Protecția mediului și acțiuni climatice	5.1.3: Consolidarea productivității și circularității resurselor, inclusiv a gestionării deșeurilor
Întreprinderile de stat eficiente și durabile (IS)	2.1: Conectivitatea transporturilor	2.1.2: Îmbunătățirea conectivității transporturilor prin intermediul rețelei feroviare reabilitate și modernizate
Politici economice efective pentru a impulsiona creșterea și stabilitatea.	3.1: Managementul finanțelor publice	3.4.11-12: Consolidarea sistemului fiscal contribuie la sustenabilitatea fiscală, asigură condiții de concurență echitabile și oferă servicii mai bune pentru cetățeni și întreprinderi
Un mediu favorabil afacerilor pentru sectorul de servicii, aliniat la directivele UE.	1.1: Mediul de afaceri	1.1.1: Îmbunătățirea competitivității mediului antreprenorial cu ajutorul unui cadru de reglementare și administrativ îmbunătățit și al digitalizării avansate
		1.2.3: Dezvoltarea serviciilor
Servicii de calitate exportate care îndeplinesc standardele internaționale.	1.1: Mediul de afaceri	1.2.3: Dezvoltarea serviciilor
Infrastructură și logistică consolidată pentru a susține activitățile economice.	2.1: Conectivitatea transporturilor	2.1.1: Consolidarea sistemului și a rețelei de transport, precum și a capacităților instituționale
		2.1.2: Îmbunătățirea conectivității transporturilor prin intermediul rețelei feroviare reabilitate și modernizate
Oferte de turism atractive din punct de vedere internațional.	1.11: Turismul	1.11.29-30: Turism
Un mediu favorabil afacerilor pentru sectorul industrial, aliniat la directivele UE.	1.1: Mediul de afaceri	1.2.2: Dezvoltarea industrială
Moldova adoptă standardele de calitate UE, principiile guvernanței corporative, practicile ESG și alte reglementări moderne.	1.2: Competitivitatea sectorului de afaceri	1.4.11-15: Dezvoltarea industriei și a serviciilor
Produse competitive de nișă integrate în lanțurile valorice globale, susținute de proceduri vamale și de logistică îmbunătățite.	1.1: Mediul de afaceri	1.5.14-18: Competitivitate îmbunătățită a exporturilor de bunuri și servicii moldovenești (Sisteme de decizii vamale, Aderarea la Convenția privind regimul de tranzit comun, Ghișeu unic vamal)
		5.1.3: Consolidarea productivității și circularității resurselor, inclusiv a gestionării deșeurilor
Servicii de calitate de procesare a deșeurilor în susținerea durabilității mediului.	5.1: Protecția mediului și acțiuni climatice	5.1.3: Consolidarea productivității și circularității resurselor, inclusiv a gestionării deșeurilor

Consecvența cu Programul de reforme economice (2025-2027)

Republica Moldova a prezentat Programul secund de reforme economice (PRE) pentru 2025-2027 la 28 februarie 2025. În mod implicit, PRE conține câteva obiective de politici, inclusiv consolidarea fiscală, eficiența sporită și promovarea

performanței și a transparenței finanțelor publice, de rând cu monitorizarea și controlul deficitului bugetului public național și gestionarea responsabilă a datoriei.

Agenda de reforme abordează principalele obiective de politici din PRE, concentrându-se pe domenii critice precum cel fiscal și pe managementul finanțelor publice. Un obiectiv central al Agendei este consolidarea creșterii economice cu reducerea concomitentă a economiei tenebre și asigurarea alinierii la standardele UE. În această privință, reformele din subdomeniul Managementul finanțelor publice (reforme 3.1.1-3.1.4) sunt concepute pentru a spori procesul bugetar, controlul și executarea cheltuielilor, care, la rândul lor, vor îmbunătăți planificarea bugetară și implementarea politicilor. Prin consolidarea acestor elemente, Guvernul RM își propune să asigure un sistem fiscal mai eficient ce stimulează creșterea economică și sprijină finanțele publice durabile. Mai mult, prin eforturile reformei se încearcă reducerea economiei informale și impulsivarea participării pieței muncii, în special prin intermediul unor politici active pe piața muncii (reforma 4.3.1), menite să combată munca nedeclarată și exploatarea prin muncă.

Reformele în domeniul educației dețin un rol esențial în consolidarea capitalului uman al țării și abordarea cererii de pe piața muncii. Agenda de reforme se axează pe diminuarea decalajului dintre rezultatele educației și necesitățile pieței muncii, în special prin îmbunătățirea educației și a formării profesionale (reforma 4.1.1). Obiectivul este de a pregăti mai bine forță de muncă cu competențele cerute de industriile moderne, amplificând în acest mod ocuparea forței de muncă și productivitatea. Mai mult decât atât, reformele axate pe educația universitară (reforma 4.1.3) încearcă să îmbunătățească rezultatele procesului educațional, să asigure calitatea și să mențină integritatea învățământului superior. În mod colectiv, aceste reforme abordează obiectivele de politici privind accelerarea creșterii economice.

Guvernul RM este dedicat să îmbunătățească sistemul fiscal și vamal din țară, să asigure transparența și să faciliteze comerțul internațional. Reformele administrării fiscale prevăzute în Agenda de reforme (reforme 3.4.11-3.4.12) încearcă să îmbunătățească eficiența și sustenabilitatea sistemului fiscal, să asigure transparența fiscală, creând concomitent un mediu concurențial echitabil pentru mediul de afaceri. Acest fapt este esențial pentru susținerea sustenabilității fiscale și reducerea activităților economice informale. În mod similar, reformele referitoare la serviciile vamale și facilitarea comerțului (reforme 1.5.14-1.5.18) își propun să impulsioneze competitivitatea exporturilor moldovenești prin îmbunătățirea eficienței operațiunilor vamale, asigurarea unor tranzacții mai fluide pentru bunuri și pasageri și consolidarea securității economice a țării. Împreună, se preconizează că aceste reforme vor îmbunătăți guvernanta sectorului public din Moldova și vor poziționa țara pentru o mai bună integrare în economia globală. Tabelul 5 evidențiază modul în care Agenda de reforme abordează obiectivele de politici.

TABELUL 5. CONSECVENȚA DINTRE OBIECTIVELE DE POLITICI IMPLICITE PRE 2025-2027 ȘI AGENDA DE REFORME

Obiectivul de politici PRE	Agenda de reforme	
	Subdomeniul de politici	Reforma
Politica fiscală: consolidarea creșterii economice, stimularea cererii și ofertei de muncă, reducerea economiei tenebre și conectarea graduală a sistemului fiscal cu dispozițiile acquis-ului UE.	3.1: Managementul finanțelor publice	3.1.1-4 Consolidarea procesului bugetar, a controlului și executării cheltuielilor pentru o mai bună planificare bugetară și implementare a politicilor
	4.1: Educație	4.1.1: Reducerea decalajului dintre competențe și cererea de pe piața muncii prin consolidarea învățământului profesional tehnic 4.1.3: Consolidarea rezultatelor procesului educațional, calității și integrității învățământului universitar
	4.3: Ocuparea forței de muncă și piața muncii	4.3.1: Consolidarea politicilor active privind piața muncii și facilitarea participării pe piața muncii, precum și combaterea muncii nedeclarate și a exploatarei prin muncă
Administrarea fiscală: asigurarea corectitudinii, coerenței și transparenței	3.1: Managementul finanțelor publice	3.4.11-12: Consolidarea sistemului fiscal contribuie la sustenabilitatea fiscală, asigură condiții de concurență echitabile și oferă servicii mai bune pentru cetățeni și întreprinderi
Administrarea vamală: facilitarea procesului de tranziție a bunurilor și pasagerilor, precum și îmbunătățirea metodelor de asigurare a securității economice a Republicii Moldova	1.5: Promovarea comerțului și a investițiilor	1.5.14-18: Competitivitate îmbunătățită a exporturilor de bunuri și servicii moldovenești (partea conexă Sistemelor de decizii vamale)

Cheltuieli publice: consolidarea stabilității și durabilității finanțelor publice, asigurarea disciplinei bugetare	3.1: Managementul finanțelor publice	3.1.1-4: Consolidarea procesului bugetar, a controlului și executării cheltuielilor pentru o mai bună planificare bugetară și implementare a politicilor
		3.3.8-10: Un sistem transparent și eficient de achiziții publice asigură cel mai bun raport cost/eficiență pentru cetățeni și creează un mediu concurențial echitabil pentru mediul de afaceri
Gestionarea datoriei de stat: asigurarea necesităților de finanțare a bugetului de stat echilibrat (deficitar) la un nivel acceptabil de cheltuieli pe termen mediu și lung.	3.1: Managementul finanțelor publice	3.1.1-4 Consolidarea procesului bugetar, a controlului și executării cheltuielilor pentru o mai bună planificare bugetară și implementare a politicilor

Consecvența cu Acordul de Asociere Uniunea Europeană – Republica Moldova

Acordului de Asociere dintre UE și Republica Moldova, care a intrat în vigoare deplină la 1 iulie 2016, stabilește un cadru cuprinzător pentru asocierea politică și economică între părți. Acordul își propune să aprofundeze relațiile dintre UE și Republica Moldova, venind în sprijinul stabilității politice din Moldova, dezvoltării economice și integrării în structurile europene.

Agenda de reforme deține un rol esențial în avansarea obiectivelor Acordului de Asociere UE-RM prin introducerea reformelor vizate în astfel de domenii cheie precum guvernanta, dezvoltarea economică, modernizarea sectorială și alinierea instituțională. Unul dintre obiectivele primare ale Acordului de asociere este promovarea statului de drept, în special asigurarea independenței sistemului judiciar și garantarea accesului universal și echitabil la justiție. Agenda de reforme răspunde acestui obiectiv prin axarea pe consolidarea independenței, responsabilității și integrității sistemului judiciar (reforma 7.2.1), cu scopul de a îmbunătăți încrederea societății și eficacitatea sistemului de justiție. Combaterea corupției ocupă o poziție centrală în Acordul de asociere, cu Agenda de reforme axându-se pe îmbunătățirea prevenirii și represiunii corupției ca parte a reformei 7.1.1 și crearea unui mediu concurențial echitabil pentru afaceri prin combaterea infracțiunilor economice și de spălare a banilor ca parte a reformei 7.5.1. Aceste măsuri sunt vizualizate ca esențiale pentru consolidarea cadrului juridic din Moldova, îmbunătățirea transparenței și promovarea unui mediu mai competitiv pentru mediul de afaceri și pentru cetățeni.

Reforma administrației publice este un alt domeniu cheie unde Agenda de reforme încearcă să îndeplinească obiectivele Acordului de asociere, care îndeamnă la dezvoltarea unui sistem eficient și responsabil al administrației publice. În acest sens, Agenda de reforme se axează pe modernizarea instituțiilor publice și consolidarea capacităților administrative ale acestora (reforma 3.3.1), ceea ce este esențial pentru îmbunătățirea prestării serviciilor publice cetățenilor și întreprinderilor. De asemenea, Moldova își propune să-și alinieze sistemul de management al finanțelor publice la standardele UE, să asigure transparența, responsabilitatea și eficiența. Acestea sunt abordată prin intermediul reformelor ce consolidează procesul bugetar, controlul cheltuielilor și achizițiile publice sistemele (reforme 3.1.1-3.1.4, 3.3.8-3.1.10), contribuind la un mediu fiscal mai sustenabil și mai previzibil. Mai mult, sistemul fiscal din Moldova este setat pentru a fi reformat în temeiul Agendei de reforme în vederea sporirii sustenabilității fiscale, oferind concomitent servicii mai bune cetățenilor și mediului de afaceri (reforma 3.4.11-12).

Agenda de reforme mai abordează câteva domenii economice și sectoriale cheie pentru cooperarea Republica Moldova – UE în cadrul Acordului de Asociere, inclusiv sectorul energetic, transport, agricol și de protecție a mediului. În sectorul energetic, reformele asumate sunt parte a Agendei de reforme cu scopul de a reduce dependența Moldovei de importurile de energie și a spori securitatea energetică, care se aliniază totalmente la obiectivele Tratatului Comunității Energetice (reforma 2.2.1). Mai mult decât atât, Moldova se angajează să consolideze în continuare infrastructura transporturilor, axându-se pe modernizarea rețelilor rutiere și feroviare pentru a îmbunătăți conectivitatea și integrarea regională (reforme 2.1.1-2.1.2).

În sectorul agricol, reformele sunt implementate pentru a asigura o mai bună aliniere a cadrului de reglementare a sectorului la politicile UE, facilitând astfel integrarea produselor moldovenești pe piețele internaționale (reforma 1.5.1). În cele din urmă, angajamentul Moldovei în cadrul Acordului de Asociere față de sustenabilitatea mediului este reflectat în reformele sectoriale menite să modernizeze guvernanta de mediu, promovând o dezvoltare cu emisii reduse de carbon și îmbunătățind productivitatea resurselor (reforme 5.1.1-5.1.3), fapt esențial pentru combaterea schimbărilor climatice și venind în sprijinul unei dezvoltări durabile. Tabelul 6 evidențiază modul în care reformele specifice contribuie la îndeplinirea obiectivelor relevante ale Acordului de Asociere.

TABELUL 6. CONSECVENȚA DINTRE ACORDUL DE ASOCIERE ȘI AGENDA DE REFORME

Obiectivul Acordului de asociere	Agenda de reforme	
	Subdomeniul de politici	Reforma
Promovarea statului de drept, inclusiv independența sistemului judiciar, accesului la justiție și dreptului la un proces echitabil (art. 12).	7.1: Lupta împotriva corupției	7.2.1: Consolidarea independenței, răspunderii și integrității sistemului de justiție
Prevenirea și combaterea tuturor formelor de activități infracționale și ilegale, organizate sau nu, inclusiv a celor cu caracter transnațional (art. 16).	7.1: Lupta împotriva corupției	7.1.1: Sporirea eficacității prevenirii și combaterii corupției, inclusiv prin îmbunătățirea cadrului instituțional și legislativ
Cooperarea în vederea prevenirii utilizării sistemelor financiare și non-financiare relevante în scopul spălării veniturilor provenite din activități infracționale, precum și în scopul finanțării terorismului; cooperarea pentru recuperarea activelor sau a fondurilor provenite din veniturile obținute din infracțiuni (art. 18).		7.5.1: Crearea unor condiții echitabile pentru antreprenori prin combaterea criminalității economice și a spălării banilor
Dezvoltarea unei administrații publice eficiente și responsabile în Republica Moldova (art. 21).	3.3: Reforma administrației publice	3.3.1: Asigurarea unui sistem instituțional flexibil și eficient al administrației publice centrale prin reformarea instituțiilor publice (agențiilor) și creșterea capacităților administrative ale acestora
Implementarea standardelor internaționale, precum și a bunelor practici UE în domeniul managementului finanțelor publice, care vor contribui la dezvoltarea unui sistem modern de management al finanțelor publice în Republica Moldova, care să fie compatibil cu principiile de bază ale UE și cu principiile internaționale în materie de transparență, responsabilitate, economie, eficiență și eficacitate (art. 47).	3.1: Managementul finanțelor publice	3.1.1-4: Consolidarea procesului bugetar, a controlului și execuției cheltuielilor pentru o mai bună planificare bugetară și implementare a politicilor
Cooperare pentru a consolida buna guvernare în domeniul fiscal, în vederea îmbunătățirii în continuare a relațiilor economice, a comerțului, a investițiilor și a concurenței loiale (art. 52)	3.1: Managementul finanțelor publice	3.4.11-12: Consolidarea sistemului fiscal contribuie la sustenabilitatea fiscală, asigură condiții de concurență echitabile și oferă servicii mai bune pentru cetățeni și întreprinderi
Dezvoltarea și consolidarea cooperării privind politica industrială și antreprenorială, îmbunătățind astfel mediul de afaceri pentru toți operatorii economici, dar cu un accent deosebit pe IMM-uri (art. 62)	1.1: Mediul de afaceri	1.2.2: Dezvoltarea industrială
Cooperare pentru a promova dezvoltarea agricolă și rurală, în deosebi prin apropierea treptată a politicilor și a legislației (art. 67)	1.5: Promovarea comerțului și a investițiilor	1.5.1: Cadru instituțional consolidat de reglementare și administrativ în domeniul agricol pentru o mai bună gestionare a politicilor PAC ale UE și pentru o mai bună integrare în lanțurile valorice internaționale
Continuarea cooperării actuale referitoare la aspecte legate de energie pe baza principiilor de parteneriat, interes reciproc, transparență și previzibilitate cu scopul asigurării eficienței energetice, integrarea piețelor și convergența în materie de reglementare în sectorul energetic, ținând cont de necesitatea de a asigura competitivitatea și accesul la o energie sigură, durabilă din punct de vedere ecologic și la prețuri accesibile, inclusiv prin dispozițiile Tratatului de instituire a Comunității Energetice (art. 76).	6: Energie	Toate reformele din cadrul acestui domeniu de politici.

Extinderea și consolidarea cooperării în domeniul transporturilor pentru a contribui la dezvoltarea unor sisteme de transport durabile, promovarea unor operațiuni de transport eficiente, desfășurate în condiții de siguranță și securitate, precum și intermodalitatea și interoperabilitatea sistemelor de transport; și eforturi pentru a îmbunătăți principalele legături de transport între teritoriile lor (art. 80).	2.1: Conectivitatea transporturilor	2.1.2: Îmbunătățirea conectivității transporturilor prin intermediul rețelei feroviare reabilitate și modernizate
		2.1.2: Îmbunătățirea conectivității transporturilor prin intermediul rețelei feroviare reabilitate și modernizate
Dezvoltarea și consolidarea cooperării în chestiunile legate de mediu, contribuind astfel la obiectivul pe termen lung privind dezvoltarea durabilă și ecologizarea economiei (art. 86).	5.1: Protecția mediului și acțiuni climatice	5.1.1: Stabilirea unor condiții de concurență echitabile în domeniul mediului prin modernizarea guvernancei de mediu și promovarea dezvoltării cu emisii reduse de carbon
		5.1.2: Stoparea pierderii biodiversității, protejarea biodiversității și a ecosistemelor naturale
		5.1.3: Consolidarea productivității resurselor și a circularității, inclusiv gestionarea deșeurilor
Dezvoltarea și consolidarea cooperării în vederea combaterii schimbărilor climatice (art. 92).	6: Energie	6.4.1: Promovarea eficienței energetice 6.5.1: O piață prosperă pentru energia regenerabilă
Consolidarea cooperării cu privire la dezvoltarea societății informaționale în beneficiul cetățenilor și al întreprinderilor prin punerea la dispoziție la scară largă a TIC și prin îmbunătățirea calității serviciilor la prețuri rezonabile (art. 98).	2.3 Digital	2.3.1: Îmbunătățirea conectivității prin intermediul comunicațiilor electronice și al infrastructurii digitale
Cooperarea pentru a promova învățarea pe tot parcursul vieții și pentru a încuraja cooperarea și transparența la toate nivelurile educației și formării, cu un accent deosebit pe învățământul superior (art. 122).	4.1: Educație	4.1.3: Consolidarea rezultatelor procesului educațional, a calității și integrității învățământului universitar

Consecvența cu Planul național integrat privind energia și clima 2025-2030

Planul național integrat privind energia și clima 2025-2030 (PNIEC) a fost aprobat la 26 februarie 2025 prin Hotărârea Guvernului. Planul implică implementarea mecanismelor de guvernare a energiei și a măsurilor de combatere a schimbărilor climatice de-a lungul celor 5 dimensiuni ale Comunității Energetice: integrarea pieței de energie, securitatea energetică, o dezvoltare durabilă, cooperarea și dialogul și integrarea europeană. Respectiv, Planul reprezintă o inițiativă ambițioasă, dar fiabilă cu scopul de a îndeplini obligațiile Republicii Moldova în procesul de transpunere a acquis-ului Comunității Energetice în legislația sa națională, continuând procesul de liberalizare a pieței energiei, promovând sursele de energie regenerabilă și integrarea cu sistemele energetice ale Uniunii Europene. Planul își propune să asigure implementarea dispozițiilor legislației naționale cu privire la energie și regulamentul național privind mecanismul de guvernare a energiei și măsurile climatice.

Planul prevede un set a cuprinzător de reforme și măsuri clasificate în 5 dimensiuni de politici în domeniul energiei și al climei: decarbonizarea (inclusiv prin reducerea emisiilor de GES și promovarea în continuare a energiei regenerabile), eficiența energetică, securitatea energetică, piața internă a energiei și cercetarea, inovarea și competitivitatea. Agenda de reforme, la rândul său, încorporează un număr de reforme pe termen scurt și mediu, venind în sprijinul implementării obiectivelor pe termen lung ale Planului. Tabelul 7 asigură o privire de ansamblu a corelației dintre dimensiunile politicilor și obiectivele PNIEC și domeniile Agendei de reforme.

TABELUL 7. CONSECVENȚA DINTRE PLANUL NAȚIONAL INTEGRAT PRIVIND ENERGIA ȘI CLIMA ȘI AGENDA DE REFORME

Dimensiunea de politici și obiectivele PNIEC 2025-2030	Agenda de reforme	
	Subdomeniul de politici	Reforma

Decarbonizarea: îndeplinirea obligațiilor asumate în temeiul Acordului de la Paris și Comunitatea Energetică; contribuind la îndeplinirea obiectivului Comunității Energetice de a reduce emisiile GES cu 60,9% prin reducerea emisiilor naționale până în anul 2030; atingerea obiectivului național de reducere a emisiilor de GES cu 68,6% by 2030 față de nivelul din 1990; atingerea obiectivului național privind ponderea de 27% a energiei din surse regenerabile în consumul final de energie până în 2030.	6.5: Surse regenerabile de energie	6.5.1. O piață prosperă pentru energia regenerabilă
Eficiența energetică: obiectivul național de consum al energiei este de maximum 2800 ktep până în anul 2030, pentru o valoare maximă a consumului intern brut de 3000 ktep până în anul 2030.	6.4: Eficiența energetică	6.4.1. Promovarea eficienței energetice
Securitatea energetică: reducerea dependenței de importurile de energie și diversificarea resurselor de energie și a rutelor de import.	6.3: Securitatea energetică	6.3.1. Garantarea securității de aprovizionare
Piața internă a energiei: Implementarea unei piețe a energiei mai funcționale.	6.1: Piața de electricitate 6.2 Piața de gaze naturale	6.1.1. Piață deschisă și competitivă de energie electrică Reforma 6.2.1. Piață deschisă și competitivă de gaze naturale
Cercetare, inovare și competitivitate: facilitarea și promovarea cercetării, dezvoltării și inovării	1.9: Cercetare, inovare	1.9.1: Îmbunătățirea capacităților de cercetare, inovare în domeniile prioritare ale Strategiei inteligente de specializare

4. PRIORITĂȚI ALE POLITICILOR CHEIE

4.1 Sectoare fundamentale

Agenda de reforme își propune să consolideze procesul de extindere al UE, axându-se pe statul de drept, instituțiile democratice, reforma administrației publice, drepturile fundamentale și măsurile anti-corupție. Moldova privește aceste elemente ca fiind vitale pentru o economie competitivă și o societate mai sigură, contribui prin politici bine coordonate.

Pentru a soluționa problemele legate de corupție, Republica Moldova va spori eficacitatea instituțională și va îmbunătăți investigațiile și urmărirea penală, în special în cauzele de rezonanță și totodată, va spori verificările averilor subiecților declarării.

Reformele din justiție vor asigura independența și responsabilitatea prin suplinirea pozițiilor vacante principale și numirea în instanțe, inclusiv la Curte Supremă de Justiție, a candidaților evaluați. Moldova va implementa hărțile revizuite ale instanțelor și procurorilor și va stabili o strategie de resurse umane pentru sectorul judiciar.

Eforturile de combatere a spălării banilor se vor alinia la standardele UE, creând un registru central al proprietarilor efectiv pentru o mai bună conformitate și cooperare transfrontalieră. Aplicarea legii va intensifica depistarea și urmărirea penală a infracțiunilor financiare, susținute de o nouă CSB națională evaluare a riscurilor pentru strategiile vizate.

Moldova va consolida cadrele de protecție socială și securitate cadrelor, axându-se pe îngrijirea supraviețuitorilor violenței bazate pe gen și îmbunătățirea migrației acesteia. Controlul de la frontieră va fi consolidat pentru a combate activitățile ilegale.

Combaterea crimei organizate include cadrele juridice pentru reutilizarea activelor confiscate și a unui registru funcțional privind confiscarea activelor obținute în mod ilicit. Măsurile îmbunătățite privind finanțele publice vor preveni fraudele și deturnările de fonduri, asigurând protecția intereselor UE.

4.2 Transformarea digitală și aspecte de securitate digitală

Republica Moldova s-a angajat într-un proces ambițios de transformare digitală destinat integrării tehnologiilor digitale pe toate fațetele vieții economice, sociale și culturale. Această transformare necesită schimbări semnificative în modul în care mediul de afaceri operează, modul în care guvernul funcționează și prestează servicii și modul în care persoanele

interacționează între ele, infrastructură de stat și tehnologică. Revoluția digitală cuprinde o varietate de tehnologii cu mare impact, inclusiv automatizarea proceselor de rutină, inteligența artificială, capacitățile de cloud computing și integrarea analizei de date mari în politici publice, de rând cu alte inovații concepute să sporească eficiența și să îmbunătățească calitatea procesului decizional. Pentru Moldova, transformarea digitală prezintă cea mai promițătoare oportunitate de a depăși constrângerile impuse de dimensiunea sa economică mică, poziția geografică și dotarea modestă cu resurse naturale.

Bazându-se pe lecțiile învățate în ceea ce privește amenințările hibrid și riscurile din ultimii ani, Moldova și-a stabilit Agenda de reforme pentru a accelera alinierea politicilor naționale la standardele UE, contribuind la securitatea cibernetică, creșterea numărului, calității și relevanței serviciilor publice digitale și consolidarea infrastructurii digitale și convenționale.

În vederea consolidării infrastructurii, Republica Moldova își va alinia legislația primară și secundară la Regulamentul (UE) privind infrastructura gigabit, asigurarea conexiunii de mare viteză și fiabile. În urma unei analize atente a riscurilor și impactelor măsurilor de securitate cibernetică, a vulnerabilităților lanțurilor de aprovizionare și a deficiențelor în dispozitivele critice de infrastructură și pentru utilizatorii finali, Moldova își va adapta cadrul de securitate cibernetică pentru a fi conform Recomandării Comisiei (UE) 2019/534, asigurând astfel aderarea la standardele UE pentru securitatea și reziliența rețelelor 5G.

Cu scopul de a îmbunătăți cadrul pentru identitatea digitală și securiza schimburile și tranzacțiile transfrontaliere, Moldova își va ajusta, de asemenea, structura juridică în concordanță cu Regulamentul eIDAS II privind identitatea digitală. Mai mult decât atât, portofelul digital moldovenesc (EVOSign) va fi elaborat în continuare și extins să integreze cel puțin 20 de servicii publice digitale. La fel, Moldova va întreprinde pași pentru a se alătura Listei UE de terțe țări de încredere pentru a valida semnătura electronică avansată și spori recunoașterea semnăturii electronice în conformitate cu standardele UE.

Agenda de reforme va contribui semnificativ la îmbunătățirea cadrului instituțional pentru securitatea cibernetică. Un număr suficient de personal va fi recrutat pentru noua Agenție Națională pentru Securitatea Cibernetică și pentru operaționalizarea Echipei de răspuns la incidente de securitate informatică (CERT), asigurând faptul că țara deține resursele necesare pentru a depista, preveni și răspunde la incidente cibernetice. Mai mult, Agenția Națională pentru Securitatea Cibernetică va fi autorizată juridic să efectueze audituri de securitate cibernetică și să pună în aplicare măsuri de conformitate bazate pe rezultatele acestor audituri.

Pentru a spori securitatea serviciilor critice de infrastructură și digitale, Moldova va elabora în continuare și va pune în aplicare reglementări privind securitatea cibernetică. Un pas semnificativ în această privință este adoptarea Legii privind securitatea cibernetică care transpune Directiva NIS II. Ca parte a transpunerii Regulamentului privind reziliența cibernetică, vor fi introduse cerințe obligatorii de securitate cibernetică pentru componentele hardware și software ale produselor digitale.

Împreună, se preconizează că aceste măsuri vor îmbunătăți semnificativ securitatea, vor crește incluziunea digitală și sprijini eforturile de integrare europeană ale Republicii Moldova.

4.3 Educație, formare, ocuparea forței de muncă și obiective sociale

Agenda de reforme a Republicii Moldova sprijină progresul social pe termen lung prin promovarea unei creșteri economice incluzive, durabile și echitabile. Aceasta se axează pe îmbunătățirea educației și pe oportunitățile de ocupare a forței de muncă (inclusiv pentru minorități și refugiați) și de îmbunătățire a protecției sociale pentru a edifica o societate prosperă.

În domeniul educației, prioritatea de top este reducerea decalajului de competențe pe piața muncii prin îmbunătățirea educației și formării profesionale. Consolidarea cadrului de calificare EFP aliniază programele la standardele și schimbările tehnologice. Extinderea căilor de educație duală contribuie la creșterea numărului de studenți înmatriculați, îmbunătățirea șanselor de angajare ale absolvenților EFP. Pentru a impulsiona rezultatele procesului educațional, vor fi revizuite curricula pentru învățământul gimnazial și liceal, fiind implementate programe de formare a cadrelor didactice. Mai mult, vor fi stabilite măsuri anti-corupție în universități și o platformă națională anti-plagiere cu asigurarea calității.

Pentru protecția socială, Agenda încearcă să îmbunătățească calitatea și accesibilitatea serviciilor, punând în aplicare standarde minime pentru prestatori. Sistemul de protecție a copilului va fi consolidat prin contractarea unui număr mai mare de specialiști. O reformă cheie este crearea unui sistem informațional automatizat unificat pentru servicii sociale (eSocial) pentru a integra sistemele actuale de date ale Ministerului.

De asemenea, Agenda consolidează politicile privind piața muncii pentru a impulsiona participarea și combate munca nedeclarată. Inspectoratul de Stat al Muncii va dobândi atribuții aliniate la convențiile OIM, iar regulamentele vor fi actualizate pentru punerea în aplicare în domeniul sănătății și siguranței. Problema muncii nedeclarate va fi abordată prin intermediul unei platforme digitale de tip voucher pentru lucrătorii informali, asigurând înregistrarea și achitarea impozitelor. După revizuirea măsurilor active pe piața muncii, vor fi acoperiți mai mulți șomeri.

4.4 Principiul „Nu prejudicia în mod semnificativ”

Majoritatea reformelor sau proiectelor de investiționale prevăzute în Agenda de reforme / Planul de creștere nu vor avea un impact negativ asupra celor 6 obiective de mediu după cum sunt definite în Articolul 17 din Regulamentul (UE) privind taxonomia. Mai mult, un număr semnificativ de reforme anticipate din Agenda de Reforme se preconizează să contribuie activ la angajamentele UE și Republica Moldova de atenuare a schimbărilor climatice, adaptare la schimbările climatice, utilizarea durabilă și protecția resurselor de apă și marine, avansarea tranziției spre o economie circulară, prevenirea și controlul poluării, precum și protecția și restabilirea biodiversității și ecosistemelor. Agenda alocă un domeniu întreg de politici (numărul 5) tranziției ecologice și conservării capitalului natural. În cazul proiectelor de investiții care implică riscuri de mediu, la fiecare investiție se va aplica principiul DNSH și se vor efectua evaluări DNSH corespunzătoare, valorificând rezultatele procedurilor de evaluare a impactului asupra mediului, după caz.

În ceea ce privește obiectivul de atenuare a schimbărilor climatice prevăzut la Articolul 17, Agenda de reforme anticipează măsuri de mare impact menite să atenueze schimbările climatice, inclusiv extinderea resurselor de energie regenerabilă relevante pentru Moldova (preponderent energie solară și eoliană) și, în consecință, reducerea dependenței de combustibilii fosili importati. Contribuții adiționale la acest obiectiv vor fi făcute prin măsuri de îmbunătățire a eficienței energetice în clădiri, precum și în sectorul industrial și de transporturi.

Data fiind vulnerabilitatea Moldovei la schimbările climatice, obiectivul adaptării schimbărilor climatice va fi urmat prin consolidarea sistemelor de gestionare a apei și îmbunătățirea rezilienței agricole prin promovarea practicilor ecologice în agricultură.

Obiectivele interconectate ale utilizării durabile și protecției apei și de tranziție la o economie circulară vor fi abordate prin diverse măsuri și proiecte investiționale de reforme menite să reducă poluarea apelor freatice și fluviale. Gestionarea municipală a deșeurilor și sistemele de reciclare vor fi extinse pentru a reduce dependența de locurile de depozitare a deșeurilor în măsura în care aceste lucru este fiabil din punct de vedere economic și tehnic. În concordanță cu aceasta, va fi stabilită o facilitate specializată pentru colectarea în siguranță, tratarea, stocarea și evacuarea deșeurilor periculoase.

Obiectivul de prevenire și control al poluării va fi atins, printre alte măsuri, prin elaborarea și aprobarea unui proiect de lege care stabilește un nou sistem de plăți pentru poluarea mediului și impozite pentru utilizarea resurselor naturale, alinierea la metodele și cerințele UE. Creșterea treptată a producerii energiei din surse regenerabile, reducând astfel dependența economiei de combustibilii fosili, constituie, la fel, o contribuție semnificativă la atingerea acestui obiectiv.

În cele din urmă, Agenda de reforme prevede reforme menite să stopeze pierderile biodiversității și să protejeze ecosistemele naturale. Vor fi direcționate eforturi substanțiale pentru consolidarea conservării și reabilitării forestiere, inclusiv consolidarea legislației pentru trasabilitatea produselor forestiere și îmbunătățirea cadrului de reglementare, instituțional și tehnologic pentru efectuarea inventariilor forestiere. Va fi stabilită o autoritate dedicată pentru a supraveghea implementarea politicii de stat referitoare la protecția și managementul tuturor ariilor naturale protejate.

5. INTEGRARE

Agenda de reforme pentru Republica Moldova se axează pe drepturile omului, egalitatea de gen și a grupurilor vulnerabile, urmând o abordare duală. Pe orizontală, aceasta aliniază intervențiile la valorile UE și angajamentele internaționale, asigurarea unui proces decizional transparent pentru beneficiile unei reforme echitabile. Pe verticală, Agenda include inițiative orientate spre grupurile vulnerabile, abilitază femeile și consolidează instituțiile democratice prin reforme ale sectorului judiciar și anti-corupție, promovând accesul egal la justiție și protecția drepturilor. Măsurile de asigurare a transparenței sectorului public vor stimula încrederea și susține democrația.

Un mecanism de integrare pentru străini și un cadru juridic mai clar despre regimul de ședere vor spori securitatea comunității, asigurând concomitent un tratament echitabil persoanelor strămutate și apatrizilor, în conformitate cu standardele internaționale. Investițiile suplimentare în servicii adresate victimelor violenței pe bază de gen vor îmbunătăți accesul la servicii de sănătate și asistență juridică, în timp ce inițiativele de abilitare economică vor echilibra oportunitățile

pe piața muncii și vor combate exploatarea femeilor și fetelor. Reformele vor eleva reprezentarea femeilor în roluri de luare a deciziilor.

Agenda impune necesitatea reprojecării serviciilor de protecție socială pentru a îmbunătăți accesibilitatea. Un sistem coerent de management al cazului va deservi mai bine populațiile vulnerabile. Mai mult decât atât, Agenda subliniază tranziția Moldovei la o economie ecologică, axându-se pe decarbonizare și reziliența la schimbările climatice prin reforme instituționale, guvernanță consolidată de mediu și legislație ce promovează responsabilitatea pentru daunele aduse mediului.

Pentru a facilita tranziția ecologică, vor fi stabilite măsuri mai solide de gestionare a deșeurilor și măsuri de promovare a economiei circulare, inclusiv un Centru specializat pentru gestionarea deșeurilor periculoase și îmbunătățirea colectării datelor de mediu. În linii mari, Agenda are ca obiectiv construirea unui viitor durabil prin eforturi conjugate în diverse sectoare.

PARTEA 2: DESCRIEREA DOMENIULUI DE POLITICI ȘI A REFORMELOR CONEXE

1.DOMENIUL DE POLITICI 1: COMPETITIVITATEA ECONOMICĂ / DEZVOLTAREA SECTORULUI PRIVAT

Introducere

Republica Moldova se confruntă cu provocări considerabile care constrâng dezvoltarea sectorului privat, competitivitatea și creșterea economică globală. În pofida progresului recent, peisajul de reglementare și instituțional rămâne fragmentat, marcat de ineficiențe birocratice, proceduri administrative învechite și integrarea digitală limitată, toate afectând negativ antreprenoriatul, inovațiile și investițiile. Sectorul agricol, un factor vital al economiei Republicii Moldova, îndură deficiențe structurale, infrastructură neadecvată, acces limitat la finanțare și servicii de consultanță subdezvoltate, împiedicând integrarea producătorilor în lanțurile internaționale de valori și conformitatea cu standardele UE.

Accesul la finanțare continuă să fie un obstacol semnificativ, în special, pentru IMM-uri, din cauza sistemelor incomplete de raportare a creditelor, cadrului restrictiv privind garanția și infrastructura limitată a pieței de capital. Mai mult decât atât, competitivitatea comerțului în Moldova este afectată de procesele vamale depășite și digitalizarea insuficientă, complicând eforturile de integrare pe piețele UE și internaționale.

Concomitent, mediul rural se confruntă cu disparități socioeconomice substanțiale, o infrastructură subfinanțată și o capacitate limitată pentru diversificarea economică durabilă. Sectorul de turism rămâne subdezvoltat, fără a se bucura de o diversificare strategică și transformarea digitală necesară pentru a atrage vizitatorii internaționali și investiții.

Abordarea acestor obstacolele structurale și instituționale este esențială pentru asigurarea unei creșteri durabile în Moldova și integrarea cu succes în economia europeană. Reformele prevăzute în această secțiune urmăresc scopul de a îmbunătăți mediul de afaceri, extinde accesul IMM-urilor la finanțare, cadrul de modernizare agricolă și de dezvoltare rurală, consolida competitivitatea comerțului și accelera capacitățile de transformare digitală și inovative, poziționând Moldova ca o economie dinamică, competitivă și atractivă aliniată la standardele UE și bunele practici internaționale.

SUBDOMENIUL 1.1: Mediul de afaceri

Reforma 1.1.1-4: Îmbunătățirea competitivității mediului antreprenorial cu ajutorul unui cadru de reglementare și administrativ îmbunătățit și al digitalizării avansate

Provocări

Mediului de afaceri din Moldova continuă să fie împiedicat de cadrul de reglementare complex și caduc ce impune povara administrativă și descurajează antreprenoriatul. Peisajul de reglementare este marcat de un număr mare de acte permissive și aprobări, multe dintre care n-au fost revizuite sau reevaluate timp de mai mult de un deceniu. Actualmente, 139 de acte permissive cad sub incidența Legii nr. 160/2011, în timp ce alte 57 există în afara acestui cadru în calitate de așa-zisele autorizații ascunse. Cele din urmă creează inconsecvențe semnificative de reglementare, frecvent rezultând în birocrăție excesivă, costuri mari de conformitate și incertitudine juridică pentru mediul de afaceri. Lipsa unui sistem standard și

transparent de management al autorizațiilor restricționează previzibilitatea mediului de afaceri și descurajează investițiile, în special, din partea firmelor străine care solicită condiții clare și stabile de reglementare.

Cadrul de insolvabilitate existent este depășit și nu reușește să asigure mecanisme eficiente pentru restructurarea și recuperarea afacerilor. Antreprenorii se confruntă cu proceduri îndelungate de insolvabilitate, măsuri de protecție obscure pentru drepturile creditorilor și cu lipsa unor oportunități structurate cu a doua șansă pentru mediul de afaceri în dificultate financiară, dar viabil. IMM-urile, care formează coloana vertebrală a economiei Republicii Moldova, sunt în special vulnerabile din cauza accesului lor limitat la ajutor juridic și financiar în perioadele de dificultate financiară. Contrar jurisdicției UE care oferă programe structurate cu a doua șansă și opțiuni de restructurare favorabile datornicilor, cadrul moldovenesc nu dispune de dispoziții cuprinzătoare privind stingerea datoriei, fapt ce constituie o provocare pentru antreprenorii care încearcă să se redreseze și să se reintegreze în economie după ce s-au confruntat cu neajunsuri financiare.

Compoziția acestor provocări este un progres lent în digitizarea serviciilor publice pentru mediul de afaceri. Ecosistemul de e-guvernare din Moldova este subdezvoltat, caracterizat de servicii digitale fragmentate și inconsecvente. În timp ce unele procese conexe afacerilor au fost digitizate, multe funcții critice, precum alocarea autorizațiilor, managementul cazului de insolvabilitate și actualizările registrului de întreprinderi, continuă să necesite birocrație excesivă și interacțiune fizică cu autoritățile. Lipsa unui registru de stat deplin operațional al persoanelor juridice împiedică mediul de afaceri, inclusiv investitorii străini, să gestioneze la distanță în mod efektiv afacerile juridice și administrative. Această absență a integrării digitale conduce la ineficiențe, sporind oportunitățile pentru corupție și suportă costuri inutile, fiind destul de dificil pentru Moldova în asemenea condiții să concureze la nivel regional în calitate de destinație favorabilă afacerilor.

Fără o reformă de reglementare decisivă, Republica Moldova riscă să rămână în urmă și mai mult în ceea ce privește îmbunătățirea climatului investițional, sprijinirea creșterii IMM-urilor și încurajarea inovării, inclusiv inovația tehnologică. Reducerea sarcinii de reglementare, simplificarea procedurilor de insolvență și accelerarea transformării digitale sunt măsuri esențiale pentru deblocarea potențialului de afaceri și alinierea mediului de afaceri din Moldova la cele mai bune practici ale UE.

Obiective

Această reformă își propune să raționalizeze reglementările cu privire la întreprinderi prin eliminarea actelor permissive ce nu sunt necesare și asigurarea faptului că toate aprobările de reglementare sunt aliniate la principii îmbunătățite de reglementare și la standardele UE. Obiectivul este de a implementa o abordare unificată pentru gestionarea actelor permissive, eliminarea obstacolelor de reglementare nejustificate și incorporarea actelor permissive ascunse într-un cadru transparent. Mai mult decât atât, reforma va spori procedurile de insolvabilitate prin introducerea unor amendamente juridice ce va îmbunătăți adjudecarea cazului, consolida drepturile creditorilor și rafina mecanismele de redresare. Un program structurat cu a doua șansă pentru IMM-uri, de rând cu instituirea unui registru electronic privind insolvabilitatea, va contribui la reziliența întreprinderilor. În cele din urmă, reforma încearcă să accelereze transformarea e-guvernării, amplificând disponibilitatea serviciilor publice digitale pentru mediul de afaceri și facilitând managementul afacerii de la distanță, inclusiv pentru investitorii străini.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Actele permissive de activitate sunt simplificate, fiind pusă în aplicare abordarea unificată a acestora, cu cel puțin 20 de acte permissive anulate și cel puțin 80 de acte permissive revizuite în conformitate cu principii îmbunătățite de reglementare și cu normele UE. Pe baza cartografierii reglementării, este adoptat un pachet de dereglementare normativă, incorporând cel puțin 15 măsuri vizate de dereglementare. Decembrie 2025*
- *Sunt implementate alte reforme de dereglementare, cu cel puțin 20 de alte acte permissive anulate, iar 'actele permissive ascunse' rămase sunt anulate sau integrate în legea-cadru, în cazul în care acest lucru este justificat de evaluarea impactului de reglementare. Nu vor exista acte permissive în afara legii-cadru. Pe baza cartografierii de reglementare sunt adoptate, cel puțin, 2 pachete normative de dereglementare, incorporând cel puțin 30 de măsuri de dereglementare ce vizează un număr de sectoare strategice /domenii de reglementare. Decembrie 2026*
- *Moldova își consolidează procedurile de insolvabilitate și de faliment prin revizuirea legislației relevante, lansând programul de sprijin cu a doua șansă pentru IMM-uri și instituirea/crearea registrului electronic al cauzelor de insolvabilitate . Decembrie 2026*

- *Este stabilit un ecosistem funcțional de e-guvernare ce asigură servicii digitale eficiente și accesibile mediului de afaceri cu disponibilitate sporită a serviciilor digitale G2B. Este deplin operațional și securizat Registrul de stat al persoanelor juridice, care permite managementul afacerilor la distanță, inclusiv pentru investitorii străini. Este aprobată Metodologia privind instituționalizarea evenimentelor de viață pentru cetățeni și business. Decembrie 2025*

Descrierea procesului de implementare

Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării va supraveghea revizuirea Legii nr. 160/2011 pentru a spori eficiența reglementării și aduce actele permissive neînregistrate în conformitate. Vor fi întreprinse evaluări de reglementare în cadrul sectoarelor economice cheie și domeniile de reglementare pentru a identifica și elimina actele permissive inutile. Modificările juridice vor fi aliniate la acquis-ul UE, asigurând consecvența și previzibilitatea reglementărilor cu privire la întreprinderi.

Pentru reformele de insolabilitate, analiza cuprinzătoare a cadrului juridic actual va identifica ineficiențele și va raționaliza procedurile pentru a reduce timpii de prelucrarea a cazului, consolidând concomitent protecția creditorilor.

Totodată, va fi dezvoltat și lansat un Program de suport dedicat de a doua șansă pentru IMM-uri și va fi elaborat un registru electronic în materie de insolvență pentru a îmbunătăți transparența și eficiența. Analiza comparativă cu Directiva UE 2019/1023 va fundamenta aceste ameliorări.

Serviciile digitale pentru afaceri vor fi extinse prin intermediul operaționalizării depline a Registrului de stat al persoanelor juridice și instituționalizarea prestării serviciilor bazate pe evenimentele de viață. Această va simplifica interacțiunile dintre mediul de afaceri și autoritățile public, facilitând investițiile și creșterea.

Aceste reforme vor fi spre beneficiul antreprenorilor prin diminuarea poverii birocratice, contribuind la reziliența afacerii și extinderea accesului digital la serviciile publice.

Părțile interesate cheie includ instituțiile guvernamentale responsabile pentru amendamentele legislative, prestatorii IT pentru dezvoltarea infrastructurii digitale și partenerii internaționali, venind în sprijinul implementării tehnice și financiare. Organizațiile societății civile vor asigura transparența și implicarea părților interesate pe întreg procesul de reformă.

SUBDOMENIUL 1.2: Competitivitatea sectorului de afaceri

Reforma 1.2.5-8: Consolidarea sistemului public de sprijin al IMM-urilor, sporind eficiența și relevanța sprijinului guvernamental oferit antreprenorilor pentru a impulsiona competitivitatea

Provocări

Accesul la finanțare rămâne una dintre cele mai semnificative constrângeri pentru IMM-urile din Moldova. Obstacolele primare se conturează din cauza sistemului informațional de creditare subdezvoltat care nu reușește să asigure date cuprinzătoare, de calitate și transparente referitoare la credite. Cadrul actual limitează raportarea obligațiilor către bănci, organizațiile de creditare nebancare și platformele crowdfunding, cu excluderea surselor esențiale precum asociațiile de economii și de împrumut și creditorii alternativi. Această rezultă într-un profil financiar incomplet pentru IMM-uri, amplificând riscul perceput și restricționând accesul la finanțare.

Mai mult, birourile de credit nu capturează sistematic datele despre credit alternative - precum creditele de comerț, aranjamentele de factoring și datele istorice de plată cu furnizorii și prestatorii de utilități. Fără aceste puncte de date, multe IMM-uri, în special startup-urile și micro-întreprinderile, depun eforturi să creeze o situație solidă de credite, fiind dificil să securizeze împrumuturi. Lipsa unor mecanisme clare pentru IMM-uri necesare pentru a revizui și corecta datele incorecte din rapoartele lor de credit erodează încrederea în sistem și descurajează participarea la canalele formale de finanțare.

Ineficiențele legate de garanții, la fel, împiedică accesul la finanțare. În timp ce există un registru al garanțiilor, funcționalitatea acestuia nu este optimală din cauza reglementărilor caduce, lipsa standardizării și integrarea digitală sub nivel. Multe IMM-uri se confruntă cu dificultăți în mobilizarea activelor mobile - precum utilaje, creanțe și stocuri -

precum garanția, restricționând semnificativ capacitatea de împrumut a acestora. Fără un cadru eficient de garanție, furnizorii de credite sunt reticenți să acorde împrumuturi, în special mediului de afaceri cu active fixe limitate.

Obiective

Obiectivul primar al acestei reforme este de a spori accesul la finanțare pentru IMM-uri, inclusiv cele care facilitează măsurile de tranziție verde, prin îmbunătățirea calității, acoperirii și transparenței datelor de credit, consolidând concomitent cadrul de garanție. Prin modificarea Legii privind birourile istoriilor de credit, reforma își propune să creeze un sistem mai cuprinzător și fiabil de raportare a creditelor ce include un spectru mai amplu de surse de date financiare și non-financiare. Extinderea domeniului de aplicare al entităților de raportare pentru a include asociațiile de economii și de împrumut, creditorii activităților de comerț și creditorii alternativi va permite efectuarea unei evaluări mai complete a bonității IMM-urilor, reducând asimetria informațiilor și permițându-le creditorilor să adopte decizii de finanțare mai bine informate. Mai mult, incorporând datele despre credite alternative - precum istoria creditelor de comerț, plăți furnizorilor și aranjamentele de factoring - vor oferi o mai exactă reprezentare a comportamentului financiar al IMM-urilor, asigurând faptul că mediul de afaceri fără relații bancare tradiționale sau garanție semnificativă nu este exclus pe nedrept de pe piețele formale de creditare.

Un alt obiectiv cheie este de a îmbunătăți transparența și accesibilitatea în cadrul sistemului de raportare a creditelor. Stabilirea unor mecanisme clare pentru IMM-uri pentru a accesa rapoartele lor credit, dezbaterea și corectarea erorilor vor stimula încrederea în sistemul financiar și îi va permite mediului de afaceri să-și gestioneze activ profilurile de credit. Simplificarea procesului și reducerea costului pentru obținerea rapoartelor de credit va încuraja în continuare participarea IMM-urilor, fapt ce va conduce în cele din urmă la dezvoltarea unui mediu de afaceri mai dinamic și mai incluziv financiar.

În paralel, reforma urmărește modernizarea registrului de garanție prin actualizarea cadrului de reglementare și a infrastructurii digitale pentru a facilita utilizarea activelor mobile - precum utilaje, creanțe și stocuri - în calitate de garanție pentru împrumuturi. Prin îmbunătățirea procedurilor de înregistrare a activelor, ameliorarea standardizării datelor și integrarea soluțiilor digitale, reforma va face creditarea securizată mai eficientă și mai accesibilă pentru IMM-uri. Obiectivul final este de a reduce dependența IMM-urilor de garanțiile sub formă de active fixe, a debloca noi canale de finanțare și reduce costurile de împrumut, amplificând astfel incluziunea financiară și competitivitatea în sectorul IMM-urilor din Moldova.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Responsabilitatea și eficiența mecanismelor de sprijin guvernamental al IMM-urilor din gestiunea ODA sunt consolidate prin simplificarea mecanismelor de sprijinire a IMM-urilor, alinierea metodologiei de monitorizare și evaluare la cele mai bune practici, digitalizarea proceselor ODA și consolidarea capacităților de control intern și gestionare a riscurilor. Decembrie 2026*
- *Legea privind birourile istoriilor de credit este modificată pentru a spori calitatea și transparența datelor, în timp ce normele privind garanțiile mobile sunt consolidate în registrul de garanții pentru a îmbunătăți accesul la finanțare. Decembrie 2026*
- *Cadastrul digital cuprinde tot teritoriul țării. Datele sunt actualizate sistematic și sunt disponibile online. Decembrie 2027*
- *Accesul la finanțare pentru IMM-uri este facilitat de ODA prin: (i) finalizarea evaluării principalelor instrumente ale ODA privind accesul la finanțare bancară; (ii) îmbunătățirea procedurilor interne FGC, (iii) introducerea a 2 instrumente noi în cadrul Fondului de garantare a creditelor al ODA, consolidând capacitățile de împrumut ale IMM-urilor, ce vizează, în special, IMM-urile orientate spre export și (iv) 2 noi programe în cadrul Fondului pentru antreprenoriat și creștere economică a Moldovei (FACEM), pentru a permite asigurarea unei game mai largi de instrumente de acces la finanțare și (v) prestarea serviciilor de consultanță pentru IMM-uri. Decembrie 2026*

Descrierea procesului de implementare

Implementarea acestei reforme va fi structurată prin intermediul unei abordări coordonate, implicând amendamente legislative, ajustări de reglementare, actualizări ale infrastructurii și inițiative de dezvoltare a capacităților.

Ca parte a unui efort mai amplu de îmbunătățire a accesului IMM-urilor la finanțare, va fi realizată o analiză pentru a evalua eficacitatea a două instrumente cheie ale ODA: Programul de stimulare a investițiilor „373” gestionat prin FACEM și garanțiile financiare individuale oferite prin Fondul de Garantare a Creditelor. Exercițiul dat va examina în ce măsură aceste instrumente și-au atins obiectivele preconizate și indicatorii cheie de performanță, efectuând în același timp o analiză cost-beneficiu pentru a determina impactul asupra finanțelor publice și blocajele existente. Constatările identificate vor contribui la elaborarea recomandărilor specifice pentru a spori eficacitatea acestor instrumente de suport, a asigura utilizarea eficientă a resurselor disponibile și va avea un impact pozitiv asupra întreprinderilor beneficiare.

Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, în strânsă colaborare cu Ministerul Finanțelor și Banca Națională a Moldovei, va conduce procesul de modificare a cadrului juridic existent ce reglementează birourile istoriilor de credit. Această etapă implică consultări cuprinzătoare cu instituțiile financiare, reprezentanții IMM-urilor, birourile de credit și experții juridici pentru a asigura faptul că amendamentele propuse abordează adecvat decalajele din colectarea datelor, raportarea standardelor și accesibilitatea datelor. Ulterior, vor fi elaborate reglementări secundare pentru a oferi orientări clare despre formatul raportării, protocoale de confidențialitate a datelor, proceduri de corectare a datelor și mecanisme de soluționare a disputelor/litigiilor.

Concomitent, reforma va prioritiza modernizarea infrastructurii digitale și a capacității operaționale a birourilor istoriilor de credit și a registrului de garanții. Aceasta implică investiții semnificative în sistemele IT, îmbunătățirea interoperabilității datelor, asigurarea unor măsuri solide de securitate cibernetică și asigurarea unor interfețe favorabile utilizatorilor pentru IMM-uri și instituțiile financiare. Platforma modernizată a registrului de garanție va facilita înregistrarea mai facilă și mai rapidă și verificarea activelor mobile, creând un mediu mai eficient și mai fiabil pentru creditare securizată.

Pentru a asigura faptul că părțile interesate sunt adecvat pregătite pentru noul peisaj de reglementare și operațional, vor fi inițiate programe de formare și de dezvoltare a capacităților. Instituțiile financiare, birourile de credit, asociațiile de IMM-uri și agențiile publice relevante vor primi formare cuprinzătoare, familiarizându-le cu sistemele și procesele ameliorate. Aceste eforturi vor fi însoțite de companii de sensibilizare, promovând o conștientizare mai amplă printre IMM-uri referitoare la beneficiile îmbunătățirii transparenței istoriei de credit și utilizării activelor mobile în calitate de garanție.

În cele din urmă, vor fi stabilite mecanisme continue de monitorizare și evaluare, cu evaluări periodice efectuate pentru a măsura eficacitatea și impactul reformelor asupra accesului la finanțare al IMM-urilor. Vor fi introduse ajustări și îmbunătățiri pe baza feedback-ului părților interesate și a dezvoltatorilor pieței, asigurarea durabilității pe termen lung și adaptabilității cadrelor de creditare și garantare. Implementarea acestei abordări structurate și integrate va conduce în final la un ecosistem financiar mai incluziv, mai eficient și mai competitiv pentru IMM-urile din Moldova.

Reforma 1.3.9-10: Capacitățile producătorilor agricoli privind accesul pe piață și la finanțare sunt consolidate prin introducerea serviciilor de consultanță în conformitate cu standardele UE

Provocări

Sectorul agricol din Moldova continuă să se confrunte cu obstacole semnificative în calea creșterii din cauza accesului limitat pe piață, a oportunităților limitate de finanțare și a absenței unor servicii de consiliere agricolă structurate și cuprinzătoare. IMM-urile agricole și fermierii individuali nu beneficiază asistență tehnică direcționată, ceea ce limitează capacitatea de a adopta practici moderne, de a respecta standardele de piață și de a accesa resurse financiare necesare.

Deși, în anul 2024 a fost creat Centrul de Consiliere Agricolă și Rurală, acesta operează în prezent în principal prin inițiative-pilot și fără structuri regionale funcționale. Această situație creează o lacună substanțială în ceea ce privește sprijinul tehnic constant și adaptat contextului local lăsând producătorii agricoli fără acces fiabil la date de piață, expertiza specializată și mecanisme eficiente de finanțare.

Obiective

Obiectivul primar al reformei este instituționalizarea unui Serviciu de consiliere transfer de cunoștințe și inovare în agricultură prin inițierea și dezvoltarea Sistemului de Cunoștințe și Inovare pentru Agricultură (AKIS). Implementarea camerelor agricole regionale, care vor constitui principalul instrument de intervenție la nivel local.

Aceste structuri regionale vor furniza servicii de consultanță coerente direcționate și adaptate specifice ale fermierilor și IMM-urilor agricole, asigurând totodată conformarea acestora la standardele UE și bunele practici internaționale.

Reforma urmărește creșterea capacității de acțiune a fermierilor, urmând ca cel puțin 5 camere înregistrate să acorde sprijin anula unui număr minim de 200 de IMM-uri. Serviciile de consiliere vor viza facilitarea accesului la piață, extinderea oportunităților de finanțare și promovare a practicilor agricole durabile și competitive.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Accesul la finanțare prin intermediul unor granturi investiționale pentru fermieri și operatorii agroalimentari este îmbunătățit în temeiul Fondului național pentru agricultură și dezvoltarea rurală, în conformitate cu noul program de subvenționare în proces de aprobare ce setează condiții mai stricte pentru eligibilitate. Numărul de beneficiari va crește până la cel puțin 300, cel puțin, inclusiv fermierii tineri (<40 de ani), fermierii mici (mai puțin de 10ha), și start-up-uri pentru anii 2026 și 2027. Decembrie 2027*
- *Serviciul de consiliere, transfer de cunoștințe și inovare în agricultură (inițierea AKIS) este instituționalizat în regiuni, oferind sprijin direcționat IMM-urilor agricole. ASP a înregistrat cel puțin 5 camere agricole care oferă servicii la cel puțin 200 de membri (IMM-uri agroalimentare, inclusiv fermieri) anual, începând cu 2026.*

Descrierea procesului de implementare

Procesul de implementare va fi condus de Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare în colaborare cu Agenția Servicii Publice (ASP), autoritățile regionale și Centrul de Consiliere Agricolă și Rurală, asigurând crearea unui sistem de cunoștințe și inovare în agricultură (AKIS) crearea unui sistem de cunoștințe și inovare în agricultură (AKIS) instituirea eficienței, înregistrarea și operaționalizarea camerelor agricole. Dezvoltarea cadrului legislativ și de reglementări aferente AKIS și Camerelor Agricole prin consultări cu părțile interesate relevante, inclusiv cu IMM-urile agricole, asociațiile de fermieri și comunitățile locale. În urma adoptării actelor legislative, fiecare cameră va fi dotată cu infrastructură dedicată și resurse umane calificate pentru a presta servicii de consultanță în procesul de aliniere la standardele UE.

Părțile interesate, inclusiv producători agricoli, autoritățile publice, instituții UE și parteneri internaționali de dezvoltare - vor avea un rol activ și vor contribui la asigurarea transparenței, responsabilității și unei abordări participative în procesul de reformă. Organizațiile neguvernamentale (ONG-uri) și organizațiile societății civile vor participa activ, fiind asigurată transparența, responsabilitatea și implicarea părților interesate, stimulând astfel o abordare incluzivă și de colaborare pentru a consolida sectorul agricol din Moldova. Beneficiarii finali ai acestei reforme sunt fermierii și IMM-urile agricole care vor avea un acces îmbunătățit la consiliere, tehnologii, resurse financiare și pieței, contribuind astfel la consolidarea competitivității și sustenabilității sectorului agricol.

Reforma 1.5.12-16: Dezvoltarea industriei și a serviciilor

Provocări

Sectorul industrial din Republica Moldova se confruntă cu un declin îndelungat, caracterizat de de-industrializare, tehnologii depășite și subfinanțare. Industria producătoare din țară rămâne puternic dependentă de produsele low-tech, fapt ce limitează competitivitatea acesteia pe piețele regionale și globale. Deficiențele structurale sunt exacerbate de întreruperile cauzate de crizele geopolitice, precum invazia Rusiei în Ucraina, eveniment ce a întrerupt lanțurile de aprovizionare, a sporit costurile de energie și a restricționat accesul pe piață. Mai mult, infrastructura industrială rămâne neadecvată, împiedicând mai mulți producători să îndeplinească standardele internaționale și să intre pe noi piețe. Lipsa unor mecanisme de dezvoltare industrială susținute de stat aliniate la standardele UE afectează competitivitatea mediului de afaceri local.

În mod similar, Moldova se confruntă cu provocări semnificative de reglementare în dezvoltarea unui cadru pentru furnizorii de crypto-active și PSAV. Interzicerea actuală activelor virtuale creează un vacuum juridic, mediul de afaceri și consumatorii fiind expuși unor riscuri financiare precum fraudă, atacurile cibernetice și volatilitatea pieței. Mai mult, supravegherea neadecvată de reglementare sporește riscurile de spălare a banilor, finanțare a terorismului și alte infracțiuni financiare. Autoritățile din Moldova actualmente nu dispun de expertiza tehnică necesară pentru a monitoriza și reglementa rapid și eficient ecosistemul digital financiar emergent. Abordarea acestor provocări necesită o strategie industrială cuprinzătoare de pentru a spori competitivitatea și reziliența economică a Republicii Moldova.

Obiective

Reforma urmărește scopul de a revitaliza sectorul industrial din Moldova prin îmbunătățirea competitivității, atragerea de investiții strategice și integrarea mediului de afaceri local în lanțurile valorice europene și globale. Măsurile cheie includ introducerea unei noi scheme a ajutorului de stat aliniate la normele UE privind concurența pentru a stimula investițiile, stabilirea unor platforme industriale multifuncționale (PIM) în vederea abordării lacunelor de infrastructură și consolidarea calității infrastructurii din Moldova pentru a spori accesul pe piață și avansarea tehnologică.

Concomitent, reforma încearcă să stabilească un cadru robust de reglementare pentru cripto-active și PSAV în alinierea deplină la legislația UE (Regulamentul MiCA). Cadrul va încuraja creșterea responsabilă în sectorul financiar, asigurând concomitent stabilitatea financiară, protecția solidă a consumatorului și conformitatea cu standardele internaționale CSB/CFT. Prin stimularea inovațiilor, amplificând transparența și atenuând riscurile financiare, Moldova dorește să se poziționeze ca un jucător competitiv în economia digitală emergentă.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Cel puțin 10 companii beneficiază (au semnat contracte) de noua schemă de ajutor de stat aliniată la standardele UE. Decembrie 2025*
- *4 platforme industriale multifuncționale (PIM) sunt pe deplin operaționale, cu finalizarea lucrărilor de construcții a 2 platforme noi, în conformitate cu Programul Național de Industrializare și 14 companii rezidente se alătură celor 2 platforme inițiale cu contracte semnate sau sunt atrase investiții în echivalentul a 2 milioane EUR. Moldova are prevederi de reglementare clare pentru definirea metodologiei de evaluare a valorii investițiilor implementate în parcurile industriale. Mecanismul de monitorizare și raportare privind implementarea proiectelor de investiții este stabilit de către Guvern. Decembrie 2027*
- *Moldova adoptă și pune în aplicare cadrul de reglementare pentru cripto-active, PSAV. Iunie 2027*
- *Planul de acțiune pentru implementarea recomandărilor din cadrul evaluării operaționale preliminare a Comisiei în vederea semnării unui ACAA este aprobat, iar recomandările cu termen limită decembrie 2026 sunt implementate. Decembrie 2026*
- *Sunt implementate trei măsuri privind calitatea infrastructurii consolidate, în conformitate cu Planul de acțiuni pentru implementarea Programului de industrializare: standardizare, evaluarea conformității și acreditare. Decembrie 2026*

Descrierea procesului de implementare

Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării va supraveghea implementarea inițiativelor de dezvoltare industrială, conlucrează strâns cu autoritățile locale, asociațiile sectoriale de business și partenerii internaționali de dezvoltare. Va fi instituită o subdiviziune specializată pentru a administra schema ajutorului de stat și asigura alocarea transparentă în conformitate cu standardele UE. Selectarea competitivă a locațiilor PIM va implica autoritățile locale care vor prezenta propuneri bazate de strategii economice regionale, deciziile fiind luate de Ministerul Dezvoltării Economice și IP „ODA”.

Pentru a asigura alinierea la standardele globale, Moldova își va consolida infrastructura calității prin îmbunătățirea comitetelor de standardizare și a capacităților laboratoarelor de testare din sectoarele prioritare. Aceste îmbunătățiri vor permite companiilor din Moldova să îndeplinească cerințele internaționale de conformitate, generând noi oportunități de export și atragerea investițiilor străine.

Pentru cadrul de reglementare a cripto-activelor și PSAV, Banca Națională a Moldovei (BNM) și Comisia Națională pentru Piețele Financiare (CNPF) vor conduce elaborarea și implementarea noii legislații. Cadrul va defini cerințele operaționale, organizaționale și prudențiale pentru toate activitățile conexe criptomonedei, incorporând standardele de transparență și dezvăluire obligatorie pentru emitenții și platformele de criptomonedă. PSAV vor face obiectul unor proceduri de autorizare riguroase și al conformității CSB/CFT pentru a diminua riscurile crimelor financiare.

Vor fi lansate programele de dezvoltare a capacităților și inițiativele de asistență tehnică pentru a echipa organismele de reglementare cu expertiza necesară pentru a supraveghea și pune eficient în aplicare noul cadru. Aceste măsuri vor asigura

faptul că reformele industrială și digital financiară din Moldova vor impulsiona o creștere economică durabilă, vor spori încrederea investitorilor și integrarea pe piața globală.

SUBDOMENIUL 1.3: Acces la finanțare și dezvoltarea pieței de capital

Reforma 1.5.16: Piețele de capital

Provocări

Infrastructura pieței de capital din Moldova, se confruntă cu numeroase provocări ce împiedică creșterea pieței, limitează încrederea investitorilor și împiedică integrarea cu piața financiară europeană. În pofida pașilor inițiali întreprinși prin Legea nr. 234 (2016), DCUVM operează într-un mediu tehnologic caduc, ceea ce nu le permite accesul de la distanță sau interacțiunea pe piață în timp real. Lipsa unei infrastructuri digitale moderne și a unor instrumente analitice de date restricționează semnificativ transparența pieței, reduce eficiența operațională și limitează oportunitățile pentru participarea investitorilor locali și internaționali.

Cadrul juridic actual referitor la protecția investitorului și reglementările pieței de valori mobiliare nu este aliniat adecvat la standardele europene, în special la Directiva MiFID II. Această aliniere necorespunzătoare rezultă în incertitudine de reglementare, protecția insuficientă a drepturilor investitorilor și obstacole în calea activităților transfrontaliere privind investițiile. Adicional, potrivit cadrului normativ actual, nu sunt implementate conturi omnibus pentru entitățile eligibile. Mai mult decât atât, lipsa legăturilor stabilite ale depozitarului cu Depozitarul central de valori mobiliare al UE restricționează fluxul transfrontalier de investiții, diminuând atractivitatea pieței din Moldova pentru investitorii internaționali.

Obiective

Obiectivul primar al acestei reforme este modernizarea și consolidarea infrastructurii pieței de capital din Moldova, pentru a o aduce în conformitate deplină cu standardele UE. Obiectivele cheie includ îmbunătățirea încrederii investitorilor și a transparenței pieței prin alinierea cadrului de reglementare la standardele MiFID II, modernizând cadrul operațional al DCUVM, prin introducerea a segregării de tip omnibus a conturilor și stabilirea legăturilor depozitarului operațional cu depozitarul central de valori mobiliare al UE. Realizarea acestor obiective va facilita accesul facil la piețele europene de capital pentru mediul de afaceri din Moldova, promovarea unei lichidități mai mari, reducerea riscurilor asociate tranzacțiilor și stimularea unei participări mai ample a investitorilor, atât la nivel intern, cât și la nivel internațional.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Este stimulată dezvoltarea pieței de capital, în special prin bursa de valori și infrastructura post-tranzacționare și consolidat cadrul de reglementare privind protecția investitorului. Iunie 2027*

Descrierea procesului de implementare

Implementarea acestei reforme va fi coordonată de BNM și de CNPF, în colaborare strânsă cu DCUVM, instituțiile financiare și participanții pe piață. Revizuirile legislative inițiale se vor efectua prin consultări extensive cu părțile interesate, asigurarea faptului că modificările de reglementare sunt aliniate deplin la standardele UE, în special la MiFID II. Acest cadru de reglementare va spori drepturile investitorului, raționaliza supravegherea de reglementare și stabili proceduri operaționale standard clare.

Concomitent, capabilitățile operaționale ale DCUVM vor face obiectul unei modernizări tehnologice semnificative, fiind introdus accesul pe piață de la distanță, instrumente analitice avansate a datelor și un cadru robust de securitate cibernetică. Adoptarea segregării de tip omnibus a conturilor va simplifica structura portofoliilor de valori mobiliare, reducând complexitatea administrativă și îmbunătățind eficiența pieței. Pentru a facilita o integrare mai profundă a pieței, Moldova va stabili conexiuni cel puțin cu un Depozitar central de valori mobiliare al UE, promovând fluxuri transfrontaliere de investiții și internaționalizarea instrumentelor financiare moldovenești.

Implementarea va fi coordonată de Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Banca Națională a Moldovei și DCUVM, în colaborare cu instituțiile pieței financiare, emitenții corporatiști locali și cu partenerii internaționale. Aceste

acțiuni vor spori în mod colectiv atractivitatea pieței moldovenești, vor stimula încrederea investitorilor și vor impulsiona creșterea economică durabilă pe baza unei piețe competitive de capital mai bine integrate la nivel internațional.

SUBDOMENIUL 1.4: Promovarea comerțului și a investițiilor

Reforma 1.6.17-20: Creșterea competitivității la export a Moldovei Comerțul cu mărfuri

Provocări

Competitivitatea comerțului din Moldova se confruntă cu provocări semnificative din cauza procedurilor vamale depășite și ineficiente. Actualmente, majoritatea proceselor vamale rămân pe suport de hârtie, soldându-se cu timpi îndelungați pentru procedurile de la frontieră, costuri mai mari și previzibilitate redusă pentru mediul de afaceri implicat în comerțul internațional. La situația din 2024, Moldova nu avea un sistem vamal electronic integrat pe deplin; doar un număr limitat de cereri și autorizații în cadrul Sistemului de decizii vamale (CDS) sunt disponibile în format electronic. Mai mult decât atât, Moldova nu a aderat deocamdată la Convenția de tranzit comun, fapt care limitează operațiunile adecvate de comerț transfrontalier și complică integrarea în lanțurile de aprovizionare europene și internaționale.

O altă provocare critică este lipsa cooperării digitale interdepartamentale, dat fiind faptul că organismele naționale de reglementare—precum cele ce reglementează sănătatea, siguranța, agricultura și protecția mediului—funcționează independent de autoritățile vamale, rezultând în procese repetitive și deconectate. Mai mult, autoritățile vamale din Republica Moldova nu dispun de sisteme automatizate avansate de management al riscului, fapt ce conduce la utilizarea ineficientă a resurselor și o vulnerabilitate sporită la activitățile de comerț ilicit.

Obiective

Obiectivul dominant al acestei reforme este sporirea competitivității exporturilor moldovenești prin modernizarea și digitalizarea procedurilor vamale, integrând deplin țara în ecosistemul vamal european și îmbunătățirea semnificativă a facilității comerțului. Republica Moldova urmărește scopul de a adera la Convenția privind regimul de tranzit comun, a implementa integral Sistemul de decizii vamale (CDS), a stabili un ghiseu unic național pentru operațiunile vamale și de a adopta sisteme automatizate robuste de management al riscului aliniate la standardele UE.

Prin aceste îmbunătățiri, Moldova încearcă să reducă substanțial povara administrativă și timpii de efectuare a procedurilor la frontieră, să sporească previzibilitatea și transparența comerțului și să îmbunătățească condițiile generale de business pentru exportatorii și importatorii din Moldova.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Moldova aderă la Convenția privind regimul de tranzit comun și implementează 8 din 17 cereri/autorizații ale CDS în format electronic, facilitând simplificări ale regimului de tranzit și integrarea cu noul Sistem de tranzit informatizat (NSCT - New Computerised Transit System). Decembrie 2025*
- *Implementarea completă a CDS cu 17 din 17 aplicații/autorizații operaționale. Iunie 2026*
- *Timpul de efectuare a procedurilor vamale/prelucrare a declarațiilor vamale este redus cu 30% datorită simplificării procedurilor vamale, digitalizării și utilizării managementului automatizat al riscurilor: (i) Simplificările propuse la noul Cod vamal sunt implementate; (ii) toate declarațiile din procedurile vamale pentru importuri și exporturi sunt prelucrate electronic și există o tendință pozitivă în digitalizarea procedurilor vamale speciale; (iii) Sistemul automatizat de management al riscurilor în principalele proceduri vamale este implementat pentru procedurile vamale înainte de sosire și pentru. Analiza riscurilor datelor vamale înainte de sosire privind aspectele de securitate și siguranță (declarație sumară intrare/ieșire) este operațional. Controalele vamale ulterioare vămuirii pe baza riscurilor sunt implementate. Iunie 2027*
- *Ghiseul vamal unic este operațional. Decembrie 2027*

Descrierea procesului de implementare

Implementarea acestor reforme va adopta o abordare etapizată. Inițial, Republica Moldova va finaliza aderarea la Convenția privind regimul de tranzit comun și va implementa integral noul Sistem de tranzit informatizat (NSCT), efectuând tranziția de la procese vamale pe suport de hârtie la proceduri electronice. Acest deziderat necesită modernizare tehnică extensivă, formarea personalului și armonizarea legislației vamale a Moldovei cu acquis-ul UE.

Ulterior, CDS va deveni deplin operațional, permițându-le agenților economici să beneficieze de pe urma procedurilor electronice simplificate ce reduce semnificativ timpii de vămire și costurile de conformitate. Introducerea unui ghișeu unic național pentru vamă va facilita partajarea facilă a datelor și coordonarea printre organismele de reglementare, îmbunătățirea semnificativă a vitezei și a eficienței procedurilor vamale.

Mai mult decât atât, Moldova va implementa și operaționaliza instrumente de management automatizat al riscurilor, înainte de sosire și după efectuarea procedurilor vamale, îmbunătățind astfel eficiența și eficacitatea controlului vamal. Această abordare cuprinzătoare bazată pe riscuri va optimiza alocarea resurselor, accelera procedurile vamale pentru tranzacțiile comerciale conforme și proteja mai bine piața din Moldova de activități ilicite.

Principalii beneficiari ai acestei reforme sunt mediul de afaceri din Moldova, exportatorii și importatorii, care se vor bucura de o povară administrativă redusă, timpi mai scurți de vămire, costuri mai mici și o competitivitate sporită a pieței. Părțile interesate cheie implicate în implementarea reformei includ Serviciul Vamal, agențiile de reglementare, prestatorii de servicii TI de infrastructură și agenții economici din Moldova. Ministerul Finanțelor, Serviciul Vamal și agențiile de reglementare vor partaja eforturile de implementare, susținute de asistența tehnică a instituțiilor UE și de organizațiile partenere internaționale.

SUBDOMENIUL 1.5: Concurența / Ajutorul de stat

Reforma 1.5.21-22: Concurența / ajutorul de stat

Provocări

Cadrul privind concurența în Republica Moldova și gestionarea ajutorului de stat se confruntă cu ineficiențe operaționale semnificative din cauza infrastructurii digitale depășite și punerea în aplicare fragmentată a măsurilor de reglementare. Autoritatea Națională privind Concurența se confruntă cu capabilități tehnologice limitate, în special, în absența unui sistem de management al e-cazurilor și a instrumentelor IT criminalistice. Metodele de prelucrare manuală împiedică urmărirea eficientă a cazurilor, tergiversează investigațiile și reduce transparența, afectând în cele din urmă punerea în aplicare a legislației privind concurența. Mai mult, lipsa de instrumente digitale criminalistice limitează capacitatea Autorității de a efectua investigații în profunzime în cazurile complexe de încălcare a legislației privind concurența, în special în cazul piețelor digitale și cazurile transfrontaliere. Aceste deficiențe slăbesc conformitatea Moldovei cu reglementările privind concurența ale UE și bunele practici, având un impact negativ asupra loialității pieței, încrederii consumatorilor și a investitorilor.

În mod similar, sistemul de management al ajutorului de stat este constrâns de un registru caduc care nu urmărește toate măsurile ajutorului de stat, inclusiv ajutorul de minimis. Lipsa unei platforme digitale unificate și obligatorii de raportare rezultă în colectarea unor date inconsistente, supraveghere redusă și monitorizare ineficientă a alocațiilor ajutorului de stat. Dependența de procesele manuale de raportare printre instituțiile publice exacerbează erorile și tergiversările guvernantei ajutorului de stat. Fără un registru robust și integrat al ajutorului de stat, Moldova riscă să nu îndeplinească standardele UE privind transparența și conformitatea, care ar putea împiedica integrarea economică a țării și atractivitatea investițiilor.

Obiective

Această reformă își propune să modernizeze cadrul privind concurența și ajutorul de stat prin implementarea soluțiilor digitale care sporesc eficiența operațională, transparența și conformitatea cu reglementările UE. În aplicarea legislației privind concurența, reforma se axează pe implementarea deplină a unui sistem digital de management al e-cazurilor, raționalizând prelucrarea cazurilor, reducând ineficiențele administrative și îmbunătățind supravegherea de reglementare. Adoptarea instrumentelor IT criminalistice va consolida capacitatea Autorității de a efectua investigații riguroase, depista probe digitale și aborda încălcări complexe ale concurenței.

În guvernanta ajutorului de stat, reforma încearcă să modernizeze registrul ajutorului de stat din Moldova pe o platformă cuprinzătoare și integrată digital care impune raportare în timp real și monitorizarea tuturor măsurilor privind ajutorul de stat, inclusiv ajutorul de minimis. Această modernizare va îmbunătăți transparența, conformitatea de reglementare și alocarea eficientă a resurselor. Prin alinierea sistemelor privind concurența și managementul ajutorului de stat cu bunele practici UE, reforma își propune să îmbunătățească competitivitatea pieței, să stimuleze un mediu economic echitabil și încrederea investitorilor.

Măsurile calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Sistemul de management e-cazuri este operațional, fiind utilizate instrumente IT criminalistice pentru inspecții în vederea îmbunătățirii capacităților Autorității Naționale să efectueze investigațiile relevante, proceduri referitoare încălcarea Legii concurenței. Iunie 2026*
- *Registrul actualizat al ajutorului de stat este deplin operațional și toți cei concedenții ajutorului de stat sunt obligați să raporteze ajutorul de stat acordat prin intermediul sistemului digital. Iunie 2027*

Descrierea procesului de implementare

Reforma va fi implementată prin intermediul unei abordări coordonate cu implicarea Autorității Naționale a Concurenței, Consiliului Concurenței, Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării și altor instituțiile publice relevante. Implementarea îmbunătățirilor din Legea concurenței va fi condusă de Autoritatea Națională a Concurenței, care va supraveghea achiziția și punerea în aplicare a sistemului de management e-cazuri. Alinierea la bunele practici ale autorităților UE în domeniul UE concurenței va fi asigurată, fiind stabilite programe de formare pentru a echipa personalul cu competențele necesare pentru a opera noul sistem și instrumentele TI criminalistice. Întreprinderile și consumatorii vor beneficia de o piață mai competitivă și mai transparentă, în timp ce investitorii vor avea încredere mai mare în cadrul de reglementare din Moldova. Evaluările continue a performanței vor fi efectuate pentru a asigura eficacitatea pe termen lung în domeniul implementării concurenței.

În vederea îmbunătățirii gestionării ajutoarelor de stat, vor fi introduse modificări legislative pentru a impune raportarea cuprinzătoare prin intermediul registrului digital modernizat. Dezvoltarea tehnică a registrului va include interfețe ușor de utilizat, mecanisme de raportare automată și capacități sporite de analiză a datelor pentru a îmbunătăți monitorizarea și procesul decizional. Instituțiile publice responsabile cu acordarea ajutoarelor de stat vor fi supuse unor programe de consolidare a capacităților pentru a asigura conformitatea deplină cu noile cerințe de raportare.

Reforma va contribui la o alocare mai echitabilă și mai eficientă a resurselor publice, îmbunătățirea responsabilității și asigurarea unei mai bune supravegheri. Instituțiile publice și autoritățile de reglementare vor beneficia de instrumente îmbunătățite de implementare și o eficiență operațională sporită, în timp ce UE și partenerii internaționali vor asigura asistență tehnică pentru a alinia politicile privind concurența și ajutorul de stat la standardele europene. Vor fi efectuate evaluări și ajustări sistematice de optimizare a funcționalității sistemului și menținerii alinierii la standardele de reglementare ale UE. În cele din urmă, reforma va stimula un mediu economic transparent, eficient și competitiv, facilitând integrarea mai profundă în cadrul de reglementare UE și îmbunătățirea atractivității pentru investiții și creștere durabilă.

SUBDOMENIUL 1.6: SPS

Reforma 1.8.23-24: SPS

Provocări

Moldova se confruntă cu provocări semnificative în cadrul său sanitar și fitosanitar (SPS), în special referitor la monitorizarea și supravegherea siguranței alimentare. Programul național actual de monitorizare a reziduurilor acoperă un spectru limitat de produse agroalimentare, fiind omise câteva categorii cheie precum carnea de ovină și caprină, de iepure și produse porcine. Această acoperire incompletă creează lacune considerabile în supravegherea siguranței alimentare, fapt care împiedică capacitatea Moldovei de a asigura protecția consumatorilor și gestiona eficace potențiale riscuri pentru sănătatea publică.

Mai mult decât atât, infrastructură existentă de laboratoare în Moldova este neadecvată pentru a asigura o supraveghere națională cuprinzătoare, lipsind capacități regionale și metode de acreditare necesare pentru o testare eficientă și fiabilă.

Lipsa de laboratoare regionale tergiversează semnificativ timpii de răspuns, diminuează frecvența testării și crește costurile logistice din cauza testării centralizate. Laboratoarele actuale au un număr limitat de metode analitice acreditate, restricționând capacitatea Moldovei de a se conforma standardelor UE și monitoriza eficace reziduurile, patogenii și alte contaminante de-a lungul întregului lanț agroalimentar de aprovizionare.

Obiective

Obiectivul primar al acestei reforme este consolidarea monitorizării sanitare și fitosanitare (SPS) în Republica Moldova și a sistemului de supraveghere prin extinderea semnificativă a acoperirii controalelor oficiale pentru a include grupuri adiționale de produse și îmbunătățirea capacităților testării de laborator. Aceasta implică lărgirea programului național de monitorizare a reziduurilor pentru a conține produse agroalimentare cheie care nu sunt monitorizate în prezent, aliniind în acest fel practicile de siguranță alimentară din Moldova mai strâns la standardele UE.

Pentru a îndeplini acest deziderat, Moldova va spori semnificativ capacitățile analitice naționale prin dezvoltarea unor laboratoare regional deplin operaționale echipate să efectueze controale oficiale cuprinzătoare și autocontroale în sectorul privat. Reforma se va concentra pe amplificarea numărului de metode de testare acreditate disponibile, în special pentru depistarea reziduurilor, asigurarea conformității robuste cu standardele SPS ale UE. Acest efort urmărește scopul de a garanta siguranța alimentară, asigura protecția sănătății consumatorului și facilita integrarea Republicii Moldova pe piața unică a UE prin îmbunătățirea infrastructurii naționale pentru a gestiona efectiv riscurile de siguranță alimentară.

Măsurile calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Domeniul de aplicare al Programului național de monitorizare și supraveghere a SPS, monitorizarea reziduurilor este extins pentru grupul de produse și numărul de mostre prelevate pentru controalele/inspecțiile oficiale. Iunie 2027*
- *Sporirea capacităților analitice și de testare naționale pentru a eficientiza controalele de siguranță alimentară, monitorizarea SPS este consolidat prin intermediul a 4 laboratoare regionale devenite operaționale pentru controalele oficiale (supraveghere) și testare pentru autocontroale de către sectorul privat, cu un număr amplificat de metode de acreditare pentru sănătatea alimentară /animală și sănătatea plantelor, precum și pentru reziduurile chimice. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Implementarea va urma o abordare structurată condusă de ANSA. Inițial, Programul național de monitorizare și supraveghere SPS va fi extins pentru a include categorii cuprinzătoare de produse, aducându-l în conformitate cu cadrul de reglementare și standardele privind siguranța consumatorului ale UE. Această extindere va incorpora actualizări de reglementare și măsuri practice precum mostre sistematice, frecvență sporită de control și analiză a datelor.

Concomitent, dezvoltarea și operaționalizarea laboratoarelor regionale va începe odată cu aprobarea oficială a planului cuprinzător de dezvoltare a laboratoarelor. Acest plan va conține alocații financiare, metode de acreditare, validări metodologice și cerințele de formare a personalului, îmbunătățind astfel fiabilitatea laboratoarelor și precizia de testare. Formarea extensivă și dezvoltarea capacităților vor fi oferite personalului de laborator, asigurând competența acestuia în ceea ce privește noi metodologii de testare și managementul de laborator.

Capacitățile sporite de testare îi vor permite Republicii Moldova să monitorizeze efectiv și să răspundă la riscurile de siguranță alimentară, venind în sprijinul creșterii sectorului agroalimentar prin asigurarea unei mai bune conformități cu standardele internaționale SPS. Beneficiari ai acestei reforme sunt consumatorii, producători agricoli și operatorii de prelucrare a produselor alimentare, care se vor bucura de produse mai sigure și de acces îmbunătățit pe piață. Părțile interesate cheie includ ANSA, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, laboratoarele, autoritățile regionale, comunitatea de afaceri și UE, partenerii internaționali asigurând expertiză și asistență financiară.

SUBDOMENIUL 1.7: Agricultură

Reforma 1.9.25-27: Cadrul instituțional de reglementare și administrativ agricol este consolidat pentru a se integra mai bine în lanțurile valorice internaționale

Provocări

Cadrul instituțional administrativ și de reglementare agricol din Moldova se confruntă în prezent cu mai multe provocări structurale, tehnologice și instituționale care limitează potențialul sectorului de a se integra eficient în lanțurile valorice internaționale, îndeosebi, cele asociate cu Uniunea Europeană. O constrângere fundamentală este lipsa unui Registru Național operațional și cuprinzător al Fermierilor (RNF), ceea ce împiedică identificarea, înregistrarea și monitorizarea exactă a entităților agricole, a fermierilor și a activităților acestora. Ca urmare, se limitează capacitatea guvernului de a gestiona în mod eficient subvențiile agricole, subminând atât transparența, cât și eficiența măsurilor întreprinse.

O altă provocare critică se referă la statutul nefuncțional al Sistemului de Identificare a Parcelelor Funciare (SIPF), un element esențial pentru gestionarea și controlul plăților de subvenții pe suprafață de teren, în conformitate cu practicile Politicii Agricole Comune a UE (PAC). Fără un SIPF funcțional, Moldova nu dispune de un instrument vital pentru a asigura verificarea precisă a cererilor de utilizare a terenurilor agricole și respectarea condițiilor de subvenționare, lăsând sistemul vulnerabil la inexactități și abuzuri. Deși s-a desfășurat anterior o inițiativă-pilot, instituționalizarea cuprinzătoare și consolidarea capacităților tehnice nu au fost încă abordate în mod adecvat.

În plus, absența unor mecanisme de condiționalitate clar definite - care să definească cerințele legale de gestionare pentru acordarea sprijinului financiar - și a unor măsuri de sancționare solide pentru neconformitate slăbesc și mai mult controlul și supravegherea administrativă. În prezent, controalele de Conformitate sunt limitate și fragmentate, subminând eficiența, transparența și responsabilitatea distribuirii subvențiilor. Această situație creează riscul ca fondurile să fie alocate greșit sau să nu stimuleze adoptarea unor practici agricole durabile.

În cele din urmă, constrângerile de capacitate din cadrul Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare (MAIA) și al instituțiilor conexe, inclusiv Agenția pentru Intervenție și Plăți în Agricultură (AIPA), complică și mai mult gestionarea administrativă a politicilor agricole aliniate la UE. Aceste instituții necesită investiții substanțiale în dezvoltarea capitalului uman, perfecționarea cadrului de reglementare și digitalizare pentru a gestiona în mod eficient complexitatea implicată în punerea în aplicare a standardelor agricole ale UE și promovarea conformității printre părțile interesate din domeniul agricol.

Obiective

Obiectivul principal al acestei reforme este de a consolida cadrul instituțional administrativ și de reglementare agricol al Republicii Moldova pentru a asigura o conformitate sporită cu standardele UE, facilitând astfel o integrare mai armonioasă a întreprinderilor agricole din Moldova în lanțurile valorice internaționale. Acest obiectiv va fi realizat prin operaționalizarea unei infrastructuri digitale cuprinzătoare, care includ Registrul Național al Fermierilor (RNF) și Sistemul de Identificare a Parcelelor Funciare (SIPF), esențiale pentru administrarea, monitorizarea și evaluarea subvențiilor agricole și a politicilor aliniate Politicii Agricole Comune (PAC).

Reforma urmărește, de asemenea, să îmbunătățească transparența, responsabilitatea și conformitatea prin stabilirea unor criterii clare de condiționalitate și a unui mecanism robust de monitorizare și sancționare. Astfel de abordare va spori administrarea subvențiilor, va reduce utilizarea abuzivă și va stimula practicile agricole durabile. Introducerea măsurilor de condiționalitate și creșterea capacităților de monitorizare vor asigura că politicile agricole ale Republicii Moldova promovează practici conforme cu standardele de reglementare ale UE și managementul durabil al mediului, facilitând în cele din urmă, o mai bună integrare în lanțurile valorice agricole internaționale.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- Registrul Național al Fermierilor din Moldova este operațional și complet populat cu date. Decembrie 2026
- Sistemul de Identificare a Parcelelor Funciare (SIPF) este operațional, fiind o condiție prealabilă pentru plățile pe suprafață în viitor. Decembrie 2027
- Condiționalitățile (aderarea la cerințele de gestionare a statualelor) și mecanismul de sancționare pentru nerespectarea condițiilor sprijinului financiar acordat de AIPA sunt introduse pentru a stimula punerea în aplicare a standardelor UE pentru sănătatea și bunăstarea publică, vegetală și a animalelor. Decembrie 2027

Descrierea implementării

Implementarea cu succes a acestei reforme agricole necesită o abordare etapizată și coordonată care implică modificări legislative, dezvoltarea infrastructurii tehnice, consolidarea capacităților și restructurarea instituțională. În primul rând, Registrul Național al Fermierilor va fi elaborat ca o bază de date digitală cuprinzătoare care va conține informații detaliate cu privire la toți beneficiarii subvențiilor. Agricultorii și întreprinderile agricole vor fi obligate să furnizeze informații actualizate și exacte cu privire la dimensiunea fermei, tipul de producție și respectarea condițiilor de subvenționare, permițând astfel o administrare transparentă și eficientă.

În același timp, operaționalizarea SIPF va implica o cartografiere digitală extinsă a parcelelor agricole din Moldova, utilizând imagini de satelit de înaltă rezoluție pentru a verifica cu exactitate revendicările terenurilor agricole. Integrarea cu bazele de date agricole existente va facilita interoperabilitatea, îmbunătățind semnificativ procesele de verificare și reducând ineficiențele administrative sau utilizarea abuzivă a fondurilor publice.

Consolidarea instituțională este o componentă critică, cu instruire dedicată oferită funcționarilor din MAIA, AIPA și agențiilor regionale cu privire la gestionarea și utilizarea eficientă a acestor noi instrumente digitale. În plus, va fi instituit un mecanism de condiționalitate prin definirea clară a cerințelor legale de gestionare și a mecanismelor de sancționare, asigurând respectarea acestora printr-o monitorizare riguroasă. Se vor asigura activități periodice de formare și de consolidare a capacităților pentru a asigura pregătirea instituțională pentru aceste funcții administrative consolidate.

Principalii beneficiari ai acestei reforme sunt producătorii agricoli din Moldova, care vor beneficia de procese de subvenționare mai clare și mai fiabile și de un acces îmbunătățit pe piață printr-o mai bună aliniere la standardele internaționale. În plus, instituțiile guvernamentale responsabile cu guvernanta agricolă vor beneficia de capacități operaționale consolidate și de o credibilitate sporită în gestionarea subvențiilor.

Printre principalele părți interesate se numără Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare (MAIA), responsabil cu supravegherea generală a reformelor și a modificărilor de reglementare; Agenția pentru Intervenție și Plăți în Agricultură (AIPA), însărcinată cu gestionarea subvențiilor și monitorizarea conformității; furnizorii tehnici de IT însărcinați cu dezvoltarea infrastructurii; partenerii UE și internaționali care furnizează expertiză și resurse tehnice; cooperativele și asociațiile agricole, care vor sprijini activitățile de diseminare, formare și monitorizare a conformității.

SUBDOMENIUL 1.8: Dezvoltare rurală

Reforma 1.10.28: Dezvoltare Rurală

Provocări

Zonele rurale ale Republicii Moldova se confruntă cu provocări semnificative de dezvoltare ceea ce afectează negativ oportunitățile economice, coeziunea socială și calitatea vieții. Comunitățile rurale se confruntă cu acces limitat la resurse economice, infrastructură insuficientă și servicii publice inadecvate. Aceste constrângeri contribuie la sărăcia persistentă, la lipsa diversificării economice și la depopularea rurală considerabilă din cauza migrației către zonele urbane sau în străinătate.

Mecanismele existente de dezvoltare rurală, în special abordarea LEADER, au înregistrat progrese, dar necesită o extindere și o consolidare substanțială. Deși 56% din teritoriul Republicii Moldova beneficiază în prezent de măsurile de dezvoltare rurală implementate prin intermediul Programului LEADER, rămâne 44% din teritoriu care nu poate beneficia de măsurile de dezvoltare rurală, prin urmare, multe comunități nu au acces la resurse esențiale și servicii de consultanță. Din cele 54 de grupuri de acțiune locală (GAL) existente, pe parcursul anului 2024, doar 32 GAL-uri au primit finanțare, subliniind necesitatea unor structuri de guvernanta îmbunătățite, a unor criterii de finanțare mai clare și a unor resurse financiare suplimentare.

Totodată, fragmentarea și coordonarea inadecvată a programelor de dezvoltare rurală și a mecanismelor de finanțare contribuie la ineficiențe, ceea ce duce la ratarea oportunităților de creștere rurală integrată și inovare.

Obiective

Obiectivul principal al acestei reforme este de a spori dezvoltarea rurală pe întreg teritoriul țării prin extinderea acoperirii geografice, îmbunătățirea guvernantei și creșterea eficienței finanțării proiectelor rurale prin implementarea cuprinzătoare a abordării LEADER. Această reformă se va concentra pe consolidarea GAL-urilor, extinderea domeniului lor de aplicare și asigurarea de sprijin financiar specific pentru proiectele locale care stimulează diversificarea economică, spiritul antreprenorial și reziliența comunității.

Prin stabilirea unui cadru de dezvoltare rurală mai robust, durabil și incluziv, Republica Moldova își propune să stimuleze activitatea economică locală, să reducă disparitățile regionale și să creeze condiții de viață și de afaceri mai favorabile în zonele rurale. Reforma va consolida, de asemenea, capacitatea de guvernanta locală, asigurând o mai bună coordonare între părțile interesate și promovând astfel o dezvoltare rurală echitabilă și alinierea la standardele de dezvoltare rurală ale UE.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Cel puțin 70% din teritoriul național este acoperit de strategiile de dezvoltare rurală LEADER și cel puțin 80% din GAL-urile înregistrate beneficiază de sprijinul din partea AIPA. Cel puțin 500 de proiecte de dezvoltare rurală sunt implementate anual de către aceștia din Fondul Național de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

În rezultatul implementării acestei reforme va fi extinsă în mod sistematic abordarea LEADER prin alocări financiare specifice, dezvoltare instituțională și mecanisme eficiente de guvernare. Alocările anuale din Fondul Național de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural, administrat de Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură (AIPA), vor oferi sprijin financiar consistent inițiativelor rurale selectate prin procese decizionale participative la nivel local.

Extinderea abordării LEADER va implica înregistrarea și operaționalizarea unor GAL-uri noi, sprijinirea acestora în elaborarea strategiilor de dezvoltare locală și facilitarea accesului acestora la cadrul național de finanțare. Vor fi oferite cursuri regulate de formare și măsuri de consolidare a capacităților pentru a spori capacitățile părților interesate locale în gestionarea proiectelor, raportarea și practicile de dezvoltare comunitară durabilă.

Implementarea va fi susținută de o infrastructură digitală robustă prin sistemul informatic „Moldova LEADER IT SOFT”(MLIS)), asigurând monitorizarea și raportarea transparentă, în timp real, a implementării proiectului, a managementului financiar și a rezultatelor obținute. Această platformă digitală va îmbunătăți transparența, eficiența și responsabilitatea pe tot parcursul ciclului de viață al proiectului, oferind o bază solidă pentru îmbunătățirea continuă și colaborarea cu părțile interesate.

Beneficiarii principali ai acestei reforme includ comunitățile rurale, antreprenorii locali și fermierii care vor avea acces la infrastructură îmbunătățită, oportunități economice și servicii de sprijin îmbunătățite. Autoritățile publice locale și GAL-urile vor beneficia în mod semnificativ de consolidarea capacităților de guvernare și de un acces mai bun la mecanismele de finanțare. Printre principalii actori implicați în această reformă se numără Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare (MAIA), AIPA, autoritățile publice locale, sectorul antreprenorial, GAL-urile, organizațiile societății civile și partenerii internaționali care oferă asistență financiară și tehnică pentru a asigura alinierea la practicile de dezvoltare rurală ale UE.

SUBDOMENIUL 1.9: Turism

Reforma 1.11.29-30: Turismul

Provocări

Sectorul turismului din Republica Moldova este limitat în mod semnificativ de lipsa diversificării ofertelor sale, infrastructura depășită și măsurile inadecvate de consolidare a capacităților pentru IMM-uri. Sectorul se bazează în mare măsură pe produsele tradiționale, în special pe turismul vitivinicol, care, în pofida atracției sale culturale, nu și-a atins încă întregul potențial. În plus, capacitățile digitale și inovatoare actuale din industria turismului din Moldova rămân limitate, împiedicând capacitatea țării de a-și prezenta în mod eficient patrimoniul cultural și bunurile naturale pe piețele internaționale mai largi.

Absența unor mecanisme cuprinzătoare de sprijin pentru IMM-urile din turism limitează și mai mult creșterea sectorului, întrucât aceste întreprinderi se confruntă adesea cu dificultăți în adoptarea unor practici ecologice și inovatoare din cauza accesului insuficient la expertiză tehnică, resurse financiare și competențe comerciale moderne. Această limitare afectează capacitatea Moldovei de a atrage turiști aflați în căutarea unor experiențe turistice autentice, integrate digital și durabile. Efectul general este diminuarea competitivității și a atractivității pieței în comparație cu alte destinații regionale care își aliniază deja strategiile turistice mai strâns la standardele Uniunii Europene.

Obiective

Obiectivul principal al acestei reforme este de a spori substanțial competitivitatea Republicii Moldova în sectorul turismului, de a asigura practici durabile și de protecție a mediului înconjurător în procesul de dezvoltare a turismului și de a diversifica ofertele, sporind astfel atractivitatea țării atât pentru turiștii interni, cât și pentru cei internaționali. Realizarea acestui obiectiv va necesita o abordare strategică care să cuprindă sprijinul pentru întreprinderile turistice mici

și mijlocii (ÎMM-uri), utilizarea inovatoare a tehnologiilor digitale și promovarea integrată din punct de vedere cultural a drumurilor unice ale vinului din Moldova.

Reforma are ca scop abilitarea IMM-urilor prin furnizarea de inițiative adaptate de consolidare a capacităților, împreună cu asistență financiară și tehnică specifică, permițând acestor întreprinderi să adopte practici durabile și să îmbunătățească calitatea serviciilor în conformitate cu standardele UE. Totodată, reforma intenționează să valorifice inovația digitală, inclusiv inteligența artificială și digitalizarea patrimoniului cultural, pentru a îmbogăți experiențele turiștilor și a facilita accesul mai ușor la atracțiile unice ale Moldovei. În cele din urmă, promovarea turismului vitivinicol integrat cultural prin marketingul îmbunătățit și infrastructură îmbunătățită va ajuta țara să se poziționeze distinct în peisajul turistic global, atrăgând un număr mai mare de vizitatori și stimulând creșterea dezvoltării economice durabile.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Este implementat un plan strategic de diversificare a ofertei turistice, care va asigura creșterea numărului de turiști în Moldova cu 30% față de anul 2024. Decembrie 2026*
- *Cel puțin 6 programe de consolidare a capacităților, asistență tehnică și financiară pentru IMM-uri în turism și servicii de călătorie sunt operaționale, în timp ce Oficiul Național al Turismului (ONT) are cel puțin trei programe de dezvoltare aliniate la Agenda Europeană pentru Turism 2030. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Implementarea acestei reforme va urma o abordare structurată, integrată, menită să valorifice atuurile unice ale Moldovei pentru a-și spori atractivitatea turistică. În nucleul acestui efort va fi realizarea unui plan strategic cuprinzător menit să diversifice oferta turistică a țării prin îmbunătățirea vizibilității și atractivității bunurilor culturale și naturale ale Moldovei, în special prin experiențe digitale și servicii inovatoare.

Oficiul Național al Turismului (ONT) va juca un rol esențial, direcționând alinierea strategiei turistice a Republicii Moldova la Agenda UE pentru turism 2030. Aceasta va cuprinde programe de consolidare a capacităților adaptate în mod specific IMM-urilor, dotându-le cu asistență financiară și tehnică necesară pentru adoptarea de practici durabile, digitalizare și integrarea modelelor de afaceri inovatoare. Aceste programe vor promova un sector turistic mai rezistent, mai competitiv și mai durabil din punct de vedere ecologic.

Extinderea turismului vitivinicol integrat cultural va implica inițiative strategice de marketing, cooperare regională și infrastructură îmbunătățită. ONT, colaborând îndeaproape cu comunitățile locale, producătorii de vin și operatorii de turism, va dezvolta campanii promoționale specifice, evidențiind bogatul patrimoniu vinicol al Moldovei, tradițiile culinare și experiențele rurale autentice. Vor fi utilizate instrumente digitale și platforme inovatoare pentru a oferi informații cuprinzătoare și atrăgătoare potențialilor vizitatori, atât la nivel local, cât și la cel internațional.

Printre principalii beneficiari ai acestei reforme se numără IMM-urile din domeniul turismului, comunitățile locale și turiștii, care vor beneficia de o infrastructură turistică îmbunătățită, de produse turistice diversificate și de o calitate sporită a serviciilor. În plus, instituțiile guvernamentale, în special Ministerul Culturii și ONT, vor beneficia de capacități consolidate de proiectare și implementare a strategiilor turistice aliniate la standardele UE. Părțile interesate implicate în reformă sunt autoritățile locale și naționale, IMM-urile din domeniul turismului, instituțiile UE și partenerii internaționali care vor contribui cu expertiză tehnică, resurse financiare și cele mai bune practici pentru a sprijini eforturile de punere în aplicare cu succes.

SUBDOMENIUL 1.10: Cercetare și inovare

Reforma 1.12.31: Îmbunătățirea capacităților de cercetare și inovare în domeniile prioritare ale Strategiei de Specializare Inteligentă

Provocări

Peisajul cercetării și inovării (C&I) din Moldova se confruntă cu provocări semnificative care împiedică alinierea sa la standardele UE și îi limitează competitivitatea. Deși Programul „Smart Moldova” a fost aprobat oficial, implementarea sa practică rămâne incompletă, evidențiind slăbiciunile structurale ale infrastructurii C&I, colaborarea public-privat limitată și mecanismele inadecvate pentru transferul de tehnologie. Starea actuală a laboratoarelor, centrelor de cercetare și departamentelor universitare este slab echipată și subfinanțată, limitând capacitatea Republicii Moldova de a efectua cercetări avansate, în special în domenii strategice identificate ca avantaje competitive: agricultură și prelucrarea

alimentelor, tehnologia informației și comunicațiilor (TIC), energie durabilă, biomedicină și produse biofarmaceutice. În plus, Republica Moldova se confruntă cu un angajament slab între instituțiile publice de cercetare și entitățile din sectorul privat, subminând potențialul de inovare și ducând la comercializarea lentă a rezultatelor cercetării. Lipsa instrumentelor de finanțare axate pe inovare, cum ar fi voucherele pentru inovare și parteneriatele public-privat specifice, împiedică în continuare capacitatea IMM-urilor și a întreprinderilor nou-înființate de a dezvolta soluții inovatoare sau de a accesa tehnologii avansate. În consecință, Republica Moldova rămâne în urma concurenților regionali și nu este în măsură să își valorifice pe deplin potențialul în sectoarele prioritare identificate.

Obiective

Obiectivul principal al acestei reforme este consolidarea semnificativă a capacităților de cercetare și inovare ale Republicii Moldova prin implementarea Programului Național de Specializare Inteligentă („Smart Moldova 2024-2027”). Programul prevede investiții specifice în infrastructuri critice de cercetare și inovare, promovarea unei colaborări solide între sectorul public și cel privat, facilitarea transferului de tehnologie și furnizarea de instrumente financiare specifice pentru încurajarea inovării. Reforma își propune să poziționeze ecosistemul de cercetare al Moldovei ca un catalizator pentru o creștere economică durabilă, sporind astfel productivitatea și competitivitatea în cele patru sectoare prioritare.

Prin sprijinirea proiectelor de cercetare colaborativă, dotarea și modernizarea infrastructurilor de cercetare, oferirea de vouchere de inovare pentru stimularea inovării în afaceri și îmbunătățirea mecanismelor de transfer tehnologic, Moldova își propune să stimuleze cercetarea orientată spre piață și să promoveze un mediu inovativ vibrant. În cele din urmă, reforma urmărește alinierea sistemului de cercetare și inovare al Republicii Moldova la cele mai bune practici ale UE, asigurând integrarea în rețelele europene de inovare și sporind atractivitatea Republicii Moldova ca destinație de investiții pentru industriile de înaltă tehnologie.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Capacitățile de cercetare și inovare sunt consolidate prin implementarea Programului Național de Specializare Inteligentă, prin acordarea de programe de infrastructuri de cercetare și inovare, parteneriat public-privat colaborativ pentru activități de cercetare și inovare și vouchere de inovare și programe de transfer de tehnologie.*
- Iunie 2026

Descrierea implementării

Implementarea acestei reforme va fi condusă de Ministerul Educației și Cercetării, alături de Agenția Națională pentru cercetare și dezvoltare, în colaborare cu universități, instituții de cercetare și reprezentanți ai industriei. Procesul va începe cu o cerere de propuneri în cadrul programelor de infrastructură definite, al proiectelor de parteneriat public-privat, al schemelor de vouchere pentru inovare și al inițiativelor de transfer de tehnologie, asigurând transparența și competitivitatea pe tot parcursul procesului de selecție.

Programele de infrastructură pentru cercetare și inovare (C&I) vor acorda prioritate modernizării instalațiilor existente și creării de noi capacități aliniate sectoarelor strategice. Parteneriatele de colaborare public-privat vor fi structurate pentru a încuraja investițiile comune, schimbul de cunoștințe și asumarea comună a proiectelor, sporind astfel rezultatele inovării. Voucherele pentru inovare vor oferi IMM-urilor și antreprenorilor acces la finanțarea și expertiza necesare pentru a depăși barierele inițiale în calea adoptării inovării, în timp ce programele de transfer de tehnologie vor aborda în mod sistematic lacunele în materie de comercializare, oferind sprijin specific pentru brevete, licențe și incubarea startup-urilor.

Beneficiarii cheie includ instituții de cercetare, IMM-uri, startup-uri și companii bazate pe tehnologie care operează în sectoarele prioritare identificate în Moldova. Aceste entități vor beneficia de facilități de cercetare îmbunătățite, de legături mai puternice cu industria, de capacități de inovare îmbunătățite și de un acces mai bun la finanțare. Instituțiile guvernamentale vor beneficia de pe urma consolidării capacităților instituționale și a alinierii îmbunătățite la standardele europene. Partenerii internaționali și UE vor oferi expertiză tehnică critică, transfer de cunoștințe și sprijin financiar, asigurând respectarea obiectivelor de referință ale UE. Organizațiile societății civile vor juca un rol de sprijin, asigurând responsabilitatea și încurajând participarea pe scară largă a părților interesate la ecosistemul procesului de inovare.

2. DOMENIUL DE POLITICI 2: CONECTIVITATE ȘI INFRASTRUCTURA DIGITALĂ

Introducere

Reformarea sectoarelor transporturilor, amenajării teritoriului și conectivității digitale din Republica Moldova este esențială atât pentru integrarea în UE, cât și pentru favorizarea unei creșteri economice mai puternice, mai favorabile incluziunii și mai durabile. Pentru aderarea la UE, Republica Moldova trebuie să se alinieze la acquis-ul comunitar pentru a deveni un participant activ la inițiativele europene, cum ar fi rețeaua transeuropeană de transport și piața unică digitală.

Având în vedere că dezvoltarea economică a Republicii Moldova se bazează semnificativ pe accesul fizic și digital la piețele externe, datorită unor sisteme de transport mai eficiente se vor reduce costurile comerciale și se va îmbunătăți accesul la piețele UE, ceea ce va duce la majorarea volumului de schimburi comerciale. Conectivitatea digitală directă va stimula și mai mult comerțul electronic transfrontalier și serviciile digitale, permițând întreprinderilor să se integreze în lanțurile valorice europene și să profite de avantajele comparative considerabile pe care Republica Moldova le are în sectorul comerțului cu servicii. Mai mult, prin modernizarea conexiunilor sale de transport intern și extern și prin îmbunătățirea accesului digital și a rezilienței rețelelor, Republica Moldova va conecta zonele periferice îndepărtate și slab acoperite la centrele economice, reducând astfel inegalitățile regionale. În lipsa unor reforme majore, Republica Moldova riscă să adopte un model de dezvoltare suboptimal, să se izoleze economic și să rateze oportunitățile oferite de aderarea la Uniunea Europeană.

SUBDOMENIU 2.1: Conectivitatea transporturilor

Reforma 2.1.1-4: Consolidarea sistemului și a rețelei de transport, precum și a capacităților instituționale

Provocări

În prezent, infrastructura de transport din Republica Moldova nu corespunde standardelor și cerințelor funcționale ale Uniunii Europene, ceea ce constituie o provocare în procesul de modernizare și aliniere. În țară se înregistrează o agravare a ambuteiajelor, în mare parte din cauza lipsei infrastructurii sistemelor de transport inteligente (STI) atât la nivel național, cât și la nivel local, precum și a finanțării insuficiente pentru reînnoirea, modernizarea și întreținerea rețelei rutiere. Aproximativ 50% din rețeaua de drumuri se află într-o stare proastă sau foarte proastă, cu implicații grave asupra siguranței publice, confortului utilizatorilor și calității mediului. Legislația privind transportul rutier este parțial aliniată la acquis-ul UE corespunzător, fiind necesare eforturi și mai multe pentru o aliniere completă. Modificările aduse Codului transporturilor rutiere nr. 150/2014, aprobate la sfârșitul anului 2023, au marcat un progres semnificativ în alinierea la acquis-ul UE relevant în acest domeniu. Cu toate acestea, majoritatea actelor legislative aferente au fost transpuse doar parțial. De asemenea, în infrastructura rutieră a Republicii Moldova există probleme semnificative pentru gestionarea siguranței. Printre aceste probleme se regăsesc caracteristici rutiere necorespunzătoare din perspectiva siguranței, semnalizare deficitară prin indicatoare, sisteme de control al traficului învechite sau insuficiente, precum și absența auditurilor sistematice și a evaluărilor de risc în domeniul siguranței rutiere. Lipsa unei abordări unitare în gestionarea siguranței rutiere amplifică vulnerabilitatea participanților la trafic, contribuind la creșterea numărului de accidente și la deteriorarea standardelor de siguranță la nivelul întregii rețele rutiere. Remedierea acestor deficiențe în gestionarea siguranței rutiere este esențială nu doar pentru îmbunătățirea calității generale a infrastructurii, ci și pentru protejarea sănătății populației și reducerea costurilor economice asociate accidentelor rutiere. Republica Moldova se află încă la primele etape ale elaborării soluțiilor STI pentru infrastructura sa rutieră. Alinierea regulamentelor la acquis-ul relevant nu s-a realizat încă, fiind îngreunată de capacitatea instituțională limitată și de o piață internă subdezvoltată pentru soluțiile STI. De asemenea, nici cadrul instituțional corespunzător nu a fost încă stabilit.

Obiectiv

Prin această reformă se urmărește îmbunătățirea rețelei și serviciilor rutiere din Republica Moldova, prin consolidarea managementului și a cadrului legislativ din sector, investiții continue în infrastructură și echipamente moderne, precum și prin adoptarea celor mai înalte standarde de siguranță rutieră.

Măsurile calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *În baza programului de siguranță rutieră, numărul accidentelor rutiere soldate cu decese și traumatisme grave este redus cu 20% față de 2024. Decembrie 2027*
- *Pentru un acces mai bun la piața rutieră, condițiile de muncă și accesul la profesie sunt îmbunătățite. Este desemnată sau instituită o autoritate competentă pentru autorizarea ocupației de operator de transport rutier, este introdus sistemul de certificare a managerilor de transport, iar sistemul de autorizare a operatorilor de transport internațional este pe deplin operațional. Este instituit registrul electronic al transporturilor rutiere. Registrul operatorilor de transport rutier urmează a fi ajustat pentru a respecta normele UE în domeniu. De asemenea, cadrul normativ privind reglementările sociale a conducătorilor auto va fi modificat, pentru a completa prevederile care reies din obligațiile de membru în cadrul Acordului AETR. Iunie 2027*
- *Republica Moldova prezintă spre validare Planul de implementare a tahografului inteligent la nivel național. Decembrie 2027.*

- *Sistemul de transport inteligent este implementat, punctul național de acces și entitatea națională sunt stabilite în cadrul rețelei STI și este adoptată armonizarea legislației cu standardele sistemului de transport inteligent. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

În domeniul politicilor din acest sector, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale (MIDR) este principala autoritate responsabilă de inițierea reformei. Reforma va începe cu adoptarea și implementarea Programului național de siguranță rutieră pentru perioada 2025-2030, care include desemnarea autorității responsabile pentru siguranța rutieră și îmbunătățirea siguranței infrastructurii rutiere. Rapoartele de audit privind siguranța rutieră vor fi reflectate în toate proiectele actuale de reabilitare, modernizare și construcție a drumurilor. De asemenea, rapoartele anuale privind inspecția siguranței drumurilor se vor publica pe site-ul MIDR.

În cadrul celei de-a doua etape, Republica Moldova va desemna și va indica cel puțin o autoritate competentă responsabilă de supravegherea și aprobarea activității operatorilor de transport rutier, în conformitate cu standardele UE stabilite. Vor fi create și implementate programe de formare și procese de certificare pentru managerii de transport care îndeplinesc cerințele UE. Va fi instituit un sistem de aprobare a operatorilor de transport internațional, care va include verificarea constituirii, a competențelor profesionale, a reputației și a stabilității financiare a acestora. De asemenea, Republica Moldova își va actualiza registrul electronic național al operatorilor în conformitate cu standardele UE, ceea ce va permite o mai bună supraveghere și un mai bun schimb de informații. De asemenea, Republica Moldova va adopta norme privind perioadele de odihnă obligatorie pentru șoferi, punând accentul în special pe cerințele de odihnă săptămânală, în vederea alinierii la standardele de siguranță ale UE.

La a treia etapă, MIDR va elabora și va supune validării planul național de implementare a politicii naționale privind tahograful inteligent. Etapa finală a acestei reforme constă în definirea unei viziuni clare și a unor obiective strategice pentru dezvoltarea sistemelor de transport inteligente (STI) în Republica Moldova prin formularea unei strategii STI detaliate, care va servi drept plan detaliat pentru dezvoltarea și implementarea STI în țară.

Principalii beneficiari ai acestei reforme vor fi cetățenii Republicii Moldova, care vor avea acces la un sistem de transport mai sigur, inteligent și durabil, ce va sprijini sustenabilitatea mediului prin optimizarea fluxului de trafic și reducerea emisiilor. Operatorii de transport vor beneficia, de asemenea, de un acces sporit la piața transporturilor rutiere și de condiții de muncă mai bune, în timp ce întreprinderile vor beneficia de o conectivitate mai bună cu UE, ce va facilita comerțul și alte activități economice.

Reforma 2.2.5-6: Îmbunătățirea conectivității transporturilor prin reabilitare și modernizare a rețelei feroviare

Provocări

Codul Transportului Feroviar al Republicii Moldova nr. 19/2022, în vigoare de la 18 februarie 2024, este parțial aliniat la acquis-ul UE. Acesta introduce dispoziții pentru înființarea unei entități independente de gestionare a infrastructurii și a unor întreprinderi separate pentru serviciile de transport de marfă și de călători, suplimentar la crearea unui organism independent de reglementare a pieței și a unei autorități de siguranță feroviară având scop asigurarea unui tratament transparent, echitabil și nediscriminatoriu pentru orice viitoare întreprinderi feroviare care doresc să presteze servicii în Moldova. În prezent, Guvernul continuă reorganizarea întreprinderii de Stat „Calea Ferată din Moldova”, axată pe separarea funcțiilor de gestionare a infrastructurii și operaționale.

Sectorul feroviar din Moldova are un potențial considerabil de a oferi o soluție de transport competitivă, sustenabilă și favorabilă din punctul de vedere al mediului. Cu toate acestea, este necesar de abordat mai multe provocări tehnice. Absența unui cadru cuprinzător de finanțare pentru infrastructura feroviară constituie o problemă majoră, ceea ce limitează capacitatea sporirii calității serviciilor. Starea deteriorată a rețelei feroviare a dus la numeroase restricții de viteză, afectând negativ calitatea și gama serviciilor și cauzând multiple consecințe, inclusiv creșterea costurilor operaționale, tarife mai mari și reducerea vitezelor comerciale. Pentru sectorul transportului de călători acest lucru a făcut ca serviciile de transport feroviar să devină mai puțin atractive în comparație cu alternativele oferite de transport rutier.

Printre altele, sectorul feroviar se confruntă cu provocări semnificative din cauza îmbătrânirii și reducerii rapide a disponibilității materialului rulant, pe fundalul constrângerilor financiare care împiedică investițiile în noi flote. Un alt obstacol în calea transportului feroviar eficient este variația ecartamentului feroviar între Moldova și UE, care creează operațiuni de transbordare complexe și costisitoare la frontiere, obstructând interoperabilitatea deplină între cele două

rețele. Având în vedere poziția strategică a Republicii Moldova ca țară de tranzit și potențialul său de a adera la UE, alinierea ecartamentului său feroviar la standardul European este crucială pentru a elimina necesitatea transbordării sau a schimbărilor de osii la granița cu România. Această aliniere ar spori conectivitatea și ar facilita fluiditatea operațiunilor feroviare transfrontaliere, contribuind la integrarea Republicii Moldova în rețeaua mai largă a sistemului European de transport.

Obiectiv

Scopul acestei reforme este de a spori atractivitatea economică a sectorului feroviar, de a promova concurența, de a îmbunătăți eficiența operațiunilor feroviare și de a reorganiza Întreprinderea de Stat „Calea Ferată din Moldova” (CFM). Aceste sunt condiții prealabile esențiale pentru menținerea și consolidarea rolului Republicii Moldova în transportul regional și internațional, precum și pentru promovarea sustenabilității pe termen lung a serviciilor de transport feroviar.

Măsurile calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Întreprinderea de Stat „Calea Ferată din Moldova” este reorganizată în două societăți pe acțiuni, Societatea pe Acțiuni „CFM Infra” și Societatea pe Acțiuni „Pasageri și Marfă” cu organigrame adoptate, separare financiar-contabilă finalizată și planuri de dezvoltare a strategiei de afaceri adoptate. Decembrie 2026*
- *Sunt puse în aplicare dispoziții esențiale ale noului Cod feroviar, inclusiv atribuirea contractelor de servicii publice și a contractelor multianuale de infrastructură, în conformitate cu cerințele prevăzute de acquis-ul UE. Aceasta include: (i) instituirea unei autorități naționale operative de siguranță feroviară, (ii) înființarea unui organism național operativ de investigare obligat să investigheze accidente grave, (iii) înființarea unui organism funcțional de autorizare (acordarea de autorizații pentru exploatarea serviciilor de transport feroviar), (iv) introducerea unui temei juridic pentru aplicarea specificațiilor tehnice ale UE în vederea asigurării interoperabilității. Mai mult, pentru a încheia un contract de prestări servicii publice, autoritatea competentă stabilește cerințele și parametrii compensației concomitent cu asigurarea unui mecanism de evitare a supracompensării. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Principalii beneficiari ai acestei reforme vor fi atât persoanele fizice, cât și cele juridice, deoarece aceasta sporește capacitatea de transport feroviar, reduce timpul de călătorie și aliniază infrastructura feroviară a Republicii Moldova la standardele și reglementările europene. Prin îmbunătățirea eficienței și a calității serviciilor feroviare, reforma va oferi opțiuni de transport mai fiabile și mai competitive, contribuind la o mai bună experiență generală de călătorie pentru pasageri și la o rețea logistică mai eficientă pentru întreprinderi. Mai mult ca atât, alinierea la standardele UE va fluidiza legăturile transfrontaliere, va stimula creșterea economică și va atrage investiții, în beneficiul largirii spectrului economic a Moldovei.

MIDR va juca un rol-cheie în lansarea reformei, care va începe cu reorganizarea întreprinderii de Stat „Calea Ferată din Moldova” (CFM) în două societăți distincte: Societatea pe Acțiuni „CFM Infra”, responsabilă cu gestionarea infrastructurii, și Societatea pe Acțiuni „CFM Pasageri și Marfă”, responsabilă de transport de pasageri și mărfuri. Acest proces va include aprobarea structurilor organizaționale și a planurilor de personal de către Consiliul de administrație, suplimentar la deciziile de asigurare a separării financiare și contabile interne. Separarea angajaților în domenii distincte - cum ar fi infrastructura, pasagerii și transportul de marfă - va fi, de asemenea, realizată, în vederea aprobării planurilor de afaceri și a strategiilor de dezvoltare pentru fiecare entitate.

În ceea ce privește noul Cod feroviar, accentul va fi pus pe asigurarea unei autorități naționale operaționale de siguranță feroviară care să supravegheze sistemul de management al siguranței feroviare, a unui organism național operațional de anchetă mandatat să investigheze accidente grave, a unui organism funcțional de acordare a licențelor pentru exploatarea serviciilor feroviare și a unui temei juridic pentru aplicarea specificațiilor tehnice ale UE în vederea asigurării interoperabilității. Pentru a stabili un contract public (multianual) de servicii, autoritatea competentă va stabili cerințele respective (perimetru, frecvențe, cerințe de calitate) și parametrii de compensare. În plus, va fi creat un mecanism pentru evitarea supracompensării.

Acești pași comprehensivi vor spori competitivitatea, eficiența și durabilitatea sectorului feroviar din Moldova, asigurând alinierea acestuia la standardele UE și integrarea în Rețeaua europeană mai largă de transport. Această transformare va

contribui la creșterea economică pe termen lung și va consolida rolul Republicii Moldova în activitățile de transport regional și internațional.

SUBDOMENIUL 2.2: Dezvoltarea spațială

Reforma 2.2.7: Dezvoltarea spațială

Provocări

Un cadru juridic și instituțional fragmentat reprezintă una dintre principalele provocări pentru o planificare mai eficientă și o dezvoltare spațială echilibrată. Legislația națională și de urbanism a Republicii Moldova rămâne incoerentă, depășită și adesea incompatibilă cu directivele și cele mai bune practici europene. Lipsește armonizarea între diferitele legi care reglementează utilizarea terenurilor, planificarea spațială, protecția mediului și dezvoltarea infrastructurii. Suprapunerea responsabilităților între autoritățile naționale, raionale/municipale și locale creează dificultăți de coordonare și ineficiențe în procesele de planificare.

Capacitatea administrativă limitată reprezintă, de asemenea, o preocupare semnificativă. De mai multe ori, autoritățile publice locale, în special în zonele rurale și orașele mai mici, nu dispun de expertiza tehnică, resursele umane și mijloacele financiare pentru a elabora și implementa planuri urbane și spațiale în conformitate cu cerințele UE. Multe comunități din Moldova operează cu planuri de dezvoltare învechite care nu reflectă realitățile demografice, economice sau de mediu actuale. Absența unor planuri urbane generale cuprinzătoare și a unor planuri de zonare împiedică utilizarea durabilă a terenurilor, promovarea investițiilor și dezvoltarea infrastructurii. Mai mult ca atât, aplicarea reglementărilor existente de planificare urbană este incoerentă, ceea ce contribuie la extinderea urbană nereglementată, la construcția informală și la utilizarea ineficientă a terenurilor. În plus, corupția și lipsa de transparență în acordarea autorizațiilor de planificare subminează și mai mult conformitatea și încrederea publicului în procesul de planificare.

Obiective

Scopul principal al acestei reforme este modernizarea și armonizarea cadrului național și urbanistic al Republicii Moldova cu standardele UE pentru a promova dezvoltarea teritorială durabilă, incluzivă și rezistentă la schimbările climatice, pentru a îmbunătăți disponibilitatea investițiilor și pentru a promova o creștere mai echilibrată a dezvoltării regionale.

Măsurile calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Cadrul național de amenajare a teritoriului și urbanism este aliniat la standardele UE prin realizarea următoarelor reforme: (i) Cadrul de reglementare este revizuit în scopul stabilirii orientărilor metodologice pentru elaborarea planurilor naționale de amenajare a teritoriului în conformitate cu metodologiile UE. (ii) Cadrul de reglementare este revizuit prin aprobarea de regulamente /metodologii/ orientări întru elaborarea și implementarea planurilor de mobilitate urbană durabilă (PMUD), care include și planificarea investițiilor.*

Iunie 2027

Descrierea implementării

Reforma va fi lansată prin consolidarea cadrului de reglementare pentru dezvoltarea spațială durabilă. Guvernul Republicii Moldova va consolida cadrul național de amenajare a teritoriului și dezvoltare urbană prin modificări legislative cuprinzătoare și Hotărâri de Guvern care se aliniază standardelor și bunelor practici ale UE. Sub conducerea MIDR, aceste reforme vor stabili standarde clare și aplicabile pentru dezvoltarea spațială durabilă atât la nivel național, cât și la nivel local. Procesul va cuprinde consultarea părților interesate cu autoritățile locale, agențiile de Dezvoltare Regională, planificatorii urbani și societatea civilă pentru a se asigura că cadrul propus este incluziv și practic. Introduse prin modificările legislative vor fi mecanisme de control al calității și sisteme de monitorizare pentru a asigura conformitatea, pentru a îmbunătăți calitatea planificării și pentru a promova o dezvoltare teritorială echilibrată, în conformitate cu agende și standardele relevante ale UE.

În plus, Moldova va instituționaliza Planurile de Mobilitate Urbană Durabilă (PMUD) prin adoptarea unei metodologii naționale aliniate la principiile PMUD ale UE. MIDR va elabora și va promova un cadru standardizat pentru ca municipalitățile să pună în aplicare PMUD ca parte a strategiilor lor de dezvoltare urbană. Reglementările adoptate de Guvern vor defini standardele de calitate, indicatorii de monitorizare și cerințele de raportare, asigurând integrarea PMUD

în inițiativele mai largi de planificare spațială. Vor fi instituite programe de consolidare a capacităților, asistență tehnică și mecanisme de finanțare pentru a sprijini autoritățile locale în elaborarea și punerea în aplicare a planurilor de mobilitate care promovează neutralitatea climatică, sistemele de transport favorabile incluziunii și reducerea congestiei.

Beneficiarii principali ai acestor reforme sunt autoritățile publice locale, care vor beneficia de instrumente, metodologii și claritate juridică îmbunătățite pentru a ghida inițiativele de planificare urbană și mobilitate. Cetățenii și comunitățile vor beneficia de o dezvoltare urbană mai incluzivă, mai durabilă și mai eficientă, de sisteme de transport îmbunătățite și de o calitate sporită a vieții. Sectorul privat va beneficia de un mediu de reglementare mai transparent și mai previzibil, ceea ce va servi la încurajarea investițiilor în infrastructură și locuințe durabile. Organizațiile societății civile vor avea oportunități sporite de a participa la procesele de planificare, contribuind la o dezvoltare urbană mai receptivă și mai echitabilă.

SUBDOMENIUL 2.3: Sectorul Digital

Reforma 2.3.8-11: Îmbunătățirea conectivității prin intermediul comunicațiilor electronice și al infrastructurii digitale

Provocări

Sectorul comunicațiilor electronice din Moldova se confruntă cu provocări care limitează implementarea accesului la Internet de mare viteză în bandă largă. Cadrul juridic nu este pe deplin aliniat la Codul UE al comunicațiilor electronice sau la Regulamentul UE privind roamingul, ceea ce duce la apariția lacunelor de reglementare împiedicând concurența, protecția consumatorilor și extinderea rețelei. Legislația secundară nu dispune de norme coerente de punere în aplicare. Partajarea rețelei cu operatorul actual rămâne minimă (0,95% din infrastructură), ceea ce crește costurile de implementare și descurajează noii intrați. Absența unui sistem cuprinzător de Cartografiere în Bandă Largă restricționează în continuare monitorizarea eficientă, strategiile de investiții și direcționarea subvențiilor publice.

Moldova nu a adoptat încă un cadru holistic de securitate cibernetică, lăsându-l vulnerabil la riscurile lanțului de aprovizionare, atacurile cibernetice și amenințările la adresa infrastructurii critice. Lipsa unei analize aprofundate a riscurilor și a impactului împiedică dezvoltarea contramăsurilor. Implementarea standardelor de securitate cibernetică va necesita investiții semnificative în infrastructură, formarea forței de muncă și aplicarea reglementărilor, cu rezistență potențială din partea operatorilor de pe piață din cauza costurilor de conformitate. Totodată țara nu are un portofel digital național aliniat la standardele UE privind identitatea digitală (EUDI), ceea ce limitează oferta serviciilor de identitate digitală securizată. Fără recunoașterea reciprocă a semnăturilor electronice cu UE și alinierea la Regulamentul eIDAS II, tranzacțiile digitale transfrontaliere și serviciile de guvernare electronică sunt împiedicate. Agenția pentru Securitate Cibernetică din Moldova nu dispune de personal suficient, resurse IT și autoritate juridică, ceea ce îi reduce capacitatea de a aplica reglementările, de a desfășura controale și de a coordona eforturile de securitate cibernetică.

Obiectiv

Reforma propusă vizează îmbunătățirea conectivității digitale, a securității cibernetice și a serviciilor publice digitale din Moldova prin alinierea la standardele și cadrele UE, îmbunătățirea partajării infrastructurii și a rezilienței rețelelor, implementarea rețelelor 5G sigure, implementarea unui sistem național de identitate digitală de încredere și consolidarea capacităților naționale de securitate cibernetică.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Viteza și partajarea infrastructurii conectivității digitale sunt îmbunătățite prin punerea în aplicare a Codului UE al comunicațiilor electronice. Stabilitatea conexiunii la internet este de 2 ms, procentul de infrastructură (adică poli utilizați de alți operatori) care este partajată este de cel puțin 3%. Iunie 2026*
- *Reziliența rețelelor din Moldova este îmbunătățită prin alinierea deplină la setul de instrumente 5G, care include: adoptarea cadrului normativ adecvat pentru implementarea setului de instrumente 5G; evaluarea activelor și furnizorilor și identificarea furnizorilor cu risc ridicat; adoptarea restricțiilor - excluderea furnizorilor cu risc ridicat, pentru activele cheie definite ca fiind critice și extrem de sensibile în evaluarea coordonată a riscurilor la nivelul UE pentru rețelele 5G în conformitate cu setul de instrumente al UE privind securitatea cibernetică 5G. Decembrie 2027*

- *Serviciul guvernamental de identitate și semnătură electronică (aplicația EvoSign), în calitate de portofel digital național al Republicii Moldova, este aliniat la standardele UE privind identitate digitală, Moldova alăturându-se Listei de încredere a țărilor terțe din UE pentru validarea semnăturilor electronice avansate. Moldova se aliniază la cadrul UE privind identitatea digitală (eIDAS 2) și integrează cel puțin 20 de servicii electronice naționale în cadrul serviciului EvoSign. Decembrie 2026*
- *În scopul implementării noului Program național de acțiuni în domeniul securității cibernetice pentru perioada 2025-2030, Republica Moldova asigură funcționarea deplină a Agenției Naționale pentru Securitate Cibernetică și înființează Echipa de răspuns la incidentele legate de securitatea calculatoarelor (CERT). Agenția este asigurată cu competențe, spații, resurse umane și IT relevante, iar competențele dintre diferitele instituții moldovenești de securitate cibernetică sunt clar delimitate. Decembrie 2025*

Descrierea implementării

Reforma va stabili un cadru de reglementare modern pentru a facilita implementarea rețelelor și serviciilor de comunicații electronice de mare viteză și accesibile în Moldova, aliniate pe deplin la Codul UE al Comunicațiilor Electronice și la Regulamentul UE privind roamingul. Legislația secundară va asigura aplicarea consecventă a acquis-ului UE, inclusiv Regulamentul privind serviciile de roaming, regulamentul de punere în aplicare, actul delegat privind tarifele de terminare a apelurilor și regulamentul BEREC. Operatorul actual va pune în aplicare acorduri de partajare a rețelei, reducând astfel costurile de implementare în conformitate cu legea UE privind infrastructura gigabiților. Va fi dezvoltat un sistem de cartografiere în bandă largă pentru a permite monitorizarea precisă a acoperirii internetului, a calității serviciilor și a disponibilității infrastructurii, sprijinind astfel strategiile de investiții bine orientate. Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, împreună cu Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații, vor supraveghea implementarea și aplicarea reglementărilor respective.

Cadrul juridic al Republicii Moldova se va alinia, de asemenea, la setul de instrumente de securitate cibernetică 5G al UE. O evaluare națională cuprinzătoare a riscurilor furnizorilor de rețele 5G va fi efectuată în consultare cu UE, identificând furnizorii cu risc ridicat și aplicând restricțiile necesare pentru activele critice, în conformitate cu orientările UE privind evaluarea coordonată a riscurilor. Aceste măsuri vor spori securitatea și reziliența rețelelor 5G din Moldova și vor asigura o implementare sigură a tehnologiilor avansate.

În paralel, Moldova va asigura recunoașterea reciprocă a semnăturilor electronice cu UE prin implementarea cerințelor tehnice și adoptarea unei legi pe deplin conforme cu Cadrul de identitate al UE (eIDAS II). Acest lucru va permite lansarea portofelului digital Moldovenesc (aplicația EVO), dezvoltat conform standardelor UE și care integrează cel puțin 20 de servicii publice digitale, stimulând interacțiunile digitale sigure și tranzacțiile transfrontaliere.

În cele din urmă, Agenția Națională pentru Securitate Cibernetică va deveni pe deplin operațională, cu cel puțin 30 de angajați recrutați și instruiți. CERT (Echipa națională de răspuns la incidentele legate de securitatea calculatoarelor) va fi înființată pentru a oferi monitorizare în timp real și răspunsuri coordonate la incidentele de securitate cibernetică. Agenția va fi împuternicită legal să efectueze controale și să opereze din birouri complet echipate. Responsabilitățile instituționale pentru securitatea cibernetică vor fi clarificate și aliniate la practicile UE, consolidând astfel guvernanta cibernetică a Republicii Moldova. Printre principalele părți interesate se numără MEDD, Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații, Agenția Națională pentru Securitate Cibernetică și instituțiile UE. Beneficiarii sunt cetățenii Republicii Moldova, întreprinderile, instituțiile publice și operatorii de infrastructură critică, care vor obține o conectivitate îmbunătățită, o securitate cibernetică sporită și o mai mare încredere în serviciile digitale.

3. DOMENIUL DE POLITICI 3: GUVERNANȚA ECONOMICĂ

Introducere

Republica Moldova se află într-un moment critic în dezvoltarea sa economică, confruntându-se cu provocări presante în ceea ce privește managementul finanțelor publice, sustenabilitatea datoriei, eficiența investițiilor publice și guvernanta fiscală. În timp ce țara a făcut progrese în alinierea cadrelor sale juridice și instituționale cu cele mai bune practici internaționale, ineficiențele sistemice continuă să împiedice stabilitatea economică și creșterea economică. Crizele recente, inclusiv tensiunile geopolitice, presiunile inflaționiste și dezechilibrele bugetare, au exacerbato și mai mult deficiențele structurale existente, subliniind necesitatea urgentă de reforme cuprinzătoare pentru consolidarea guvernantei economice.

Una dintre prioritățile cheie este consolidarea gestionării finanțelor publice pentru a asigura alocarea și executarea eficientă a resurselor bugetare. În ciuda îmbunătățirii transparenței bugetare și a programării bazate pe performanță, cheltuielile excesive, transferurile bugetare netransparente și controalele slabe ale cheltuielilor limitează eficacitatea politicilor fiscale. Creșterea datoriei publice centrale, în special dependența de împrumuturile interne pe termen scurt, prezintă riscuri suplimentare pentru stabilitatea macroeconomică. Abordarea acestor provocări necesită instituționalizarea analizelor cheltuielilor, îmbunătățirea strategiilor de gestionare a datoriilor și consolidarea disciplinei fiscale pentru a optimiza utilizarea resurselor publice.

Un alt domeniu critic pentru reformă este gestionarea investițiilor publice, unde ineficiențele în execuția proiectelor, studiile de fezabilitate de calitate scăzută și capacitatea instituțională slabă au împiedicat dezvoltarea infrastructurii. Consolidarea planificării investițiilor de capital, alinierea proceselor de bugetare la standardele internaționale și asigurarea unei execuții transparente a proiectelor vor fi esențiale în promovarea creșterii economice durabile.

Administrarea fiscală și gestionarea riscurilor de conformitate necesită, de asemenea, o atenție urgentă. În timp ce Moldova a introdus măsuri de modernizare a sistemului său fiscal, persistă provocări în ceea ce privește asigurarea conformității contribuabililor, reducerea sarcinilor administrative și integrarea soluțiilor digitale. Recomandările Comisiei Europene, inclusiv necesitatea unei strategii IT cuprinzătoare în domeniul fiscal, evidențiază necesitatea alinierii politicilor fiscale ale Republicii Moldova la standardele UE pentru a spori colectarea veniturilor și competitivitatea economică.

În plus, sistemul de achiziții publice din Moldova rămâne fragmentat, lipsit de coordonare centrală și eficiență uniformă. Absența unei autorități centralizate de achiziții pentru sectoare-cheie, cum ar fi infrastructura și energia, a dus la ineficiențe, disparități de costuri și concurență limitată. Consolidarea procedurilor de achiziții prin digitalizare, profesionalizare și reforme în materie de transparență va fi esențială pentru promovarea responsabilității și a raportului calitate-preț.

Aceste provocări în materie de guvernanță economică sunt agravate de ineficiențele întreprinderilor de stat (ÎS), care necesită restructurări, privatizări sau lichidări urgente pentru a îmbunătăți managementul corporativ și competitivitatea. În plus, reforma administrației publice este necesară pentru a spori capacitatea instituțională, pentru a eficientiza procesele birocratice și pentru a stabili un sistem meritocratic de servicii publice.

Recunoscând aceste provocări presante, Moldova s-a angajat într-o agendă ambițioasă de reforme pentru consolidarea guvernanței economice, îmbunătățirea sustenabilității fiscale și alinierea la obiectivele de integrare europeană. Aceste reforme vizează modernizarea gestionării finanțelor publice, sporirea eficienței investițiilor, consolidarea respectării obligațiilor fiscale și construirea unui sistem economic rezilient și transparent. Implementarea cu succes a acestor măsuri va fi crucială pentru stabilitatea economică pe termen lung a Republicii Moldova, creșterea încrederii investitorilor și progresele înregistrate în procesul de integrare în UE.

SUBDOMENIUL 3.1: Managementul finanțelor publice

Reforma 3.1.1-4 Consolidarea procesului bugetar, a controlului și execuției cheltuielilor pentru o mai bună planificare bugetară și implementare a politicilor

Provocări

Cadrul juridic pentru planificarea bugetară se bazează pe bunele practici internaționale. Procesul bugetar depinde de programele bazate pe performanță. Documentația bugetară anuală este amplă și publicată în mod vizibil pe site-urile web guvernamentale; clasificarea bugetară este conformă cu standardele internaționale, iar riscurile bugetare sunt analizate cu strictețe.

Sporirea eficienței alocărilor bugetare rămâne o provocare pe termen mediu. Crizele din ultimii ani au afectat negativ bugetul public național și au creat noi provocări pentru guvern în identificarea metodelor de satisfacere a necesităților publice și de abordare a deficitului bugetar. În același timp, cheltuielile bugetare sunt mai mari decât cele ale țărilor cu un nivel similar de dezvoltare, ceea ce sugerează potențialul de eficientizare în conformitate cu principiul performanței prevăzut la articolul 11 din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.181/2014, care prevede că resursele bugetare se alocă și se utilizează în mod econom, eficient și eficace, în concordanță cu principiile bunei guvernări.

Procesul actual de planificare bugetară presupune reflectarea transferurilor către alte bugete în cadrul „Acțiunilor generale”. Prin urmare, din cauza ponderii semnificative a acestor transferuri în cheltuielile bugetului de stat, mai mult de jumătate din cheltuielile bugetului de stat sunt înregistrate la „Acțiuni generale”.

O altă provocare care limitează transparența este neraportarea resurselor proprii ale entităților autonome în documentele bugetare.

Obiectiv

Obiectivele pe termen mediu și lung pentru consolidarea procesului bugetar, a controlului și a execuției cheltuielilor sunt prezentate în Strategia de dezvoltare a managementului finanțelor publice pentru anii 2023-2030.

Pentru a asigura măsuri de economisire bine direcționate și durabile, precum și cheltuieli de calitate superioară, este esențial să se continue și să se instituționalizeze procesul de analiză a cheltuielilor. Această măsură va garanta, în termen de șapte ani, efectuarea unei analize a cheltuielilor pentru fiecare sector gestionat de ministere. În plus, includerea instituțiilor autonome în raportul privind execuția bugetului și reducerea alocărilor pentru „Acțiuni generale” reprezintă, de asemenea, priorități pe termen mediu.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Elaborarea și implementarea unui cadru integrat de previziuni și elaborarea previziunilor privind piața forței de muncă și a dimensiunii externe (balanței de plăți). Decembrie 2026*
- *Sporirea transparenței planificării bugetare pe termen mediu, și consolidarea legăturii dintre cadrul bugetar pe termen mediu și bugetul anual prin modificarea Regulamentului MF privind procesul bugetar și punerea în aplicare a prevederilor relevante pentru Cadrul bugetar pe termen mediu 2028-2030. Regulamentul Ministerului Finanțelor privind procesul bugetar este modificat pentru a eficientiza calendarul bugetar. Decembrie 2027*
- *Este introdusă obligația legală de raționalizare periodică a tuturor cheltuielilor bugetare pe o perioadă de cel mult 7 ani și este aprobată metodologia. Iunie 2026*
- *Sporirea transparenței bugetare prin includerea unităților extrabugetare în raportul de execuție a bugetului pentru 2024, și reducerea Acțiunilor generale din bugetul de stat începând cu 2026 la sub 32% din totalul cheltuielilor bugetare și prin obligarea tuturor unităților extrabugetare să raporteze cu privire la bugetele lor începând cu 2027. Decembrie 2025*

Descrierea implementării

Guvernul își va perfecționa previziunile macroeconomice și bugetare, inclusiv evaluările soldului bugetar structural, sustenabilitatea datoriei și tendințele pieței forței de muncă, încorporând, de asemenea, factori externi, cum ar fi balanța de plăți. Se va institui un mecanism de coordonare pentru eficientizarea acestor previziuni.

Pentru a îmbunătăți procesul bugetar, Ministerul Finanțelor va modifica reglementările pentru a prevedea o evaluare a impactului bugetar pentru cadrul pe termen mediu care cuprinde perioada 2028-2030. Această evaluare va prezenta detaliat elementele de cheltuiești și sursele de finanțare, clarificând diferențele referitoare la previziunile și plafoanele de venituri și cheltuiești față de anul precedent.

Modificările Legii finanțelor publice vor permite Guvernului, Ministerului Finanțelor și autorităților centrale să efectueze analize ale cheltuielilor, care vor fi gestionate sistematic la fiecare șapte ani. Prevederile cheie includ publicarea analizelor, încorporarea recomandărilor și stabilirea termenelor și responsabilităților pentru implementare.

Pentru reducerea „Acțiunilor generale” în bugetul de stat, transferurile către Bugetul asigurărilor sociale de stat și fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală vor fi gestionate de Ministerul Muncii și Protecției Sociale și, respectiv, Ministerul Sănătății. În cadrul evaluărilor viitoare se va examina posibilitatea clasificării transferurilor către autoritățile locale în funcție de scopul acestora. Raportul privind bugetul pentru 2024 va cuprinde, de asemenea, entitățile autonome, iar începând cu 2027, toate entitățile extrabugetare vor fi obligate să prezinte rapoarte cu privire la bugetele lor.

Reforma: 3.2.5. Managementul datoriilor

Provocări

La 31 decembrie 2024, structura portofoliului datoriei publice interne în Republica Moldova relevă faptul că valorile mobiliare de stat cu maturitatea de până la un an reprezintă o pondere substanțială de 94,7% în totalul datoriei publice interne, iar obligațiunile de stat reprezintă diferența de 5,3%. În 2024, volumul valorilor mobiliare de stat emise pe termen scurt a ajuns la 35,2 miliarde de lei, în contrast puternic cu volumul modest al obligațiunilor de stat emise, 0,6 miliarde de lei.

Pentru a satisface necesitatea de prelungire a maturității și de diversificare a canalelor de vânzare a valorilor mobiliare de stat, Ministerul Finanțelor a lansat o platformă electronică intitulată „Programul de vânzare directă a valorilor mobiliare de stat către persoane fizice”. Această inițiativă a obținut un răspuns impresionant, cererea depășind oferta de 3,8 ori, ceea ce demonstrează un interes puternic din partea investitorilor.

Cu toate acestea, piața internă este afectată în prezent de o concurență insuficientă, ceea ce împiedică dezvoltarea eficientă a acesteia. Ca răspuns la aceste provocări, Ministerul Finanțelor a modificat Hotărârea Guvernului nr. 1136/2007 cu privire la unele măsuri de executare a Legii nr. 419/2006 cu privire la datoria sectorului public și aspectele conexe în 2023. Aceste modificări vizează îmbunătățirea procedurilor de contractare a datoriei publice externe. În special, emiterea de euroobligațiuni va fi acum reglementată printr-un ordin al Ministrului Finanțelor. În urma aprobării acestui ordin, Ministerul Finanțelor va fi responsabil pentru selectarea companiilor specializate, inclusiv a instituțiilor financiare care vor acționa în calitate de administratori principali și consilieri juridici pentru emiterea euroobligațiunilor.

De asemenea, este important de menționat că Programul „Managementul datoriei de stat pe termen mediu (2025-2027)” (MDSTM) nu prevede în prezent nicio emisiune de euroobligațiuni pe termen mediu, reflectând un nivel ridicat al datoriei externe și o abordare prudentă a instrumentelor de datorie externă.

Obiectiv

Pentru a spori concurența între dealerii primari și, astfel, a consolida sistemul dealerilor primari, va fi operată o modificare a Regulamentului nr. 170/2018. Asigurarea transparenței și competitivității pe piața internă a Republicii Moldova este esențială pentru consolidarea încrederii investitorilor și promovarea unui ecosistem financiar sănătos.

În plus, este necesar să se elaboreze un regulament cuprinzător privind emiterea euroobligațiunilor. Acest regulament va facilita accesul la piețele internaționale ale datoriei și va fi conceput pentru a respecta standardele aplicabile, asigurând conformitatea și consolidând încrederea pieței. Regulamentul va fi aprobat prin Ordinul Ministrului Finanțelor și publicat ulterior în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, marcând un pas semnificativ spre îmbunătățirea managementului fiscal al țării și lărgirea oportunităților de finanțare.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Aprofundarea și diversificarea pieței interne a datoriei publice a Republicii Moldova este avansată. Decembrie 2025:*
 - Perfecționarea cadrului de reglementare în vederea consolidării sistemului de dealeri primari;
 - Adoptarea cadrului de reglementare pentru emiterea instrumentelor de datorie pe piețele internaționale.

Descrierea implementării

Modificarea Regulamentului BNM nr. 170/2018 va favoriza dezvoltarea sistemului de dealeri primari. În plus, noua legislație secundară va stabili proceduri clare pentru selectarea intermediarilor financiari și juridici. Ministerul Finanțelor va introduce noi criterii pentru dealerii primari și va efectua evaluări trimestriale și anuale. Aceste evaluări vor culmina într-un clasament public al performanțelor, sporind astfel transparența și responsabilitatea pe piață. După aprobare, regulamentul va prezenta, de asemenea, procedurile de emitere a euroobligațiunilor, extinzând astfel opțiunile de finanțare. Principalele părți interesate vor include, dealerii primari și bugetul de stat.

Reforma 3.3.6-7: Sistemul de management al investițiilor publice este transparent și bine-reglementat, cu procese de evaluare, bugetare și de execuție aliniate la bunele practici internaționale, cu o execuție îmbunătățită a investițiilor capitale

Provocări

Eficacitatea implementării proiectelor în cadrul autorităților administrației publice centrale (AAPC) a fost afectată de mai multe provocări semnificative. Una dintre problemele principale este capacitatea redusă a acestor autorități, care afectează capacitatea lor de a gestiona și de a executa proiecte în mod eficient. În plus, există adesea o lipsă de subdiviziuni specializate sau de unități de personal dedicate în cadrul AAPC care posedă competențele necesare pentru planificarea eficientă a cheltuielilor bugetare pentru investiții capitale. O altă preocupare importantă este calitatea scăzută a studiilor de fezabilitate elaborate. Aceste studii servesc drept instrumente vitale pentru evaluarea viabilității și a impactului potențial al proiectelor propuse, iar atunci când acestea nu sunt exhaustive și precise, se compromite succesul investițiilor viitoare. Abordarea acestor provocări este esențială pentru consolidarea capacităților AAPC și pentru asigurarea unei planificări și implementări eficiente a investițiilor capitale publice.

Obiectiv

Sistemul de gestionare a cheltuielilor bugetare pentru investițiile capitale publice este conceput pentru a asigura transparența și respectarea reglementărilor stabilite. Acesta include procese de evaluare, iar execuția bugetelor se realizează în conformitate cu instrucțiunile prevăzute în HG nr. 684/2022. Obiectivul este de a spori eficiența execuției cheltuielilor pentru investițiile capitale publice.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Managementul investițiilor publice este prin instituirea unui punct focal desemnat pentru Managementul Investițiilor Publice (MIP) în fiecare minister, prin crearea unor unități de planificare a investițiilor publice în cel puțin 5 ministere, prin simplificarea procedurilor MIP și prin digitalizarea monitorizării proiectelor de investiții capitale. Decembrie 2025*
- *Portofoliul unic de proiecte naționale este implementat integral pentru toate fondurile, cu cerințe coerente și aliniate la nivel intern. Iunie 2026:*
 - Numai propunerile de proiecte evaluate în conformitate cu regulile generale pentru MIP stabilite în Regulamentul 684 și considerate eligibile sunt incluse în CBTM și examinate pentru finanțare din bugetul anual;
 - Pentru Fondurile Speciale, toate propunerile de proiecte de investiții capitale publice cu valoarea peste pragul minim stabilit în Regulamentul 684 sunt transmise prin sistemul informatic de evaluare a proiectelor și evaluate în conformitate cu regulile generale privind elaborarea și evaluarea proiectelor de investiții capitale.

Descrierea implementării

Implementarea acțiunilor viitoare se va axa pe consolidarea managementului investițiilor publice prin consolidarea capacităților instituționale, armonizarea cadrului de reglementare și îmbunătățirea supravegherii proiectelor. În toate ministerele vor fi înființate subdiviziuni de planificare a investițiilor publice, care vor oferi personalului metodologiile necesare pentru coordonarea eficientă a managementului investițiilor. În plus, vor fi create subdiviziuni specializate de management al investițiilor publice (MIP) în cel puțin 5 ministere pentru a spori coordonarea și eficiența.

Pentru simplificarea procedurilor se vor alinia prevederile Hotărârilor Guvernului nr. 1070/2023 și nr. 684/2022, asigurând consecvența în procesul de investiții publice. Numai proiectele evaluate integral vor fi incluse în cadrul de planificare bugetară anuală și multianuală, ceea ce va consolida responsabilitatea și alocarea strategică a resurselor.

Proiectele mari de investiții de capital vor fi definite în legislație pe baza bunelor practici internaționale, asigurându-se transparența și guvernarea eficientă. Legislația primară și secundară care reglementează fondurile speciale va fi modificată astfel încât proiectele mari să respecte procedurile generale de investiții și să fie integrate în portofoliul unic de proiecte. Proiectele de investiții finanțate din Fondul Rutier, Fondul de Dezvoltare Regională și Fondul de Mediu vor fi, de asemenea, incluse în acest portofoliu unic.

Pentru a îmbunătăți evaluarea proiectelor, se va actualiza circulara bugetului și se vor consolida capacitățile ministerelor. Pentru a îmbunătăți execuția, anumite proiecte de investiții capitale publice vor fi implementate de Instituția Publică Oficiul Național pentru Dezvoltarea Infrastructurii „Moldova – Proiect”. În plus, pentru o mai bună supraveghere, proiectele finanțate din surse externe vor fi împărțite în proiecte sau subproiecte separate de investiții capitale publice.

În cele din urmă, va fi examinată posibilitatea modificării Legii nr. 181/2014 pentru a permite redistribuirea alocărilor pentru investiții capitale între proiecte din anexa la legea bugetului anual. Autoritățile publice centrale vor fi beneficiarii primari și principalele părți interesate în aceste reforme, asigurând implementarea și supravegherea eficientă a acestora.

Reforma 3.4.8-10: Un sistem de achiziții publice transparent și eficient, care asigură un bun raport calitate-preț pentru cetățeni și creează condiții de concurență echitabile pentru întreprinderi.

Provocări

Achizițiile publice sunt esențiale pentru guvernare, având impact asupra dezvoltării economice și sociale. Un sistem eficient contribuie la realizarea obiectivelor naționale, cum ar fi modernizarea infrastructurii, eficiența energetică, crearea locurilor de muncă, dezvoltarea afacerilor și serviciile de calitate.

Moldova a înregistrat progrese în alinierea legislației sale privind achizițiile publice la standardele europene, concentrându-se pe transparență și modernizare. În 2023, Guvernul a aprobat Programul național de dezvoltare a sistemului de achiziții publice (2023-2026) pentru a spori eficiența și a asigura un bun raport calitate-preț. Planul de acțiuni prevede alinierea la normele UE, reformarea sistemului electronic de achiziții publice și integrarea aspectelor sociale și de mediu, precum și profesionalizarea personalului din domeniul achizițiilor publice. Un sistem transparent de achiziții publice este esențial pentru buna guvernare și concurența loială, dar lipsește coordonarea centralizată, ceea ce afectează eficiența și transparența. Mii de autorități contractante gestionează un sistem descentralizat, fiecare formând grupuri de lucru pentru desfășurarea achizițiilor.

O problemă majoră este lipsa unei structuri centrale de achiziții pentru așa sectoare ca infrastructura, educația și energia. În timp ce sectorul sănătății beneficiază de un sistem centralizat, alte sectoare se confruntă cu procese fragmentate care deteriorează calitatea și capacitățile de negociere. Optimizarea costurilor reprezintă, de asemenea, o provocare; în lipsa unui mecanism național, autoritățile negociază independent, ceea ce duce la diferențe de costuri și la gestionarea ineficientă a fondurilor. Instituțiile nu beneficiază de economiile de scară și plătesc adesea prețuri diferite pentru bunuri identice, ceea ce generează inegalități și risipă.

Fragmentarea resurselor complică și mai mult achizițiile. Fiecare entitate gestionează procedurile în mod separat, ceea ce duce la proceduri administrative excesive și la o infrastructură suprasolicitată. Instituțiile cu capacități limitate se străduiesc să aplice legile în mod consecvent, ceea ce afectează eficiența. Certificarea specialiștilor în achiziții publice este esențială pentru succesul reformei. În prezent, Moldova nu dispune de un sistem de certificare, ceea ce afectează uniformitatea procesului de achiziții publice și determină diferențele de competențe între autorități.

Lipsa certificării determină formarea inconsecventă a specialiștilor în achiziții publice, care se bazează pe inițiative individuale fără o evaluare standardizată. Această lipsă a cadrului de reglementare afectează în mod semnificativ calitatea achizițiilor publice, deoarece persoanele care elaborează documentația de achiziție pot avea competențe diferite. În lipsa unor standarde minime, deciziile în materie de achiziții publice pot fi influențate de interpretări eronate ale legislației, ceea ce duce la întârzieri și nereguli în gestionarea fondurilor.

Reforma propusă include digitalizarea ciclului de achiziții publice. Sistemul MTender din Moldova are drept scop sporirea transparenței și eficienței prin proceduri electronice. De la lansarea sa în 2018, acesta a facilitat achizițiile electronice, asigurând accesul public la documente. MTender funcționează prin intermediul unei baze de date centrale și a unor platforme comerciale pentru publicarea documentelor, depunerea ofertelor și vizibilitatea procedurilor, promovând transparența prin informații disponibile publicului. Cu toate acestea, din cauza limitărilor tehnice, MTender nu cuprinde integral ciclul achizițiilor, neavând module-cheie precum planificarea anuală și gestionarea contractelor, ceea ce obligă autoritățile să caute soluții alternative care pot cauza întârzieri. În prezent, MTender susține doar atribuirea contractelor pe baza celui mai mic preț, neglijând alte criterii importante, cum ar fi calitatea și inovarea, ceea ce împiedică luarea unor decizii întemeiate privind achizițiile publice pe termen lung.

În plus, nu toate procedurile de achiziții publice autorizate și instrumentele de atribuire sunt accesibile prin MTender, ceea ce limitează flexibilitatea autorităților contractante. Datorită neintegrării sistemului, procesele sunt fragmentate, împiedicând utilizarea eficientă a resurselor. Modernizarea sistemului de achiziții publice electronice este esențială pentru a cuprinde toate etapele și a permite utilizarea mai multor criterii de atribuire, ceea ce va conduce la creșterea eficienței și la o mai bună aliniere la standardele europene de achiziții publice.

Obiectiv

Reforma are drept scop îmbunătățirea proceselor de achiziții publice prin centralizare, profesionalizare și digitalizare. Crearea unui sistem centralizat va permite agregarea cererii și utilizarea mai eficientă a resurselor, reducând astfel costurile și sporind competitivitatea. Profesionalizarea specialiștilor în domeniu prin introducerea unui sistem de certificare va asigura un nivel consecvent de competență și va contribui la aplicarea uniformă a legislației în toate etapele achizițiilor publice. În același timp, reingineria sistemului electronic de achiziții publice va promova transparența

procesului, asigurând accesul egal al tuturor participanților și reducând birocrăția. Aceste măsuri au drept scop crearea unui sistem eficient și durabil de achiziții publice, care va contribui la creșterea economică a țării și va consolida încrederea cetățenilor în administrarea serviciilor publice.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Crearea a cel puțin 3 instituții centralizate de achiziții publice, funcționale la nivel central și/sau local. Ponderea valorii totale a contractelor încheiate de instituțiile de achiziții publice centralizate va crește la 25% din totalul achizițiilor publice. Decembrie 2027*
- *Sporirea profesionalizării personalului din domeniul achizițiilor publice din cadrul autorităților contractante, inclusiv punerea în aplicare a unui sistem de certificare în conformitate cu cele mai bune practici ale UE. Certificarea în domeniul achizițiilor publice a cel puțin 200 de specialiști și realizarea a cel puțin 10 programe de formare. Iunie 2027*
- *Pilotarea noului sistem electronic de achiziții publice, cu accent pe modulele esențiale impuse de acquis-ul UE, cum ar fi licitația electronică (eTendering), atribuirea electronică (eAwarding), facturarea electronică (eInvoicing) și contestația electronică (eComplaint), inclusiv lansarea cataloagelor electronice de achiziții publice. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Moldova va implementa un sistem centralizat de achiziții publice la toate nivelurile, bazat pe o analiză a categoriilor de achiziții și a impactului agregării cererii. Va fi definit modelul optim, apoi vor fi elaborate actele normative pentru organizarea autorităților centrale de achiziții publice pentru categoriile principale. Cel puțin 3 instituții centralizate vor fi funcționale, asigurând procese eficiente și transparente, consolidând guvernarea prin consolidarea puterii de cumpărare, reducerea costurilor și îmbunătățirea coordonării între autorități.

Moldova va elabora, de asemenea, un sistem național de certificare a specialiștilor în achiziții publice, aliniat la practicile UE. Acest sistem va asigura disponibilitatea unor specialiști calificați în cadrul autorităților contractante, cu autorizare oficială și programe de formare structurate pentru cel puțin 200 de funcționari publici. Modificările legislative vor prevedea crearea unui grup de lucru în domeniul achizițiilor publice, care va include specialiști certificați în procesul decizional. Cadrul va prevedea programe de formare generală și certificare aprofundată pentru specialiștii care gestionează proceduri complexe, asigurând standarde înalte de competență și responsabilitate.

Modernizarea achizițiilor publice va include un nou sistem electronic și cataloage electronice, începând cu un concept de reinginerie pentru integrarea națională și europeană. Vor fi definite procesele operaționale, va fi elaborată documentația de achiziție și vor fi lansate procedurile de achiziție pentru selectarea furnizorilor. După selectarea furnizorilor, sistemul va include module precum licitația electronică (e-Tendering), atribuirea electronică (e-Awarding), facturarea electronică (e-Invoicing) și contestația electronică (e-Complaint). Instruirea autorităților și a operatorilor economici va permite utilizarea eficientă a sistemului, cu o fază pilot înainte de implementarea integrală, ceea ce va spori transparența, eficiența și accesibilitatea achizițiilor publice.

Printre principalele părți interesate se numără Ministerul Finanțelor (MF), care supraveghează implementarea și asigură alinierea la legislația națională și la cea a UE, precum și Agenția Achiziții Publice și Agenția Națională pentru Soluționarea Contestațiilor, care se ocupă de reglementarea și corectitudinea sistemului.

Reforma 3.5.11-13: Consolidarea sistemului fiscal contribuie la sustenabilitatea fiscală, asigură condiții de concurență echitabile și oferă servicii mai bune pentru cetățeni și întreprinderi

Provocări

Serviciul Fiscal de Stat al Republicii Moldova se confruntă cu mai multe provocări care îi afectează eficiența și eficacitatea. Una dintre problemele cheie este disponibilitatea limitată a resurselor umane și de timp necesare pentru digitalizarea completă a serviciilor. În plus, mulți contribuabili preferă în continuare interacțiunile tradiționale, în persoană, la ghișeele de servicii, în locul utilizării serviciilor electronice, ceea ce încetinește trecerea la un sistem de administrare fiscală mai modern și mai eficient.

O altă provocare majoră este lipsa unui sistem automatizat de gestionare a riscurilor de conformitate și a unui depozit centralizat de date. În lipsa acestor instrumente esențiale, SFS se străduiește să identifice, să evalueze și să reducă în mod eficient riscurile de conformitate. În plus, metodele existente de analiză a riscurilor necesită actualizări pentru a fi alinate

la cele mai bune practici. Sistemul de audit rămâne, de asemenea, neautomatizat și nu este integrat cu analizele riscurilor, ceea ce limitează eficiența acestuia în identificarea domeniilor cu risc sporit.

În același timp, SFS își evaluează în mod activ procesele de gestionare a riscurilor de conformitate pentru a identifica și implementa cele mai eficiente soluții utilizate în țările UE, fie prin achiziție, fie prin dezvoltare internă. Consolidarea gestionării riscurilor este esențială pentru identificarea domeniilor cu cele mai mari riscuri și potențiale pierderi de venituri. Această necesitate rezultă din recomandări precum evaluarea TADAT și rapoartele de asistență tehnică ale Fondului Monetar Internațional. În plus, Raportul privind extinderea UE în 2024 oferă recomandări din partea Comisiei Europene cu privire la impozitare, subliniind importanța consolidării capacității administrative și operaționale a administrației fiscale, a elaborării unei strategii informatice pentru a îmbunătăți gestionarea riscurilor și a asigurării unei conformități mai mari a contribuabililor.

Pentru a răspunde acestor provocări, Serviciul Fiscal de Stat planifică să implementeze mai multe acțiuni strategice. Acestea includ revizuirea programului de conformare, implementarea unor măsuri menite să influențeze comportamentul fiscal al contribuabililor mari. Aceste demersuri urmăresc modernizarea administrației fiscale, îmbunătățirea nivelului de conformare și creșterea numărului de controale fiscale planificate în baza analizelor de risc.

Obiectiv

Moldova va spori digitalizarea și interoperabilitatea sistemului său de administrare fiscală în vederea pregătirii pentru aderarea la UE prin alinierea la sistemele informatice ale UE legate de impozitare și prin valorificarea experienței altor state membre. Acest proces va fi susținut prin asistența tehnică de specialitate, inclusiv o misiune de experți TAIEX și colaborarea cu parteneri externi. În cadrul acestui efort de modernizare, în vederea orientării reformelor, va fi aprobat Programul de dezvoltare IT al Serviciului Fiscal de Stat pentru anii 2025-2027. Până în 2025, vor fi digitalizate cel puțin 2 servicii fiscale, urmate de încă 2 servicii în 2026, cu scopul final de a realiza digitalizarea serviciilor în proporție de 90%.

Pentru a îmbunătăți gestionarea riscurilor de conformitate, se va adopta o abordare echilibrată între conformarea voluntară și cea forțată. Aceasta va include utilizarea eficientă a măsurilor punitive, cum ar fi sancțiunile, acordând în același timp prioritate domeniilor de risc pe baza unei analize cuprinzătoare. Va fi implementat un sistem complet automatizat de gestionare a riscurilor de conformitate, care va integra norme și mecanisme de evaluare a riscurilor. Soluția informatică pentru gestionarea riscurilor de conformitate va fi pe deplin funcțională, incluzând un modul analitic pentru a spori eficiența administrării fiscale.

În vederea consolidării eficacității aplicării legii și a auditului, Moldova va majora ponderea cazurilor de audit fiscal bazat pe riscuri la cel puțin 30% din totalul auditurilor efectuate în perioada iulie 2026 - iunie 2027. În plus, va fi implementat un sistem automatizat de gestionare a monitorizării pentru a îmbunătăți supravegherea. Va fi creat un depozit de date securizat, care va permite Serviciului Fiscal de Stat să coreleze, să extragă și să analizeze în mod eficient volume mari de date, sprijinind în continuare procesul decizional bazat pe dovezi și îmbunătățind respectarea obligațiilor fiscale.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Mai multe servicii fiscale sunt puse la dispoziție electronic pentru întreprinderi și cetățeni, 18 din 19 (90%) servicii pentru contribuabili fiind digitalizate. Decembrie 2026*
- *Administrația fiscală este modernizată prin (i) consolidarea abordării bazate pe riscuri a gestionării riscurilor de conformitate prin revizuirea și implementarea noului program de conformare și (ii) un sistem automatizat de gestionare a riscurilor de conformitate devine funcțional. Decembrie 2027*
- *Ponderea auditurilor fiscale bazate pe riscuri a crescut la 30% din totalul auditurilor din ultimele 12 luni; procesul de audit fiscal este digitalizat prin implementarea unui sistem automatizat de gestionare a cazurilor și prin crearea unui depozit de date. Iunie 2027*

Descrierea implementării

Moldova va continua să promoveze transformarea digitală în domeniul administrației fiscale, punând accentul pe automatizarea și standardizarea proceselor. Eforturile vor fi îndreptate spre asigurarea unui acces sigur și eficient la date, acordând prioritate instruirii personalului și educării contribuabililor pentru a facilita o tranziție lină la serviciile digitale. Pentru a sprijini această tranziție, Serviciul Fiscal de Stat (SFS) va efectua testări aprofundate înainte de lansarea principalelor servicii digitale. Aceste eforturi vor fi aliniate la cerințele de aderare la UE, sporind interoperabilitatea cu sistemele informatice ale UE și pregătind infrastructura fiscală a Moldovei pentru integrarea în cadrul european.

În paralel, SFS va contribui la consolidarea gestionării riscurilor de conformitate prin proiectarea și testarea arhitecturii necesare pentru susținerea sistemului avansat de evaluare a riscurilor. Etapa inițială va include discuții în cadrul echipei de gestionare a riscurilor și a conducerii SFS pentru a asigura alinierea arhitecturii platformei de date propuse la necesitățile operaționale. După confirmarea acestei alinieri, va avea loc alocarea resurselor interne, apoi crearea unei echipe de dezvoltare. Departamentul TI va evalua apoi opțiunile disponibile pentru a susține o probă de concept, asigurând o capacitate de stocare și resurse de calcul suficiente pentru prelucrarea datelor. Dacă acești pași sunt finalizați cu succes, vor fi mobilizate resurse externe, inclusiv recrutarea unor specialiști în date cu experiență pentru dezvoltarea și optimizarea sistemului. După crearea bazei, următorii pași vor implica finalizarea arhitecturii sistemului, definirea și instalarea tehnologiei necesare, elaborarea modelelor pentru abordarea domeniilor de risc prioritare și aplicarea instrumentelor de conformare adaptate contribuabililor în cadrul noului program de conformare.

Pentru a îmbunătăți în continuare asigurarea respectării legislației fiscale, SFS va implementa măsuri de modernizare a auditurilor fiscale și de sporire a detectării riscurilor. Având în vedere evoluția peisajului economic și diversificarea tot mai mare a activităților comerciale, SFS va monitoriza continuu comportamentul contribuabililor pentru a identifica riscurile fiscale emergente. În cadrul acestor eforturi, va fi elaborat și aprobat un plan de acțiune pentru modernizarea auditurilor fiscale, care va defini principalele strategii pentru îmbunătățirea eficienței auditurilor. SFS va crea, de asemenea, tablouri de bord și va implementa instrumente de vizualizare a datelor pentru a-și îmbunătăți sistemul de monitorizare, asigurând o mai bună supraveghere și analiză a respectării obligațiilor de către contribuabili. În plus, va fi îmbunătățit cadrul de evaluare a riscurilor pentru a crește numărul de cazuri de audit planificate, asigurându-se că cel puțin 30% din auditurile din perioada iulie 2026 - iunie 2027 se vor baza pe analiza riscurilor. Prin implementarea acestor reforme, SFS va consolida mecanismele de asigurare a respectării legislației fiscale, va îmbunătăți colectarea veniturilor și va sprijini dezvoltarea economică și integrarea în UE a Republicii Moldova.

Principalele părți interesate în transformarea digitală a serviciilor fiscale și gestionarea riscurilor de conformitate în Moldova includ Serviciul Fiscal de Stat, Ministerul Finanțelor, Guvernul Republicii Moldova, Uniunea Europeană, instituțiile financiare internaționale și echipele din domeniul TI.

Reforma 3.6.14-15: Consolidarea sistemului de audit extern și control financiar public intern

Provocări

Auditul extern din Republica Moldova este efectuat de Curtea de Conturi (CC), o autoritate publică autonomă, care se subordonează Parlamentului. Independența, mandatul și organizarea CC sunt stabilite în mod adecvat în Legea privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi. Însă, elementele critice ale independenței sale nu sunt susținute în practică, deoarece punerea în aplicare a altor legi subminează unele aspecte esențiale ale eficacității operaționale ale CC.

Independența deplină a Curții de Conturi ar trebui asigurată în conformitate cu INTOSAI-P 10 (Declarația de la Mexic privind Independența ISA), Principiul 8, care prevede că ISA ar trebui să aibă acces la resursele umane, materiale și financiare necesare și rezonabile, fără control sau instrucțiuni din partea Executivului cu privire la aceste resurse. În acest context, legile referitoare la buget, serviciul public și salarii ar trebui modificate și implementate pentru a preveni compromiterea independenței organizaționale și financiare a CC.

Statutul Instituției Supreme de Audit (ISA), ca autoritate publică constituțională, presupune un nivel de salarizare adecvat pentru angajații CC. În practică, situația este nesatisfăcătoare, întrucât angajații majorității entităților publice supuse auditurilor de către CC primesc salarii mai mari decât cei de la Curtea de Conturi.

Sunt necesare îmbunătățiri pentru a amplifica auditul performanței. Deși CC efectuează audituri ale performanței, domeniul de aplicare și cuprinderea domeniilor de politici sunt relativ limitate. Dezvoltarea capacității de audit a performanței este o prioritate în cadrul strategiilor CC. Strategia de dezvoltare a CC pentru anii 2021–2025 se concentrează pe obiective, care ar consolida auditul performanței: construirea capacității instituționale de a efectua audituri de înaltă calitate; asigurarea alinierii metodologiei de audit la standardele internaționale pentru instituțiile supreme de audit; și efectuarea de audituri în domenii de importanță semnificativă pentru societate, pentru a contribui la eficiența cheltuielilor publice și la îmbunătățirea serviciilor publice.

Obiectiv

Reforma are ca scop de a spori independența bugetară a Curții de Conturi. Pentru asigurarea independenței financiare și implementarea recomandărilor Comisiei Europene, ar trebui de adoptat proiectul de lege pentru modificarea articolului 4 privind modalitatea de aprobare a bugetului CC din Legea nr. 260/2017 privind organizarea și funcționarea Curții de

Conturi. Salariile angajaților CC nu trebuie să fie mai mici decât cele din autoritățile publice centrale (entități supuse auditului). Scopul reformei este de a asigura sustenabilitatea funcției de audit al performanței a Curții de Conturi.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Vor fi adoptate modificări ale legislației, care sporesc independența bugetară a Curții de Conturi. Iunie 2026*
- *Funcția de audit extern va fi consolidată prin audituri îmbunătățite ale performanței și o urmărire mai bună a recomandărilor: (i) ponderea capacității totale de audit a CC dedicată auditurilor performanței va spori până la 15%; (ii) ponderea recomandărilor CC adresate instituțiilor publice supuse auditului pentru toate tipurile de audituri efectuate în 2025 va avea o tendință pozitivă, cel puțin 50% din recomandări fiind implementate parțial sau integral. (iii) capacitățile CC vor fi consolidate. Iunie 2027*

Descrierea implementării

Curtea de Conturi (CC) a elaborat un proiect de propunere legislativă de modificare a articolului 4, alin. (3) din Legea nr. 260/2017, prin care se asigură că proiectul de buget al CC se va înainta direct comisiei parlamentare competente în materie de buget. Această comisie își va exprima poziția cu privire la versiunea finală a bugetului CC pentru anul următor și o va transmite guvernului pentru includere în proiectul Legii bugetului de stat. Deoarece CC nu are drept de inițiativă legislativă, modificarea propusă trebuie promovată în Parlament de către o autoritate publică centrală sau o comisie parlamentară. Pentru a consolida independența financiară a CC și pentru a asigura alinierea la cele mai bune practici internaționale, amendamentele legislative ar trebui adoptate de Parlament până în iunie 2026, asigurându-se că bugetul CC este aprobat fără intervenția executivului. Procedurile parlamentare vor fi ajustate în consecință pentru a sprijini această reformă. În plus, salariile angajaților CC ar trebui mărite până la niveluri cel puțin egale cu cele din autoritățile publice centrale (entități supuse auditurilor), asigurând capacitatea instituției de a atrage și reține specialiști calificați.

Pentru a spori eficacitatea supravegherii financiare publice, CC își va consolida funcția de audit extern prin extinderea capacității sale de audit a performanței și asigurând o mai bună urmărire a recomandărilor de audit de către instituțiile publice. Ponderea capacității totale de audit a CC dedicată auditurilor performanței va spori până la 15%, întărind capacitatea instituției de a evalua eficiența și impactul cheltuielilor publice. În plus, se anticipă că rata de implementare a recomandărilor CC de către entitățile supuse auditurilor se va îmbunătăți, cel puțin 50% dintre recomandări fiind implementate parțial sau integral până în anul 2025. Vor fi adoptate modificări la legea privind CC și alte acte legislative relevante pentru a alinia cadrul de reglementare al instituției la standardele internaționale, eliminând inconsecvențele cu alte legi și sporind eficiența generală a proceselor de audit.

CC își va consolida capacitățile instituționale prin parteneriat cu organizații externe, inclusiv cu Biroul Național de Audit al Suediei, pentru a-și susține și îmbunătăți funcția de audit al performanței. În cadrul proiectului de dezvoltare 2025-2030, auditorilor performanței din cadrul CC li se vor oferi programe specifice de instruire și coaching pentru a obține abilități avansate în efectuarea auditurilor de înaltă calitate. CC se va concentra, de asemenea, pe identificarea subiectelor de audit de interes public semnificativ, sporind numărul de audituri ale performanței de la două în 2025 până la patru în 2026. În paralel, controalele fiscale bazate pe riscuri vor fi extinse, asigurându-se că cel puțin 30% din toate auditurile efectuate între iulie 2026 și iunie 2027 vor fi bazate pe riscuri. În plus, va fi implementat un sistem automatizat de gestionare a cazurilor și va fi elaborat un depozit de date securizat care îi va permite Serviciului Fiscal de Stat (SFS) să proceseze și să analizeze în mod eficient volume mari de date fiscale. Aceste inițiative vor îmbunătăți sistemul de management al finanțelor publice din Moldova, vor consolida executarea în materie de conformitate și vor asigura o mai mare responsabilitate în cheltuielile sectorului public.

Reforma 3.6.16: Consolidarea sistemului de audit extern și control financiar public intern

Provocări

Republica Moldova a făcut progrese semnificative în alinierea cadrului său de control financiar public intern (CFPI) la standardele internaționale și la cele mai bune practici ale UE. Însă, mai rămân câteva provocări în implementarea managementului riscurilor, inclusiv integrarea insuficientă a evaluărilor riscurilor de fraudă și corupție, capacitatea limitată a organismelor publice de a adopta standarde de control intern și lipsa instrumentelor digitale, care să ajute la monitorizarea și raportarea riscurilor.

Managementul riscurilor nu este integrat sistematic în operațiunile zilnice ale autorităților centrale (ministere și agenții). Elaborarea registrelor riscurilor și a strategiilor privind riscurile este la un nivel minim. Acest lucru este parțial atribuit lipsei de cunoștințe și de înțelegere a cerințelor de control intern, precum și capacității și abilităților insuficiente în rândul managerilor și personalului din sectorul public în ceea ce privește identificarea, evaluarea și atenuarea riscurilor. Mai mult decât atât, lipsa unui sistem TI integrat pentru managementul riscurilor legat de planificarea și raportarea rezultatelor performanței a avut ca rezultat o supraveghere limitată și o coordonare redusă a eficienței instituționale.

Obiectiv

Prin reformă se propune de a instituționaliza managementul riscurilor în organismele publice centrale, inclusiv a datelor privind fraudă structurată și a datelor anticorupție, cu proceduri de risc implementate în cel puțin 50% dintre entitățile guvernamentale centrale. În plus, modulul integrat de management al riscurilor din cadrul sistemului TI, E-Monitorizare, (dedicat monitorizării politicilor publice) va facilita planificarea și raportarea în timp real și luarea deciziilor atât la nivel strategic, cât și la niveluri operaționale ale guvernului.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Abordarea managementului riscurilor în cadrul CFPI va fi desfășurată: (i) ghidul privind managementul instituțiilor publice la nivel central va fi aliniat la cele mai bune practici ale UE, bazate pe cadre de management al riscurilor recunoscute la nivel internațional și implementate în cel puțin 50% din organizațiile utilizatorilor bugetului de prim nivel (ministere, agenții); (ii) instrumentul de management al riscurilor, cu rol de susținere și aliniat la ghidul de management al riscurilor, bazat pe cele mai bune practici ale UE și pe cadrele de management al riscurilor recunoscute la nivel internațional, integrat în sistemul TI de monitorizare și raportare a performanței guvernului central (E-monitorizare) va fi operațional în cel puțin 50% din organismele publice centrale. Decembrie 2026*

Descrierea implementării

Moldova va implementa o abordare structurată și sistematică a managementului riscurilor la nivelul guvernului central, aliniindu-se la cele mai bune practici ale UE și la cadrele de management al riscurilor recunoscute la nivel internațional. Ghidul de management al riscurilor, care include proceduri cuprinzătoare privind identificarea, evaluarea și atenuarea riscurilor de fraudă și corupție, va servi drept material de referință principal pentru instituțiile publice. Pentru a asigura aplicabilitatea practică a Ghidului, un exercițiu pilot va fi desfășurat în cadrul unui organism public central selectat, oferind oportunitatea de a perfecționa și adapta ghidul pe baza implementării în viața reală. Opiniile obținute în urma acestui exercițiu pilot vor fi utilizate pentru a facilita implementarea graduală a practicilor de management al riscurilor în ministere, instituții subordonate și agenții, asigurând un cadru consecvent și eficient pentru controlul riscurilor la nivel național.

Pentru a consolida supravegherea și responsabilitatea instituțională, un instrument de management al riscurilor va fi integrat în sistemul informatic al guvernului, E-Monitorizare, care este în prezent în curs de elaborare pentru a îmbunătăți planificarea, monitorizarea și raportarea politicilor publice. Acest instrument digital va permite organismelor publice centrale să urmărească, să raporteze și să abordeze în mod sistematic problemele legate de riscuri, îmbunătățind astfel mecanismele de luare a deciziilor și de răspuns. Până în 2026, se prevede că cel puțin 50% dintre organismele publice centrale, inclusiv ministere, instituții subordonate și agenții, vor adopta proceduri structurate de gestionare a riscurilor, asigurând astfel un cadru de guvernare mai rezilient și mai transparent.

Reforma va fi condusă de Ministerul Finanțelor în coordonare cu Cancelaria de Stat, ca părți interesate cheie.

Reforma 3.6.17: Consolidarea sistemelor de audit și de control financiar public intern

Provocări

Deși Republica Moldova și-a creat un cadru legislativ bine structurat pentru CFPI, părțile slabe cheie instituționale în materie de resurse umane și expertiză îi împiedică eficacitatea. Consiliul CFPI și Unitatea Centrală de Armonizare (UCA) sunt principalele entități responsabile de coordonarea și armonizarea practicilor de control intern și audit în sectorul public. Ministerul Finanțelor (MF) monitorizează evoluțiile din domeniul CFPI și raportează guvernului printr-un Raport anual consolidat privind CFPI. Însă, din cauza capacităților limitate ale UCA, abilitățile acestora de a monitoriza și supraveghea cuprinzător implementarea standardelor de control intern și de audit în sectorul public sunt subminate. Mai

exact, resursele UCA sunt inadecvate pentru a asigura o supraveghere suficientă a evoluțiilor la nivel de administrație publică locală. În acest context, ar trebui de examinat opțiunea unui instrument informatic pentru a spori eficient capacitățile de supraveghere ale UCA.

Obiectiv

Consolidarea structurii de guvernanta a CFPI prin îmbunătățirea capacităților UCA din cadrul MF și extinderea mandatului Consiliului CFPI pentru a îmbunătăți supravegherea independenței auditului intern. Capacitățile consolidate ale UCA, realizate prin expertiză și resurse îmbunătățite, împreună cu introducerea unui instrument de raportare bazat pe TI, va facilita coordonarea și monitorizarea mai eficiente a controlului intern și a practicilor de audit intern în tot sectorul public.

Măsurile calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Sistemul de control financiar public intern va fi consolidat: (i) Mandatul Consiliului CFPI va fi consolidat prin capacități sporite de supraveghere a funcționării independente a activității de audit intern. (ii) Capacitățile și resursele UCA vor fi îmbunătățite, inclusiv prin un număr mai mare de personal al UCA, iar instrumentul informatic de raportare al CFPI va fi extins să cuprindă și administrațiile publice locale; (iii) rețeaua de coordonatori de control intern va fi extinsă pentru a cuprinde și administrațiile publice locale. Iunie 2027*

Descrierea implementării

Moldova va implementa reforme instituționale cuprinzătoare pentru a îmbunătăți coordonarea și eficacitatea implementării Controlului Financiar Public Intern (CFPI). Mandatul Consiliului CFPI va fi extins pentru a-și consolida capacitățile de supraveghere, asigurând independența funcțiilor de audit intern din cadrul instituțiilor publice. Această reformă va garanta că unitățile de audit intern funcționează fără influență externă și pot evalua în mod obiectiv sistemele publice de management și control. Structura și cadrul de reglementare al Consiliului CFPI vor fi revăzute pentru a consolida rolul Consiliului în menținerea integrității și eficienței funcțiilor de audit intern, unitățile de audit intern existente fiind principalii beneficiari ai acestei inițiative.

Capacitățile Unității Centrale de Armonizare (UCA) din cadrul Ministerului Finanțelor vor fi îmbunătățite semnificativ pentru îmbunătățirea funcțiilor sale de coordonare și monitorizare. Aceasta va include creșterea numărului de personal al UCA până la minimum zece experți și asigurarea UCA cu resurse tehnice și financiare suplimentare. Un accent prioritar se va pune pe schimbul de bune practici cu statele membre UE, oferind personalului UCA cunoștințe de specialitate în controlul intern și procesele de audit. În plus, va fi introdus un nou instrument informatic de monitorizare și raportare a implementării CFPI, acesta fiind extins ca să cuprindă administrațiile publice locale cu populații care depășesc 50.000 de locuitori. Acest instrument va îmbunătăți supravegherea, permițând UCA să urmărească în mod sistematic conformitatea, să identifice punctele slabe și să asigure aderarea la principiile de control intern aliniate la cele ale UE.

Reforma va fi implementată de Ministerul Finanțelor, cu sprijinul părților interesate cheie reprezentate în Consiliul CFPI, inclusiv Curtea de Conturi, Cancelaria de Stat, organizațiile profesionale relevante ale societății civile și mediul academic.

Reforma 3.7.18-21: Măsurile antifraudă și protecția intereselor financiare ale UE

Provocări

Asigurarea protecției intereselor financiare ale UE rămâne o provocare fundamentală pentru Republica Moldova pe măsură ce aceasta progresează în agenda sa de reformă. Comisia Europeană a subliniat importanța prevenirii fraudei financiare, recunoscând că existența unor garanții eficiente este crucială pentru menținerea încrederii în gestionarea fondurilor UE. Consolidarea măsurilor antifraudă este esențială nu numai pentru asigurarea unei absorbții de înaltă calitate a fondurilor, dar și pentru creșterea credibilității instituționale a Republicii Moldova și pentru consolidarea angajamentului său față de transparență, responsabilitate și statul de drept. Însă, Moldova nu are în prezent o strategie națională antifraudă structurată și cuprinzătoare, aliniată la cele mai bune practici europene. Lipsa unui cadru unificat slăbește coordonarea instituțională, limitează cooperarea între agenții și duce la inconsecvențe în prevenirea, detectarea și raportarea fraudelor. Va fi esențial de a stabili o abordare strategică și structurată pentru abordarea acestor lacune și pentru asigurarea unui sistem antifraudă mai eficient.

În pofida eforturilor de amplificare a mecanismelor de control financiar, Moldova continuă să se confrunte cu provocări în crearea unui sistem robust de gestionare și investigare a fraudelor și neregulilor. Deși mandatul Inspectoratului Control Financiar de Stat a fost extins prin revederea cadrului de reglementare cu scopul protecției intereselor financiare ale UE, sunt necesare îmbunătățiri suplimentare. Capacitățile instituționale rămân o provocare cheie, deoarece nu există încă ghiduri procedurale clare privind investigațiile financiare. Lipsa unei metodologii unificate de detectare, documentare și raportare a fraudelor duce la practici fragmentate, iar formarea insuficientă și alocarea unor resurse insuficiente împiedică eficacitatea investigațiilor. Mai mult, coordonarea slabă între funcțiile de control financiar și cele de audit intern creează ineficiențe, reducând eficacitatea globală a mecanismelor de prevenire a fraudelor. Abordarea acestor probleme va necesita investiții specifice în consolidarea capacităților instituționale, proceduri simplificate și cooperare îmbunătățită între agenții.

Un pas cardinal în direcția depășirii acestor provocări este digitalizarea Sistemului Național Antifraudă prin elaborarea și punerea în funcție a unui sistem informațional integrat. Acest sistem va facilita raportarea, monitorizarea și coordonarea în timp real a eforturilor de prevenire a fraudelor, îmbunătățind semnificativ capacitatea de răspuns și eficiența instituțiilor de supraveghere financiară. Prin consolidarea comunicării și colaborării dintre instituțiile naționale și partenerii internaționali, în special cu Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF), Moldova își va consolida capacitatea de a detecta și preveni fraudă financiară. Implementarea cu succes a acestui sistem va fi esențială în alinierea mecanismelor de supraveghere financiară din Moldova la standardele UE, asigurând gestionarea eficientă și transparentă a fondurilor publice.

Cadrul juridic al Republicii Moldova privind combaterea criminalității financiare este incomplet, fragmentat, acesta neavând prevederile necesare pentru prevenirea și investigarea efectivă a acestor infracțiuni. Acest lucru se reflectă prin clasamentul scăzut al țării în Indicele de Percepție a Corupției (IPC), care măsoară eficiența sistemelor financiare în prevenirea fluxurilor financiare ilicite. Corupția și lipsa de transparență în sectorul financiar al Republicii Moldova pot facilita criminalitatea financiară. Nivelul corupției din țară subminează eficiența agențiilor de drept în abordarea criminalității financiare. Prin urmare, instituirea unui sistem de investigare a criminalității financiare este esențială pentru a acorda o atenție deosebită gestionării riscurilor de corupție aferente. Se consideră că e necesară modernizarea și eficientizarea modului de abordare a unor instituții naționale în prevenirea și combaterea crimelor și a altor infracțiuni împotriva sistemului financiar al Republicii Moldova. Pentru o supraveghere financiară eficientă sunt necesare mecanisme solide de documentare, care ar permite monitorizarea cuprinzătoare a fondurilor și activelor publice. Prin consolidarea unei autorități naționale, care ar detecta astfel de infracțiuni și ar genera documentație substanțială, partenerii externi și agențiile de drept pot beneficia de un cadru riguros de probe. Această abordare asigură transparența, responsabilitatea și verificarea sistematică a tranzacțiilor financiare la nivel de resurse de stat și la nivelul resurselor UE, susținând, în ultima instanță, integritatea managementului bugetar și a guvernanței.

Obiectiv

Guvernul își propune să elaboreze și să adopte un cadru strategic național pe termen mediu pentru protecția intereselor financiare ale UE, asigurând o abordare structurată și coordonată pentru prevenirea, detectarea și investigarea fraudelor. Acest cadru va defini responsabilități instituționale clare, va consolida ghidurile procedurale și va integra cele mai bune practici recomandate de Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF). Prin crearea unui sistem mai robust și mai transparent, Moldova își va spori capacitatea sa de a proteja integritatea și utilizarea corectă a fondurilor UE, consolidând astfel încrederea în mecanismele sale de supraveghere financiară.

Un obiectiv cheie este elaborarea și implementarea unei metodologii standardizate pentru gestionarea și investigarea fraudelor și a neregulilor, asigurând conformitatea deplină cu standardele UE. Această metodologie va oferi un cadru structurat și transparent pentru identificarea, documentarea neregulilor financiare și răspunsul la acestea, abordând consecvențele în practicile actuale de investigație. Prin consolidarea acestor mecanisme se va îmbunătăți semnificativ credibilitatea și eficacitatea Inspectoratului Control Financiar de Stat, asigurându-se că eforturile de prevenire a fraudelor sunt sistematice, bazate pe dovezi și aliniate la cele mai bune practici internaționale.

O prioritate cardinală este digitizarea sistemului național antifraudă prin elaborarea și punerea în funcție a unui sistem informațional integrat. Acest sistem va permite raportarea, monitorizarea și coordonarea în timp real a eforturilor de prevenire a fraudelor, sporind capacitatea de răspuns a instituțiilor de supraveghere. Prin facilitarea comunicării și colaborării armonioase între agențiile naționale și partenerii internaționali, inclusiv OLAF, Moldova își va consolida capacitatea de a detecta, preveni și aborda fraudele financiare, asigurând gestionarea transparentă și eficientă a fondurilor publice.

Un alt obiectiv este ajustarea cadrului juridic, atribuind, astfel, competențe actualului sistem național de investigare a criminalității financiare și consolidându-l pentru a asigura integritatea și securitatea fluxurilor financiare naționale și ale UE. Aceasta implică o combinație de reforme juridice, consolidare a capacităților și cooperare strategică.

Măsurile calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Rețeaua AFCOS va fi creată și implementată prin desemnarea oficială a coordonatorului național AFCOS, modificarea cadrului de reglementare pentru înființarea Platformei de Coordonare Antifraudă și semnarea acordurilor pertinente între instituțiile publice naționale ale Moldovei, care participă la protecția intereselor financiare ale UE. Decembrie 2025*
- *Cadrul multianual al strategiei antifraudă va fi adoptat. Aceasta include un plan de acțiuni cuprinzător, aliniat la ghidurile stabilite de Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF) privind strategiile naționale antifraudă. Metodologia de gestionare/investigare a neregulilor și fraudelor este adoptată asigurând o abordare structurată și consecventă a raportării unor asemenea cazuri. Noua metodologie va fi pilotată în cel puțin 2 autorități publice, care utilizează fonduri UE, iar apoi va fi implementată la nivel național. Decembrie 2026*
- *Sistemul informațional automatizat pentru monitorizarea și coordonarea luptei antifraudă va fi funcțional. Sistemul Informațional Antifraudă va deveni funcțional integrând module cheie pentru eficientizarea proceselor antifraudă, inclusiv Registrul Neregulilor și Suspiciunilor de Fraudă și Sistemul de Recepționare / Diseminare / Monitorizare pentru Coordonarea Antifraudă. Decembrie 2027*
- *Prin consultare cu serviciile Comisiei Europene, consolidarea sistemului de investigare a criminalității financiare, prin revizuirea competențelor juridice și creșterea capacităților organelor naționale de investigare specializate în a detecta și investiga în mod activ infracțiunile financiare și actele ilegale conexe care afectează interesele financiare ale Republicii Moldova și ale UE. Iunie 2026*

Descrierea implementării

Moldova va elabora un cadru strategic național antifraudă bazat pe cele mai bune practici ale OLAF și ale statelor membre ale UE, asigurând o abordare structurată față de prevenirea, detectarea și raportarea fraudelor. Prin o Hotărâre a Guvernului se va desemna Inspectoratul Control Financiar de Stat ca Autoritate Națională de Coordonare Antifraudă, extinzându-i responsabilitățile pentru a cuprinde cooperarea transfrontalieră. Prin o altă decizie se va reglementa cadrul instituțional și mecanismele operaționale ale AFCOS pentru clarificarea rolurilor și îmbunătățirea coordonării. Pentru a spori cooperarea interinstituțională, vor fi semnate acorduri între autoritățile naționale implicate în protejarea intereselor financiare ale UE. Ministerul Finanțelor va conduce reforma, în timp ce Inspectoratul Control Financiar de Stat își va consolida capacitatea operațională de implementare eficientă a Programului Național Antifraudă.

Prin o analiză cuprinzătoare a cadrului juridic și instituțional privind identificarea fraudelor și investigațiile financiare se vor identifica lacunele și se vor ghida reformele necesare. Va fi adoptat cadrul strategic național pe termen mediu pentru protejarea intereselor financiare ale UE, care integrează garanții împotriva fraudei și a deturnării de fonduri. Prin un ordin al Ministerului Finanțelor se vor stabili proceduri standardizate de documentare, investigare și raportare a fraudei, asigurând coerența între instituții. Inițiativele de consolidare a capacităților vor include formare specializată pentru anchetatorii financiari, în timp ce cooperarea interinstituțională va fi consolidată prin definirea rolurilor funcțiilor de control financiar și audit intern. Inspectoratul Control Financiar de Stat va supraveghea aceste reforme, îmbunătățind supravegherea, responsabilitatea și procesele de documentare a fraudei în rețeaua AFCOS.

Sistemul informațional automatizat pentru monitorizarea antifraudă va fi implementat în două etape. Prima etapă, condusă de Ministerul Finanțelor cu sprijinul Inspectoratului Control Financiar de Stat, se va concentra pe conformitatea reglementărilor, fezabilitatea tehnică și asigurarea aprobării guvernamentale printr-o Hotărâre a Guvernului, care ar defini specificațiile sistemului și reglementările de funcționare. A doua etapă va implica elaborarea sistemului, testarea pilot de către agențiile AFCOS și implementarea deplină la nivel național. După ce sistemul va deveni funcțional, acesta va asigura monitorizarea fraudelor în timp real, va îmbunătăți analiza datelor și va asigura îmbunătățiri continue pentru adaptabilitate și eficiență. Această abordare bazată pe date va consolida capacitatea Moldovei de a detecta și preveni fraudele financiare și de a răspunde la acestea, de a consolida responsabilitatea instituțională și de a asigura alinierea la cele mai bune practici ale UE.

În prezent au loc discuții cu privire la câteva opțiuni alternative de consolidare a sistemului de investigare a crimelor financiare. Opțiunile discutate includ consolidarea Direcției Generale Antifraudă a Serviciului Fiscal de Stat, a Inspectoratului Control Financiar de Stat, extinderea competențelor Centrului Național Anticorupție, sau crearea unei Agenții separate specializate în investigarea crimelor financiare. Hotărârea Guvernului cu privire la mandatele și capacitățile revăzute va fi facilitată de implementarea unei foi de parcurs / a unui plan de implementare cu costuri, ceea ce ar conduce la alocarea resurselor bugetare prevăzute în legea privind bugetul național. Toate deciziile și măsurile se vor lua în strânsă consultare cu serviciile Comisiei Europene.

SUBDOMENIUL 3.2: Reforma întreprinderilor de stat

Reforma 3.8.22-24. Asigurarea sustenabilității și viabilității financiare a sectorului întreprinderilor de stat

Provocări

Elaborarea profilului investițional, adăugător la caietul de sarcini necesar, reprezintă o provocare semnificativă pentru unele întreprinderi de stat implicate în activități de producție, precum Întreprinderea de Stat „Fabrica de Sticlă din Chișinău”. Aceste întreprinderi au nevoie de mai multe documente de specificații, care pot complica și prelungi procesul. Asigurarea acurateței și deplinătății acestor documente este crucială pentru atragerea investițiilor și facilitarea restructurării întreprinderilor; însă, multe Î.S. pot să nu aibă expertiza internă sau resursele necesare pentru a se conforma eficient acestor cerințe.

Lichidarea și reorganizarea întreprinderilor de stat sunt asociate de complexități suplimentare. În cazul întreprinderilor de din categoria 5, recomandate spre lichidare, Agenția Proprietății Publice întâmpină provocări în supravegherea procesului, deoarece lichidarea se desfășoară prin proceduri judiciare stabilite în Codul civil, mai degrabă decât prin hotărâri unilaterale ale Agenției. Această dependență de hotărârile instanțelor poate încetini procesul și poate limita capacitatea agenției de a accelera lichidarea. În mod similar, pentru întreprinderile din categoria 2, care sunt recomandate pentru reorganizare în diferite forme juridice, este necesară colaborarea între mai multe autorități publice centrale. Deoarece restructurarea Î.S. trebuie să fie aprobată prin o hotărâre a guvernului și susținută de ministerul de ramură relevant cu sprijinul Agenției Proprietății Publice, acest proces poate fi prelungit, întârziind și mai mult reformele atât de necesare.

O altă provocare, cu care se confruntă în prezent Agenția Proprietății Publice este interesul scăzut în rândul experților de a servi ca membri independenți ai consiliilor de administrație ale Î.S.. Această lipsă de interes poate proveni din stimulentele limitate, preocupările legate de guvernanță sau riscurile de reputație asociate cu întreprinderile de stat. Fără a atrage specialiști calificați, întreprinderile de stat se pot confrunta cu dificultăți în îmbunătățirea guvernanței corporative, a responsabilității și luării deciziilor strategice, împiedicând în ultima instanță eforturile de modernizare și creștere a eficienței acestora.

Obiectiv

Obiectivul este de a privatiza întreprinderile de stat prin proceduri transparente și competitive, asigurându-se că aceste întreprinderi sunt achiziționate și dezvoltate pentru a le spori eficiența, competitivitatea și contribuția la economia națională. Procesul de privatizare se va desfășura prin concursuri de investiții, promovând creșterea durabilă a afacerilor, încurajând, în același timp, un mediu economic mai dinamic și condus în mai mare măsură de piață. Prin asigurarea că privatizarea se desfășoară într-un mod corect și deschis, guvernul își propune să atragă investitori strategici capabili să modernizeze aceste întreprinderi și să sporească impactul acestora pe piața internă.

Un alt obiectiv cheie este de a eficientiza sectorul Î.S. prin lichidarea întreprinderilor neviabile, permițând Agenției Proprietății Publice să se concentreze pe îmbunătățirea guvernanței corporative în cadrul întreprinderilor de stat profitabile și care funcționează bine. Acest lucru va asigura că numai întreprinderile viabile din punct de vedere comercial vor continua să funcționeze având o structură corporativă, iar întreprinderile de stat care realizează activități sociale vor trece la organizații publice, și nu vor mai funcționa ca entități comerciale. Această restructurare va crea un sector al Î.S. mai transparent, mai eficient și mai durabil, aliniindu-l la cele mai bune practici în managementul activelor publice și asigurând că resursele de stat se alocă în mod eficient.

Îmbunătățirea guvernanței corporative este, de asemenea, o prioritate, cu accent pe îmbunătățirea expertizei în consiliile de administrație ale întreprinderilor de stat și reducerea influenței guvernamentale și politice în procesul decizional. Prin atragerea unor specialiști independenți cu experiență relevantă, întreprinderile de stat vor beneficia de o supraveghere strategică îmbunătățită, transparență și responsabilitate. Consolidarea conducerii consiliilor de administrație va contribui

la o mai bună luare a deciziilor, la creșterea eficienței și la sustenabilitatea lor pe termen lung, asigurând că întreprinderile de stat funcționează pe baza unor principii solide de afaceri și pe baza principiilor de concurență pe piață.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Vor fi elaborate profiluri de investiții pentru 5 Î.S. și vor fi lansate proceduri de privatizare. Iunie 2026*
- *Cel puțin 10 (din cele 97 de întreprinderi inactive și cu pierderi) vor fi lichidate și cel puțin 15 vor fi reorganizate (din 55 clasificate pentru schimbarea formei juridice de organizare). Decembrie 2026*
- *Responsabilitatea întreprinderilor de stat și guvernanța corporativă vor fi consolidate: (i) Regulile vor fi modificate pentru a impune numirea a 1/3 din membrii consiliilor de administrație a întreprinderilor de stat, care au rămas în proprietatea statului, iar regulile de remunerare și indicatorii cheie de performanță pentru membrii consiliului de stat vor fi ajustate pentru a asigura o remunerație adecvată a membrilor consiliului de administrație a întreprinderilor de stat care rămân în proprietatea statului. Regulile vor fi modificate introducând cerința existenței unui membru independent în comitetul de selecție. Iunie 2027*
 - *Vor fi desemnate noile consilii de administrație a celor 12 întreprinderi de stat cheie, inclusiv din domeniile telecomunicații, feroviar, electricitate, gaze și prelucrarea metalelor, cel puțin 1/3 dintre membri fiind independenți.*
 - *Va fi introdusă cerința de a publica auditurile Î.S., iar cerințele de calitate a auditurilor vor fi consolidate; Codul de guvernanță corporativă pentru întreprinderile de stat va fi adoptat la nivel de întreprindere de cel puțin 90% dintre întreprinderile de stat active, fiind publicate rapoartele anuale de implementare a guvernanței corporative.*

Descrierea implementării

Agenția Proprietății Publice are în prezent un contract cu un evaluator pentru evaluarea Întreprinderii de Stat „Fabrica de Sticlă din Chișinău” și pentru a oferi recomandări privind caietul de sarcini suplimentar necesar pentru privatizare. În conformitate cu art. 25 din Legea nr. 121/2007 privind administrarea și deținutarea proprietății publice, participanții eligibili la procesul de privatizare sunt persoane fizice și juridice din Republica Moldova, persoane fizice și juridice private străine, precum și asociații formate din aceste grupuri. Pentru a extinde interesul în plan internațional și a atrage potențiali investitori, Ministerul Afacerilor Externe și Invest. Moldova sprijină activ Agenția Proprietății Publice în promovarea privatizărilor în străinătate. Aceste eforturi au ca scop sporirea competitivității și asigurarea unui proces de privatizare mai eficient și mai transparent.

Implementarea măsurilor de privatizare și restructurare este ghidată de Mecanismul de triere a întreprinderilor de stat și a societăților comerciale cu capital de stat, cum este stabilit prin Hotărârea Guvernului nr. 819/2023. În acest cadru, întreprinderile au fost clasificate în funcție de viabilitatea și importanța lor strategică. Pentru întreprinderile din categoria 2, care sunt recomandate pentru reorganizare într-o formă juridică diferită, guvernul a adoptat decizii de reorganizare a 11 Î.S., în cazul câtorva din ele procesul fiind deja finalizat. În categoria 5, care include întreprinderile recomandate pentru lichidare, șapte întreprinderi de stat au fost lichidate cu succes. Aceste acțiuni contribuie la eficientizarea sectorului întreprinderilor de stat, concentrând resursele pe afaceri viabile, asigurând, în același timp, gestionarea responsabilă a activelor neperformante.

Consolidarea guvernanței corporative a întreprinderilor de stat este o prioritate, modificările legislației axându-se pe includerea unor membri independenți în consiliile de administrație mai degrabă ca cerință obligatorie, decât opțională. Întreprinderile de stat, care rămân în proprietatea statului, trebuie să aibă cel puțin o treime din membrii consiliului de administrație ca membri independenți, asigurând o supraveghere profesionistă. Procesul de selecție va fi ajustat prin cerința includerii unui expert independent în cadrul comitetului de selecție, iar regulile de remunerare și indicatorii de performanță vor fi ajustați pentru a fi aliniați la cele mai bune practici de guvernanță. Consilii noi de administrație vor fi numite în 12 Î.S. cheie, inclusiv SA „Moldtelecom”, SA „Termoelectrica”, SA „Energocom”, SA „Metalferos” și Î.S. „Poșta Moldovei”, printre altele. Aceste numiri vor urma după exercițiul de triere al guvernului, asigurând o conducere profesionistă și orientată spre performanță. Pentru a spori transparența, cadrul legal va prevedea audituri independente ale întreprinderilor de stat și publicarea rapoartelor anuale de audit pe site-urile Ministerului sau Agenției Proprietății Publice. Cel puțin 90% dintre întreprinderile de stat active vor fi obligate să adopte un Cod de guvernanță corporativă a pentru întreprinderile de stat, rapoartele anuale de implementare fiind disponibile pentru public. Aceste reforme vor alinia

guvernanța Î.S. din Republica Moldova la cele mai bune practici internaționale, sporind încrederea investitorilor, promovând o proprietate de stat responsabilă și asigurând stabilitatea financiară pe termen lung.

Principalele părți interesate includ Agenția Proprietății Publice, Ministerul Finanțelor și ministerele sectoriale, iar beneficiarii sunt întreprinderile de stat, investitorii și economia în general, care vor beneficia de o guvernanță îmbunătățită, transparență și eficiență în gestionarea bunurilor publice.

SUBDOMENIUL 3.3: Reforma administrației publice

Reforma 3.9.25: Asigurarea unui sistem instituțional flexibil și eficient al administrației publice centrale prin reformarea instituțiilor publice (agențiilor) și creșterea capacităților administrative ale acestora

Provocări

Legea nr. 98/2012 privind administrația publică centrală de specialitate stabilește cadrul de reglementare general pentru administrația publică centrală, precum și principiile fundamentale de organizare și funcționare a acesteia. Totuși, prevederile existente necesită a fi consolidate pentru a crea un sistem solid și coerent de responsabilizare și de gestionare a performanței. Acest lucru presupune asigurarea unei delimitări mai clare a responsabilităților între autoritățile publice centrale și stabilirea unor criterii uniforme de eficiență, responsabilitate și transparență pentru a îmbunătăți funcționarea autorităților și instituțiilor publice.

Cadrul de reglementare actual privind instituțiile publice este fragmentat și parțial contradictoriu. Conceptele cheie, cum ar fi instituție publică cu rol de implementare și instituție publică cu autofinanțare sunt definite în mod inconsecvent. În plus, există reguli contradictorii cu privire la înființarea și funcționarea instituțiilor publice, cu definiții neclare ale conceptelor de „subordonare” și „independență” în contexte juridice și financiare, precum și norme netransparente de raportare financiar-bugetară care diferă de cele aplicabile autorităților instituțiilor publice.

Obiectiv

Sistemul administrației publice centrale va fi raționalizat și eficientizat printr-un cadru de reglementare unitar, coerent și transparent, care elimină suprapunerile și definește clar diferențele dintre autoritate publică și instituție publică. Obiectivul reformei este de a asigura un cadru de reglementare unitar, coerent și transparent pentru instituțiile publice, cu excepția celor din domeniile educație, cercetare, sănătate, cultură, tineret și sport, care sunt reglementate de o legislație specifică. Suplimentar, 90% din autoritățile publice centrale vor fi restructurate și plasate sub jurisdicția ministerelor relevante în cadrul cărora sunt elaborate politicile. Doar cele cu responsabilități intersectoriale vor rămâne sub coordonarea directă a guvernului, asigurând un control eficient și gestionarea performanței. Acest proces va elimina suprapunerile, va stabili o distincție clară între autoritățile și instituțiile publice și va spori eficiența guvernanței.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Instituțiile publice (care fac obiectul dispozițiilor Legii privind instituțiile publice) sunt aliniate la cadrul de reglementare standard (guvernanță internă, gestionarea resurselor umane, sistemul de salarizare, planificarea și raportarea bugetară, inclusiv privind subvențiile), prin elaborarea și aprobarea legislației primare și secundare. Autoritățile publice centrale subordonate guvernului sunt restructurate pe baza analizei funcțiilor și competențelor și sunt aliniate la principiile SIGMA (ministerele se concentrează pe elaborarea politicilor, iar autoritățile administrative subordonate ministerelor asigură implementarea politicilor). 90% din autoritățile publice centrale care sunt subordonate guvernului sunt restructurate. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Reforma instituțiilor publice va continua cu obiectivul de a crea un cadru de guvernanță mai coerent și mai eficient. Până la sfârșitul anului 2027, aproximativ 80 de instituții publice care prestează servicii administrative vor fi supuse evaluării și reorganizate în temeiul noii Legi privind instituțiile publice, cu integrarea acestora într-un sistem unificat de administrație publică centrală. În acest scop, va fi modificat cadrul juridic pentru a stabili o structură de reglementare transparentă și coerentă pentru toate instituțiile publice, cu excepția celor din domeniul educației, cercetării, sănătății, culturii, tineretului și sportului, care vor continua să fie reglementate de legi sectoriale specifice. Prin această reformă se vor asigura criterii clare de eficiență, responsabilitate și transparență, ceea ce va permite optimizarea operațiunilor instituționale și alinierea acestora la principiile administrației publice moderne.

Până la sfârșitul anului 2026, responsabilitățile autorităților publice centrale vor fi delimitate în mod clar pentru a eficientiza guvernanța. Ministerele se vor concentra exclusiv pe elaborarea de politici, în timp ce autoritățile administrative

subordonate acestora vor fi însărcinate cu punerea în aplicare a politicilor. În conformitate cu această restructurare, 90% din autoritățile publice centrale, aflate în prezent în subordinea guvernului, vor trece în subordinea ministerelor relevante, asigurând o ierarhie instituțională mai logică și mai eficientă. Doar autoritățile publice cu responsabilități intersectoriale vor rămâne să fie direct coordonate de guvern. Această reformă va reduce fragmentarea, va elimina dublarea funcțiilor și va spori coordonarea între elaborarea și executarea politicilor.

Prin stabilirea unei distincții clare între guvernanta strategică și implementarea administrativă, reforma va promova o administrație publică mai eficientă, axată pe rezultate. Restructurarea va îmbunătăți procesele decizionale, consolida responsabilitatea instituțională și spori prestarea de servicii pentru cetățeni și întreprinderi. Aceste schimbări vor contribui la un sector public mai transparent și mai orientat spre performanță, asigurând o funcționare mai eficientă a instituțiilor și o mai mare receptivitate la prioritățile naționale.

Principalele părți interesate în această reformă includ Guvernul, Ministerul Finanțelor, ministerele sectoriale și Agenția Proprietății Publice, iar principalii beneficiari vor fi instituțiile publice, întreprinderile și cetățenii, care vor beneficia de o guvernanta îmbunătățită, transparență sporită și o prestare mai eficientă a serviciilor publice.

Reforma 3.9.26-27: Instituirea unui cadru eficient de evoluție în carieră și a unui sistem de remunerare unitar și transparent, pentru a spori atractivitatea și performanța serviciului public

Provocări

Actualul sistem de salarizare din sectorul public din Moldova a evoluat ca urmare a modificărilor realizate în procesul de adoptare și implementare a cadrului de reglementare. Ajustările respective au afectat în mod direct ierarhia posturilor și au contribuit la provocările sistemice asociate cu echitatea și competitivitatea. În sistemul actual nu sunt asigurate salarii competitive, ceea ce face dificilă atragerea și reținerea personalului calificat. În plus, structura salarială este lipsită de transparență din cauza numeroaselor componente și valori de referință utilizate pentru calcularea salariilor. Acest aspect a condus la disparități în cadrul grilei de salarizare din sectorul public, la incoerențe în comparație cu salariile din sectorul privat și la stimulente insuficiente pentru performanța profesională. Pentru a aborda aceste probleme, este nevoie de revizuirea sistemului unificat de salarizare în vederea alinierii la principii-cheie precum nediscriminarea, echitatea, coerența și sustenabilitatea financiară. Asigurarea unei remunerații egale pentru muncă egală va fi esențială pentru sporirea eficienței și atractivității angajării în serviciul public.

Republica Moldova a înregistrat progrese în modernizarea cadrului de reglementare a funcției publice, aliniindu-l la Principiile OCDE/SIGMA privind administrația publică, pe baza recomandărilor din Raportul de monitorizare SIGMA 2023. În 2024, au fost actualizate reglementările pentru a consolida gestionarea funcției publice, asigurând o forță de muncă profesionistă, imparțială, transparentă și eficientă, care servește interesele societății și ale statului. Cu toate acestea, absența unui sistem informațional unificat și funcțional pentru gestionarea resurselor umane rămâne o lacună critică. Un astfel de sistem modern ar putea furniza date actualizate și cuprinzătoare privind personalul din întreaga administrație publică, servind în același timp ca un instrument valoros pentru administratorii resurselor umane. Regulamentul privind organizarea și funcționarea Sistemului informațional automatizat „Registrul funcțiilor publice și al funcționarilor publici” (SIA RFPFP), aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 106/2014, a impus inițial utilizarea acestui sistem în gestionarea resurselor umane din sectorul public. Din motive de ordin tehnic și organizațional implementarea efectivă a sistemului nu a fost posibilă, fapt care a limitat rolul preconizat al acestuia în sporirea transparenței și a administrării personalului.

În pofida planurilor inițiale de îmbunătățire a SIA RFPFP prin Strategia de reformă a administrației publice din 2017, sistemul nu a fost dezvoltat sau implementat integral. În 2019, migrarea datelor pe platforma MCloud a provocat perioade prelungite de nefuncționalitate a sistemului și, ca rezultat, abandonarea de către mai multe autorități publice a utilizării acestuia. În consecință, SIA RFPFP nu a devenit un instrument funcțional în gestionarea eficientă a resurselor umane. Dificultățile de ordin tehnic, utilizarea inconsecventă și datele depășite au subminat și mai mult funcționalitatea sistemului. Fără o soluție digitală viabilă, autoritățile publice se confruntă cu limitări semnificative la capitolul gestionarea transparentă și eficientă a resurselor umane. Acest lucru scoate în evidență necesitatea urgentă a unui sistem modern și pe deplin funcțional de gestionare a resurselor umane, care să asigure o evidență necesităților și a personalului, să faciliteze punerea în aplicare a politicilor și să susțină o administrare mai eficientă a serviciilor publice.

Obiectiv

Reforma salarială vizează instituirea unui sistem salarial unificat echitabil, transparent și competitiv, care să sporească echitatea și atractivitatea în funcția publică. În rezultatul reformei vor fi unificate și standardizate calculele salariale, va fi consolidată componenta salarială fixă și va fi reierarhizată grila salarială pentru a reflecta responsabilitățile profesionale și evoluția în carieră. Vor fi introduse criterii clare pentru creșterile salariale, cu etape specifice pentru a asigura ajustări structurate. Aceste măsuri vor spori competitivitatea salariilor din sectorul public, îmbunătățind astfel capacitatea de a atrage și reține specialiști calificați, sporind în același timp motivația și eficiența forței de muncă.

Un alt obiectiv-cheie constă în asigurarea autorităților administrației publice cu date fiabile privind personalul pentru a susține luarea deciziilor fundamentate. Acest obiectiv va fi atins prin automatizarea proceselor de gestionare a personalului care va permite funcționarilor responsabili de managementul personalului din sectorul public să creeze dosare personale electronice pentru aceștia și să genereze acte administrative în format digital. Sistemul va raționaliza procedurile-cheie de personal, cum ar fi recrutarea, dezvoltarea profesională și evaluarea performanței, asigurând în același timp o bază de date la nivel național actualizată permanent pentru raportarea în timp real. Prin digitalizarea gestionării funcției publice, această inițiativă va spori eficiența, transparența și responsabilitatea în administrarea resurselor umane din sectorul public.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Reforma salarială în sectorul public. Iunie 2027:*
 - *Adoptarea unei noi grile de salarizare bazate pe rezultatele evaluării posturilor;*
 - *Adoptarea și implementarea reducerii valorilor de referință ale grilelor salariale de la 9 la cel mult 6;*
 - *Creșterea părții fixe a salariului la 70% din bugetul de salarizare al instituției;*
 - *Definirea unor condiții clare pentru sporurile de performanță.*
- *Crearea unui sistem informațional de evidență și management al resurselor umane (SI EMRU) pentru toate instituțiile guvernamentale de nivel central, cu cel puțin 3 module operaționale. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Reforma salarială din sectorul public vizează instituirea unui sistem de remunerare echitabil și sustenabil prin abordarea disparităților salariale existente, restabilirea ierarhiei posturilor între sectoare, revizuirea sistemului de alocare a sporurilor și introducerea unei structuri de stimulente bazate pe performanță. Acest demers va implica colaborarea atât cu autoritățile publice locale, cât și cu cele centrale, precum și cu reprezentanții sindicatelor naționale, ceea ce va asigura o participare amplă la procesul de reformă. Obiectivul este de a crea un sistem de salarizare transparent și echitabil, care să sporească atractivitatea și eficiența serviciului public. În vederea atingerii acestui obiectiv, Legea nr. 270/2018 privind sistemul unificat de salarizare în sectorul public și cadrul său secundar de reglementare vor fi revizuite până la sfârșitul anului 2026. Printre măsurile-cheie se vor număra consolidarea valorilor de referință pentru calcularea salariilor, reevaluarea și reordonarea posturilor, precum și restructurarea componentelor fixe și variabile ale salariilor. Reforma va fi pusă în aplicare prin intermediul unui Plan de acțiune pentru perioada 2026-2032, elaborarea căruia va fi finalizată până la sfârșitul anului 2025, asigurând o abordare structurată și pe termen lung a procesului de actualizare a salariilor. În paralel, modernizarea gestionării resurselor umane în sectorul public va fi o componentă esențială a unor reforme administrative mai ample. Tranziția către un sistem centralizat de recrutare și resurse umane va fi realizată treptat, fiind susținută de un cadru legislativ și de reglementare recent adoptat, care definește conceptul, regulamentul și specificațiile tehnice ale sistemului. În scopul asigurării unei implementări eficiente, va fi instituită o unitate specializată în cadrul Direcției managementul funcției publice a Cancelariei de Stat, care va supraveghea dezvoltarea, coordonarea și monitorizarea Sistemului Informațional de Evidență și Management al Resurselor Umane (SI EMRU). Sistemul va automatiza principalele procese de resurse umane, ceea ce va eficientiza recrutarea, selectarea și dezvoltarea profesională, asigurând în același timp o abordare echitabilă, bazată pe merit, a avansării în carieră. Prima etapă a implementării SI EMRU, care se va desfășura până în 2027, se va concentra pe dezvoltarea componentelor esențiale ale sistemului, inclusiv baze de date pentru autoritățile publice, organigrame structurate, drepturi de acces și profiluri personale pentru funcționarii publici. Vor fi lansate module-cheie, cum ar fi relațiile de muncă, gestionarea concediilor și corpul de rezervă al funcționarilor publici, pentru a simplifica administrarea personalului. În rezultatul unui proces de achiziții publice etapizat va fi selectat un dezvoltator de soluții IT pentru dezvoltarea unui sistem modular care să răspundă cerințelor de interoperabilitate și funcționalitate. Implementarea inițială va demara la nivel central, integrând până la trei module înainte de efectuarea testelor finale și de instruirea personalului din domeniul resurselor umane. Prin digitalizarea completă a proceselor de resurse umane realizată în cadrul reformei, va fi îmbunătățit procesul decizional datorită datelor disponibile în timp real, va crește transparența și va fi consolidată gestionarea forței de muncă în întreaga administrație publică, ceea ce va favoriza o administrație publică mai responsabilă și mai orientată spre performanță. Principalele părți interesate includ Guvernul, Ministerul Finanțelor, Cancelaria de Stat, ministerele sectoriale și instituțiile publice, iar beneficiarii sunt funcționarii publici, autoritățile administrației publice și publicul larg, care vor beneficia de un sistem mai transparent, eficient și echitabil de gestionare a salariilor și a resurselor umane.

Reforma 3.9.28: Instituirea unui cadru eficient de dezvoltare în carieră și a unui sistem de remunerare mai transparent, pentru a spori atractivitatea și performanța serviciului public

Provocări

Eficiența administrației publice depinde în mare măsură de sistemele de gestionare a resurselor umane aplicate de autoritățile publice, de profesionalismul funcționarilor publici și de angajamentul acestora de a răspunde nevoilor și intereselor legitime ale cetățenilor. În prezent, sistemul de recrutare a funcționarilor publici este descentralizat, existând diverse provocări care afectează eficiența și transparența procesului de selectare. În absența unui proces de monitorizare a recrutării și a unor strategii cuprinzătoare privind forța de muncă, autoritățile administrației publice și Cancelaria de Stat nu sunt în măsură să anticipeze și să abordeze pro-activ aceste provocări.

Mai mult, în pofida legislației care impune criterii obiective de eligibilitate și metode de selectare pentru funcțiile publice, misiunile de concurs sunt foarte sensibile la influența politică. Potrivit Raportului de monitorizare SIGMA „Administrația publică în Republica Moldova” (2023), în 2022, au fost anunțați, în medie, doar doi candidați pentru fiecare post vacant. Acest lucru creează îndoieli serioase cu privire la calitatea persoanelor recrutate, 57% din posturile vacante oferite în cadrul concursurilor fiind ocupate în pofida acestei rate scăzute. În plus, experții SIGMA au identificat că, în această perioadă, o problemă crucială a fost că majoritatea numirilor în funcții publice de conducere de nivel superior s-au efectuat fără concurs. În anul 2021, 43% dintre posturile vacante din această categorie au fost ocupate prin concurs, în timp ce în anul 2022 niciuna dintre cele șapte numiri în aceste funcții nu a rezultat în urma unui concurs.

Inconsecvența procedurilor de recrutare are ca rezultat criterii de selecție diferite în funcție de autoritatea publică, fapt care determină discrepanțe în standardele de competență și complică asigurarea unui nivel corect de profesionalism. În plus, lipsa de transparență a proceselor de recrutare descentralizate poate submina încrederea publică, deoarece nu există mecanisme eficiente de monitorizare sau control care să garanteze obiectivitatea și corectitudinea selecțiilor.

De asemenea, gestionarea procesului de recrutare de către fiecare autoritate publică aparține contribuie la utilizarea ineficientă a resurselor și la întârzieri în ocuparea posturilor publice vacante, fapt care afectează negativ capacitatea administrației publice de a funcționa optim. Totodată, practicile care promovează în mod activ recrutarea profesională, cum ar fi formarea sistematică a membrilor comisiei de concurs, rămân limitate și aplicate în mod inconsecvent în cadrul autorităților publice.

Un alt obstacol semnificativ constă în accesul limitat la competențe. Absența unei platforme centralizate complică capacitatea candidaților de a identifica oportunitățile de angajare, diminuând diversitatea și calitatea resurselor umane din sectorul public. Pe lângă aceasta, lipsa unui sistem unificat îngreunează colectarea și analiza datelor privind recrutarea, împiedicând evaluarea eficienței procesului și punerea în aplicare a măsurilor de îmbunătățire.

Acești factori, combinați cu vulnerabilitatea comisiilor la influențe politice nejustificate, obstrucționează procesul de selecție obiectiv și profesionist. Prin urmare, se evidențiază necesitatea unei abordări centralizate pentru a asigura coerența, transparența și eficiența procesului de selecție a funcționarilor publici, fiind astfel consolidat profesionalismul în administrația publică. În acest sens, se propune pilotarea unui sistem centralizat de recrutare pentru anumite categorii sau tipuri de funcții publice din cadrul administrației publice centrale, pentru a obține un nivel mai sporit de transparență, meritocrație și standardizare în procesul de ocupare a funcțiilor publice. În perioada de referință, Direcția managementul funcției publice a Cancelariei de Stat va fi consolidată prin instituirea unei subdiviziuni specializate pentru pilotarea sistemului centralizat de recrutare.

Obiectiv

Obiectivul reformei sistemului centralizat de recrutare este de a moderniza și raționaliza procesul de selecție a funcționarilor publici, asigurând eficiența, transparența și angajarea pe bază de merit. Prin reducerea birocrăției, reforma va crea un proces mai rapid și mai eficient din punct de vedere al costurilor, atât pentru autoritățile publice, cât și pentru candidați. O prioritate-cheie este stabilirea unor criterii de evaluare uniforme și obiective care să garanteze selectarea celor mai calificate persoane, consolidând astfel capacitatea profesională a administrației publice și îmbunătățind calitatea serviciilor oferite cetățenilor. Reforma se va baza pe principiile concurenței deschise, transparenței, evaluării riguroase bazate pe competențe și accesului egal la funcțiile publice pentru toți candidații eligibili. Una dintre principalele priorități constă în stabilirea unor criterii de evaluare uniforme și obiective care să garanteze selectarea celor mai calificați candidați, consolidând astfel capacitatea profesională a administrației publice și îmbunătățind calitatea serviciilor oferite cetățenilor.

Un element esențial al acestei transformări este instituirea unei subdiviziuni specializate în cadrul Direcției managementul al funcției publice a Cancelariei de Stat, care va supraveghea recrutarea centralizată, va servi drept centru de expertiză pentru procesele de selecție, va promova cele mai bune practici și asigura coerența și standardizarea recrutării pentru serviciul public. Această structură va îmbunătăți coordonarea și va spori profesionalismul angajărilor în funcția publică, consolidând neutralitatea politică și aliniind procedurile de selecție la standardele europene. Prin dezvoltarea unei forțe de muncă extrem de competente și adaptabile, reforma va promova o administrație orientată spre rezultate, capabilă să ofere cetățenilor servicii eficiente și de înaltă calitate.

Dincolo de modificările procedurale, reforma în discuție reprezintă o schimbare fundamentală în modul în care funcționarii publici sunt recrutați și integrați în administrația publică. Obiectivul pe termen lung este de a institui o funcție publică profesionistă și orientată spre performanță, care să demonstreze integritate, competență și angajament față de interesul public. Prin asigurarea unui proces de selecție echitabil și competitiv, reforma va spori eficiența generală a guvernării, va contribui la modernizarea administrației publice și va consolida încrederea.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Cadrul de dezvoltare în carieră este consolidat în autoritățile publice centrale prin pilotarea sistemului centralizat de recrutare, implementarea uniformă a promovării și evaluării performanțelor și adoptarea unui nou cadru de competențe. Decembrie 2027:*
 - *Testarea noului sistem centralizat de recrutare, pentru asigurarea unui acces uniform la posturile din administrația publică.*
 - *Implementarea unor practici uniforme de promovare și evaluare a performanțelor în cadrul autorităților publice centrale prin stabilirea mecanismului de concurs intern pentru promovare, adoptarea unui ghid metodologic și organizarea de formări.*
 - *Adoptarea unui nou cadru de competențe.*

Descrierea implementării

Reforma sistemului de recrutare a funcționarilor publici va fi realizată prin aplicarea unei abordări etapizate și structurate, care să asigure o tranziție lină către un proces de selecție uniform, transparent și eficient în administrația publică. Această transformare este esențială pentru gestionarea provocărilor legate de recrutarea descentralizată și garantarea unui acces echitabil la posturile din administrația publică, pe baza de merit și competențe. Prima etapă va implica consolidarea cadrului de reglementare prin definirea unor norme și proceduri clare pentru recrutarea centralizată. Reglementările existente vor fi revizuite și aliniate la legislația privind funcția publică și la cele mai bune practici internaționale, cu introducerea unor criterii de selecție obiective, mecanisme de evaluare transparente și procese digitalizate pentru a spori accesibilitatea și eficiența. Un element-cheie al reformei constă în introducerea unui test scris standardizat, care va fi realizat pe o platformă digitală securizată, fapt care va permite reducerea la minimum a intervenției umane și asigurarea transparenței. În sprijinul acestei inițiative, va fi instituită o unitate specială în cadrul Direcției managementul funcției publice a Cancelariei de Stat și va fi adoptat un concept general pentru sistemul de recrutare centralizat.

Supravegherea realizării reformei va fi asigurată de o structură instituțională dedicată, care va asigura conformitatea cu noile reglementări și oferi sprijin tehnic și metodologic instituțiilor relevante. În scopul gestionării eficiente a procesului de selecție vor fi alocate resurse adecvate, va fi desemnat personal calificat și vor fi dezvoltate instrumente moderne. Dezvoltarea profesională a persoanelor implicate în recrutare, inclusiv a specialiștilor în resurse umane și a comisiilor de selecție reprezintă o componentă-cheie a reformei. Pentru a asigura aplicarea corectă a metodologiilor moderne de selecție, a instrumentelor digitale și a evaluărilor bazate pe competențe, vor fi organizate sesiuni de formare. În cadrul ministerelor selectate va fi lansată o fază pilot, care va viza inițial posturile de funcționari publici debutanți și de conducere, permițând evaluarea în timp real a noilor proceduri și efectuarea ajustărilor necesare pe baza feedback-ului. De asemenea, în cadrul autorităților publice centrale vor fi introduse practici uniforme de promovare și evaluare a performanțelor prin instituirea unui mecanism de concurs intern, adoptarea unui ghid metodologic pentru manageri și programe de formare specifice pentru managerii de nivel mediu privind evaluarea performanțelor.

Etapă pilot va fi urmată de o perioadă de evaluare a rezultatelor, în cadrul căreia vor fi propuse îmbunătățiri pentru optimizarea sistemului. Vor fi ajustate criteriile de selecție, procedurile și instrumentele tehnologice pentru a asigura eficiența și transparența. Va fi elaborat și adoptat, prin ordin al Cancelariei de Stat, un nou cadru de competențe pentru autoritățile publice centrale, cunoștințele și abilitățile-cheie fiind testate în cadrul sistemului de recrutare centralizată pilotat. Recrutarea centralizată va fi apoi extinsă progresiv la toate autoritățile administrației publice relevante, permițând instituțiilor să se adapteze la noile cerințe și să evite perturbările în activitatea administrativă. Vor fi instituite mecanisme de monitorizare continuă pentru a se asigura că procesul de recrutare se menține previzibil, echitabil și eficient. Se preconizează că reforma va îmbunătăți în mod semnificativ administrația publică prin reducerea termenelor de recrutare, creșterea ratelor de retenție a personalului nou angajat și creșterea satisfacției generale în cadrul funcției publice. Prin modernizarea procesului de recrutare, standardizarea evaluării performanței și alinierea selecției la criterii bazate pe competențe, această reformă va contribui la o administrație publică mai profesionistă, mai capabilă și mai pregătită pentru viitor.

Principalele părți interesate includ Cancelaria de Stat, Ministerul Finanțelor, ministerele sectoriale și autoritățile administrației publice, iar principalii beneficiari sunt funcționarii publici, solicitanții de locuri de muncă și publicul larg,

care vor beneficia de un sistem de recrutare mai transparent, bazat pe merit și eficient, care consolidează performanța sectorului public.

4. DOMENIUL DE POLITICI 4: CAPITALUL SOCIAL

Introducere

Capitalul social este baza esențială pentru reziliența economică, creșterea favorabilă incluziunii și bunăstarea societății în Republica Moldova. Cuprinde valoarea colectivă încorporată în rețelele sociale, sistemul educațional, politicile pieței muncii și mecanismele de protecție socială care încurajează cooperarea, încrederea și sprijinul reciproc între cetățeni. Republica Moldova se confruntă cu provocări structurale în ceea ce privește alinierea eficientă a rezultatelor sale educaționale la cerințele pieței muncii, asigurarea unor sisteme solide de protecție socială, promovarea ocupării forței de muncă și prestarea de servicii medicale echitabile. Aceste ineficiențe au dus la disparități pronunțate în participarea pe piața muncii, în special în rândul tinerilor și al grupurilor vulnerabile, limitând capacitatea țării de a realiza o convergență economică susținută cu standardele UE.

Abordarea acestor provocări prin reforme punctuale în educație, protecție socială, ocuparea forței de muncă și sănătate este esențială. Astfel de reforme vizează edificarea unei societăți mai incluzive, sporirea capacităților forței de muncă, reducerea vulnerabilităților economice și promovarea dezvoltării durabile. Investind strategic în capitalul social, Republica Moldova își poate îmbunătăți în mod semnificativ baza de resurse umane, fapt care duce la creșterea productivității, îmbunătățirea coeziunii sociale și, în cele din urmă, la o creștere economică și stabilitate mai puternice.

SUBDOMENIUL 4.1: Educația

Reforma 4.1.1-4: Reducerea decalajului dintre competențe și cererea de pe piața muncii prin consolidarea învățământului profesional tehnic

Provocări

Una dintre principalele provocări în domeniul învățământului profesional tehnic (ÎPT) constă în lipsa concordanței dintre curricula și nevoile industriei. Multe programe ÎPT nu reușesc să reflecte evoluția cerințelor pieței muncii, astfel încât absolvenții rămân fără competențele esențiale solicitate de angajatori. Progresele tehnologice rapide și cerințele în schimbare ale industriei adâncesc și mai mult acest decalaj, ceea ce face dificil pentru instituțiile ÎPT să ofere o pregătire relevantă.

O altă problemă ține de colaborarea insuficientă dintre sectorul privat și instituțiile ÎPT. Cooperarea strânsă cu angajatorii este esențială pentru asigurarea relevanței și eficacității pregătirii. Totuși, multe întreprinderi ezită să investească în ÎPT din cauza preocupărilor legate de costurile ridicate și de lipsa stimulentei, ceea ce duce la incertitudine privind rentabilitatea investițiilor. Acest lucru limitează oportunitățile elevilor de a acumula experiență practică și de a fi expuși profesional.

Deficitul de resurse umane formate și calificate reprezintă o provocare suplimentară. Multe dintre cadrele didactice din sectorul ÎPT nu au experiență practică în sectorul industrial și nu au acces la dezvoltare profesională continuă. În lipsa unor formări periodice în domeniul tehnologiilor emergente și al practicilor industriale, cadrele didactice pot întâmpina dificultăți în a le dezvolta elevilor competențe practice actuale, diminuând astfel eficiența generală a învățământului profesional.

Totodată, sistemul ÎPT se confruntă cu o percepție publică negativă. Mulți elevi și părinți percep învățământul profesional tehnic ca o alternativă mai puțin prestigioasă la învățământul superior tradițional. Acest stigmat are drept consecință un număr redus de elevi înmatriculați în programele ÎPT și descurajează persoanele talentate să urmeze o carieră în domeniul profesional tehnic, contribuind în cele din urmă la deficitul de competențe în sectoarele cheie.

În plus, orientarea insuficientă în carieră și informațiile incomplete privind piața muncii limitează capacitatea elevilor de a lua decizii în cunoștință de cauză cu privire la viitorul lor profesional. În lipsa unor trasee clare și a unor perspective asupra oportunităților de angajare, elevilor le poate fi dificil să înțeleagă valoarea formării profesionale.

Pregătirea insuficientă în disciplinele STEAM la nivelul învățământului general reprezintă un alt obstacol. Baza teoretică slabă în știință, tehnologie, inginerie, arte și matematică face ca aceste domenii să fie mai puțin atractive pentru continuarea studiilor și complică procesul de învățare la nivel universitar. Lipsa de pregătire afectează capacitatea elevilor de a reuși în domeniile tehnice și profesionale specializate.

Disparitățile de gen în educația STEAM rămân, de asemenea, o problemă semnificativă. Domeniile respective continuă să fie dominate de bărbați, numărul fetelor care se înscriu în IT, matematică, fizică, informatică și inginerie fiind mai mic.

Lipsa de încurajare și de încredere în abilitățile proprii descurajează fetele să urmeze o carieră în aceste domenii, limitând și mai mult diversitatea forței de muncă.

În cele din urmă, resursele financiare limitate reprezintă un obstacol major pentru dezvoltarea calificărilor și a curricula în ÎPT. Se estimează că pentru a elabora 50% din calificările ÎPT și 105 curricula și standarde de calificare necesare pentru a răspunde acestor provocări este nevoie de 27 de milioane de lei. Fără o finanțare adecvată, eforturile de modernizare a programelor ÎPT și de îmbunătățire a alinierii acestora la nevoile industriei vor rămâne limitate.

Obiectiv

Măsura vizează reducerea decalajului dintre cererea pieței forței de muncă și oferta sistemului de învățământ prin consolidarea cadrului de calificări în învățământul profesional tehnic (ÎPT). Această abordare garantează faptul că absolvenții dobândesc competențele necesare pentru a răspunde cerințelor din industrie, ceea ce le consolidează capacitatea de inserție profesională și perspectivele profesionale.

Primul pas în realizarea acestui obiectiv constă în identificarea nevoilor pieței pentru a asigura faptul că programele ÎPT răspund în mod eficient cererilor actuale și viitoare de pe piața muncii. Ulterior, curriculumul va fi aliniat la cerințele identificate în baza acestor constatări, fiind asigurat faptul că pregătirea rămâne relevantă și la zi. În plus, cadrele didactice din ÎPT vor beneficia de formare completă și de acces la materiale de predare și învățare sensibile la dimensiunea de gen și dizabilitate, aprobate de Ministerul Educației și Cercetării, promovând incluziunea și accesibilitatea în educație.

Un alt obiectiv-cheie constă în îmbunătățirea competențelor digitale ale cadrelor didactice, prin consolidarea capacității acestora de a oferi experiențe de învățare moderne, interactive și bazate pe tehnologie. În plus, se vor depune eforturi pentru a promova beneficiile ÎPT în rândul potențialilor elevi și al părinților acestora, cu scopul de a crește ratele de înmatriculare și de a diminua stigmatizarea asociată cu învățământul profesional.

Prin realizarea acestor măsuri, inițiativa vizează dezvoltarea unui sistem de ÎPT mai receptiv și mai favorabil incluziunii, care să ofere elevilor competențele necesare pentru o tranziție de succes pe piața forței de muncă, contribuind în cele din urmă la o forță de muncă mai puternică și mai competitivă.

Măsurile calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- Consolidarea cadrului calificărilor din ÎPT, prin alinierea a cel puțin 50 % din programele de studii ÎPT active la curricula bazată pe calificări și aprobarea a cel puțin 4 programe ÎPT privind tranziția către o economie ecologică (elaborate în colaborare cu sectorul privat). Decembrie 2027.
- Cel puțin 50% din programele active de învățământ profesional tehnic sunt predate de cadre didactice din ÎPT care au participat la cursuri de formare continuă și utilizează materiale de predare și învățare sensibile la dimensiunea de gen și dizabilitate, aprobate prin ordinul Ministrului Educației și Cercetării. Decembrie 2027.
- Competențele digitale ale populației sunt consolidate, cel puțin 25% dintre cadrele didactice (din învățământul general și ÎPT) obținând o certificare de nivel minim A1 în competențele digitale, pe baza cadrului DigiCompEdu, iar ponderea studenților de nivel terțiar în disciplinele STEAM și TIC crește la cel puțin 25%. Decembrie 2027.
- Reforma învățământului dual înregistrează progrese, numărul total de elevi înmatriculați la programele de învățământ profesional și tehnic dual ajungând la cel puțin 6.000 pentru anii 2025-27, cumulativ, iar numărul de studenți în programele de învățământ superior dual ajungând la cel puțin 600 pentru anii 2025-27, cumulativ. Decembrie 2027.

Descrierea implementării

În vederea îmbunătățirii calității și relevanței învățământului profesional tehnic, va fi implementată o strategie cuprinzătoare, care va demara cu o analiză aprofundată a mecanismelor actuale de elaborare a standardelor ocupaționale. Analiza va asigura integrarea eficientă a nevoilor industriei și tendințelor pieței muncii în cadrul calificărilor profesionale.

Pe această bază vor fi ulterior elaborate noi curricula și programe VET atât la nivelul ISCED 3, cât și la nivelul ISCED 4, care vor fi aliniate la standardele educaționale internaționale. După ce vor fi elaborate, aceste curricula bazate pe calificări vor fi aprobate în mod oficial și introduse în toate instituțiile ÎPT pentru a standardiza și moderniza parcursurile în învățământul profesional.

Cadrele didactice vor fi sprijinite în implementarea programelor actualizate prin dezvoltarea de inițiative de formare continuă de care vor beneficia cel puțin 50% din cadrele didactice din sectorul ÎPT. Programele de formare vor fi extinse, astfel încât cel puțin 50 % din cadrele didactice din ÎPT să beneficieze de oportunități de dezvoltare profesională, inclusiv

de formare specializată în competențe digitale. Pe parcursul a trei ani, cel puțin jumătate dintre cadrele didactice vor fi dobândi competențe digitale esențiale pentru a integra în mod eficient tehnologia modernă în metodologiile lor de predare.

În paralel, vor fi depuse eforturi pentru a stimula nivelul de implicare al elevilor/studentilor în următoarele discipline: știință, tehnologie, inginerie, arte și matematică. Vor fi lansate o serie de campanii de informare pentru a încuraja înmatricularea în programele STEAM atât la nivel profesional, cât și universitar, asigurând un flux constant de absolvenți calificați pentru sectoarele-cheie.

În colaborare cu sectorul privat, vor fi lansate patru programe ÎPT pentru a sprijini tranziția verde, fiind asigurată alinierea acestora la curricula bazate pe calificări.

În plus, prin intermediul evenimentelor dedicate, menite să promoveze parteneriatele între instituțiile de învățământ și întreprinderi, se va consolida colaborarea cu sectorul privat. Aceste inițiative vor consolida programele duale în ÎPT și învățământul terțiar, oferind elevilor/studentilor experiență practică și sporindu-le șansele de angajare la absolvire.

Datorită acestor eforturi coordonate, sistemul de învățământ profesional va fi modernizat, iar elevii dobândi competențele necesare pentru a prospera pe o piață a muncii în schimbare.

Reforma 4.2.5-7: Îmbunătățirea calității, relevanței și incluziunii educației prin îmbunătățirea accesului la învățământul preșcolar, primar și secundar

Provocări

Curriculumul utilizat în sistemele de învățământ primar și secundar nu a fost supus unor revizui semnificative, chiar dacă lumea se schimbă rapid, fiind solicitate noi competențe și abilități. Ministerul Educației și Cercetării a inițiat o revizuire a curriculumului național pentru învățământul primar și secundar; însă nu există niciun sistem eficient de monitorizare care să garanteze că reforma își atinge obiectivele. Sistemul educațional nu dispune de fonduri susținute pentru a investi în analiza datelor, formarea cadrelor didactice și mecanisme de feedback pentru a-și menține eficiența. Echilibrarea intereselor părților interesate - factori de decizie politică, cadre didactice, părinți și reprezentanți ai industriei - care au opinii diferite cu privire la prioritățile curriculare, complică procesul de obținere a unui consens.

Educația și îngrijirea timpurie a copilului în Republica Moldova se confruntă cu provocări semnificative care limitează capacitatea sa de a promova învățarea echitabilă și succesul pe termen lung. În ciuda creșterii ratei de înscriere, în special în învățământul preșcolar, accesul, calitatea și echitatea rămân insuficient dezvoltate, în special pentru copiii din medii defavorizate și din zonele rurale.

Deși participarea este relativ ridicată, persistă disparități: copiii proveniți din medii socio-economice avantajate au șanse mult mai mari de a frecventa educația timpurie, iar mulți copii ajung la școală nepregătiți. Beneficiile educației preșcolare sunt strâns legate de statutul socio-economic, ceea ce indică faptul că educația timpurie nu reușește să reducă eficient decalajele timpurii de învățare.

Problemele structurale, cum ar fi infrastructura învechită, lipsa de personal și resursele limitate, afectează suplimentar calitatea procesului educațional în primii ani, în special în zonele slab servite. În ciuda recunoașterii importanței acestui sector, investițiile în educația timpurie rămân modeste în comparație cu alte niveluri ale sistemului educațional.

Lipsa serviciilor de îngrijire timpurie a copiilor, atât în sectorul public, cât și în cel privat, afectează negativ rata de angajare, în special în rândul femeilor, iar investițiile în dezvoltarea serviciilor de creșă vor contribui semnificativ la creșterea participării pe piața forței de muncă și la reducerea inegalităților de gen.

Obiectiv

Îmbunătățirea calității și eficienței educației prin extinderea accesului la educația preșcolară, actualizarea curriculumului în conformitate cu așteptările societății și unui sistem de monitorizare și evaluare bazat pe dovezi. ***Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme***

- Consolidarea prestării de servicii de îngrijire a copiilor în sectorul public și privat, cu o creștere a numărului de locuri în serviciile de îngrijire cu 5.000 față de 2024. Decembrie 2027.
- Reforma curriculară înregistrează progrese, cu implementarea unui sistem de monitorizare și evaluare bazat pe dovezi pentru a evalua progresul performanțelor elevilor, inclusiv evaluări standardizate ale elevilor bazate pe eșantioane. Decembrie 2026

- *Toate curricula pentru disciplinele obligatorii din învățământul secundar (gimnazial și liceal) sunt revizuite și aprobate, iar cadrele didactice beneficiază de sprijin pedagogic pentru implementarea acestora, cel puțin 25% din totalul cadrelor didactice din învățământul secundar fiind formate pentru a preda în conformitate cu curricula revizuite, în baza unor programe specifice de formare a cadrelor didactice și de mentorat (8.000 de cadre didactice din totalul de 33.000 de cadre didactice din sistemul de învățământ general). Decembrie 2026*

Descrierea implementării

O serie de inițiative-cheie vor fi implementate ca parte a unui efort continuu de îmbunătățire a calității și eficienței educației. Va fi aprobat un ordin ministerial pentru a formaliza procesul de revizuire a curricula, ceea ce va asigura o abordare structurată și standardizată a reformei în educație. Ulterior, va fi elaborat și aprobat un Plan cuprinzător de evaluare a curricula, care va include evaluări standardizate pentru evaluarea elevilor și un model de raportare. Modelul respectiv va oferi o imagine de ansamblu clară a progresului reformei și o perspectivă asupra performanței elevilor pe baza rezultatelor evaluării. Evaluările vor acoperi 10% din elevii școlarizați, ceea ce va oferi o perspectivă independentă și obiectivă asupra competențelor dobândite de aceștia. În concordanță cu aceste eforturi, vor fi elaborate și aprobate curricula pentru 28 de discipline obligatorii, asigurându-se astfel că elevii primesc o educație completă, care respectă atât standardele naționale, cât și pe cele internaționale.

În scopul sprijinirii implementării cu succes a acestor modificări curriculare, vor fi desfășurate programe de formare a cadrelor didactice, care vor oferi profesorilor cunoștințele și competențele necesare pentru a preda în mod eficient în baza conținutului actualizat. Formarea privind curricula revizuite va implica 8.000 de cadre didactice din învățământul secundar desfășurate pe parcursul anilor 2025 și 2026. Rapoartele privind aceste programe de formare vor fi făcute publice pe site-ul web al Ministerului Educației și Cercetării, fiind astfel asigurată transparența și responsabilitatea în dezvoltarea profesională a cadrelor didactice.

Principalele aspecte care ar trebui abordate în faza de implementare sunt:

- **Rezistența la schimbare:** Fără o planificare și un sprijin adecvate pentru tranziție, școlile și cadrele didactice se pot confrunta cu dificultăți în a se adapta la noile curricula. În plus, cadrele didactice pot ezita să îmbrățișeze noile metode de predare sau abordări pedagogice, în special dacă au predat mai mulți ani în cadrul sistemelor anterioare.
- **Dezvoltarea de resurse și materiale:** Actualizarea manualelor, materialelor didactice și a resurselor de predare pentru a corespunde curricula revizuite necesită timp și investiții financiare semnificative.
- **Constrângeri în materie de timp și volum de muncă:** Profesorii se confruntă deja cu un volum semnificativ de muncă, iar adăugarea unor cerințe obligatorii de certificare poate crea dificultăți logistice și de planificare.
- **Probleme legate de finanțare și sustenabilitate:** Programele de formare a cadrelor didactice și de mentorat necesită sprijin financiar continuu, iar asigurarea sustenabilității pe termen lung poate fi o provocare în absența unor fluxuri de finanțare dedicate.

Reforma, combinată cu modernizarea învățământului profesional, formarea competențelor digitale și consolidarea colaborării cu industria, va impulsiona o transformare semnificativă în sectorul educației, îmbunătățind în cele din urmă rezultatele învățării elevilor și pregătirea pentru dezvoltarea forței de muncă.

Până în prezent, înființarea noilor servicii de îngrijire a copiilor s-a bazat în principal pe asistența oferită de donatorii externi. Deși Ministerul va continua să caute sprijin extern pentru extinderea acestor servicii, o parte semnificativă a finanțării viitoare va fi acoperită din bugetul de stat. Extinderea este orientată în special către zonele insuficient deservite, inclusiv municipiile mari și comunitățile rurale.

Această inițiativă va necesita o acțiune coordonată între mai multe ministere, întrucât implică componente de dezvoltare a infrastructurii, educație și protecție socială.

Măsurile preconizate sunt menite să sprijine participarea femeilor pe piața muncii, să reducă povara îngrijirii care revine familiilor și să contribuie la dezvoltarea cognitivă și emoțională a copiilor, consolidând astfel capitalul uman și reziliența economică a Republicii Moldova.

Reforma 4.3.8-9: Consolidarea rezultatelor procesului educațional, calității și integrității învățământului universitar

Provocări

În prezent, în Republica Moldova sunt 46 de școli doctorale, toate fiind acreditate provizoriu din 2015. Totuși, niciuna dintre aceste școli sau programe de doctorat nu a obținut acreditarea deplină. Metodologia de acreditare a școlilor doctorale este încă în discuție, ceea ce amână recunoașterea oficială a statutului acestora. Pe lângă aceasta, Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (ANACEC) nu este înregistrată în Registrul European de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (EQAR), fapt care complică recunoașterea internațională a diplomelor de doctorat.

Mecanismele interne de asigurare a calității sunt în continuare deficitare. Multe universități nu dispun de structuri de guvernanță solide care să susțină integritatea academică, să evalueze performanța cadrelor didactice și să asigure procese decizionale transparente. Platformele digitale existente la nivel universitar nu sunt pe deplin funcționale, deoarece acestea sunt concepute în principal pentru programele de licență. ANACEC este responsabilă de aplicarea măsurilor antiplagiat la nivel de doctorat, dar nu există o platformă unificată care să integreze toate nivelurile academice pentru a asigura un control consecvent al calității în toate universitățile.

Frauda academică, plagiatul și practicile de cercetare neconforme subminează grav încrederea în sistemul de evaluare și credibilitatea diplomelor acordate. Un sondaj realizat de Ministerul Educației și Cercetării, la care au participat 4.209 studenți din șapte universități din Republica Moldova, a arătat că marea majoritate percepe fraudă și corupția ca fiind omniprezente în procesul educațional. Astfel de constatări accentuează nevoia urgentă de reforme cuprinzătoare pentru a consolida integritatea academică și a restabili încrederea în instituțiile de învățământ superior.

Obiectiv

Consolidarea integrității în universitățile din Republica Moldova prin implementarea unor măsuri anticorupție și antifraudă ferme, stabilirea unei platforme naționale antiplagiat cu proceduri interne stricte de asigurare a calității, promovarea pe scară largă a acreditării programelor de doctorat și alinierea într-o mai mare măsură a țării la Procesul de la Bologna și la standardele Spațiului European al Învățământului Superior (EHEA).

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- 25% din programele de doctorat din instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova sunt acreditate internațional de către agențiile înregistrate în EQAR (Registrul European de Asigurare a Calității), aliniind într-o mai mare măsură țara la procesul Bologna și la standardele EHEA. Iunie 2027.
- Implementarea în universitățile din Republica Moldova a unor măsuri anticorupție și antifraudă ferme, cu introducerea unui instrument (software) național unic de detectare a plagiatului și cu participarea a cel puțin 50% dintre studenții din instituțiile de învățământ superior la cursuri de formare și campanii de sensibilizare desfășurate on-line sau off-line privind etica și măsurile antiplagiat, cu implicarea Centrului Național Anticorupție. Iunie 2026.

Descrierea implementării

În scopul îmbunătățirii calității și credibilității studiilor doctorale în Republica Moldova, vor fi întreprinse o serie de acțiuni strategice. Astfel, până în iunie 2025, va fi desfășurată o analiză actualizată a programelor de doctorat existente, precum și o cartografiere cuprinzătoare a tuturor școlilor doctorale. Această evaluare va oferi o înțelegere mai clară a situației actuale și va fundamenta viitoarele procese de acreditare.

În scopul asigurării unei evaluări obiective și recunoscute la nivel internațional, până în mai 2025 va fi contractată o agenție internațională de asigurare a calității înregistrată în EQAR. În continuare, până în iunie 2025, va fi verificată metodologia de evaluare și acreditare a agenției respective în raport cu standardele internaționale, pentru a se asigura alinierea la cele mai bune practici. În vederea pregătirii pentru procesul de acreditare, în septembrie 2025 vor fi organizate sesiuni de formare specializate pentru reprezentanții școlilor doctorale, pentru a-i familiariza cu cerințele și procedurile de evaluare. Până în luna iunie 2027 este prevăzută evaluarea a 50% din programele de doctorat, obiectivul urmărit fiind ca cel puțin 25% din numărul total de 300 de programe de doctorat să fie acreditate internațional.

Integritatea academică rămâne un obiectiv esențial. În iunie 2025 se va desfășura cea de-a doua etapă a sondajului privind integritatea academică, în cadrul căruia vor fi evaluate progresele înregistrate și identificate domeniile care necesită îmbunătățiri suplimentare. În același timp, se va realiza o cartografiere a platformelor antiplagiat existente pentru a determina alinierea acestora la necesitățile naționale. Pe baza acestor observații, în august 2025 va fi aprobat un ordin ministerial pentru instituirea unui sistem oficial antiplagiat cu mecanisme clare de control al calității. Acest demers va fi urmat de achiziționarea în aceeași lună platformei antiplagiat selectate.

În scopul asigurării unei implementări și guvernante adecvate a acestui sistem, în septembrie 2025 va fi aprobată o hotărâre de guvern, care va defini proprietatea asupra platformei, reglementările operaționale și specificațiile tehnice. În octombrie 2025 vor fi organizate sesiuni de formare pentru personal cu privire la utilizarea platformei, pentru a asigura implementarea eficientă în toate instituțiile academice. Suplimentar, în octombrie 2025 vor fi lansate campanii de sensibilizare și sesiuni de formare pentru studenți și personalul academic pentru a promova integritatea academică și a consolida practicile etice de cercetare.

Prin astfel de eforturi conjugate, Republica Moldova urmărește să își consolideze sistemul de învățământ doctoral, să îmbunătățească asigurarea calității și să promoveze o cultură a integrității academice în învățământul superior.

SUBDOMENIUL 4.2: Protecția socială

Reforma 4.4.10-13: Îmbunătățirea calității și accesibilității serviciilor sociale în conformitate cu standardele minime și cu nevoile populației

Provocări

Republica Moldova se confruntă cu provocări în asigurarea unor servicii sociale accesibile și de înaltă calitate, care să respecte standardele minime și să răspundă eficient nevoilor categoriilor vulnerabile a populației. Un obstacol îl reprezintă cadrul de reglementare depășit, care nu asigură un sistem solid de asigurare a calității pentru prestarea serviciilor sociale. Lipsa standardizării contribuie la incoerențe în prestarea și supravegherea serviciilor esențiale.

Fragmentarea sistemelor de management al cazului, care limitează coordonarea între diferitele programe de asistență socială, reprezintă o altă problemă. Implementarea managementului de caz este încă în fazele incipiente, iar eforturile continue sunt esențiale pentru a îmbunătăți calitatea serviciilor publice sociale și de ocupare a forței de muncă.

Pe lângă aceasta, se atestă un deficit de personal specializat care activează în prima linie în domeniul protecției copilului. Această insuficiență de specialiști calificați subminează eficiența și promptitudinea intervențiilor, fapt care face mai dificilă asigurarea siguranței și bunăstării copiilor aflați în situație de risc.

La aceste provocări se adaugă infrastructura digitală fragmentată a sistemului de protecție socială. Ineficiențele în colectarea datelor, monitorizare și prestarea serviciilor afectează capacitatea de evidență a cazurilor, de evaluare a eficacității programelor și acordare promptă a sprijinului persoanelor defavorizate.

Abordarea acestor probleme prin reforma cadrului de reglementare, îmbunătățirea coordonării, consolidarea forței de muncă și modernizarea digitală este esențială pentru îmbunătățirea calității și accesibilității generale a serviciilor sociale în Republica Moldova.

Obiectiv

Reforma urmărește îmbunătățirea calității și accesibilității serviciilor sociale în Republica Moldova. Sistemul unificat de management de caz și cadrul de reglementare de sprijin vor garanta că cetățenii care au nevoie de protecție socială sunt identificați, nevoile lor sunt recunoscute și un nivel minim de asistență le este acordat. Printr-o abordare mai eficientă a problemelor legate de protecția copilului și prin implementarea măsurilor preventive, va fi redus numărul cazurilor de abuz asupra copiilor, fapt care va favoriza o societate mai sănătoasă și prosperă. Reforma va contribui în mod semnificativ la strategia națională mai amplă de protecție socială și la creșterea socioeconomică, asigurând un sistem de servicii rezilient și incluziv în conformitate cu standardele europene.

Măsurile calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Actualizarea regulamentelor privind asigurarea calității și standardele minime de calitate pentru 80% din serviciile sociale. Decembrie 2025.*
- *Cel puțin 30.000 de persoane beneficiază de asistență socială și de servicii de ocupare a forței de muncă prin intermediul unui sistem coerent de management de caz implementat pentru 15 măsuri de asistență socială și ocupare a forței de muncă. Decembrie 2026.*
- *Consolidarea sistemului de protecție a copilului prin recrutarea și menținerea a încă 200 de specialiști în protecția copilului, finanțați de la bugetul de stat. Decembrie 2025.*
- *Sistemul Informațional Automatizat unificat pentru servicii sociale (eSocial) este funcțional, integrând cadrul actual de date al Ministerului Muncii și Protecției Sociale. Următoarele module sunt integrate în sistem: asistență socială, ocupare a forței de muncă și persoane cu dizabilități; modulele sunt pe deplin utilizate și accesibile asistenților sociali și agenților guvernamentale. Iunie 2027.*

Descrierea implementării

Reforma va fi realizată în baza unei abordări cuprinzătoare care combină progresele legislative, administrative și digitale pentru a asigura sustenabilitatea și impactul pe termen lung. Ca parte a cadrului de reglementare și a standardelor de calitate, Ministerul Muncii și Protecției Sociale va coordona eforturile de revizuire și armonizare a standardelor de calitate existente pentru serviciile sociale, aliniindu-le la cele mai bune practici ale UE. În procesele de acreditare și monitorizare a serviciilor sociale vor fi introduse și integrate mecanisme de asigurare a calității. Totodată, prestatorii de servicii sociale vor beneficia de programe de formare privind dezvoltarea competențelor necesare pentru a asigura respectarea standardelor actualizate.

Pentru managementul de caz se va institui un cadru standardizat care va unifica procedurile și va asigura prestarea consecventă a serviciilor în cadrul celor 15 măsuri de asistență socială. Vor fi dezvoltate instrumente digitale și soluții software pentru a permite evidența cazului în timp real și facilita luarea deciziilor informate. În vederea asigurării unei implementări eficiente, asistenții sociali și managerii de caz vor participa la un program de consolidare a capacităților cu privire la noul sistem.

Reforma vizează, de asemenea, consolidarea sistemului de protecție a copilului prin recrutarea a încă 200 de specialiști în protecția copilului. Specialiștii nou recrutați vor beneficia de programe de formare specializate pentru sporirea capacităților și competențelor. Această inițiativă va consolida capacitatea serviciilor, va îmbunătăți mecanismele de răspuns pentru copiii vulnerabili și va asigura servicii de protecție a copilului durabile și de înaltă calitate la nivel național.

Specialiștii în protecția copilului vor fi mobilizați în zonele în care este cea mai mare nevoie de ei, cu un accent deosebit pe comunitățile rurale și defavorizate, care se confruntă cu o incidență ridicată a problemelor legate de protecția copilului.

Digitalizarea va avea un rol-cheie prin dezvoltarea Sistemului Informațional Automatizat pentru servicii sociale (eSocial). Sistemul menționat va fi integrat cu bazele de date existente ale Ministerului Muncii și Protecției Sociale, permițând managementul digital al cazurilor, evidența beneficiarilor și monitorizarea performanței.

Prin realizarea acestor reforme, Republica Moldova va asigura: îmbunătățirea calității și accesibilității serviciilor sociale pentru grupurile vulnerabile; îmbunătățirea coordonării și eficienței asistenței sociale printr-un sistem unificat de gestionare a cazurilor; consolidarea capacității forței de muncă în domeniul serviciilor sociale, asigurând durabilitatea pe termen lung; o infrastructură digitală pe deplin funcțională pentru serviciile sociale, sporind eficiența și eficacitatea deciziilor bazate pe date.

SUBDOMENIUL 4.3: Ocuparea forței de muncă și piața muncii

Reforma 4.5.14-16: Consolidarea politicilor active privind piața muncii și facilitarea participării pe piața muncii, precum și combaterea muncii nedeclarate și a exploatării prin muncă

Provocări

Republica Moldova se confruntă cu provocări în asigurarea unei participări echitabile și bine reglementate pe piața muncii. Nivelul înalt al muncii nedeclarate, care subminează drepturile lucrătorilor, diminuează veniturile fiscale și slăbește sistemele de asigurare socială, este una dintre problemele principale. Persistența ocupării informale a forței de muncă evidențiază lacunele în materie de supraveghere și aplicare. Resursele insuficiente, mecanismele de reglementare depășite și lipsa de coordonare între agențiile relevante îngreunează eforturile de identificare și abordare a încălcărilor normelor de muncă. O altă provocare majoră constă în mecanismele necorespunzătoare de integrare a grupurilor vulnerabile pe piața formală a muncii. Din cauza barierelor sistemice și a lipsei de programe de sprijin specifice, multe persoane întâmpină dificultăți în a accesa oportunități de angajare stabile. În plus, lipsa instrumentelor digitale pentru monitorizarea lucrătorilor temporari și sezonieri complică și mai mult reglementarea pieței muncii. În absența unor sisteme modernizate de evidență și de gestionare a datelor, asigurarea unor condiții de muncă adecvate, prevenirea exploatării și respectarea drepturilor de muncă ale acestor lucrători se dovedesc a fi dificil de realizat.

Obiectiv

Reforma vizează sporirea participării pe piața muncii, combaterea muncii nedeclarate și consolidarea aplicării drepturilor lucrătorilor. Prin implementarea acestei reforme, Republica Moldova își propune să realizeze următoarele:

- Consolidarea aplicării legislației muncii, prin reducerea cazurilor de muncă nedeclarată;
- Consolidarea standardelor de sănătate și siguranță în muncă prin inspecții de stat inopinate;
- Formalizarea muncii temporare și sezoniere, asigurând accesul la prestații sociale și salarii echitabile;

- Transparență și eficiență sporite în monitorizarea dinamicii pieței muncii prin transformarea digitală;
- Creșterea ocupării forței de muncă în rândul femeilor și al persoanelor din zonele rurale. Această reformă este o componentă-cheie a unei strategii naționale mai ample privind piața forței de muncă, prin care se asigură alinierea la standardele UE și promovarea unui mediu economic mai incluziv și mai reglementat.

Măsurile calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Reformarea funcției Inspectoratului de Stat al Muncii, care are competența de a efectua inspecții inopinate în domeniul sănătății și securității, cu eliminarea limitărilor prevăzute de Legea nr. 131/2012 privind controlul de stat. Instituirea unui sistem de monitorizare a recomandărilor formulate în urma vizitelor de inspecție. Decembrie 2025.*
- *Proiect pilot de vouchere digitale pentru combaterea muncii nedecarate în agricultură. 6.000 de lucrători din agricultură sunt înregistrați și devin plătitori de contribuții sociale, iar sistemul informațional este funcțional. Decembrie 2026.*
- *Numărul de beneficiari ai măsurilor active pe piața muncii implementate de Guvern crește cu 400% față de 2024. Cel puțin 60% din beneficiari sunt femei. Cel puțin 10% dintre beneficiari sunt persoane cu dizabilități. Decembrie 2026.*

Descrierea implementării

Reforma va fi realizată prin combinarea modificărilor legislative, măsurilor administrative și inovării digitale pentru a asigura impactul și durabilitatea pe termen lung.

Modificările aduse cadrului juridic, în contextul reformei Inspectoratului de Stat al Muncii, vor permite inspectorilor de muncă să efectueze controale inopinate atât în domeniul raporturilor de muncă cât și în domeniul securității și sănătății în muncă. Aceste schimbări vor fi susținute prin programe de consolidare a capacităților cu scopul de a optimiza mecanismele de aplicare și de a alinia practicile de inspecție la cele mai bune standarde ale UE.

În sectorul agricol, va fi introdus un program pilot de vouchere la nivel național pentru a promova angajarea formală a lucrătorilor sezonieri. Acest sistem va garanta că lucrătorii temporari beneficiază de contracte formale, prestații sociale și salarii echitabile.

Dezvoltarea sistemului informațional www.zilieri.gov.md, care va servi drept platformă centralizată pentru înregistrarea, monitorizarea și reglementarea activității lucrătorilor zilieri și sezonieri din Moldova, va constitui o inovație digitală esențială. Sistemul va integra contracte digitale, verificarea în timp real a statutului de angajat și mecanisme de raportare pentru a spori transparența. În vederea asigurării asimilării pe scară largă, va fi desfășurat un program cuprinzător de formare cu privire la utilizarea platformei, adresat atât angajatorilor, cât și lucrătorilor.

În afară de aceasta, va fi extins accesul la măsuri active pe piața forței de muncă, ceea ce va permite unui număr mai mare de șomeri să beneficieze de cursuri de formare profesională, formare la locul de muncă și de stagii profesionale. Pentru a spori rata de participare a forței de muncă, în special în rândul grupurilor vulnerabile din zonele rurale, va fi acordat sprijin suplimentar.

SUBDOMENIUL 4.4: Sănătatea

Reforma 4.6.17-18: Îmbunătățirea calității prestării serviciilor de sănătate la nivel național

Provocări

În Republica Moldova, numărul de paturi de spital înregistrează o tendință descrescătoare, fapt care oglindește scăderea demografică generală. În 2023, numărul total de paturi de spital era cu 5% mai mic decât în 2019, fiind în concordanță cu reducerea populației țării. În pofida acestui declin, Republica Moldova se menține peste media UE la capitolul numărului de paturi de spital la 1.000 de locuitori. Totuși, datele indică faptul că asistența spitalicească este suprareprezentată în sistemul de sănătate moldovenesc în comparație cu standardele UE, ceea ce denotă o utilizare excesivă a serviciilor spitalicești.

Rata medie de ocupare a paturilor în orașele mari este deosebit de ridicată, și anume, de 87%, semnalând posibile supraîncărcări în aceste zone. Pentru anumite specialități, cum ar fi oncologia și nefrologia, rata de ocupare depășește

95%. Un aspect interesant este faptul că aproape jumătate (46,7%) din toate spitalizările din anul 2023 au fost înregistrate în capitală, fapt care scoate în evidență dependența disproporționată de serviciile de spitalizare urbane.

Construcția de spitale regionale noi și creșterea capacității de paturi în orașele mai mici sunt esențiale pentru remedierea acestor dezechilibre. Totuși, simpla adăugare de noi structuri nu va determina îmbunătățirea rezultatelor asistenței medicale, cu excepția cazului în care acestea sunt integrate într-o rețea regională funcțională de trimitere. Un astfel de sistem ar asigura o îngrijire coordonată la diferite niveluri de prestatori de servicii, optimizând resursele spitalicești și îmbunătățind accesul la nivelurile corespunzătoare de îngrijire.

Procesul de regionalizare a rețelei de spitale din Republica Moldova, aflat deja în desfășurare, va fi consolidat prin construirea a două spitale regionale noi, finanțate prin facilitățile acordate în cadrul Planului de creștere al UE. Îmbunătățirea accesului la asistență medicală complexă în afara capitalei va spori echitatea accesului la asistență medicală pentru rezidenții din regiunile din afara orașului capitală, reducând în același timp plățile din buzunar/directe pentru asistență medicală.

În același timp, simpla adăugare de spitale noi nu va determina îmbunătățirea protecției financiare a pacienților sau asigurarea unui acces echitabil. Aceste structuri noi vor trebui să fie integrate într-o rețea regională funcțională de trimitere, capabilă să asigure îngrijiri coordonate între prestatorii de diferite niveluri, pentru a facilita prestarea corespunzătoare a serviciilor de asistență medicală. În prezent, nivelurile de îngrijire pentru spitale și parcursurile clinice regionale specifice pentru pacienți nu sunt finalizate și sunt implementate doar pentru anumite domenii de boli.

Cadrul de reglementare actual pentru sistemul național de autorizare a specialiștilor din domeniul sănătății din Republica Moldova, în principal reprezentat de Legea ocrotirii sănătății nr. 411/1995 și de Legea cu privire la exercitarea profesiei de medic nr. 264/2005, necesită a fi structurat pentru a asigura în mod adecvat monitorizarea și validarea continuă a competențelor specialiștilor din domeniul sănătății. Responsabilitățile de monitorizare și aplicare sunt fragmentate, în special cu privire la gestionarea dreptului de a profesa. În plus, Republica Moldova are nevoie de un mecanism mai aliniat la standardele UE în autorizarea cadrelor medicale străine. La nivel general, lipsește un organism de reglementare dedicat și independent care să supravegheze în mod sistematic procesele de licențiere, dezvoltare profesională continuă și monitorizare a conformității.

Obiectiv

Reforma are ca obiectiv crearea condițiilor pentru un sistem descentralizat de asistență medicală, care să permită disponibilitatea regională a serviciilor de asistență medicală și să asigure că lucrătorii din domeniul sănătății au calificările necesare pentru serviciile pe care le prestează. Rețeaua regională de trimitere va permite transferul pacienților de la un prestator la altul în cadrul unei regiuni. Acest sistem organizat de trimitere va asigura acordarea de asistență medicală în mod corespunzător în cadrul sistemului de sănătate, cu criteriile de trimitere bazate pe riscul pacienților și resursele adecvate ale prestatorului de asistență medicală (de ex., numărul de specialiști, opțiunile de diagnostic și tratament, experiența cu patologii specifice etc.).

Parcursurile clinice regionale dezvoltate oferă specialiștilor medicali din spitalele de nivel inferior previzibilitatea și criteriile necesare pentru a referi pacienții la prestatorii de nivel superior atunci când sunt necesare îngrijiri mai complexe. Spitalele de nivel superior trebuie, de asemenea, să fie în măsură să trimită pacienții înapoi la spitalele de nivel inferior pentru reabilitare, fapt care va determina eliberarea capacității, reducerea duratei medii de spitalizare și creșterea ratei de ocupare a paturilor - exact opusul situației actuale. Pe lângă aceasta, cu ajutorul instrumentelor bazate pe dovezi, vor fi identificate și definite criteriile de reducere la minimum a internărilor pentru afecțiunile care nu necesită îngrijiri complexe și care pot fi gestionate în spitalele de nivel secundar sau în cadrul asistenței medicale primare.

Măsurile calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Ca parte a reformei sistemului spitalicesc care vizează descentralizarea asistenței medicale specializate, procesul de integrare a spitalelor regionale specializate existente și viitoare în cadrul rețelei spitalicești progresaază prin dezvoltarea unei rețele regionale integrate de trimitere. Iunie 2027.*
- *Introducerea sistemului național de licențiere a activității specialiștilor din domeniul sănătății pentru a se asigura că toți lucrătorii din domeniul sănătății sunt calificați pentru a presta servicii medicale sigure și de calitate și că cel puțin 200 de specialiști din domeniul sănătății primesc formare specializată privind modelele moderne de îngrijire. Decembrie 2027.*

Descrierea implementării

Implementarea rețelilor integrate de trimitere în Republica Moldova urmărește reorganizarea serviciilor specializate de asistență medicală, cu asigurarea unui acces echitabil prin definirea rolurilor spitalelor, stabilirea criteriilor de trimitere și

crearea unor structuri de finanțare de sprijin. Procesul va demara cu planuri regionale de evaluare a capacităților prestatorilor de servicii medicale, prin clasificarea spitalelor în funcție de infrastructură, resurse și competențe, în diferite niveluri de îngrijire, în vederea simplificării trimerilor. Împreună cu specialiștii din domeniul sănătății, vor fi elaborate criterii de trimitere clinică, pornind de la orientări bazate pe dovezi și adaptate la nevoile Republicii Moldova. Aceste criterii vor ajuta medicii din spitalele de nivel inferior să refere cazurile în mod corespunzător la unitățile de nivel superior. Mecanismele de contra referire vor permite spitalelor regionale să transfere pacienții înapoi pentru reabilitare, optimizând utilizarea spitalelor și fluxul de pacienți.

Vor fi elaborate parcursuri clinice regionale pentru principalele afecțiuni medicale, care vor detalia rolurile spitalelor, procedurile de transfer al pacienților și coordonarea îngrijirilor pentru asigurarea continuității. Cadrul de guvernanță va institui organisme de coordonare din cadrul spitalelor și al autorităților din domeniul sănătății, promovând astfel colaborarea și supravegherea. Coordonarea din partea Ministerului Sănătății va asigura responsabilitatea în ceea ce privește funcționarea rețelei.

Un model de finanțare integrată va stimula respectarea protocoalelor de trimitere, cu utilizarea mecanismelor de plată precum plățile grupate corelate cu standardele de calitate și rezultatele, inspirate din sistemele europene reușite. Investițiile în canalele de comunicare și în capacitățile de transfer, inclusiv în telemedicină, vor îmbunătăți schimbul de informații clinice și transferul pacienților în timp util.

Succesul implementării depinde de o coordonare eficientă, orientări clinice clare, guvernanță de sprijin și un cadru de finanțare integrat, bazat pe cele mai bune practici regionale.

Implementarea sistemului național de licențiere va demara cu reforme legislative de analiză a cadrelor de reglementare actuale și ulterior propunere a actualizărilor acestora în consultare cu părțile interesate. Următorul pas implică instituirea unui organism național de licențiere și acreditare cu o guvernanță clară și procese operaționale aliniate la standardele UE și OMS. Acest organism va ține un registru actualizat al specialiștilor licențiați și va efectua verificări periodice ale conformității.

În colaborare cu Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie, vor fi revizuite programele educaționale pentru a asigura alinierea la standardele actualizate. Transparența procesului de reformă va fi asigurată prin consultările cu părțile interesate. Vor fi organizate ateliere de formare pentru a pregăti personalul implicat în reglementare și specialiștii din domeniul sănătății cu privire la noile cerințe.

Această reformă va consolida siguranța pacienților, standardele de servicii și eficiența generală a asistenței medicale în Republica Moldova, în special în beneficiul cetățenilor din zonele slab deservite, prin îmbunătățirea accesului la servicii specializate. Pacienții vor beneficia de o asistență medicală mai coordonată, reducere a spitalizărilor și scădere a costurilor asistenței medicale. Cadrele medicale vor beneficia de standarde îmbunătățite și de oportunități de formare. Ministerul Sănătății va colabora îndeaproape cu autoritățile locale, conducerea spitalelor, CNAM și alte instituții pentru a asigura sustenabilitatea și succesul implementării.

Reforma 4.7.19-20: Instrumente integrate pentru transformarea digitală disponibile pentru asigurarea unui acces și calități îmbunătățite ale asistenței medicale

Provocări

Republica Moldova nu dispune de o strategie de e-Sănătate aprobată și de un cadru de reglementare pentru sănătatea digitală, iar acest lucru împiedică dezvoltarea serviciilor de asistență medicală și interoperabilitatea cu standardele UE. Nu există un concept structurat pentru un sistem de dosar electronic de sănătate (DES), ceea ce limitează gestionarea și accesul la datele pacienților. Prestatorii de servicii medicale se confruntă cu sisteme electronice fragmentate între agenții, fapt care limitează schimbul de date și procesul decizional. Există o infrastructură operațională de e-guvernare, dar sisteme esențiale precum Sistemul Informații privind Asistența Medicală Primară rămân deconectate, deși generează zilnic cantități mari de date privind pacienții.

În plus, Republica Moldova nu dispune de un lanț de aprovizionare fiabil pentru produsele medicale, situație care cauzează ineficiențe și penurii, exacerbate în special de războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei, care a afectat 15% din aprovizionarea cu medicamente. Începând cu iunie 2024, se atestă probleme de disponibilitate în cazul a 12 medicamente esențiale, majoritatea figurând pe lista OMS a medicamentelor esențiale. Deși au fost întreprinse măsuri pentru a contracara penuria de medicamente, acestea nu reușesc să asigure un răspuns rapid la crize. Guvernul acordă prioritate dezvoltării unui sistem integrat de urmărire și localizare a stocurilor de medicamente, cu scopul de a identifica tendințele și de a permite acțiuni preventive împotriva penuriei.

Obiectiv

Elaborarea și aprobarea cadrului juridic necesar care să faciliteze instituționalizarea serviciilor medicale digitale, urmată de dezvoltarea, implementarea și aplicarea DES, cu asigurarea alinierii reglementărilor la recomandările UE. Implementarea unui sistem integrat de urmărire și localizare pentru monitorizarea lanțurilor de aprovizionare cu medicamente, îmbunătățirea gestionării stocurilor și atenuarea riscului de penurie de medicamente.

Măsurile calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- Consolidarea digitalizării sectorului sănătății prin implementarea dosarelor electronice de sănătate (DES) pentru 40% din populația asigurată. Decembrie 2027.
- Digitalizarea serviciilor din sectorul sănătății prin implementarea unui sistem integrat de urmărire și repetare. Decembrie 2026.

Descrierea implementării

Ministerul Sănătății va implementa strategia de e-Sănătate și cadrul juridic aferent până în 2025, în conformitate cu concluziile UE din 2017 pe tema „Sănătatea în societatea digitală”. Acest demers implică evaluarea nevoilor, elaborarea cadrului juridic, consultări publice și achiziții publice pentru dezvoltarea sistemului. Până în decembrie 2025, va fi creat punctul național de contact pentru e-Sănătate pentru a spori interoperabilitatea cu sistemele digitale de sănătate ale UE în vederea asigurării unui mai bun schimb de date.

Până la sfârșitul anului 2026, vor fi finalizate conceptul și arhitectura sistemului de dosare electronice de sănătate (DES) în vederea implementării la nivel național, precum și cadrul de reglementare aprobat care va detalia standardele de gestionare securizată a datelor. După aprobarea cadrelor de lucru și de reglementare, va începe dezvoltarea sistemului DES, iar ministerul va supraveghea implementarea prin programe pilot, acoperire națională, formare a personalului și campanii de sensibilizare, urmărind progresul prin intermediul datelor de utilizare și al ratelor de acoperire. Până la sfârșitul anului 2027, instituțiile-cheie vor dispune de un sistem DES complet funcțional, care va oferi acces securizat și în timp real la dosarele pacienților.

Obiectivul este ca cel puțin 40% din populația asigurată să aibă un DES activ până în 2027, fiind astfel demonstrată asimilarea cu succes a sistemului și digitalizarea dosarelor medicale.

Ministerul și Agenția Medicamentului și Dispozitivelor Medicale vor implementa un sistem de urmărire și localizare în conformitate cu standardele OMS și UE, solicitând furnizorilor de medicamente să raporteze nivelurile stocurilor în vederea asigurării unei gestionări proactive a penuriei. Disponibilitatea aprovizionării continue va fi asigurată de un sistem de inventariere farmaceutică. Până la sfârșitul anului 2025, conceptul și arhitectura sistemului național de urmărire și reperare vor fi finalizate, iar părțile interesate vor trebui să raporteze actualizările stocurilor pentru a facilita gestionarea riscurilor.

Având în vedere provocările legate de resurse și infrastructură, implementarea va fi etapizată, și va începe cu o analiză a lanțului național de aprovizionare cu produse farmaceutice care va sta la baza elaborării unui raport cuprinzător. Sistemul va îmbunătăți gestionarea stocurilor prin schimbul eficient de date, detectarea lipsei stocurilor și analiza predictivă, utilizând coduri de bare conforme GS1 pentru identificarea produselor. Monitorizarea electronică va asigura o previziune exactă a cererii și notificări de reprovizionare în timp util, consolidând capacitatea de reziliență a țării în fața penuriei de aprovizionare.

Cadrul legislativ pentru sistemul de urmărire și localizare cu descrierea detaliată a cerințelor de conformitate și de partajare a datelor va fi aprobat până în martie 2026. Performanța sistemului va fi evaluată în cadrul unei faze pilot, consultările cu părțile interesate asigurând alinierea la procesele operaționale. Va fi elaborată o analiză a costurilor și o strategie de durabilitate pentru a menține accesibilitatea, cu asigurarea în același timp a accesului pacienților. Securitatea datelor va respecta standardele internaționale, fiind desfășurate formări, elaborate strategii de comunicare și asigurată implicarea continuă a părților interesate pentru implementarea cu succes a sistemului.

Sistemul de urmărire și localizare va fi operațional până în decembrie 2027, asigurând monitorizarea în timp real a stocurilor pentru a preveni penuria și spori eficiența și securitatea lanțului de aprovizionare. Pacienții din Republica Moldova vor beneficia de un acces îmbunătățit la asistență medicală și medicamente prin intermediul infrastructurii digitale îmbunătățite, în timp ce cadrele medicale se vor bucura de fluxuri de lucru raționalizate și de acces securizat la dosarele pacienților prin intermediul sistemului DES. Ministerul Sănătății, Agenția Medicamentului și Dispozitivelor Medicale și Compania Națională de Asigurări în Medicină vor avea roluri-cheie în ceea ce privește politica, implementarea și supravegherea, cu sprijin suplimentar din partea diferitelor părți interesate, inclusiv Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie, societatea civilă și parteneri internaționali precum UE și OMS.

Reforma 4.8.21: Acces sporit la tratamente inovatoare pentru pacienții cu povară ridicată a bolii

Provocări

Reglementările cu privire la medicamente și activitățile farmaceutice din Republica Moldova au fost aprobate inițial cu mai bine de 20 de ani în urmă. Deși au fost efectuate recent unele actualizări - cum ar fi introducerea recunoașterii reciproce și a procedurilor accelerate pentru produsele autorizate de Agenția Europeană pentru Medicamente - legea privind medicamentele necesită o revizuire cuprinzătoare. Această reformă urmărește să consolideze sectorul farmaceutic, în concordanță cu unul dintre obiectivele-cheie ale Strategiei naționale de sănătate 2030 a Republicii Moldova. Domeniile-cheie de interes includ studiile clinice, procedurile de autorizare, modificările autorizației de introducere pe piață și terapiile avansate.

Chiar dacă, începând cu anul 2019, în Republica Moldova, se atestă o scădere a ponderii plăților anuale din buzunar pentru asistență medicală, cea mai mare cotă a cheltuielilor cu asistența medicală din totalul plăților din buzunar este pentru medicamente, care au reprezentat 59% din total în 2023 (sursa datelor: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova). Începând cu 2025, lista pozitivă de medicamente rambursate, care asigură acoperirea medicamentelor pentru pacienții asigurați, a inclus 171 de medicamente (denumiri comune internaționale) și constă exclusiv din medicamente generice. În plus, multe medicamente care sunt deja autorizate și rambursate în țările vecine nu sunt încă rambursate în Republica Moldova. În prezent, există o lacună legislativă care împiedică prioritizarea eficientă a medicamentelor inovatoare propuse pentru a fi incluse pe lista pozitivă de rambursare, iar metodele specifice de contractare pentru aceste medicamente inovatoare nu au fost încă puse în aplicare pentru a asigura utilizarea eficientă a fondurilor publice. Această situație afectează mulți pacienți, în special în domeniile cu o povară socială și economică ridicată a bolilor, cum ar fi cancerul.

Obiectiv

Obiectivul principal este alinierea reglementărilor farmaceutice din Republica Moldova la standardele europene prin modernizarea domeniilor-cheie, cum ar fi autorizarea medicamentelor, studiile clinice, inspecțiile și terapiile avansate, îmbunătățind în același timp accesul la medicamentele inovatoare și accesibilitatea acestora prin reducerea plăților din buzunar și includerea a cel puțin două tratamente inovatoare pentru bolile cu povară ridicată pe lista de rambursare pozitivă.

Măsurile calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Revizuirea Legii cu privire la medicamente și includerea a cel puțin două medicamente inovatoare în lista pozitivă de medicamente rambursate. Revizuirea regulamentelor în sensul includerii acordurilor de partajare a riscurilor. Decembrie 2026.*

Descrierea implementării

Ministerul Sănătății, în colaborare cu Agenția Națională a Medicamentului și Dispozitivelor Medicale, avansează în elaborarea proiectului noii Legii cu privire la medicamente. Proiectul va fi supus etapelor procedurale legale, inclusiv lecturile în Parlament, și va fi aprobat în versiune finală de către Parlamentul Republicii Moldova.

Includerea medicamentelor inovatoare în lista pozitivă de rambursare pentru zonele cu o povară ridicată a bolii implică mai multe activități. Procesul de stabilire a priorităților pe baza dovezilor pentru includerea medicamentelor inovatoare pe lista de rambursare se realizează prin intermediul procesului de evaluare a tehnologiilor medicale (ETM) bazat pe principiile descrise în Regulamentul UE 2021/2282. În acest scop, instituția responsabilă de funcțiile ETM va pilota faza de evaluare pentru cel puțin două medicamente inovatoare, cu contribuția tehnică a experților din instituțiile publice de sănătate.

Concluziile rapoartelor ETM vor fi evaluate de o comisie interinstituțională prezidată de Ministerul Sănătății, după care va fi inițiat un proces de contractare cu partajarea riscurilor pentru medicamentele care primesc recomandări pozitive. Prin acest tip de contractare, autoritățile din domeniul sănătății vor fi mai bine poziționate pentru a obține un raport calitate-preț mai avantajos pentru medicamentele inovatoare. Procesul va fi finalizat atunci când cel puțin două medicamente inovatoare vor fi incluse pe lista pozitivă de rambursare, fiind astfel asigurat un acces mai bun la medicamente cost-eficiente pentru pacienți și diminuându-se povara financiară pentru pacienții cu o povară ridicată a bolilor.

5. DOMENIUL DE POLITICI 5: TRANZIȚIA VERDE ȘI CAPITALUL NATURAL

Introducere

Domeniul de politici 5 al Agendei de reforme reprezintă o succesiune de pași mențiți să transforme guvernanta de mediu și climatică din Republica Moldova. Este abordată necesitatea critică de a spori protecția mediului, a promova dezvoltarea cu emisii reduse de carbon și asigura gestionarea durabilă a resurselor naturale. Aceste reforme sunt esențiale nu numai pentru stabilitatea economică pe termen lung a țării, ci și pentru alinierea la directivele de mediu ale Uniunii Europene și la obiectivele climatice internaționale. Consolidarea guvernantei de mediu și a capacităților instituționale, în paralel cu modernizarea sistemelor de gestionare a deșeurilor, și a materialelor periculoase, stau la baza agendei. Agenda pune accentul pe atenuarea și adaptarea la schimbările climatice, cu accent pe reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, creșterea eficienței energetice și consolidarea rezilienței la riscurile climatice. Printre acțiunile-cheie se numără, de asemenea, îmbunătățirea protecției biodiversității, abordarea degradării terenurilor și tranziția către o economie circulară. Prin adoptarea acestei abordări multidimensionale, Republica Moldova își propune să dezvolte o economie rezilientă, cu emisii reduse de carbon și eficiență din punctul de vedere al utilizării resurselor naturale, îmbunătățind astfel sănătatea publică și respectând standardele UE privind obligațiile de mediu.

SUBDOMENIUL 5.1: Protecția mediului și acțiuni climatice

Reforma 5.1.1-4: Stabilirea unor condiții de concurență echitabile în domeniul mediului prin modernizarea guvernantei de mediu și promovarea dezvoltării cu emisii reduse de carbon

Provocări

Cadrul de guvernanta de mediu din Republica Moldova se confruntă în prezent cu ineficiențe structurale, capacități instituționale limitate și claritate insuficientă a reglementărilor, ceea ce afectează în mod semnificativ protecția eficientă a mediului și dezvoltarea cu emisii reduse de carbon. Instituțiile-cheie, cum ar fi Agenția de Mediu și Inspectoratul pentru Protecția Mediului (IPM), se confruntă cu constrângeri substanțiale, inclusiv personal insuficient, mandate ambigue sau care se suprapun și practici operaționale depășite. Aceste limitări împiedică capacitatea țării de a gestiona eficient substanțele chimice, efectua evaluări aprofundate ale impactului asupra mediului (EIM) și evaluări strategice de mediu (SEA), să impună măsuri legate de schimbările climatice și să răspundă prompt la incidentele de mediu. În plus, Republica Moldova nu dispune în prezent de un sistem cuprinzător de răspundere pentru daune aduse mediului, ceea ce slăbește mecanismele de responsabilizare și subminează eforturile de aplicare eficientă a principiului „poluatorul plătește”.

Alte provocări decurg din deficiențele în gestionarea Fondului Național pentru Mediu. Practicile existente sunt lipsite de transparență, de criterii clare de selecție a proiectelor și de mecanisme riguroase de supraveghere. Aceste deficiențe diminuează eficiența investițiilor de mediu și erodează încrederea publică. În plus, cadrul normativ privind taxele de mediu și plățile pentru poluare aplicat în Republica Moldova este învechit, întrucât nu încurajează practicile ecologice și nici nu penalizează în mod adecvat nerespectarea acestora. Absența unui sistem modern și integrat de gestionare a datelor și informațiilor de mediu limitează și mai mult capacitatea de monitorizare, raportare și reacție eficientă la problemele de mediu, subminând conformitatea țării cu directivele UE privind standardele de mediu.

Obiective

Reforma vizează instituirea unui sistem de guvernanta de mediu transparent, eficient și receptiv, aliniat la practicile UE. Inițiativa vizează îmbunătățiri substanțiale la capitolul capacitate instituțională, claritate a reglementărilor și transparență publică. Printre obiectivele-cheie se numără consolidarea rolurilor și responsabilităților instituțiilor de mediu, modernizarea mecanismelor de aplicare a legislației de mediu și de răspundere pentru mediul înconjurător, sporirea transparenței și eficacității Fondului Național pentru Mediu, care prevede implementarea deplină a directivelor EIA și SEA, reformarea sistemului de plăți și taxe de mediu și instituirea unei platforme digitale integrate a sistemului de informații referitoare la mediu.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- Domeniul reglementării și al aplicării legislației de mediu este consolidat substanțial prin implementarea funcțiilor-cheie ale Ministerului Mediului, Inspectoratului pentru Protecția Mediului și Agenției de Mediu, punerea în aplicare a funcției de control/reglementare în domeniul mediului, precum și a funcțiilor care decurg din directivele privind legislația orizontală (inclusiv Evaluarea Impactului asupra Mediului și Evaluarea Strategică a Mediului), asigurând numărul de personal relevant pentru o implementare eficientă. Iunie 2026

- *Finalizarea reformei Fondului Național pentru Mediu, în special prin asigurarea unei finanțări adecvate, publicarea apelurilor de propuneri de proiecte / Oportunităților de finanțare, adoptarea unor norme și criterii de selecție clare și transparente pentru proiecte, instituirea unei comisii de evaluare și publicarea proiectelor care urmează să fie finanțate, dar și a celor deja finanțate, precum și raportarea privind implementarea proiectelor. Decembrie 2025*
- *Asigurarea caracterului executoriu al noii Legi privind răspunderea pentru mediul înconjurător în conformitate cu Directiva 2004/35/CE. Iunie 2026*
- *Instituirea unui sistem actualizat de plăți pentru poluarea mediului și de taxe pentru utilizarea resurselor naturale. Iunie 2027*

Descrierea implementării

Reforma va fi coordonată de Ministerul Mediului, în colaborare strânsă cu Agenția de Mediu și Inspectoratul pentru Protecția Mediului. Restructurarea instituțională va delimita clar responsabilitățile, în special în ceea ce privește autorizațiile de mediu, gestionarea substanțelor chimice și monitorizarea emisiilor. Nivelul corespunzător de personal, formare și resurse va sprijini consolidarea capacității instituționale, asigurând aplicarea și respectarea efectivă a legislației.

Mecanismul de reacție rapidă la incidentele de mediu va include sisteme digitale de alertă, facilitând gestionarea incidentelor în timp real. Orientările transparente și metodologiile standardizate vor spori eficacitatea inspecțiilor și a intervențiilor în domeniul mediului. În rezultatul reformei Fondului Național pentru Mediu vor fi asigurate criterii de selecție clare și publice, o comisie de evaluare independentă și publicarea periodică a rezultatelor proiectelor.

Capacitatea administrativă va fi la un nivel care să permită îndeplinirea atribuțiilor ce decurg din directivele legislației orizontale (EIA, SEA) și să asigure implementarea lor eficientă (inclusiv printr-un număr suficient de funcționari publici). Evaluările Impactului asupra Mediului vor fi realizate pentru toate investițiile majore. Evaluările Strategice de Mediu vor fi efectuate pentru toate planurile și programele majore.

Cadrul actualizat de răspundere pentru mediul înconjurător va include practici aliniate la cele ale UE, susținute de programe cuprinzătoare de formare a inspectorilor. Reformele în domeniul taxelor de mediu și plăților pentru poluarea mediului vor implica revizuirile legislative, orientări transparente și mecanisme eficiente de aplicare care să reflecte principiul „poluatorul plătește”. Dezvoltarea unei platforme digitale integrate de mediu va îmbunătăți în continuare transparența, disponibilitatea datelor și implicarea părților interesate.

Beneficiarii acestei reforme sunt cetățenii, întreprinderile și instituțiile de mediu din Republica Moldova, care vor beneficia de îmbunătățirea calității mediului, creșterea transparenței și îmbunătățirea eficienței instituționale. Principalele părți interesate includ Ministerul Mediului, Agenția de Mediu, Inspectoratul pentru Protecția Mediului, partenerii internaționali, furnizorii de soluții IT, ONG-urile și organizațiile societății civile.

Reforma 5.2.5: Sistem de monitorizare și colectare de date pentru a contribui la elaborarea politicilor de mediu

Provocări

Republica Moldova nu dispune în prezent de un sistem integrat și cuprinzător de monitorizare și de date de mediu, fapt care limitează considerabil capacitatea de a formula, implementa și evalua politici de mediu eficiente. Datele de mediu sunt fragmentate între mai multe agenții și sisteme, ceea ce duce la inconsecvențe, dublarea eforturilor, utilizarea ineficientă a resurselor și reducerea fiabilității evaluărilor de mediu. În plus, practicile și tehnologiile existente de colectare a datelor sunt depășite, lucru care afectează capacitatea țării de a respecta standardele UE privind datele de mediu și obligațiile de raportare, în special cele stabilite de Agenția Europeană de Mediu (AEM). Lipsa unei platforme informaționale unificate limitează accesul publicului la informații de mediu fiabile, subminând transparența, responsabilitatea publică și participarea la luarea deciziilor în materie de mediu.

Obiective

Obiectivul principal al acestei reforme este de a crea o platformă de informații de mediu unificată și integrată pentru colectarea, gestionarea și diseminarea sistematică a datelor de mediu, aliniind în totalitate practicile de monitorizare ale Republicii Moldova la standardele UE și AEM. Platforma va asigura accesibilitatea publică la informații de mediu complete și de înaltă calitate, fiind astfel facilitată elaborarea de politici bazate pe dovezi, sporită transparența și promovată implicarea civică activă în guvernarea de mediu.

Reforma vizează în special dezvoltarea unei infrastructuri tehnice solide și a unor protocoale clare pentru integrarea datelor, standardizarea practicilor de raportare a datelor de mediu și facilitarea schimbului eficient de date între agenții.

Prin asigurarea unei interoperabilități mai strânse cu sistemele europene, Republica Moldova va fi în măsură să respecte în mod eficient obligațiile internaționale de raportare privind mediul și să consolideze capacitățile interne de gestionare a mediului.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Asigurarea accesului publicului la informațiile referitoare la mediu prin crearea unei platforme unice de informații referitoare la mediu, finalizarea specificațiilor IT pentru dezvoltarea sistemului integrat de informații și lansarea procesului de achiziții publice. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Procesul de implementare va include acțiuni structurate coordonate în principal de Ministerul Mediului, în colaborare cu Agenția de Mediu și alte autorități relevante. Primele măsuri vor fi elaborarea și aprobarea unui concept tehnic detaliat, care să contureze arhitectura, protocoalele de gestionare a datelor și interoperabilitatea cu sistemele naționale și internaționale existente. Această fază va fi susținută de consultări ale experților și de angajamente ale părților interesate, asigurând integrarea globală și utilizabilitatea practică.

În urma aprobării conceptului tehnic, se va efectua o analiză externă pentru a evalua conformitatea platformei cu standardele UE, validând funcționalitatea, interoperabilitatea și calitatea datelor. După obținerea unui feedback pozitiv, va fi inițiată procedura de achiziție a sistemelor IT aliniate la standardele naționale și ale UE, cu respectarea procedurilor transparente și competitive pentru a asigura responsabilitatea și utilizarea optimă a resurselor. Reforma va fi implementată ținând cont de cerințele Agenției Europene de Mediu (EEA), în coordonare cu aceasta.

Printre beneficiarii acestei reforme se numără instituțiile guvernamentale, care își vor îmbunătăți capacitățile de elaborare a politicilor de mediu bazate pe date, precum și organizațiile de mediu, care vor beneficia de date fiabile în sprijinul cercetării și al acțiunilor de promovare. Întreprinderile și părțile interesate din industrie vor beneficia de reglementări mai clare, ceea ce va permite reducerea costurilor de conformare și a incertitudinii. Publicul larg va beneficia în mod semnificativ de o transparență sporită, acces mai facil la informațiile de mediu și oportunități sporite de participare civică informată.

Printre principalele părți interesate implicate în implementare se numără Ministerul Mediului, Agenția de Mediu, Inspectoratul pentru Protecția Mediului, furnizorii IT responsabili de dezvoltarea tehnică, ONG-urile, instituțiile de cercetare și partenerii internaționali care oferă asistență tehnică și financiară. ONG-urile și organizațiile societății civile vor juca un rol esențial în asigurarea transparenței, încurajarea participării publicului și menținerea responsabilității pe tot parcursul procesului de implementare, consolidând astfel angajamentul Republicii Moldova față de guvernanta de mediu durabilă aliniată la standardele europene.

Reforma 5.3.6-8: Stoparea pierderii biodiversității, protejarea biodiversității și a ecosistemelor naturale

Provocări

Eforturile Republicii Moldova de protejare a biodiversității sunt afectate în mod semnificativ de lipsa unui sistem cuprinzător de inventariere a pădurilor. În prezent, nu există un inventar forestier operațional continuu, ceea ce împiedică monitorizarea, evaluarea și gestionarea durabilă și eficientă a celor aproximativ 365.000 de hectare de ecosisteme forestiere din țară. Fără o monitorizare sistematică și continuă, autoritățile naționale nu pot asigura o evidență fiabilă a schimbărilor, nu pot detecta în mod prompt riscurile și nu pot implementa politici informate și aliniate la practicile UE. Pe lângă aceasta, nu există un cadru instituțional dedicat pentru gestionarea ariilor naturale protejate, ceea ce duce la competențe fragmentate și conflicte în cadrul structurilor existente, în special cu Agenția Moldsilva. Responsabilitățile pentru gestionarea ariilor naturale protejate sunt în prezent dispersate între mai multe instituții, ceea ce duce la ineficiență, responsabilitate neclară și implementare ineficientă a politicilor de conservare. Absența unei autorități dedicate împiedică, de asemenea, capacitatea Republicii Moldova de a trece de la Rețeaua Emerald existentă la siturile Natura 2000, limitând cooperarea internațională și eforturile de aliniere la UE.

Obiective

Obiectivul principal al acestei reforme este de a stopa pierderea biodiversității prin îmbunătățirea gestionării ecosistemelor forestiere, instituționalizarea unei guvernante de mediu cuprinzătoare și alinierea cadrului de protecție a biodiversității din Republica Moldova la standardele UE. Concret, reforma vizează implementarea unui sistem de inventariere forestieră continuă (IFC) care să asigure monitorizarea, gestionarea și conservarea fiabilă a pădurilor. În plus, instituirea unei autorități dedicate gestionării ariilor naturale protejate va spori responsabilitatea, va consolida conservarea

biodiversității și va facilita tranziția eficientă de la Rețeaua Emerald la siturile Natura 2000. Aceste acțiuni vor asigura în mod colectiv gestionarea durabilă a ecosistemelor, consolida conservarea biodiversității și integra Republica Moldova în cadrele de mediu mai ample ale UE.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Inventarul fondului forestier național este instituționalizat și finalizat (100%) în conformitate cu baza juridică și metodologia modificate și este instituit inventarul forestier continuu. Decembrie 2027*
- *O instituție separată responsabilă de gestionarea tuturor ariilor naturale protejate și de asigurarea resurselor adecvate pentru gestionarea acestora, este înființată și operațională, inclusiv cu aprobarea bazei juridice, a sediului alocat, orientărilor și procedurilor operaționale pentru această instituție și recrutarea a minim 50% din personal. Decembrie 2026*
- *Elaborarea, în conformitate cu criteriile științifice, a Propunerii Republicii Moldova pentru siturile Natura 2000 (Directiva privind păsările și habitatele) și transmiterea către Comisia Europeană. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Procesul de implementare va începe cu stabilirea inventarului forestier continuu (IFC), prin utilizarea unor tehnici sistematice de eșantionare care includ parcele de eșantionare permanente și temporare. ICAS va fi desemnată ca instituție responsabilă și va fi supusă unei îmbunătățiri structurale, inclusiv în ceea ce privește personalul și formarea, pentru a desfășura în mod eficient activități de inventariere forestieră continuă.

Concomitent, va fi înființată o nouă autoritate dedicată exclusiv gestionării ariilor naturale protejate, care va aborda suprapunerile și ineficiențele instituționale existente. În acest scop, va fi definit cadrul juridic, vor fi desemnați cel puțin 20 de membri ai personalului specializat, vor fi stabilite orientările operaționale, va fi asigurată infrastructura și alocarea bugetară necesară, precum și pregătirea pentru implementarea Natura 2000.

Propunerea Republicii Moldova pentru siturile Natura 2000 va fi elaborată în baza unor evaluări cuprinzătoare, obiective de conservare clar articulate și planuri de gestionare fiabile, fiind astfel asigurată alinierea la Directivele UE privind păsările și habitatele.

Printre beneficiari se numără cetățenii din Republica Moldova, care se vor bucura de îmbunătățirea calității mediului și de conservarea biodiversității. Fermierii, proprietarii locali de terenuri și părțile interesate din comunitate vor beneficia de reglementări mai clare și de un sprijin sporit pentru practicile durabile. Printre principalele părți interesate se numără Ministerul Mediului, ICAS, noua autoritate de gestionare a ariilor naturale protejate, administrațiile locale și ONG-urile. Partenerii internaționali și instituțiile UE vor oferi sprijin tehnic și financiar esențial, asigurând conformitatea cu standardele internaționale și promovând transparența și implicarea comunității în conservarea biodiversității.

Reforma 5.4.9-10: Consolidarea productivității și circularității resurselor, inclusiv a gestionării deșeurilor

Provocări

Eforturile Republicii Moldova de a trece la o economie circulară și de a gestiona eficient deșeurile sunt afectate de limitări structurale și instituționale semnificative. Lipsa unui centru de gestionare a deșeurilor periculoase centralizat și operațional are drept consecință gestionarea fragmentată și ineficientă a deșeurilor periculoase, ceea ce prezintă riscuri pentru mediu și sănătate. În prezent, deșeurile periculoase sunt gestionate prin măsuri ad-hoc, fără un cadru instituțional dedicat, infrastructură sau alocări bugetare coerente. Mai mult, Laboratorul de referință de mediu (LRM) din cadrul Agenției de Mediu are capacități analitice limitate, având posibilitatea de a acredita doar aproximativ 20 de parametri, mult mai puțini decât cei impuși de directivele UE privind mediul. Laboratorul nu este în măsură să efectueze în mod adecvat monitorizarea de rutină a calității apei, aerului, solului, deșeurilor periculoase și radioactivității mediului în conformitate cu standardele europene, ceea ce duce la lacune în colectarea, gestionarea și raportarea datelor de mediu. Acest lucru limitează capacitatea țării de a asigura o guvernare de mediu eficientă și respectarea reglementărilor UE privind standardele de mediu.

Obiective

Obiectivul principal al acestei reforme este de a consolida în mod semnificativ guvernarea de mediu a Republicii Moldova prin sporirea capacității analitice a Laboratorului de referință de mediu și prin înființarea unui centru specializat de gestionare a deșeurilor periculoase. Această reformă urmărește să asigure monitorizarea cuprinzătoare a componentelor de mediu - aer, apă, sol, deșeuri și radioactivitatea mediului - în conformitate cu standardele Uniunii Europene.

Îmbunătățirea capacităților și a statutului de acreditare ale LRM va permite Republicii Moldova să îndeplinească în mod eficient obligațiile de monitorizare ale UE, să îmbunătățească calitatea datelor de mediu și să sprijine politicile de mediu bazate pe dovezi. Totodată, crearea unui centru de gestionare a deșeurilor va asigura gestionarea centralizată și standardizată a deșeurilor periculoase, aliniind Republica Moldova la cele mai bune practici internaționale. Acest demers instituțional cuprinzător va îmbunătăți respectarea normelor de mediu, va reduce riscurile ecologice și pentru sănătate și va promova tranziția către modele de economie durabilă și circulară.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Laboratorul de referință de mediu din cadrul Agenției de Mediu este operațional pentru toate componentele de mediu pentru care este responsabil: apă, aer, sol, deșeuri, radioactivitatea mediului. LRM implementează o bază de date publică sau un sistem de raportare în care datele de monitorizare a mediului și rezultatele de laborator sunt comunicate publicului și părților interesate într-un mod transparent. Decembrie 2026*
- *Crearea unui Centru de gestionare a deșeurilor periculoase prin hotărâre de guvern, adoptarea decizii privind sediul și aprobarea alocării bugetare pentru 2028. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Implementarea acestei reforme necesită acțiuni coordonate gestionate de Agenția de Mediu din Republica Moldova, în colaborare cu instituțiile guvernamentale relevante, în special Ministerul Mediului. Inițial, înființarea Centrului de gestionare a deșeurilor periculoase va fi formalizată printr-o hotărâre de guvern, care va stabili în detaliu mandatul, structura organizațională, necesarul de personal și prevederile bugetare. În urma aprobării de către guvern, va fi selectat amplasamentul centrului, în baza unor evaluări tehnice și de fezabilitate cuprinzătoare pentru a confirma viabilitatea, funcționalitatea operațională și alinierea acestuia la standardele UE. Alocările bugetare vor fi asigurate din surse naționale, completate de sprijin financiar internațional.

În același timp, Laboratorul de referință de mediu (LRM) va beneficia de o consolidare substanțială a capacității, pornind de la achiziționarea de echipamente de laborator avansate care îndeplinesc standardele UE. LRM va obține extinderea parametrilor acreditați printr-un proces riguros de acreditare, ceea ce îi va permite să îndeplinească în mod cuprinzător sarcinile de rutină de monitorizare a mediului. În plus, va fi implementată o bază de date automatizată, care va oferi publicului și părților interesate relevante acces facil, transparent și în timp real la rezultatele monitorizării mediului, promovând astfel participarea publică și responsabilitatea.

Printre principalii beneficiari se numără agențiile guvernamentale responsabile cu elaborarea politicilor de mediu, autoritățile locale, întreprinderile implicate în producerea sau gestionarea deșeurilor, organizațiile de mediu și cetățenii din Republica Moldova, care vor beneficia de o protecție sporită a mediului și de garanții pentru sănătatea publică. Printre părțile interesate care fac parte integrantă din implementare se numără Ministerul Mediului, Agenția de Mediu și noul Centru de gestionare a deșeurilor periculoase. Organismele UE și partenerii internaționali vor oferi expertiză tehnică și resurse financiare esențiale, asigurând alinierea la standardele europene. ONG-urile și grupurile societății civile vor juca un rol de sprijin, promovând transparența, responsabilitatea și implicarea activă a publicului pe tot parcursul procesului de reformă, astfel încât Republica Moldova să avanseze către o guvernare de mediu durabilă.

Reforma 5.5.11: Planificarea strategică în domeniul protecției mediului și al acțiunilor climatice

Provocări

Strategia de mediu pentru anii 2024-2030, aprobată în 2024, prezintă o implementare etapizată a măsurilor de mediu și a activităților sectoriale specifice, cu accent pe impactul imediat asupra sănătății publice și a protecției ecosistemelor pentru a obține durabilitatea și conformitatea cu standardele europene. Mai multe programe din cadrul acestei strategii, cum ar fi Programul național de adaptare la schimbările climatice, Programul de dezvoltare cu emisii reduse, Programul de management durabil al substanțelor chimice și Programul național pentru gestionarea deșeurilor, conțin deja planuri de acțiune detaliate și bugetate, aprobate de guvern. În afară de aceasta, gestionarea apei rămâne un aspect-cheie al strategiei, programele existente actualizate de gestionare a districtelor bazinelor hidrografice și programele de gestionare a subbazinelor râurilor mici având un rol esențial în asigurarea gestionării durabile a resurselor de apă. Continuarea implementării acestora este esențială pentru alinierea politicilor țării de gestionare a apei la standardele UE și pentru susținerea rezilienței pe termen lung a mediului. Cu toate acestea, mai multe programe esențiale rămân neelaborate și încă neaprobat, ceea ce reprezintă o provocare semnificativă pentru implementarea cuprinzătoare și eficientă.

Absența unor astfel de programe detaliate aprobate și a planurilor de acțiune aferente, evaluate din punct de vedere al costurilor, riscă să limiteze eficacitatea strategiei, deoarece inițiativele esențiale în domeniul mediului pot rămâne fără

sprijinul financiar și logistic necesar. Fără planuri aprobate, structurate și finanțate în mod adecvat, alocarea resurselor devine inefficientă, răspunderea scade, iar rezultatele strategice preconizate ar putea fi compromise. Remedierea acestei deficiențe este esențială pentru a se asigura că strategia de mediu depășește obiectivele aspiraționale generale și devine o foaie de parcurs practică, implementabilă și măsurabilă, aliniată la prioritățile naționale și standardele UE.

Obiective

Obiectivul principal constă în implementarea integrală a Strategiei de mediu pentru anii 2024-2030 prin aprobarea unor planuri de acțiune detaliate, cu costuri calculate, pentru toate programele sectoriale restante. Aceste programe vor aborda domenii critice de mediu, inclusiv gestionarea calității aerului, monitorizarea integrată a mediului, controlul poluării, conservarea biodiversității, gestionarea deșeurilor, utilizarea durabilă a resurselor naturale, ecologizarea IMM-urilor, educația ecologică și cercetarea. Aprobarea acestor programe urmărește să asigure implementarea eficientă a politicilor prin definirea clară a cerințelor financiare, facilitarea mobilizării resurselor și integrarea diferitelor oportunități de finanțare, inclusiv a bugetelor naționale, granturilor UE, parteneriatelor internaționale și investițiilor din sectorul privat.

Un alt obiectiv-cheie constă în consolidarea coordonării interinstituționale și a implicării părților interesate pentru a asigura o executare coerentă a politicilor la diferite niveluri de guvernare. În cele din urmă, această planificare strategică se va traduce în îmbunătățiri tangibile ale mediului, beneficii socio-economice și alinierea la directivele Uniunii Europene.

Măsurile calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Aprobarea programelor restante, însoțite de planuri de acțiune cu costuri calculate, în conformitate cu Strategia de mediu, prin hotărâri de guvern sau ordine ministeriale. Iunie 2027*

Descrierea implementării

Succesul implementării va depinde de o abordare structurată, care să implice mai multe părți interesate, precum instituții guvernamentale, entități din sectorul privat, mediul academic, instituții de cercetare, ONG-uri și publicul larg. Fiecare program va respecta o abordare în etape clar definită, de la formularea politicilor și consultarea părților interesate până la consolidarea capacităților, asigurarea resurselor financiare și monitorizarea și evaluarea periodică.

Prin Programul de dezvoltare a sistemului de monitoring integrat de mediu va fi instituită o platformă de monitorizare digitală unificată, care va utiliza colectarea de date în timp real și tehnologii avansate de teledetecție pentru a fundamenta eficient politicile de mediu. În zonele urbane și industriale care se confruntă cu un nivel ridicat de poluare vor fi puse în aplicare planuri de gestionare a calității aerului, care vor include obiective stricte de reducere a emisiilor, ajustări ale planificării urbane și o supraveghere sporită a reglementărilor. Programul de control al poluării atmosferice va introduce limite standardizate ale emisiilor și va promova adoptarea unor tehnologii industriale mai puțin poluante.

Programul privind utilizarea durabilă a resurselor minerale va promova practici responsabile din punct de vedere ecologic în ceea ce privește extracția resurselor, minimizând impactul asupra mediului. Programul privind combaterea deșertificării și refacerea terenurilor va implica inițiative specifice, cum ar fi împădurirea, stabilizarea solului și practicile de gestionare durabilă a terenurilor pentru a combate în mod eficient degradarea terenurilor. Programul privind biodiversitatea va pune accentul pe refacerea habitatelor, protecția speciilor pe cale de dispariție și conectivitatea ecosistemelor.

Programul național de ecologizare a IMM-urilor va stimula IMM-urile prin sprijin financiar, orientare tehnică și practici de activitate durabile, promovând un peisaj economic mai ecologic. Noul Program pentru gestionarea deșeurilor pentru anii 2028-2032 va spori eforturile de reducere a deșeurilor, va înființa unități avansate de reciclare și va asigura aplicarea riguroasă a reglementărilor privind eliminarea deșeurilor. Programele de educație și formare în domeniul mediului vor integra principiile dezvoltării durabile în programele școlare, în formarea profesională și în campaniile de sensibilizare a publicului. Programele de cercetare fundamentală și aplicată vor sprijini soluții inovatoare în adaptarea la schimbările climatice, gestionarea poluării și progresul în domeniul energiei regenerabile.

Principalele părți interesate includ Ministerul Mediului, Agenția de Mediu, Inspectoratul pentru Protecția Mediului, Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Sănătății, Agriculturii și Industriei Alimentare, autoritățile locale, instituțiile financiare, asociațiile de afaceri, industriile private, instituțiile academice și ONG-urile. Beneficiarii cuprind agenții guvernamentale, factori de decizie politică, cercetători, întreprinderi, studenți, cadre didactice, organizații de mediu, instituții de sănătate, comunități locale și publicul larg, care vor beneficia în mod semnificativ de îmbunătățirea rezultatelor de mediu, de protecția sănătății publice și de oportunități economice durabile.

Reforma 5.6.12-13: Acțiuni climatice și decarbonizare

Provocări

În prezent, Republica Moldova nu aplică un preț asupra emisiilor de gaze cu efect de seră. Așa cum este indicat în Planul Național Integrat pentru Energie și Climă, Republica Moldova s-a angajat să dezvolte un instrument de tarificare a carbonului. Proiectarea și implementarea unui cadru normativ și juridic pentru introducerea unui astfel de preț reprezintă o provocare majoră pentru țară. De asemenea, experiența existentă în acest domeniu este foarte limitată, iar necesitățile de consolidare a capacităților sunt considerabile. Tarifarea carbonului, indiferent de forma concretă pe care o va lua, presupune existența unui sistem solid de monitorizare, raportare și verificare a emisiilor de gaze cu efect de seră la nivel de instalație, precum și un mecanism de acreditare a entităților verificatoare. Monitorizarea, Raportarea, Verificarea și Acreditarea (MRV-A) reprezintă prima componentă esențială a Sistemului de Comercializare a Certificatelor de Emisii al Uniunii Europene (EU ETS), la care Republica Moldova va adera odată cu accederea sa în Uniunea Europeană. De asemenea, Acordul de Asociere dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova prevede obligația țării de a dezvolta un astfel de sistem MRV-A.

În calitate de Parte Contractantă (PC) a Comunității Energetice (EnC), Moldova lucrează la transpunerea acquis-ului climatic al EnC în legislația sa națională, în conformitate cu directivele emise de organul decizional al EnC, Consiliul Ministerial.

Părțile Contractante ale EnC trebuie să implementeze integral pachetul MRV-A al EnC până la sfârșitul anului 2025. Normele care guvernează cele mai fundamentale componente ale pachetului MRV-A includ, printre altele, obligația de a obține un permis pentru emisiile de gaze cu efect de seră (GES), stabilirea domeniului de aplicare privind activitățile și gazele incluse, desemnarea autorității competente pentru procesul de autorizare și implementarea generală a MRV-A, precum și recunoașterea verficatorilor din UE sau stabilirea cerințelor de acreditare a verficatorilor de către Organismul Național de Acreditare, conform legislației naționale.

Republica Moldova a transpus deja partea de monitorizare și raportare din acquis-ul EnC, care va intra în vigoare în noiembrie 2025.

Următorul pas este ca Moldova să adopte, în a doua parte a anului 2025, partea privind verificarea și acreditarea din acquis-ul EnC, aceasta fiind inclusă în Planul Național de Aderare pentru anul 2025.

Prin adoptarea Legii privind Acțiunea Climatică în 2024, Moldova a transpus o parte din definițiile și conceptele prevăzute în Directiva EU ETS, inclusiv obligația ca instalațiile staționare să dețină un permis dedicat pentru emisiile de gaze cu efect de seră (GES), precum și lista activităților acoperite de cerințele de monitorizare și raportare stabilite prin acquis-ul EnC. Agenția de Mediu a fost desemnată ca autoritate competentă pentru emiterea permiselor și coordonarea planurilor de monitorizare a emisiilor. Instalațiile staționare și operatorii de aeronave care urmează a fi acoperiți de sistemul MRV-A au fost deja identificați, iar Agenția de Mediu urmează să instituie proceduri și procese interne pentru scopuri de autorizare.

Obiective

Ca etapă importantă în direcția conformării depline cu cerințele EU ETS privind MRV-A, obiectivul principal îl reprezintă operaționalizarea completă a unui sistem MRV-A aliniat în totalitate la cerințele prevăzute în Foaia de Parcurs pentru Decarbonizare a EnC (denumit în continuare „pachetul MRV-A al EnC”), aplicabil pe întreg teritoriul Republicii Moldova. Un sistem MRV-A operațional, începând cu anul 2027, va asigura că procesul de colectare a datelor la nivel de instalație poate începe suficient de devreme, pentru ca Moldova să își poată construi un instrument de tarificare a carbonului pe baza unor date fiabile – indiferent de forma concretă a acestuia și indiferent de momentul aderării.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Adoptarea cadrului de reglementare relevant pentru alinierea deplină la acquis-ul Comunității Energetice privind monitorizarea, raportarea, verificarea și acreditarea (MRV-A) emisiilor de gaze cu efect de seră . Iunie 2026*
- *Sistemul de monitorizare, raportare și verificare (MRV) a emisiilor de gaze cu efect de seră, aliniat*

Descrierea implementării

Implementarea pachetului MRV-A conform Comunității Energetice (EnC) presupune următoarele acțiuni:

- Desemnarea și operaționalizarea unei Autorități Competente pentru emiterea permiselor de GES, aprobarea planurilor de monitorizare și a rapoartelor anuale de emisii.
- Definirea activităților și a gazelor cu efect de seră ce urmează a fi monitorizate, în conformitate cu legislația UE, și includerea acestora în legislația națională.
- Desemnarea unui Organism Național de Acreditare, precum și adoptarea legislației naționale care stabilește cerințele de acreditare a verificatorilor pentru sistemul ETS și/sau recunoașterea verificatorilor acreditați de un Organism Național de Acreditare din UE în contextul implementării EU ETS.
- Stabilirea procesului și termenelor-limită pentru ca entitățile să solicite permise GES, inclusiv prezentarea unui plan de monitorizare în formă de proiect către Autoritatea Competentă, precum și pentru monitorizarea și raportarea emisiilor verificate.
- Identificarea entităților care vor fi supuse sistemului MRV-A.
- Fiecare entitate trebuie să aplice pentru un permis GES, prezentând un plan de monitorizare în formă de proiect Autorității Competente. Aceasta aprobă Planul de Monitorizare dacă îl consideră satisfăcător și emite permisul GES.
- Entitățile încep monitorizarea emisiilor conform planului aprobat, iar raportul anual de emisii trebuie prezentat în fiecare an. Înainte de transmiterea raportului către Autoritatea Competentă, un vericator acreditat trebuie să confirme că datele privind emisiile pentru anul N sunt corecte și că planul de monitorizare a fost implementat. Pentru fiecare perioadă de monitorizare, care se desfășoară între 1 ianuarie și 31 decembrie ale anului N, operatorii și operatorii de aeronave trebuie să transmită raportul anual de emisii verificat către Autoritatea Competentă până la 31 martie a anului următor (N+1).

Acest pas vizează exclusiv acquis-ul Comunității Energetice, așa cum este prevăzut în Foaia de Parcurș pentru Decarbonizare. El nu împiedică și nu înlocuiește procesul de aliniere a Republicii Moldova la acquis-ul climatic mai amplu al Uniunii Europene, inclusiv la prevederile mai ambițioase ale sistemului EU ETS privind MRV-A, care depășesc cerințele stabilite în cadrul EnC.

6. DOMENIUL DE POLITICI 6: ENERGIA

Introducere

Consolidarea securității energetice înseamnă pentru Republica Moldova reducerea dependenței de importurile de energie, diversificarea furnizorilor de energie și a rutelor de aprovizionare, precum și îmbunătățirea măsurilor de eficiență energetică. Aceste inițiative sunt, de asemenea, esențiale pentru dezvoltarea durabilă și reziliența față de provocările energetice. Un element central al strategiei Republicii Moldova în sectorul energetic este crearea unei piețe de echilibrare și a unei piețe a serviciilor auxiliare, menite să consolideze stabilitatea, fiabilitatea și eficiența sectorului său de energie electrică. Alinierea ofertei de energie electrică la cerere va facilita integrarea mai multor surse variabile de energie regenerabilă, contribuind la dezvoltarea durabilă a sectorului energetic. Cu aceste componente, piața energiei electrice se va alinia mai ușor la standardele europene, lucru esențial pentru integrarea deplină a Republicii Moldova în piața unică de energie electrică a UE. Piața de echilibrare și piața serviciilor auxiliare vor asigura stabilitatea rețelei, sprijini integrarea energiei regenerabile și promova o infrastructură energetică rezistentă, în plus față de faptul că sunt obligatorii în temeiul reglementărilor UE.

Se preconizează că Fondul pentru Eficiență Energetică în Sectorul Rezidențial din Moldova (FEERM) va juca un rol esențial în tranziția energetică a țării. Prin intermediul finanțării specifice, FEERM va sprijini reabilitarea a peste 500.000 de metri pătrați de clădiri rezidențiale și va reduce consumul de energie al acestora, diminuând astfel sărăcia energetică și îmbunătățind accesul la tehnologii energetice moderne și durabile, cum ar fi pompele de căldură și acumulatorii. Prin

reducerea dependenței de sursele externe de energie prin scăderea cererii de energie, această inițiativă nu numai că va îmbunătăți eficiența energetică, dar va contribui și la creșterea securității energetice a Republicii Moldova.

Prin promovarea acestor obiective, Republica Moldova își propune să accelereze tranziția energetică, să consolideze securitatea energetică și să reducă dependența de importurile de energie, deschizând astfel calea pentru un viitor energetic durabil și rezistent.

SUBDOMENIUL 6.1.: Piața energiei electrice

Reforma 6.1.1-7. Piața energiei electrice deschisă și competitivă

Provocări

În pofida reformelor semnificative care au urmat adoptării normelor privind piața energiei electrice în 2020 și a sincronizării urgente cu sistemul energetic european în 2022, țara se confruntă în continuare cu dificultăți în implementarea deplină a unei piețe competitive a energiei electrice aliniate la standardele UE. Un element central al acestor provocări este crearea unei piețe de echilibrare funcționale, o componentă esențială pentru asigurarea stabilității rețelei, integrarea energiei regenerabile și sprijinirea obiectivului Republicii Moldova de a adera la ENTSO-E. ÎS „Moldelectrica”, operatorul sistemului național de transport, are sarcina de a organiza piața de echilibrare și de a asigura rezerve de echilibrare adecvate. Însă, disponibilitatea limitată a rezervelor de energie și lipsa de participare din partea potențialilor furnizori de servicii îngreunează progresul. Absența unei piețe a serviciilor auxiliare, care ar stimula producătorii să ofere servicii de echilibrare, cum ar fi reglarea frecvenței și puterea de rezervă, reprezintă o lacună critică.

Mediul de reglementare pentru serviciile auxiliare este complex, necesitând specificații clare ale serviciilor, mecanisme transparente de stabilire a prețurilor și respectarea strictă a reglementărilor UE. Barierele înalte de intrare, cerințele substanțiale de capital și complexitatea tehnologică a acestor servicii pot restricționa concurența și participarea, în special din partea actorilor mai mici de pe piață. Volatilitatea pieței, cererea și oferta imprevizibile și integrarea din ce în ce mai mare a surselor intermitente de energie regenerabilă pot complica și mai mult eforturile de asigurare a stabilității rețelei și a eficienței costurilor. Limitările geografice și de infrastructură ale Republicii Moldova, inclusiv rețeaua națională mai puțin interconectată, exacerbează provocarea de a facilita echilibrarea transfrontalieră eficientă a energiei electrice.

În același timp, dezvoltarea piețelor pentru ziua următoare și pe parcursul zilei este esențială pentru asigurarea unor prețuri eficiente și a unei aprovizionări fiabile cu energie electrică. Aceste piețe se confruntă cu provocări legate de lichiditate, volatilitatea prețurilor și previziunile exacte, în special din cauza variabilității surselor de energie regenerabile. Blocajele de transport și diferențele de reglementare cu țările învecinate împiedică tranzacționarea transfrontalieră fără întreruperi, care este esențială pentru integrarea pieței.

O altă provocare semnificativă constă în alinierea sistemului de TVA din Republica Moldova la legislația UE, în special în ceea ce privește integrarea pieței angro de energie și comerțul transfrontalier. Republica Moldova trebuie să adopte principiul destinației din UE, să pună în aplicare mecanisme de taxare inversă și să introducă scutiri de TVA pentru tranzacțiile transfrontaliere cu energie. Aceste schimbări necesită ajustări atente ale cadrului TVA existent în Moldova, împreună cu dezvoltarea unor mecanisme eficiente de înregistrare și de conformitate pentru întreprinderile implicate în comerțul transfrontalier cu energie.

Pentru a depăși aceste provocări sunt necesare reforme cuprinzătoare, cadre juridice și de reglementare solide, precum și investiții în tehnologie și infrastructură. Implicarea eficientă a părților interesate, transparența și respectarea reglementărilor UE și ale Comunității Energetice sunt vitale pentru promovarea concurenței, atragerea investițiilor și asigurarea de energie electrică fiabilă și la prețuri accesibile pentru consumatori.

Obiectiv

Scopul reformei este de a crea o piață a energiei electrice eficientă, sigură și pe deplin integrată, care să asigure stabilitatea rețelei, să faciliteze comerțul transfrontalier, să sprijine integrarea energiei regenerabile și să promoveze concurența prin mecanisme transparente, bazate pe piață - aliniind cadrele juridice, de reglementare și fiscale ale Republicii Moldova la standardele UE pentru a încuraja investițiile, eficiența și protecția consumatorilor.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Termenii și condițiile naționale pentru echilibrare sunt stabilite în conformitate cu dispozițiile EBGL și ale altor acquis-uri ale Comunității Energetice. Decembrie 2025*
- *Moldelectrica lansează licitațiile de achiziții publice pentru serviciile de echilibrare pentru noile capacități. Decembrie 2025*
- *Piața de echilibrare este funcțională. Decembrie 2025*
- *Este nominalizat operatorul pieței de energie electrică desemnat. Iunie 2025*
- *Introducerea piețelor pentru ziua următoare și pe parcursul zilei. Decembrie 2025*
- *Îndeplinirea cerințelor pentru cuplarea piețelor și depunerea cererii de acceptare la Comitetul director pentru cuplarea pieței (MCSC). Iunie 2027*
- *Parlamentul adoptă Legea privind TVA, care este armonizată cu legislația UE pentru integrarea pieței angro. Decembrie 2025*

Descrierea implementării

Reforma va fi implementată printr-un proces legislativ, de reglementare și operațional structurat, aliniat la acquis-ul Comunității Energetice (EnC) și la cerințele UE. Obiectivul principal este crearea unei piețe de echilibrare eficiente, transparente și competitive, operaționalizarea piețelor pentru ziua următoare (PZU) și pe parcursul zilei (PPZ) și armonizarea cadrelor juridice și fiscale ale Republicii Moldova pentru a permite integrarea deplină pe piața energiei electrice a UE.

Procesul va demara cu adoptarea de către Parlament a legislației primare, care stabilește temeiul juridic pentru operațiunile de pe piața de echilibrare. Ulterior, ANRE va transpune și aproba Liniile directoare privind echilibrarea sistemului de energie electrică (EB-GL), aliniat la Regulamentul (UE) 2017/2195 al Comisiei. În baza acestui temei juridic, Moldelectrica va adopta termenii și condițiile naționale pentru echilibrare, astfel cum prevede articolul 18 din EB-GL. Acest cadru asigură condiții nediscriminatorii și transparente pentru furnizorii de servicii de echilibrare (FSE) și părțile responsabile cu echilibrarea (PRE), stimulând concurența și atrăgând investiții în serviciile de echilibrare. În plus, acesta va permite Republicii Moldova să îndeplinească condițiile prealabile pentru aderarea la platformele de echilibrare ale UE.

Moldelectrica va pregăti și va publica cadrul de licitație, inclusiv procedurile, cerințele tehnice și modelele de contracte. Aceste licitații sunt necesare pentru deblocarea investițiilor în capacitățile de echilibrare și se așteaptă să fie lansate până în septembrie 2025.

ANRE va aproba cadrul de reglementare și clauzele contractuale care să permită achiziționarea pe piață a serviciilor de echilibrare, atât pentru capacitate, cât și pentru energie. Moldelectrica va înființa și va opera piața de echilibrare, inclusiv achiziționarea și operaționalizarea platformei informatice necesare (legată de sistemul MMS). Odată ce cadrul este adoptat și platforma este operațională, participanții precalificați vor putea încheia contracte FSE și vor putea depune oferte pentru servicii de echilibrare, inclusiv furnizorii transfrontalieri (de ex., România, Ucraina).

Pentru a activa PZU/PPZ, ANRE va stabili un operator al pieței de energie electrică desemnat (OPEED) în conformitate cu Regulamentul UE 2015/1222 (CACM). Elementele esențiale, cum ar fi normele de decontare, garanțiile financiare și contractele-cadru, trebuie finalizate. Bursa de energie va anunța data intrării în funcțiune, va începe înregistrarea participanților la piață și va iniția licitațiile. La încheierea licitațiilor, rezultatele vor fi publicate pe platforma Bursei de energie. Decizia ANRE condiționează lansarea oficială a PZU/PPZ. PZU și PPZ operaționale vor furniza semnale de preț transparente, vor sprijini echilibrarea pieței aproape de timp real și vor servi drept condiții prealabile pentru cuplarea pieței cu sistemele UE.

Pentru ca Republica Moldova să depună cererea de cuplare a piețelor în cadrul MCSC, este necesară transpunerea completă a directivelor și regulamentelor UE în conformitate cu cadrul Comunității Energetice. În plus, trebuie să existe o conformitate contractuală cu cuplarea unică a piețelor pentru ziua următoare (SDAC) și cu regiunea operațională de calcul al capacității din Europa de Est. Cererea va fi depusă în comun de Moldelectrica (OTS) și de OPEED. Cuplarea piețelor va spori concurența, lichiditatea și semnalele de investiții în Republica Moldova, asigurând accesul la serviciile de echilibrare ale UE și reducând potențial nevoile de echilibrare interne. Decizia de punere în funcțiune va fi luată în comun de către OPEED și OTS în cadrul MCSC, cu condiția îndeplinirii tuturor condițiilor din cadrul proiectului de implementare a MCO (MCO IP).

În final, Republica Moldova își va alinia legislația privind TVA la cadrul UE pentru a elimina denaturările pieței și pentru a asigura securitatea juridică. Armonizarea normelor privind TVA este esențială pentru integrarea în platformele de echilibrare SDAC, SIDC și UE, abordând riscurile de neimpozitare și de fraudă privind dubla impozitare.

SUBDOMENIUL 6.2: Piața gazelor naturale

Reforma 6.2.8-9. Piața gazelor naturale deschisă și competitivă

Provocări

Pentru a deschide piața gazelor la concurență, este necesar ca toate părțile interesate să se adapteze la noile reglementări și mecanisme care stabilesc o piață funcțională și competitivă, asigurându-se, în același timp, că marii consumatori pot negocia contracte avantajoase. Asigurarea echității prin intermediul tarifului de distribuție armonizat este esențială, întrucât introducerea unui tarif de distribuție unificat necesită o evaluare detaliată pentru a evita impactul disproporționat asupra anumitor categorii de consumatori. Gestionarea datoriilor restante ale consumatorilor este un alt aspect esențial. Condiționarea schimbării furnizorului de semnarea unui acord de reeșalonare a datoriilor poate ajuta la prevenirea acumulării datoriilor din partea furnizorului, contribuind astfel la funcționarea eficientă a pieței, în care niciun consumator nu ar trebui să suporte datoria altuia. În plus, trebuie pus în aplicare un mecanism eficient de monitorizare pentru a preveni abaterile tarifare care depășesc limita de 1%, în conformitate cu dispozițiile aplicabile ale legii gazelor. În plus, Republica Moldova trebuie să stabilească un cadru transparent și nediscriminatoriu pentru selectarea unui furnizor universal de gaze și a unui furnizor de rezervă. În prezent, numărul furnizorilor activi pe piață este limitat, iar procesul de selecție trebuie să asigure o concurență reală, un acces echitabil și respectarea reglementărilor UE și a standardelor Comunității Energetice.

Obiectiv

Obiectivele principale ale acestei reforme sunt consolidarea unei piețe competitive a gazelor naturale, în conformitate cu principiile UE, prin sporirea liberalizării pieței și a concurenței în sectorul gazelor naturale, eliminarea denaturărilor cauzate de regimurile preferențiale pentru anumite categorii de clienți și asigurarea unui cadru de reglementare echilibrat care să protejeze atât furnizorii, cât și consumatorii. În plus, aceasta vizează menținerea stabilității pieței și facilitarea accesului întreprinderilor la o gamă mai largă de furnizori, organizarea unei proceduri concurențiale pentru selectarea furnizorului de serviciu universal și a furnizorului de ultimă instanță, precum și crearea unui cadru previzibil și transparent pentru noii furnizori care doresc să intre pe piața de aprovizionare cu gaze naturale din Republica Moldova.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Marii consumatori industriali de gaze se aprovizionează de pe piața liberă a gazelor. Decembrie 2025*
- *Furnizorul de ultima opțiune / obligației de serviciu public este desemnat de ANRE, pe baza procedurii transparente și nediscriminatorii. Decembrie 2025*

Descrierea implementării

Acțiunea va începe cu un efort de colaborare între Ministerul Energiei și ANRE în vederea definirii marilor consumatori de gaze naturale. Aceasta implică stabilirea unui prag clar de consum anual pentru a clasifica consumatorii respectivi și obligarea acestora să achiziționeze gaze exclusiv de pe piața liberă începând cu 1 octombrie 2025. Implementarea tarifului de distribuție armonizat necesită elaborarea și aprobarea unei metodologii de stabilire a prețurilor care să asigure echitatea pentru toți consumatorii de gaze naturale. În etapa următoare, vor fi stabilite condițiile pentru schimbarea furnizorului, cu obligația de a reeșalona datoriile restante înainte de a permite consumatorilor să treacă la un nou furnizor.

Reglementarea achizițiilor de gaze naturale de către furnizorul de servicii publice implică dezvoltarea unui sistem de supraveghere riguros pentru a asigura respectarea limitelor de abatere tarifară impuse și pentru a reduce riscurile financiare în cadrul sistemului energetic. Aceste măsuri vor facilita o tranziție lină către o piață complet liberalizată și competitivă, printr-o deschidere accelerată a pieței pentru marii consumatori de gaze.

Grupul de beneficiari direcți ai acestei reforme include marii consumatori de gaze naturale (cum ar fi întreprinderile industriale, producătorii de energie electrică și termică, spitalele, universitățile etc.), care vor avea acces la o gamă mai largă de furnizori și posibilitatea de a negocia prețuri mai avantajoase. IMM-urile vor beneficia de un mediu mai competitiv și de tarife mai transparente. Pe termen lung, consumatorii casnici vor beneficia de crearea unei piețe mai competitive, care poate duce la prețuri mai corecte și la servicii mai eficiente. În urma acestei reforme, consumatorii casnici și consumatorii vulnerabili vor avea acces garantat la un furnizor de gaze naturale, chiar și în situații de criză,

prevenind astfel întreruperile în aprovizionare. Agenții economici și IMM-urile vor beneficia de un cadru mai previzibil care le va asigura continuitatea aprovizionării cu gaze în cazul în care furnizorii lor se retrag de pe piață. Reforma va garanta că consumatorii din zonele izolate sau cu acces limitat vor avea un furnizor desemnat care să le satisfacă nevoile de gaze naturale.

În procesul de implementare a acestei reforme, Ministerul Energiei al Republicii Moldova va fi responsabil de elaborarea și punerea în aplicare a cadrului legislativ și strategic. În calitate de autoritate de reglementare a pieței, Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (ANRE) va stabili metodologia tarifară, va monitoriza conformitatea cu noile norme și va supraveghea procesul de selecție transparent și nediscriminatoriu pentru un furnizor de gaze naturale de serviciu universal și un furnizor de forță majoră. Operatorii de rețele și de transport de gaze naturale (precum Vestmoldtransgaz) sunt responsabili pentru asigurarea accesului echitabil la infrastructură. Asociațiile de consumatori și reprezentanții întreprinderilor vor juca un rol în protejarea intereselor consumatorilor și în promovarea unui mediu concurențial echilibrat.

SUBDOMENIUL 6.3: Securitatea energetică

Reforma 6.3.10-14. Garantarea securității energetice

Provocări

Consolidarea securității energetice a Republicii Moldova implică o serie de măsuri prioritare de reglementare a stocării gazelor, securizare a interconexiunilor electrice și creștere a capacității interne de producție. Având în vedere caracteristicile pieței gazelor naturale din Republica Moldova, reglementarea obligației de stocare a gazelor naturale ridică mai multe provocări semnificative. Impactul asupra micilor furnizori trebuie analizat cu atenție, deoarece aceștia ar putea întâmpina dificultăți în îndeplinirea obligațiilor de stocare din cauza accesului mai limitat la resurse financiare și logistice. Mecanismul de alocare trebuie să fie clar definit și aplicat în mod uniform pentru a preveni favorizarea anumitor actori de pe piață.

Procesul de certificare a Vestmoldtransgaz (VMTG) ca operator de sistem de transport continuă să reprezinte o provocare semnificativă din cauza cerințelor de conformitate cu reglementările UE. Principala preocupare este structura de proprietate a sistemului de transport, care trebuie să fie complet independentă de întreprinderile integrate pe verticală.

Construcția liniei electrice aeriene de 400 kV Vulcănești - Chișinău este o prioritate-cheie pe termen scurt. Pe măsură ce procesul de construcție avansează, principalele dificultăți care pot apărea sunt condițiile meteorologice nefavorabile și termenele lungi de producție a echipamentelor la substații. Lansarea construcției noii linii de 400 kV Bălți-Suceava va spori semnificativ capacitățile transfrontaliere pentru tranzacționarea energiei electrice. Identificarea traseului optim se va număra probabil printre principalele provocări ale proiectului, alături de eventualele întârzieri legate de procedurile de licitație, implementare și administrare.

Pentru a sprijini Republica Moldova în crearea unei capacități suplimentare de producție a energiei, donatorii norvegieni au pus la dispoziție o turbină cu gaz. Complexitatea logistică reprezintă un obstacol, deoarece turbina trebuie să fie transportată prin mai multe țări până să ajungă în Moldova. Limitările de transport și problemele de coordonare ar putea afecta graficul. În plus, integrarea turbinei în rețeaua energetică a Republicii Moldova necesită o planificare atentă pentru a asigura stabilitatea și eficiența funcționării.

Obiectiv

Obiectivul acestei reforme este de a spori securitatea energetică a Republicii Moldova prin stabilirea condițiilor juridice și de reglementare pentru stocarea gazelor naturale, promovarea în continuare a cerințelor de separare pe piața gazelor, realizarea proiectului de interconectare electrică Republica Moldova-România, aflat în derulare, și lansarea unui nou, precum și prin implementarea rapidă a capacităților suplimentare pentru producția internă de energie.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Obligația de stocare a gazului în proporție de 15% din consumul total al Republicii Moldova este asigurată anual. Decembrie 2027*
- *ANRE hotărăște cu privire la avizul prezentat din nou de minister și ia în considerare redeschiderea certificării Vestmoldtransgaz în ceea ce privește proprietatea asupra sistemului de transport. Decembrie 2025*
- *Republica Moldova finalizează construcția liniei de 400 kV Vulcănești - Chișinău pentru securizarea sistemului său energetic. Decembrie 2025*

- *Republica Moldova va asigura punerea în funcțiune a capacității suplimentare dispecerizabile. Iunie 2026*
- *Republica Moldova începe construcția liniei de 400 kV Bălți - Suceava pentru a crește capacitățile transfrontaliere către România. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Guvernul Republicii Moldova va iniția modificarea legislației pentru a se asigura că stocarea gazelor este menținută prin mecanisme bazate pe piață. Acest proces va fi realizat în consultare cu UE și Secretariatul Comunității Energetice. Legea modificată va stabili cerința de a asigura stocarea de gaze egală cu 15% din consumul total la începutul sezoanelor de încălzire în 2025, 2026 și 2027. ANRE va asigura monitorizarea implementării, urmărind nivelurile de stocare a gazelor și asigurând conformitatea cu reglementările.

În paralel, ANRE va supraveghea transferul dreptului de proprietate asupra rețelei de transport al gazelor din Republica Moldova de la Moldovagaz către o nouă entitate independentă. Această decizie face parte din efortul continuu de a se conforma directivelor UE, fiind asigurat faptul că sistemul de transport nu este integrat cu furnizarea, comerțul sau distribuția de gaze. Se preconizează ca ANRE va lua această decizie până în al treilea trimestru al anului 2025, iar certificarea noii entități va fi publicată pe site-ul web al Ministerului Energiei.

Finalizarea construcției liniei electrice interne de 400 kV de la Vulcănești până la Chișinău până la sfârșitul anului 2025 este esențială pentru consolidarea securității energetice a Republicii Moldova. Această linie va facilita transportul direct al energiei electrice importate din România către capitala Moldovei, asigurând stabilitatea sistemului în cazul unor pene sau întreruperi pe alte linii critice. Vor fi finalizate cel puțin 50% din lucrările de construcție pentru noua linie de interconectare de 400 kV Bălți - Suceava pe partea moldovenească. Noua interconectare cu piața UE (România) va crește schimburile potențiale între România și Moldova, contribuind la securitatea aprovizionării cu energie electrică. Finalizarea și operaționalizarea acestor linii vor fi monitorizate de Ministerul Energiei în vederea asigurării respectării depline a termenelor, angajamentelor și reglementărilor relevante.

În contextul acestei reforme, Republica Moldova va întreprinde măsuri pentru punerea în funcțiune a unei centrale electrice cu turbină cu gaz de 125 MW pentru a spori capacitatea internă de generare a energiei electrice. Inițiativa respectivă va fi sprijinită prin Mecanismul de protecție civilă al Uniunii Europene și va include un set cuprinzător de etape, inclusiv aprobarea unui proiect de lege care să declare acest proiect ca fiind unul de utilitate publică, crearea unui grup de lucru și elaborarea unui studiu de fezabilitate. Planul de operaționalizare elaborat va urmări demersul de sporire a rezilienței energetice a țării și reducere a dependenței de sursele externe de energie. Părțile interesate includ Ministerul Energiei, Unitatea Consolidată pentru Implementarea și Monitorizarea Proiectelor în domeniul Energeticii (UCIPE), S.A. Termoelectrica și partenerii UE.

Beneficiarii reformei vor fi consumatorii finali, atât gospodării, cât și întreprinderi, care vor beneficia de o securitate energetică sporită și de un risc redus de penurie de aprovizionare în perioadele de vârf ale cererii, în special în cazul crizelor energetice sau al creșterilor bruște ale cererii. Consumatorii de gaze și participanții din industrie vor beneficia, de asemenea, de un sistem de transport al gazelor mai transparent și mai competitiv.

SUBDOMENIUL 6.4: Eficiența energetică

Reforma 6.4.15-19. Promovarea eficienței energetice

Provocări

Sectorul rezidențial din Republica Moldova este cel mai mare consumator de energie, fiind responsabil pentru aproximativ 50% din consumul final de energie al țării. Mai bine de 70% din clădirile rezidențiale au fost construite în perioada sovietică, când se acorda puțină atenție eficienței energetice. Aceste construcții învechite nu sunt suficient izolate, suferă de pierderi excesive de căldură și necesită o modernizare substanțială, ceea ce impune o sarcină financiară considerabilă gospodăriilor - în special în zonele rurale, unde accesul la soluții eficiente din punct de vedere energetic rămâne limitat. În multe blocuri locative și case individuale, pereții și ferestrele nu sunt izolate, iar sistemele de încălzire sunt învechite și ineficiente, ceea ce duce la un consum și costuri energetice ridicate. Această situație reprezintă o provocare semnificativă pentru gospodăriile cu venituri mici, având în vedere că facturile pentru energie le consumă o parte considerabilă din venituri, fapt care amplifică sărăcia energetică în timpul iernilor aspre. Potrivit Biroului Național de Statistică, cheltuielile gospodăriilor cu locuințele, consumul de apă, electricitate și încălzire au însumat 17,6% din totalul cheltuielilor în 2023, în creștere cu 2,4 puncte procentuale față de 2021. Pentru a soluționa problema eficienței energetice reduse a clădirilor existente, Guvernul Republicii Moldova a instituit, prin Hotărârea de Guvern nr. 251/2024, Fondul pentru Eficiență Energetică în sectorul Rezidențial din Moldova (FEERM). Fondul, gestionat de Centrul Național pentru Energie Durabilă (CNED), este un program de stimulare pe termen lung, prima sa etapă derulându-se din 2024 până în

2027. Obiectivul inițial este de a renova 370.000 m² de suprafață încălzită în blocuri locative și 130.000 m² în case individuale, inițiativa fiind finanțată de guvern și de parteneri internaționali. Bugetul sprijină stimulentele financiare sub forma a două componente complementare de subvenționare: finanțarea nerambursabilă și alocarea. Componenta de finanțare nerambursabilă acoperă până la 70% din costurile totale de investiții pentru blocurile locative și până la 50% pentru casele individuale. Restul contribuției poate fi subvenționată în proporție de până la 90% prin intermediul alocării, în cazuri de sărăcie energetică dovedită a proprietarului locuinței. Alocarea este acoperită de Fondul de reducere a vulnerabilității energetice (FRVE), un instrument social gestionat de Ministerul Muncii și Protecției Sociale. Finanțarea nerambursabilă va fi acoperită în proporție de 50% din schema de obligații în materie de eficiență energetică și de 50% de donatori internaționali, cum ar fi Uniunea Europeană.

Obiectiv

Prin această inițiativă se urmărește îmbunătățirea accesului la tehnologii energetice moderne, eficiente și durabile, reducerea sărăciei energetice și creșterea securității energetice prin măsuri precum pompe de căldură, acumulatori și stații de răcire; beneficiarii reformei vor dobândi un control mai mare asupra consumului lor de energie și, în consecință, își vor reduce vulnerabilitatea energetică.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Extinderea Fondului pentru eficiență energetică în sectorul rezidențial pentru a oferi stimulente pentru renovarea blocurilor locative și a caselor individuale, inclusiv a gospodăriilor vulnerabile. Decembrie 2025*
- *Introducerea măsurilor de eficiență energetică (măsuri cu termen limită decembrie 2026). Decembrie 2026*
- *Introducerea măsurilor de eficiență energetică (măsuri cu termen limită decembrie 2027). Decembrie 2027*
- *Cadrul juridic privind performanța energetică a clădirilor (referitor la eliberarea certificatelor de performanță energetică) este instituit. Instrumentul pentru certificatele de performanță energetică a clădirilor este pe deplin funcțional. Decembrie 2027*
- *Extinderea programului de eco-vouchere. Decembrie 2025*

Descrierea implementării

În contextul extinderii FEERM, Centrul Național pentru Energie Durabilă (CNED) va efectua evaluarea obligatorie în vederea acordării de subvenții suplimentare, va oferi stimulente pentru renovarea eficientă din punct de vedere energetic pentru a facilita tranziția de la sistemele de încălzire pe gaz la sistemele de energie regenerabilă, va sprijini extinderea utilizării sobelor eficiente din punct de vedere energetic și va contribui la renovarea și transformarea eficientă din punct de vedere al costurilor pentru un număr anumit de clădiri la standardul de consum de energie aproape egal cu zero.

Măsurile de eficiență energetică implementate în prima fază vor include efectuarea a cel puțin 200 de audituri energetice în diferite tipuri de clădiri rezidențiale, inclusiv blocuri locative, case individuale și gospodării rurale; elaborarea a cel puțin 20 de proiecte tehnice pentru intervenții de eficiență energetică în clădiri rezidențiale cu mai multe etaje; și semnarea de contracte de finanțare cu cel puțin 20 de asociații de proprietari pentru renovarea clădirilor cu mai multe etaje, precum și cu cel puțin 300 de case individuale, inclusiv cele aparținând gospodăriilor vulnerabile, pentru implementarea măsurilor de eficiență energetică. FEERM va sprijini renovarea a cel puțin 20 de blocuri locative și a cel puțin 200 de case individuale, fie în curs de execuție, fie finalizate, cu un sprijin financiar de minimum 50% asigurat de UE. Lucrările de renovare a trei clădiri publice vor fi fie în curs de desfășurare, fie finalizate, cu un sprijin financiar minim de 50% din partea UE.

În cea de-a doua fază, vor fi implementate măsuri suplimentare de eficiență energetică. Acestea includ elaborarea a cel puțin 30 de proiecte tehnice suplimentare pentru intervenții de eficiență energetică în clădiri rezidențiale cu mai multe etaje și semnarea de contracte de finanțare cu cel puțin 30 de asociații de proprietari pentru renovarea clădirilor cu mai multe etaje. FEERM va sprijini renovarea a cel puțin 30 de blocuri locative, iar lucrările de renovare a 10 clădiri publice vor fi fie în curs, fie finalizate, cu un sprijin financiar de 50% asigurat de UE. În plus, FEERM va sprijini renovarea a cel puțin 250 de case individuale, de asemenea, cu un sprijin financiar de 50% asigurat de UE.

Pentru dezvoltarea cadrului juridic privind măsurile de eficiență energetică, este necesar ca guvernul să elaboreze și să adopte cadrul juridic secundar pentru certificatele de performanță energetică. Ulterior, CNED va elabora sistemul de eliberare a certificatelor de performanță energetică pentru clădiri.

SUBDOMENIUL 6.5: Surse de energie regenerabilă

Reforma 6.5.20-24. Piață prosperă pentru energia regenerabilă

Provocări

Procesul de introducere a energiei regenerabile în sistemul energetic moldovenesc se confruntă cu mai multe provocări. Unul dintre principalele obstacole este necesitatea de a perfecționa mecanismele de licitație pentru a încorpora soluțiile de stocare a energiei și de a aloca capacitățile în mod strategic. Ecosistemul financiar pentru stocarea energiei rămâne subdezvoltat, ceea ce limitează adoptarea în rândul consumatorilor rezidențiali și de afaceri. Absența unor produse și stimulente financiare specifice limitează implementarea pe scară largă, restricționând astfel flexibilitatea rețelei și integrarea surselor regenerabile. Pe lângă aceasta, Republica Moldova trebuie să transpună integral criteriile de durabilitate pentru biomasă și biocombustibili în legislația națională. În acest sens, este necesară implementarea unor mecanisme stricte de conformitate pentru a garanta că biocarburanții consumați pe piața internă îndeplinesc cerințele UE în materie de durabilitate și de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră. O altă provocare constă în crearea unui Registru electronic al garanțiilor de origine (GO) pentru energie electrică. Lipsa unei platforme digitale pentru emiterea, transferul și anularea GO afectează transparența și credibilitatea pe piața energiei regenerabile. În plus, procedurile administrative complexe și îndelungate îngreunează procesul de autorizare a proiectelor de energie regenerabilă. Simplificarea acestor proceduri este esențială pentru accelerarea dezvoltării energiei regenerabile și atragerea investitorilor.

Obiectiv

Obiectivul acestei reforme este de a accelera implementarea energiei regenerabile în Republica Moldova prin îmbunătățirea cadrului de licitații, dezvoltarea de produse financiare pentru stocarea energiei, transpunerea criteriilor UE de durabilitate pentru biocombustibili, implementarea unui registru electronic de GO și simplificarea proceselor de autorizare. Aceste măsuri vizează sporirea atractivității investițiilor, creșterea transparenței și sprijinirea integrării eficiente a energiei regenerabile în sistemul sectorului energetic al Republicii Moldovei.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Planul de acțiune pentru utilizarea energiei regenerabile și stocarea energiei continuă să fie implementat. Decembrie 2025*
- *Dezvoltarea mecanismului de sprijin pentru stocarea energiei pentru sectorul rezidențial și întreprinderi. Decembrie 2026*
- *Legislația secundară privind criteriile de durabilitate pentru biomasă, biocarburanți și criteriile de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră este transpusă integral, asigurându-se că carburanții consumați la nivel național sunt amestecați cu biocarburanți certificați, fie produși local, fie importați. Decembrie 2027*
- *Crearea registrului electronic pentru emiterea, transferul și anularea garanțiilor de origine pentru energia electrică. Decembrie 2025*
- *Stabilirea unor proceduri simplificate de acordare a autorizațiilor pentru energia regenerabilă în cadrul unei platforme cu punct unic de informare. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Ministerul Energiei va coordona procesul de elaborare a politicilor, modificări legislative și supravegherea implementării. Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (ANRE) este responsabilă pentru definirea cadrelor de reglementare, supravegherea proceselor de licitație, implementarea registrului GO și reglementarea politicilor de stocare a energiei. Moldelectrica, în calitate de operator al sistemului de transport, va asigura pregătirea rețelei pentru integrarea noilor capacități de energie regenerabilă și a soluțiilor de stocare. Operatorii de distribuție vor facilita integrarea noilor capacități de energie regenerabilă în rețeaua de distribuție. Agenția de Mediu și autoritățile locale vor oferi sprijin pentru reformele de autorizare și vor asigura conformitatea cu reglementările privind durabilitatea. Organizații precum CNED și ODA vor dezvolta și gestiona instrumente financiare pentru stocarea energiei. Se așteaptă ca investitorii privați să participe la licitațiile de energie regenerabilă și să contribuie la extinderea stocării energiei.

Planul de acțiune pentru implementarea energiei regenerabile și a stocării energiei va continua să fie pus în aplicare de către guvern și va fi monitorizat pentru a se asigura revizuirea modelului de licitație în vederea includerii stocării, reflectarea rezultatelor primei licitații, pregătirea unui cadru, inclusiv a documentației de licitație, și lansarea de acțiuni

pentru energia regenerabilă și stocarea energiei în 2025, cu specificarea capacităților alocate pentru fiecare tehnologie, în vederea accelerării implementării energiei regenerabile.

Va fi lansat mecanismul care vizează finanțarea sistemelor de stocare a bateriilor pentru sectorul rezidențial și întreprinderi prin extinderea domeniului de aplicare al programelor de finanțare existente pentru energia regenerabilă și eficiența energetică. Prin acordarea de sprijin persoanelor fizice și juridice pentru a genera și consuma propria energie regenerabilă sau pentru a o stoca, va fi redusă dependența de sursele centralizate de energie și de importuri, fiind totodată atenuată presiunea asupra rețelei prin uniformizarea curbelor de consum și prin creșterea disponibilității energiei în timpul vârfurilor de cerere.

Principalii beneficiari ai acestei reforme sunt dezvoltatorii și investitorii de energie regenerabilă, care vor beneficia de proceduri simplificate de autorizare, de mecanisme de licitație îmbunătățite și de o mai mare transparență a pieței. Gospodăriile și întreprinderile care adoptă soluții de energie regenerabilă și sisteme de stocare a energiei vor avea acces la produse și stimulente financiare adaptate, reducând costurile inițiale și îmbunătățind accesibilitatea energiei. Consumatorii vulnerabili, în special din zonele rurale, vor beneficia indirect de un acces sporit la energie curată, fiabilă și la prețuri accesibile. Mai mult, economia moldovenească în ansamblu va înregistra efecte pozitive prin crearea de locuri de muncă în sectorul energiei regenerabile, creșterea securității energetice și reducerea dependenței de combustibilii fosili importați. Autoritățile naționale și locale vor beneficia, de asemenea, de cadre de reglementare îmbunătățite și procese simplificate, facilitând o supraveghere mai eficientă și permițând alinierea Republicii Moldova la obiectivele UE în materie de energie și climă.

7. DOMENIUL DE POLITICI 7: VALORI FUNDAMENTALE

Introducere

Aspectele fundamentale ale procesului de extindere a UE includ cadrele instituționale, de reglementare și de guvernare esențiale pentru dezvoltarea economică durabilă a Republicii Moldova și alinierea acesteia la standardele europene. Acest domeniu de politici se axează pe obiective strategice precum combaterea corupției, consolidarea independenței justiției, îmbunătățirea supravegherii financiare, protecția drepturilor fundamentale, alinierea politicilor privind vizele, combaterea criminalității organizate și îmbunătățirea capacităților statistice. Eliminarea deficiențelor existente în ceea ce privește aceste valori fundamentale va spori încrederea investitorilor, va îmbunătăți concurența pe piață și va spori eficacitatea instituțiilor și a politicilor publice.

Republica Moldova implementează activ reforme cuprinzătoare în domeniul guvernării pentru a consolida aspectele fundamentale. Prin consolidarea independenței justiției, sporirea transparenței și fortificarea măsurilor anticorupție, Republica Moldova își propune să pună bazele unui sistem de guvernare robust și demn de încredere. De asemenea, prin consolidarea integrității financiare și alinierea politicilor în domeniul concurenței la regulamentele UE se va crea un mediu de afaceri mai echitabil și mai previzibil. Aceste reforme sunt esențiale pentru sporirea încrederii investitorilor, asigurarea rezilienței economice, promovarea coeziunii sociale și, în cele din urmă, pentru creșterea durabilă și integrarea mai strânsă în conformitate cu standardele Uniunii Europene.

SUBDOMENIUL 7.1: Lupta împotriva corupției

Reforma 7.1.1-5. Sporirea eficacității prevenirii și combaterii corupției, inclusiv prin îmbunătățirea cadrului instituțional și legislativ

Provocări

Anual sunt depuse aproximativ 75.000 de declarații de avere și interese personale, iar din cauza numărului limitat de inspectori de integritate, verificarea manuală a tuturor declarațiilor este imposibilă. Verificarea manuală a declarațiilor poate dura până la două luni și în lipsa unui sistem automatizat, verificarea este lentă și inefficientă, consumând resurse și împiedicând identificarea precoce a unor eventuale nereguli. Procesul actual de verificare nu dispune de algoritmi avansați, ceea ce limitează identificarea neconcordanțelor datelor prezentate în declarații, rezultatul fiind o abordare de tipul „primul intrat, primul ieșit (FIFO)”, fără prioritizarea verificărilor. Sarcinile manuale repetitive duc la erori umane și interpretări subiective. Inspectorii de integritate tratează toate cazurile în mod egal din motivul absenței unui mecanism de identificare a riscurilor, ceea ce nu le permite să se concentreze asupra cazurilor complexe care necesită un control aprofundat.

Încrederea publică în sistemele judiciare este slabă din cauza faptului că evaluarea externă (vetting) a procurorilor și a judecătorilor nu a fost finalizată. Este necesară formarea profesională continuă a organelor de menținere a ordinii de drept pentru a aborda provocări precum corupția electorală și criminalitatea organizată. În sistemul procuraturii nu există

mecanisme eficiente de denunțare a încălcărilor legii și de protecție a avertizorilor, care să fie în conformitate cu legile în vigoare privind integritatea. Pentru prevenirea corupției sunt crucial de importante cunoștințele aprofundate în materie de anticorupție la elaborarea proiectelor de legi, asigurându-se că legile nu facilitează comiterea actelor de corupție, ci ajută la identificarea riscurilor.

Obiectiv

Obiectivul măsurii este de a optimiza cadrul pentru prevenirea corupției prin organizarea unui sistem eficient de verificare a declarațiilor de avere și interese personale, verificarea documentelor normative din perspectiva prevenirii și combaterii corupției înainte de aprobarea lor, evaluarea integrității instituționale și monitorizarea eficientă a cazurilor de corupție. Prin aplicarea cunoștințelor aprofundate în materie de prevenire și combatere a corupției se urmărește prevenirea manifestărilor de corupție prin excluderea factorilor de risc din proiecte, informarea autorilor și a publicului larg cu privire la riscurile identificate și furnizarea de garanții suplimentare pentru desfășurarea procesului legislativ în interesul cetățeanului și al publicului. Evaluarea integrității instituționale urmărește consolidarea bunei guvernante în sectorul public prin asigurarea integrității instituționale și profesionale a funcționarilor publici. În același timp, datorită acesteia, entitățile publice pot fi trase la răspundere, se poate consolida mediul de integritate instituțională și se pot reduce riscurile de corupție în contexte și domenii specifice.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Performanța în materie de investigații, urmăriri penale eficiente și eficace și hotărâri definitive în domeniul corupției – îmbunătățită, inclusiv în cazurile de corupție la nivel înalt. Definiția statistică a diferitelor categorii de infracțiuni – revizuită și aliniată la standardele internaționale. Iunie 2027.*
- *100% din declarații de avere și interese personale sunt depuse electronic în noua versiune a SIA „e-Integritate”, iar cele marcate de sistem cu stegulețe roșii sunt distribuite automat și aleatoriu inspectorilor de integritate din cadrul Autorității Naționale de Integritate (ANI). Interoperabilitatea cu alte platforme este asigurată prin intermediul platformei MConnect. Decembrie 2026.*
- *100% din recomandările CNA privind măsurile de reducere a riscurilor de corupție sunt luate în considerare de către autorul proiectului de lege în versiunea finală a acestuia. În cazul în care unele dintre recomandări nu sunt acceptate, este necesară prezentarea unei justificări în formă scrisă. Decembrie 2026.*
- *95% din recomandările evaluării integrității care sunt acceptate – sunt integrate în planurile de integritate ale instituțiilor evaluate, iar cel puțin 85% din recomandări – implementate. Decembrie 2026.*
- *Prin consolidarea cadrului legal referitor la o infrastructură dedicată soluționării cauzelor de corupție, Republica Moldova obține o reducere cu 40% a duratei medii de soluționare a cauzelor de corupție și celor conexe față de anul 2024 și crește rata de soluționare a acestor cauze cu 10% comparativ cu 2024. Decembrie 2026.*

Descrierea implementării (beneficiari și părți interesate)

Implementarea acestei reforme va avea loc conform unei abordări structurate și va include consolidarea proceselor la fiecare etapă a sistemului de justiție penală, ceea ce va duce la sporirea eficienței, creșterea transparenței și asigurarea responsabilizării. Obiectivul este de a spori numărul de investigații, urmăriri penale și hotărâri judecătorești reușite, cu prezentarea, în același timp, a unor dovezi măsurabile ale acestor îmbunătățiri pentru a promova încrederea publicului în sistemul de justiție.

Prin noua versiune a SIA „e-Integritate” va fi eficientizat procesul de depunere a declarațiilor de avere și interese personale. Noua versiune a SIA „e-Integritate” va dispune de un mecanism de verificare a declarațiilor pe bază de risc. Declarațiile identificate cu risc sporit vor fi marcate cu stegulețe roșii. Ulterior, acestea vor fi distribuite aleatoriu prin SIA „e-Integritate” inspectorilor de integritate pentru verificare suplimentară. Totodată, noua versiune a SIA „e-Integritate” va fi interoperabilă cu alte platforme relevante, ceea ce va permite schimbul de date între diferite sisteme informaționale guvernamentale. Măsurile specifice sunt orientate spre creșterea gradului de identificare a incidentelor de integritate, inclusiv a diferențelor substanțiale între valoarea averilor subiectului declarării (și membrii familiei acestuia) și cheltuielile realizate, precum și reducerea duratei medii de verificare a declarațiilor de avere și interese personale. De asemenea, se va îmbunătăți managementul cauzelor, se vor diminua tergiversările procedurale și va spori eficiența procedurilor judiciare.

SUBDOMENIUL 7.2: Reforma sistemului justiției și al procuraturii

Reforma 7.2.6-5. Consolidarea independenței, răspunderii și integrității sistemului de justiție

Provocări

Sistemul de justiție din Republica Moldova se confruntă cu o combinație de provocări structurale, legale, politice și legate de resurse din cauza cărora capacitatea sa de a funcționa eficient este subminată. Pentru îmbunătățirea sistemului, este esențial să se abordeze problemele legate de corupție, independența judiciară, eficiența gestionării dosarelor, încrederea publicului și infrastructură. Un rol critic pentru îmbunătățirea sistemului de justiție din Moldova îl vor avea reformele legislative semnificative, aplicarea mai strictă a legilor, investițiile în tehnologie și consolidarea capacităților în cadrul sistemului judiciar. Exercițiul extraordinar de evaluare a integrității reprezintă un instrument esențial menit să garanteze că sistemul judiciar este lipsit de corupție și de interferențe politice. Până la finele anului 2024, peste 50 de judecători au demisionat înainte de a fi supuși evaluării, inclusiv 22 din cei 25 de judecători ai Curții Supreme de Justiție (CSJ) și peste 30 de judecători din cele patru curți de apel din țară.

Evaluarea integrității judecătorilor și a procurorilor este, în prezent, una dintre cele mai dificile și solicitante sarcini ale sistemului de justiție. Activitatea Comisiei de pre-vetting (Comisia nr. 1) a început în anul 2022 și s-a încheiat acum. Printre realizările importante ale acestei Comisii este faptul că s-a reușit formarea organelor de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor cu membri care au promovat evaluarea. Consiliul Superior al Magistraturii a devenit funcțional în noua sa componență în septembrie 2023, odată cu numirea celui de-al nouălea membru. Astfel, Consiliul a atins cvorumul necesar pentru a fi deliberativ, având 9 membri care au promovat pre-vettingul, din totalul de 12 membri desemnați. Începând cu luna aprilie 2025, Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) are componența completă de 12 membri. Consiliul Superior al Procurorilor a devenit pe deplin funcțional în decembrie 2023, în noua sa componență, majoritatea membrilor fiind supuși procesului de vetting.

În conformitate cu garanțiile stabilite prin Legea nr. 65/2023, Comisia pentru evaluarea judecătorilor activează în prezent și are mandatul de a evalua candidații pentru Curtea Supremă de Justiție, candidații la funcția de membru în colegiile specializate ale CSM, precum și toți judecătorii de la curțile de apel și judecătorii care dețin funcții-cheie (președinți și vicepreședinți de instanțe). O altă Comisie pentru evaluarea procurorilor a fost înființată, care evaluează în prezent candidații la colegiile specializate ale CSP, și procurorii din cadrul Procuraturii Anticorupție.

Institutul Național de Justiție (INJ) joacă un rol esențial în sistemul de justiție al Republicii Moldova, asigurând dezvoltarea profesională continuă și instruirea judecătorilor și procurorilor. În pofida mandatului său strategic, INJ funcționează în prezent în absența unui plan strategic cuprinzător – un aspect care generează provocări considerabile în ceea ce privește eficiența și coerența instituțională. Absența unui plan strategic împiedică capacitatea INJ de a alinia programele sale de instruire la reformele naționale în domeniul justiției și la standardele internaționale, precum și de a răspunde în mod proactiv provocărilor emergente din sectorul justiției.

Obiectiv

Obiectivul acestei măsuri este de a se asigura că organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor sunt formate din candidați care au promovat evaluarea și că aceste organe sunt operaționale, astfel sporind eficacitatea și transparența acestora. Rolul principal al colegiilor specializate va fi acela de a se asigura că numirile în funcțiile de judecător și de procuror se fac pe bază de merit, calificări și integritate profesională, mai degrabă decât pe baza unor influențe politice sau a relațiilor personale. Aceasta ar trebui să reducă riscul influențelor politice sau de corupție în procesul de numire, promovându-se astfel independența judiciară și sporindu-se credibilitatea sistemului judiciar și a procuraturii. Colegiile specializate în baza garanțiilor legale e au mandatul de a evalua periodic performanțele și de a asigura educația profesională continuă în domeniul dreptului, menținând standarde profesionale înalte în cadrul sistemului judiciar și al procuraturii, asigurând cultura responsabilizării și standardele înalte de etică în rândul profesioniștilor din sistemul judiciar și procuratură.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Toți membrii colegiilor specializate ale Consiliului Superior al Magistraturii sunt desemnați, și fiecare dintre ei a trecut anterior prin procesul de vetting. Iunie 2026.*
- *Cel puțin 50% dintre funcțiile vacante în Curțile de Apel sunt ocupate de judecători care au trecut prin procesul de vetting, iar 18 dintre posturile vacante ale Curții Supreme de Justiție sunt ocupate prin numirea candidaților evaluați prin vetting. Iunie 2027.*

- *Un nou plan strategic pentru Institutul Național al Justiției (INJ), aliniat recomandărilor evaluării între egali TAIEX din 2022, este adoptat, iar o parte semnificativă a acestuia este implementată. Decembrie 2026.*

Descrierea implementării

Procesul de evaluare a integrității este în curs de desfășurare, iar calendarul audierilor publice a fost anunțat la începutul anului 2025. Perioada medie de așteptare pentru judecătorii care urmează să fie supuși evaluării – de la data primirii notificării de inițiere a procedurii de evaluare până la primirea deciziei de evaluare – variază între 6 și 12 luni. CSM va organiza concursuri pentru candidații care promovează evaluarea externă. Totodată, CSM va întreprinde diverse măsuri pentru a atenua impactul negativ al demisiilor din sistemul judiciar în urma notificărilor expediate de Comisia Vetting. CSM va asigura organizarea continuă a concursurilor pentru ocuparea funcțiilor vacante sau cu transfer temporar la CSJ, la instanțele de apel, precum și a funcțiilor de conducere din cadrul judecătoriilor raionale.

Un aspect important de subliniat, care se desprinde din garanțiile prevăzute de lege, este că mandatul celor două comisii de evaluare externă include o evaluare aprofundată a integrității personale și a eticii profesionale a judecătorilor și procurorilor. Comisiile își desfășoară activitățile de evaluare independent de orice influență politică sau presiune externă. În temeiul acestor garanții prevăzute de lege, statului nu îi este permis să intervină în activitatea celor două comisii, ceea ce înseamnă că celeritatea proceselor este la discreția comisiilor.

Institutul Național al Justiției (INJ) este vital pentru sistemul judiciar al țării. Programele sale de formare, atât inițială, cât și continuă, sunt concepute pentru a se asigura că profesioniștii din domeniul juridic sunt bine pregătiți să susțină statul de drept și să promoveze un sistem de justiție corect și transparent. INJ ar trebui să adopte și să implementeze un plan strategic aliniat recomandărilor TAIEX Peer Review din 2022, conducând la îmbunătățiri semnificative la nivel operațional și sporind contribuția sa la sistemul de justiție.

Reforma 7.3.8-9: Edificarea, în continuare, a unei administrații mai eficiente, moderne, digitale și accesibile în sectorul justiției

Provocări

Sistemul național de justiție se confruntă cu mai multe provocări în procesul de eficientizare, modernizare, digitalizare și simplificare a administrării. Deși s-au înregistrat progrese semnificative în ultimii ani, există încă obstacole care împiedică realizarea deplină a acestor obiective. Printre acestea se numără infrastructura digitală limitată. O parte considerabilă a proceselor este încă susținută de proceduri pe suport de hârtie, ceea ce îngreunează interoperabilitatea între diferitele instituții judiciare (judecătorii, procuratură, poliție etc.) și cauzează ineficiențe și tergiversări în instrumentarea dosarelor.

Instanțele de judecată au un număr mare de dosare pendinte, situație agravată de numărul tot mai mare de funcții vacante în rândul judecătorilor și de ineficiența proceselor manuale. Gestionarea lentă a dosarelor și adoptarea tardivă a deciziilor afectează atât promptitudinea, cât și calitatea actului de justiție. Numărul considerabil de dosare pendinte la mai multe instanțe din sistem impune necesitatea unei intervenții prompte din partea autorităților pentru găsirea unei ieșiri din situație și garantarea că justiția este înfăptuită într-un termen rezonabil.

Obiectivul

Obiectivul acestei acțiuni este de a facilita accesul la justiție, de a îmbunătăți eficiența și promptitudinea procedurilor judiciare și de a promova o mai mare transparență, responsabilizare și încredere a cetățenilor în sistem. Odată cu integrarea instrumentelor digitale și modernizarea proceselor judiciare, ineficiențele tehnice actuale vor fi eliminate, riscul de corupție se va reduce, iar încrederea în sistemul de justiție, care ar trebui să servească toți cetățenii echitabil și prompt, va crește.

Mai concret, obiectivele principale sunt de a raționaliza procesele administrative și de a reduce durata de soluționare a diferitelor categorii de dosare la toate nivelurile instanțelor; de a facilita accesul la sistemul judiciar al tuturor categoriilor de beneficiari, inclusiv al autorităților publice și al persoanelor juridice, prin utilizarea Soluției informatice e-Dosar judiciar (SI e-DJ). Un obiectiv important este acela de a reduce costurile operaționale ale instanțelor prin implementarea soluțiilor digitale. De asemenea, se va asigura o monitorizare mai bună a dosarelor și o mai bună gestionare a fluxului de dosare astfel încât instanțele să poată furniza date statistice mai precise. Totodată, realizarea obiectivului de a digitaliza toate datele referitoare la dosare, eliminând necesitatea evidenței pe suport de hârtie și a proceselor manuale, va permite un acces mai rapid la datele respective, va reduce sarcina administrativă și va spori eficiența gestionării dosarelor, deoarece specialiștii din domeniu vor putea accesa și actualiza dosarele în timp real.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Pentru a spori transparența și eficiența sectorului justiției, Soluția informatică e-Dosar judiciar (SI e-DJ) este funcțională în toate judecătoriile de primă instanță și cel puțin 15% din toate dosarele sunt depuse și prelucrate prin intermediul acestei aplicații. Programul integrat de gestionare a dosarelor (PIGD) este funcțional, toate dosarele fiind acoperite în proporție de 100%, toate datele fiind accesibile în format electronic și conexiunea cu 7 sisteme informaționale este asigurată. Decembrie 2027.*
- *Reducerea cu 30% a duratei de soluționare a dosarelor administrative în judecătoriile de primă instanță față de 2023. Majorarea ratei de soluționare la 110% pentru dosarele civile și comerciale și la 100% pentru dosarele administrative în prima instanță și în apel. Decembrie 2027.*

Descrierea implementării (beneficiari și părți interesate)

Pentru a se asigura că Soluția informatică e-Dosar judiciar (SI e-DJ) este pe deplin funcțională în toate judecătoriile de primă instanță, este necesară parcurgerea mai multor etape importante. La momentul actual, Soluția informatică e-Dosar judiciar (SI e-DJ) se testează de susținători ai acesteia în mai multe judecătorii din țară. La etapa următoare, categoriile de utilizatori se vor extinde pentru a include autoritățile publice și persoanele juridice, permițându-le să depună acte prin intermediul Soluției informatică e-Dosar judiciar (SI e-DJ). Implementarea Soluției informatică e-Dosar judiciar (SI e-DJ) presupune digitalizarea depunerii, gestionării și accesării actelor judecătorești și a dosarelor. Pentru a atinge nivelul de referință stabilit, este necesar să se asigure un transfer complet operațional al dosarelor între instanțele de la toate nivelurile. Din punct de vedere tehnic, acest lucru presupune ca toate judecătoriile de primă instanță să dispună de echipamentul fizic necesar (cum ar fi calculatoare, servere) și de conectivitatea la internet pentru a putea utiliza Soluția informatică e-Dosar judiciar (SI e-DJ). De asemenea, Soluția informatică e-Dosar judiciar (SI e-DJ) va fi conectată la alte sisteme relevante de gestionare utilizate în cadrul instanțelor, cum ar fi Programul Integrat de Gestionare a Dosarelor (PIGD), în vederea facilitării schimbului continuu de date și a interoperabilității. Vor fi organizate cursuri de formare pentru judecători, grefieri și alt personal al instanțelor cu privire la utilizarea eficace a Soluției informatice e-Dosar judiciar (SI e-DJ).

Conform planului de activitate al CSM, reducerea duratei de soluționare în cazul mai multor categorii de dosare va fi asigurată prin diverse măsuri: a) majorarea numărului de judecători din cadrul completelor specializate în dosare administrative și de corupție; b) monitorizarea eficace a anumitor dosare (cele aflate în examinare timp de peste cinci ani, dosarele de corupție electorală); c) adoptarea și implementarea unui instrument de reducere a dosarelor pendinte.

Dosarele pendinte se vor identifica prin analiza minuțioasă a procesului de examinare a tuturor dosarelor și prin identificarea celor care nu au fost soluționate în termenul prevăzut sau într-un termen rezonabil. De asemenea, CSM va efectua o evaluare internă pe baza statisticilor judiciare, punând accentul pe aspecte precum: organizarea ineficientă a rețelei de judecătorii; calificările și competențele insuficiente ale personalului; discrepanțe semnificative între fluxul de dosare și resursele alocate diferitelor instanțe, care duc la o presiune intolerabilă asupra unora dintre angajații sistemului; repartizarea necorespunzătoare a dosarelor între judecători, cu nerespectarea regulilor de repartizare aleatorie sau fără a lua în considerare complexitatea acestora; gestionarea resurselor bazată, mai degrabă, pe memoria instituțională, decât pe factori obiectivi, printre care fluxul de dosare și rezultatele obținute; probleme legate de dotarea tehnico-materială.

SUBDOMENIUL 7.3: Combaterea spălării banilor și investigațiile privind infracțiunile financiare

Reforma 7.4.10-12: Crearea unor condiții echitabile pentru antreprenori prin combaterea criminalității economice și a spălării banilor

Provocări

Existența unui sistem financiar puternic într-o țară constituie un factor esențial pentru promovarea dezvoltării sale economice. Utilizarea abuzivă a sistemului financiar pentru spălarea banilor și finanțarea terorismului subminează funcționalitatea și integritatea acestuia. Spălarea banilor și finanțarea terorismului sunt infracțiuni transfrontaliere aflate într-o continuă evoluție, cărora le este caracteristică apariția constantă a unor noi tehnici, metode și tendințe. Prin urmare, este esențială existența unui proces continuu de formare profesională pentru a asigura un sistem consolidat și eficient de prevenire și combatere a acestor activități ilicite. Deși Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor (UIF din Republica Moldova) organizează periodic instruirii pentru entitățile raportoare, aceste eforturi necesită a fi consolidate. În prezent, nu există un sistem de certificare pentru specialiștii care desfășoară instruirile. Numărul solicitărilor de instruire

din partea reprezentanților sectorului privat este în continuă creștere, la fel ca și cererea de cursuri adaptate la necesitățile specifice ale activității entităților raportoare.

Obiectivul

Obiectivul Centrului de instruire în domeniul combaterii spălării banilor și finanțării terorismului este de a oferi o platformă de formare continuă a specialiștilor în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului. Acesta va oferi programe avansate de formare, adaptate la standardele internaționale, cu accent pe riscurile, tendințele și tipologiile emergente, contribuind astfel la consolidarea capacităților specialiștilor din domeniu.

Datorită rezultatelor generale ale acestui obiectiv, se va îmbunătăți cooperarea dintre sectorul public și cel privat. Centrul de instruire în domeniul combaterii spălării banilor și finanțării terorismului va funcționa ca o platformă pentru schimbul de informații între autoritățile statului (SPCSB, autoritățile care supraveghează entitățile raportoare, autoritățile de aplicare a legii) și entitățile raportoare din sectorul privat. Acesta va facilita schimbul de bune practici și va oferi orientări pentru implementarea eficientă și uniformă a obligațiilor lor în calitate de entități raportoare.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Registrul unic al beneficiarilor efectivi este pe deplin funcțional și actualizat, asigurându-se un acces transparent pentru autoritățile competente, SPCSB și entitățile raportoare; iar sancțiunile pentru nerespectarea obligațiilor privind beneficiarii efectivi sunt aplicate, după caz. O proporție de 90% din întreprinderile active au depus declarația privind beneficiarul efectiv/beneficiarii efectivi. Acces acordat (i) tuturor autorităților competente și SPCSB, (ii) entităților care au obligația de a aplica măsurile de cunoaștere a clientelei și (iii) oricărei persoane/organizații care poate dovedi un interes legitim. Decembrie 2025.*
- *Un sistem național de certificare în domeniul combaterii spălării banilor este instituit și funcțional, cu cel puțin 500 de specialiști în domeniul combaterii spălării banilor certificați. Decembrie 2026.*
- *Performanțele în materie de investigații financiare, precum și de investigații, urmăriri penale și condamnări pentru spălare de bani (inclusiv doar spălare de bani) – îmbunătățite. Decembrie 2026.*

Descrierea implementării

Eficiența unui sistem de prevenire și combatere a spălării banilor și a finanțării terorismului depinde de o abordare strategică care să includă consolidarea cadrului de formare esențială pentru schimbul de bune practici la nivel național și internațional. Crearea Centrului de instruire în domeniul combaterii spălării banilor și finanțării terorismului reprezintă un pas semnificativ în această direcție, însă pentru o implementare eficientă este nevoie de coordonare interinstituțională și de alocarea optimă a resurselor.

Centrul urmează să fie instituit în cel de-al doilea semestru al anului 2025. Activitățile, în acest sens, vor include: a) definirea obiectivelor și a scopului centrului; b) crearea unui sistem de certificare; c) elaborarea și aprobarea cadrului legal necesar funcționării acestuia; d) asigurarea unei infrastructuri moderne și a unor echipamente corespunzătoare; și e) crearea unui mecanism eficace de coordonare interinstituțională.

De asemenea, se va aproba programul de instruire, care va necesita implicarea experților naționali și internaționali. Se așteaptă ca primul specialist să fie angajat în primul semestru al anului 2026. Procesul de angajare va presupune stabilirea criteriilor de selectare a specialiștilor, definirea mecanismelor de motivare și organizarea de parteneriate cu instituții internaționale pentru schimbul de experiență. Pe măsură ce activitățile Centrului de formare pentru combaterea spălării banilor și finanțării terorismului se vor intensifica și vor fi necesare capacități suplimentare, se va implementa un proces de angajare treptată pentru a se asigura satisfacerea necesităților Centrului. Înființarea Centrului de instruire în domeniul combaterii spălării banilor și finanțării terorismului reprezintă un pas esențial pentru consolidarea mecanismului național de prevenire și combatere a spălării banilor și a finanțării terorismului, având drept scop sporirea integrității financiare și protejarea sistemului economic național de riscurile generate de activitățile ilegale.

Un accent deosebit se va pune pe formarea continuă a angajaților Centrului, pe certificare și pe elaborarea unor procese interne eficace de evaluare a riscurilor astfel încât să se asigure că orice amenințări potențiale pot fi combătute rapid. Aceste măsuri vor contribui la crearea unui mediu economic sigur și transparent, în conformitate cu standardele internaționale, protejând astfel integritatea economiei naționale și încrederea cetățenilor în sistemele financiare.

Prin crearea Centrului de instruire în domeniul combaterii spălării banilor și finanțării terorismului se va aborda problema asigurării unei formări sectoriale și a certificării specialiștilor în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului. Centrul de instruire în domeniul combaterii spălării banilor și finanțării terorismului va servi drept platformă consacrată formării și dezvoltării continue a specialiștilor în domeniu, consolidându-se astfel capacitățile naționale de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului. De asemenea, Centrul respectiv va facilita organizarea cursurilor de formare prin elaborarea unor programe specializate pentru toate categoriile de entități raportoare.

Beneficiarii reformei sunt entitățile raportoare: bănci, unități de schimb valutar, societățile de investiții, organizațiile de creditare nebanară și alte instituții financiare, astfel cum se prevede în Legea cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului (308/2017). Principalele părți interesate sunt organele cu funcții de supraveghere a entităților raportoare, așa cum prevede Legea cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, inclusiv Banca Națională a Moldovei, Comisia Națională a Pieței Financiare, Camera Notarială și Uniunea Administratorilor Autorizați etc.

SUBDOMENIUL 7.4: Drepturile fundamentale

Reforma 7.5.13: Nivelul de violență împotriva femeilor și violenței în familie este redus și accesul la justiție și la servicii pentru victime este îmbunătățit

Provocări

Republica Moldova se confruntă cu provocări în ceea ce privește violența domestică, în special în asigurarea accesului victimelor la serviciile esențiale, după cum urmează:

- Disponibilitatea insuficientă a centrelor de plasament: Doar 178 din cele 260 de locuri necesare sunt disponibile pentru cazarea temporară a victimelor violenței în familie. Acest număr este inferior standardelor stabilite de Convenția privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie, care recomandă un spațiu de plasament la fiecare 10.000 de persoane.
- Distribuția geografică dezechilibrată a centrelor de plasament și a serviciilor specializate limitează capacitatea victimelor de a primi protecția și sprijinul necesare.
- Lipsa infrastructurii concepute pentru a satisface nevoile victimelor persoanelor în etate și persoanelor cu dizabilități din cadrul centrelor de plasament.
- Capacitate profesională insuficientă în rândul prestatorilor de servicii sociale, subliniind necesitatea unei formări îmbunătățite pentru a oferi în mod eficient sprijin care ia în considerare nevoile victimelor.

Obiectiv

Asigurarea unei protecții eficiente a victimelor violenței împotriva femeilor și a violenței în familie și abordarea adecvată a nevoilor complexe ale acestora prin dezvoltarea unei rețele naționale de servicii specializate care să fie accesibile și armonizate cu standardele internaționale.

Măsurile calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *În vederea abordării violenței împotriva femeilor și violenței în familie și traficului de persoane, este operațională o bază de date centralizată cu ghișeu unic privind cazurile de violență*
- *Rețeaua de adăposturi pentru victimele violenței în familie este extinsă pentru a ajunge la un total cumulativ de 260 de locuri pentru victimele violenței în familie, precum și pentru victimele traficului de ființe umane. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Pentru a spori și extinde capacitatea centrelor de plasament, consolidând în același timp serviciile existente, va fi pus în aplicare un plan cuprinzător, axat pe alocarea resurselor, îmbunătățirea infrastructurii, dezvoltarea personalului, cooperarea interinstituțională, precum și monitorizarea și evaluarea continuă.

Acțiunile vor începe cu identificarea locațiilor adecvate pentru noile centre de plasament, asigurând accesibilitatea și siguranța victimelor. Un buget stabil va fi asigurat atât din surse guvernamentale, cât și internaționale, pentru a sprijini

funcționarea durabilă a instituțiilor respective. În plus, va fi stabilit un cadru normativ pentru a reglementa gestionarea și funcționarea noilor centre.

Centrele de plasament existente și cele nou înființate vor respecta standardele internaționale, acordând prioritate siguranței, confortului și bunăstării. Instituțiile respective vor fi dotate cu infrastructura necesară pentru a crea un mediu sigur și favorabil pentru victime.

Va fi recrutat personal calificat care va fi sprijinit prin programe de mentorat adaptate pentru a aborda provocările unice cu care se confruntă centrele de plasament. Vor fi elaborate și puse în aplicare programe de formare continuă, aplicându-se o abordare multidisciplinară pentru a dota specialiștii cu competențele necesare pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie. Atenție deosebită va fi acordată îmbunătățirii accesului victimelor la servicii de sprijin și asistență juridică.

În vederea asigurării unui răspuns coordonat, va fi consolidată colaborarea între autoritățile de aplicare a legii, sistemul judiciar, serviciile sociale și organizațiile necomerciale care oferă sprijin victimelor. Procedurile de intervenție și sprijin vor fi optimizate pentru a îmbunătăți eficiența răspunsului, iar accesul victimelor la servicii va fi îmbunătățit prin acțiuni de informare, campanii de vizibilitate și elaborarea de materiale promoționale.

Vor fi implementate proceduri electronice de evidență și sisteme de colectare a datelor pentru a urmări progresul, a analiza tendințele și a măsura impactul intervențiilor. Pe baza informațiilor în cauză vor fi ajustate politicile, procedurile și instrumentele operaționale pentru a răspunde nevoilor emergente și pentru a spori eficiența generală a serviciilor de plasament.

Reforma 7.6.14. Consolidarea gestionării integrate a frontierei de stat

Provocări

Un sistem eficient de gestionare integrată a frontierei de stat este esențial pentru asigurarea unui mediu de securitate internă stabil, având un impact pozitiv atât asupra societății, cât și asupra creșterii sectorului economic. Astfel, un sistem solid de securitate al frontierei este capabil să prevină și să combată criminalitatea transfrontalieră care afectează negativ creșterea economică și siguranța publică, acționând totodată ca un catalizator atât pentru creșterea imigrării, cât și pentru reducerea emigrării. Le fel, este necesar să se mențină un echilibru între măsurile de asigurare a securității frontaliere și autorizarea neîntârziată a trecerii frontierei de stat a persoanelor, mijloacelor de transport, mărfurilor și altor bunuri. De asemenea, este important să se asigure că controlul la trecerea frontierei de stat este efectuat cu respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. În același timp, asigurarea unui standard ridicat al controlului la trecerea frontierei de stat implică dezvoltarea capacităților care să permită o abordare direcționată în timpul controalelor la frontieră și, în cazul unor suspiciuni, să se dispună efectuarea controlului în linia a doua. Deși, în toate punctele de trecere a frontierei de stat, care sunt deschise traficului internațional, s-a instituit controlul în linia a doua, actualmente se atestă un număr insuficient de angajați specializați în efectuarea acestuia. În plus, Sistemul informațional integrat al Poliției de Frontieră nu asigură redirecționarea automată a persoanelor de la controalele în primă linie la controalele în linia a doua. Aceste dificultăți afectează eficiența controalelor de la frontieră. O altă vulnerabilitate este lipsa capacităților suficiente de a efectua verificări biometrice la frontieră, ceea ce diminuează posibilitatea de a depista documentele de călătorie false, inclusiv persoanele care intenționează să traverseze ilegal frontiera de stat.

Obiectiv

Obiectivul prevede sporirea capacităților de control la frontieră prin consolidarea controalelor în primă linie și aplicarea efectivă a controalelor în linia a doua în toate punctele de trecere a frontierei deschise traficului internațional astfel încât să se asigure un nivel ridicat de control la trecerea frontierei, compatibil cu standardele Uniunii Europene. Acest lucru se va realiza în special prin instituirea funcției (postului) pentru efectuarea controlului în linia a doua, asigurarea infrastructurii adecvate și furnizarea echipamentului necesar pentru efectuarea controalelor în linia a doua având ca bază, standardele și expertiza Uniunii Europene în domeniul securității documentelor. Totodată, obiectivul respectiv prevede dotarea unităților tactice ale Poliției de Frontieră cu mijloace tehnice și dispozitive speciale pentru preluarea și verificarea datelor biometrice, inclusiv asigurarea unei formări corespunzătoare a polițiștilor de frontieră în domeniul ce vizează datele biometrice, precum și diminuarea vulnerabilităților existente la trecerea frontierei, implicit atunci când străinii intenționează să abuzeze de sistemul de azil în Republica Moldova.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Sistemul de control al frontierei este consolidat în conformitate cu standardele UE, în special prin consolidarea controalelor în linia a doua efectuate în punctele de trecere a frontierei deschise traficului internațional. Capacitățile de supraveghere a frontierei de stat sunt consolidate, inclusiv prin capacități de control biometric, precum și prin sisteme de supraveghere fixe și mobile. Decembrie 2027.*

Descrierea implementării

Până în luna decembrie a anului 2027 vor fi puse în aplicare mai multe măsuri instituționale pentru a crea atât cadrul juridic necesar pentru consolidarea controalelor în linia a doua, cât și pentru a stabili și dezvolta capacitățile de preluare și verificare a datelor biometrice în timpul controalelor la frontieră. În prima etapă, se va efectua o evaluare cuprinzătoare a cadrului actual normativ pentru a facilita modificările necesare ale actelor normative din domeniul gestionării frontierei de stat. Concomitent, se va efectua o evaluare a necesarului de echipamente capabil să furnizeze instrumente adecvate pentru realizarea obiectivului de consolidare a sistemului de control al frontierei, asigurând totodată compatibilitatea acestuia cu standardele Uniunii Europene. Pe baza acestora, vor fi formulate specificațiile tehnice pentru a iniția procesul de achiziții. După finalizarea etapei de achiziții, soluțiile hardware și software vor fi implementate în punctele de trecere a frontierei de stat și în unitățile tactice ale Poliției de Frontieră. Soluțiile tehnice vor fi interconectate cu sistemele de informații instituționale relevante, precum și cu sistemele de informații ale altor agenții naționale. Un aspect esențial al procesului constă în asigurarea unei formări corespunzătoare a personalului responsabil de efectuarea controalelor în prima și a doua linie în special, în ceea ce privește preluarea și verificarea datelor biometrice. Este important de remarcat faptul că, având în vedere obiectivul de a asigura o abordare specializată a controalelor în linia a doua, prin instituirea funcției (postului) pentru efectuarea controalelor respective, va fi necesar să se asigure o formare profesională specifică a personalului desemnat pentru efectuarea acestei metode suplimentare de control la trecerea frontierei.

SUBDOMENIUL 7.5: Armonizarea politicii privind vizele

Reforma 7.7.15. Armonizarea cerințelor privind vizele cu standardele UE

Provocări

În 3 aprilie 2014, la nivelul Uniunii Europene (UE) a fost semnată o decizie privind liberalizarea vizelor pentru cetățenii Republicii Moldova, care a intrat în vigoare în 28 aprilie 2014. Prin urmare, Comisia Europeană (CE) recomandă, în cadrul dialogului politic cu Uniunea Europeană, ca țările care beneficiază de un regim liberalizat de vize cu această organizație să își armonizeze politicile în materie de vize cu cele ale UE.

În prezent, Legea nr. 257 / 2013 privind resortisanții țărilor terțe care au obligația de a deține viză și cei care sunt exonerați de această obligație la trecerea frontierei de stat a Republicii Moldova este armonizat cu legislația Uniunii Europene și asigură transpunerea parțială a Regulamentului (UE) 2018/1806 al Parlamentului European și al Consiliului din 14 noiembrie 2018, care enumeră țările terțe ai căror resortisanți trebuie să dețină viză pentru a trece frontierele externe și cele ai căror resortisanți sunt exonerați de această obligație.

În acest context, Republica Moldova menține un regim liberalizat de vize pentru o serie de țări, ai căror cetățeni au nevoie de viză pentru a intra în Uniunea Europeană.

Obiectiv

În acest cadru, Republica Moldova își propune să se alinieze treptat la dispozițiile Regulamentului (UE) 2018/1806 al Parlamentului European și al Consiliului din 14 noiembrie 2018, care enumeră țările terțe ai căror resortisanți trebuie să dețină viză la trecerea frontierelor externe, precum și țările terțe ai căror resortisanți sunt scutiți de această obligație.

Măsurile calitative și cantitative care trebuie luate în cadrul acestei reforme

- *Alinierea listei țărilor care necesită viză pentru Moldova cu Regulamentul UE 2018/1806 pentru cel puțin trei țări care necesită viză pentru UE. Decembrie 2027.*

Descriere implementării

Republica Moldova intenționează să pună în aplicare măsuri de securitate sporite pentru a îmbunătăți controlul sosirilor fără viză și să se alinieze treptat la politica UE în materie de vize cu cel puțin alte trei țări până în decembrie 2027.

SUBDOMENIUL 7.6: Combaterea criminalității organizate

Reforma 7.8.16-18. Recuperarea și gestionarea activelor

Provocări

Una dintre provocările sistemului actual este gestionarea și utilizarea deficitară a bunurilor confiscate. Este necesar să se dezvolte un mecanism funcțional pentru reutilizarea socială și publică a bunurilor confiscate. În lipsa unei soluții, acest lucru poate duce la subutilizarea activelor sau la întârzierea reutilizării lor în beneficiul public. Prin instituirea unui mecanism de utilizare a bunurilor confiscate în scopuri sociale și de interes public, urmărim optimizarea procesului de recuperare și asigurarea faptului că bunurile respective sunt alocate unor proiecte care aduc beneficii societății, cum ar fi inițiative sociale, educaționale și de infrastructură.

Nivelul scăzut al investigațiilor financiare paralele privind infracțiunile generatoare de profit evidențiază necesitatea permanentă de modernizare continuă a instrumentelor care facilitează astfel de investigații. Anchetele penale nu dispun adesea de investigațiile paralele necesare pentru a depista fluxurile financiare ilicite și pentru a identifica activele disimulate. Această lacună în strategia de investigare limitează capacitatea de a dezmembra rețelele infracționale și de a recupera produsele infracțiunii. Creșterea proporției de investigații financiare paralele în cazurile penale generatoare de profit este esențială pentru consolidarea capacității generale de aplicare a legii și pentru a garanta că activitățile financiare ilicite sunt investigate și urmărite penal în mod cuprinzător.

În plus, absența unui sistem integrat de urmărire și gestionare a datelor statistice detaliate privind activele sechestrate și ordinele de confiscare complică evaluarea și raportarea cu privire la eficacitatea eforturilor de recuperare a activelor. Lipsa de transparență împiedică, de asemenea, responsabilizarea și potențialul de îmbunătățire a procesului decizional. Prin punerea în aplicare a unui registru electronic centralizat și a unui sistem funcțional pentru generarea de date statistice, ne propunem să îmbunătățim supravegherea și gestionarea bunurilor confiscate, să asigurăm o raportare mai precisă și să oferim acces la date organismelor autorizate pentru o mai bună evaluare a coordonării.

Obiectiv

Obiectivul principal este de a spori eficiența și eficacitatea recuperării activelor și a investigațiilor privind criminalitatea financiară, asigurând că activele sechestrate sunt gestionate și utilizate în mod corespunzător în beneficiul public, optimizând în același timp răspunsul autorităților de aplicare a legii la infracțiunile financiare. Acest obiectiv este alcătuit din trei obiective interdependente:

- Instituirea unui mecanism de utilizare a bunurilor confiscate în scopuri sociale și de interes public.
- Creșterea proporției de investigații financiare paralele în cazurile penale generatoare de profit.
- Asigurarea funcționării Registrului electronic centralizat al bunurilor confiscate în scopuri penale.

Măsurile calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Sunt introduse un mecanism de reutilizare în scopuri sociale a bunurilor confiscate și un mecanism de confiscare civilă prin legislația primară și secundară relevantă. 20% din activele recuperate în anul precedent reutilizate în scopuri sociale. Decembrie 2026.*
- *O creștere a valorii totale a sechestrării și confiscării produselor infracțiunii comparativ cu media ultimilor 3 ani. Crește ponderea investigațiilor financiare paralele în numărul total de cauze penale privind generarea de profit. Decembrie 2026.*
- *Registrul electronic centralizat al bunurilor confiscate este completat cu date, este pe deplin funcțional și generează și difuzează date statistice relevante privind bunurile. Decembrie 2025.*
- *Palmaresul anchetelor, urmăririlor penale și al condamnărilor eficace și eficiente în cazurile de criminalitate gravă și organizată îmbunătățit. Decembrie 2027.*

Descrierea implementării

Până în decembrie 2026 va fi adoptat un mecanism de reutilizare socială a bunurilor confiscate prin legislația primară și secundară relevantă. Până în ianuarie 2027 valoarea sechestrării și confiscării produselor infracțiunii va crește comparativ cu media ultimilor trei ani. Cifrele statistice vor fi disponibile prin intermediul platformei electronice gestionate de COM.

Până în decembrie 2027 va fi instituit un sistem funcțional care să genereze date statistice privind următoarele: numărul de ordine de restricție și de confiscare executate, valoarea estimată a bunurilor sechestrate și recuperate, numărul de cereri (solicitări) depuse și executate în alte state membre și valoarea bunurilor reutilizate în scopuri sociale.

Reforma 7.9.19. Combaterea criminalității organizate

Provocări

O provocare în îmbunătățirea eficacității investigațiilor, urmăririlor penale și condamnărilor în cazurile de criminalitate gravă și organizată o reprezintă lipsa unui sistem centralizat de evidență. În multe cazuri, autoritățile de aplicare a legii și instituțiile judiciare operează cu date fragmentate, ceea ce face dificilă urmărirea progresului cazurilor, identificarea tiparelor și asigurarea unei documentații adecvate pe parcursul proceselor de investigare și cel judiciar.

Absența unui sistem digital centralizat de gestionare a cazurilor duce adesea la colectarea inconsecventă a datelor și la schimbul deficitar de informații între autorități. Lipsa unei evidențe centralizate a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni, pot împiedica intervenția în timp util a autorităților de aplicare a legii și reduce eficiența generală a proceselor penale. În plus, fără o evidență centralizată, care să asigure urmărirea trasabilității proceselor penale complete, devine dificilă monitorizarea rezultatelor acestora, inclusiv măsurarea performanței sau efectuarea de analize aprofundate pentru viitoarele strategii de prevenire a criminalității.

Punerea în aplicare a unui sistem fiabil de evidențe este esențială pentru sporirea transparenței, îmbunătățirea colaborării între autoritățile de aplicare a legii și asigurarea faptului că fiecare caz este documentat în mod corespunzător, de la faza de inițiere a procesului penal până la adoptarea unei sentințe. Un astfel de sistem ar sprijini, de asemenea, deciziile politice bazate pe dovezi și ar consolida răspunderea, contribuind în cele din urmă la un răspuns mai eficient la criminalitatea gravă și organizată.

Obiectiv

Obiectivul este de a spori eficacitatea și eficiența investigațiilor, urmăririlor penale și condamnărilor în cazurile de criminalitate gravă și organizată, asigurând un răspuns mai solid și mai coordonat care consolidează rezultatele justiției și descurajează activitatea infracțională.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Îmbunătățirea istoricului investigațiilor, urmăririlor penale și al condamnărilor eficiente și eficiente în cazurile de criminalitate gravă și organizată. Decembrie 2027.*

Descrierea implementării

Implementarea reformelor pentru combaterea criminalității organizate va acorda prioritate consolidării capacităților de investigare și promovării cooperării între autoritățile de aplicare a legii. Măsurile vor include consolidarea organelor de urmărire penală din cadrul autorităților de aplicare a legii și furnizarea de programe de formare specifice pentru îmbunătățirea procedurilor de urmărire penală, în special în cazul infracțiunilor complexe precum spălarea banilor, criminalitatea informatică, traficul de droguri și traficul de persoane. În plus, se vor depune eforturi pentru punerea în aplicare a unor instrumente tehnologice avansate care să sprijine exercitarea urmăririi penale în cadrul procesului penal, contribuind la obținerea unor rezultate îmbunătățite în ceea ce privește depistarea și suprimarea activităților de criminalitate organizată.

Republica Moldova își va consolida răspunsul judiciar la criminalitatea organizată prin intermediul formării judiciare specifice și al introducerii unor paneele de instruire specializate pentru instanțe privind abordarea infracțiunilor grave. Etapele vor include programe de dezvoltare profesională continuă pentru judecătorii care se ocupă de cazurile de criminalitate organizată, sporind capacitatea acestora de a soluționa în mod eficient probleme complexe. În plus, Republica Moldova va îmbunătăți mecanismele de supraveghere judiciară, asigurând transparența și responsabilitatea pe tot parcursul procesului. Măsurile cuprinzătoare respective sunt menite să demonstreze o îmbunătățire pozitivă și durabilă a bilanțului general al țării, reflectată în mod clar în procedurile de urmărire penale și rate de condamnare de calitate mai bună.

SUBDOMENIUL 7.7: Statistică

Reforma 7.10.20-22. Extinderea producției și diseminării de statistici oficiale în conformitate cu cerințele UE

Provocări

Republica Moldova se confruntă cu provocări în ceea ce privește alinierea producției și diseminării statisticilor oficiale la cerințele UE, ceea ce este esențial pentru asigurarea unui proces decizional informat, a comparabilității datelor, a transparenței și a calității generale în conformitate cu acquis-ul UE. Provocările în cauză includ:

- Producerea limitată de date și diseminarea principalilor indicatori macroeconomici în conformitate cu Sistemul European de Conturi (SEC) 2010, datorită insuficienței surselor de date adecvate pentru compilarea conturilor naționale, a lipsei de expertiză și a constrângerilor de resurse pentru compilarea datelor în conformitate cu SEC 2010. Conturile naționale ale Republicii Moldova sunt compilate în conformitate cu standardul ONU, Sistemul de Conturi Naționale 2008 (SCN 2008), care servește drept bază metodologică pentru SEC 2010. Cu toate acestea, sunt necesare îmbunătățiri suplimentare pentru a asigura producerea și diseminarea agregatelor conturilor naționale, elaborate în conformitate cu SEC 2010.
- Lipsa datelor privind indicele armonizat al prețurilor de consum (IAPC). Republica Moldova nu produce încă date IAPC din cauza lipsei de expertiză tehnică.
- Surse limitate de date și expertiză referitoare la participarea Republicii Moldova la Programul European de Comparare (PEC). Pentru a furniza setul complet de date în conformitate cu PEC, sunt necesare resurse financiare și umane suplimentare pentru a extinde colectarea informațiilor lipsă, precum și consolidarea capacităților.
- Capacități și resurse limitate pentru producerea și diseminarea rezultatelor finale ale recensământului populației și locuințelor (RPL) din 2024. Rezultatele preliminare ale recensământului au fost diseminate în ianuarie 2025, iar rezultatele finale, dezagregate pe tematici de recensământ pentru a asigura comparabilitatea cu statele membre ale UE, vor fi diseminate treptat până în primul trimestru al anului 2026. Pentru a realiza acest lucru, trebuie consolidate capacitățile instituționale ale Biroului Național de Statistică (BNS), în special prin asistență tehnică (inclusiv expertiză internațională) și sprijinul financiar necesar.
- Infrastructură geospațială insuficientă pentru diseminarea datelor recensământului. În pofida utilizării instrumentelor moderne pentru Recensământul Populației și al Locuințelor din 2024, inclusiv a tehnologiilor GIS, Republica Moldova încă nu dispune de o bază de date geospațială statistică. BNS are nevoie de resurse umane și tehnice suplimentare pentru a crea o bază de date geospațială, a o integra cu datele recensământului și a disemina rezultatele recensământului folosind GIS la un nivel de griduri de 1 km², în conformitate cu cerințele UE.
- Până în prezent, nu a fost elaborat un cadru juridic pentru desfășurarea recensământului general agricol (RGA) care să asigure colectarea de date privind recensământul agricol în conformitate cu cerințele UE.

Obiectiv

Obiectivul principal al acestei reforme este de a consolida sistemul statistic al Republicii Moldova prin extinderea producției și diseminării statisticilor oficiale în conformitate cu standardele UE.

Măsurile calitative și cantitative care trebuie luate în cadrul acestei reforme

- *Biroul Național de Statistică produce și publică pe pagina web oficială a BNS principalii indicatori macroeconomici în conformitate cu SEC 2010, precum și indicele armonizat al prețurilor de consum (IAPC) și datele colectate în cadrul Programului european de comparare. Decembrie 2027.*
- *Biroul Național de Statistică prelucrează și publică datele Recensământului Populației și al Locuințelor 2024 în funcție de tematicile recensământului și de dezagregările acestora pentru a asigura comparabilitatea cu statele membre ale UE. Decembrie 2026.*
- *Republica Moldova adoptă Hotărârea de Guvern cu privire la recensământul general agricol în conformitate cu cerințele UE. Iunie 2027.*

Descrierea implementării

Consolidarea producerii și diseminării statisticilor oficiale elaborate în conformitate cu cerințele UE în diferite domenii statistice este vitală pentru Republica Moldova în contextul procesului său de integrare europeană. Acest lucru va asigura informații statistice fiabile, oportune și comparabile pentru a sprijini guvernarea publică transparentă, elaborarea de politici bazate pe dovezi și reformele economice și sociale. În acest sens, este extrem de importantă consolidarea capacităților instituționale ale instituțiilor naționale implicate în producerea statisticilor oficiale, precum și să se aloce

resurse suplimentare pentru a remedia lacunele de date în ceea ce privește colectarea, prelucrarea, analiza și diseminarea statisticilor în conformitate cu standardele și cele mai bune practici ale UE.

Cu sprijinul UE, până în decembrie 2027, Republica Moldova va extinde producerea și diseminarea principalilor indicatori macroeconomici prin intermediul paginii web oficiale a BNS, în conformitate cu SEC 2010. Producția și diseminarea principalelor agregate ale conturilor naționale vor crește treptat cu cel puțin cinci tabele cu date aliniate la SEC 2010, iar coerența între indicatorii macroeconomici va fi, de asemenea, consolidată.

Republica Moldova va asigura producerea și diseminarea datelor privind indicele armonizat al prețurilor de consum (IAPC) prin intermediul paginii electronice a BNS, în conformitate cu cerințele UE.

În plus, Republica Moldova își va consolida participarea la Programul european de comparare prin extinderea colectării de date în cadrul programului și prin asigurarea transmiterii de date către Eurostat, urmând să fie efectuate cel puțin 11 anchete statistice.

Rezultatele finale ale Recensământului Populației și Locuințelor din 2024 din Republica Moldova vor fi publicate în două etape, acoperind 35 de tematici și dezagregările acestora, în conformitate cu Regulamentul UE nr. 2017/543. Va fi creată și va deveni operațională o bază de date geospațială statistică bazată pe rezultatele RPL pentru a îmbunătăți analiza detaliată și a sprijini elaborarea de politici bazate pe date. Datele privind cel puțin șase subiecte de recensământ selectate din rezultatele recensământului populației și locuințelor din 2024 vor fi geocodificate la nivel de griduri de 1 km², asigurându-se respectarea Regulamentului UE nr. 2018/1799.

Republica Moldova va adopta o Hotărâre de Guvern privind Recensământul General Agricol (RGA) pentru runda 2030 până în iunie 2027. Această decizie va contribui la stabilirea cadrului juridic și instituțional pentru colectarea datelor de recensământ, asigurând conformitatea cu cerințele UE privind recensământul agricol.

Pentru a consolida producerea și diseminarea datelor statistice esențiale în conformitate cu standardele UE, se va pune un accent semnificativ pe consolidarea capacităților în cadrul sistemului statistic național, precum și pe identificarea și abordarea lacunelor în materie de date. Vor fi organizate sesiuni de formare și ateliere de lucru specifice pentru a spori expertiza și cunoștințele tehnice ale statisticienilor moldoveni, asigurând aderarea la acquis-ul UE. În plus, se va acorda prioritate dezvoltării de metodologii în domenii statistice cheie pentru a îmbunătăți calitatea și eficiența datelor statistice.

6. CONDIȚII GENERALE DE PLATĂ

Stabilitatea macroeconomică

După ce a înregistrat o evoluție pozitivă în prima jumătate a anului 2024, dinamica anuală a PIB-ului a devenit negativă în trimestrul III, când valoarea acestuia s-a diminuat cu 1,9% față de aceeași perioadă a anului 2023. Această dinamică s-a menținut și în trimestrul IV, astfel că anul 2024 s-a soldat cu o creștere anuală a PIB de 0,1%. Performanța a fost mai slabă decât se anticipa, în principal din cauza impactului negativ al cererii externe nete. Pe plan intern, trebuie menționat impactul negativ al sectorului agricol asupra dinamicii PIB, ca urmare a condițiilor de secetă severă care au compromis recolta. Suplimentar, declinul comerțului și al tranzacțiilor imobiliare a afectat în continuare activitatea economică. Acestea au fost parțial compensate de evoluțiile mai slabe din construcții, sectorul financiar și sectorul informațiilor și comunicațiilor.

În trimestrul IV 2024, rata anuală a inflației și-a continuat traiectoria ascendentă, care a început la mijlocul anului 2023. Astfel, rata anuală a inflației a crescut de la 5,2% în septembrie 2024 la 7,0% în decembrie 2024, depășind limita superioară a țintei de inflație a Băncii Naționale. Tendința ascendentă a ratei anuale a inflației în ultimele luni ale anului 2024 a fost susținută de mai multe evoluții sectoriale nefavorabile, inclusiv ajustarea tarifului la gazele de rețea, creșterea tarifelor reglementate și consecințele secetei. Se estimează că dinamica inflației înregistrată în perioada decembrie 2024 - februarie 2025, combinată cu ajustările tarifelor pentru încălzire centralizată și energie electrică de la începutul anului curent, va menține rata anuală a inflației peste limita superioară a intervalului țintit pentru inflație, cel puțin în prima jumătate a anului 2025.

În perspectivă, se estimează că cererea internă va continua să exercite un impact dezinflaționist. În scenariul de bază, se preconizează o creștere a PIB cu 2,5-3,0% în 2025, iar rata inflației va intra în coridorul țintă la sfârșitul anului 2025. Totuși, amploarea și ritmul ajustărilor tarifare, la care se adaugă situația geopolitică destul de tensionată, mențin un grad ridicat de incertitudine în ceea ce privește inflația și perspectivele de creștere pentru 2025.

În perioada 2025-2027, Guvernul Republicii Moldova se va angaja în menținerea și consolidarea cadrului macrofiscal prin intermediul următoarelor obiective de politici:

- Consolidarea fiscală: Asigurarea unui deficit bugetar național raportat la PIB la niveluri sustenabile.

- Consolidarea bazei fiscale: Continuarea reformelor în administrarea fiscală și vamală pentru a lărgi baza fiscală și îmbunătăți respectarea obligațiilor fiscale.
- Consolidarea administrației fiscale: Promovarea echității, coerenței și transparenței în gestionarea resurselor financiare.
- Raționalizarea și securizarea procedurilor vamale: Simplificarea proceselor de tranzit pentru mărfuri și pasageri, îmbunătățind în același timp instrumentele și metodele de limitare a fluxurilor ilegale.
- Consolidarea disciplinei în materie de cheltuieli: Consolidarea stabilității și sustenabilității finanțelor publice prin adoptarea unei discipline bugetare mai riguroase.
- Sprijin specific pentru populațiile vulnerabile: Alocarea resurselor necesare într-un mod bine direcționat pentru a sprijini categoriile de populație afectate de evenimentele extreme recente și sprijini eforturile de redresare economică.
- Investiții strategice în infrastructură și dezvoltare: Promovarea cheltuielilor publice prudente pentru a sprijini investițiile în infrastructură și dezvoltarea economică pe termen lung.
- Menținerea unei gestionări sustenabile a datoriei: Asigurarea sustenabilității datoriei publice pentru a evita împovărarea generațiilor viitoare și promovarea unui mediu economic stabil.
- Urmărirea unei strategii de finanțare prudente: Adoptarea unei abordări financiare flexibile, prin utilizarea atât a surselor interne și externe, cât și a instrumentelor de creanță pentru a prelunge scadența datoriei și a atenua riscurile asociate.

Managementul finanțelor publice

În 2023, Guvernul Republicii Moldova a adoptat Strategia de dezvoltare a managementului finanțelor publice. Strategia de dezvoltare a MFP stabilește obiectivul strategic de îmbunătățire a eficienței, eficacității și transparenței finanțelor publice la toate nivelurile și etapele.

Strategia de dezvoltare a MFP cuprinde șapte domenii de intervenție, fiecare cu obiective specifice pe termen scurt (până în 2026) și lung (2030). Domeniile de intervenție, cu obiective generale consolidate și obiective pe termen scurt, sunt prezentate mai detaliat în continuare.

Obiectivele principale ale componentei Analiză macroeconomică și cadrul macrobugetar sunt următoarele: 1) îmbunătățirea calității previziunilor macroeconomice și fiscale pentru a asigura elaborarea bugetului în baza unui cadru macrobugetar realist și previzibil; 2) asigurarea necesităților de finanțare ale bugetului de stat la un nivel acceptabil al cheltuielilor pe termen mediu și lung, în condițiile limitării riscurilor implicate. Principalele priorități de politică în cadrul acestui domeniu includ:

- Crearea unui cadru metodologic consolidat de prognozare macroeconomică.
- Dezvoltarea mecanismelor de consultare și comparare cu prognoze macroeconomice elaborate de instituții nonguvernamentale.
- Perfecționarea continuă a metodologiei de estimare a veniturilor prin preluarea practicilor și a instrumentelor moderne.
- Dezvoltarea unor instrumente (modele micro) moderne pentru evaluarea impactului măsurilor de politică fiscală asupra planificării veniturilor.
- Consolidarea capacităților de analiză și prognozare macroeconomică.
- Dezvoltarea capacităților de analiză a riscurilor bugetar-fiscale, prin introducerea analizei diferitor scenarii de risc, inclusiv a riscurilor produse simultan (stress testing).
- Dezvoltarea și menținerea pieței interne a valorilor mobiliare de stat.
- Asigurarea transparenței nivelului de îndatorare a țării.

Elaborarea și planificarea bugetului, al doilea domeniu de intervenție din Strategia de dezvoltare a MFP, are următoarele obiective: 1) asigurarea disciplinei bugetar-fiscale generale și a stabilității bugetului public național pe termen mediu și lung, respectarea calendarului bugetar, asigurarea alocării resurselor financiare publice în strânsă corelare cu prioritățile de politici și limitele de cheltuieli stabilite în Cadrul bugetar pe termen mediu; 2) garantarea durabilității proiectelor de investiții publice; și 3) asigurarea unui nivel echitabil de remunerare în sectorul bugetar. În vederea atingerii acestor obiective, următoarele politici sunt identificate ca fiind prioritare pe termen mediu:

- Consolidarea capacităților pentru estimarea costurilor reformelor/măsurilor de politici.
- Asigurarea consistenței în prezentarea cheltuielilor în Cadrul bugetar pe termen mediu (CBTM) și în bugetul anual.
- Asigurarea conformității strategiilor sectoriale de cheltuieli cu documentele de planificare strategică și cu limitele de cheltuieli pe termen mediu.
- Revizuirea calendarului bugetar în sensul ajustării acestuia la modul în care să permită respectarea acestuia de către toate autoritățile implicate în procesul bugetar.
- Instituționalizarea procesului de evaluare periodică a performanței cheltuielilor sectoriale (raționalizarea cheltuielilor).
- Integrarea dimensiunii de gen în planificarea bugetară pe termen mediu.
- Actualizarea registrului proiectelor de investiții capitale publice, inclusiv a celor nefinalizate.
- Implementarea mecanismului național de evaluare a eligibilității proiectelor de investiții capitale publice.
- Dezvoltarea portofoliului de proiecte investiționale pregătite pentru implementare.
- Prioritizarea proiectelor de investiții și introducerea bugetării multianuale pentru obiectivele/proiectele de investiții.
- Creșterea transparenței rezultatelor analizei economice a proiectelor de investiții.
- Fortificarea capacităților instituționale ale autorităților publice centrale și locale pentru evaluarea, monitorizarea și implementarea proiectelor finanțate din toate sursele (interne și externe).
- Punerea în aplicare a noului Regulament cu privire la proiectele de investiții capitale publice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 684/2022, precum și a Sistemului informațional Registrul proiectelor de investiții capitale (SI RPIC).
- Evaluarea actualului sistem de salarizare în sectorul bugetar, definit prin Legea nr.270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar.
- Evaluarea sistemică a tuturor funcțiilor în sectorul bugetar, în baza rezultatelor implementării Legii nr.270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar.
- Dezvoltarea diferitor scenarii și modele de intervenție pe termen mediu în procesul de prognozare și planificare a cheltuielilor de personal în sectorul bugetar.
- Revizuirea și perfecționarea cadrului normativ aferent sistemului de salarizare din sectorul bugetar.
- Elaborarea și dezvoltarea unor sisteme informaționale de evidență a indicatorilor bugetari la componenta cheltuieli de personal, capabile să asigure monitorizarea și managementul eficient.

Al treilea domeniu de intervenție este **Executarea bugetului, contabilitatea și raportarea**, unde obiectivele specifice sunt: 1) asigurarea unui control eficient și a unei monitorizări adecvate în fiecare etapă a procesului de executare; și 2) instituirea unui sistem adecvat de contabilitate și raportare în sectorul bugetar.

- Diminuarea abaterilor în componența cheltuielilor sub aspect economic comparativ cu bugetul aprobat.
- Monitorizarea informației consolidate a fondurilor în Contul unic trezorerial și includerea fondurilor gestionate de toate instituțiile publice la autogestiune în Contul unic trezorerial și în alte conturi deschise la Banca Națională a Moldovei și la băncile licențiate.
- Perfecționarea controlului angajamentelor și creșterea calității prognozelor.
- Instituționalizarea verificării și evaluării performanței autorităților administrației publice centrale privind respectarea alocațiilor conform limitelor aprobate în legile bugetare anuale.
- Monitorizarea continuă și îmbunătățirea controlului permanent de către unitățile bugetare al arieratelor la cheltuieli, pentru menținerea acestora la un nivel minim.
- Monitorizarea continuă a arieratelor la creanțe pentru plăți anticipate la bugetul de stat.
- Consolidarea credibilității bugetare prin implementarea previzibilității finanțării cheltuielilor.
- Îmbunătățirea cadrului normativ privind prelucrarea sumelor încasate la contul trezorerial de venituri neidentificate.

- Consolidarea capacităților autorităților administrației publice centrale privind monitorizarea și furnizarea rapoartelor de executare a bugetului.
- Perfecționarea analizei bugetare și a perspectivelor în domeniul finanțelor publice prin extinderea Raportului privind executarea bugetului cu informații referitoare la fluxurile de numerar prezentate în rapoartele financiare.

Obiectivul principal în domeniul **Controlul financiar public intern** este următorul: asigurarea utilizării fondurilor publice conform principiilor de bună guvernare, prin implementarea controlului intern managerial și a auditului intern în entitățile publice pe baza standardelor și bunelor practici UE. În acest sens, guvernul va realiza următoarele politici:

- Conceptualizarea unui model de organizare descentralizată a proceselor de activitate în cadrul unui sistem de management delegat.
- Fortificarea mecanismelor de planificare și raportare a activității bazate pe performanță și riscuri.
- Consolidarea procedurilor de monitorizare și raportare cu privire la controlul intern managerial.
- Elaborarea și punerea în aplicare a unui sistem de dezvoltare a capacităților (cunoștințelor și abilităților) manageriale pentru organizarea unui sistem privind controlul intern managerial eficient.
- Consolidarea funcției de audit intern la toate nivelurile administrației publice.
- Îmbunătățirea sistemului de certificare și dezvoltare a calificării profesionale a auditorilor interni din sectorul public.
- Dezvoltarea unui cadru procedural pentru aplicarea tehnicilor moderne de lucru în domeniul auditului intern, inclusiv luarea în considerare a dimensiunii egalității de gen.

Domeniul de intervenție Politicile fiscale și vamale și administrarea veniturilor este cel mai cuprinzător în MFP și cuprinde trei obiective generale: 1) crearea unui sistem fiscal și vamal armonizat, echitabil, eficient și simplu, care să asigure mobilizarea resurselor bugetare necesare pentru finanțarea obiectivelor de dezvoltare sustenabilă, facilitarea comerțului și trecerea la o economie verde, digitală și competitivă; 2) asigurarea eficientizării administrării fiscale prin creșterea calității serviciilor fiscale prestate, digitalizarea proceselor fiscale și creșterea gradului de satisfacție al contribuabililor; și 3) asigurarea mobilizării veniturilor, facilitarea comerțului internațional și asigurarea securității economice a statului. Aceste obiective vor fi realizate prin:

Deși aparent mai modest, domeniul de intervenție Achiziții publice este extrem de important pentru Strategia de dezvoltare a MFP a Republicii Moldova. Obiectivul său specific este: dezvoltarea unui sistem performant de achiziții publice care să furnizeze „valoare pentru bani” în utilizarea fondurilor publice. Acest obiectiv va fi atins prin eforturi durabile în vederea:

- Armonizarea deplină a legislației din domeniile achizițiilor publice, achizițiilor sectoriale, concesiunilor de lucrări și de servicii, parteneriatului public-privat, precum și a Regulamentului privind achiziționarea bunurilor, lucrărilor și serviciilor la întreprinderea de stat, în special desemnarea clară a autorităților care aplică prevederile normative și modalitatea de contestare pentru fiecare mod de atribuire a contractelor.
- Reingineria sistemului electronic de achiziții publice pentru a răspunde cerințelor la nivel național și european, cu utilizarea sistemului electronic pentru întreg ciclul de achiziții (planificare, derularea procedurii de atribuire, atribuire, managementul contractului – amendamente)
- Crearea, în domeniul achizițiilor publice, a unui sistem integral de achiziții, în vederea atingerii obiectivelor stabilite în documentele de politici publice, cu accent pe aspecte sociale, mediu, inovare și performanță, cu clarificarea rolurilor organizațiilor de la nivel strategic, tactic și operațional pentru evitarea conflictului de competență.

Domeniul Transparența finanțelor publice cuprinde următorul obiectiv specific: îmbunătățirea transparenței procedurilor de pregătire, executare și raportare a bugetului. În acest sens, au fost stabilite următoarele priorități în MFP:

- Acoperirea cu reguli de elaborare, aprobare și executare a întregului sistem public (extinderea reglementărilor bugetare pentru autoritățile/instituțiile publice la autogestiune ale căror fondatori sunt autoritățile publice centrale și locale).
- Gestionarea, prin Contul unic trezorerial, a resurselor bugetare primite de către instituțiile publice la autogestiune, întreprinderile de stat, întreprinderile municipale, societățile pe acțiuni și alte instituții publice ale căror fondatori sunt autoritățile administrației publice centrale și locale.
- Majorarea numărului de instituții publice la autogestiune deservite în Contul unic trezorerial.

- Menținerea regulilor și criteriilor clar stabilite la calcularea/distribuirea transferurilor către autoritățile administrației publice locale.

Așa cum reiese din această listă cuprinzătoare de priorități, strategia MFP reprezintă o continuare mai ambițioasă a reformelor lansate anterior și este pe deplin aliniată la prioritățile de dezvoltare și reformă stabilite prin Agenda de reforme. Strategia de dezvoltare a MFP se va alinia, de asemenea, la strategia de reformă a administrației publice. O atenție deosebită va fi acordată consolidării resurselor umane, planificării politicilor, furnizării de servicii electronice și transformării digitale și îmbunătățirii capacităților sistemelor informatice.

Transparență și supravegherea bugetară

Gradul de transparență și de supraveghere a bugetului public în Republica Moldova s-a îmbunătățit semnificativ în ultimii ani. Această îmbunătățire este recunoscută în Open Budget Index, unde indicele de transparență al Republicii Moldova a crescut de la 58 de puncte în 2015 (sub valoarea de referință globală de 61 de puncte) la 81 de puncte în 2023. Un progres similar este remarcat în evaluarea Cheltuielilor publice și a responsabilității financiare.

Legea bugetului de stat pentru anul 2025 a fost publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova la 26 decembrie 2024, cu numărul 310. Legea bugetului asigurărilor sociale de stat a fost publicată la 19 decembrie 2024, cu numărul 303. La aceeași dată, Legea fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală pe anul 2025 a fost publicată, având numărul 304. După ce sunt adoptate de consiliile locale, bugetele administrațiilor publice locale sunt fie publicate în presa locală, fie expuse în locuri vizibile.

Ministerul Finanțelor publică actualizări lunare privind executarea bugetului public național (care cuprinde toate cele patru componente menționate mai sus), împreună cu rapoarte detaliate privind fiecare componentă. În plus, sunt disponibile informații complete privind datoria publică și datoria garantată public. Ministerul elaborează rapoarte anuale privind executarea bugetului de stat, care sunt aprobate de guvern și prezentate Parlamentului. Rapoartele anuale privind executarea bugetară sunt supuse auditurilor Curții de Conturi. Așadar, gradul de transparență în ceea ce privește finanțele publice în Republica Moldova este unul foarte înalt la toate nivelurile și pe parcursul tuturor etapelor ciclului bugetar.

Introducerea și publicarea Bugetului cetățenilor reprezintă o altă practică lăudabilă adoptată de Republica Moldova. Cele mai importante cifre din bugetul public național sunt prezentate într-o manieră simplificată și concisă, punându-se accentul pe detaliile care prezintă un interes prioritar pentru publicul larg.

PARTEA 3: COMPLEMENTARITATEA ȘI IMPLEMENTAREA AGENDEI DE REFORME

7. CONSULTĂRI

Inițierea și coordonarea Agendei de reforme se încadrează în mandatul Consiliului de coordonare, instituit prin Decizia Prim-ministrului nr. 206 din 29 octombrie 2024. Consiliul este prezidat de viceprim-ministru, care exercită și funcția de ministru al dezvoltării economice și digitalizării, și include printre membri viceprim-ministrul pentru Integrare Europeană, ministrul Finanțelor și secretarul general al Guvernului. Consiliul a examinat și validat reformele și propunerile de investiții ale autorităților publice relevante, asigurând alinierea la obiectivele naționale de dezvoltare descrise în Strategia națională de dezvoltare „Moldova europeană 2030”, Planul Național de Acțiuni pentru Aderarea la UE 2024-2027, Planul Național de Dezvoltare pentru anii 2025-2027 și Strategia Națională de Dezvoltare Economică 2030.

La 5 și 12 februarie 2025, Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării a organizat două mese rotunde de informare și consultare publică pentru a implica principalele părți interesate în ceea ce privește Planul de creștere economică și Agenda de reforme. Prima masă rotundă a beneficiat de participarea activă a asociațiilor de afaceri și a sindicatelor la nivel național și sectorial, facilitând discuțiile privind prioritățile în materie de afaceri și de reglementare a pieței care urmează să fie incluse în Agenda de reforme. A doua masă rotundă a reunit ONG-uri naționale și locale, grupuri de reflecție și fundații, oferind o platformă pentru a discuta implicațiile socio-economice ale reformelor propuse și alinierea acestora la obiectivele de dezvoltare durabilă.

În conformitate cu reglementările naționale privind transparența în procesul decizional, la 3 martie 2025 a fost publicat un anunț public privind inițierea unei decizii guvernamentale de aprobare a Agendei de reforme pentru perioada 2025-2027. Toate părțile interesate au fost invitate să prezinte propuneri și recomandări în vederea elaborării în continuare a Agendei de reforme. Contribuțiile primite au fost evaluate cu atenție și au stat la baza selecției finale a reformelor prioritare.

Ulterior, la data de 21 martie 2025, a fost publicat anunțul oficial privind organizarea consultărilor publice pe marginea Agendei de Reforme 2025–2027 din cadrul Planului de Creștere al Republicii Moldova, perioada de consultare fiind stabilită pentru 21–31 martie 2025.

La data de 25 martie 2025 a avut loc un eveniment de consultare publică, structurat în jurul celor șapte piloni ai Agendei. La eveniment au participat peste 100 de reprezentanți ai societății civile, mediului de afaceri, mediului academic, autorităților locale și partenerilor sociali. Evenimentul a fost prezidat de Consiliul de Coordonare pentru elaborarea și implementarea angajamentelor asumate în cadrul Planului de Creștere.

Aproximativ 160 de propuneri au fost recepționate din partea a 17 instituții și experți din societatea civilă, inclusiv organizații neguvernamentale, syndicate, asociații de afaceri și reprezentanți ai mediului academic. În urma consultărilor cu instituțiile responsabile de implementarea reformelor, mai multe propuneri care vizează grupurile dezavantajate, inclusiv persoanele cu dizabilități și copiii cu necesități educaționale speciale, au fost validate și discutate cu Comisia Europeană. Aceste propuneri au stat la baza amendamentului final al Agendei de Reforme 2025–2027.

Mecanismele instituționalizate de participare democratică vor juca un rol esențial în implementarea reformelor prevăzute în Agenda de Reforme. În conformitate cu legislația în vigoare și practicile consacrate privind participarea publică la procesul de elaborare a politicilor, reformele-cheie vor fi supuse atât consultărilor preliminare, cât și celor publice, cu implicarea părților interesate și a publicului larg. Aceste consultări vor fi organizate de instituțiile responsabile pentru fiecare reformă în parte. În mod specific, fiecare proiect de lege și act normativ de punere în aplicare va fi supus consultărilor în faza de elaborare.

Pe parcursul fazei de implementare, Parlamentul va îndeplini un rol central în asigurarea unei supravegheri eficiente, monitorizarea progreselor, organizarea de audieri și audituri publice, dacă este necesar, și asigurarea alinierii implementării Agendei de reforme la obiectivele stabilite. Comisiile parlamentare relevante vor organiza audieri publice, vor monitoriza activitățile de implementare și vor interpela agențiile executive, dacă este necesar, instituționalizând astfel mecanismele democratice de revizuire.

Suplimentar, vor fi facilitate monitorizarea și evaluarea externă, inclusiv ca parte a strategiei de comunicare prezentate în cele două secțiuni de mai jos.

8. MONITORIZARE, RAPORTARE, EVALUARE

Republica Moldova instituie un cadru instituțional solid pentru coordonarea procesului de integrare în Uniunea Europeană la toate nivelurile. Acest lucru implică asigurarea evaluării, monitorizării și raportării eficiente privind implementarea reformelor care sprijină aderarea la UE, precum și utilizarea fondurilor UE pentru aceste reforme. Republica Moldova va profita de acest cadru instituțional pentru a monitoriza și raporta cu privire la executarea Agendei de reforme în următorii trei ani.

Procesul de monitorizare

Republica Moldova va aplica cadrul său instituțional bine definit pentru a coordona implementarea, monitorizarea și raportarea actualei Agende de reforme. Acest sistem va fi utilizat și pentru raportarea către Comisia Europeană, în special cu privire la pachetul financiar alocat, care include granturi și împrumuturi administrate prin sprijin bugetar direct și proiecte de investiții.

Pentru a asigura o abordare sistematică și consecventă, precum și responsabilitatea în fiecare etapă, Guvernul va supraveghea procesul la cel mai înalt nivel politic prin intermediul Cancelariei de Stat. Reformele strategice și investițiile prezentate în Agenda de Reformă vor fi prioritizate pentru revizuire și aprobare, inclusiv reformele juridice aliniate la *acquis*, care vor fi supuse Parlamentului spre adoptare finală. Organizațiile neguvernamentale (ONG-uri) și organizațiile societății civile vor participa activ la monitorizare, asigurând transparența, responsabilitatea și implicarea părților interesate.

Pe parcursul ultimului an, Republica Moldova a dezvoltat un sistem adecvat de monitorizare și raportare cu privire la Planul Național de Acțiuni pentru Aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană pe anii 2024-2027. Sistemul de raportare trimestrială asigură faptul că instituțiile de stat responsabile de implementarea PNA 2024-2027 prezintă actualizări periodice privind progresele înregistrate. Cancelaria de Stat, prin intermediul Biroului pentru Integrare Europeană, validează aceste înregistrări, în timp ce toate instituțiile relevante, inclusiv Cabinetul Prim-ministrului, pot accesa și monitoriza stadiul acțiunilor prin intermediul tabloului de bord de monitorizare a PNA. În etapa inițială (primele câteva luni), un sistem similar va fi utilizat de instituțiile de stat pentru a raporta cu privire la progresul Agendei de reforme.

În vara anului 2024, guvernul a lansat un sistem de gestionare a proiectelor pentru realizarea Planului Național de Dezvoltare (project.gov.md). Sistemul este conceput astfel încât să permită asigurarea faptului că toate proiectele gestionate de instituțiile statului sunt finalizate la timp și ating rezultatele scontate. Toate reformele din cadrul Agendei actuale vor fi gestionate cu ajutorul sistemului respectiv ca proiecte separate, fiecare fiind structurat cu faze definite și etape critice. După caz, vor fi stabiliți indicatori de proces și de produs pentru a monitoriza progresul.

Sistemul actual de monitorizare, care utilizează o abordare de tip „semnal de avertizare”, identifică aspectele critice, cum ar fi proiectele planificate necorespunzător, fazele cu risc de depășire a termenelor limită și proiectele cu indicatori cu performanțe slabe.

Departamentele responsabile de aderarea la UE din cadrul ministerelor și al altor instituții vor colabora îndeaproape cu experții UE pentru a asigura adoptarea celor mai bune practici, a preveni interpretările eronate și a obține rezultatele dorite. Documentele aprobate și acțiunile implementate vor fi evaluate de experții UE pentru a se asigura conformitatea cu standardele UE.

Direcția pentru coordonarea politicilor și monitorizarea proiectelor din cadrul Cancelariei de Stat, care este responsabilă de gestionarea sistemului de management al proiectelor, va supraveghea implementarea Agendei de reforme, asigurând o planificare adecvată și raportarea internă a progreselor.

Procesul de raportare

Guvernul va raporta semestrial cu privire la realizarea Agendei de reforme pe parcursul următorilor trei ani.

Raportul va cuprinde toate reformele, indiferent de termenele limită sau de stadiul lor actual. Scopul său principal va fi prezentarea de dovezi relevante privind progresele înregistrate în vederea îndeplinirii condițiilor de plată prevăzute în

Agenda de reforme. O altă prioritate va fi identificarea provocărilor și a potențialelor întârzieri în procesul de punere în aplicare, care vor fi comunicate Comisiei.

Vor exista șase rapoarte semestriale prezentate în septembrie 2025, martie 2026, septembrie 2026, martie 2027, septembrie 2027 și martie 2028, care vor acoperi lunile ianuarie-iunie și, respectiv, iulie-decembrie. Rapoartele vor prezenta informații detaliate privind implementarea etapelor de reformă planificate pentru perioada respectivă și vor fi prezentate Comisiei Europene ca parte a pachetelor de cereri de plată a fondurilor, inclusiv documentele justificative enumerate în Agenda de reforme ca surse de verificare. Perioada necesară pentru prezentarea rapoartelor interne către Cancelaria de Stat și elaborarea raportului semestrial pentru Comisie este de două luni.

Pe lângă acestea, trei rapoarte anuale vor fi prezentate în martie, oferind o imagine de ansamblu clară a tuturor reformelor incluse în Agendă. Rapoartele vor detalia progresele înregistrate în fiecare etapă, pe instituții și, după caz, situația indicatorilor relevanți în materie.

TABELUL 8. PROGRAMUL DE RAPORTARE AL GUVERNULUI CU PRIVIRE LA IMPLEMENTAREA AGENDEI DE REFORME

Frecvența raportării	Perioada de raportare	Perioada de pregătire a raportării	Prezentarea raportării
Semestrial	aprilie-iunie 2025	iulie-august 2025	septembrie 2025
	iulie-decembrie 2025	ianuarie-februarie 2026	martie 2026
	ianuarie-iunie 2026	iulie-august 2026	septembrie 2026
	iulie-decembrie 2026	ianuarie-februarie 2027	martie 2027
	ianuarie-iunie 2027	iulie-august 2027	septembrie 2027
	iulie-decembrie 2027	ianuarie-februarie 2028	martie 2028
Anual	ianuarie-decembrie 2025	ianuarie-februarie 2026	martie 2026
	ianuarie-decembrie 2026	ianuarie-februarie 2027	martie 2027
	ianuarie-decembrie 2027	ianuarie-februarie 2028	martie 2028

La solicitarea Comisiei Europene, Guvernul va prezenta dovezi corespunzătoare privind progresele înregistrate în vederea îndeplinirii condițiilor de plată, cuprinzând atât etape cantitative, cât și calitative. De asemenea, Guvernul va acorda Comisiei acces la datele de bază, inclusiv la evidențele administrative relevante.

Coerența datelor raportate va fi evaluată prin intermediul unei abordări în două etape. Înainte de raportarea internă, departamentele responsabile pentru integrare europeană din cadrul instituțiilor raportoare vor confirma faptul că informațiile sunt conforme cu metodologia specificată în Agenda de reforme pentru indicatorul raportat și că acestea sunt exacte. Acuratețea datelor va fi verificată pe baza datelor primare, după caz. Provocările identificate și potențialele întârzieri vor fi specificate de direcțiile respective. În cazul discrepanțelor identificate sau al suspiciunilor de date inexacte, ministrul sau cel mai înalt funcționar din cadrul instituției va avea autoritatea de a decide cu privire la datele transmise Cancelariei de Stat.

Cancelaria de Stat va realiza al doilea nivel de verificare la primirea rapoartelor de la instituțiile responsabile cu implementarea reformelor. Adoptarea legilor și a hotărârilor de guvern va fi verificată de Centrul de Armonizare a Legislației, care asigură monitorizarea zilnică a actelor legislative aprobate și conformitatea acestora cu acquis-ul comunitar. Cancelaria de Stat va verifica dacă reformele au fost implementate integral și eficient. În cazul în care sunt necesare informații suplimentare sau sunt identificate discrepanțe, aceasta va solicita clarificări de la secretarii de stat din ministere sau de la cei mai înalți funcționari din alte instituții.

Coordonarea generală a monitorizării și raportării periodice a Agendei de reforme și a raportării periodice către Comisia Europeană va fi realizată de Cancelaria de Stat prin intermediul sistemului de raportare existent. Cancelaria de Stat va pregăti cererea de debursare, indicând etapele implementate și prezentând dovezi justificative.

În termen de două luni de la adoptarea Agendei de reforme, Cancelaria de Stat va defini procesul de raportare și direcțiile implicate. Ghidul de raportare va fi aprobat de Secretarul General al Guvernului și va oferi instrucțiuni clare pentru:

- Scanarea situației actuale. Se vor oferi orientări privind colectarea datelor și actualizarea progreselor înregistrate, identificarea problemelor deschise și propunerea de acțiuni de intervenție, evaluarea stării de performanță pe baza criteriilor stabilite în prealabil, precum și documentarea și verificarea implementării.
- Analiza datelor și evaluarea stadiului actual și evaluarea progreselor. Se vor oferi orientări privind prelucrarea datelor substanțiale și statistice la toate nivelurile ierarhice ale Agendei de reforme, precum și privind evaluarea stadiului actual și evaluarea stadiului de performanță pentru fiecare etapă a reformei.

- Elaborarea raportului, inclusiv structura și conținutul.

Rapoartele intermediare vor fi revizuite de secretarul general al guvernului și transmise Comisiei ca anexă la cererea de plată. Rapoartele intermediare vor fi publicate pe site-ul web al Guvernului. În cazul în care Comisia Europeană nu efectuează o evaluare finală, Republica Moldova poate efectua propria sa evaluare pentru a oferi o evaluare independentă a realizărilor din cadrul prezentei Agende de reforme. În acest caz, serviciile de evaluare vor fi externalizate către o companie de renume cu expertiză dovedită în evaluare, iar raportul rezultat va fi împărțit Comisiei Europene și altor părți interesate relevante.

9. CONTROL ȘI AUDIT

În domeniul controlului și auditului public, funcția de control parlamentar este asigurată de trei comisii permanente cheie. Comisia de control al finanțelor publice este un organism permanent care supraveghează execuția bugetară și monitorizează implementarea recomandărilor de audit. Aceasta servește drept principala entitate parlamentară pentru interacțiunile cu Curtea de Conturi, examinează și organizează audieri publice privind rapoartele anuale și de audit ale Curții de Conturi. Comisia juridică, numiri și imunități supraveghează respectarea legislației în materie de anticorupție și integritate. Și Comisia economie, buget și finanțe care examinează rapoartele anuale ale guvernului privind execuția bugetului de stat.

Curtea de Conturi a Republicii Moldova este o instituție-cheie în sistemul de control și audit extern. Este instituția supremă de audit care auditează fondurile publice, inclusiv fondurile UE, și întocmește rapoarte independente de audit extern. În urma misiunilor sale de audit, Curtea emite recomandări pentru îmbunătățirea MFP, prevenirea neregulilor și consolidarea responsabilității sectorului public.

Ministerul Finanțelor este instituția centrală în gestionarea finanțelor publice și controlul intern, fiind responsabil de asigurarea disciplinei bugetare, controlului intern și supravegherii achizițiilor publice. Direcția generală control financiar public și audit intern coordonează Unitățile de audit intern din cadrul entităților publice și oferă orientări metodologice. Direcția politici în domeniul achizițiilor publice elaborează politici de achiziții publice și asigură respectarea principiilor de transparență și concurență. Printre autoritățile publice centrale, Cancelaria de Stat este o altă parte interesată importantă, îndeplinind o funcție generală de coordonare a politicilor, precum și de coordonare a asistenței externe și a fondurilor pentru afaceri europene.

În domeniul prevenirii și combaterii fraudei și corupției, Centrul Național Anticorupție este principala autoritate însărcinată cu combaterea corupției la toate nivelurile de guvernare. Centrul investighează cazurile de corupție puternic mediatizate, și gestionează liniile telefonice anticorupție și mecanismele de protecție a avertizorilor de integritate. Autoritatea Națională de Integritate depune eforturi pentru a preveni și detecta conflictele de interese, incompatibilitățile și acumularea necontrolată de averi de către funcționarii publici. Centrul găzduiește, de asemenea, Serviciul național de coordonare antifraudă (AFCOS), care coordonează inițiativele antifraudă menite să protejeze interesele financiare ale UE. Prin încurajarea cooperării cu OLAF, AFCOS este împuternicit să implementeze măsuri care protejează interesele financiare ale UE.

Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor este unitatea de informații financiare a Republicii Moldova. Funcția sa principală este de a identifica și analiza tranzacțiile suspecte, asigurându-se că instituțiile financiare și alți participanți pe piață respectă standardele CSB/CFT. Serviciul raportează Băncii Naționale a Moldovei cu privire la sectorul financiar, dar menține o cooperare mai largă cu organele de aplicare a legii.

Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) și Consiliul Superior al Procurorilor (CSP) sunt două organisme autonome care asigură independența, responsabilitatea și transparența judecătorilor și procurorilor. Ambele instituții sunt supuse unor mecanisme externe de verificare responsabile pentru recrutarea, promovarea și acțiunile disciplinare ale magistraților și procurorilor implicați în cazuri de combatere a corupției.

Funcția de control al ajutoarelor de stat este atribuită Consiliului Concurenței ale Republicii Moldova; aplicarea normelor de concurență constituie al doilea pilon esențial al mandatului său. Principalele responsabilități ale Consiliului includ evaluarea și autorizarea măsurilor de ajutor de stat pentru a asigura conformitatea cu reglementările UE și naționale în materie de concurență, monitorizarea beneficiarilor ajutoarelor, asigurarea recuperării ajutoarelor ilegale sau utilizate în mod abuziv, emiterea de orientări privind elaborarea și raportarea schemelor de ajutor de stat și efectuarea controlului ex-post asupra schemelor de sprijin public.

În scopul asigurării unui control și audit eficient al fondurilor UE, aceste instituții vor institui, pe parcursul implementării Agendei de reforme / Planului de creștere, un sistem coordonat și transparent de interacțiuni. Sistemul va asigura un cadru

eficient de coordonare, va efectua controale preventive, va detecta și investiga potențialele fraude și nereguli, monitoriza conflictele de interese și integritatea instituțiilor și a persoanelor implicate, efectua audituri externe, asigura aplicarea și recuperarea eficace și efectua o supraveghere democratică. Pentru ca aceste instituții să își îndeplinească mai eficient mandatele, Agenda de reforme prevede planuri ambițioase de dezvoltare instituțională și de reformă, care sunt descrise mai detaliat în părțile 1 și 2. În conformitate cu articolul 23 alineatul (1) din regulament, Agenda de reforme acordă prioritate, în primii ani de implementare, reformelor legate de gestionarea finanțelor publice și controlul intern, justiție, lupta împotriva fraudei, corupției și criminalității organizate.

10. COMUNICARE

Viziunea globală a Guvernului Republicii Moldova cu privire la strategia sa de comunicare este ca cetățenii, companiile și părțile interesate din Republica Moldova să fie informați, implicați și împuterniciți de Agenda de reforme / Planul de creștere. Se urmărește astfel promovarea transparenței, responsabilității și încrederi publice generale în cooperarea UE – Republica Moldova.

Principalele obiective ale strategiei de comunicare includ: 1) informarea publicului moldovean cu privire la sprijinul financiar acordat de UE în cadrul Agendei de reforme / Planului de creștere și rolul acestuia în dezvoltarea țării; 2) sporirea transparenței și încrederii cu privire la modul în care sunt utilizate fondurile UE, reformele care sunt implementate și beneficiile socio-economice rezultate pentru cetățeni, întreprinderi și comunități; 3) promovarea angajamentului civic, participării locale și feedback-ului cu privire la rezultatele reformelor, asigurând un impact puternic al reformelor și proiectelor de investiții sprijinite de UE asupra dezvoltării; 4) identificarea și promovarea poveștilor de succes care demonstrează impactul reformelor și al sprijinului UE asupra vieții de zi cu zi a oamenilor; și 5) combaterea informării eronate și dezinformării prin furnizarea de surse de comunicare exacte, clare și oportune.

În rândul publicului larg, strategia de comunicare va pune accentul în special pe populațiile din regiunile rurale și periferice, tineri și grupurile vulnerabile, care sunt mai sensibile la informarea eronată și dezinformare. Comunitățile și autoritățile locale reprezintă un alt grup țintă esențial, în special în zonele și comunitățile care beneficiază direct de proiecte finanțate de UE. Întreprinderile reprezintă un public țintă esențial, în special IMM-urile și întreprinderile nou înființate implicate în reformele sprijinite de UE. Organizațiile societății civile și ONG-urile implicate în monitorizare, promovare și sensibilizare a cetățenilor sunt recunoscute drept unele dintre cele mai semnificative și active grupuri țintă. Având în vedere influența lor și conectivitatea publică, mass-media tradițională la nivel național, regional și local, precum și influencerii din rețelele de socializare, sunt extrem de importante pentru strategia de comunicare - nu numai ca destinatari ai mesajelor, ci și în calitate de canale pentru diseminarea ulterioară a acestor mesaje.

Strategia de comunicare se axează pe patru categorii de rezultate. Campania de sensibilizare va cuprinde activități precum: a) lansarea și desfășurarea periodică a campaniilor de informare; b) dezvoltarea de inițiative de storytelling, inclusiv mărturii ale beneficiarilor principalelor proiecte și reforme; c) organizarea de evenimente publice, cum ar fi zilele ușilor deschise la locațiile proiectelor finanțate de UE, reuniuni ale primărilor și târguri regionale; și d) organizarea de dezbateri publice, evenimente culturale și ateliere axate pe subiectul UE, fie ca evenimente de sine stătătoare, fie în cadrul unor evenimente publice, festivaluri și campanii mai ample. Având în vedere rezultatele anchetelor sociologice și contextul socioeconomic general, proiectele legate de securitatea energetică, IMM-urile și programele de sprijinire a sectorului privat, măsurile anticorupție și inițiativele de dezvoltare comunitară vor rămâne probabil de interes public principal. Deoarece aceste proiecte se bucură de obicei de o vizibilitate semnificativă, ele sunt printre cele mai promițătoare căi de a demonstra beneficiile tangibile pe care cetățenii și întreprinderile le obțin din integrarea europeană a Republicii Moldova.

La capitolul comunicare digitală se ia în considerare dezvoltarea unui portal web dedicat care să fie integrat cu site-urile web ale Guvernului Republicii Moldova pentru a asigura accesul structurat la detaliile proiectelor, progresul acestora și tablourile de bord vizuale ale Agendei de reforme / Planului de creștere. Vor fi lansate campanii specifice pe platformele populare din rețelele de socializare cu utilizarea instrumentelor adaptate, cum ar fi videoclipuri scurte care evidențiază etapele principale ale proiectului, infografice cu ilustrarea rezultatelor reformei și module interactive de întrebări și răspunsuri cu liderii reformei. Colaborarea cu influenceri din rețelele de socializare va fi esențială în contextul comunicării digitale, în special cu cei care sunt foarte populari în rândul tinerilor și al comunităților rurale.

Întrucât mass-media tradițională se bucură de rate ridicate de aprobare în Moldova, este esențial ca Agenda de reforme și Planul de creștere să mențină o prezență activă în aceste mijloace de informare în masă. În cadrul principalelor activități planificate pentru acest segment, Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Ministerul Energiei, Ministerul Finanțelor, Cancelaria de Stat și alte părți interesate vor organiza în mod regulat conferințe de presă și briefinguri, pe

lângă implicarea în evenimente mai puțin formale. Jurnaliștii vor fi încurajați să publice editoriale și povești de succes în ziarele naționale, regionale și locale. Strategia include, de asemenea, producerea de programe de radio și televiziune, precum și de conținut online, cu mărturii și discuții privind reformele, destinate atât publicului național, cât și celui local.

În cele din urmă, în cadrul activităților de consolidare a capacităților vor fi organizate cursuri de formare suplimentare pentru purtătorii de cuvânt și responsabili de comunicare din ministerele de resort pentru a spori vizibilitatea Agendei de reforme și a Planului de creștere. Vor fi organizate ateliere pentru jurnaliști privind reflectarea reformelor finanțate de UE și vor fi furnizate seturi de instrumente de comunicare pentru implementatorii proiectelor și reformelor sprijinite de Agenda de reforme și Planul de creștere.

Bugetul general orientativ pentru strategia de comunicare este de aproximativ 300.000-350.000 euro anual, finanțat din asistența tehnică a Planului de creștere UE și completat cu alocări de la bugetul public național al Republicii Moldova.

În vederea armonizării mesajelor, asigurării coerenței și respectării orientărilor UE în materie de comunicare și vizibilitate, se preconizează că eforturile de comunicare strategică vor fi dirijate de Cancelaria de Stat, în strânsă coordonare cu Delegația UE în Republica Moldova. În acest sens, va fi creat un grup de lucru pentru comunicare strategică alcătuit din reprezentanți ai Președinției, Parlamentului, Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării, Ministerului Finanțelor, Ministerului Energiei, Ministerului Justiției și ai principalelor agenții de implementare. Grupul poate necesita expertiză și consiliere din partea specialiștilor în comunicare și va avea sarcina de a monitoriza și evalua campania de comunicare în raport cu principalii indicatori de performanță, inclusiv numărul de activități de comunicare desfășurate, ratele de acoperire și de implicare pe platformele social media, acoperirea mediatică și rezultatele sondajelor de percepție publică care evaluează gradul de cunoaștere a reformelor finanțate de UE și impactul acestora. Rapoartele anuale de comunicare, cu prezentarea detaliată a activităților, rezultatelor și ajustărilor necesare pentru următoarele acțiuni, vor fi prezentate Guvernului și Delegației UE. Rapoartele de comunicare vor fi integrate în rapoartele anuale de implementare a Agendei de reforme / Planul de creștere economică. Pentru a evalua eficacitatea și impactul strategiei de comunicare, va fi comandată o evaluare finală independentă. Pentru a îmbunătăți capacitățile de comunicare, este nevoie de sprijin sub formă de asistență tehnică la nivelul Cancelariei de Stat.

ANEXA 1: MĂSURI ȘI CONDIȚII DE PLATĂ PE DOMENII DE POLITICI

Nivelul de ambiție:

Categoria 1 - 15.479.289,94 euro

Categoria 2 - 11.609.467,46 euro

Categoria 3 - 7.739.644,97 euro

Categoria 4 - 3.869.822,49 euro

Categoria 5 - 1.934.911,24 euro

Pilonul 1: Dezvoltarea sectorului privat

Subdomeniu	Reforma nr.	Titlul reformei	Măsura nr.	Termen de punere în aplicare	Instituția responsabilă	Condiția de plată și linia de referință	Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare măsură
Mediul de afaceri	1	Creșterea competitivității mediului antreprenorial prin îmbunătățirea cadrului de reglementare și administrativ și printr-o digitalizare îmbunătățită	1	decembrie 2025	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării/ Ministerele de resort relevante	Actele permissive sunt optimizate și se aplică abordarea unificată privind eliberarea actelor permissive, cel puțin 20 de acte permissive sunt eliminate și cel puțin 80 de acte permissive sunt revizuite în conformitate cu principiile unei mai bune reglementări și cu normele UE. Pe baza cartografierii reglementărilor, este adoptat un pachet normativ de eliminare a reglementărilor, care cuprinde cel puțin 15 măsuri specifice de simplificare a condițiilor de desfășurare a activității de întreprinzător. Linia de referință: Până în decembrie 2024, sarcina de reglementare impusă prin acte permissive este excesivă. În temeiul Legii nr. 160/2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător sunt reglementate 139 acte permissive, cu cel puțin 57 acte suplimentare care funcționează în afara cadrului (acte permissive ascunse), dintre care majoritatea nu au mai fost evaluate de peste un	Legea nr. 160/2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător este revizuită pentru a consolida punerea în aplicare a unei mai bune reglementări și pentru a prescrie o abordare reformatoare cu privire la actele permissive care există în afara acestei legi (acte permissive ascunse). Legislația sectorială referitoare la cele 20 și 80 de autorizații este revizuită. Modificările legislative sunt conforme cu acquis-ul UE. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova; Rapoarte ale Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării privind actele permissive revizuite, explicate prin modificările normative publicate. Nivelul de ambiție: Categoria 1

						deceniu, ceea ce conduce la incoerențe semnificative în materie de reglementare și la constrângeri și costuri nejustificate.	
	1	Creșterea competitivității mediului antreprenorial prin îmbunătățirea cadrului de reglementare și administrativ și printr-o digitalizare îmbunătățită	2	decembrie 2026	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării/Ministerele de resort relevante	Se pun în aplicare noi reforme de reglementare, prin eliminarea a cel puțin 20 de acte permissive și suspendarea celorlalte „acte permissive ascunse” prin eliminarea sau integrarea în Legea nr. 160/2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător, dacă acest lucru este justificat de evaluarea impactului reglementării. Nu vor exista acte permissive în afara Legii nr. 160/2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător. Pe baza cartografierii reglementărilor, sunt adoptate cel puțin două pachete normative referitor la eliminarea reglementărilor, care includ cel puțin 30 de măsuri specifice într-o serie de sectoare strategice/domenii de reglementare. Linia de referință: Până în decembrie 2024, sarcina de reglementare impusă prin acte permissive este excesivă. În temeiul Legii-cadru nr. 160/2011 sunt reglementate 139 de acte permissive, cu cel puțin 57 acte suplimentare care funcționează în afara cadrului (acte permissive ascunse), dintre care majoritatea nu au mai fost evaluate de peste un deceniu, ceea ce conduce la incoerențe semnificative în materie de reglementare și la constrângeri și costuri nejustificate.	Revizuirile legislative se bazează pe examinări anuale ale reglementărilor în sectoare economice cheie (agroalimentar, transport, construcții, producție, IT&BPO) și domenii de reglementare (inițierea unei afaceri, relațiile de muncă, administrarea fiscală, inspecțiile de stat, sănătatea și siguranța și alte reglementări), cu scopul de a reduce sarcina de reglementare. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova; Rapoarte ale Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării privind reformele, explicate prin modificările normative publicate. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Mediul de afaceri	1	Creșterea competitivității mediului antreprenorial prin îmbunătățirea cadrului de reglementare și administrativ și printr-o digitalizare îmbunătățită	3	decembrie 2026	Ministerul Justiției Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării	Republica Moldova își consolidează procedurile de insolvență și faliment prin revizuirea legislației relevante, lansarea programului de sprijin pentru a doua șansă pentru IMM-uri și instituirea Registrului cauzelor de insolabilitate. Linia de referință: Doar câteva elemente de bază ale programului de sprijin pentru a doua șansă pentru IMM-uri sunt în vigoare (de exemplu, exonerarea de datorii pentru antreprenorii persoane fizice); accesul la o a doua șansă prin intermediul unui plan de rambursare nu este posibilă; în plus, nu există sisteme de avertizare timpurie; nu este operațional niciun registru electronic a cauzelor de insolabilitate.	În baza unei revizui cuprinzătoare a cadrului actual de insolvență, Republica Moldova va identifica ineficiențele procedurale, lacunele și domeniile de digitalizare și va adopta modificări legislative pentru a simplifica procedurile de insolvență, a reduce timpii de procesare și a îmbunătăți protecția drepturilor creditorilor. Reformele vor include măsuri pentru soluționarea mai rapidă a cazurilor și stabilirea unor criterii uniforme de administrare a acestora. Republica Moldova va efectua, de asemenea, o analiză comparativă a Legii nr. 149/2012 insolabilității în raport cu Directiva 2019/1023 a UE și își va alinia cadrul intern la standardele UE, inclusiv politica celei de-a doua șanse și adoptarea sistemelor de avertizare timpurie. Va fi lansat și operaționalizat Registrul cauzelor de insolabilitate pentru a facilita gestionarea transparentă și eficientă a cazurilor de insolvență. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Raportul Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării

							, rapoartele Ministerului Justiției, Hotărârea de Guvern privind lansarea programului a doua șansă privind registrul de insolvență.
							Nivelul de ambiție: Categoria 2
Mediul de afaceri	1	Creșterea competitivității mediului antreprenorial prin îmbunătățirea cadrului de reglementare și administrativ și printr-o digitalizare îmbunătățită	4	decembrie 2025	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Ministerul Justiției Agenția Servicii Publice Agenția de Guvernare Electronică	Este instituit un ecosistem funcțional de e-guvernare care oferă întreprinderilor servicii digitale eficiente și accesibile, cu o disponibilitate sporită a serviciilor digitale de la guvernare la întreprinderi. Registrul de Stat al Unităților de Drept, care permite gestionarea afacerilor la distanță, inclusiv pentru investitorii străini, este pe deplin operațional și sigur. Metodologia privind instituționalizarea evenimentelor de viață pentru cetățeni și afaceri este aprobată. Linia de referință: În 2024, 64% din totalul serviciilor sunt digitalizate în vederea utilizării de către utilizatorul final; niciun Registru de Stat al Unităților de Drept nu este operațional. Registrul este în faza de pilotare. 43 de instituții din MD sunt monitorizate și publicate trimestrial	75% din totalul serviciilor publice legate de afaceri sunt disponibile în format digital. Registrul de Stat al Unităților de Drept este complet operațional, securizat și accesibil online. Sursa de verificare: Statistici oficiale, rapoarte ale Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării Nivelul de ambiție: Categoria 1
Competitivitatea sectorului de afaceri	2	Consolidare a sistemului public de sprijinire a IMM-urilor, sporind eficiența și relevanța sprijinului guvernamental acordat antreprenorilor pentru a stimula competitivitatea	5	decembrie 2026	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării ODA (Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului)	Responsabilitatea și eficiența mecanismelor guvernamentale de sprijinire a IMM-urilor de către Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului din Moldova (ODA) sunt îmbunătățite prin simplificarea mecanismelor de sprijinire a IMM-urilor, alinierea metodologiei de monitorizare și evaluare la cele mai bune practici, digitalizarea proceselor ODA și consolidarea capacităților de control intern și gestionare a riscurilor. Linia de referință: Metodologia de evaluare a proiectelor nu este aliniată la metodologia OCDE, iar mecanismele de gestionare a riscurilor financiare sunt subdezvoltate. Automatizarea proceselor interne ODA este limitată. Guvernanța și supravegherea ODA sunt corespunzătoare, Consiliul de supraveghere și implicarea experților externi în Comitetul de finanțare și risc, însă controlul intern/gestionarea riscurilor este lipsită de capacitate.	Responsabilitatea și eficiența ODA sunt consolidate: (i) cel puțin 5 mecanisme de sprijin sunt optimizate într-un singur cadru unificat pentru a simplifica procesul de aplicare și a preveni suprapunerile; (ii) metodologia de monitorizare și evaluare a programului ODA este aliniată la criteriile OCDE-DAC și este aprobat un nou manual de gestionare a riscurilor financiare; (iii) digitalizarea ODA include: un proces complet digital de depunere a cererilor pentru programele de sprijin financiar nerambursabil; digitalizarea sistemului intern de gestionare a dosarelor și a proceselor de evaluare a cererilor; integrarea cu platforma de interoperabilitate (MConnect) cu registrele publice relevante și cu infrastructura digitală EGOV; Module de analiză a datelor; Modul de monitorizare și raportare (iv) controalele interne și supravegherea sunt consolidate în continuare prin intermediul cadrului de evaluare a riscurilor și prin înființarea unei unități separate pentru gestionarea riscurilor. Sursa de verificare: Hotărârea de Guvern privind programele de granturi ODA publicată pe portalul Guvernului, rapoartele ODA și MDED. Nivelul de ambiție: Categoria 2

Competitivitatea sectorului de afaceri	2	Consolidare a sistemului public de sprijinire a IMM-urilor, sporind eficiența și relevanța sprijinului guvernamental acordat antreprenorilor pentru a stimula competitivitatea	6	decembrie 2026	Ministerul Finanțelor Banca Națională a Moldovei Ministerul Justiției	Legea nr. 122/2008 privind birourile istoriilor de credit este modificată pentru a îmbunătăți calitatea și transparența datelor, în timp ce normele privind garanțiile reale mobiliare sunt consolidate în cadrul registrului garanțiilor reale mobiliare pentru a îmbunătăți accesul la finanțare. Linia de referință: Birourile istoriilor de credit furnizează date limitate sau incomplete privind istoriile de credit. Registrul garanțiilor reale mobiliare este disponibil, dar nu este utilizat pe scară largă în practică, în mare parte din cauza ineficienței în proiectare și funcționare.	Pentru îmbunătățirea accesului la finanțare, Legea nr. 122/2008 privind birourile istoriilor de credit este modificată. Legea are în vedere: (i) o gamă mai largă de puncte de date; (ii) extinderea listei entităților care sunt obligate să raporteze informații privind obligațiile financiare ale subiecților istoriilor de credit (inclusiv asociațiile de economii și împrumuturi); (iii) accesul facil al IMM-urilor la propriile rapoarte de credit și existența unor mecanisme de corectare a erorilor sporesc încrederea în sistem; (iv) plafonarea costurilor de accesare a informațiilor privind istoriile de credit. Republica Moldova își modernizează registrul de garanții reale, permițând o utilizare mai eficientă a drepturilor de securitate asupra garanțiilor reale mobiliare pentru a obține finanțare. Două reforme vor fi necesare pentru atingerea acestui obiectiv: (i) adoptarea de către Guvernul Republicii Moldova a unor noi reglementări care să reglementeze activitățile registrului de garanții reale mobiliare și (ii) proiectarea și implementarea unei noi infrastructuri digitale (inclusiv depozit de date și interfață pentru clienți) pentru registrul de garanții reale. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova; Hotărâre de Guvern, Registrul funcțional al garanțiilor reale. Nivelul de ambiție: Categoria 2
	2		7	decembrie 2027	Agencia Geodezie, Cartografie și Cadastru	Cadastrul digital acoperă 98% din teritoriul aflat sub controlul efectiv al autorităților constituționale ale Republicii Moldova. Datele sunt actualizate regulat și disponibile online. Sistemul informatic cadastral este modernizat pentru a asigura digitalizarea și interoperabilitatea. Linia de referință: Sistemul informațional cadastral este depășit, iar interoperabilitatea cu alte servicii este limitată. aproximativ 76% din acoperire este complet și digitalizat. Obiectiv: 100% / acoperire națională a cadastrului. Cadastrul este digital și actualizat periodic	Înregistrările existente sunt digitalizate într-o singură platformă, inclusiv dimensiunea spațială a limitelor imobilelor (toate unitățile cadastrale) cu numărul lor de înregistrare cadastrală, suprafața, destinația, notele registratorului cadastral și alte date tehnice. Accesul la informații (registru digital) a fost reglementat. Mecanismul de actualizare a informațiilor a fost definit. Sistemul informatic cadastral este modernizat pentru a asigura digitalizarea și interoperabilitatea cu alte sisteme digitale, M-cloud și portalul guvernamental de servicii publice. Sursa de verificare: Cadastrul național, portalul cadastral Nivelul de ambiție: Categoria 2

2	8	decembrie 2026	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării , ODA	Accesul IMM-urilor la finanțare facilitat de ODA prin: (i) Finalizarea evaluării principalelor instrumente ODA privind accesul la finanțare bancară; (ii) îmbunătățirea procedurilor interne ale FGC; (iii) introducerea a două noi instrumente în cadrul Fondului de Garantare a Creditelor al ODA pentru consolidarea capacităților de împrumut ale IMM-urilor, ce vizează, în special, IMM-urile orientate spre export și (iv) 2 noi produse în cadrul Fondului pentru antreprenoriat și creștere economică a Moldovei (FACEM), pentru a facilita oferirea unui spectru mai larg de instrumente de acces la finanțare, și (iv) furnizarea serviciilor de consultanță în afaceri pentru IMM-uri. Linia de referință: În 2024, FGC funcționează cu o gamă limitată de produse financiare, iar politicile interne trebuie să se alinieze la cele mai bune practici. FACEM, deși oferă sprijin financiar, are un domeniu de aplicare restrâns care nu răspunde pe deplin nevoilor financiare în continuă evoluție ale IMM-urilor. Nu sunt furnizate servicii de consultanță în afaceri.	(i) Evaluarea următoarelor instrumente ODA care sprijină accesul întreprinderilor la finanțare bancară este finalizată: Programul de stimulare a investițiilor „373” gestionat prin FACEM și garanțiile financiare individuale oferite prin Fondul de Garantare a CreditelorEvaluarea include analiza dacă aceste instrumente și-au îndeplinit cu succes obiectivele sau KPI-urile stabilite, o analiză cost-beneficiu care evaluează impactul asupra finanțelor publice și blocajele existente. Acesta oferă recomandări pentru a spori eficacitatea programelor. (ii) Procedurile interne ale Fondului de Garantare a Creditelor sunt îmbunătățite prin adoptarea unui nou Manual alriscurilor, a unui nou Manual de control intern, a Politicii de investiții și a documentelor privind Politica de produs; (iii) Operaționalizarea a 2 noi produse de garantare în cadrul Fondului de Garantare a Creditelor, inclusiv axate pe IMM-urile orientate spre export, în conformitate cu Programul de promovare a exporturilor (garanții pentru creditele la export și garanții pentru creditele agricole); (iv) Operaționalizarea a 2 noi produse financiare ale Fondului pentru antreprenoriat și creștere economică a Moldovei (FACEM) - (împrumuturi preferențiale pentru investiții și un mecanism de împrumut pentru portofoliul de credite) și extinderea Programului “373” de compensare a ratei dobânzii pentru împrumuturile MM-uri. (v) Furnizarea serviciilor de consultanță în afaceri pentru IMM-uri. Sursa de verificare: Hotărârea de Guvern privind instrumentele financiare (FACEM și FGC), rapoartele anuale ale ODA. Nivelul de ambiție: Categoria 1
3	9	decembrie 2027	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură	Accesul la finanțare prin subvenții pentru investiții pentru fermieri și operatori agroalimentari este îmbunătățit în cadrul Fondului național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural, în conformitate cu noul program de subvenții care urmează să fie lansat și care stabilește condiții mai stricte pentru granturi. Numărul de beneficiari crește la cel puțin 300, inclusiv tineri fermieri (sub 40 de ani), mici fermieri (sub 10 ha) și start-up-uri pentru anii 2026 și 2027. Linia de referință: În 2024, AIPA avea 126 de beneficiari din aceste trei grupuri țintă.	Pentru a sprijini IMM-urile agricole, în cadrul Fondului național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural, executat de AIPA, se îmbunătățește accesul la finanțare (contracte semnate cu AIPA). Start-up-urile sunt acele firme care au accesat subvenții pentru prima dată; Tinerii - fermieri cu vârsta sub 40 de ani, Micii fermieri - cei care au declarat suprafețe de până la 10 hectare.

							Sursă de verificare: Pagina web oficială a AIPA/rapoartele anuale ale AIPA.

Nivelul de ambiție: Categoria 3

Competitivitatea sectorului de afaceri	3	Capacitatea producătorilor or agricoli de a avea acces la piețe și la finanțare este consolidată prin introducerea de servicii de consiliere specifice, în conformitate cu standardele UE	10	decembrie 2026	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare	Servicii de consiliere, transfer de cunoștințe și inovare pentru fermieri (inițiere AKIS) este instituționalizat în regiuni, oferind un sprijin mai specific IMM-urilor agricole. Cel puțin 5 camere agricole înregistrate de către Agenția Servicii Publice furnizează servicii pentru cel puțin 200 de membri (IMM-uri agroalimentare, inclusiv fermieri) pe an, începând cu anul 2026. Linia de referință: În 2024, a fost creat Centrul de Consiliere Agricolă și Rurală . Acesta implementează activități pilot, dar nu există structuri locale pentru sprijin continuu.	Legea privind organizarea și funcționarea camerelor agricole. aflată în consultare, legislație secundară este în curs de elaborare (definirea mecanismului de finanțare etc.). Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Registrul Agenției Servicii Publice; Rapoartele de activitate ale Camerelor agricole și acordurile de servicii (contracte, plată pentru servicii, liste de participanți la training etc.) Nivelul de ambiție: Categoria 2

Competitivitatea sectorului de afaceri	4	Consolidare a procedurilor de atragere a investițiilor și de verificare a investițiilor	11	decembrie 2026	Agencia de Investiții	Consolidarea atragerii investițiilor, în cadrul Agenției de Investiții, prin: (i) Harta Investițiilor cuprinzătoare funcțională, menită să evidențieze principalele oportunități de investiții în sectoarele prioritare, inclusiv inițiative concrete de afaceri și companii disponibile pentru investiții (inclusiv companii publice supuse privatizării), asigurând accesul online la cel puțin 50 de proiecte investiționale; (ii) Înființarea ghișeului unic dedicat investitorilor strategici și oferirea serviciilor pentru cel puțin 15 investitori strategici; (iii) Instituirea și punerea în funcțiune a mecanismului de verificare a investitorilor (due diligence), prin care sunt evaluate cel puțin 75 de proiecte investiționale. Linia de referință: Agenția de Investiții nu dispune de o Hartă a investițiilor online, de un ghișeu unic pentru investitorii strategici și nici de un mecanism de verificare (due diligence) a investitorilor.	(i) Instrumentul digital „Harta Investițiilor” servește drept ghid strategic pentru investitori, oferind informații detaliate despre proiectele disponibile, avantajele sectoriale și distribuția regională, asigurând o prezentare structurată și ușor accesibilă. Cel puțin 50 de proiecte investiționale sunt disponibile pentru consultare online. (ii) Este înființat un ghișeu unic dedicat pentru a eficientiza procesul investițional destinat investitorilor străini strategici, prin crearea unei echipe specializate (inclusiv subcontractarea de servicii specializate pentru facilitarea investițiilor) și stabilirea unor proceduri clare care să asigure un serviciu de tip fast-track, cu coordonare între instituțiile publice. Cel puțin 15 investitori strategici beneficiază de suport prin intermediul ghișeului unic. (iii) Pentru a consolida securitatea și transparența investițiilor, Invest Moldova adoptă un mecanism standardizat de due diligence pentru investitorii potențiali. Acest cadru permite evaluarea credibilității investitorilor, a capacității financiare și a intențiilor de afaceri, asigurând alinierea investițiilor cu prioritățile economice și strategice ale Republicii Moldova. Cel puțin 75 de proiecte investiționale sunt evaluate în cadrul acestui mecanism. Surse de verificare: Pagina web oficială a Agenției de investiții și rapoartele instituției. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Competitivitatea	4	Dezvoltarea industriei și serviciilor	12	decembrie 2025	Ministerul Dezvoltării Economice	Cel puțin 10 întreprinderi beneficiază (contracte semnate) de noua schemă de ajutor de stat aliniată la standardele UE.	Noua schemă de atragere a investițiilor este pe deplin conformă cu normele UE și este în concordanță cu Programul național de dezvoltare industrială pentru anii 2024-2028.

sectorului de afaceri					și Digitalizării	Linia de referință: Această schemă de ajutor de stat a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2025.	Programul va atrage investiții de cel puțin 0,5 milioane EUR fiecare. În cadrul programului, investițiile vor fi contractate în termen de 3 ani de la implementare. Sursa de verificare: Rapoarte ale Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării care conțin numele întreprinderilor care beneficiază de schema de ajutor de stat. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Competitivitatea sectorului de afaceri	4	Dezvoltarea industriei și serviciilor ală	13	decembrie 2027	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării	Republica Moldova are 4 platforme industriale multifuncționale amplasate pe teritoriul țării. Toate platformele sunt pe deplin operaționale, lucrările de construcție relevante încheiate pentru cele 2 platforme mai noi și 14 companii rezidente s-au alăturat celor 2 platforme inițiale cu contracte semnate sau investiții în echivalentul a 2 milioane EUR atrase. Se stabilește mecanismul de monitorizare și raportare privind implementarea proiectelor de investiții. Linia de referință: La 21.03.2025 a intrat în vigoare legea revizuită a parcurilor industriale; În decembrie 2024, au fost lansate 2 PIM-uri.	4 platforme industriale multifuncționale (PIM) sunt pe deplin operaționale cu lucrări de construcții relevante încheiate pentru cele 2 platforme mai noi, în conformitate cu Programul Național de Industrializare. Platforma industrială multifuncțională este un tip de parc industrial care urmărește stimularea producției la scară mică și a serviciilor legate de activitățile industriale de bază la nivel local. 14 companii rezidente se alătură celor 2 platforme inițiale cu contracte semnate sau sunt atrase investiții în echivalentul a 2 milioane EUR. Mecanismul de monitorizare și raportare privind implementarea proiectelor de investiții este stabilit de Guvern. Sursa de verificare: Hotărârea Guvernului privind înființarea PIM-urilor. Metodologia de monitorizare adoptată ca legislație secundară de către Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării; Raport guvernamental privind funcționarea platformelor. Contracte cu companii care se alătură platformelor industriale disponibile Nivelul de ambiție: Categoria 3
Competitivitatea sectorului de afaceri	4	Dezvoltarea industriei și serviciilor	14	iunie 2027	Banca Națională a Moldovei	Republica Moldova adoptă și pune în aplicare un cadru de reglementare pentru cripto-active, furnizori de servicii de active virtuale. Linia de referință: Decembrie 2024, activitatea legată de cripto-active este interzisă prin lege. Astfel, nu există un cadru de reglementare pentru cripto-active, nici capacitate de reglementare.	Cadrul juridic, care vizează alinierea la acquis-ul UE (Regulamentul MiCA) privind circulația activelor virtuale și reglementarea și supravegherea prudențială a furnizorilor de servicii de active virtuale, este în vigoare și se pune în aplicare. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova; Cererile examinate pentru serviciile VASP - acțiunile BNM și CNPF incluse în raportul către Comisie. Nivelul de ambiție: Categoria 3
Competitivitatea sectorului de afaceri	4	Dezvoltarea industriei și serviciilor	15	decembrie 2026	Ministerul Dezvoltării Economice	Planul de acțiune pentru punerea în aplicare a recomandărilor din cadrul preevaluării operaționale a COM în vederea semnării unui ACAA este aprobat, iar recomandările care au un termen limită până în decembrie 2026 sunt puse în aplicare.	MD abordează recomandările evaluării prealabile juridice și funcționale care ar permite COM să finalizeze evaluarea pregătirii operaționale pentru cele două sectoare și patru cadre orizontale: compatibilitatea electromagnetică („CEM”)

					și Digitalizării	Linia de referință: pregătire operațională limitată pentru compatibilitatea electromagnetică și sectoarele echipamentelor de joasă tensiune.	și echipamentele de joasă tensiune („EJT”), precum și standardizarea, metrologia, evaluarea conformității/acreditarea și supravegherea pieței. Sursa de verificare: rapoarte periodice ale Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării, plan de acțiune aprobat prin ordin intern al Ministerului Nivelul de ambiție: Categoria 1
Competitivitatea sectorului de afaceri	4	Dezvoltarea industriei și serviciilor	16	decembrie 2026	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării	Sunt puse în aplicare trei măsuri privind consolidarea infrastructurii calității, în conformitate cu Planul de acțiune pentru punerea în aplicare a Programului de dezvoltare industrială: în standardizare, evaluarea conformității și acreditare. Linia de referință: Măsurile privind infrastructura calității din Programul de dezvoltare industrială al MD sunt adoptate, dar nu sunt puse în aplicare.	(i) Standardizare: Sunt înființate cel puțin 4 comitete tehnice în sectoarele industriale prioritare, în conformitate cu Programul de dezvoltare industrială. (ii) Evaluarea conformității: Cel puțin 5 metode noi de testare sunt introduse și efectuate de laboratoarele moldovenești în conformitate cu standardele europene în sectoarele industriale prioritare identificate în Programul de dezvoltare industrială. (iii) Acreditare: Legislația primară și secundară relevantă este modificată pentru a permite utilizarea ghidurilor UE pentru certificarea produselor finite pentru toate sectoarele. Sursa de verificare: Pagina web oficială a Guvernului Nivelul de ambiție: Categoria 2
Accesul la finanțare și dezvoltare a pieței de capital	5	Piețele de capital	17	iunie 2027	Comisia Națională a Pieței Financiare Banca Națională a Moldovei	Dezvoltarea pieței de capital este încurajată, în special prin consolidarea bursei de valori și a infrastructurii de post-tranzacționare și prin îmbunătățirea cadrului de reglementare privind protecția investitorilor. Linia de referință: (i) Bursa continuă să funcționeze într-un mediu învechit, fără acces de la distanță pentru participanții la piață și fără instrumente de analiză a datelor; (ii) dispozițiile legale privind drepturile investitorilor nu sunt aliniate la normele UE; (iii) conturile Omnibus sunt posibile pentru toate societățile, cu excepția băncilor și a societăților de asigurări; nu există legături de depozitare cu Depozitarul Central al Valorilor Mobiliare din UE; (iv) capacitățile CNPF sunt consolidate.	Consolidarea pieței de capital presupune: (i) MD dispune de o bursă operațională și funcțională care permite societăților să tranzacționeze eficient, introducând accesul de la distanță pentru participanții la piață, permițând ofertele publice inițiale, furnizând instrumente de date analitice pentru participanții la piață; (ii) Legislația privind piața de capital este modificată în conformitate cu normele UE pentru a spori protecția investitorilor în conformitate cu MIFID II a UE și (iii) Depozitarul Central Unic al Valorilor Mobiliare din Moldova implementează modelul de segregare omnibus pentru entitățile eligibile și stabilește conexiuni cu cel puțin un depozitar central al valorilor mobiliare cu sediul în UE; (iv) Capacitățile CNPF sunt consolidate pentru a implementa supravegherea bazată pe riscuri, inclusiv prin instruirea personalului CNPF și elaborarea de documente de politică internă.

							Sursa de verificare: Raportul CNPF 2026; Monitorul Oficial al Republicii Moldova pentru legislația privind protecția investitorilor; rapoartele BNM și raportul de activitate al Depozitarului Central Unic al Valorilor Mobiliare
							Nivelul de ambiție: Categoria 2
Promovarea comerțului și a investițiilor	6	Creșterea competitivității la export a comerțului cu bunuri în Republica Moldova	18	decembrie 2025	Ministerul Finanțelor, Serviciul Vamal	Republica Moldova a aderat la Convenția privind regimul de tranzit comun și pune în aplicare 8 din cele 17 cereri/autorizații ale Sistemului de decizii vamale (SDV) în format electronic, care sunt direct legate de simplificarea tranzitului și de NCTS. Linia de referință: Până în decembrie 2024, Republica Moldova a pilotat faza 5 a NCTS la nivel național, dar nu a aderat încă la Convenția privind regimul de tranzit comun. Republica Moldova a gestionat majoritatea cererilor/autorizațiilor vamale pe suport de hârtie și doar 4 din 17 cereri sunt operaționale în format electronic.	Republica Moldova aderă la Convenția privind regimul de tranzit comun. Odată cu operaționalizarea SDV, autoritatea vamală își propune să înlocuiască procedurile vamale pe suport de hârtie cu proceduri electronice, în total 8 din 17 proceduri fiind în format electronic. Sursa de verificare: Pagina web oficială a Convenției privind regimul de tranzit comun, Portalul comerțului, Sistemul de decizii vamale, Raportul serviciului vamal Nivelul de ambiție: Categoria 2
	6	Creșterea competitivității la export a comerțului cu bunuri în Republica Moldova	19	iunie 2026	Ministerul Finanțelor, Serviciul Vamal	Punerea în aplicare integrală a Sistemului de decizii vamale (SDV), cu 17 din cele 17 cereri/autorizații operaționale. Linia de referință: în decembrie 2024, Sistemul de decizii vamale este parțial operațional, 4 din cele 17 tipuri de cereri/autorizații fiind în vigoare. Un număr redus de operatori economici utilizează simplificările.	Ca urmare a punerii în aplicare integrale a Sistemului de decizii vamale, vămile vor putea oferi acces la toate simplificările vamale, cum ar fi expeditorul/destinatarul autorizat, sigiliile speciale, înscrierea în cazierul declarantului, garanția globală, declarația simplificată. Sursa de verificare: Sistemul de decizii vamale, Raportul Serviciului Vamal din MD Nivelul de ambiție: Categoria 2
Promovarea comerțului și a investițiilor	6	Creșterea competitivității la export a comerțului cu bunuri în Republica Moldova	20	iunie 2027		Timpul de procesare a vămii/declarației vamale este redus cu 30% datorită simplificărilor vamale, digitalizării și utilizării sistemului automatizat de gestionare a riscurilor: (i) Simplificările prevăzute în noul Cod Vamal sunt puse în aplicare; (ii) toate declarațiile în cadrul procedurilor vamale de import și export sunt efectuate în mod electronic și există o tendință pozitivă în ceea ce privește digitalizarea procedurilor vamale speciale. (iii) sistemul automatizat de gestionare a riscurilor în cadrul principalelor proceduri vamale este pus în aplicare pentru controalele vamale înainte de sosire și după vâmuire. Analiza de risc a datelor vamale prealabile sosirii privind aspectele de securitate și siguranță (declarația sumară de intrare/ieșire) este operațională. Sunt puse în aplicare controale bazate pe riscuri după vâmuire.	Reducerea timpului de procesare a vămii/ declarației vamale cu 30 % față de 2024. Punerea în aplicare a simplificărilor prevăzute în noul Cod vamal (declarație simplificată, înscriere în evidențele declarantului). Mediu 100% fără hârtie pentru toate procedurile vamale la import și export și o tendință pozitivă de digitalizare pentru procedurile vamale speciale. Sistemul național de gestionare a riscurilor și sistemul de control al importurilor sunt operaționale în conformitate cu cerințele UE și sunt pregătite pentru conectarea viitoare la mediul vamal electronic al UE. Sursa de verificare: Raportul Serviciului Vamal din MD/ audit independent posibil al Serviciului Vamal din MD.

						Linia de referință: În 2024, timpul mediu de procesare la frontieră pentru vămuirea încărcăturii/declarația vamală este de 8 ore. În decembrie 2024, nivelul de prelucrare fără hârtie a declarațiilor vamale este de 90% pentru export, 70% pentru import și 60% pentru proceduri speciale. Nu există evaluări ale riscurilor în datele anterioare sosirii în vamă, nici pentru aspectele de siguranță și securitate. Analiza/gestionarea automată a riscurilor și controalele bazate pe riscuri după vămuire nu sunt puse în aplicare.	Nivelul de ambiție: Categoria 1
Promovarea comerțului și a investițiilor	6	Creșterea competitivității comerțului cu bunuri în Republica Moldova	21	decembrie 2027	Ministerul Finanțelor	Mediul aferent ghișeului vamal unic este operațional. Linia de referință: În decembrie 2024, agențiile naționale de reglementare implicate în vămuire (cum ar fi sănătatea și siguranța, protecția mediului, supravegherea pieței, agricultura) și autoritatea vamală nu au niciun schimb de date.	Mediul național al ghișeului unic pentru vamă se va concentra pe schimbul interguvernamental, iar vama va avea rolul de coordonare în acest proces. Operatorii economici nu vor trebui să se adreseze separat fiecărei agenții de reglementare pentru a obține acte permissive pentru vămuirea bunurilor. Aceasta include acțiuni care au în vedere ghișeul unic al UE existent și conectarea viitoare la mediul vamal electronic al UE. Sursa de verificare: Raportul Serviciului Vamal din MD. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Concurență / ajutor de stat	7	Concurență/ Ajutor de stat	22	iunie 2026	Consiliul Concurenței	Sistemul de gestionare electronică a cazurilor este operațional, iar instrumentele informatice criminalistice sunt utilizate pentru inspecții, în vederea îmbunătățirii capacităților Autorității naționale de concurență de a desfășura proceduri de investigare relevante privind încălcările legislației în domeniul concurenței. Linia de referință: În 2024, nu există niciun sistem de gestionare a cazurilor în vigoare și nu sunt utilizate instrumente IT criminalistice.	Sistemul electronic de gestionare a cazurilor va integra și posibilitatea de a gestiona toate documentele interne ale Autorității de concurență, inclusiv gestionarea cazurilor inițiate de Consiliul Concurenței. Instrumentele informatice criminalistice vor fi integrate în procesele interne ale Consiliului Concurenței și utilizate pentru inspecții. Instrumentele criminalistice ar trebui să corespundă instrumentelor utilizate de Autoritățile de concurență din statele membre ale UE. Sursa de verificare: Rapoartele Consiliului Concurenței al Republicii Moldova Nivelul de ambiție: Categoria 5
Concurență / ajutor de stat	7	Concurență/ Ajutor de stat	23	iunie 2027	Consiliul Concurenței	Registrul modernizat al ajutoarelor de stat este pe deplin operațional și toți furnizorii de ajutoare de stat sunt obligați să raporteze ajutoarele de stat furnizate prin intermediul sistemului digital.	Sunt introduse modificări legislative care prevăd obligativitatea ca toate ajutoarele de minimis să fie incluse în registrul ajutoarelor de stat. Actualizarea registrului ajutoarelor de stat este finalizată, toate instituțiile publice relevante având acces la acesta.

						Linia de referință: registrul ajutoarelor de stat există și este funcțional, dar trebuie modernizat, inclusiv prin dezvoltarea Registrului central pentru ajutoarele de minimis.	Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova; Registrul ajutoarelor de stat pe pagina web oficială a Consiliului Concurenței. Nivelul de ambiție: Categoria 3
SPS	8	SPS	24	iunie 2027	Agencia Națională pentru Siguranța Alimentelor	Domeniul de aplicare al Programului național de monitorizare și supraveghere SPS, monitorizarea reziduurilor, este extins în ceea ce privește grupurile de produse și numărul de probe prelevate pentru controale/inspecții oficiale. Linia de referință: în 2023, programul de monitorizare a reziduurilor (substanțe farmacologic active, pesticide și contaminanți) acoperea apicultura, acvacultura (pești și caviar), ouăle de găină, carnea de pasăre, laptele de bovine, laptele de oaie și de capră (nu și carnea de oaie și capră, iepure, porc etc.)	Controalele oficiale (inițieri) sunt efectuate pentru a asigura siguranța alimentară și protecția consumatorilor în vederea pregătirii integrării pe piața unică a UE. Ar trebui adăugate noi grupuri de produse, monitorizarea substanțelor (grupurilor) aliniate la UE în funcție de evaluările riscurilor. Nivelul de asigurare a siguranței produselor trebuie menținut și actualizat în permanență pentru noi substanțe și constatări, pentru a menține autorizația și a include noi grupuri de produse pentru tranzitul și exportul acestor produse către UE. Sursa de verificare: Raportul anual al ANSA și transmiterea către DG Sante Nivelul de ambiție: Categoria 3
SPS	8	SPS	25	decembrie 2027	Agencia Națională pentru Siguranța Alimentelor	Pentru a spori capacitățile naționale de analiză și testare în vederea creșterii eficienței controalelor privind siguranța alimentară, monitorizarea SPS este consolidată prin operaționalizarea a 4 laboratoare regionale pentru controale oficiale (supraveghere) și testare pentru autocontroale efectuate de sectorul privat, cu un număr tot mai mare de metode acreditate atât pentru sănătatea alimentelor/animalelor și a plantelor, cât și pentru reziduurile chimice. Linia de referință: laboratoarele regionale din Drochia și Dondușeni sunt funcționale. Laboratoarele din Bălți și Cahul sunt planificate să fie dezvoltate ca centre logistice. În prezent, sunt acreditate în total 362 de metode, dintre care 40 sunt pentru determinarea reziduurilor în produsele agroalimentare.	A fost adoptat un plan de dezvoltare a laboratoarelor care acoperă laboratoarele naționale de referință și regionale (laboratoarele CNSAPSA), inclusiv domeniul de aplicare pentru acreditare, validarea metodelor, planul de formare a laboratoarelor, planul financiar (resurse proprii și externalizare). Obținerea unui număr de 413 metode acreditate, în cadrul laboratoarelor de referință pentru determinarea indicatorilor de sănătate alimentară, animală și vegetală. Obținerea unui număr de 48 de metode aplicate în laboratoarele de referință pentru determinarea reziduurilor chimice din produsele agroalimentare. Sursa de verificare: Activitate de laborator/raport de testare Nivelul de ambiție: Categoria 4
Agricultură	9	Cadrul instituțional administrativ și de reglementare agricolă este	26	decembrie 2026	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare Agenția de Intervenție	Registrul fermierilor din Republica Moldova este operațional și completat cu date. Linia de referință: Registrul național al fermierilor nu este funcțional (conceptualizare și pilotare efectuate în 2024)	Toți agricultorii care beneficiază de subvenții agricole din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural (FNDMAR) sunt înregistrați în Registrul național al fermierilor.

		consolidat pentru o mai bună integrare în lanțurile valorice internaționale			și Plăți pentru Agricultură		Sursa de verificare: Raportul/pagina web oficială a Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare Nivelul de ambiție: Categoria 3
Agricultură	9	Cadrul instituțional administrativ și de reglementare agricolă este consolidat pentru o mai bună integrare în lanțurile valorice internaționale	27	decembrie 2027	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură	Sistemul de identificare a terenurilor și parcelor (LPIS) este operațional, fiind o condiție prealabilă pentru plățile bazate pe suprafață în viitor. Linia de referință: LPIS nu este operațional. Un proiect pilot de monitorizare a culturilor a fost realizat în 2024 în 5 raioane, dar cu sprijinul substanțial al unui furnizor extern. Sistemul nu este operaționalizat.	Faptul că LPIS este operațional înseamnă că sunt disponibile hărți digitale de înaltă rezoluție pentru utilizarea terenurilor pentru fiecare sezon agricol anual, care permit verificarea cererilor de plată depuse pentru plățile în funcție de suprafață de către fermierii de pe teritoriul Moldovei (malul drept al Nistrului) - identificarea și delimitarea suprafeței de teren utilizată de un producător agricol și solicitată pentru a beneficia de sprijin pentru plățile în funcție de suprafață. Sursa de verificare: Rapoarte și simulări ale sistemului de date LPIS. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Agricultură	9	Cadrul instituțional administrativ și de reglementare agricolă este consolidat pentru o mai bună integrare în lanțurile valorice internaționale	28	decembrie 2027	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură	Sunt introduse condiționalitatea (aderarea la cerințele statutare de gestionare) și mecanismul de sancționare pentru nerespectarea condițiilor sprijinului financiar AIPA pentru a stimula punerea în aplicare a standardelor UE privind sănătatea și bunăstarea publică, a plantelor și a animalelor. Linia de referință: condiționalitate limitată pentru plățile directe pe cap de animal în vigoare, dar verificare limitată pe teren. Nu există niciun mecanism de control și sancționare.	Se introduce condiționalitatea privind sprijinul pentru venit și se aprobă un mecanism de control/sancționare pentru nerespectarea plății AIPA a sprijinului pentru venitul agricultorilor (animale și teren) prin ordonanțe și dispoziții guvernamentale. Se efectuează controale la fața locului privind condițiile de eligibilitate (pe teren, pe animale) pentru eșantionul cu rata de control de 2 %. Sursa de verificare: ordonanțe și dispoziții guvernamentale, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, pagina web oficială a Agenției de Intervenție și Plăți pentru Agricultură (AIPA), publicarea ghidurilor de finanțare pentru solicitanți; proceduri operaționale. Nivelul de ambiție: Categoria 3
Dezvoltare rurală	10	Dezvoltare rurală	29	decembrie 2027	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare	Cel puțin 70% din teritoriul național este acoperit de strategii de dezvoltare rurală LEADER și cel puțin 80% din GAL-urile înregistrate beneficiază de finanțare de la AIPA. Cel puțin 500 de proiecte de dezvoltare rurală sunt implementate anual din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural.	Pentru măsura LEADER, administrată de Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură (AIPA), se fac alocări bugetare anuale din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural. Sprijinul financiar este aprobat pentru GAL-uri și pentru proiectele de dezvoltare locală ca urmare a unei cereri de propuneri. Proiectele de dezvoltare

						Linia de referință: În decembrie 2024, 56% din teritoriul național al Republicii Moldova beneficiază de măsurile de dezvoltare rurală implementate prin intermediul Programului LEADER. Populația celor 54 de GAL-uri include peste 1,19 milioane de cetățeni, ceea ce constituie 61% din teritoriul Republicii Moldova și care include 513 unități administrativ-teritoriale. 1,14 milioane de cetățeni/1.715,7 (66% din populația rurală) pe baza datelor recensământului din 2014. Notă: conform datelor recensământului din 2024, populația rurală este acum de 1.287,5 (BNS). 54 de GAL-uri active sunt înregistrate în temeiul Legii 50/2021. 32 de GAL-uri au primit finanțare din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural.	locală implementate prin intermediul Programului LEADER sunt atribuite și executate în conformitate cu dispozițiile legale. GAL-urile sunt sprijinite prin măsuri de consolidare a capacității tehnice și administrative. Sunt puse în aplicare activități de promovare și comunicare pentru a promova abordarea LEADER în Republica Moldova în vederea extinderii acoperirii sale teritoriale și a includerii de noi comunități. Sursa de verificare: Pagina web oficială Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare; pagina web oficială a AIPA; Sistemul informațional „Moldova LEADER IT SOFT” (MLIS) (https://www.mlis.md/ro). Nivelul de ambiție: Categoria 3
Turism	11	Turism	30	decembrie 2026	Ministerul Culturii, Oficiul Național de Turism	Este implementat un plan strategic pentru diversificarea ofertei turistice care asigură creșterea numărului de turiști în Moldova cu 30% față de 2024. Linia de referință: În 2024, numărul de turiști era de 550.000.	Este pus în aplicare un model de turism durabil bazat pe următorii piloni: (i) diversificarea strategică și responsabilizarea IMM-urilor (practici durabile, finanțare), (ii) furnizarea de servicii turistice inovatoare (tehnologii avansate, inclusiv IA și digitalizarea patrimoniului cultural) și (iii) promovarea extinsă și integrată din punct de vedere cultural a rutelor viticole. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Raportul Ministerului Culturii și pagina web oficială. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Turism	11	Turism	31	decembrie 2027	Ministerul Culturii, Oficiul Național de Turism	Cel puțin 6 programe de consolidare a capacităților, asistență tehnică și financiară pentru IMM-uri în turism și servicii de turism sunt operaționale, în timp ce Oficiul Național al Turismului (ONT) are cel puțin trei programe de dezvoltare aliniate la Agenda europeană pentru turism 2030. Linia de referință: 0 programe sunt aliniate la Agenda europeană pentru turism 2030, în anul 2024.	Sunt dezvoltate cel puțin șase programe de consolidare a capacităților, bazate pe o evaluare aprofundată a nevoilor IMM-urilor din turism. Aceste programe oferă asistență tehnică și financiară pentru a sprijini adoptarea de practici ecologice de către IMM-urile din MD. Oficiul Național al Turismului (ONT) își aliniază programele de dezvoltare la Agenda europeană pentru turism 2030. Sunt create cel puțin trei programe naționale care abordează gestionarea durabilă, transformarea digitală și incluziunea socială. Integrarea strategică, implicarea părților interesate și mecanismele solide de raportare sunt esențiale.

							Sursa de verificare: Rapoartele Oficiului Național al Turismului, raportul Ministerului Culturii. Nivelul de ambiție: Categoria 3
Cercetare și inovare	12	Îmbunătățirea capacităților de cercetare și inovare în domeniile prioritare ale strategiei de specializare inteligentă	32	iunie 2026	Ministerul Educației și Cercetării și Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare	Capacitățile de cercetare și inovare sunt consolidate prin punerea în aplicare a strategiei naționale de specializare inteligentă, cu acordarea de programe de infrastructuri de C&I, parteneriate de colaborare între sectorul public și cel privat pentru activități de cercetare și inovare și vouchere de inovare, precum și programe de transfer tehnologic. Linia de referință: În 2024, Programul „Smart Moldova” a fost aprobat dar implementarea nu a început. Acesta vizează alinierea cercetării, dezvoltării tehnologice și inovării la sectoarele economice, sporirea eficienței resurselor și prioritizarea investițiilor în acele sectoare în care MD are un potențial avantaj competitiv. Sunt identificate patru domenii prioritare: 1. Agricultura și procesarea alimentelor; 2. Tehnologia informației și comunicațiilor; 3. Energia durabilă; 4. Biomedicina și produsele biofarmaceutice.	În conformitate cu Programul Național de Specializare Inteligentă „Smart Moldova 2024-27”, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 588/2024 MD urmează să lanseze: (i) cel puțin patru activități de cercetare colaborativă și inovare și patru vouchere de inovare și (ii) cel puțin patru programe de infrastructură de cercetare și inovare (consolidarea laboratoarelor, centrelor sau unităților/departamentelor existente de cercetare și inovare în cadrul organizațiilor publice de cercetare, inclusiv în instituțiile de învățământ superior) și (iii) cel puțin patru programe de transfer tehnologic. Sursa de verificare: Pagina web oficială a Agenției Naționale pentru Cercetare și Dezvoltare. Rapoarte ale Ministerului Educației și Cercetării și rapoarte ale Echipei Naționale S3 din Moldova (echipă interinstituțională). Nivelul de ambiție: Categoria 2

Pilonul 2: Conectivitate și infrastructură digitală

Subdomeniu	Referența nr.	Titlul reformei	Măsură	Termen de punere în aplicare	Instituția responsabilă	Condiția de plată și linia de referință	Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare măsură
<i>Conectivitatea transportului</i>	1	Consolidarea sistemului de transport, a rețelei și a capacităților instituționale	1	decembrie 2027	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	În baza Programului național de siguranță rutieră, numărul accidentelor rutiere soldate cu deces și traumatisme grave va fi redus cu 20% comparativ cu anul 2024. Linia de referință: În anul 2024, în urma accidentelor rutiere au fost înregistrate 209 decese, iar 2369 de persoane au fost traumatizate	Sistemul de transport este îmbunătățit prin adoptarea și punerea în aplicare a Programului național de siguranță rutieră 2025-2030, de asemenea va fi desemnată autoritatea administrativă responsabilă pentru siguranța rutieră și îmbunătățirea siguranței infrastructurii rutiere. Rapoartele de audit privind siguranța rutieră sunt integrate în toate proiectele actuale de reabilitare, modernizare și construcție a drumurilor. Totodată, pe site-ul web al ministerului vor fi publicate rapoartele anuale cu privire la inspecțiile în materie de siguranță rutieră Sursa de verificare: Paginile web oficiale a Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale și a Autorității administrative responsabilă de gestionarea siguranței infrastructura rutieră. Nivelul de ambiție: Categoria 1
<i>Conectivitatea transportului</i>	1	Consolidarea sistemului de transport, a rețelei și a capacităților instituționale	2	iunie 2027	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	Pentru un acces mai bun la piața rutieră, condițiile de muncă și accesul la profesie sunt îmbunătățite. Este desemnată sau instituită o autoritate competentă pentru autorizarea ocupației de operator de transport rutier, este introdus sistemul de certificare a managerilor de transport, iar sistemul de autorizare a operatorilor de transport internațional este pe deplin operațional. Este instituit registrul electronic al transporturilor rutiere. Registrul operatorilor de transport rutier urmează a fi ajustat pentru a respecta normele UE în domeniu. De asemenea, cadrul normativ privind reglementările sociale a conducătorilor auto va fi modificat, pentru a completa prevederile care reies din obligațiile de membru în cadrul Acordului AETR. Linia de referință: În 2024, sistemul de acces la piața rutieră din MD nu este în conformitate cu normele UE, registrul electronic nu este aliniat.	(i) Moldova instituie sau desemnează cel puțin o autoritate competentă responsabilă de autorizare a ocupației de operator de transport rutier și supravegherea acestora, în conformitate cu standardele UE.. (ii) Moldova elaborează și pune în aplicare programe de formare și procese de certificare pentru managerii de transport care îndeplinesc cerințele UE. (iii) Este instituit un sistem de autorizare a operatorilor de transport rutier în trafic internațional, care asigură că întreprinderea are un sediu real și stabil pe teritoriul țării, are o bună reputație, are capacitatea financiară adecvată și are competența profesională necesară.. (iv) Moldova actualizează registrul electronic național al operatorilor pentru a respecta standardele UE, permițând o mai bună supraveghere și schimbul de informații. (v) Moldova adoptă norme privind perioadele de odihnă obligatorii pentru șoferi, concentrându-se în special pe cerințele privind odihna săptămânală, pentru a se alinia la standardele de siguranță ale UE.

							Sursa de verificare: Pagina web oficială a Agenției Naționale Transport Auto. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Conectivitatea transportului	1	Consolidarea sistemului de transport, a rețelei și a capacităților instituționale	3	decembrie 2027	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	Republica Moldova prezintă spre validare Planul de implementare a tahografului inteligent la nivel național. Linia de referință: Până în decembrie 2024, nu a fost instituit niciun registru electronic și nu a fost adoptată nicio politică privind tahograful inteligent.	Transmiterea Planului de implementare a tahografului inteligent către Centrul Comun de Cercetare al Comisiei Europene (JRC) pentru validare. Sursa de verificare: Pagina web oficială a Agenției Naționale Transport Auto. Nivelul de ambiție: Categoria 4
Conectivitatea transportului	1	Consolidarea sistemului de transport, a rețelei și a capacităților instituționale	4	decembrie 2027	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	Sistemul de transport inteligent este pus în aplicare, iar punctul național de acces și entitatea națională sunt desemnate și interconectate cu entitățile responsabile de rețeaua STI la nivel european. Totodată, legislația națională este aliniată la standardele UE privind sistemele inteligente de transport. Linia de referință: MD nu dispune de un sistem STI aplicabil.	Strategia STI și programul de implementare oferă o viziune clară și obiective strategice pentru dezvoltarea STI în Moldova, în conformitate cu cerințele UE. Sursa de verificare: pagina web oficială a autorității desemnate Nivelul de ambiție: Categoria 3
Conectivitatea transportului	2	Consolidarea conectivității transporturilor prin reabilitarea și modernizarea rețelei feroviare	5	decembrie 2026	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Agenția Proprietății Publice	Întreprinderea de Stat „Calea Ferată din Moldova” este reorganizată în două societăți pe acțiuni, Societatea pe acțiuni „CFM Infra” și Societatea pe acțiuni „Pasageri și Marfă”, cu adoptarea organigramelor, finalizarea separării financiare și contabile și adoptarea planurilor de afaceri pentru dezvoltare. Linia de referință: Întreprinderea de Stat „Calea Ferată din Moldova” este o întreprindere de stat integrată.	Întreprinderea de Stat „Calea Ferată din Moldova” (CFM) este reorganizată în două entități separate: Societatea pe Acțiuni CFM Infra, responsabilă de gestionarea infrastructurii, și Societatea pe Acțiuni CFM Pasageri și Marfă, responsabilă de operațiunile de transport de pasageri și marfă. Această restructurare include aprobarea de către Consiliul de administrație a structurilor organizatorice, separarea financiară și contabilă internă, repartizarea personalului existent, precum și aprobarea Planurilor de Afaceri pentru dezvoltarea domeniilor de transport pasageri, marfă și infrastructură. Sursa de verificare: Pagina web oficială a Agenției Proprietății Publice, paginile web ale societăților pe acțiuni nou create, decizia Consiliului de administrație Nivelul de ambiție: Categoria 1
Conectivitatea transportului	2	Consolidarea conectivității transporturilor prin reabilitarea și	6	decembrie 2027	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	Dispozițiile-cheie ale noului Cod feroviar sunt puse în aplicare, inclusiv atribuirea contractelor de servicii publice și a contractelor multianuale de infrastructură, în conformitate cu cerințele acquis-ului UE. Acesta include: (i) instituirea unei autorități naționale operaționale pentru siguranța feroviară, (ii)	Dispozițiile-cheie se concentrează pe asigurarea unei autorități naționale de siguranță feroviară funcționale (care supraveghează un sistem de gestionare a siguranței feroviare), a unui organism național de investigare funcțional, obligat să investigheze accidentele grave, a unui organism de

		modernizarea rețelei feroviare				înființarea unui organism național operațional de investigare obligat să investigheze accidente grave, (iii) înființarea unui organism funcțional de autorizații (care acordă autorizații pentru exploatarea serviciilor feroviare), (iv) introducerea unui temei juridic pentru aplicarea specificațiilor tehnice de interoperabilitate ale UE. În plus, pentru a stabili un contract de servicii publice, se stabilesc cerințele stabilite de autoritatea competentă și parametrii pentru compensație și se stabilește mecanismul de evitare a supracompensării. Linia de referință: Codul feroviar este adoptat, dar dispozițiile nu sunt puse în aplicare; nu există niciun contract de servicii publice.	acordare a autorizațiilor funcțional (care acordă autorizații pentru exploatarea serviciilor feroviare) și a unui temei juridic pentru aplicarea specificațiilor tehnice de interoperabilitate ale UE. În vederea încheierii unui contract de servicii publice (multianual), se stabilesc cerințele stabilite de autoritatea competentă (perimetru, frecvențe, cerințe de calitate) și parametrii pentru compensare, precum și mecanismul de evitare a supracompensării. Sursa de verificare: Pagina web oficială a MIDR, pagina web oficială a Agenției Feroviare, publicații în Registrul de stat al actelor juridice. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Dezvoltare spațială	2		7	iunie 2027	Ministerul Infrastructurii	Cadrul național de amenajare a teritoriului și urbanism este aliniat la standardele UE prin realizarea următoarelor reforme: (i) Cadrul de reglementare este revizuit în scopul stabilirii orientărilor metodologice pentru elaborarea planurilor naționale de amenajare a teritoriului în conformitate cu metodologiile UE. (ii) Cadrul de reglementare este revizuit prin aprobarea de regulamente /metodologii/ orientări întru elaborarea și implementarea planurilor de mobilitate urbană durabilă (PMUD), care include și planificarea investițiilor Linia de referință: cadrul de reglementare privind planurile naționale de amenajare a teritoriului și PMUD nu este aliniat la UE.	(i) Cadrul de reglementare este consolidat prin aprobarea modificărilor necesare întru alinierea normelor naționale la standardele UE și cele mai bune practici pentru amenajarea teritoriului. (ii) Planurile de mobilitate urbană durabilă sunt instituționalizate în baza unei metodologii standardizate aliniată la principiile PMUD ale UE. Totodată, Reglementările adoptate includ dispoziții cuprinzătoare necesare pentru controlul calității și monitorizarea punerii în aplicare a planului de amenajare a teritoriului și a inițiativei de dezvoltare urbană Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Pagina web a Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale pentru hotărârile de Guvern. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Digital	3		8	iunie 2026	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării	Viteza și partajarea infrastructurii de conectivitate digitală sunt îmbunătățite prin punerea în aplicare a Codului comunicațiilor electronice al UE. Stabilitatea conexiunii la internet este de 2 ms, procentul de infrastructură (de exemplu, stâlpi utilizați de alți operatori) care este partajat este de cel puțin 3%. Linia de referință: Cadru de reglementare parțial aliniat la Codul comunicațiilor al UE (L 28/2016, L 241/2007); operatorii nu partajează infrastructură. În 2024, stabilitatea conexiunii măsurată prin valoarea medie a întârzierii pentru transferul seturilor de date în rețea era de 2,95 ms; procentul de infrastructură partajată era de 0,95%.	(i) Se instituie un cadru de reglementare modern care facilitează introducerea rețelelor și serviciilor de comunicații electronice de mare viteză și la prețuri accesibile, în conformitate cu Codul comunicațiilor electronice al UE și cu Regulamentul UE privind roamingul; (ii) Se aprobă legislația secundară pentru a asigura aplicarea consecventă a Codului comunicațiilor electronice al UE și a restului acquis-ului UE privind roamingul, inclusiv Regulamentul UE privind roamingul, Regulamentul de punere în aplicare a roamingului, actul delegat privind tarifele de terminare a apelurilor, Regulamentul OAREC; (iii) Operatorul istoric își partajează rețeaua, prețurile pentru implementare sunt reduse în conformitate cu Actul UE privind infrastructura Gigabit.

							(iv) Se implementează sistemul de cartografiere în bandă largă pentru a permite monitorizarea precisă a acoperirii internetului, a calității serviciilor și a disponibilității infrastructurii și pentru a sprijini strategiile de investiții specifice. Sursa de verificare: Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării & Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Digital	3	Consolidarea conectivității prin telecomunicații și infrastructură digitală	9	decembrie 2027	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării	Reziliența rețelelor din Republica Moldova este îmbunătățită prin alinierea completă la Setul de instrumente 5G, care include: adoptarea cadrului juridic adecvat pentru implementarea casetei de instrumente 5G; evaluarea activelor și furnizorilor și identificarea furnizorilor cu risc ridicat; adoptarea restricțiilor/excluserilor necesare, inclusiv excluserile necesare ale furnizorilor cu risc ridicat, pentru activele cheie definite ca fiind critice și extrem de sensibile în evaluarea coordonată a riscurilor de UE pentru rețelele 5G. Linia de referință: Setul de instrumente de securitate cibernetică 5G al UE nu este pus în aplicare.	Acest pas cuprinde următoarele etape: (i) Cadrul juridic național este adoptat pentru a se alinia pe deplin cu setul de instrumente 5G al UE. Cadrul va include o perioadă de tranziție pentru eliminarea treptată a echipamentelor furnizorilor cu risc ridicat din rețelele existente. (ii) În consultare cu UE, Republica Moldova realizează o evaluare națională cuprinzătoare a riscurilor pentru active și furnizori, în conformitate cu recomandările setului de instrumente 5G și identifică furnizorii cu risc ridicat. (iii) Republica Moldova adoptă restricțiile/excluserile necesare ale furnizorilor cu risc ridicat, pentru activele cheie definite ca fiind critice și extrem de sensibile în evaluarea coordonată a riscurilor de UE pentru rețelele 5G și în conformitate cu instrumentele UE de securitate cibernetică 5G. Surse de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, pagina web oficială a Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării, adoptarea cadrului juridic, decizii administrative (în scopul impunerii de restricții/excluseri ale furnizorilor cu risc ridicat). Nivelul de ambiție: Categoria 2
Digital	3	Consolidarea conectivității prin telecomunicații și infrastructură digitală	10	decembrie 2026	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării	Serviciul guvernamental de identitate și semnătura electronică (EvoSign), în calitate de portofel digital național al Republicii Moldova, este aliniat la standardele UE privind identitatea digitală, Moldova alăturându-se Listei de încredere a țărilor terțe din UE pentru validarea semnăturilor electronice avansate. Moldova se aliniază la cadrul UE privind identitatea digitală (eIDAS 2) și integrează cel puțin 20 de servicii electronice naționale în cadrul serviciului EvoSign. Linia de referință: Portofelul digital moldovenesc (EvoSign) nu este dezvoltat în conformitate cu standardele eIDAS 2. UE	Această etapă cuprinde următoarele repere: (i) Semnăturile electronice moldovenești și ale UE sunt recunoscute reciproc, prin punerea în aplicare a cerințelor tehnice pentru recunoașterea reciprocă a semnăturilor electronice; (ii) adoptarea unei legi care asigură conformitatea deplină cu cadrul de identitate al UE (eIDAS 2) inclusiv cu privire la utilizarea portofelului digital național EvoSign; (iii) Portofelul digital național (EvoSign) este dezvoltat în conformitate cu standardele UE și integrează cel puțin 20 de servicii electronice naționale.

					și Moldova nu au o recunoaștere reciprocă a semnăturilor electronice. Legislația existentă nu este aliniată cadrului normativ al UE privind identitatea digitală (eIDAS 2).	Surse de verificare: Rapoarte oficiale ale Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării; Documente legislative și de reglementare privind alinierea Moldovei la eIDAS 2; Rapoarte de implementare a Portofelului digital moldovenesc (EvoSign); Înregistrări oficiale din Lista de încredere a țărilor terțe din UE Nivelul de ambiție: Categoria 2
Digital	3	Consolidarea conectivității prin telecomunicații și infrastructură digitală	1 1	decembrie 2025	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Pentru a pune în aplicare noul său Program național de acțiuni în domeniul securității cibernetice pentru perioada 2025-2030, Moldova își face Agenția pentru Securitate Cibernetică pe deplin operațională și înființează Echipa națională de intervenție în caz de urgență informatică (CERT). Agenția este dotată cu abilități, spații, resurse umane și IT relevante, în timp ce competențele dintre diferitele instituții moldovenești de securitate cibernetică sunt clar delimitate. Linia de referință: Agenția pentru Securitate Cibernetică nu dispune de resursele necesare, inclusiv personal, infrastructură IT și autoritate juridică, pentru a-și exercita pe deplin funcțiile prevăzute în legislație. În plus, Echipa națională de intervenție în caz de urgență informatică (CERT) nu a fost înființată.	Reformele Agenției Naționale pentru Securitate Cibernetică cuprind: (i) recrutarea a cel puțin 30 de angajați; (ii) înființarea și operaționalizarea Echipei naționale de intervenție în caz de urgență informatică (CERT); (iii) împuternicirea legală a Agenției Naționale pentru Securitate Cibernetică de a efectua audituri în materie de securitate cibernetică; (iv) ocuparea integrală de către Agenție a birourilor sale și instalarea echipamentelor sale fără nicio limitare; (v) delimitarea clară și transparentă a competențelor instituțiilor de securitate cibernetică ale MD, cu ajustarea mandatelor instituțiilor relevante în urma unei note a unui expert. Surse de verificare: Rapoarte oficiale ale Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării privind starea operațională a Agenției Naționale pentru Securitate Cibernetică; înregistrări privind personalul ASC; înregistrări privind infrastructura și achizițiile care confirmă înființarea de spații de birouri și instalarea echipamentelor IT necesare. Indicele global de securitate cibernetică (GCI) al UIT; Indicele național de securitate cibernetică (NSCI) al eGA. Raport al Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării (MDED) privind clarificarea mandatelor și competențelor. Nivelul de ambiție: Categoria 3

Pilonul 3: Guvernarea economică

Subdomeniu	Ref or ma nr.	Titlul reformei	M ă s u r a n r.	Termen de punere în aplicare	Instituția responsabilă	Condiția de plată și linia de referință	Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare măsură
Gestionarea finanțelor publice	1	Consolidarea elaborării bugetului, a controlului cheltuielilor și a execuției pentru o mai bună planificare bugetară și punere în aplicare a politicilor	1	decemb rie 2026	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Ministerul Finanțelor, Banca Națională a Moldovei, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Biroul Național de Statistică	MD dezvoltă și implementează un cadru integrat de previziune și pregătește prognoze privind piața muncii și dimensiunea externă (balanța de plăți). Linia de referință: Unele prognoze-cheie, cum ar fi cele privind piața muncii și cele macroeconomice pentru dimensiunea externă, nu sunt elaborate. Prognozele privind piața muncii nu sunt elaborate la niciun nivel. Mecanismul de coordonare nu este în vigoare.	MD elaborează prognoze macroeconomice și fiscale (inclusiv soldul fiscal structural, analiza sustenabilității datoriei și prognoza pieței muncii) și extinde prognozele la dimensiunea externă (balanța de plăți). A fost instituit și funcționează un mecanism de coordonare a prognozelor. Sursa de verificare: pagina web oficială a Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării , programul ERP al MD pentru 2027-29, rapoartele Ministerului Finanțelor, rapoartele Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării Nivelul de ambiție: Categoria 3
	1	Consolidarea elaborării bugetului, a controlului cheltuielilor și a execuției pentru o mai bună planificare bugetară și punere în aplicare a politicilor	2	decemb rie 2027	Ministerul Finanțelor	Transparența planificării fiscale pe termen mediu este sporită, iar legătura dintre planul fiscal pe termen mediu și bugetul anual este consolidată prin modificarea regulamentului Ministerului Finanțelor privind procesul bugetar și punerea în aplicare a dispozițiilor relevante pentru cadrul bugetar pe termen mediu 2028-30. Regulamentul Ministerului Finanțelor privind procesul bugetar este modificat pentru a eficientiza calendarul bugetar. Linia de referință: Pentru anul 2024, devierile de la politicile și limitele cuprinse în cadrul bugetar pe termen mediu nu sunt explicate și nici publicate. În plus, bugetele anuale nu reflectă angajamentele de planificare bugetară prezentate în cadrele bugetare pe termen mediu. Calendarul de pregătire bugetară al MD nu este întotdeauna respectat.	(i)Regulamentul Ministerului Finanțelor privind procesul bugetar este modificat pentru a se asigura că cadrul bugetar pe termen mediu pe 2028-2030 conține o evaluare a impactului bugetar al politicilor pe termen mediu, cu detalii privind cheltuielile sectoriale și sursele de finanțare, inclusiv indică și explică în mod explicit principalele diferențe ale limitelor de venituri și cheltuieli față de cadrul din anul precedent. (ii) Nota de fundamentare la proiectul de Lege a bugetului de stat pentru anul 2028 explică devierile de la politicile și limitele cuprinse în cadrul bugetar pe termen mediu pentru 2028-2030 și include o analiză a devierilor de la limitele sectoriale stabilite în cadrul bugetar pe termen mediu pentru 2028-2030, în conformitate cu cele mai bune practici OCDE (iii) Ordinul Ministerului Finanțelor 124/2023 privind Ghidul metodologic pentru elaborarea, aprobarea și modificarea bugetului este revizuit pentru a eficientiza planificarea bugetară pentru a asigura o mai bună aderare la calendarul bugetar. Sursa de verificare: Hotărârea de Guvern privind aprobarea cadrului bugetar pe termen mediu pe 2028-2030 și nota de

						fundamentare la proiectul de Lege a bugetului de stat pentru anul 2028, publicate pe pagina web oficială a Ministerului Finanțelor. Nivelul de ambiție: Categoria 4
	1	Consolidarea elaborării bugetului, a controlului cheltuielilor și a execuției pentru o mai bună planificare bugetară și punere în aplicare a politicilor	3	iunie 2026	Ministerul Finanțelor	Este introdusă obligația legală de a revizui periodic a tuturor cheltuielilor bugetare pe o perioadă de cel mult 7 ani și este aprobată metodologia. Linia de referință: Nu există nicio dispoziție legală care să impună revizuirea periodică a cheltuielilor. Legea este adoptată pentru a se asigura că toate cheltuielile bugetare fac obiectul unei revizuirii periodice, o dată la cel mult 7 ani. Legea include prevederi privind: (i) aprobarea și publicarea analizelor cheltuielilor; (ii) includerea recomandărilor în analizele cheltuielilor; și (iii) identificarea unui grafic și autorităților responsabile pentru implementare. Metodologia pentru revizuirea cheltuielilor este aprobată ca legislație secundară printr-un ordin al Ministrului Finanțelor. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova pentru modificările legislative și ordinul Ministerului Finanțelor pentru legislația secundară. Pagina web oficială a Ministerului Finanțelor Nivelul de ambiție: Categoria 3
Gestionarea finanțelor publice	1	Consolidarea elaborării bugetului, a controlului cheltuielilor și a execuției pentru o mai bună planificare bugetară și punere în aplicare a politicilor	4	decembrie 2025	Ministerul Finanțelor, Cancelaria de Stat	Transparența bugetară este sporită (i) prin includerea entităților autogestionate în Raportul de execuție a bugetului pentru bugetul 2024, (ii) prin reducerea secțiunii Acțiuni generale a bugetului de stat la sub 32% din totalul cheltuielilor bugetare începând cu 2026 și (iii) prin solicitarea tuturor entităților extrabugetare să își raporteze bugetele începând cu bugetul 2027. Linia de referință: În decembrie 2024, unitățile extrabugetare/entitățile autogestionate sunt incluse parțial în Bugetul Public Național, numai dacă primesc transferuri de la bugetul de stat. Secțiunea Acțiuni generale din Bugetul de Stat 2025 reprezintă aproximativ 60% din totalul cheltuielilor bugetului de stat. (i) Raportul de execuție bugetară pentru anul 2024 cuprinde bugetele entităților autogestionate. (ii) În proiectul Legii bugetului de stat pe anul 2026, secțiunea Acțiuni generale este redusă prin reflectarea transferurilor către Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat din cadrul Ministerului Muncii și Protecției Sociale și a transferurilor către Fondurile de asigurări medicale obligatorii din cadrul Ministerului Sănătății; (iii) Cadru legal este modificat pentru a introduce raportarea bugetară obligatorie pentru toate entitățile extrabugetare începând cu 2027. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Proiectul Legii bugetului de stat național al MD pentru anul 2026 și Raportul privind execuția bugetară pentru anul 2024, publicate pe pagina web oficială a Ministerului Finanțelor. Nivelul de ambiție: Categoria 2
	2	Gestionarea datoriilor	5	decembrie 2025	Ministerul Finanțelor	Aprofundarea și diversificarea pieței interne a datoriei publice a MD este avansată: (i) Îmbunătățirea cadrului de reglementare pentru consolidarea sistemului de dealeri primari și (ii) Adoptarea cadrului de reglementare pentru emiterea instrumentelor de datorie pe piețele internaționale. (i) Regulamentul Băncii Naționale ale Moldovei nr. 170/2018 este modificat pentru a facilita dezvoltarea sistemului de dealeri primari ajustând indicatorii de evaluare pentru dealerii primari; (ii) Este adoptată legislația secundară (regulamentul

						Linia de referință: Începând cu 2024, Cadrul de reglementare pentru dealerii primari este depășit; Emiterea de către MD a instrumentelor de datorie pe piețele internaționale nu este pe deplin reglementată.	Ministerului Finanțelor) care definește procedurile pentru selectarea intermediarilor financiari și juridici. Sursa de verificare: Paginile web ale MF/BNM. Nivelul de ambiție: Categoria 3
Gestionarea finanțelor publice	3	Sistemul de gestionare a investițiilor publice este transparent și bazat pe norme, cu procese de evaluare, bugetare și execuție aliniate la cele mai bune practici internaționale, cu o execuție îmbunătățită a investițiilor de capital.	6	decembrie 2025	Ministerul Finanțelor Cancelaria de Stat	Gestionarea investițiilor publice este consolidată prin instituirea unui punct focal desemnat pentru gestionarea investițiilor publice (GIP) în fiecare minister, prin crearea de unități de planificare a investițiilor publice în cel puțin 5 ministere, prin simplificarea procedurilor GIP și prin digitalizarea monitorizării proiectelor de investiții capitale. Linia de referință: Capacitățile de pregătire a proiectelor de investiții de capital sunt limitate în cadrul ministerelor. Abordarea în două etape a planificării investițiilor publice se bazează pe două Regulamente (Regulamentele 1070 și 684) care nu sunt pe deplin aliniate. În ceea ce privește monitorizarea proiectelor de investiții capitale, există obligația ca ministerele de resort să prezinte Ministerului Finanțelor rapoarte anuale privind implementarea proiectelor, dar nu există niciun instrument IT pentru monitorizarea implementării proiectelor de capital.	Gestionarea investițiilor publice a fost consolidată: (i) În cadrul tuturor ministerelor au fost instituite puncte focale de planificare a investițiilor publice. Personalul din aceste puncte focale este echipat pentru a aplica în practică metodologiile elaborate, asigurând coordonarea eficientă a punerii în aplicare a gestionării investițiilor publice în cadrul ministerelor și agențiilor subordonate acestora. În plus, sunt înființate unități GIP în cel puțin 5 ministere. (ii) Gestionarea investițiilor publice (GIP) sunt optimizate, cu Regulamentele (1070 și 684) complet aliniate pentru a spori coerența și eficiența. (iii) Există un instrument de soluții IT pentru a facilita monitorizarea proiectelor de capital, îmbunătățind supravegherea și responsabilitatea în ceea ce privește executarea investițiilor publice. Sursa de verificare: Raportul Ministerului Finanțelor, Raportul Cancelariei de Stat Nivelul de ambiție: Categoria 2
Gestionarea finanțelor publice	3	Sistemul de gestionare a investițiilor publice este transparent și bazat pe norme, cu procese de evaluare, bugetare și execuție aliniate la cele mai bune practici internaționale, cu o execuție îmbunătățită a investițiilor de capital.	7	iunie 2026	Ministerul Finanțelor Cancelaria de Stat Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Ministerul Mediului	Portofoliul național de proiecte unice este pe deplin pus în aplicare pentru toate fondurile, cu cerințe coerente și aliniate la nivel intern: (i) Numai propunerile de proiecte evaluate în conformitate cu normele generale privind GIP stabilite în Hotărârea de Guvern nr. 684/2022 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la proiectele de investiții capitale publice, și care sunt considerate eligibile sunt incluse în CBTM și luate în considerare pentru finanțare prin bugetul anual. (ii) Pentru fondurile speciale, toate propunerile de proiecte publice de investiții capitale peste pragul minim stabilit în Regulamentul cu privire la proiectele de investiții capitale publice, aprobat prin HG nr. 684/2022, sunt depuse prin intermediul sistemului IT de evaluare a proiectelor și evaluate în conformitate cu normele generale privind pregătirea și evaluarea proiectelor de investiții de capital.	Legislația primară și secundară a fondurilor speciale este modificată pentru a se asigura că proiectele de investiții capitale peste pragul minim urmează Regulamentul 684 și sunt depuse în cadrul proiectului Unic. Toate proiectele de investiții de capital ale Fondului Drumuri, Fondului de Dezvoltare Regională și Fondului de Mediu care depășesc pragul minim stabilit în Regulamentul 684 sunt integrate în Portofoliul național de proiecte unice Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Finanțelor, Raportul Cancelariei de Stat Nivelul de ambiție: Categoria 1

						Linia de referință: Bugetul 2025 include 10 proiecte noi: 2 proiecte eligibile din Portofoliul național de proiecte unice și 8 proiecte în curs de evaluare. În decembrie 2024, fondurile speciale au propriile norme de evaluare a GIP.	
Gestionarea finanțelor publice	4	Un sistem de achiziții publice transparent și eficient asigură un raport calitate-preț pentru cetățeni și creează condiții de concurență echitabile pentru întreprinderi.	8	decembrie 2027	Ministerul Finanțelor	Cel puțin 3 instituții de achiziții publice centralizate sunt înființate și operaționale la nivel central și/sau local. Ponderea valorii totale a contractelor încheiate de instituțiile de achiziții centralizate crește până la 25% din totalul achizițiilor publice. Linia de referință: în 2024, achizițiile centralizate acopereau 10% din valoarea totală a achizițiilor publice.	MD definește cel mai bun model de centralizare a achizițiilor publice atât la nivel central, cât și la nivel local și pregătește un raport analitic privind scenariile bazate pe dovezi pentru centralizarea achizițiilor publice atât la nivel central, cât și la nivel local, luând în considerare analiza impactului cererii de pe piață. Cel puțin 3 instituții de achiziții publice centralizate sunt înființate și operaționale la nivel central și/sau local. Activitățile de achiziții publice centralizate sunt definite ca activități desfășurate în mod permanent în una dintre următoarele forme: (a) achiziționarea de bunuri și/sau servicii destinate altor autorități contractante; (b) atribuirea de contracte de achiziții publice sau acorduri-cadru pentru bunuri, servicii sau lucrări, în numele și în beneficiul altor autorități contractante. Sursa de verificare: Raportarea pe pagina web oficială a Ministerului Finanțelor cu privire la ponderea achizițiilor centralizate în valoarea totală a achizițiilor, anual. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Gestionarea finanțelor publice	4	Un sistem de achiziții publice transparent și eficient asigură un raport calitate-preț pentru cetățeni și creează condiții de concurență echitabile pentru întreprinderi.	9	iunie 2027	Ministerul Finanțelor, Agenția Achiziții Publice	Consolidarea profesionalizării personalului din domeniul achizițiilor publice din cadrul autorităților contractante, inclusiv punerea în aplicare a unui sistem de certificare în conformitate cu cele mai bune practici ale UE. Cel puțin 200 de specialiști sunt certificați în domeniul achizițiilor publice și sunt implementate cel puțin 10 programe de formare. Linia de referință: nu există un sistem de certificare a specialiștilor în domeniul achizițiilor publice. MD are 2.500 de autorități contractante. Deoarece fiecare autoritate contractantă include cel puțin cinci membri în grupul său de lucru, aproape 7.500 de persoane sunt implicate în procedurile de achiziții publice. Agenția Achiziții Publice oferă cursuri de instruire pentru personalul din domeniul achizițiilor publice. În 2024, au fost organizate în total 22 de sesiuni de instruire, la care au participat 1.639 de persoane.	(i) Dezvoltarea, validarea și aprobarea sistemului național de certificare pentru specialiștii în domeniul achizițiilor publice; Cel puțin 200 de funcționari publici sunt certificați. (ii) organizarea (punerea în aplicare) a programelor de formare (cel puțin 10). MD adoptă modificări la Legea nr. 131/2015 privind achizițiile publice care reglementează instituirea grupului de lucru responsabil de implementarea proceselor de achiziții publice, obligând autoritatea contractantă să includă în grupul de lucru un specialist certificat în domeniul achizițiilor publice, în funcție de obiectul achiziției. Modificările legislative definesc cazurile în care desemnarea unui specialist atestat în domeniul achizițiilor publice devine obligatorie. Profesionalizarea personalului implicat în achizițiile publice este structurată pe două niveluri: (i) Profesionalizarea membrilor grupului de lucru care participă la o formare generală; (ii) Certificarea specialiștilor avansați implicați în procedurile de achiziții publice în conformitate cu viitoarele dispoziții legale.

							Certificarea asigură prezența experților calificați în cadrul achizițiilor publice complexe. Surse de verificare: Publicarea listei specialiștilor certificați pe pagina web oficială a Agenției Achiziții Publice, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, portalul Guvernului pentru hotărâri de Guvern, raportul Ministerului Finanțelor către Comisia Europeană. Nivelul de ambiție: Categoria 3
Gestionarea finanțelor publice	4	Un sistem de achiziții publice transparent și eficient asigură un raport calitate-preț pentru cetățeni și creează condiții de concurență echitabile pentru întreprinderi.	10	decembrie 2027	Ministerul Finanțelor	Noul sistem electronic de achiziții publice pilotat, concentrându-se pe modulele esențiale impuse de acquis-ul UE, cum ar fi licitația electronică, atribuirea electronică, facturarea electronică și reclamația electronică, inclusiv lansarea cataloagelor electronice de achiziții publice. Linia de referință: În 2024, sistemul electronic de achiziții publice MTender este doar parțial dezvoltat pentru a sprijini cererile de ofertă, licitațiile deschise, licitațiile restrânse, acordurile-cadru și licitațiile electronice. Acesta nu acoperă întregul ciclu de achiziții publice - de la planificarea și derularea procedurilor până la atribuirea și gestionarea contractelor, inclusiv modificările. Sistemul electronic de achiziții publice MTender are următoarele funcționalități: 4 module sunt complet dezvoltate (înregistrare electronică, licitație electronică, autentificare electronică, notificare electronică); 6 module sunt parțial dezvoltate (gestionare electronică a documentelor, planificare electronică, notificare electronică, licitație electronică, calificare electronică, atribuire electronică); 7 module nu sunt dezvoltate (acces electronic, evaluare electronică, cabinete electronice, reclamație electronică, gestionarea contractelor electronice, facturare electronică, monitorizare electronică). Acesta acceptă cereri de ofertă, licitații deschise, licitații restrânse, acorduri-cadru și licitații electronice.	Pilotarea noului sistem electronic de achiziții publice cu cel puțin următoarele module - licitație electronică, atribuire electronică, facturare electronică și reclamație electronică - și lansarea cataloagelor electronice de achiziții. Moldova întreprinde următoarele etape pentru dezvoltarea și lansarea noului sistem electronic de achiziții publice: aprobarea conceptului de reinginerie a sistemului electronic de achiziții publice din perspectiva integrării și interoperabilității acestuia la nivel național și european; descrierea și aprobarea proceselor de afaceri și pregătirea documentației de atribuire pentru implementarea sistemului electronic de achiziții publice; desfășurarea procedurii de achiziții publice pentru selectarea furnizorilor necesari; proiectarea și dezvoltarea sistemului electronic de achiziții publice; instruirea utilizatorilor din cadrul autorităților/entităților contractante și operatorilor economici cu privire la utilizarea sistemului electronic de achiziții publice. Surse de verificare: Rapoartele IT ale MF privind punerea în aplicare a achizițiilor publice electronice; Monitorul Oficial al Republicii Moldova; linkul către procedura de achiziție inițiată; extras din documentul de predare-primire; planul de execuție a lucrărilor; extras din procesul-verbal de recepție a modulelor implementate; anunțuri privind sesiunile de formare publicate pe pagina web oficială a Ministerului Finanțelor și/sau al Agenției Achiziții Publice; extras din documentul de predare-primire al proiectului pilot. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Gestionarea finanțelor publice	5	Consolidarea sistemului fiscal contribuie la sustenabilitatea fiscală, asigură condiții de concurență echitabile și	11	decembrie 2026	Ministerul Finanțelor Serviciul Fiscal de Stat	Mai multe servicii fiscale sunt puse la dispoziția întreprinderilor și a cetățenilor pe cale electronică, 18 din 19 (90%) servicii pentru contribuabili fiind digitalizate. Linia de referință: În 2024, 14 din 19 (74%) servicii pentru contribuabili sunt digitalizate.	Patru servicii pentru contribuabili sunt puse la dispoziție în format digital: Autorizare utilizator final, Certificat privind impozitul pe venit achitat de persoanele fizice cetățeni străini sau apatrizi care au obținut statutul de rezident al Republicii Moldova, Confirmare privind reluarea raportării fiscale și Certificat privind impozitul pe venit achitat de un nerezident în Republica Moldova.

		oferă servicii mai bune pentru cetățeni și întreprinderi					Sursa de verificare: Rapoartele Serviciului Fiscal. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Gestionarea finanțelor publice	5	Consolidarea sistemului fiscal contribuie la sustenabilitatea fiscală, asigură condiții de concurență echitabile și oferă servicii mai bune pentru cetățeni și întreprinderi	1 2	decembrie 2027	Ministerul Finanțelor Serviciul Fiscal de Stat	Administrația fiscală este modernizată prin (i) consolidarea abordării bazate pe riscuri în ceea ce privește gestionarea riscului de conformitate prin revizuirea și punerea în aplicare a noului program de conformitate și (ii) un sistem automatizat de gestionare a riscului de conformitate devine operațional. Linia de referință: Începând cu 2024, există un program de conformitate, dar acesta trebuie actualizat. Gestionarea riscului de conformitate fiscală și evaluarea riscurilor nu sunt automatizate.	(i) Gestionarea riscului de conformitate este reechilibrată între conformitatea voluntară și cea impusă, există o utilizare eficientă a măsurilor punitive, inclusiv a sancțiunilor, în timp ce domeniile prioritare sunt selectate pe baza unei analize cuprinzătoare a riscurilor. (ii) Există un sistem automatizat de gestionare a riscurilor, cu reguli de risc și evaluare a riscurilor încorporate. Soluția IT pentru gestionarea riscului de conformitate este operațională, incluzând contribuabili majori și un modul analitic. Sursa de verificare: Rapoartele Serviciului Fiscal de Stat, noul raport TADAT, dacă este disponibil Nivelul de ambiție: Categoria 1
Gestionarea finanțelor publice	5	Consolidarea sistemului fiscal contribuie la sustenabilitatea fiscală, asigură condiții de concurență echitabile și oferă servicii mai bune pentru cetățeni și întreprinderi	1 3	iunie 2027	Ministerul Finanțelor Serviciul Fiscal de Stat	Ponderea controalelor fiscale bazate pe riscuri crește la 30% din totalul controalelor din ultimele 12 luni; procesul de audit fiscal este digitalizat prin implementarea unui sistem automatizat de gestionare a cazurilor și prin crearea unui depozit de date. Linia de referință: Sistemul de control nu este automatizat și nu este legat de analiza de evaluare a riscurilor. O mică parte din activitățile legate de auditul STS sunt bazate pe riscuri, 93% din cazurile de control fiind mandatate/nebazate pe riscuri. Sistemul de control fiscal nu respectă normele privind protecția datelor.	(i) Ponderea cazurilor de control fiscal bazate pe riscuri este majorată la cel puțin 30 % din totalul controalelor pentru perioada iulie 2026 - iunie 2027; (ii) este pus în aplicare un sistem automatizat de gestionare a cazurilor și (iii) este asigurat un depozit de date în care SFS poate compara, extrage și analiza cu ușurință volume mai mari de date. Sursa de verificare: Datele/raportul Serviciului Fiscal de Stat furnizat către UE Nivelul de ambiție: Categoria 1
Gestionarea finanțelor publice	6	Consolidarea sistemului de audit extern și a controlului financiar și intern public	1 4	iunie 2026	Ministerul Finanțelor	Sunt adoptate modificări legislative care sporesc independența bugetară a Curții de Conturi. Linia de referință: în 2024, Instituția Supremă de Audit din MD (Curtea de Conturi) se bucură de o independență bugetară limitată. Independența financiară a ISA este limitată de Legea 260/2017 privind funcționarea și organizarea Curții de conturi a Republicii Moldova, care stipulează că bugetul Curții de Conturi este aprobat în conformitate cu Legea 181/2014 finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale pentru autoritățile bugetare independente/autonome. Bugetul Curții de Conturi este elaborat și aprobat ca bugetul fiecărei instituții bugetare, trimis și negociat cu Ministerul Finanțelor înainte de a fi inclus în proiectul legii bugetare anuale. Conform raportului	Sunt adoptate modificări juridice la Legea 260/2017 privind funcționarea și organizarea Curții de conturi a Republicii Moldova și, eventual, la alte legi, pentru a alinia legislația CC la cele mai bune practici internaționale și pentru a reduce dispozițiile contradictorii din alte legi. Dispozițiile juridice permit ca bugetul Curții de Conturi să fie aprobat de Parlament fără ca puterea executivă să modifice proiectul de lege. Procedurile Parlamentului sunt ajustate în consecință. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, pagina web oficială a Parlamentului. Nivelul de ambiție: Categoria 2

						SIGMA privind RAP 2023, unele dispoziții legale intră în conflict cu legislația CC.	
Gestionarea finanțelor publice	6	Consolidarea sistemului de audit extern și a controlului financiar și intern public	1 5	iunie 2027	Curtea de Conturi; beneficiarii auditurilor ISA	Funcția de audit extern este consolidată prin audituri de performanță îmbunătățite și o mai bună urmărire a recomandărilor: (i) Ponderea capacității totale de audit a Curții de Conturi dedicată auditurilor de performanță crește la 15%; (ii) Ponderea recomandărilor Curții de Conturi adresate instituțiilor publice auditate pentru toate tipurile de audituri efectuate în 2025 se află pe o tendință pozitivă, cu cel puțin 50 % din recomandări implementate parțial sau integral. (iii) Capacitățile Curții de Conturi sunt consolidate. Linia de referință: În 2022, ponderea recomandărilor CC realizate în 2021 a fost de 20 % pentru implementarea integrală, 40 % pentru implementarea parțială sau integrală (raportul ISA, raportul de evaluare SIGMA din 2023). În 2024, capacitățile de audit al performanței în cadrul CC sunt foarte limitate.	Funcția de audit extern este consolidată prin intensificarea auditurilor de performanță și o mai bună urmărire a recomandărilor privind toate tipurile de audit de către instituțiile publice auditate. Ponderea capacității totale de audit a Curții de Conturi dedicată auditurilor de performanță crește la 15% din întreaga capacitate de audit. Ponderea recomandărilor Curții de Conturi adresate instituțiilor publice auditate pentru toate tipurile de audituri în 2025 se află pe o tendință pozitivă, cu cel puțin 50 % din recomandări implementate parțial sau integral. Capacitățile Curții de Conturi sunt consolidate prin intermediul cursurilor de formare oferite pentru a dezvolta recomandări de bună calitate și pentru a avea o colaborare eficientă cu entitățile auditate. Sursa de verificare: pagina web oficială a ISA/raportul de activitate al ISA. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Gestionarea finanțelor publice	6	Consolidarea sistemului de audit extern și a controlului financiar și intern public	1 6	decembrie 2026	Ministerul Finanțelor	Abordarea gestionării riscurilor în cadrul Controlului financiar public intern (CFPI) este implementată: (i) ghidul privind managementul riscurilor în autoritățile publice centrale este aliniat la cele mai bune practici ale UE, este bazat pe cadrele de gestionare a riscurilor recunoscute la nivel internațional, și este implementat în cel puțin 50% din utilizatorii de buget de prim nivel (ministere, autorități subordonate, agenții); (ii) instrumentul de gestionare a riscurilor, care sprijină și este aliniat la ghidul privind managementul riscurilor bazat pe cele mai bune practici ale UE și cadrele de gestionare a riscurilor recunoscute la nivel internațional, este integrat în sistemul informațional de monitorizare și raportare a performanței Guvernului central (SI “E-monitorizare”) și este operațional în cel puțin 50% de autorități publice centrale ale Guvernului. Linia de referință: În 2024, abordarea gestionării riscurilor nu este utilizată pe scară largă în autoritățile publice centrale ale Guvernului.	(i) Ghidul privind managementul riscurilor este îmbunătățit în conformitate cu cele mai bune practici ale UE și cadrele de gestionare a riscurilor recunoscute la nivel internațional, și cel puțin un exercițiu pilot este realizat în cadrul unei autorități publice centrale (minister/agenție) privind punerea în aplicare a ghidurilor. Rezultatele exercițiilor pilot sunt utilizate pentru a desfășura implementarea practică a ghidului la nivelul administrației publice centrale (ministere, autorități subordonate, agenții). (ii) Instrumentul de gestionare a riscurilor este integrat în cadrul sistemului informațional de monitorizare și raportare a performanței Guvernului central (SI “E-monitorizare”) în cel puțin 50% din organismele publice ale administrației publice centrale (ministere, autorități subordonate și agenții). Sursa de verificare: Pagina web oficială/Raportul Cancelariei de Stat Raportul anual consolidat al CFPI Nivelul de ambiție: Categoria 3

Gestionarea finanțelor publice	6	Consolidarea sistemului de audit extern și a controlului financiar și intern public	1 7	iunie 2027	Ministerul Finanțelor	Sistemul de control financiar public intern (CFPI) este consolidat: (i) Mandatul Consiliului CFPI este consolidat prin creșterea capacităților de supraveghere privind independența funcțională a activității de audit intern. (ii) Capacitatea și resursele Unității centrale de Armonizare (UCA) sunt consolidate, inclusiv prin creșterea numărului de angajați ai UCA, iar instrumentul digitalizat de raportare privind CFPI este extins către administrația publică locală; (iii) rețeaua de coordonatori de control intern managerial este extinsă la nivelul administrațiilor publice locale. Linia de referință: Personalul UCA în 2024 era în număr de 7 unități. Independență limitată a supravegherii auditului intern. Nu există un instrument digitalizat de monitorizare și raportare pentru supravegherea administrațiilor publice locale de către UCA.	(i) Organizarea și Regulamentul Consiliului CFPI sunt revizuite, pentru extinderea mandatului acestuia privind competențele de supraveghere a independenței funcției de audit intern. Acest lucru se referă în special la asigurarea faptului că auditul intern poate funcționa fără influențe nejustificate și poate evalua în mod obiectiv sistemele publice de gestionare și control. (ii) Capacitățile UCA sunt fortificate, inclusiv prin creșterea personalului UCA la cel puțin 10 persoane. Instrumentul digitalizat de raportare al CFPI este extins către administrația publică locală (orașe și autorități/raioane de nivelul al doilea) cu peste 50.000 de locuitori; (iii) Rețeaua de coordonatori de control intern managerial este extinsă la nivelul administrațiilor publice locale (municipii și autorități/raioane de nivelul al doilea). Sursa de verificare: Pagina web oficială a Ministerului Finanțelor, rapoartele Ministerului Finanțelor; raportul de activitate al Consiliului CFPI Nivelul de ambiție: Categoria 4
Gestionarea finanțelor publice	7	Măsuri antifraudă și protecția intereselor financiare ale UE	1 8	decembrie 2025	Ministerul Finanțelor	Rețeaua AFCOS este creată și pusă în aplicare prin desemnarea oficială a coordonatorului național AFCOS, modificarea cadrului de reglementare în vederea înființării Platformei de coordonare antifraudă și semnarea acordurilor relevante între instituțiile publice naționale din MD care participă la protecția intereselor financiare ale UE. Linia de referință: Din decembrie 2024, rețeaua AFCOS nu este instituită.	(i) Se adoptă Hotărârea de Guvern pentru atribuirea Inspectoratului de Stat pentru Control Financiar a rolului de Autoritate Națională de Coordonare Antifraudă, ceea ce va conferi Inspectoratului de Stat pentru Control Financiar atât responsabilități sporite, cât și drepturi în contextul programelor de cooperare transfrontalieră. Această modificare facilitează o colaborare mai eficientă între instituțiile implicate, cu scopul de a consolida mecanismele de prevenire și combatere a fraudei. (ii) Se adoptă Hotărârea de Guvern care reglementează cadrul instituțional și punerea în aplicare a mecanismului de funcționare a sistemului de coordonare antifraudă (AFCOS); (iii) Se semnează Acorduri de cooperare între autoritățile publice competente din MD care participă la protecția intereselor financiare ale UE. Sursa de verificare: Portalul guvernamental pentru hotărâri de Guvern Nivelul de ambiție: Categoria 5

Gestionarea finanțelor publice	7	Măsuri antifraudă și protecția intereselor financiare ale UE	19	decembrie 2026	Ministerul Finanțelor	(i) Se adoptă un cadru strategic multianual antifraudă. Acesta include un plan de acțiune cuprinzător aliniat la orientările stabilite de Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF) pentru strategiile naționale antifraudă. (ii) Este adoptată metodologia de gestionare/investigare a neregulilor și a fraudei, asigurându-se o abordare structurată și coerentă a raportării acestor cazuri. Noua metodologie este pilotată în cel puțin 2 autorități publice care utilizează fonduri UE și apoi implementată la nivel național. Linia de referință: strategia antifraudă și metodologia de gestionare/ investigare a neregulilor și a fraudei nu sunt aliniate la orientările OLAF.	(i) Cadru strategic național pe termen mediu pentru protecția intereselor financiare ale UE este adoptat și pus în aplicare cu garanții solide împotriva fraudei și deturnării de fonduri. Acest cadru include un plan de acțiune cuprinzător, aliniat la orientările stabilite de Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF) pentru strategiile naționale antifraudă. (ii) Metodologia de gestionare/ investigare a fraudelor și neregulilor este aprobată prin ordin al MF și pusă la dispoziția ministerelor de resort pentru a fi pusă în aplicare. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, pagina web oficială a Ministerului Finanțelor; Strategia este partajată cu serviciile Comisiei (OLAF/ENEST). Nivelul de ambiție: Categoria 3
Gestionarea finanțelor publice	7	Măsuri antifraudă și protecția intereselor financiare ale UE	20	decembrie 2027	Ministerul Finanțelor	Sistemul informațional pentru monitorizarea și coordonarea antifraudă este operațional. Sistemul informațional integrează module-cheie pentru eficientizarea proceselor antifraudă, inclusiv Registrul neregulilor și suspiciunilor de fraudă și Sistemul de primire/diseminare/monitorizare pentru coordonarea antifraudă. Linia de referință: Începând cu 2024, sistemul de informare antifraudă nu este în funcțiune, iar MD nu raportează nereguli către UE.	Aprobarea prin hotărâre a Guvernului a conceptului sistemului informațional și a regulamentului resursei informaționale, aprobarea caietului de sarcini a sistemului informațional, testarea și lansarea sistemului în conformitate cu prevederile cadrului normativ. Sistemul informațional pentru monitorizarea și coordonarea antifraudă, denumit generic „SI MCAF” (Monitorizare și Coordonare Antifraudă), integrează module esențiale pentru eficientizarea proceselor antifraudă. Printre acestea se numără Registrul neregulilor și suspiciunilor de fraudă (RNSF), care identifică și documentează cazurile potențiale de fraudă, și Sistemul de primire/diseminare/monitorizare pentru coordonarea antifraudă (RDM SCAF), destinat coordonării și monitorizării măsurilor antifraudă la nivel operațional. SI MCAF permite transferul de informații relevante către Comisie prin intermediul Sistemului de gestionare a neregulilor (SGI). Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, portalul informațional de stat “Registrul de stat al actelor juridice din Republica Moldova” (www.legis.md), raportul de pe pagina web oficială a Guvernului Nivelul de ambiție: Categoria 4
Gestionarea finanțelor publice	7	Măsuri antifraudă și protecția intereselor	21	iunie 2026	Ministerul Justiției	În consultare cu serviciile Comisiei Europene, consolidarea sistemului de investigare a criminalității financiare, prin revizuirea competențelor juridice și creșterea capacităților organismelor naționale specializate de investigare de a detecta și investiga în mod proactiv criminalitatea financiară	Modificări normative adoptate. Autoritatea (autoritățile) competentă(e) a (au) fost abilitată(e).

		financiare ale UE			Ministerul Finanțelor	și actele ilegale conexe care afectează interesele financiare ale statelor membre și ale UE. Linia de referință: în pofida cadrului de reglementare corespunzător, investigațiile/urmăririle penale privind criminalitatea financiară sunt limitate.	Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Legea bugetului pentru anii 2025 și 2026, pagina web oficială a Guvernului, rapoarte ale instituțiilor relevante. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Reforma întreprinderi lor de stat	8	Asigurarea sustenabilității și viabilității financiare a sectorului întreprinderilor de stat	2 2	iunie 2026	Agencia Proprietății Publice	Sunt elaborate profiluri de investiții pentru 5 întreprinderi de stat și sunt lansate proceduri de privatizare. Linia de referință: Triaajul întreprinderilor de stat a fost finalizat în 2024, dar punerea sa în aplicare nu a început.	Elaborarea profilului de investiții pentru 5 întreprinderi de stat (din cele 10 clasificate pentru privatizare imediată) și lansarea procedurii de privatizare pentru acestea. Hotărârea de Guvern privind mecanismul de triaj al întreprinderilor de stat cuprindea: Categoria 1 - întreprinderi care nu sunt eligibile pentru privatizare - 66 întreprinderi de stat; Categoria 2 - întreprinderi recomandate pentru reorganizare într-o altă formă juridică de organizare - 55 întreprinderi de stat; Categoria 3 - întreprinderi considerate eligibile pentru privatizare după reorganizare/restructurare - 10 întreprinderi de stat; Categoria 4 - întreprinderi recomandate pentru privatizare imediată - întreprinderi de stat; Categoria 5 - întreprinderi recomandate pentru lichidare; Guvernanța corporativă a întreprinderilor de stat din Moldova - 97 întreprinderi de stat. Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Economiei privind punerea în aplicare a triajului. Rapoartele Agenției Proprietății Publice. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Reforma întreprinderi lor de stat	8	Asigurarea sustenabilității și viabilității financiare a sectorului întreprinderilor de stat	2 3	decembrie 2026	Agencia Proprietății Publice	Cel puțin 10 întreprinderi de stat [din 97 inactive și generatoare de pierderi] sunt lichidate și cel puțin 15 sunt reorganizate (din 55 clasificate pentru schimbarea formei juridice de organizare) Linia de referință: Triaajul întreprinderilor de stat a fost finalizat în 2024, dar punerea sa în aplicare (lichidarea și reorganizarea întreprinderilor de stat) nu a început.	Această acțiune privește categoria 2 și categoria 5 de întreprinderi de stat în procesul de triaj. Hotărârea de Guvern privind mecanismul de triaj al întreprinderilor de stat cuprindea: Categoria 1 - întreprinderi care nu sunt eligibile pentru privatizare - 66 întreprinderi de stat; Categoria 2 - întreprinderi recomandate pentru reorganizare într-o altă formă juridică de organizare - 55 întreprinderi de stat; Categoria 3 - întreprinderi considerate eligibile pentru privatizare după reorganizare/restructurare - 10 întreprinderi de stat; Categoria 4 - întreprinderi recomandate pentru privatizare imediată - întreprinderi de stat; Categoria 5 - întreprinderi recomandate pentru lichidare; Guvernanța corporativă a întreprinderilor de stat din Moldova - 97 întreprinderi de stat.

							Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării privind punerea în aplicare a triajului.
							Nivelul de ambiție: Categoria 1
Reforma întreprinderilor de stat	8	Asigurarea sustenabilității și viabilității financiare a sectorului întreprinderilor de stat	24	iunie 2027	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Agenția Proprietății Publice	Responsabilitatea întreprinderilor de stat și guvernanta corporativă sunt consolidate: (i) Normele sunt modificate pentru a impune numirea a 1/3 din membrii independenți ai Consiliului de administrație în întreprinderile de stat care rămân în proprietatea statului, în timp ce normele de remunerare și indicatorii cheie de performanță pentru membrii Consiliului de administrație al întreprinderilor de stat sunt ajustate pentru a asigura remunerarea corespunzătoare a membrilor Consiliului de administrație în întreprinderile de stat care rămân în proprietatea statului. Normele sunt modificate prin introducerea cerinței ca un membru independent să facă parte din comitetul de selecție. (ii) Sunt numite noi Consilii de administrație în 12 întreprinderi de stat cheie, inclusiv în telecomunicații, căi ferate, energie electrică, gaze și prelucrarea metalelor, cel puțin 1/3 din membri fiind independenți. (iii) Este introdusă cerința de a publica auditurile întreprinderilor de stat, în timp ce cerințele de calitate ale acestora sunt consolidate; Codul de guvernanta corporativă pentru întreprinderile de stat este adoptat la nivel de societate de cel puțin 90% din întreprinderile de stat active și sunt publicate rapoartele anuale de punere în aplicare a guvernantei corporative. Linia de referință: Triajul întreprinderilor de stat a fost finalizat în 2024, dar punerea sa în aplicare nu a început. Există un audit extern obligatoriu al întreprinderilor de stat care are loc o dată pe an, însă rezultatele auditului sunt rareori publicate. Codul model de guvernanta corporativă pentru întreprinderile de stat a fost aprobat în octombrie 2023. Până în martie 2025, 37 din cele 70 de întreprinderi de stat active au adoptat Codul.	(i) Cadrul juridic primar este modificat pentru a înlocui includerea opțională a membrilor independenți în cadrul Consiliului de administrație cu includerea obligatorie și pentru a solicita întreprinderilor de stat (cele care vor rămâne în proprietatea statului) să aibă cel puțin 1/3 din membri independenți în cadrul Consiliului de administrație. Regulamentul privind selectarea candidaților pentru funcția de membru al Consiliilor de administrație este modificat prin introducerea cerinței ca un membru independent să facă parte din comitetul de selecție. Normele de remunerare și indicatorii-cheie de performanță pentru membrii Consiliilor de administrație ale întreprinderilor de stat sunt ajustate. (ii) Noile Consilii de administrație sunt numite în 12 întreprinderi de stat-cheie, cel puțin 1/3 din membri fiind independenți, inclusiv SA „Moldtelecom”; SA „Termoelectrica”; „Energocom”; SA„Metalferos”; SA „Moldexpo”; ÎS „Poșta Moldovei”; ÎS „Aeroportul Internațional Chișinău”; ÎS „Expediția Hidro-Geologică din Moldova”, Rețelele Electrice de Distribuție Nord, CET Nord (Bălți), Portul Fluvial Ungheni, Societatea pe Acțiuni „Administrația de Stat a Drumurilor”, în conformitate cu rezultatele exercițiului guvernamental de triaj. (iii) Cadrul juridic este modificat pentru a îmbunătăți calitatea auditurilor independente ale întreprinderilor de stat; regulamentul relevant este modificat pentru a impune publicarea rapoartelor anuale de audit independent pe paginile web ale Ministerului sau ale Agenției Proprietății Publice. Codul de guvernanta corporativă al întreprinderilor de stat este aprobat la nivel de societate de cel puțin 90% din întreprinderile de stat active și sunt publicate rapoarte anuale de punere în aplicare a guvernantei corporative a întreprinderilor de stat. Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării, pagina web oficială/rapoartele Agenției Proprietății Publice
Reforma administrației publice	9	Asigurarea unui sistem instituțional flexibil și eficient	25	decembrie 2027	Cancelaria de Stat	Instituțiile publice (reglementate de dispozițiile Legii privind instituțiile publice) sunt aliniate la cadrul de reglementare standard (guvernanta internă, gestionarea resurselor umane, sistemul de salarizare și planificarea și	(i) Cadrul normativ privind instituțiile publice este modificată pentru a permite tuturor instituțiilor publice să adere la un cadru de reglementare coerent și transparent, Legea privind instituțiile publice, cu excepția celor din domeniile educației, cercetării, sănătății, culturii, tineretului și sportului, care sunt reglementate
							Nivelul de ambiție: Categoria 1

		administrației publice centrale, prin reformarea autorităților publice subordonate guvernului și a instituțiilor publice, prin creșterea capacității administrative a acestora				raportarea bugetară, inclusiv cu privire la subvenții), prin elaborarea și aprobarea legislației primare și secundare. Autoritățile publice centrale subordonate Guvernului sunt restructurate pe baza analizei funcțiilor și competențelor lor și sunt aliniate la principiile SIGMA (ministerele se concentrează pe elaborarea politicilor, iar autoritățile administrative subordonate ministerelor asigură implementarea politicilor). 90% din autoritățile publice centrale care sunt subordonate Guvernului sunt restructurate. Linia de referință: 80 de instituții publice care furnizează servicii administrative nu aderă la un cadru de reglementare unic.	prin legi specifice. 80 instituțiile publice care furnizează servicii publice de interes general este ajustată în acest fel, cu excepția celor din domeniile educației, cercetării, sănătății, culturii, tineretului și sportului, care sunt reglementate prin legi specifice. (ii) Autoritățile administrative centrale aflate în subordinea Guvernului migrează în subordinea ministerelor de resort, unde se elaborează politicile, în timp ce doar cele cu responsabilități intersectoriale rămân în coordonarea directă a Guvernului. 90% din autoritățile publice centrale care sunt în subordinea Guvernului sunt restructurate. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova; portalul web al actelor juridice din Republica Moldova (www.legis.md); paginile web ale ministerelor și statutele ale instituțiilor publice, disponibile pe pagina web oficială ale acestora. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Reforma administrației publice	10	Stabilirea unui cadru eficient de dezvoltare a carierei și a unui sistem de remunerare mai transparent, pentru a face serviciul public mai atractiv și mai performant	2 6	iunie 2027	Cancelaria de Stat Ministerul Finanțelor	Reforma salarială a funcției publice este pusă în aplicare prin: (i) Adoptarea unei noi grile de salarizare bazate pe rezultatele evaluării posturilor; (i) Reducerea valorilor de referință ale grilei de salarizare de la 9 la cel mult 6 sunt adoptate și implementate; (ii) Creșterea părții salariale fixe la 70% din bugetul de salarii al instituției; (iv) Definirea unor condiții clare pentru suplimentele salariale direcționate în funcție de performanță. Linia de referință: Grila de salarizare trebuie actualizată pentru a se alinia rezultatelor evaluării posturilor. Partea fixă din salariile funcționarilor publici în 2024 variază de la 10 % la 90 %, în funcție de tipurile specifice de posturi. Numărul valorilor de referință este de 9 în sectorul bugetar, inclusiv 3 valori de referință pentru sistemul judiciar/procuraturii. Condițiile pentru stabilirea suplimentelor salariale nu sunt suficient de clare.	(i) În urma adoptării Planului de acțiuni privind reforma salarială, grila de salarizare este revizuită pe baza noii metodologii riguroase de evaluare a posturilor și a rezultatelor evaluării posturilor. Grila salarială revizuită este adoptată prin intermediul legislației primare și secundare. (ii) Partea salarială fixă atinge 70 % din bugetul de salarii al instituției bugetare de linia întâi (principalul titular al bugetului) prin modificări ale legislației primare și secundare. (iii) Sunt introduse modificări ale cadrului de reglementare pentru a reduce numărul de valori de referință, pe baza unui plan de acțiune adoptat, de la 9 la cel mult 6 până în iunie 2027 și la cel mult 4 până în 2032 (și anume 2 în administrația publică și 2 pentru procurori și judecători supuși unei evaluări externe/extraordinare și judecători ai Curții Constituționale) Reducerea valorilor de referință la cel mult 6 este pusă în aplicare. (iv) Se adoptă și se pune în aplicare legislația primară și secundară care stabilește condiții clare bazate pe performanță pentru stabilirea suplimentelor salariale, inclusiv pentru activitatea legată de sarcinile UE. Sursa de verificare: portalul web al actelor juridice din Republica Moldova (www.legis.md); acte administrative interne aprobate de Ministerul Finanțelor. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Reforma administrației publice	10	Stabilirea unui cadru eficient de dezvoltare a	2 7	decembrie 2027	Cancelaria de Stat	Este instituit un sistem informatic de gestionare a resurselor umane (HRMIS) pentru toate instituțiile guvernamentale de nivel central, cel puțin 3 module fiind operaționale.	Se adoptă cadrul legislativ și de reglementare, inclusiv conceptul, regulamentul și specificațiile tehnice pentru sistemul informatic;

		carierei și a unui sistem de remunerare mai transparent, pentru a face serviciul public mai atractiv și mai performant			Ministerul Finanțelor	Linia de referință: În 2024, nu există niciun HRMIS.	(i) Crearea unei unități speciale în cadrul Departamentului Cămarilor de Stat privind gestionarea funcției publice, responsabilă de dezvoltarea, coordonarea și monitorizarea punerii în aplicare corespunzătoare a HRMIS în întreaga funcție publică. (ii) Derularea procedurilor de achiziții publice pentru selectarea și contractarea unui dezvoltator de soluții informatice, asigurându-se că dezvoltarea și monitorizarea sistemului se realizează modular, fiecare componentă îndeplinind cerințele de interoperabilitate și funcționale, fiind implementată mai întâi la nivelul autorităților publice centrale; (iii) Implementarea a până la 3 module la nivelul autorităților publice centrale, efectuarea testelor finale pentru aceste module și organizarea sesiunilor de formare pentru personalul de resurse umane vizat. Sursa de verificare: portalul web al actelor juridice din Republica Moldova (www.legis.md); Raportul intermediar privind implementarea Strategiei de reformă a administrației publice pe pagina web oficială a Guvernului; accesul la HRMIS. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Reforma administrației publice	10	Stabilirea unui cadru eficient de dezvoltare a carierei și a unui sistem de remunerare mai transparent, pentru a face serviciul public mai atractiv și mai performant	28	decembrie 2027	Cancelaria de Stat	Cadrul de dezvoltare a carierei este consolidat în cadrul autorităților publice centrale prin pilotarea sistemului centralizat de recrutare, implementarea uniformă a promovării și evaluării performanțelor și adoptarea unui nou cadru de competențe: (i) Pentru a asigura accesul uniform la posturile de funcționar public, noul sistem centralizat de recrutare este pilotat. (ii) MD implementează practici uniforme de promovare și evaluare a performanțelor în cadrul autorităților publice centrale prin instituirea mecanismului de concurs intern pentru promovare, adoptarea unui ghid metodologic și furnizarea de cursuri de formare. (iii) Este adoptat un nou cadru de competențe. Linia de referință: Începând cu 2024, procesul de recrutare și selecție pentru funcțiile de conducere de nivel mediu și pentru cele care nu sunt de conducere este descentralizat, în timp ce recrutarea și selecția pentru funcțiile de conducere de nivel superior urmează o abordare centralizată. Strategia RAP prevede punerea în aplicare a recrutării centralizate în cadrul autorităților administrației publice centrale până în 2030. Recrutarea și selecția, procedurile standard de	(i) Procesul de recrutare centralizat cuprinde un test scris standardizat pe o platformă digitală securizată, asigurând meritocrația, transparența și o intervenție umană minimă. Proiectul pilot vizează două tipuri de funcții în cadrul administrației publice centrale. Proiectul pilot vizează două tipuri de funcții în cadrul câtorva ministere, permițând testarea sistemului înainte de implementarea pe scară largă în cadrul administrației publice centrale. Pentru punerea în aplicare a acestei etape, se înființează o unitate specială în cadrul Departamentului Cămarilor de Stat pentru gestionarea funcției publice; se adoptă conceptul privind sistemul centralizat de recrutare; se adoptă cadrul de reglementare primar și secundar pentru pilotarea sistemului centralizat de recrutare; se finalizează aranjamentele instituționale, metodologice, tehnice și logistice pentru pilotarea sistemului centralizat de recrutare. (ii) MD implementează practici uniforme de promovare și evaluare a performanțelor în cadrul autorităților publice centrale prin instituirea mecanismului de concurs intern pentru promovare, adoptarea unui ghid metodologic pentru manageri și furnizarea de instruire pentru managerii de nivel mediu privind evaluarea performanțelor. (iii) Un nou cadru de competențe pentru autoritățile publice centrale este adoptat prin ordinul Cancelariei de Stat, iar cunoștințele și abilitățile-cheie sunt testate în cadrul sistemului pilotat de recrutare centralizată menționat la punctul i).

						promovare internă sunt reglementate prin legislație specială. Cu toate acestea, comisiile de concurs funcționează cu capacități limitate, iar transparența rămâne o provocare. Nu există un cadru de competențe.	Sursa de verificare: portalul web al actelor juridice din Republica Moldova (www.legis.md); Raportul intermediar privind implementarea Strategiei de reformă a administrației publice pe pagina web oficială a Guvernului; Ordinul Cancelariei de Stat privind adoptarea cadrului de competențe; Raportul Cancelariei de Stat privind rezultatele pilotului. Nivelul de ambiție: Categoria 1

Pilonul 4: Capitalul social

Subdomeniu	Ref or ma nr.	Titlul reformei	M ăș ur a nr	Termen de punere în aplicare	Instituția responsabilă	Condiția de plată și linia de referință	Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare măsură
Învățământ	1	Reducerea nepotrivirii dintre competențe și cerințele pieței muncii prin îmbunătățire a învățământul ui profesional tehnic	1	decembrie 2027	Ministerul Educației și Cercetării	Cadrul calificărilor în ÎPT este consolidat, cu cel puțin 50 % din programele de studiu ÎPT active aliniate la programe de studii bazate pe calificări și cel puțin 4 programe ÎPT privind tranziția ecologică sunt aprobate (elaborate în colaborare cu sectorul privat). Linia de referință: În 2024, 0% din programele de studiu active în prezent în instituțiile de ÎPT sunt aliniate la programe de studiu bazate pe calificări și nici un program de studiu din ÎPT nu este elaborat în colaborare cu sectorul privat în domenii de calificare care permit tranziția ecologică. În 2024, 215 programe de studii/curricule în domeniul ÎPT sunt active la toate nivelurile de ÎPT (100 la nivelul ISCED 3 și 115 la nivelul ISCED 4), dar niciunul dintre acestea nu este aliniat la standardele de calificare. De asemenea, în prezent, niciun program de studii/curricule în domeniul ÎPT nu este elaborat în colaborare cu sectorul privat în domeniile de competențe care permit tranziția ecologică.	MD accelerează elaborarea standardelor de calificare și elaborează programe/curricule de ÎPT de nivel ISCED 3 și ISCED 4 în conformitate cu standardele de calificare identificate. Dezvoltă și aprobă cel puțin 4 programe de studii/curricule de ÎPT privind tranziția ecologică în colaborare cu sectorul privat, aprobă și asigură introducerea în instituțiile de ÎPT a programelor/curriculelor de ÎPT bazate pe calificări. Sursa de verificare: Registrul național al calificărilor și SIME (EMIS - Sistemul Informațional de Management în Educație), rapoartele anuale ale Ministerului Educației și Cercetării, registrul național al calificărilor. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Învățământ	1	Reducerea nepotrivirii dintre competențe și cerințele pieței muncii prin îmbunătățire a învățământul ui profesional tehnic	2	decembrie 2027	Ministerul Educației și Cercetării	Cel puțin 50% din programele active de învățământ profesional tehnic sunt conduse de cadre didactice din învățământul profesional tehnic care au participat la cursuri de formare continuă și utilizează materiale de predare și învățare sensibile la gen și dizabilități, aprobate prin ordinul Ministerului Educației și Cercetării. Linia de referință: În 2024, 0 % din programele de ÎPT active utilizează materiale de predare și învățare sensibile la gen și dizabilități, garantate din punct de vedere al calității și aprobate de organismele de supraveghere, iar 0 % din cadrele didactice din ÎPT au fost formate în cadrul unui sistem coordonat de formare continuă a cadrelor didactice.	MD revizuieste mecanismele actuale de dezvoltare, asigurare a calității producției și distribuire a materialelor didactice și de învățare din domeniul ÎPT pentru programele de studiu din ÎPT la nivelurile ISCED 3 și ISCED 4, încorporând principiile sensibilității la gen și la dizabilități. MD asigură formarea cadrelor didactice pentru profesorii din cadrul ÎPT care lucrează la nivelurile ISCED 3 și ISCED 4 cu privire la utilizarea noilor resurse de predare și învățare aprobate. Sursa de verificare: Rapoarte anuale furnizate de Ministerul Educației și Cercetării, pe baza rapoartelor instituțiilor din cadrul ÎPT și a altor documente (liste de prezență la formare, procese-verbale etc.) colectate de departamentul ÎPT al Ministerului. Nivelul de ambiție: Categoria 3

Învățământ	1	Reducerea nepotrivirii dintre competențe și cerințele pieței muncii prin îmbunătățirea învățământului profesional tehnic	3	decembrie 2027	Ministerul Educației și Cercetării	Competențele digitale ale populației sunt consolidate, cel puțin 25 % dintre profesori (din sistemul de învățământ general și ÎPT) obținând o certificare de nivel minim A1 privind competențele digitale, pe baza Cadrului DigiCompEdu, iar ponderea studenților de nivel terțiar în disciplinele STEAM și TIC crește la cel puțin 25 %. Linia de referință: În 2024, 0% din personalul didactic din țară are o certificare privind competențele digitale, iar ponderea studenților înscriși la disciplinele STEAM (știință, tehnologie, inginerie, arte și matematică) și TIC la nivelul învățământului terțiar este de 17% din totalul studenților.	MD organizează și asigură desfășurarea formării continue a cadrelor didactice privind competențele digitale în conformitate cu Cadrul EduComp. Cel puțin 25% din totalul cadrelor didactice certificate cel puțin la nivelul A1 și ponderea studenților de nivel terțiar înscriși la disciplinele STEAM și TIC este de cel puțin 25% din totalul studenților Sursa de verificare: Raportul anual al Ministerului Educației și Cercetării, Dovezi documentare ale formării cadrelor didactice (liste de prezență, certificate eliberate de furnizorii de formare. Pentru ponderea studenților din învățământul superior, date din SIME/EMIS al Ministerului Educației și de la Biroul Național de Statistică. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Învățământ	1	Reducerea nepotrivirii dintre competențe și cerințele pieței muncii prin îmbunătățirea învățământului profesional tehnic	4	decembrie 2027	Ministerul Educației și Cercetării	Reforma învățământului dual este avansată, crescând numărul total de studenți înscriși în programe de ÎPT dual la cel puțin 6.000 pentru anii 2025-27 cumulativ și crescând numărul de studenți în programe de învățământ superior dual la cel puțin 600 pentru 2025-27 cumulativ. Linia de referință: În anul universitar 2024-25, 1.700 de studenți sunt înscriși în programe de ÎPT dual și 90 de studenți sunt înscriși în programe de învățământ superior dual.	MD îmbunătățește cadrul juridic și de politică pentru învățământul dual, inclusiv un mecanism solid de stimulente pentru întreprinderi pentru a intra într-o formă de colaborare cu instituțiile de învățământ (la nivelurile de ÎPT dual și terțiar dual/învățământ superior). MD să promoveze învățământul dual în rândul tinerilor prin campanii ad-hoc de informare/comunicare, cu scopul de a face această oportunitate de învățare mai atractivă. Sursa de verificare: SIME/EMIS (Sistemul Informațional în Educație), Rapoartele Ministerului Educației și Cercetării, rapoartele de admitere furnizate de ÎIS către MEC, raportul consolidat de admitere al MEC. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Învățământ	2	Îmbunătățirea calității, relevanței și incluziunii educației prin îmbunătățirea accesului la învățământul preșcolar, primar și secundar	5	decembrie 2027	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Furnizarea de servicii de îngrijire a copiilor în sectorul public și privat este consolidată, numărul de copii încadrați în servicii de creșă urmând să crească cu 5.000 față de 2024. Linia de referință: există 15.000 de locuri de îngrijire a copiilor.	Ministerul Muncii și Protecției Sociale va supraveghea renovarea și crearea de noi locuri de îngrijire a copiilor, colaborând în același timp cu sectorul privat pentru a atinge obiectivul. Sursa de verificare: rapoarte privind numărul efectiv de copii care beneficiază de servicii de îngrijire a copiilor atât în mediul public, cât și în cel privat, rapoarte ale Ministerului Muncii și Protecției Sociale. Nivelul de ambiție: Categoria 1

Învățământ	2	Îmbunătățire a calității, relevanței și incluziunii educației prin îmbunătățire a accesului la învățământul preșcolar, primar și secundar	6	decembrie 2026	Ministerul Educației și Cercetării	Reforma curriculară este avansată, cu operaționalizarea unui sistem de monitorizare și evaluare bazat pe dovezi pentru a evalua progresul performanțelor studenților, inclusiv evaluări standardizate ale studenților bazate pe eșantioane. Linia de referință: Până în decembrie 2024, Ministerul Educației și Cercetării a inițiat o revizuire a curriculei naționale din învățământul primar până la învățământul secundar superior, dar nu există un sistem bazat pe dovezi pentru a evalua progresele înregistrate.	MD concepe și pune în funcțiune un sistem de monitorizare și evaluare bazat pe dovezi pentru a evalua impactul reformei și pentru a formula recomandări pentru revizuirii ulterioare. Sistemul de evidență integrează măsuri pentru a evalua progresul copiilor cu cerințe educaționale speciale. MD efectuează anual teste pe bază de eșantion pentru elevii din clasele a IV-a, a IX-a și a XII-a, pentru a evalua rezultatele punerii în aplicare a programelor de învățământ general revizuite. Sursa de verificare: Raportul Ministerului Educației și Cercetării (inclusiv toate dovezile privind mecanismele de monitorizare și evaluare a programelor școlare instituite și dovezile documentare privind testele pe bază de eșantion efectuate) și rapoartele ANCE (Agenția Națională pentru Curriculum și Evaluare). Nivelul de ambiție: Categoria 4
Învățământ	2	Îmbunătățire a calității, relevanței și incluziunii educației prin îmbunătățire a accesului la învățământul preșcolar, primar și secundar	7	decembrie 2026	Ministerul Educației și Cercetării	Sunt revizuite și aprobate toate curriculele pentru disciplinele obligatorii din învățământul secundar inferior și superior, iar cadrele didactice beneficiază de sprijin pedagogic pentru punerea lor în aplicare, cel puțin 25 % din totalul cadrelor didactice din învățământul secundar inferior și superior fiind formate pentru a preda în conformitate cu curriculele revizuite, prin programe specifice de formare a cadrelor didactice și de mentorat (8.000 de cadre didactice din totalul de 33.000 de cadre didactice din sistemul de învățământ general). Linia de referință: În 2024, 0% din cadrele didactice din învățământul secundar inferior și superior sunt formate pe baza noilor curricule (iar revizuirea curriculei nu este încă finalizată). 28 de programe pentru disciplinele obligatorii în vigoare.	MD finalizează revizuirea curentă a curriculumului pentru toate cele 28 de discipline obligatorii din învățământul secundar inferior și superior și lansează formarea continuă a cadrelor didactice cu cel puțin 25% din totalul cadrelor didactice care au participat la formarea continuă specifică a cadrelor didactice (dovedită prin certificat de participare) Sursa de verificare: Ordinul ministerial privind revizuirea curriculumului, raportul Ministerului Educației privind revizuirea curriculumului, rapoartele de formare a cadrelor didactice de la furnizorii de formare. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Învățământ	3	Consolidarea rezultatelor educaționale, a calității și integrității învățământului universitar	8	iunie 2027	Ministerul Educației și Cercetării	25% din programele de nivel de doctorat din Instituțiile de învățământ superior din MD sunt acreditate internațional de agențiile înregistrate EQAR (Registrul European al Agențiilor de Asigurare a Calității), aliniind în continuare țara la procesul Bologna și la standardele SEIS. Linia de referință: În decembrie 2024, 0% din programele de nivel doctoral din MD Universities sunt acreditate	MD promovează evaluarea și acreditarea programelor naționale de doctorat de către agențiile internaționale de asigurare a calității (înregistrate EQAR), asigurând transparența și echivalența diplomelor între Moldova și țările din EHEA (Spațiul European al Învățământului Superior). Cel puțin 25% din totalul programelor de doctorat active în Moldova sunt acreditate internațional prin EQAR.

						internațional. Există 46 de instituții de doctorat „autorizate provizoriu”. În timp ce pentru programele de licență și masterat există mecanisme de evaluare a calității, pentru studiile doctorale nu au fost întreprinse acțiuni. În plus, în MD nu există o metodologie specifică de acreditare a școlilor doctorale, fiind nevoie de expertiză internațională în domeniu.	Sursa de verificare: Baza de date EQAR a programelor de doctorat acreditate de pe pagina web oficială EQAR. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Învățământ	3	Consolidarea rezultatelor educaționale, a calității și integrității învățământului universitar	9	iunie 2026	Ministerul Educației și Cercetării	În universitățile din MD sunt implementate măsuri anticorupție și antifraudă solide, cu adoptarea unui software național unic de detectare a plagiatului și cu participarea a cel puțin 50% din studenții de la ciclurile de licență din instituțiile de învățământ superior la instruire și campanii de sensibilizare on-line sau off-line privind etica și măsurile anti-plagiat, cu implicarea Centrului Național Anticorupție. Linia de referință: În decembrie 2024, în universitățile din MD nu se utilizează niciun instrument IT anti-plagiat avansat și nu se desfășoară în mod regulat campanii de instruire și sensibilizare privind integritatea academică. Diferitele universități utilizează ocazional softuri anti-plagiat de diferite tipuri, de obicei cu performanțe de calitate scăzută și fără întreținerea continuă necesară. De asemenea, nu există un cadru normativ și politic cuprinzător privind integritatea academică.	Ministerul Educației utilizează o soluție software unică pentru anti-plagiat în teze și disertații la toate nivelurile de învățământ superior, de la licență la doctorat, precum și pentru lansarea unei campanii privind integritatea academică. MD elaborează cadrul normativ și de politici pentru integritate/anticorupție în învățământul superior, în colaborare cu Centrul Național Anticorupție. MD instalează un singur software IT avansat pentru detectarea plagiatului în toate instituțiile de ÎS din țară și în agențiile naționale de asigurare a calității, asigurând, de asemenea, interoperabilitatea cu modulele SIMIS (Sistemul informațional de management în învățământului superior). MD elaborează și implementează, în parteneriat cu Centrul Național Anticorupție, module de instruire (online și fizic) pentru studenții universitari privind etica, transparența, integritatea și campanii de comunicare/conștientizare privind efectele corupției în învățământul superior. Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Educației, inclusiv Planul anticorupție aprobat anual, dovezi documentare privind achiziționarea și instalarea software-ului anti-plagiat în toate instituțiile de învățământ superior și dovezi documentare privind participarea la cursuri de instruire și campaniile de comunicare implementate. Nivelul de ambiție: Categoria 3
Protecție socială		Îmbunătățirea a calității și accesibilității serviciilor sociale care îndeplinesc standardele minime și	10	decembrie 2025	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Reglementările privind asigurarea calității și standardele minime de calitate pentru 80% din serviciile sociale sunt actualizate. Linia de referință: În 2024, există reglementări îmbunătățite și actualizate pentru 10% din serviciile sociale.	Reforma vizează îmbunătățirea calității serviciilor sociale prin revizuirea ale reglementărilor privind asigurarea calității și standardele minime de calitate. Serviciile sociale vizate cuprind 47 de servicii sociale, reprezentând 100% din numărul total. Dintre acestea, 10% (5 servicii sociale - centru de zi pentru copiii aflați în situații de risc, centru regional de asistență integrată pentru copiii victime și martori ai infracțiunilor, casă comunitară pentru persoanele cu dizabilități, serviciu de asistență telefonică

	4	necesitățile populației					gratuită pentru persoanele cu dizabilități și serviciu social de asistență telefonică gratuită pentru copii) funcționează deja în temeiul unor reglementări îmbunătățite și actualizate. Din restul de 90 %, 70 % (32 de servicii) sunt supuse actualizării în conformitate cu prioritățile Ministerului Muncii și Protecției Sociale, progresând către obiectivul final de acoperire de 80 %. Sursa de verificare: Pagina web oficială a ministerului care confirmă adoptarea regulamentului privind asigurarea calității și standardele minime de calitate pentru 80% din serviciile sociale. Date de conformitate de la MMPS care monitorizează calitatea serviciilor sociale. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Protecție socială	4	Îmbunătățire a calității și accesibilității serviciilor sociale care îndeplinesc standardele minime și necesitățile populației	11	decembrie 2026	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Prin intermediul sistemului de gestiune a cazurilor beneficiază cel puțin 30 000 de persoane. Acest sistem coerent cuprinde 15 măsuri de asistență socială și de ocupare a forței de muncă. Linia de referință: În 2024, 3 440 de persoane au fost asistate prin sistemul de gestiune a cazurilor. Nu există un sistem de gestiune a cazurilor pentru 15 servicii sociale.	Sistemul de gestiune a cazurilor este implementat pentru 15 servicii de asistență socială și de ocupare a forței de muncă. Pentru fiecare dintre cele 15 servicii sociale și de ocupare a forței de muncă, acesta cuprinde manuale de operațiuni care includ următoarele elemente-cheie: înregistrarea și primirea cazurilor, evaluarea necesităților, elaborarea planului de caz, furnizarea și monitorizarea serviciilor, revizuirea și închiderea cazurilor, precum și monitorizarea după închiderea cazurilor. Sursa de verificare: Pagina de web oficială a ministerului, raportul ministerului privind manualele de gestiune a cazurilor pentru 15 servicii sociale și de ocupare a forței de muncă. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Protecție socială	4	Îmbunătățire a calității și accesibilității serviciilor sociale care îndeplinesc standardele minime și necesitățile populației	12	decembrie 2025	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Sistemul de protecție a copilului este consolidat prin recrutarea și menținerea a încă 200 de specialiști în protecția copilului, finanțați din bugetul de stat. Linia de referință 2024: 35 de specialiști în protecția copilului angajați din bugetul de stat.	MD își consolidează sistemul de protecție a copilului prin asigurarea recrutării și menținerii a 200 de specialiști în protecția copilului, finanțați din bugetul de stat. Sursa de verificare: Raportul Agenției teritoriale de asistență socială cu privire la resursele umane angajate. Nivelul de ambiție: Categoria 4
Protecție socială	4	Îmbunătățire a calității și	13		Ministerul Muncii și	Sistemul informatic automatizat unificat pentru servicii sociale (eSocial) este operațional, integrând cadrul actual	eSocial este o platformă digitală centralizată pentru modernizarea serviciilor de protecție socială prin înlocuirea sistemelor învechite

		accesibilității serviciilor sociale care îndeplinesc standardele minime și necesitățile populației		iunie 2027	Protecției Sociale	de date al Ministerului Muncii și Protecției Sociale. Următoarele module sunt incluse - modulele de asistență socială, ocupare a forței de muncă și dizabilități - și sunt complet implementate și accesibile asistenților sociali și agenților guvernamentale. Situații de referință 2024: Cadrul de date al Ministerului Muncii și Protecției Sociale și al instituțiilor subordonate constă în 14 sisteme și registre autonome care nu comunică între ele. Conceptul pentru sistemul informațional automatizat unificat pentru servicii sociale (eSocial) este aprobat. Platforma de vulnerabilitate energetică (EVRF) este integrată în eSocial.	bazate pe suport de hârtie cu o soluție sigură și integrată. Aceasta servește ca un sistem de tip „ghișeu unic” pentru gestionarea prestațiilor și serviciilor sociale. Sunt aprobate următoarele module: module de asistență socială, de ocupare a forței de muncă și de dizabilitate. Modulul de asistență socială include gestionarea cazurilor de asistență socială (Ajutor Social) și servicii sociale, registrul de consultații, integrarea cu sistemele de protecție a copilului și a refugiaților. Modulul privind ocuparea forței de muncă include gestionarea cazurilor de șomaj. Modulul pentru persoanele cu dizabilități include fluxul de documente, tabloul de bord, integrarea cu serviciile sociale, analiza riscurilor și raportarea. eSocial este complet integrat în cadrul de date al Ministerului Muncii și Protecției Sociale și este capabil să partajeze informații cu alte sisteme guvernamentale, cum ar fi sănătatea, educația, ocuparea forței de muncă și justiția, prin intermediul platformei de interoperabilitate MConnect. Sursa de verificare: Documente ale Ministerului Muncii care confirmă lansarea și funcționarea eSocial. Documente și rapoarte tehnice, inclusiv înregistrări bugetare. Nivelul de ambiție: Categoria 4
Ocuparea forței de muncă și piața muncii	5	Consolidarea politicilor active privind piața muncii și facilitarea participării pe piața muncii, precum și combaterea muncii nedeclarate și a exploatării prin muncă	14	decembrie 2025	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Inspectoratul de Stat al Muncii este reformat și are competența de a efectua vizite de inspecție inopinate, în timp ce limitările legate de Legea 131/2012 privind controlul de stat sunt eliminate. Este instituit un sistem de monitorizare a recomandărilor formulate în urma vizitelor de inspecție. Linia de referință: Legea 131 privind controlul de stat este în contradicție cu convențiile OIM privind inspecțiile muncii 81 și 129.	Cadrul normativ referitor la mandatul Inspectoratului de Stat al Muncii este revizuit în conformitate cu standardele internaționale de muncă și asigură posibilitatea realizării controalelor inopinate în domeniul securității și sănătății în muncă. A fost instituit un sistem de monitorizare a executării prescripțiilor formulate de inspectorii de muncă în procesul-verbal de control, întocmit în urma controlului realizat. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Rapoartele anuale de activitate ale Inspectoratului de Stat al Muncii. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Ocuparea forței de muncă și piața muncii	5		15	decembrie 2026		Proiect-pilot privind voucherele digitale pentru combaterea muncii nedeclarate în agricultură. 6 000 de lucrători din agricultură înregistrați și plătitori de	La nivel național programul de vouchere în agricultură. Sistemul de informații este operațional. 6 000 de lucrători din agricultură sunt înregistrați și plătesc contribuții sociale. Aceasta reprezintă 20 % din lucrătorii

						contribuții sociale, iar sistemul de informații este operațional. Linia de referință: 0 lucrători care utilizează sistemul de bonuri digitale	neoficiali din agricultură în conformitate cu Sondajul privind participarea la muncă în 2023. Sursa de verificare: Rapoarte furnizate de Ministerul Muncii și Protecției Sociale și pagina web oficială relevantă pentru sectorul agricol www.zilieri.gov.md. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Ocuparea forței de muncă și piața muncii	5	Consolidarea politicilor active privind piața muncii și facilitarea participării pe piața muncii, precum și combaterea muncii nedeclarate și a exploatarei prin muncă	16	decembrie 2026	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Numărul de beneficiari ai măsurilor active pe piața muncii implementate de Guvern crește cu 400% față de 2024. Cel puțin 60% dintre beneficiari reprezintă femei. Cel puțin 10% dintre beneficiari sunt persoane cu dizabilități. Linia de referință: în 2024, un total de 1326 de persoane au beneficiat de măsuri active pe piața muncii. 61,7% dintre beneficiari au fost femei, 7% dintre beneficiari sunt persoane cu dizabilități.	Agencia pentru Ocuparea Forței de Muncă a MD dispune de 4 măsuri active pe piața muncii: instruire profesională; subvenționarea creării locurilor de muncă; sprijin pentru crearea sau adaptarea postului de muncă/locului de muncă; stimularea mobilității forței de muncă. Sursa de verificare: Rapoarte furnizate de Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Sănătate	6	Îmbunătățire a calității furnizării serviciilor medicale la nivel național	17	iunie 2027	Ministerul Sănătății	În cadrul reformei sistemului spitalicesc orientate spre descentralizarea asistenței medicale specializate, se avansează integrare a spitalelor regionale specializate existente și viitoarea în rețeaua națională spitalicească, prin dezvoltarea unei rețele regionale integrate de referire. Linia de referință 2024: Există o rețea regională de spitale de referință pentru o singură arie patologică. Nu există rețele de spitale regionale de referință pentru alte servicii de asistență medicală înalt specializate. Spitalele regionale care urmează să fie construite în Bălți și Cahul nu sunt integrate nici în rețelele regionale de referire, nici în planificarea strategică și a forței de muncă, nici în procesele de îmbunătățire a prestării serviciilor sau în optimizarea mecanismelor de referire ale sistemului spitalicesc național.	Republica Moldova elaborează și pune în aplicare rețele regionale integrate de referire pentru servicii de sănătate specializate, care includ un mecanism de finanțare dedicat, structuri administrative clare și o clasificare a nivelurilor de îngrijire în funcție de capacitatea de prestare a serviciilor și profilul de paturi al fiecărui spital din teritoriu.. Ca rezultat, cel puțin 10 spitale regionale de referință sunt incluse în rețea. Sursa de verificare: Documente ale Guvernului care confirmă punerea în aplicare a rețelelor regionale integrate de referire pentru servicii de sănătate înalt specializate, cu includerea a cel puțin 10 spitale de referință în cadrul rețelei. Nivelul de ambiție: Categoria 3
Sănătate	6	Îmbunătățire a calității furnizării	18	decembrie 2027	Ministerul Sănătății	Se introduce sistemul național de licențiere profesioniștilor din domeniul sănătății pentru a se asigura că toți lucrătorii medicali sunt calificați să ofere servicii	Este implementat un sistem național de licențiere pentru profesioniștii din domeniul sănătății, care acoperă următoarele profesii: medici, stomatologi, asistenți medicali și moașe. Este

		serviciilor medicale la nivel național				medicale sigure și de calitate și cel puțin 200 de profesioniști din domeniul sănătății beneficiază de instruire specializată în modele moderne de îngrijire. Linia de referință 2024: Nu există nicio autoritate responsabilă de monitorizarea respectării cerințelor de licențiere și înregistrare/certificare.	instituit un serviciu dedicat pentru reglementarea accesului în profesie și a asigurarea respectării cerințelor de certificare. În vederea alinierii sectorului de sănătate din Republica Moldova la standardele UE, este actualizat cadrul juridic care reglementează accesul și exercitarea profesiilor din domeniul sănătății și cel puțin 200 de cadre medicale beneficiază de instruire specializată în modele moderne de îngrijire. Sursa de verificare: Publicarea oficială a deciziei privind instituirea unei autorități naționale responsabile de monitorizarea cerințelor de acordare a licențelor și de înregistrare/certificare. Documente administrative care atestă structura, personalul și funcționarea autorității. Rapoarte ale noii autorități de licențiere privind activitatea desfășurată, licențele eliberate și monitorizarea conformității. Publicație oficială care confirmă actualizarea cadrului juridic privind accesul și exercitarea profesiilor medicale. Documente care confirmă consolidarea capacităților a 200 de profesioniști din domeniul medical. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Sănătate	7	Există instrumente integrate de transformare digitală pentru a asigura un acces mai bun și o mai mare calitate a asistenței medicale	19	decembrie 2027	Ministerul Sănătății	Digitalizarea sectorului medical este consolidată prin punerea în aplicare a dosarelor electronice de sănătate (DES) pentru 40% din populația asigurată. Linia de referință: În decembrie 2024, dosarele electronice de sănătate nu sunt implementate.	Serviciile de sănătate sunt îmbunătățite prin implementarea dosarelor electronice (DES), care înlocuiesc fișele medicale pe suport de hârtie cu un sistem digital securizat ce permite medicilor, spitalelor și furnizorilor de servicii medicale să acceseze și să actualizeze în timp real informațiile despre pacienți (istoric medical complet, inclusiv diagnostichele, tratamentele, rezultatele investigațiilor și rețetele) în timp real. Ca urmare a aprobării Strategiei naționale de e-sănătate, DES sunt implementate și populate pentru cel puțin 40 % din populația asigurată. Pentru a asigura o utilizare eficientă a sistemului, personalul tehnic din instituțiile de reglementare și profesioniștii din domeniul sănătății beneficiază de instruire privind utilizarea DES. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, specificațiile tehnice ale sistemului DES, documente privind implementare, datele statistice generate de sistem, evidențele privind instruirile desfășurate de la Ministerul Sănătății. Nivelul de ambiție: Categoria 2

Sănătate	7	Există instrumente integrate de transformare digitală pentru a asigura un acces mai bun și o mai mare calitate a asistenței medicale	20	decembrie 2026	Ministerul Sănătății	Serviciile din sectorul medical sunt digitalizate prin punerea în aplicare a unui sistem integrat de monitorizare și localizare a medicamentelor. Linia de referință: În decembrie 2024, Sistemul integrat de urmărire și localizare a medicamentelor nu este implementat. Sunt elaborate nota conceptuală și arhitectura.	Sistemul integrat de monitorizare și localizare a medicamentelor este operațional, permițând furnizorilor și prestatorilor de servicii medicale să raporteze periodic stocurile de medicamente, în timp ce Agenția Medicamentului și Dispozitivelor Medicale monitorizează disponibilitatea și adoptă măsuri proactive pentru prevenirea penuriei. Sursa de verificare: specificațiile sistemului de monitorizare și localizare a medicamentelor, înregistrările de implementare, rapoartele de utilizare a sistemului. Nivelul de ambiție: Categoria 3
Sănătate	8	Acces sporit la tratamente noi pentru pacienții cu un număr mare de boli	21	decembrie 2026	Ministerul Sănătății Ministerul Finanțelor	Republica Moldova revizuieste Legea nr. 1409/1997 cu privire la medicamente și include cel puțin două medicamente inovatoare în lista pozitivă de compensare. Legislația este revizuită cu scopul de a permite acordurile contractuale de partajare a riscurilor. Linia de Referință: Legea cu privire la medicamente este depășită. Nu sunt incluse medicamente inovatoare în lista de rambursare pozitivă. Reglementările nu permit acorduri de partajare a riscurilor.	Republica Moldova revizuieste Legea nr. 1409/1997 cu privire la medicamente și utilizează procesul de evaluare a tehnologiilor medicale pentru a ghida deciziile privind includerea medicamentelor inovatoare în lista pozitivă de compensare. Cel puțin două medicamente inovatoare sunt incluse în lista pozitivă de compensare. Reglementările sunt revizuite pentru a permite încheierea de acorduri contractuale de partajare a riscurilor în vederea asigurării unei alocări eficiente a resurselor pentru achiziționarea de medicamente inovatoare. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova datele statistice din DES, pagina web oficială a Guvernului pentru hotărârile de Guvern; paginile web și rapoartele Ministerului Sănătății și ale Companiei Naționale de Asigurări în Medicină. Nivelul de ambiție: Categoria 2

Pilonul 5 Tranziție verde și capital natural:

Subdomeniu	Referența nr.	Titlul reformei	Măsură nr	Termen de punere în aplicare	Instituția responsabilă	Condiția de plată și linia de referință	Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare măsură
Protecția mediului și acțiuni climatice	1	Stabilirea unor condiții de concurență echitabile în domeniul mediului prin modernizare a guvernării de mediu și promovarea dezvoltării cu emisii reduse de carbon	1	iunie 2026	Ministerul Mediului	Domeniul reglementării și aplicării legislației de mediu este consolidat substanțial prin implementarea funcțiilor cheie ale Ministerului Mediului, ale Inspectoratului pentru Protecția Mediului și ale Agenției de Mediu, prin aplicarea funcției de control/reglementare de mediu și a funcțiilor care decurg din directivele orizontale (inclusiv Evaluarea Impactului asupra Mediului, Evaluarea Strategică de Mediu), asigurându-se numărul de personal relevant pentru o implementare eficientă. Linia de referință: Lipsa unui cadru instituțional clar, cu roluri definite (de exemplu, lipsa competențelor în materie de gestionare a substanțelor chimice, competențe insuficiente pentru a pune în aplicare pe deplin EIM, acțiuni climatice)	Inspectoratul pentru Protecția Mediului : (i) Este instituită o capacitate permanentă de răspuns rapid la incidentele de mediu de către inspectorat - integrarea platformei de alertă ecologică în sistemul de control al Inspectoratului pentru Protecția Mediului; (ii) Este instituită o capacitate eficientă de răspuns 24/7 pe tot parcursul anului la incidentele de mediu, împreună cu o metodă de urmărire a soluționării sesizărilor de mediu - personalul de răspuns este disponibil, adică contractat 24/7 pe tot parcursul anului pentru a înregistra alertele. (iii) Sunt adoptate reguli de creștere a eficienței timpului de răspuns la reclamațiile de mediu pentru a asigura un răspuns în maximum 24 de ore (iv) Rezultatele inspecțiilor sunt transparente și accesibile publicului (publicarea de rapoarte și acte de inspecție depersonalizate); (v) Este adoptat și pus la dispoziția publicului un document de orientare privind politica de punere în aplicare - sunt elaborate chestionare de control și liste de verificare; (vi) Este adoptată planificarea inspecțiilor, inclusiv elaborarea de categorii clare de risc, metodologia de planificare și desfășurare a inspecțiilor în conformitate cu standardele UE. Este adoptat ordinul ministrului de aprobare a criteriilor minime pentru inspecțiile/controalele de mediu. Agenția de Mediu: (i) Competențe clarificate pentru a asigura punerea în aplicare și monitorizarea eficientă a mediului, sistemului de autorizare; (ii) Este instituit un mecanism de verificare a rapoartelor de automonitorizare; (iii) Sunt elaborate metodologii pentru cerințele de raportare pentru sectorul privat. Este instituit un mecanism instituțional de consultare a sectorului privat; (iv) Este creată și se actualizează periodic o bază de date unificată a autorizațiilor de mediu , ușor accesibilă, (v) Responsabilitatea pentru autorizarea și monitorizarea substanțelor chimice, a emisiilor de gaze cu efect de seră a fost atribuită Agenției de mediu; (vi) Evaluările impactului asupra mediului sunt efectuate pentru toate proiectele de investiții

						majore și evaluările strategice de mediu sunt efectuate pentru toate planurile și programele majore; (vii) Agenția aprobă organigrama revizuită și sunt angajați adițional minimum 40 de membri ai personalului Agenției de Mediu. Ministerul Mediului: Evaluările strategice de mediu sunt efectuate pentru toate planurile și programele majore în conformitate cu prevederile legislației naționale privind ESM. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, pagina web oficială a Agenției de Mediu și rapoarte, pagina web oficială a Inspectoratului pentru Protecția Mediului și rapoarte. Nivelul de ambiție: Categoria 3
	1		2	decembrie 2025	Reforma Fondului Național pentru Mediu este finalizată, în special prin asigurarea unei finanțări adecvate, publicarea apelurilor de propuneri de proiecte/oportunităților de finanțare, adoptarea unor norme și criterii de selecție clare și transparente pentru proiecte, instituirea unui comitet de evaluare și publicarea proiectelor care urmează să fie finanțate și a proiectelor deja finanțate, precum și raportarea privind implementarea proiectelor Linia de referință: Cadru instituțional și tehnic limitat și capacitate limitată de punere în aplicare a unor norme clare și transparente pentru alocarea de fonduri în cadrul Fondului Național pentru Mediu	Cererile de propuneri sunt publicate în monitoarele oficiale și pe platformele media, existând dovezi ale difuzării către părțile interesate relevante (inclusiv ONG-uri, întreprinderi, instituții de cercetare). Ministerul Mediului aprobă orientări transparente de finanțare prin ordin al ministrului (care să includă rapoarte privind consultarea părților interesate care să demonstreze implicarea societății civile și a experților în elaborarea normelor); criteriile de finanțare sunt disponibile pe pagina web oficială. Ministerul Mediului aprobă înființarea unui comitet de evaluare independent și publicarea periodică a proiectelor selectate, inclusiv alocarea bugetară și rezultatele preconizate, rapoarte periodice privind debursarea fondurilor și progresul implementării proiectelor (la fiecare 6 luni). Sursa de verificare: Pagina web oficială a ONIPM, pagina web oficială a Ministerului Mediului, ordinul ministrului privind comitetul de evaluare Nivelul de ambiție: Categoria 3

Protecția mediului și acțiuni climatice	1	Condiții de concurență ecologice prin modernizare a guvernării de mediu și promovarea dezvoltării cu emisii reduse de carbon	3	iunie 2026	Ministerul Mediului	Aplicabilitatea noii Legii privind răspunderea de mediu cu referire la prevenirea și repararea daunelor aduse mediului este asigurată în conformitate cu Directiva 2004/35/CE. Linia de referință: Legea privind răspunderea pentru mediul înconjurător și practica în materie de răspundere pentru mediul înconjurător nu există în prezent	(i) Este stabilit cadrul normativ necesar pentru respectarea cerințelor privind răspunderea pentru mediul înconjurător, inclusiv normele privind penalitățile/amenziile aplicabile în cazul încălcării cadrului normativ, precum și sunt aplicate măsurile necesare pentru punerea în aplicare. (ii) este stabilită o metodologie clară pentru evaluarea daunelor aduse mediului și garanția financiară de mediu și sunt aprobate criteriile de remediere a daunelor aduse mediului, precum și orientările tehnice și protocoalele de evaluare pentru autoritățile de mediu. (iii) Este adoptată Legea privind la prevenirea și repararea daunelor aduse mediului și publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. (iv) Sunt organizate cursuri de instruire pentru inspectori și personalul relevant privind evaluarea daunelor aduse mediului. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, hotărâre de Guvern privind metodologia de evaluare a daunelor aduse mediului și garanția financiară, ordin al ministrului privind orientările tehnice și protocoalele de evaluare, rapoarte ale instruirilor și seminarelor). Nivelul de ambiție: Categoria 2
Protecția mediului și acțiuni climatice	1	Condiții de concurență ecologice prin modernizare a guvernării de mediu și promovarea dezvoltării cu emisii reduse de carbon	4	iunie 2027	Ministerul Mediului	Este instituit un sistem actualizat de plăți pentru poluarea mediului și de taxe pentru utilizarea resurselor naturale. Linia de referință: Sistemul actual de plăți este învechit și nu reflectă principiile de bază ale impozitării mediului - principiul „poluatorul plătește”, eficiența economică, echitatea socială abordarea domeniilor-cheie de impozitare - impozitarea energiei, impozitarea transporturilor, impozitarea poluării, impozitarea utilizării resurselor	Este stabilit un sistem actualizat de plăți pentru poluarea mediului și de taxe pentru utilizarea resurselor naturale, în conformitate cu cerințele UE. Este instituit un sistem de asigurare a conformității și de punere în aplicare pentru noile plăți și taxe, inclusiv penalități pentru nerespectare. Stabilirea cadrului juridic și a mecanismelor eficiente de punere în aplicare. Adoptarea noii legi privind plățile pentru poluare și taxele pentru poluare, inclusiv prin intermediul unui proces decizional participativ; aprobarea rapoartelor privind colectarea veniturilor și a orientărilor privind modul de calculare și colectare a plăților. Se introduc taxe sectoriale pentru utilizarea apei, emisii și eliminarea deșeurilor (de exemplu, taxe pentru captarea apei, taxe CO₂, taxe pentru depozitarea deșeurilor). Sursa de verificare: Monitorul oficial al Republicii Moldova privind noile plăți/taxe de poluare, rapoarte de consultare publică, un ordin al ministrului pentru orientările aprobate Rapoarte anuale privind colectarea veniturilor și alocarea acestora în scopuri de mediu. Nivelul de ambiție: Categoria 1

Protecția mediului și acțiuni climatice	2	Sistem de monitorizare și colectare de date pentru a contribui la formularea politicilor de mediu	5	decembrie 2027	Ministerul Mediului	În vederea asigurării accesului publicului la informațiile de mediu, se pregătește o platformă unică de informare privind mediul, se finalizează specificațiile IT pentru dezvoltarea sistemului informațional integrat și se lansează procesul de achiziții publice. Linia de referință: În decembrie 2024, nu există niciun sistem integrat de date de mediu.	Sistemele de monitorizare a mediului sunt aliniate la cerințele UE, în special la obligațiile de raportare ale SEE (Spațiului Economic European). Elaborarea și aprobarea conceptului tehnic al unei platforme informaționale unice în domeniul mediului, pe care sunt integrate toate datele și informațiile privind mediul. Evaluarea externă a conformității sistemului integrat cu standardele UE este finalizată cu un feedback pozitiv. A demarat procesul de achiziție a sistemelor informatice aliniate în proporție de 100% la standardele naționale și UE în materie de achiziții publice. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, hotărârea de Guvern privind aprobarea conceptului tehnic al sistemului informațional integrat de mediu; raportul de evaluare externă a conformității; specificațiile tehnice publicate pe pagina web oficială. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Protecția mediului și acțiuni climatice	3	Stoparea pierderii biodiversității și protejarea acestora și a ecosistemelor naturale	6	decembrie 2027	Ministerul Mediului	Inventarierea fondului forestier național este instituționalizată și finalizată (100%) în conformitate cu baza legală și metodologia modificate și este instituit inventarul forestier continuu. Linia de bază: În 2024, 0% din inventarul forestier este finalizat.	Pădurea este gestionată în cadrul unui inventar forestier continuu (CFI) care utilizează eșantionarea sistematică. Această abordare combină măsurători repetate în parcele de eșantionare permanente cu măsurători în parcele de eșantionare temporare. Inventarul forestier se desfășoară în două etape, incluzând evaluări ale pădurilor și măsurători pe ortofotocarte, urmate de măsurători pe teren. Inventarul forestier cuprinde întregul teritoriu al țării. Datele sunt colectate și verificate pentru întreaga suprafață forestieră. Procesul de verificare internă a fost finalizat cu verificarea încrucișată a măsurătorilor pe teren și a datelor de la distanță (pentru a include verificarea și validarea de către terți independenți). Institutul de Cercetări și Amenajări Silvice (ICAS) a fost desemnat ca instituție publică distinctă aflată în subordinea directă a Ministerului Mediului și i s-a atribuit responsabilitatea pentru inventarierea fondului forestier. Cel puțin 75 % din personalul ICAS responsabil cu inventarierea pădurilor a fost instruit pentru a efectua și a întreține un inventar forestier continuu Sursa de verificare: Ordin al ministrului, hotărâre de Guvern, rapoarte intermediare de progres, inclusiv rapoarte de verificare prin detectare la distanță (hărți ortofotografice) care demonstrează acoperirea și precizia) Nivelul de ambiție: Categoria 2

Protecția mediului și acțiuni climatice	3	Stoparea pierderii biodiversității și protejarea acesteia și a ecosistemelor naturale	7	decembrie 2026	Ministerul Mediului	Este înființată și operațională o instituție separată responsabilă de gestionarea tuturor ariilor naturale protejate și de asigurarea resurselor suficiente pentru gestionarea acestora inclusiv temeiul juridic, sediul alocat, orientările și procedurile operaționale pentru autoritate sunt aprobate și minim 50% din personal este recrutat. Linia de referință: Nu există o instituție separată pentru gestionarea ariilor naturale protejate, competențele referitoare la ariile naturale protejate sunt atribuite Agenției "Moldsilva" (formând un set conflictual de competențe) și altor instituții. Nu există o abordare sistematică și o punere în aplicare a politicii privind ariile naturale protejate.	Se instituie și este operațională o nouă autoritate responsabilă cu punerea în aplicare a politicii de stat în materie de protecție și gestionare a tuturor ariilor naturale protejate. Această autoritate exercită funcții de gestionare de stat, inclusiv monitorizarea și protejarea valorilor naturale legate de peisaj și de diversitatea biologică, pregătirea documentelor de planificare strategică pentru ariile naturale protejate și supravegherea activităților din aceste arii. De asemenea, este responsabilă de pregătirea pentru NATURA2000. Personalul minim necesar este de 20 de persoane. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova privind Decizia de înființare a instituției, hotărâri de Guvern, bugetul 2027 cu privire la bugetul alocat pentru funcționare, organigrama oficială. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Protecția mediului și acțiuni climatice	3	Stoparea pierderii biodiversității și protejarea acesteia și a ecosistemelor naturale	8	decembrie 2027	Ministerul Mediului	Propunerea MD pentru siturile Natura 2000 (Directiva privind păsările și habitatele) este pregătită în conformitate cu criteriile științifice și prezentată Comisiei Europene. Linia de referință: Nu există nicio propunere.	Cartografierea detaliată a habitatului și datele privind populația speciilor sunt finalizate pentru siturile potențiale. Propunerea, inclusiv obiectivele de conservare și planurile de gestionare specifice sitului, este finalizată și prezentată Comisiei Europene. Sursa de verificare: Raportul Ministerului Mediului Nivelul de ambiție: Categoria 2
Protecția mediului și acțiuni climatice	4	Consolidarea productivității și resurselor și a circularității, inclusiv gestionarea deșeurilor	9	decembrie 2026	Ministerul Mediului	Laboratorul de Referință de mediu (LRM) din cadrul Agenției de Mediu este operațional pentru toate componentele de mediu pentru care este responsabil: apă, aer, sol, deșeuri, radioactivitatea mediului. LRM pune în aplicare o bază de date publică sau un sistem de raportare în care datele de monitorizare a mediului și rezultatele de laborator sunt comunicate publicului și părților interesate relevante într-un mod transparent. Linia de referință: Echipamentele și metodele nu permit efectuarea de investigații în conformitate cu standardele UE. Baza de date există, însă nu este ușor de utilizat.	Laboratorul de Referință de Mediu al Agenției de Mediu este acreditat în conformitate cu standardele ISO relevante și este operațional, inclusiv în ceea ce privește componenta de deșeuri. Numărul parametrilor acreditați a crescut cu cel puțin 10%. Laboratorul este capabil să efectueze sarcini de rutină de monitorizare a mediului (de exemplu, teste de calitate a apei, aerului și solului, investigații privind deșeurile periculoase) în conformitate cu standardele UE. LRM pune în aplicare o bază de date publică sau un sistem de raportare în care datele de monitorizare a mediului și rezultatele de laborator sunt comunicate publicului și părților interesate relevante într-un mod transparent. Sursa de verificare: Pagina web oficială a MOLDAC (unde este publicat certificatul de acreditare); Accesul la baza de date de monitorizare pe pagina web oficială a Agenției de Mediu; Raportul privind consolidarea capacităților tehnice ale LRM

							Nivelul de ambiție: Categoria 3
Protecția mediului și acțiuni climatice	4	Consolidarea productivității resurselor și a circularității, inclusiv gestionarea deșeurilor	10	decembrie 2027	Ministerul Mediului	Se înființează prin hotărâre de Guvern un centru de gestionare a deșeurilor periculoase, se ia o decizie cu privire la sediu și se aprobă alocarea bugetară pentru 2028. Linia de referință: Nu există un centru centralizat de gestionare a deșeurilor periculoase, iar acestea sunt gestionate prin măsuri ad-hoc	Centrul pentru gestionarea deșeurilor periculoase (CGDP) este instituționalizat, existând un cadru juridic pentru înființarea Centrului de gestionare a deșeurilor (CGD) pentru managementul ecologic al deșeurilor periculoase. Acest centru gestionează materialele periculoase în conformitate cu reglementările de mediu și standardele de siguranță, protejând sănătatea publică și mediul. Selectarea și desemnarea unui teren specific pentru înființarea unui centru dedicat gestionării deșeurilor periculoase. Acest proces include planificarea, aprobarea terenului și obținerea autorizațiilor necesare. Identificarea și alocarea de resurse financiare în legea bugetului sau în acordul cu instituțiile financiare. Finanțarea din bugetul anual 2028 este alocată pentru înființarea CGD. Sursa de verificare: Hotărârea de Guvern pentru înființarea CGD publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova; Actele permissive pentru dezvoltarea CGD și decizia autorităților publice locale pentru alocarea terenurilor emise. Nivelul de ambiție: Categoria 3
Protecția mediului și acțiuni climatice	5	Planificarea strategică în domeniul protecției mediului și al acțiunilor climatice	11	iunie 2027	Ministerul Mediului Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Ministerul Educației și Cercetării	În conformitate cu Strategia de mediu a MD, programele restante cu planuri de acțiune cu costuri sunt elaborate și aprobate prin hotărâri de Guvern sau ordine ale ministrului. Linia de referință: Strategia de mediu a MD pentru 2024-2030 a fost aprobată în 2024. Strategia stabilește implementarea progresivă a măsurilor și activităților sectoriale de mediu cu obiective clar definite până în 2030. Implementarea strategiei urmează a fi efectuată în etape, în funcție de resursele disponibile, prioritizând măsurile cu impact imediat asupra sănătății publice și protecției ecosistemelor, cu scopul de a atinge durabilitatea și conformitatea cu standardele europene.	În conformitate cu Strategia de mediu a MD, programele restante cu planuri de acțiune cu costuri sunt elaborate și aprobate prin hotărâri de Guvern sau ordine ale ministrului. Acestea includ: - Programul de dezvoltare a sistemului integrat de monitorizare a mediului - Planurile privind calitatea aerului și planuri pentru menținerea calității aerului în zone și aglomerări - Programul de control al poluării aerului cu măsuri de prevenire a poluării și de protecție a aerului atmosferic - Programul pentru utilizarea durabilă a resurselor minerale - Programul privind combaterea deșertificării, refacerea terenurilor și solurilor degradate - Programul privind biodiversitatea pentru anii 2024-2030 - Programul național privind ecologizarea întreprinderilor mici și mijlocii - Noul program de gestionare a deșeurilor 2028-2032 - 6 Programele de educație și instruire în domeniul mediului împreună cu Ministerul Educației - 5 Programe de cercetare fundamentală și aplicată în domeniul protecției mediului și al schimbărilor climatice împreună cu Ministerul Educației

							Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, hotărâri de Guvern pentru aprobarea programelor sau ordine ale ministrului pentru aprobarea programelor.
							Nivelul de ambiție: Categoria 3
Protecția mediului și acțiunile climatice	5	Acțiuni climatice și decarbonizări	1 2	iunie 2026	Ministerul Mediului	Republica Moldova adoptă cadrul de reglementare relevant pentru alinierea deplină cu acquis-ul Comunității Energetice (CEn) privind monitorizarea, raportarea, verificarea și acreditarea (MRV-A) emisiilor de gaze cu efect de seră (GES). Linia de referință: În aprilie 2025, cadrul de reglementare pentru sistemul de monitorizare, raportare, verificare pentru GES nu este complet și sistemul nu este operațional.	Republica Moldova adoptă cadrul de reglementare relevant pentru alinierea deplină cu acquis-ul MRV-A al Comunității Energetice (Monitorizare, Raportare, Verificare și Acreditare), permițând ca implementarea sistemului MRVA să înceapă în ianuarie 2027. Aceasta include ajustarea cadrului de reglementare privind permisele de emisii de GES, planurile de monitorizare, precum și cerințele specifice aplicabile acreditării verificatorilor rapoartelor privind emisiile GES. Se aplică prevederi de reglementare care impun ca instalațiile acoperite de cadrul regulator să înceapă să își monitorizeze emisiile de la 1 ianuarie 2027, companiile își transmit planurile de monitorizare autorității competente în 2026 sau la începutul anului 2027, în timp ce raportarea datelor verificate de către instalații este operațională până la sfârșitul lunii martie 2028. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Notă: Acest pas se referă numai la acquis-ul Comunității Energetice privind MRV-A. Nu împiedică alinierea Moldovei la acquis-ul mai larg al UE în domeniul climei privind EU ETS, care include prevederi MRV-A mai ambițioase care depășesc acquis-ul CEn. Nivelul de ambiție: Categoria 3
Protecția mediului și acțiunile climatice	6	Acțiuni climatice și decarbonizări	1 3	decembrie 2026	Ministerul Mediului	Un sistem de monitorizare, raportare și verificare a emisiilor de gaze cu efect de seră aliniat cu cerințele Comunității Energetice este pe deplin operațional. Linia de referință: În aprilie 2025, cadrul de reglementare pentru sistemul de monitorizare, raportare, verificare pentru GES nu este complet și sistemul nu este operațional.	Implementarea completă a monitorizării, raportării, verificării și acreditării (MRVA) prin dezvoltarea instituțională și pregătirea pieței. Sistemul MRVA este complet operațional și gata de utilizare. Sursa de verificare: Rapoarte ale Ministerului Mediului Nivelul de ambiție: Categoria 2

Pilonul 6 Securitate și eficiență energetică

Subdomeniu	Referența	Titlul reformei	Măsură	Termen de punere în aplicare	Instituția responsabilă	Condiția de plată și linia de referință	Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare măsură
Energie	1	Piața de energie electrică deschisă și competitivă	1	decembrie 2025	Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică a Republicii Moldova Î.S. Moldelectrica	Termenii și condițiile naționale pentru echilibrare sunt stabilite în conformitate cu prevederile EBGL și alte acquis-uri ale Comunității Energetice. Linia de referință: nu există termeni și condiții pentru piața de echilibrare.	Elaborarea termenilor și condițiilor naționale pentru echilibrare în conformitate cu acquis-ul CE, în special cu Pachetul privind integrarea piețelor energiei electrice, care include Regulamentul (UE) 2019/943 privind piața internă de energie electrică și Regulamentul (UE) 2017/2195 de stabilire a unor linii directe privind alocarea capacităților și gestionarea congestiilor. Legea ar trebui să fie adoptată de Parlament, apoi, pe baza legii, EBGL ar trebui să fie adoptată de ANRE și, pe acest temei juridic, Moldelectrica ar trebui să adopte termeni și condiții pentru echilibrare, deoarece acestea sunt o cerință în temeiul Articolului 18 din EBGL. Acest lucru va garanta condiții echitabile, nediscriminatorii și transparente pentru furnizorii de servicii de echilibrare și părțile responsabile de echilibrare, asigurând astfel condiții de concurență echitabile pentru toți participanții la echilibrare. Aceasta va contribui la dezvoltarea de noi investiții în serviciile de echilibrare și la dezvoltarea concurenței pe piața de echilibrare, care lipsește la ora actuală. Aceasta va permite, de asemenea, armonizarea cu normele UE ca una dintre condițiile prealabile pentru aderarea la platformele de echilibrare ale UE Sursa de verificare: EBGL aprobate de ANRE; termeni și condiții pentru echilibrare aprobate de ANRE Nivelul de ambiție: Categoria 3

Energie	1	Piața de energie electrică deschisă și competitivă	2	decembrie 2025	Î.S.Moldelectrica Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică a Republicii Moldova	Î.S. Moldelectrica lansează licitații publice privind achiziția serviciilor de echilibrare pentru capacități noi. Linia de referință: nicio licitație lansată.	Licitațiile ar trebui să fie lansate până în septembrie 2025, urmând să fie verificate în decembrie 2025. Licitațiile de achiziții publice sunt necesare pentru deblocarea investițiilor în capacitățile de echilibrare. Sursa de verificare: Cadrul de licitație publicat pe pagina web oficială Moldelectrica. Nivelul de ambiție: Categoria 4
Energie	1	Piața de energie electrică deschisă și competitivă	3	decembrie 2025	Ministerul Energiei Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică a Republicii Moldova Î.S. Moldelectrica	Piața de echilibrare este în vigoare. Linia de referință: nu există o piață a serviciilor de echilibrare.	Pentru ca piața de echilibrare să fie funcțională, trebuie: • Stabilirea unui cadru de reglementare și clauze contractuale pentru achiziționarea pe bază de piață a serviciilor de echilibrare, incluzând atât capacitatea, cât și energia de echilibrare. • ANRE aprobă lansarea pieței de echilibrare prin Hotărâre în conformitate cu legislația în vigoare. Dacă nu este cazul, ANRE ar trebui să aprobe normele prezentate de Moldelectrica. • Î.S. Moldelectrica este responsabilă de înființarea și operarea pieței de echilibrare, inclusiv de achiziționarea și operaționalizarea platformei IT (în legătură cu planul de investiții: achiziționarea sistemului MMS). Piața de echilibrare este operațională atunci când cadrul de reglementare și clauzele contractuale sunt adoptate și publicate, iar platforma de operare a pieței de echilibrare este în funcțiune, astfel încât participanții la piață interesați să poată încheia contracte cu furnizorii de servicii de echilibrare și să își prezinte ofertele către Î.S. Moldelectrica pentru capacitate/energie de echilibrare. Deschiderea pieței de echilibrare (capacitate și energie de echilibrare) va permite Î.S. Moldelectrica să îmbunătățească echilibrarea sistemului prin achiziționarea și utilizarea serviciilor de echilibrare de la instalațiile existente care au trecut procedura de preselecție (inclusiv furnizorii transfrontalieri (de exemplu: RO, UA). Sursa de verificare: Hotărârea Consiliului de administrație al ANRE este publicată în Registrul hotărârilor Consiliului de administrație al ANRE.

							Piața de echilibrare este operațională cu procedura de precalificare, regulile pieței de echilibrare și contractul cadru de echilibrare avizat de ANRE și publicate pe pagina web oficială Î.S. Moldelectrica. Tariful privind prestarea serviciilor de transport a energiei electrice, aprobate de ANRE, includ ex-ante costurile de achiziționare a serviciilor de echilibrare. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Energie	1	Piața de energie electrică deschisă și competitivă	4	iunie 2025	Agencia Națională pentru Reglementare în Energetică a Republicii Moldova Operatorul pieței de energie din Moldova (OPEM)	Operator al pieței de energie electrică desemnat. Linia de referință: în prezent nu este desemnat niciun OPEED	OPEED este desemnat să îndeplinească sarcini legate de cuplarea unică pentru ziua următoare și de cuplarea unică intrazilnică în conformitate cu Regulamentul (UE) 2015/1222 al Comisiei de stabilire a unei linii directe privind alocarea capacităților și gestionarea congestiilor (CACM). Sursa de verificare: Hotărârea privind desemnarea OPEED adoptată de Consiliul de administrație al ANRE este publicată în Registrul hotărârilor Consiliului de administrație al ANRE. Nivelul de ambiție: Categoria 4
	1	Piața de energie electrică deschisă și competitivă	5	decembrie 2025	Ministerul Energiei Ministerul Finanțelor Agencia Națională pentru Reglementare în Energetică a Republicii Moldova Operatorul pieței de energie din Moldova	Sunt lansate piețele pentru ziua următoare și piața pe parcursul zilei . Linia de referință: nu există nicio piață pentru ziua următoare și nicio piață intrazilnică funcțională.	Lansarea piețelor organizate presupune că operatorul pieței energiei electrice va anunța în avans prima dată de lansare și va începe înregistrarea participanților la piață. Începând cu ziua pentru care au fost anunțate primele tranzacții, platforma va fi inițiată și toți participanții la piață înregistrați vor avea posibilitatea de a-și plasa ofertele. După închiderea tranzacțiilor, operatorul pieței va publica rezultatele tranzacțiilor. Legislația în vigoare condiționează lansarea pieței pentru ziua următoare și a pieței intrazilnice de decizia ANRE. Piața pentru ziua următoare (PZU) și piața pe parcursul zilei (PPZ) vor oferi un semnal de preț transparent, vor permite participanților la piață să tranzacționeze și să își echilibreze pozițiile aproape în timp real și vor reduce riscul de manipulare, ceea ce ar trebui să aducă la o scădere a prețurilor la energie electrică. PZU și PPZ operaționale sunt, de asemenea, condiții prealabile pentru cuplarea pieței. Sursa de verificare: Hotărârea ANRE / procedurile operaționale ale operatorului pieței energiei electrice

					Î.S. Moldelectrica		Nivelul de ambiție: Categoria 3
	1	Piața de energie electrică deschisă și competitivă	6	iunie 2027	Agencia Națională pentru Reglementare în Energetică a Republicii Moldova Operatorul pieței de energie din Moldova (OPEM), Î.S. Moldelectrica Agencia UE pentru Cooperarea Autorităților de Reglementare din Domeniul Energiei (ACER)	Îndeplinirea cerințelor pentru cuplarea piețelor și depunerea cererii de acceptare la Comitetul de coordonare pentru cuplarea pieței (MCSC) Linia de referință: fără cuplare a piețelor.	Pentru a depune cererea, următoarele cerințe, trebuie să fie îndeplinite: 1. Transpunerea și implementarea cerințelor de cuplare incluse în Directiva (UE) 2019/944, Regulamentul (UE) 2019/943, Regulamentul (UE) 2019/941, Regulamentul (UE) 2015/1222 al Comisiei și Regulamentul (UE) 1227/2011, astfel cum au fost adaptate și adoptate în Comunitatea Energetică. Conformitatea cu regulamentul de mai sus este verificată de Secretariatul Comunității Energetice. 2. Aderarea contractuală deplină la cuplare unică a pieței pentru ziua următoare și la Regiunea de calcul al capacității din Europa de Est este operațională, cu metodologia de calcul al capacității aprobată. Cererea către MCSC este depusă de Operatorul sistemului de transport și de Operatorul desemnat al pieței de energie electrică. Cuplarea piețelor va contribui la dezvoltarea concurenței și a lichidității și va asigura semnale de preț stabile și fiabile, necesare pentru noi investiții în Moldova, atât în resursele de bază, cât și în cele de flexibilitate. Integrarea pieței va permite Moldovei să acceseze serviciile de echilibrare disponibile pe piața UE, ceea ce este foarte important având în vedere insuficiența acestor servicii pe piața Moldovei și, eventual, va reduce și nevoia de servicii de echilibrare în Moldova. O piață competitivă și integrată ar trebui să aducă prețuri mai mici pentru consumatorii finali. Sursa de verificare: Decizia MCSC privind îndeplinirea tuturor condițiilor pentru punerea în funcțiune. Punerea în funcțiune face obiectul unei decizii comune a OPEED și a OST în cadrul organismului decizional stabilit în acordul operațional pentru ziua următoare (MCSC), cu condiția îndeplinirii tuturor condițiilor definite de MCO IP. Nivelul de ambiție: Categoria 2
	1	Piața de energie electrică	7				Alinierea parțială a legislației Republicii Moldova privind TVA la cea a UE este necesară pentru a elimina, în cea mai mare măsură, factorii care pot denatura condițiile de concurență pe piață și care pot

		deschisă și competitivă		decembrie 2025	Ministerul Finanțelor	Legea TVA din Moldova, armonizată parțial cu legislația UE, este adoptată de Parlament. Linia de referință: Proiectul de lege existent nearmonizat cu legislația UE privind TVA.	conduce la incertitudine privind procesul de aplicare a TVA. În special, integrarea în platformele de echilibrare SDAC, SIDC și UE necesită un nivel ridicat de armonizare a regimurilor de TVA aplicabile pentru a preveni neimpozitarea, dubla impunere, evaziunea fiscală și fraudă fiscală. Acest regim armonizat de taxare inversă a TVA este, de asemenea, prevăzut de Acordul de asociere Uniune a Europeană -Moldova ca una dintre condițiile prealabile pentru crearea unor condiții de concurență echitabile între toți participanții la piața de energie electrică și gaze naturale din Republica Moldova. Sursa de verificare: proiect de lege aprobat de Parlament. Nivelul de ambiție: Categoria 2
	2	Piață a gazelor naturale deschisă și competitivă	8	decembrie 2025	Ministerul Energiei Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică a Republicii Moldova	Marii consumatori industriali de gaze naturale achiziționează gaze naturale de pe piața liberă a gazelor. Linia de referință: cadrul juridic existent: Legea nr. 108/2016 cu privire la gazele naturale	Guvernul Republicii Moldova elimină treptat posibilitatea de aprovizionare cu gaze naturale de către furnizorii care furnizează gaze naturale în contextul obligației de serviciu public pentru marii consumatori industriali. Începând cu 1 octombrie 2025, piața gazelor naturale din Moldova va fi deschisă pentru toți marii consumatori industriali de gaze naturale. Sursa de verificare: modificările la legislație sunt adoptate de Parlament. Nivelul de ambiție: Categoria 1
	2	Piață a gazelor naturale deschisă și competitivă	9	decembrie 2025	Ministerul Energiei Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică a Republicii Moldova	Furnizorul de ultimă opțiune și furnizorul cu obligația de serviciu public de furnizare a gazelor naturale prevăzute la art. 89 din Legea nr. 108/2016 cu privire la gazele naturale sunt desemnați de ANRE, pe baza procedurii transparente și nediscriminatorii Linia de referință: cadrul juridic existent.	ANRE organizează o procedură, într-o manieră transparentă și nediscriminatorie, având ca element principal prețul activității pentru un furnizor de ultimă opțiune/furnizor desemnat cu obligația de serviciu public de furnizare a gazelor naturale prevăzute la art. 89 din Legea 108/2016 cu privire la gazele naturale. Sursa de verificare: Hotărârea ANRE este publicată Nivelul de ambiție: Categoria 3

Energie	3	Garantarea securității energetice”	1 0	decembrie 2027	Ministerul Energiei Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică a Republicii Moldova	Obligația de stocare a gazelor naturale de 15% din consumul total al Republicii Moldova este asigurată anual. Linia de referință: Legislația existentă.	Guvernul Republicii Moldova va: Aprobarea legii pentru a asigura menținerea stocului de gaze naturale, prin utilizarea instrumentelor bazate pe piață definite de Guvernul Republicii Moldova în consultare cu UE și Secretariatul Comunității Energiei. Acesta va asigura stocarea gazului natural pentru 15 % din consumul total la începutul sezonului de încălzire pentru anii: 2025, 2026 și 2027 Sursa de verificare: Date de monitorizare ANRE. Nivelul de ambiție: Categoria 1
	3	Garantarea securității energetice”	1 1	decembrie 2025	Ministerul Energiei Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică a Republicii Moldova	ANRE adoptă o decizie asupra avizului retransmis de Ministerul Energiei și analizează posibilitatea reluării procesului de certificare pentru Vestmoldtransgaz în legătură cu dreptul de proprietate asupra sistemului de transport. Situația de referință: avizul existent.	ANRE adoptă o decizie, până în trimestrul 3 2025, privind transferul dreptului de proprietate asupra rețelei de la Moldovagaz, către o entitate care nu are legătură cu furnizarea, comercializarea sau distribuția de gaze naturale. Sursă de verificare: Avizul Ministerului Energiei privind situația securității aprovizionării; Decizia de certificare a ANRE publicată pe site. Nivelul de ambiție: Categoria 5
	3	Garantarea securității energetice”	1 2	decembrie 2025	Guvernul Republicii Moldova Î.S. Moldelectrica	Moldova finalizează construcția liniei de 400 kV Vulcănești - Chișinău pentru a-și securiza sistemul energetic. Linia de referință: nicio linie electrică.	Noua linie internă de 400 kV de la Vulcănești la Chișinău permite transportul direct al energiei electrice importate din România către capitala Moldovei și securizează sistemul în cazul unor posibile întreruperi ale liniei de 400 kV Vulcănești - MGRES (care traversează parțial frontiera cu Ucraina) sau ale liniei de 330 kV MGRES - Chișinău. Sursa de verificare: linia electrică este funcțională și conformă cu toate reglementările necesare. Nivelul de ambiție: Categoria 1

	3	Garantarea securității energetice”	1 3	iunie 2026	S.A. Termoelectrica Ministerul Energiei	Moldova va progresa în punerea în funcțiune a capacității suplimentare dispecerizabile. Linia de referință: nicio capacitate de generare construită.	Moldova va avansa spre operaționalizarea capacității de producție de 125 MW, care va contribui la creșterea capacității interne de producție a energiei electrice. Aceasta necesită: - Proiectul de lege privind declararea utilității publice a fost aprobat de Guvern; - Înființarea Grupului de lucru și aprobarea Planului de acțiune pentru punerea în funcțiune a turbinei cu gaz natural; - Studii de fezabilitate și Proiect aprobat. Având în vedere importanța proiectului, acesta va fi declarat de utilitate publică de interes național. Sursa de verificare: Proiect de lege privind declararea utilității publice aprobat de Guvern, grup de lucru instituit și plan de acțiune elaborat. Studii de fezabilitate și proiect aprobat. Nivelul de ambiție: Categoria 3
	3	Garantarea securității energetice	1 4	decembrie 2027	Ministerul Energiei Î.S. Moldelectrica	Moldova începe construcția unei linii de 400 kV Bălți - Suceava pentru a crește capacitățile transfrontaliere către România. Linia de referință: nicio linie de interconectare directă.	Cel puțin 50 % din lucrările de construcție pentru linia de interconectare de 400 kV Bălți - Suceava pe partea moldoveană au fost finalizate. Sunt necesare fonduri suplimentare pentru a sprijini capacitatea de management de proiect a Ministerului Energiei pentru a garanta livrarea la timp a proiectului. Noua interconectare cu piața UE (România) va spori schimburile posibile între România și Moldova și va contribui la securitatea aprovizionării cu energie electrică prin reducerea dependenței de centrala electrică din regiunea transnistreană. Sursa de verificare: Rapoarte ale Ministerului Energiei sau ale Unității de Implementare a Proiectului, instituită în cadrul Î.S. Moldelectrica. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Energie	4	Promovarea eficienței energetice	1 5	decembrie 2025	Ministerul Energiei Centrul Național pentru Energie Durabilă	Extinderea Fondului Eficiență Energetică în sectorul Rezidențial din Moldova (FEERM) pentru a oferi stimulente clădirilor rezidențiale cu mai multe apartamente și renovarea caselor individuale, inclusiv gospodăriilor vulnerabile.	Fondul va: - efectua evaluarea obligatorie, pentru subvenții suplimentare; - oferi stimulente pentru renovarea eficientă energetică - trecerea de la sistemele de încălzire pe gaze naturale la sistemele regenerabile de energie; - sobe eficiente energetic;

						Linia de referință: astfel de instrumente nu sunt operaționale.	- contribuirea la reabilitare și transformarea eficientă din punct de vedere al costurilor pentru un număr specific de clădiri cu consum de energie aproape egal cu zero. Sursa de verificare: Rapoartele publice anuale ale CNED. Nivelul de ambiție: Categoria 4
	4	Promovarea eficienței energetice	1 6	decembrie 2026	Ministerul Energiei Centrul Național pentru Energie Durabilă Unitatea Consolidată pentru Implementarea și Monitorizarea Proiectelor în domeniul Energiei (UCIPE)	Implementarea măsurilor de eficiență energetică. Linia de referință: până acum nu au fost efectuate renovări în cadrul FEERM și UCIPE	Implementarea eficienței energetice necesită: - Realizarea a cel puțin 200 de audituri energetice în diferite tipuri de clădiri rezidențiale, inclusiv blocuri locative, case individuale și gospodării rurale. - Elaborarea a cel puțin 20 de proiecte tehnice pentru intervenții în domeniul eficienței energetice pentru clădiri rezidențiale cu mai multe etaje. - Semnarea contractelor de finanțare cu cel puțin 20 de asociații de proprietari pentru renovarea clădirilor cu mai multe etaje. - Semnarea de contracte de finanțare pentru cel puțin 300 de case individuale, inclusiv cele aparținând gospodăriilor vulnerabile, în vederea implementării de măsuri de eficiență energetică. - FEERM va sprijini renovarea a cel puțin 20 de clădiri rezidențiale cu mai multe apartamente. - FEERM va sprijini renovarea a cel puțin 200 de locuințe individuale, fie în curs de execuție, fie finalizate, - Lucrări de renovare a 3 clădiri publice, fie în curs, fie finalizate. Sursa de verificare: Rapoarte publice anuale ale CNED și UCIPE. Nivelul de ambiție: Categoria 2
	4	Promovarea eficienței energetice	1 7	decembrie 2027	Ministerul Energiei Centrul Național pentru Energie Durabilă (CNED) Unitatea Consolidată pentru Implementarea și	Implementarea măsurilor de eficiență energetică. Linia de referință: nicio renovare în cadrul REEF și UCIPE efectuată până în prezent.	Implementarea măsurilor de eficiență energetică necesită: - Elaborarea a cel puțin 30 de proiecte tehnice suplimentare pentru intervenții în domeniul eficienței energetice în clădirile rezidențiale cu mai multe etaje. - Semnarea de contracte de finanțare cu cel puțin 30 de asociații de proprietari suplimentare pentru renovarea clădirilor cu mai multe etaje, comparativ cu situația de referință din 2026. - FEERM să sprijine renovarea a cel puțin 30 de clădiri rezidențiale cu mai multe apartamente suplimentare. - Lucrările de renovare a 10 clădiri publice sunt în curs de desfășurare sau finalizate, cu un sprijin financiar de 50% din partea UE.

					Monitorizarea Proiectelor în domeniul Energiei		- FEERM să sprijine renovarea a cel puțin 250 de case individuale suplimentare, fie în curs de desfășurare, fie finalizate, cu un sprijin financiar de 50% din partea UE. Sursa de verificare: Rapoarte publice anuale ale CNED și UCIPE. Nivelul de ambiție: Categoria 2
	4	Promovarea eficienței energetice	18	decembrie 2027	Ministerul Energiei Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Centrul Național pentru Energie Durabilă	Cadrul juridic privind performanța energetică a clădirilor (referitor la eliberarea certificatelor de performanță energetică) este în vigoare. Instrumentul pentru certificatele de performanță energetică a clădirilor este complet funcțional. Linia de bază: nu există un astfel de sistem și nu sunt emise certificate începând cu 2024	- Guvernul adoptă cadrul juridic secundar pentru certificatele de performanță energetică. - Sistemul de eliberare a certificatelor de performanță energetică pentru clădiri este pus în funcțiune de către CNED. Sursa de verificare: Instrumentul/sistemul de emitere a certificatelor de performanță energetică a clădirilor este în vigoare. Raport public al CNED privind certificatele de performanță energetică emise. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Energie	4	Promovarea eficienței energetice	19	decembrie 2025	Ministerul Energiei Centrul Național pentru Energie Durabilă	Programul de vouchere pentru electrocasnice (Programul Eco-Voucher) Linia de referință: economii realizate de 0,9 GWh prin repartizarea de eco-vouchere până la 31 decembrie 2024.	Economiile realizate cu distribuirea de EcoVouchere începând cu 31.12.2024 comparativ cu economiile realizate cu distribuirea de ecoVouchere între 01.01.2025 și 31.12.2025. Obiectivul privind economiile în 2025 este de 6 GWh. Sursa de verificare: Rapoartele CNED privind eco-voucherele repartizate Nivelul de ambiție: Categoria 3

	5	Dezvoltarea pieței pentru energia regenerabilă	20	decembrie 2025	Ministerul Energiei Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică a Republicii Moldova Centrul Național pentru Energie Durabilă	Planul de acțiune pentru implementarea energiei regenerabile și stocarea energiei continuă să fie implementat. Linia de referință: 580 MW de capacități regenerabile la sfârșitul anului 2024	Planul de acțiune este implementat de către Guvern și va fi monitorizat în vederea asigurării includerii următoarelor elemente: - examinarea rezultatelor primei licitații; - lansarea de licitații pentru noi surse regenerabile de energie și pentru stocarea energiei în 2025, specificând capacitățile alocate fiecărei tehnologii, cu scopul de a accelera implementarea surselor regenerabile de energie; Sursa de verificare: Publicarea anunțului licitației, inclusiv a documentației de licitație, pe pagina oficială web a Ministerului Energiei. Nivelul de ambiție: Categoria 3
	5	Dezvoltarea pieței pentru energia regenerabilă	21	decembrie 2026	Ministerul Energiei Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Ministerul Finanțelor	Dezvoltarea mecanismului de sprijin pentru Stocarea energiei în sectorul rezidențial și în întreprinderi. Linia de referință: Lipsa sprijinului pentru consumatorii care achiziționează sisteme de stocare pe baterii	Lansarea mecanismul destinat finanțării sistemelor de stocare a bateriilor pentru sectorul rezidențial și pentru întreprinderi. Acest obiectiv ar putea fi realizat prin extinderea domeniului de aplicare al programelor de finanțare existente pentru domeniul energiei regenerabile și eficienței energetice. Sprijinirea sistemelor de autoconsum va stimula independența energetică și reziliența Moldovei. Prin sprijinirea persoanelor fizice și a întreprinderilor să genereze și să consume propria energie regenerabilă sau să o stocheze, se va diminua dependența de sursele centralizate de energie și de importuri, precum și se va reduce presiunea asupra rețelei prin uniformizarea curbelor de consum și prin creșterea disponibilității energiei în timpul vârfurilor de cerere. Pentru a stimula introducerea energiei regenerabile la nivelul consumatorilor, este necesar un sprijin financiar pentru achiziționarea de sisteme de stocare a bateriilor. Sursa de verificare: Adoptarea produsului financiar Nivelul de ambiție: Categoria 3
	5	Dezvoltarea pieței pentru energia regenerabilă	22	decembrie 2027	Ministerul Energiei	Cadrul legal care stabilește criteriile de durabilitate pentru biomasă, biocombustibili și criteriile de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră este în vigoare	Republica Moldova trebuie să accelereze punerea în aplicare a politicilor de promovare a consumului de energie regenerabilă în sectorul transporturilor, punând accentul, în măsura posibilului, pe industria locală de producere a biocombustibililor. Deși importurile de combustibil, în special din UE, conțin deja biocombustibili în amestecul lor, acestea nu pot fi încă contabilizate pentru obiectivul

						Linia de referință: Lipsa legislației aferentă în vigoare. Guvernul nu raportează utilizare a biocarburanților de către sectorul transporturilor din țară.	sectorial sau raportate din cauza faptului că reglementările relevante nu au intrat în vigoare. Sursa de verificare: Legislația secundară cu privire la criteriile de durabilitate pentru biocarburanți și criteriile pentru reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră au intrat în vigoare. Până în luna decembrie 2027, ANRE și CNED vor furniza rapoartele privind utilizarea biocarburanților, în amestec cu combustibilii fosili, pentru anul 2026. Nivelul de ambiție: Categoria 2
	5	Dezvoltarea pieței pentru energia regenerabilă	2 3	decembrie 2025	Agencia Națională pentru Reglementare în Energetică a Republicii Moldova Ministerul Energiei	Este instituit un registru electronic pentru emiterea, transferul și anularea garanțiilor de origine pentru energia electrică Linia de referință: nu există niciun registru.	Republica Moldova s-a alăturat inițiativei Comunității Energetice de a institui un sistem regional pentru garanțiile de origine (GO). Registrul electronic național pentru GO în Moldova a fost creat și poate fi utilizat de îndată ce autoritatea de reglementare în domeniul energiei, organismul emitent desemnat, semnează un acord cu furnizorul de servicii. Sursa de verificare: acordul cu furnizorul de servicii este semnat și registrul electronic este operațional. Nivelul de ambiție: Categoria 4
	5	Dezvoltarea pieței pentru energia regenerabilă	2 4	decembrie 2027	Ministerul Energiei Ministerul Mediului Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Agencia Națională pentru Reglementare în Energetică	Sunt stabilite proceduri simplificate de acordare a autorizațiilor pentru energia regenerabilă în cadrul unei platforme cu punct unic de informare. Linia de referință: Nu există un punct unic de informare și orientare pentru investitorii în energia regenerabilă.	Implementarea de către Republica Moldova a procedurilor simplificate de acordare a autorizațiilor va accelera dezvoltarea proiectelor de energie regenerabilă, reducând astfel întârzierile birocratice și oferind claritate juridică pentru investitori. Obiectivul este de a simplifica procedurile și de a oferi claritate cu privire la termenele de eliberare a autorizațiilor. Înființarea unei platforme de tip „ghișeu unic” va facilita și mai mult procesul de informare și va ajuta investitorii în obținerea autorizațiilor. Sursa de verificare: A fost instituit un punct unic de informare și de asistență pentru investitori. Platforma online este operațională și accesibilă publicului, oferind investitorilor ghiduri și informații relevante privind procesul de obținere a autorizațiilor. Nivelul de ambiție: Categoria 3

					Republicii Moldova Centrul Național pentru Energie Durabilă		

Pilonul 7: Valori fundamentale

Subdomeniu	Referența nr	Titlul reformei	Măsură nr	Termen de punere în aplicare	Instituția responsabilă	Condiția de plată și linia de referință	Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare măsură
Lupta împotriva corupției	1	Îmbunătățirea eficacității prevenirii și combaterii corupției, inclusiv prin îmbunătățirea cadrului instituțional și legislativ.	1	iunie 2027	Ministerul Justiției, Procuratura Generală	Îmbunătățirea istoricului investigațiilor, urmăririlor penale și hotărârilor definitive eficace și eficiente în materie de corupție, inclusiv în cazurile de corupție la nivel înalt. Definiția statistică a diferitelor categorii de infracțiuni este revizuită și aliniată la standardele internaționale Linia de referință: media 2021-2022-2023: media investigațiilor, a urmăririlor penale și a hotărârilor definitive în cazurile de corupție, inclusiv corupția la nivel înalt, astfel cum sunt raportate în datele platformei electronice. (395 de anchete/an (corupție la nivel înalt și alte tipuri de corupție), 199 de rechizitorii/an (corupție la nivel înalt și alte tipuri de corupție, 158 de hotărâri definitive pe an privind corupția la nivel înalt și alte tipuri de corupție	Este demonstrată o tendință generală pozitivă a bilanțului, care cuprinde anchete, urmăriri penale și hotărâri judecătorești. Definiția statistică a diferitelor categorii de infracțiuni este revizuită pentru a se alinia standardelor internaționale, legislației UE, UNCAC, ONU și CoE. Sursa de verificare: valoare de referință - 2025 date e-platformă. Nivelul de ambiție: Categoria 2
	1	Îmbunătățirea eficacității prevenirii și combaterii corupției, inclusiv prin îmbunătățirea cadrului instituțional și legislativ	2	decembrie 2026	Autoritatea Națională de Integritate	100 % din declarațiile de avere și interese personale sunt depuse electronic în noua versiune e-Integritate), iar declarațiile marcate de sistem cu stegulețe roșii sunt distribuite automat și aleatoriu inspectorilor de integritate din cadrul Autorității Naționale de Integritate . Interoperabilitatea cu alte platforme este asigurată prin MConect. Linia de referință: Lipsește un sistem informațional care să efectueze verificările și distribuirea menționate mai sus în mod automatizat.	Noua versiune a SIA “e-Integritate” dezvoltată în baza cerințelor tehnice și în proces de pilotare. Sistemul verifică automat, în baza criteriilor de risc stabilite, 100% din declarațiile de avere și interese personale depuse. Sistemul identifică și marchează cu stegulețe roșii 100% din declarații care prezintă riscuri. Declarațiile marcate cu stegulețe roșii sunt atribuite aleatoriu de către sistem inspectorilor de integritate. Noua versiune a SIA “e-Integritate” este interoperabil cu următoarele registre naționale, după cum urmează: -Registrul Serviciului Fiscal de Stat; -Registrul de Stat al Vehiculelor; Registrul de Stat al Unităților de Drept; -Registrul de Stat al Populației; -Registrul bunurilor imobile. Sursa de verificare: Raportul de implementare a proiectului Dezvoltarea și implementarea SIA e-Integritate (versiunea nouă).

							Nivelul de ambiție: Categoria 2
	1	Îmbunătățirea eficacității prevenirii și combaterii corupției, inclusiv prin îmbunătățirea cadrului instituțional și legislativ	3	decembrie 2026	Centrul Național Anticorupție	100% din recomandările CNA privind măsurile de atenuare a riscurilor de corupție sunt abordate în proiectele de lege finale de către autorul proiectului de lege. În cazul în care unele dintre recomandări nu sunt acceptate, ar trebui prezentată o justificare scrisă. Linia de referință: În 2020-2024: 76% din recomandările CNA sunt incluse în proiectele legislative finale.	CNA asigură evaluarea ex-ante a riscurilor de corupție pentru proiectele de acte normative. Acesta evaluează riscurile de corupție din proiectele de lege și prezintă, în adresa autorului, un raport de expertiză asupra proiectului de act normativ. Autorul proiectului, este obligat să examineze recomandările înaintate și să decidă cu privire la acceptarea totală sau parțială ori respingerea acestora cu motivarea argumentată în sinteză a deciziei. Sursa de verificare: sinteza proiectului și redacția finală a actului normativ publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nivelul de ambiție: Categoria 2
	1	Îmbunătățirea eficacității prevenirii și combaterii corupției, inclusiv prin îmbunătățirea cadrului instituțional și legislativ	4	decembrie 2026	Centrul Național Anticorupție	95% din recomandările CNA privind evaluarea integrității sunt incluse în planurile locale de integritate ale instituțiilor evaluate și cel puțin 85% din recomandări sunt puse în aplicare. Linia de referință: în 2020-2024, 75% din recomandările de evaluare a integrității sunt puse în aplicare de instituțiile evaluate	CNA este responsabil de testarea integrității instituționale. Acesta constă în evaluarea instituțiilor, identificarea riscurilor de corupție și formularea de recomandări pentru abordarea acestor riscuri și ameliorarea mediului de integritate. CNA prezintă rapoarte anuale publice privind punerea în aplicare a recomandărilor sale. Sursa de verificare: raportul CNA privind recomandările acceptate și puse în aplicare, publicat pe pagina web oficială a CNA. Nivelul de ambiție: Categoria 2
	1	Îmbunătățirea eficacității prevenirii și combaterii corupției, inclusiv prin îmbunătățirea cadrului instituțional și legislativ	5	decembrie 2026	Ministerul Justiției	Prin consolidarea cadrului juridic privind o infrastructură de judecare anticorupție dedicată, MD realizează o reducere cu 40 % a timpului de soluționare a cazurilor de corupție și a cazurilor conexe în comparație cu 2024 și crește rata de soluționare cu 10 % pentru aceste cazuri în comparație cu 2024. Linia de referință: în 2024, timpul de soluționare a cazurilor de corupție în Judecătoria Chișinău a fost de 775,28 zile. Rata de soluționare era de 30,1 %.	Cazurile conexe sunt conflictul de interese, abuzul de serviciu. Abuzul de putere etc. - acestea sunt definite în legislația MD drept infracțiuni legate de corupție. Sursa de verificare: Raportul anual de activitate al Judecătoriei Chișinău, hotărârile CSM privind monitorizarea periodică a cauzelor judiciare Nivelul de ambiție: Categoria 1
Reforma sistemului judiciar și a procuraturii	2	Consolidarea independenței, responsabilității și integrității sistemului de justiție	6	iunie 2026	Ministerul Justiției Consiliul Superior al Magistraturii	Toți membrii colegiile specializate ale Consiliului Superior al Magistraturii sunt numiți urmare exercițiului de vetting. Linia de referință: În aprilie 2025, Colegiul disciplinar de pe lângă Consiliul Superior al Magistraturii avea 5 membri verificați (din 7 membri în total). Colegiul de Selecție și Evaluare a procurorilor a avut 6 membri verificați (din 9 membri în total).	Colegiile specializateale CSM sunt responsabile pentru procedurile disciplinare și procedurile de selecție și evaluare a judecătorilor. Aceștia sunt formați în total din 7 membri, respectiv 9 membri Sursa de verificare: Deciziile/rapoartele Comisiilor de vetting privind evaluarea și hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii/Consiliul Superior al Procurorilor (concurs organizat și candidați selectați). Nivelul de ambiție: Categoria 3

	2	Consolidarea independenței, responsabilității și integrității sistemului de justiție	7	decembrie 2025	Ministerul Justiției	100% dintre judecătorii în funcție ai celor trei Curți de Apel sunt verificați, pentru a fi ulterior confirmați în funcție. Linia de referință: Până în februarie 2025, 1 judecător al Curții de Apel se află în funcție și a fost deja verificat, din totalul de 27 de judecători în funcție care urmează să fie verificați. 18 judecători de la Curtea de Apel Chișinău sunt în curs de verificare și 8 judecători de la celelalte două Curți de Apel.	Procesul de vetting verifică integritatea etică și financiară a judecătorilor și procurorilor de rang înalt din Moldova. Verificarea judecătorilor de la Curțile de Apel urmează prevederile Legii 252/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative. Evaluarea este efectuată de către Comisia de Evaluare a Judecătorilor constituită din membri naționali și internaționali, iar rapoartele de evaluare sunt remise spre examinare Consiliului Superior al Magistraturii. Sursa de verificare: Hotărârile Comisiei de evaluare a judecătorilor și hotărârile CSM (concurs organizat și candidați selectați). Nivelul de ambiție: Categoria 1
	2	Consolidarea independenței, responsabilității și integrității sistemului de justiție	8	iunie 2027	Ministerul Justiției Consiliul Superior al Magistraturii	Cel puțin 50% dintre posturile vacante din Curțile de Apel sunt ocupate cu judecători verificați, iar 18 membri ai Curții Supreme de Justiție sunt numiți dintre candidații verificați. Linia de referință: În aprilie 2025, există 32 de posturi vacante din 40 de posturi pentru Curțile de Apel Nord și Sud și 38 de posturi vacante din 57 de posturi la Curtea de Apel Centru (total: 70 de posturi vacante/97 de posturi). Curtea Supremă de Justiție (CSJ) are 5 membri permanenți verificați, numiți din 20 de membri. astfel 15 posturi sunt vacante.	Ocuparea posturilor vacante la Curtea de Apel și la Curtea Supremă de Justiție va contribui la asigurarea unui acces efectiv la justiție și la îmbunătățirea eficienței instanțelor. Sursa de verificare: Deciziile Comisiei de evaluare și Hotărârile CSM (concurs organizat și candidați selectați). Nivelul de ambiție: Categoria 2
			9	decembrie 2026	Institutul Național de Justiție Ministerul Justiției	Un nou plan strategic pentru Institutul Național al Justiției (INJ) aliniat cu recomandările de evaluare inter pares TAIEX din 2022 este adoptat și o parte semnificativă din acesta este implementată. Linie de referință: Din aprilie 2025, nu există un plan strategic pentru INJ.	INJ este responsabilă de formarea judecătorilor și procurorilor. Este aprobat un nou Plan Strategic privind activitățile Institutului Național al Justiției, care asigură o funcționare îmbunătățită a acestuia, inclusiv alinierea la recomandările TAIEX Peer Review. Comisia Europeană este consultată cu privire la elaborarea Planului Strategic. Surse de verificare: Rapoartele incluse pe pagina oficială a Institutului Național al Justiției, Raportul de evaluare inter pares TAIEX 2022, legislația secundară a Ministerului Justiției, Monitorul Oficial al Republicii Moldova (după caz). Nivelul de ambiție: Categoria 3
Reforma sistemului judiciar și a procuraturii	3	Construirea în continuare a unei administrații mai eficiente, moderne, digitale și ușor de manevrat a	10	decembrie 2027	Ministerul Justiției Agenția Digitalizare în Justiție și Administrare	Pentru a crește transparența și eficiența sectorului justiției, Soluția informatică e-Dosar judiciar (SI e-DJ)” este operațională în toate instanțele de prim grad de jurisdicție și cel puțin 15% din toate cazurile sunt prezentate și prelucrate prin intermediul acestei aplicații. Programul Integrat de Gestionare a Dosarelor (PIGD) este operațional, acoperind 100 % din toate	Soluția informatică e-Dosar judiciar” (SI e-DJ) este utilizat pentru crearea și gestionarea dosarelor judiciare electronice, accesul fiind acordat participanților la proces. Cel puțin 15 % din totalul cauzelor (penale, civile, contravenționale) sunt introduse și prelucrate prin intermediul aplicației aplicației E-file. PIGD este o aplicație pentru documentarea, înregistrarea și controlul automat al activității de gestionare electronică a dosarelor și a altor

		sectorului justiției			Judecătoreas că	cauzele, toate datele fiind accesibile în format electronic și conexiunea cu 7 sisteme informatice este asigurată. Linia de referință: Soluția informatică e-Dosar judiciar” (SI e-DJ) se află în proces de pilotare în toate instanțelor judecătorești, dar acoperirea este de 0,4 % din toate cazurile. PIGD este aplicat din 2009 în toate instanțele, dar se află încă într-un stadiu de pilotare, deoarece nu a fost implementat.	materiale procedurale emise de instanțe. Acesta este conectat la 7 sisteme informatice naționale pentru a asigura un schimb fluid de date. Interoperabilitatea între sisteme este aplicată la toate etapele de examinare a cauzelor. Sursa de verificare: Rapoarte ale Agenției Digitalizare în Justiție și Administrare Judecătorească, rapoarte statistice ale PIGD și soluția E-Court File. Poate fi verificată, de asemenea, prin intermediul unui extras sau al verificărilor la fața locului. Nivelul de ambiție: Categoria 3
Reforma sistemului judiciar și a procuratur ii	3	Construirea în continuare a unei administrații mai eficiente, moderne, digitale și ușor de manevrat a sectorului justiției	1 1	decembrie 2027	Consiliul Superior al Magistraturii	Reducerea cu 30 % a timpului de soluționare a cauzelor administrative în instanțele de fond față de 2023. Creșterea ratei de soluționare la 110% pentru cauzele civile și comerciale și la 100% pentru cauzele administrative în instanțele de fond și de apel. Linia de referință: conform raportului CEPEJ 2024, date 2023: Timpul de soluționare a cauzelor administrative în instanțele de fond în 2023: 544 de zile. Rata de soluționare a cauzelor civile și comerciale: 98 % (prima instanță) și 96 % (a doua instanță) în 2023. Rata de soluționare a cauzelor administrative: 76% (prima instanță) și 96% (a doua instanță) în 2023.	Timpul de soluționare compară numărul de cazuri soluționate în timpul perioadei observate și numărul de cazuri nesoluționate la sfârșitul perioadei observate. 365 este împărțit la numărul de cazuri soluționate împărțit la numărul de cazuri nesoluționate la sfârșit, pentru a putea fi exprimat în zile. Raportul măsoară cât timp este necesar pentru ca un tip de cazuri să fie soluționate. Rata de soluționare este raportul dintre cazurile noi și cazurile soluționate într-o anumită perioadă, exprimat în procente. Sursa de verificare: Tabloul de bord al justiției. Nivelul de ambiție: Categoria 1
Investigații privind combatere a spălării banilor și a criminalit ății financiare	4	Crearea unor condiții de concurență echitabile pentru întreprinderi prin combaterea criminalității economice și a spălării banilor	1 2	decembrie 2025	Agenția Servicii Publice	Un registru central al beneficiarilor efectivi (BE) este pe deplin operațional și actualizat, asigurând un acces transparent pentru autoritățile competente, UIF și entitățile obligate; iar sancțiunile pentru nerespectarea obligațiilor BE sunt aplicate, după caz. 90% dintre întreprinderile active au depus declarația de BE. Acces acordat (i) tuturor autorităților competente și UIF, (ii) entităților obligate în cadrul CDD și (iii) oricărei persoane/organizații care poate demonstra un interes legitim. Linia de referință: Până în decembrie 2024, aproximativ 75% din persoanele juridice active au declarat BE și 88% din marii contribuabili au declarat BE. Au fost înregistrate 164.905 persoane juridice cu scop lucrativ, iar 83978 au depus deja declarația de BE. Începând cu decembrie 2024, peste 43 000 de companii nu au flux de numerar.	Entitățile active sunt persoanele juridice care înregistrează activități lucrative. Companiile inactive vor fi considerate cele fără activitate și fără flux de numerar pentru mai mult de un an. Acces acordat unui număr de 18 autorități publice competente și entități raportoare și unui număr de 18 entități private și neguvernamentale (instituții financiare, mass-media de investigare) în conformitate cu Legea 308/2017 privind combaterea spălării banilor. Sursa de verificare: Registrul de Stat al Unităților de Drept (RSUD) Nivelul de ambiție: Categoria 3
Investigații privind combatere	4	Crearea unor condiții de concurență	1 3	decembrie 2026	Serviciul Prevenirea și	Un sistem național de certificare în domeniul combaterii spălării banilor este instituit și operațional, cu cel puțin	Centrul de instruire în domeniul combaterii spălării banilor oferă certificare pentru o perioadă de 3 ani pentru cel puțin 500 de profesioniști. Procesul de certificare în domeniul combaterii spălării

a spălării banilor și a criminalității financiare		echitabile pentru întreprinderi prin combaterea criminalității economice și a spălării banilor			Combaterea Spălării Banilor	500 de profesioniști în domeniul combaterii spălării banilor certificați. Linia de referință: Nu există un sistem național de certificare în domeniul combaterii spălării banilor.	banilor respectă standardele FATF, iar profesioniștii certificați în domeniul combaterii spălării banilor își reînnoiesc certificarea la fiecare 3 ani. Instruirea în domeniul combaterii spălării banilor include detectarea fraudei financiare în cadrul proiectelor finanțate de UE. Sursa de verificare: Rapoartele anuale ale UIF pe pagina web oficială. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Investigații privind combaterea a spălării banilor și a criminalității financiare	4	Crearea unor condiții de concurență echitabile pentru întreprinderi prin combaterea criminalității economice și a spălării banilor	1 4	decembrie 2026	Ministerul Justiției (ADJAJ), Ministerul Afacerilor Interne, Procuratura Generală, Centrul Național Anticorupție, Serviciul Fiscal de Stat și Serviciul Vamal, Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor (Unitatea de Informații Financiare a Republicii Moldova)	Îmbunătățirea istoricului în ceea ce privește investigațiile, punerea sub învinuire, hotărârile judecătorești și condamnările pentru spălare de bani (inclusiv pe componența de infracțiuni separată de spălarea banilor). Linia de referință: Investigații: 24 (2021-2023) Puneri sub învinuire: 13,5 (2021-2022) Hotărâri judecătorești definitive: 6 (2021-2023) Condamnări definitive: 2 (2021-2022) 2023: Investigații: 33 - Puneri sub învinuire: N/A - Hotărâri judecătorești definitive: 14 - Condamnări definitive: N/A 2022: Investigații: 18 - Puneri sub învinuire: 14 Hotărâri judecătorești definitive: 1 - Condamnări definitive: 1 2021: Investigații: 22 - Puneri sub învinuire: 13 - Hotărâri judecătorești definitive: 3 - Condamnări definitive: 3	Numărul mediu de investigații și de hotărâri judecătorești definitive pentru cazurile de spălare a banilor este îmbunătățit în comparație cu media între 2021-2023. Sursa de verificare: Platforma electronică Nivelul de ambiție: Categoria 2
Drepturile fundamentale	5	Nivelul violenței împotriva femeilor și violenței în familie este redus, iar accesul la justiție și la	1 5	decembrie 2027	Ministerul Muncii și Protecției Sociale Agencia Națională pentru Prevenirea și	Pentru a aborda violența împotriva femeilor și violența în familie, cât și traficul de persoane, este operaționalizată de către Agenția Națională pentru Prevenirea și Combaterea Violenței împotriva Femeilor și Violenței în Familie o bază de date centralizată cu ghișeu unic privind cazurile de violență împotriva femeilor și violența în familie, în timp ce rețeaua de adăposturi pentru victimele violenței în familie și traficului de ființe umane este extinsă pentru a atinge un total de 260 de locuri destinate acestora.	Baza de date centralizată privind violența împotriva femeilor și violența în familie este creată și operațională. Rețeaua de adăposturi pentru victimele violenței în familie este extinsă pentru a ajunge la un total cumulativ de 260 de locuri destinate acestora, în conformitate cu cerințele Convenției de la Istanbul și ale Directivei (UE) 2024/1385 privind combaterea efectivă a violenței împotriva femeilor și a violenței domestice. Locuri suplimentare sunt stabilite prin crearea de noi facilități în clădirile publice reamenajate. Adăposturile pentru victimele violenței împotriva femeilor și violența în familie oferă servicii de

		servicii pentru victime este ameliorat			Combaterea Violenței împotriva Femeilor și Violenței în Familie	Linia de referință: În decembrie 2024, nu există o bază de date centralizată cu ghișeu unic privind violența împotriva femeilor și violenței în familie, în timp ce existau 182 de locuri în adăposturi pentru victime. Până în decembrie 2025, se preconizează că vor exista 207 locuri existente și operaționale ca parte a activității Guvernului Republicii Moldova cu partenerii de dezvoltare în afara Planului de Creștere.	sprijin integrate și specializate, inclusiv servicii de cazare temporară, asistență medicală, asistență juridică, psihologică, programe de abilitare economică pentru victimele violenței împotriva femeilor și violenței în familie. Standardele minime de calitate includ facilități sigure și securizate cu săli de consultații private, zone de dormit, spații adaptate copiilor, caracteristici de accesibilitate pentru persoanele cu dizabilități. Sursa de verificare: Documente de la Agenția Națională pentru Prevenirea și Combaterea Violenței împotriva Femeilor și Violenței în Familie care confirmă înființarea și operaționalizarea bazei de date centralizate privind violența împotriva femeilor și violența în familie. Rapoarte periodice generate de baza de date privind violența împotriva femeilor și violența în familie care prezintă intrările de date, utilizarea sistemului și parametrii de performanță. Rapoarte din partea Ministerului Muncii și Protecției Sociale, care confirmă înființarea, capacitatea (numărul de locuri suplimentare) și starea operațională a noilor adăposturi împotriva violenței în familie, inclusiv numărul de beneficiari și tipurile de servicii furnizate. Raportul GREVIO, dacă este disponibil. Nivelul de ambiție: Categoria 3
Gestionarea frontierelor	6	Consolidarea gestionării integrate a frontierei de stat	16	decembrie 2027	Ministerul Afacerilor Interne	Sistemul de control al frontierei este consolidat în conformitate cu standardele UE, în special prin consolidarea controalelor de linia a doua la punctele de trecere a frontierei deschise traficului internațional. Capacitățile de monitorizare a frontierelor sunt îmbunătățite, inclusiv prin intermediul capacităților de control biometric, precum și al sistemelor de monitorizare fixe și mobile. Linia de referință: Până în decembrie 2024, MD avea 0% controale de linia a doua efectuate în conformitate cu standardele UE; capacități de control biometric - 0%; sisteme fixe de supraveghere - 13 sisteme; sisteme mobile de supraveghere - 9 sisteme.	100% din punctele de trecere a frontierei deschise traficului internațional sunt dotate cu echipamentul necesar pentru controalele de linia întâi și a doua, în conformitate cu standardele UE. Republica Moldova mărește capacitățile biometrice și numărul de sisteme de supraveghere fixe și mobile. Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Afacerilor Interne, rapoartele Poliției de Frontieră. Nivelul de ambiție: Categoria 3
Alinierea politicii privind vizele	7	Alinierea cerințelor privind vizele la standardele UE	17	decembrie 2027	Ministerul Afacerilor Externe/ Ministerul Afacerilor Interne	Alinierea la Regulamentul 2018/1806 al UE pentru cel puțin trei țări care au obligația de a deține viză pentru UE. Linia de referință: În decembrie 2024, politica în materie de vize a Moldovei nu este aliniată la cea a UE.	Republica Moldova se aliniază în continuare la Regulamentul UE 2018/1806 cu cel puțin trei țări care au obligația de a deține viză pentru UE. Sursa de verificare: Ministerul Afacerilor Externe, aspecte consulare Nivelul de ambiție: Categoria 3

Lupta împotriva criminalității organizate	8	Recuperarea și gestionarea activelor	1 8	decembrie 2026	Centrul Național Anticorupție Ministerul Justiției	Este introdus un mecanism de utilizare a bunurilor confiscate în scopuri sociale sau în interes public și un mecanism de confiscare civilă. 20% din bunurile infracționale recuperate în anul precedent sunt reutilizate în scopuri sociale sau în interes public. Linia de referință: 0% din bunurile infracționale confiscate sunt reutilizate în scopuri sociale sau în interes public.	Mecanismul de utilizare a bunurilor confiscate în scopuri sociale sau în interes public, precum și mecanismul de confiscare civilă sunt aprobate și introduse în legislația Republicii Moldova. 20% din bunurile infracționale recuperate în anii precedenți sunt utilizate în scopuri sociale sau în interes public. Sursa de verificare: Raportul anual de activitate al Centrului Național Anticorupție, care va fi disponibil și pe pagina web oficială. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Lupta împotriva criminalității organizate	8	Recuperarea și gestionarea activelor	1 9	decembrie 2026	Centrul Național Anticorupție, Procuratura Generală	Creșterea valorii totale a sechestrelor aplicate asupra bunurilor infracționale și confiscarea în comparație cu media ultimilor 3 ani. Crește ratei investigațiilor financiare paralele în cauze penale privind generarea de bunuri infracționale. Linia de referință: Media ultimilor trei ani: 2021-23, Sechestru/înghețarea: 44,135,755 EUR; Confiscare: 3,944,853 EUR, date colectate din platforma electronică. Raportul investigațiilor financiare paralele în 2024: 0,1 % din numărul total de cauze (262/2784 cauze penale). Valorile bunurilor infracționale sechestrate/confiscate: 2023: Sechestre: 98,256,469 EUR - Confiscate: 8,890,219 EUR. 2022: Sechestre: 7,682,760 EUR - Confiscate: 568,967 EUR 2021: Sechestre: 26,468,036 EUR - Confiscate: 2,375,374 EUR Medie: Sechestre/înghețate : 44.135.755 EUR - Confiscate: 3,944,853 EUR	Un bilanț pozitiv în ceea ce privește numărul și valoarea sechestrelor aplicate în urma desfășurării investigațiilor financiare paralele, precum și a confiscării bunurilor infracționale identificate, în comparație cu media ultimilor trei ani: 2021-2023. Creșterea ratei și a raportului investigațiilor financiare paralele în cauzele penale generatoare de bunuri infracționale, pornite și desfășurate de organele de urmărire penală și procurori. Sursă de verificare: Date statistice de la COM conduse de platforma electronică. Nivelul de ambiție: Categoria 2
Lupta împotriva criminalității organizate	8	Recuperarea și gestionarea activelor	2 0	decembrie 2025	Centrul Național Anticorupție, Procuratura Generală, Serviciul Fiscal de Stat, Consiliul Superior al Magistraturii, Uniunea Națională a Executorilor Judecătorești, Ministerul	Registrul Bunurilor Infracționale Indisponibilizate este complet operațional și conține date relevante, fiind capabil să genere și să disemineze statistici și rapoarte semnificative privind bunurile infracționale indisponibilizate. Linia de referință: În 2024, registrul bunurilor infracționale indisponibilizate a fost lansat oficial, dar nu a fost completat operațional; nu era interconectat funcțional cu autoritățile publice implicate în recuperarea bunurilor infracționale. Datele completate cu privire la bunurile infracționale indisponibilizate nu sunt diseminate, stocate și raportate.	100% din bunurile sechestrate/înghețate și confiscate sunt înregistrate în sistemul informațional, informațiile relevante fiind accesibile tuturor utilizatorilor autorizați. Este operațional modulul de generare a datelor statistice privind numărul și valoarea sechestrelor aplicate, valoarea și cantitatea bunurilor infracționale confiscate, numărul de cereri formulate/executate peste hotarele țării cu privire la sechestru, confiscare, partajare și repatriere, precum și informații privind bunurile infracționale confiscate utilizate în scopuri sociale sau în interes public. Registrul urmează să fie completat cu informații. Accesul urmează să fie oferit tuturor organelor de drept implicate în recuperarea bunurilor infracționale. Sursa de verificare: Raportul anual de activitate al Centrului Național Anticorupție

					Afacerilor Interne, Serviciul Vamal		Nivelul de ambiție: Categoria 2
Lupta împotriva criminalității organizate	9	Lupta cu criminalitatea organizată	2 1	decembrie 2027	Ministerul Afacerilor Interne, Procuratura Generală, Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor	Îmbunătățirea istoricului de investigații, urmăriri penale și condamnări eficiente și eficiente în cazurile de criminalitate gravă și organizată Linia de referință: cifra medie pentru 2022-24 privind media investigațiilor, urmăririlor penale și hotărârilor definitive în cazurile de criminalitate gravă și organizată, astfel cum sunt raportate în datele platformei electronice.	Se observă o tendință generală pozitivă a bilanțului, care cuprinde investigații, urmăriri penale și hotărâri judecătorești. Infrațiunile grave sunt spălarea banilor, criminalitatea cibernetică, producția și traficul de droguri, infracțiunile legate de armele de foc, terorismul, traficul de ființe umane și introducerea ilegală de persoane. Sursa de verificare: date privind valoarea de referință a platformei electronice Nivelul de ambiție: Categoria 1
Statistică	10	Extinderea producției și diseminării de statistici oficiale în conformitate cu cerințele UE	2 2	decembrie 2027	Biroul Național de Statistică	Biroul Național de Statistică produce și diseminează pe pagina sa web principalii indicatori macroeconomici în conformitate cu SEC 2010, precum și indicele armonizat al prețurilor de consum (IAPC) și datele colectate în cadrul Programului european de comparare. Linia de referință: În decembrie 2024, producția limitată de date, diseminarea pe pagina web a BNS și transmiterea către Eurostat a indicatorilor macroeconomici aliniați la UE, a IAPC și a datelor din cadrul Programului european de comparare.	Producția și diseminarea pe pagina web oficială a BNS a principalelor agregate ale conturilor naționale (cel puțin 5 tabele cu date) aliniate la SEC 2010 este sporită. Coerența datelor agregate ale principalelor conturi naționale cu SEC 2010 este îmbunătățită. Indicele armonizat al prețurilor de consum (IAPC) este produs și diseminat pe pagina web oficială a BNS Colectarea datelor este realizată de BNS în cadrul Programului european de comparare pentru cel puțin 11 anchete statistice. Sursa de verificare: Pagina web oficială a BNS; raportul BNS privind alinierea la UE Nivelul de ambiție: Categoria 3
Statistică	10	Extinderea producției și diseminării de statistici oficiale în conformitate cu cerințele UE	2 3	decembrie 2026	Biroul Național de Statistică	Biroul Național de Statistică prelucrează și diseminează datele Recensământului Populației și Locuințelor din 2024 în funcție de caracteristicile recensământului și de dezagregările acestora pentru a asigura comparabilitatea cu statele membre ale UE. Linia de referință: În decembrie 2024, rezultatele recensământului nu au fost diseminate.	Rezultatele finale ale Recensământului Populației și Locuințelor 2024 sunt diseminate pe pagina web oficială a BNS în două etape, în conformitate cu programul de diseminare (pe 35 tematici și dezagregarea acestora în conformitate cu Regulamentul UE nr. 2017/543). Baza de date geospațială statistică este creată și devine funcțională pe baza Recensământului Populației și Locuințelor din 2024. Datele privind tematicile selectate (cel puțin 6 în conformitate cu anexa I la Regulamentul (UE) nr. 2018/1799) și dezagregările acestora din rezultatele Recensământului Populației și Locuințelor

							din 2024, geocodate la nivel de griduri de 1 km², sunt diseminate pe pagina web oficială a BNS. Sursa de verificare: Pagina web oficială a BNS, raportul BNS privind alinierea la UE Nivelul de ambiție: Categoria 3
Statistică	10	Extinderea producției și diseminării de statistici oficiale în conformitate cu cerințele UE	24	iunie 2027	Biroul Național de Statistică	Moldova aprobă hotărârea de Guvern cu privire la organizarea recensământului general agricol în conformitate cu cerințele UE. Linia de referință: Nu este aprobată o hotărâre de Guvern cu privire la efectuarea recensământului general agricol.	Hotărârea de Guvern cu privire la organizarea recensământului general agricol care va avea loc în runda 2030 este aprobată. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Nivelul de ambiție: Categoria 3

Reform Agenda
under the Republic of Moldova`s Growth Plan
for the years 2025-2027

TABLE OF CONTENTS

<u>1</u>	<u>MAIN CHALLENGES</u>	<u>9</u>
	ECONOMIC COMPETITIVENESS / PRIVATE SECTOR DEVELOPMENT	10
	CONNECTIVITY AND DIGITAL INFRASTRUCTURE	13
	ECONOMIC GOVERNANCE	15
	SOCIAL CAPITAL	17
	GREEN TRANSITION AND NATURAL CAPITAL	20
	ENERGY SECURITY AND EFFICIENCY	22
	FUNDAMENTALS	24
	IMPACT	25
<u>2</u>	<u>OBJECTIVES OF THE REFORM AGENDA</u>	<u>27</u>
<u>3</u>	<u>CONSISTENCY WITH THE OVERALL POLICY FRAMEWORK</u>	<u>28</u>
<u>4</u>	<u>KEY POLICY PRIORITIES</u>	<u>37</u>
	4.1 FUNDAMENTAL SECTORS	37
	4.2 DIGITAL TRANSFORMATION AND DIGITAL SECURITY ISSUES	37
	4.3 EDUCATION, TRAINING, EMPLOYMENT AND SOCIAL OBJECTIVES	38
	4.4 'DO NO SIGNIFICANT HARM' PRINCIPLE	38
<u>5</u>	<u>MAINSTREAMING</u>	<u>39</u>
<u>1.</u>	<u>POLICY AREA 1: ECONOMIC COMPETITIVENESS / PRIVATE SECTOR DEVELOPMENT</u>	<u>40</u>
	SUB-AREA 1.1: BUSINESS ENVIRONMENT	40
	SUB-AREA 1.2: BUSINESS SECTOR COMPETITIVENESS	41
	SUB-AREA 1.3: ACCESS TO FINANCE AND CAPITAL MARKET DEVELOPMENT	45
	SUB-AREA 1.4: TRADE AND INVESTMENT PROMOTION	46
	SUB-AREA 1.5: COMPETITION / STATE AID	47
	SUB-AREA 1.6: SPS	48
	SUB-AREA 1.7: AGRICULTURE	49
	SUB-AREA 1.8: RURAL DEVELOPMENT	51
	SUB-AREA 1.9: TOURISM	52
	SUB-AREA 1.10: RESEARCH AND INNOVATION	53
<u>2.</u>	<u>POLICY AREA 2: CONNECTIVITY AND DIGITAL INFRASTRUCTURE</u>	<u>54</u>
	SUB-AREA 2.1: TRANSPORT CONNECTIVITY	54
	SUB-AREA 2.2: SPATIAL DEVELOPMENT	57

SUB-AREA 2.3: DIGITAL	58
3. POLICY AREA 3: ECONOMIC GOVERNANCE	59
SUB-AREA 3.1: PUBLIC FINANCE MANAGEMENT	60
SUB-AREA 3.2: SOE REFORM	71
SUB-AREA 3.3: PUBLIC ADMINISTRATION REFORM	73
4. POLICY AREA 4: SOCIAL CAPITAL	78
SUB-AREA 4.1: EDUCATION	78
SUB-AREA 4.2: SOCIAL PROTECTION	82
SUB-AREA 4.3: EMPLOYMENT AND LABOUR MARKETS	83
SUB-AREA 4.4: HEALTH	85
5. POLICY AREA 5: GREEN TRANSITION AND NATURAL CAPITAL	88
SUB-AREA 5.1: ENVIRONMENT PROTECTION AND CLIMATE ACTIONS	89
6. POLICY AREA 6: ENERGY	95
SUB-AREA 6.1.: ELECTRICITY MARKET	96
SUB-AREA 6.2: GAS MARKET	97
SUB-AREA 6.3: ENERGY SECURITY	98
SUB-AREA 6.4: ENERGY EFFICIENCY	100
SUB-AREA 6.5: RENEWABLE ENERGY SOURCES	101
7. POLICY AREA 7: FUNDAMENTALS	102
SUB-AREA 7.1: FIGHT AGAINST CORRUPTION	102
SUB-AREA 7.2: JUDICIARY AND PROSECUTORIAL SYSTEM REFORM	104
SUB-AREA 7.3: ANTI MONEY LAUNDERING AND FINANCIAL CRIME INVESTIGATIONS	106
SUB-AREA 7.4: FUNDAMENTAL RIGHTS	107
SUB-AREA 7.5: VISA POLICY ALIGNMENT	109
SUB-AREA 7.6: FIGHT AGAINST ORGANISED CRIME	110
SUB-AREA 7.7: STATISTICS	112
6 GENERAL CONDITIONS FOR PAYMENTS	113
8.MONITORING, REPORTING, EVALUATION	118
9. CONTROL AND AUDIT	119
10. COMMUNICATION	120
ANNEX 1: MEASURES AND PAYMENT CONDITIONS BY POLICY AREAS	123

LIST OF FIGURES

FIGURE 1. ANNUAL GROWTH RATES OF EFFECTIVE AND POTENTIAL OUTPUT OF MOLDOVA (% , YOY)	9
FIGURE 2. MOLDOVA’S INCOME PER CAPITA VERSUS PEERS (2021 PPP USD)	10
FIGURE 3. DOMESTIC CREDIT TO PRIVATE SECTOR OF MOLDOVA VS PEERS (% OF GDP)	11
FIGURE 4. EXPORTS OF GOODS AND SERVICES OF MOLDOVA VS PEERS (% OF GDP)	12
FIGURE 5. SCORE OF MOLDOVA AND COMPARATOR COUNTRIES IN THE LOGISTICS PERFORMANCE INDEX, 2023 (0 – VERY LOW, 5 – VERY HIGH)	13
FIGURE 6. GOVERNMENT EFFECTIVENESS IN MOLDOVA VS PEERS (PERCENTILE RANK).	15
FIGURE 7. GROSS FIXED CAPITAL FORMATION IN MOLDOVA VS PEERS (% OF GDP)	16
FIGURE 8. EDUCATION QUALITY IN MOLDOVA VS PEERS	18
FIGURE 9. SOCIAL PROTECTION SPENDING IN MOLDOVA VS PEERS (% OF GDP, 2022)	18
FIGURE 10. LABOUR FORCE PARTICIPATION IN MOLDOVA VS PEERS (ACCORDING TO THE 19TH ICLS DEFINITION)	19
FIGURE 11. SHARE OF ENERGY FROM RENEWABLE SOURCES IN ELECTRICITY IN MOLDOVA VERSUS PEERS (%)	22
FIGURE 12. POTENTIAL EVOLUTION OF GDP PER CAPITA (2021 PPP USD) FOLLOWING THE IMPLEMENTATION OF THE REFORM AGENDA	26

LIST OF TABLES

TABLE 1. SOCIAL PROTECTION SPENDING IN MOLDOVA VS PEERS	24
TABLE 2. DISTRIBUTION OF REFORMS PER POLICY AREAS	25
TABLE 3. CONSISTENCY BETWEEN THE JOINT POLICY GUIDANCE RECOMMENDATIONS AND THE REFORM AGENDA	28
TABLE 4. CONSISTENCY BETWEEN THE NATIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT STRATEGY AND THE REFORM AGENDA	29
TABLE 5. CONSISTENCY BETWEEN THE IMPLICIT ERP 2025-2027 POLICY OBJECTIVES AND THE REFORM AGENDA	31
TABLE 6. CONSISTENCY BETWEEN THE ASSOCIATION AGREEMENT AND THE REFORM AGENDA	33
TABLE 7. CONSISTENCY BETWEEN THE NATIONAL INTEGRATED PLAN FOR ENERGY AND CLIMATE AND THE REFORM AGENDA	35
TABLE 8. SCHEDULE OF THE GOVERNMENT REPORTING ON THE IMPLEMENTATION OF THE REFORM AGENDA	115

LIST OF ACRONYMS

AIPA – (Romanian abbreviation) Agency for Intervention and Payments in Agriculture

AKIS - Agricultural Knowledge and Innovation System

ALMP - Active Labor Market Policies

AMIS - Agriculture Market Information System

AML – anti-money laundering

ANACEC – (Romanian abbreviation) National Agency for Quality Assurance in Education and Research

ANI – (Romanian abbreviation) National Integrity Agency

ANRE – (Romanian abbreviation) National Energy Regulatory Agency

APO - Anti-Corruption Prosecutor's Office

AR – animals register

CAP – Common Agricultural Policy

CERT - Computer Emergency Response Team

CFM - (Romanian abbreviation) Moldovan Railway

CFSP - Common Foreign and Security Policy

CHU - Central Harmonization Unit

CIPS – (Romanian abbreviation) – Inter-ministerial Committee for Strategic Planning

CNAM – (Romanian abbreviation) National Company for Mandatory Health Insurance

CPAA - central public administration authorities

CTF - counter-terrorism financing

DAM – day-ahead market

DNSH – “Do-no-significant-harm”

EBGL - Electricity Balancing Guidelines

ECS- Energy Community Secretariat

EDE – Emerging and Developing Europe

ELL - Environmental Reference Laboratory

EnC – Energy Community

ENTSO-E - European Network of Transmission System Operators for Electricity

EQAR- European Quality Assurance Register for Higher Education

ERP - Economic Reform Program

EU – European Union

EUDI - EU Digital Identity

EUR – Euro currency

FSDN - Farm Sustainable Data Network

GAEC - Good Agricultural and Environmental Conditions

GD – governmental decision

GDP – Gross Domestic Product

GHG – Greenhouse Gases

GO – guarantees of origin

HER - Electronic Health Record system

HRMIS - human resource management information system

IACS - Integrated Administration and Control System

ICT – Information and Communication Technologies

IDM – intra-day market

ILO – International Labor Organization

IPARD - Instrument for Pre-Accession for Agriculture and Rural Development

ITS - Intelligent Transport Systems

LAGs - Local Action Groups

LPAA -local public administration authorities

LPIS - Land Parcel Identification System

M&E – monitoring and evaluation

MAIA – (Romanian abbreviation) Ministry of Agriculture and Food Industry

MIP - Multifunctional Industrial Platforms

NAC - National Anticorruption Center

NASO - National Adherence Support Organization

NBM – National Bank of Moldova

NCSE - National Centre for Sustainable Energy

NCTS - New Computerized Transit System

NEDS – National Economic Development Strategy

NEET – Not in Employment, Education or Training youth

NIPEC - National Integrated Plan for Energy and Climate

ODA – (Romanian abbreviation) Organization for Development of Entrepreneurship

PIFC - public internal financial control

PSPs - payment service providers

R&D – Research and Development

REEF - Residential Energy Efficiency Fund

RPFCS - Register of Public Functions and Civil Servants

SCIs- Sites of Community Importance

SCSD - Single Central Securities Depository

SEPA - Single Euro Payments Area

SME – Small and Medium Enterprises

SMRs - Statutory Management Requirements

SOE – State-Owned Enterprise

SPAs - Special Protection Areas

STEAM - science, technology, engineering, art and math

TSO - transmission system operator

UNIDO - United Nations Industrial Development Organization

USD – USD dollar

VASPs - virtual asset service providers

VAT - Value-added Tax

VET – vocational education and training

WHO – World Health Organization

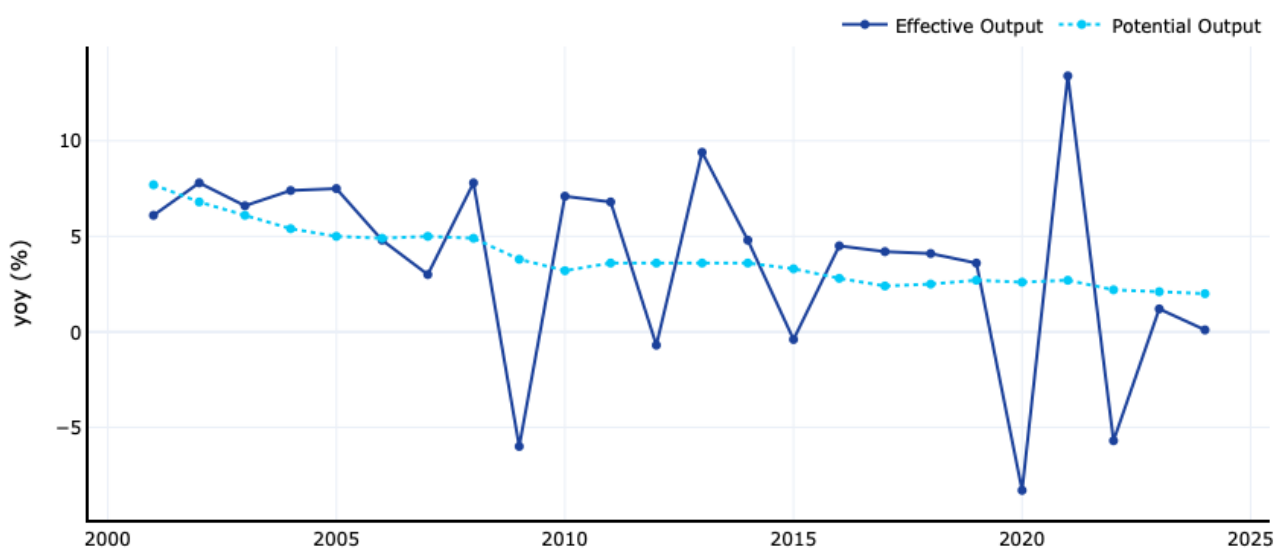
PART 1: OBJECTIVES AND COHERENCE OF THE REFORM AGENDA

1 MAIN CHALLENGES

Context

Since the early 2000s, the Republic of Moldova has witnessed significant economic developments. After enduring a decade-long transformational recession in the 1990s, the Moldovan economy began to recover in 2000. By 2010, it had boomed, with an average GDP growth rate of around 5% per year. However, more recently, its economic growth rates have slowed in both actual and potential terms (see Figure 1). Reflecting the repercussions of the 2009-2010 financial crisis, the GDP growth rate decreased to an average of 4.0% during the period from 2011 to 2020. Following a series of compounded shocks caused by the energy crises, the COVID-19 pandemic, and the aggression of the Russian Federation against Ukraine, the average annual growth of the Moldovan economy has struggled to recover to pre-pandemic levels.

FIGURE 1. ANNUAL GROWTH RATES OF EFFECTIVE AND POTENTIAL OUTPUT OF MOLDOVA (% , Y-O-Y)

Source: Calculated by authors based on data from the National Bureau of Statistics of the Republic of Moldova.

Labour migration and the remittances associated with Moldovan labour migrants have been significant drivers of growth, although the role of remittances is gradually diminishing as domestic output grows and citizens diversify their income sources away from remittances. The share of net remittances to GDP has decreased from a historical peak of 22% in 2013 to 8% in 2023-2024. As the importance of remittances in funding domestic consumption diminishes, the net macroeconomic effect of migration turns increasingly more negative because the labour supply is constrained.

Among the most noticeable structural changes in recent decades, Moldova has effectively shifted from an agriculture-based economy to a more diversified economic foundation. While in 2001, the agricultural sector contributed nearly 25% to GDP, in 2024 it is estimated to account for only 10% of GDP. Nevertheless, agriculture remains a vital growth sector in rural areas. The industrial sector comprises around 14% of GDP, with assembly services on externally-provided inputs representing a significant portion of output. Market-based services account for approximately 58% of GDP, with the remaining 18% attributed to public services. The emergence of the ICT sector has been a particularly noteworthy development, now contributing about 7-8% to GDP.

Significant shifts have also occurred concerning trade structures. In the early 2000s, agricultural and food products represented more than 70% of Moldovan exports, primarily directed towards the Russian Federation. Over the past two decades, Moldovan exports have diversified beyond traditional goods and markets. In 2023, goods exports were structurally more balanced, with agrifood accounting for 46%, followed by machinery (18%), mineral products (12%), and textiles (9%). Currently, 65% of Moldovan goods exports reach EU markets, while nearly half of goods imports originate from the EU. Services have emerged as a key engine of growth for Moldovan exports, valued at USD 2.4 billion, representing about 42% of total exports in 2023.

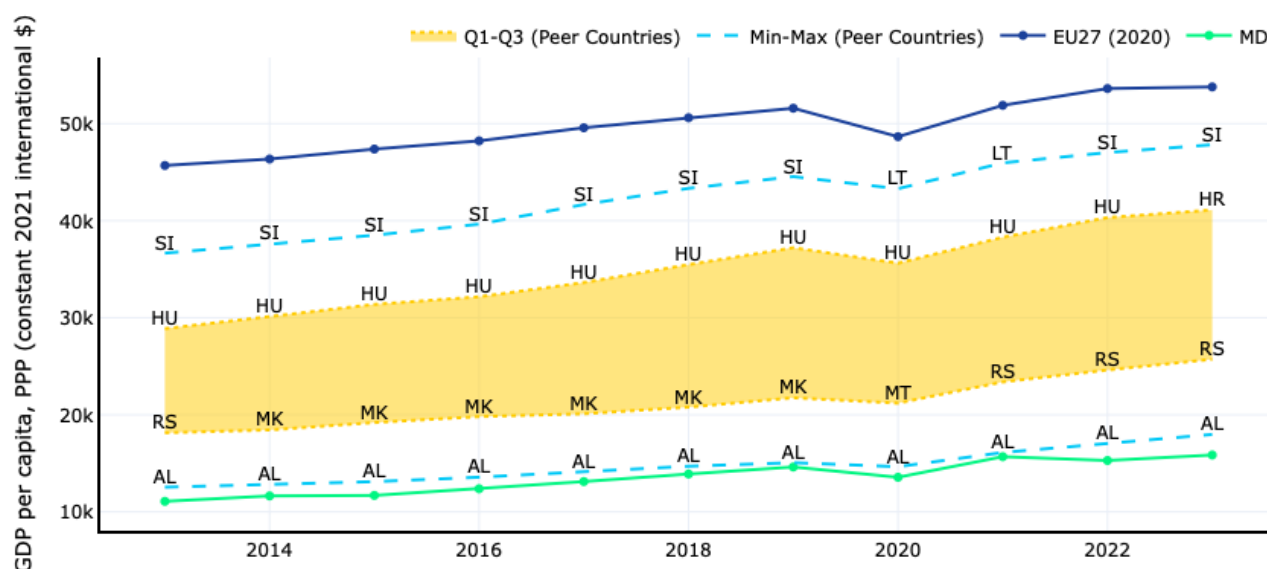
Reflecting these structural changes and similar to other EU peers, Moldovan economic activity has increasingly concentrated in its capital city – Chişinău. With over 63% of national GDP, the Chişinău metropolitan area offers significant economies of scale and is now the primary hub for trade, services, and manufacturing industries. However, this geographic concentration of growth has also intensified existing regional income disparities and prompted ongoing

rural-to-urban migration, further compounding the development challenges that rural communities and peripheral regions have historically faced.

Insufficient social inclusiveness in economic growth remains a significant concern. Large geographic and social groups continue to be marginalised concerning economic development, as evidenced by a very low employment rate of only 40%. Nearly 25% of youths aged 15-34 are neither employed nor engaged in education or training (NEET youth). While labour force participation has been positively trending since 2021, the low level of economic participation reflects barriers to entering and re-entering the labour market (particularly for women), a mismatch between the skills demanded and those supplied, alongside low geographical and inter-sector mobility of the workforce.

One of Moldova's fundamental aspirations is to achieve convergence of its living standards with those of the EU and regional peer countries. Over the past two and a half decades, there has certainly been a tangible degree of convergence in Moldova's income relative to both the EU average and other countries in the Emerging Europe region (Figure 2).

FIGURE 2. MOLDOVA'S INCOME PER CAPITA VERSUS PEERS (2021 PPP USD)

Source: World Bank.

While this convergence is respectable in historical terms, the speed of adjustment lags behind Moldova's potential. If the trends observed over the last two decades persists in the future, the median Moldovan citizen is unlikely to experience a full convergence of income to at least the level of peer countries in Emerging and Developing Europe (EDE) region¹ over their lifetime. Given the volatile economic growth rates achieved in recent decades, Moldova is likely to achieve full convergence with the EDE region only by the end of the century, while the gap with the EU might still remain unclosed.

The structural problems limiting growth in Moldova can be broadly categorised into seven areas: 1) those restricting private sector development; 2) factors hindering systemic economic resilience, including connectivity and digital infrastructure; 3) issues related to the quality of economic governance; 4) challenges associated with human capital and workforce development; 5) factors undermining the transition to a green model of economic growth; 6) problems concerning energy security and efficiency; and 7) fundamentals such as efficient justice. In parallel Moldova continues to work on enhancing institutional pillars of a socially oriented market economy, which pertain to the functioning of the rule of law, the fight against corruption and fraud, and the protection of fundamental rights and freedoms.

While tackling these developmental challenges has been a key focus for Moldova as it seeks to converge with EU income levels, progress has been hampered by repeated largely external crises in the past decade. Comprehensive reforms across the private sector, infrastructure, energy, governance, human capital, and environmental policies are essential for constructing a more resilient and competitive economy. The Moldova Reform Agenda offers a strategic framework to guide these efforts, emphasising the significance of EU-related reforms and investments to expedite the accession process and attain sustainable development.

Economic competitiveness / Private sector development

Structural problems hindering Moldova growth and EU convergence

¹ The peer countries defined in this document are as follows: Albania, Bosnia and Herzegovina, Bulgaria, Croatia, Czech Republic, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania, Montenegro, North Macedonia, Poland, Romania, Serbia, Slovakia, and Slovenia.

Private sector development reforms are crucial for enhancing Moldova's business environment, access to finance, digitalisation, and SME competitiveness. To achieve this objective, it is vital to understand and eliminate the regulatory and administrative burdens hindering private sector development. Currently, Moldova's regulatory framework is less conducive to business than the average of the EU countries, where streamlined regulations foster greater economic growth. High regulatory costs, complex tax systems, and bureaucratic inefficiencies impose burdens on enterprises, stifling entrepreneurship and innovation. For instance, businesses in Moldova face an average of 10 procedures to establish a company, compared to just 5 in many EU nations. Inefficient insolvency procedures lead to prolonged periods of business closures, diminishing the circulation of assets and the flow of capital back into the economy. Furthermore, corruption within public administration and regulatory bodies, although markedly lower than in the last decade, still significantly undermines business confidence, deters foreign investment, and escalates the cost of doing business.

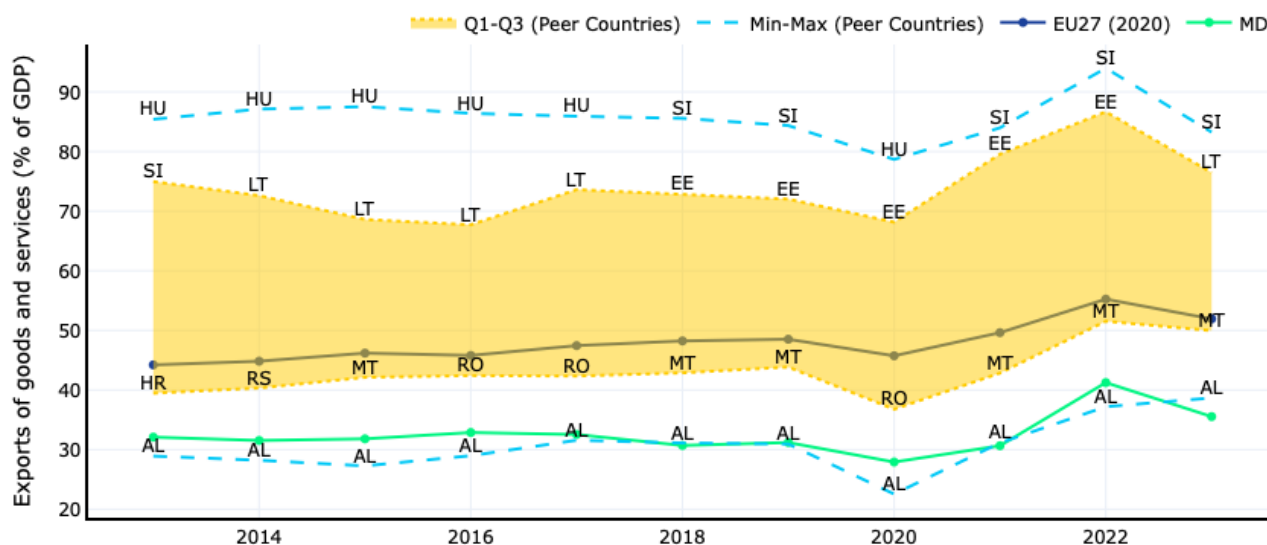
FIGURE 3. DOMESTIC CREDIT TO PRIVATE SECTOR OF MOLDOVA VS PEERS (% OF GDP)

Source: World Bank.

EU countries with robust SME support mechanisms and higher export volumes exhibit stronger economic growth and welfare. In Moldova, the public SME support system is underdeveloped, resulting in inefficiencies and a lack of tailored support for various types of enterprises. Moldova's export volume is lower compared to similarly sized European countries, limiting its integration into global value chains (Figure 4). Moldovan SMEs encounter significant barriers to accessing both domestic and international markets, including high transportation costs and complex customs procedures. They frequently lack the resources and support necessary to invest in innovation, including green innovation, and adopt

new technologies. Additionally, SMEs experience considerable financial constraints, including limited access to credit and high borrowing costs.

FIGURE 4. EXPORTS OF GOODS AND SERVICES OF MOLDOVA VS PEERS (% OF GDP)

Source: World Bank.

Economic reforms and expected impact

To address these challenges, a series of targeted private sector development reforms can significantly enhance economic growth and facilitate Moldova's alignment with European standards. Specifically, implementing deregulation reforms will lower regulatory costs and improve the business environment. Introducing an electronic insolvency register will expedite insolvency processes, allowing for quicker resource reallocation. These reforms will reduce the regulatory burden on businesses, increase entrepreneurial activity, and bolster economic growth. Enhanced transparency and reduced corruption will further boost business confidence and investment.

Secondly, improving access to finance through legal and regulatory reforms will likewise enhance financial inclusion. Aiming to increase the uptake of banking and non-banking finance by SMEs will support business expansion and innovation. Enhanced access to finance will enable SMEs to invest in growth opportunities, leading to greater productivity and economic growth. This will contribute to a higher GDP per capita and closer alignment with EU economic standards.

Thirdly, increasing the proportion of essential online digital services will improve business efficiency and reduce administrative burdens. Encouraging digital innovation will facilitate digital transformation and integration with EU markets, promoting growth and competitiveness. Enhanced digitalisation will boost productivity, market reach, and overall economic growth. A more digitally skilled workforce and improved digital infrastructure will support sustainable development within the EU convergence.

Finally, implementing tailored support programmes, including on enabling green innovation and green transition, and enhancing public advisory services will boost SME competitiveness and market access. Modernising customs procedures and improving supply chain security will increase Moldova's export volume, better integrating it into global value chains. Strengthened SME support systems will lead to higher competitiveness, increased exports, and improved economic growth. This will help Moldova achieve a higher GDP per capita and align more closely with EU economic standards.

By addressing structural inefficiencies and improving the business environment, these reforms will stimulate economic growth and enhance Moldova's alignment with EU economic standards. The expected impact of these measures includes:

- *Reduced regulatory burden: lower costs for businesses, increased entrepreneurial activity, and higher private-sector investment.*
- *Improved access to finance: greater financial inclusion, higher SME lending, increased innovation and productivity, accelerated green transition.*
- *Digital transformation and market expansion: increased efficiency, reduced administrative barriers, and stronger integration with EU markets.*
- *Enhanced SME competitiveness: strengthened support systems, expanded export capacity, and improved access to global value chains.*

Addressing the structural issues associated with regulatory and administrative burdens, access to finance, digitalisation and innovation, and the competitiveness of SMEs is crucial for the development of Moldova's private sector. The proposed reforms will not only improve business efficiency and competitiveness but will also contribute to a higher GDP per capita and closer alignment with EU economic standards. By implementing these reforms, Moldova can unlock its growth potential, attract more investment, and foster a more prosperous and resilient economy.

Connectivity and digital infrastructure

Structural problems

Moldova's volatile economic growth over the past two decades largely stems from its small economy and significant external shocks. Structural and institutional weaknesses limit its ability to withstand shocks, adapt to new conditions, and sustain growth during crises.

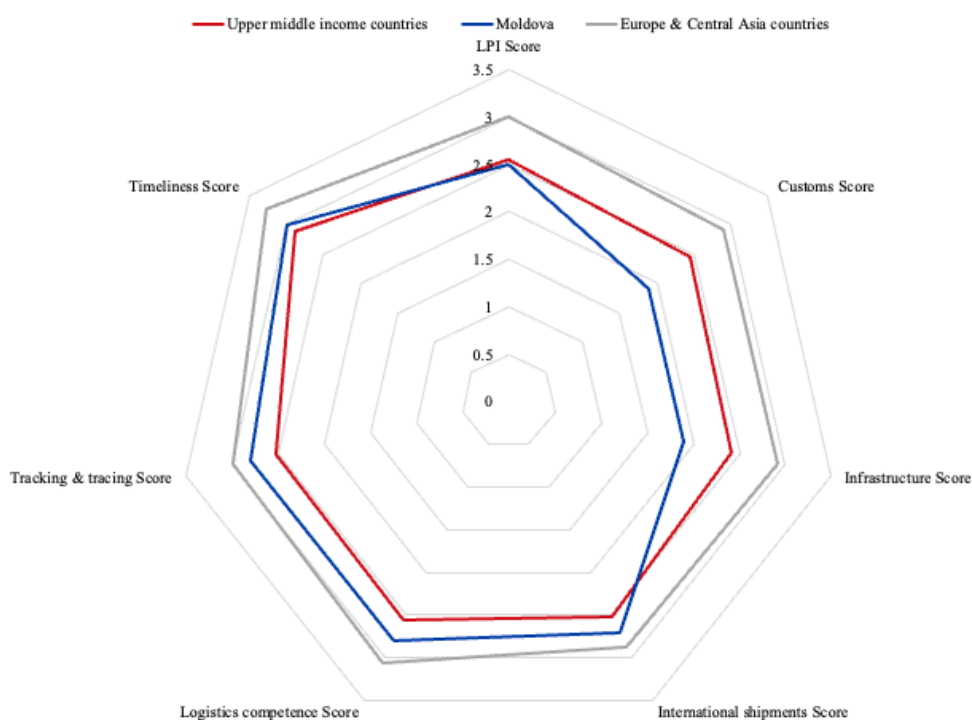
Moldova's vulnerabilities impact inclusive and sustainable growth through two key areas: transport connectivity and digital infrastructure. These areas are vital for economic activity, competitiveness, and prosperity. However, underinvestment and inadequate strategic oversight have impeded tangible progress.

Moldova faces ongoing transport challenges. While performance indicators differ by type of transportation, a common feature is that international trade costs in Moldova's corridors are typically high due to outdated fleets, poor infrastructure, and limited intermodal solutions. Russia's war of aggression against Ukraine has further increased costs, particularly for road transport, with congestion and long queues at borders becoming increasingly common. Although Moldova scores relatively well on the Logistics Performance Index compared to other upper-middle-income countries, it lags behind its regional peers.

Several road and railway projects have been financed by international institutions, but underfunded maintenance have led to the deterioration of the network. Half of the roads are in poor condition, particularly in rural areas. The average speed limit on some railway sections is 20 km/h. Waterway transport collapsed in the 1990s and 2000s, leaving effectively just one operational port – Giurgiulesti.

Logistics services remain underdeveloped, lacking intermodal hubs and sufficient logistics centres to meet demand (Figure 5). With a road fatality rate of 84 per million inhabitants, Moldova's deaths exceed the EU average by 50%, mostly involving pedestrians in Chişinău. Progress on reducing road fatalities, despite various strategies, has been sluggish, largely due to poor road conditions, aggressive driving, and lax enforcement. Road accidents impose significant economic costs, estimated at 1.6% of GDP.

FIGURE 5. SCORE OF MOLDOVA AND COMPARATOR COUNTRIES IN THE LOGISTICS PERFORMANCE INDEX, 2023 (0 – VERY LOW, 5 – VERY HIGH)

Source: World Bank Logistics Performance Index.

The digital divide in Moldova presents significant challenges, particularly between urban and rural areas. Many rural communities lack adequate infrastructure, hindering their internet speeds and reliability. Only one third of individuals aged 60 and over use the internet regularly, in comparison to 82% of those aged 15 to 59. This divide restricts access to e-government services, education, and economic opportunities, exacerbating regional disparities and stunting economic growth.

Moldova's 5G networks are still evolving, yet some operators are planning substantial investments. 5G technology promises enhanced speed, capacity, and lower latency, potentially boosting GDP and the digital economy. However, it introduces new security challenges, particularly with third-party vendors. The slow modernisation of digital infrastructure (such as fibre and 5G) impacts connectivity and competitiveness. Moldovan networks require a thorough security assessment to tackle potential threats, alongside targeted investments and a robust 5G regulatory framework.

Moldova has made strides in digitising public services over the past decade, implementing platforms such as MCloud, MPass, MPay, and MConnect. The public services portal provides single-sign-on access to 166 e-services, yet it lacks integration with EU systems, limiting cross-border interactions.

Current digital networks are vulnerable to outages and cyberattacks due to outdated technology and security gaps. The emerging cybersecurity framework, with some institutions established only in 2024, leaves the ecosystem exposed. A framework is needed for identifying critical infrastructure operators, managing cyber risks, and ensuring consistent cybersecurity implementation. Plans for managing large-scale cyber incidents and support mechanisms are absent, and the 2019-2024 informational security strategy has lapsed without addressing new threats and risks.

Economic reforms and expected impact

To strengthen Moldova's economic resilience and foster long-term sustainable growth, a series of targeted reforms across key sectors are essential. These interventions will enhance transport connectivity and digital transformation, laying the foundation for a more competitive and stable economy. Specifically, improving transport infrastructure will reduce trade costs, expand market access, and facilitate regional integration. Digital transformation efforts will drive innovation, increase productivity, and enable deeper integration with the EU economy.

Enhancing transport connectivity is a priority for both domestic and international trade. Key reforms will focus on modernising infrastructure, improving logistics, and ensuring efficient transport systems. Upgrading road networks and railway infrastructure will lower costs, enhance safety, and improve economic integration. Additionally, the development of intelligent transport systems and intermodal solutions will streamline operations and boost efficiency. Enhanced connectivity will not only facilitate trade but also encourage private sector investment, strengthening Moldova's economic ties with European markets.

Advancing digital transformation will unlock new economic opportunities and accelerate Moldova's integration with the EU digital economy. Expanding high-speed internet infrastructure will improve connectivity, while strengthening cybersecurity frameworks will safeguard critical systems and services. Increasing digital interoperability with EU platforms will facilitate smoother cross-border transactions and business expansion. Encouraging digital adoption among businesses and public institutions will drive efficiency, innovation, and competitiveness. Digitalisation efforts will also foster job creation in tech-driven industries, contributing to overall economic growth and higher productivity.

Implementing targeted reforms in transport infrastructure and digital development will yield significant economic benefits. Upgrading transport networks will improve regional connectivity and trade, reducing costs for businesses and increasing economic efficiency. Digital transformation will enhance competitiveness, attract foreign investments, and improve public service efficiency. By addressing these structural challenges, Moldova will not only accelerate GDP per capita growth but also achieve closer alignment with EU economic standards.

By addressing structural inefficiencies and enhancing economic resilience, these reforms will drive sustainable growth and align Moldova more closely with EU economic standards. The expected impact of these measures includes:

- *Enhanced transport connectivity: lower trade costs, expanded market access, and improved regional integration.*
- *Accelerated digital transformation: higher productivity, increased business efficiency, and deeper integration with the EU digital economy.*
- *Improved investment climate: greater investor confidence, higher foreign direct investment, and expanded opportunities for business growth.*

To conclude, Moldova's economic resilience has faced repeated tests from crises since 2020, exposing deep-seated vulnerabilities in its transport and digital infrastructure. The country's outdated transport network and regulatory deficiencies impede regional integration and trade efficiency. Modernising road, rail, and port infrastructure is essential for enhancing competitiveness and reducing logistics costs, especially given the volatile regional security conditions.

Digital transformation offers a unique opportunity to address Moldova's structural disadvantages, such as its small economic size and geographical constraints. Expanding high-speed connectivity, bolstering cybersecurity measures, and aligning digital laws with EU standards will be vital for unlocking Moldova's economic potential. The proposed reform agenda—centred on transport modernisation and digital transformation—will not only alleviate economic vulnerabilities but also stimulate foreign investment, enhance trade integration, and promote long-term stability. Ultimately, these strategic interventions will help Moldova close its income gap with the EU, foster inclusive growth, and build a resilient, competitive, and sustainable economy.

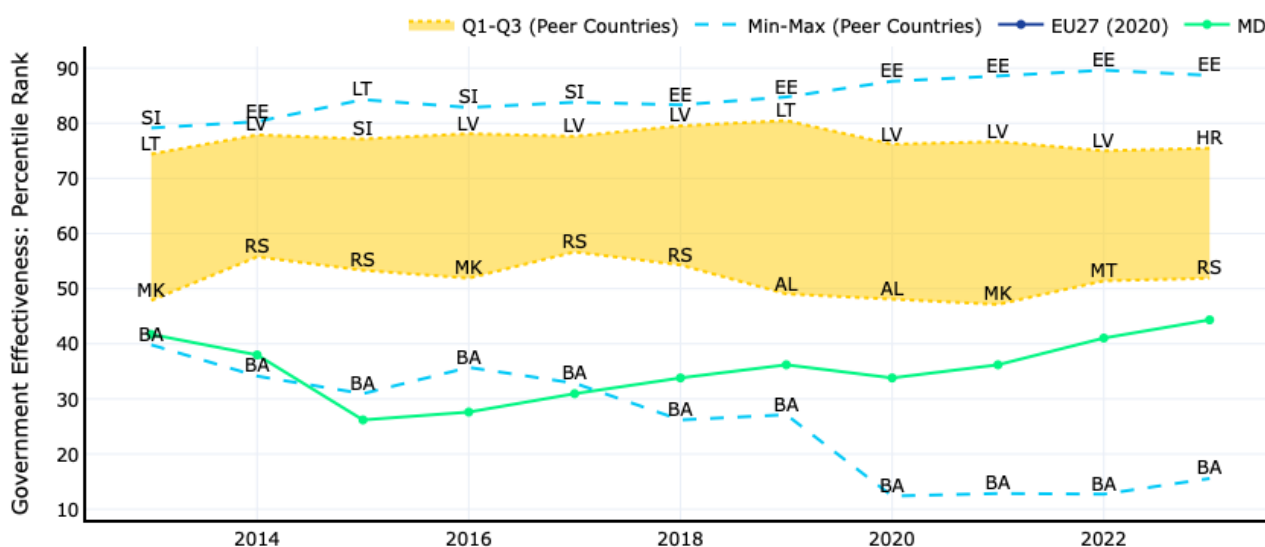
Economic governance

Structural problems

Moldova's economic convergence with the European Union has been impeded by structural inefficiencies, governance weaknesses, and external vulnerabilities. Despite advancements in legal and institutional reforms, several key challenges persist in public finance management, state-owned enterprise governance, investment efficiency, and public administration. Furthermore, inefficiencies in public procurement result in annual fiscal losses of up to 1.5 percent of GDP, constraining the resources available for essential infrastructure, healthcare, and social investments. The execution of capital investment remains a significant challenge. In 2023, only 60% of planned public infrastructure projects were completed, reflecting weaknesses in project selection, delays in fund disbursement, and limited institutional capacity. These issues hinder the implementation of crucial infrastructure initiatives, such as transport modernisation, digital transformation, and climate-resilient projects, which are vital for long-term economic growth and competitiveness.

The weaknesses in public sector efficiency and fiscal management are also reflected in Moldova's Government Effectiveness Index, which measures the quality of public services, policy formulation, and implementation capacity. Although Moldova has made progress in governance reforms, its percentile rank stood at 44.34 percent in 2023 (Figure 6), an improvement from previous decades when it fluctuated around 30 percent in 2010 and as low as 10 percent in the early 2000s. While this upward trend indicates efforts to strengthen government capacity and service delivery, the country still lags behind regional peers, highlighting the need for continued reforms in public administration, procurement efficiency, and fiscal management to enhance institutional performance and economic resilience.

FIGURE 6. GOVERNMENT EFFECTIVENESS IN MOLDOVA VS PEERS (PERCENTILE RANK).

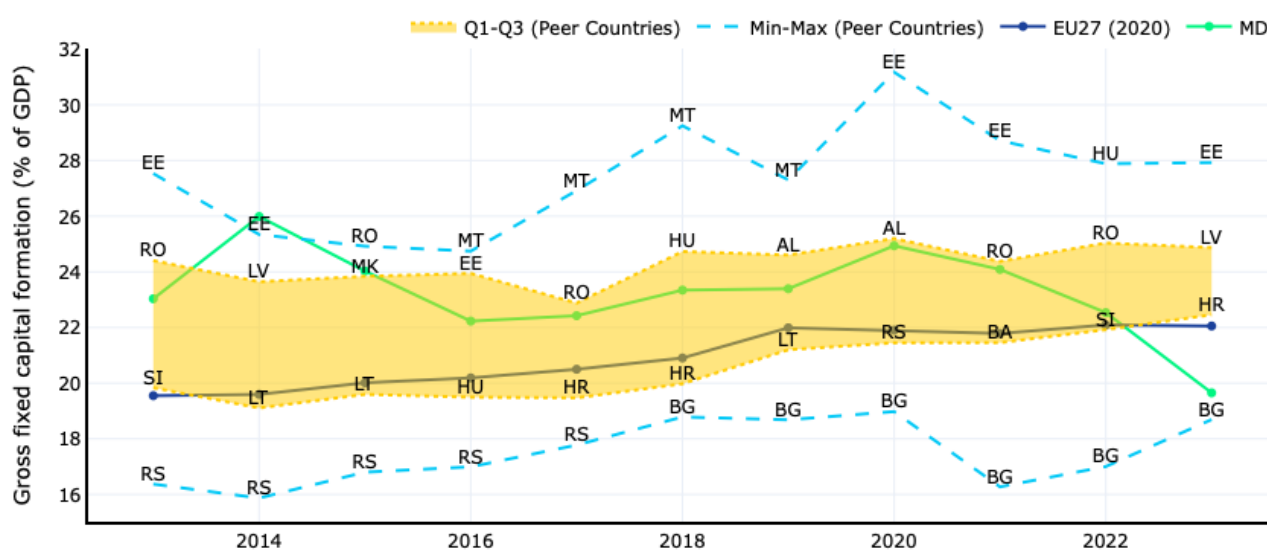
Source: World Bank.

State-owned enterprises (SOEs) also contribute to inefficiencies in the economy. Despite accounting for 5% of GDP, many SOEs require government bailouts, diverting funds from productive investments. Weak corporate governance, political interference, and operational inefficiencies have resulted in SOE net debt and arrears exceeding 10 percent of GDP, highlighting the urgent need for structural reform to improve financial sustainability and operational efficiency. The lack of independent board oversight and inadequate financial controls have further contributed to fiscal instability in the sector.

The inefficiencies in SOE governance and the misallocation of public funds have also impacted Moldova's investment levels, as reflected in the trends of Gross Fixed Capital Formation (GFCF). Over the past decade, GFCF has fluctuated significantly, reaching 24.7% of GDP in 2018. However, investment levels dropped again to 21.9% in 2020, partly due to external shocks and structural inefficiencies in public sector spending. In 2023, GFCF experienced a contraction of 6.8

percentage points. This volatility in capital formation underscores the need for SOE reforms that redirect fiscal resources towards more productive, growth-enhancing investments, ensuring a more sustainable and competitive economy (Figure 7).

FIGURE 7. GROSS FIXED CAPITAL FORMATION IN MOLDOVA VS PEERS (% OF GDP)

Source: World Bank

Public administration inefficiencies continue to constrain economic progress. Moldova's administrative system is highly fragmented, with duplicated functions across government agencies increasing costs and diminishing efficiency. Low salaries in the public sector hinder the attraction and retention of skilled personnel, thereby weakening institutional capacity and delaying the implementation of key policies and reforms. Addressing these inefficiencies is essential for ensuring a more agile and responsive public administration.

Debt management also poses structural vulnerabilities. Moldova's domestic debt portfolio is heavily concentrated in short-term securities, with 91.1 per cent of government securities maturing within one year. This creates refinancing risks and restricts the government's ability to finance long-term investments. The underdeveloped capital market further limits efforts to diversify funding sources and enhance financial stability.

Economic reforms and expected impact

To tackle these challenges, Moldova has implemented a series of targeted economic governance reforms aimed at strengthening fiscal stability, enhancing public sector efficiency, and boosting market competitiveness. These structural interventions will be crucial in facilitating Moldova's economic alignment with EU standards and promoting GDP per capita growth.

Firstly, a key priority is the reform of public finance management, which seeks to improve the efficiency of public spending and enhance budget discipline. Institutionalising spending reviews through amendments to Law No. 181/2014 will ensure that all ministries undergo periodic evaluations of expenditure efficiency. Reducing the "General Action" allocations in the state budget by 30 per cent by 2026 will enhance budget transparency and spending effectiveness. Expanding e-procurement systems and centralising procurement management will mitigate inefficiencies in public procurement, minimising fiscal waste and improving accountability. The establishment of an independent Fiscal Council will further strengthen fiscal oversight, enhancing budget credibility and ensuring long-term financial sustainability.

Secondly, improving the governance of state-owned enterprises (SOEs) and advancing privatisation is another critical reform area. Independent SOE boards will be introduced in major state-owned companies, including "Moldtelecom", "Moldovagaz", and "Calea Ferată din Moldova", to increase transparency and reduce political interference. The triage process will facilitate the liquidation of unviable SOEs and the restructuring of those with economic potential, alleviating the fiscal burden and improving operational efficiency. Privatising at least five non-strategic SOEs, starting with "Fabrica de Sticlă din Chişinău" and "Hotel Zarea", will encourage private sector participation, increase investment opportunities, and enhance service efficiency.

Thirdly, reinforcing public administration is essential for minimising bureaucratic inefficiencies and enhancing institutional effectiveness. Restructuring of central public authorities subordinated to the Government will streamline government operations, making the public sector more efficient and responsive. Implementing a centralised Human Resource Management Information System will improve recruitment processes and civil servant management, ensuring

a more transparent and meritocratic hiring system. Introducing a unitary salary reform will assist in attracting and retaining skilled personnel, addressing the persistent talent shortages in the public sector.

Fourthly, enhancing public investment management and ensuring debt sustainability is essential for achieving fiscal resilience. Moldova is transitioning to long-term government bonds for financing infrastructure projects, aiming to decrease its reliance on short-term borrowing. Establishing a regulatory framework for Eurobond issuance will allow the government to responsibly access international capital markets. Raising public capital investment execution to 90 per cent of budget allocations by 2027 will enhance the efficiency of large-scale investment projects and expedite infrastructure modernisation.

By addressing structural inefficiencies and improving governance, these reforms will stimulate economic growth and enhance Moldova's alignment with EU economic standards. The expected impact of these measures includes:

- *Improved public finance management: increased fiscal discipline, higher efficiency in public spending, and greater budgetary sustainability.*
- *SOE reforms: reduced fiscal burden, improved resource allocation, and increased private-sector investment.*
- *Public administration efficiency: more effective government operations, reduced bureaucratic costs, and enhanced institutional capacity.*
- *Strengthened public investment management: better execution of capital projects and improved infrastructure development.*

In conclusion, addressing Moldova's structural inefficiencies in public finance, SOE governance, public administration, and debt management is vital for accelerating economic convergence with the EU. The implementation of targeted reforms will enhance government efficiency, attract investment, and create a more transparent and competitive economic environment. Furthermore, strengthening financial governance and enhancing the independence of the central bank will contribute to a more stable macroeconomic framework, decreasing economic volatility and reinforcing investor confidence. In the long term, these reforms will foster sustainable economic growth, promoting greater alignment with European economic structures. By streamlining regulatory processes, improving financial oversight, and enhancing institutional efficiency, Moldova can realise its full economic potential, achieving higher GDP per capita and ensuring long-term economic stability and resilience.

Social capital

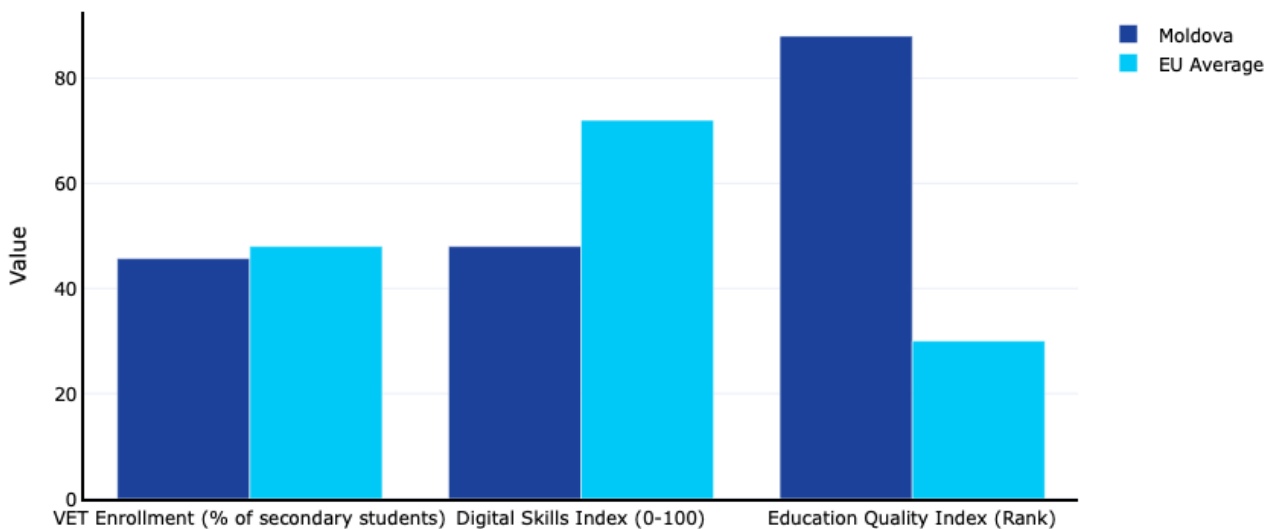
Structural problems

Social capital plays a fundamental role in shaping economic development, social stability, and long-term growth trajectories. In Moldova, structural inefficiencies in education, social protection, and labour market policies have hindered the development of a resilient and adaptable society. These systemic challenges constrain GDP growth, slow economic convergence with EU standards, and prevent the creation of a more inclusive and sustainable economy. Addressing these obstacles requires a comprehensive approach that integrates economic, social, and policy-driven interventions to enhance human capital and social resilience.

A well-functioning education system is vital for a competitive workforce and economic progress. Yet, Moldova still struggles to align its education with labour market demands. In early 2024, 20.3% of youth at the age of 15-24 years are NEET (not in education, employment, or training), higher than the EU average of 11.3% and slightly above Romania's 19.3%. Gender disparities persist, the indicator being higher for women (24%). The NEET share between youth having only secondary education is 35%. Although Moldova offers 215 vocational education and training (VET) curricula, none meet formal qualification standards, leaving a gap between education and job requirements. Additionally, essential skills for the green transition are absent from training programmes, hampering progress towards a sustainable economy. The lack of digital literacy exacerbates the skills gap, rendering many workers unprepared for a digitalised labour market. Finally, substantial disparities persist between Moldovan and Ukrainian refugee children in terms of access to formal education, with only 3,500 children enrolled between schools and pre-schools out of the ~80,000 refugee children in the country.

Encouragingly, dual education programmes have grown, with secondary vocational education enrolment up by 62.2% for the 2024-2025 academic year. The share of students in dual education increased from 10% to 14%, reflecting a shift towards practical training. Expanding these programmes across industries is crucial. Countries like Germany and Austria demonstrate that strong vocational systems reduce youth unemployment and enhance labour market integration.

FIGURE 8. EDUCATION QUALITY INDICATORS IN MOLDOVA VS PEERS

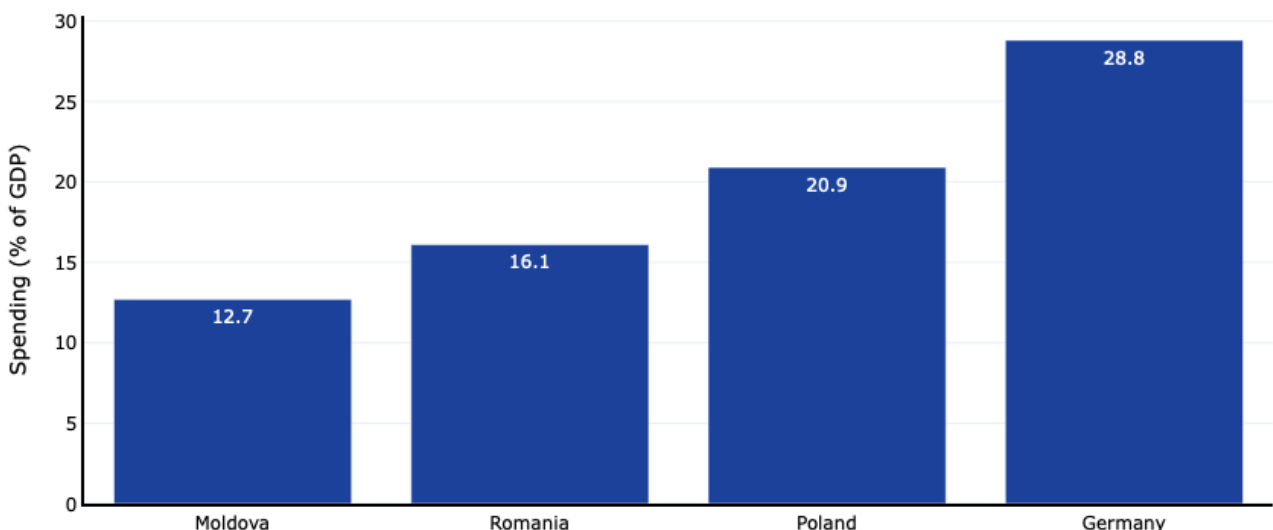

Source: World Bank Education Statistics (2023), Eurostat Education and Training Data (2023).

A functioning social protection system is crucial for economic participation and social stability. However, Moldova's disjointed and underfunded policies provide limited access to quality services, particularly in rural areas (Figure 9). Different groups of citizens face obstacles to essential support, which increases vulnerabilities and reduces workforce participation.

In contrast to Nordic countries, where digital integration streamlines assistance, Moldova's outdated systems result in delays, redundancies, and poor resource allocation. The absence of an integrated framework undermines the effectiveness of social spending and welfare programmes. A performance-based approach, similar to that in Denmark and Canada, could improve resource distribution and ensure aid reaches those most in need. Furthermore, Moldova's social workforce is underpaid. Social workers are vital for targeted interventions, yet low wages and unclear career pathways diminish service quality and hinder integration. Structured training programmes and performance-based evaluations would enhance service delivery, reduce dependency, and promote social welfare mobility.

FIGURE 9. SOCIAL PROTECTION SPENDING IN MOLDOVA VS PEERS (% OF GDP, 2022)

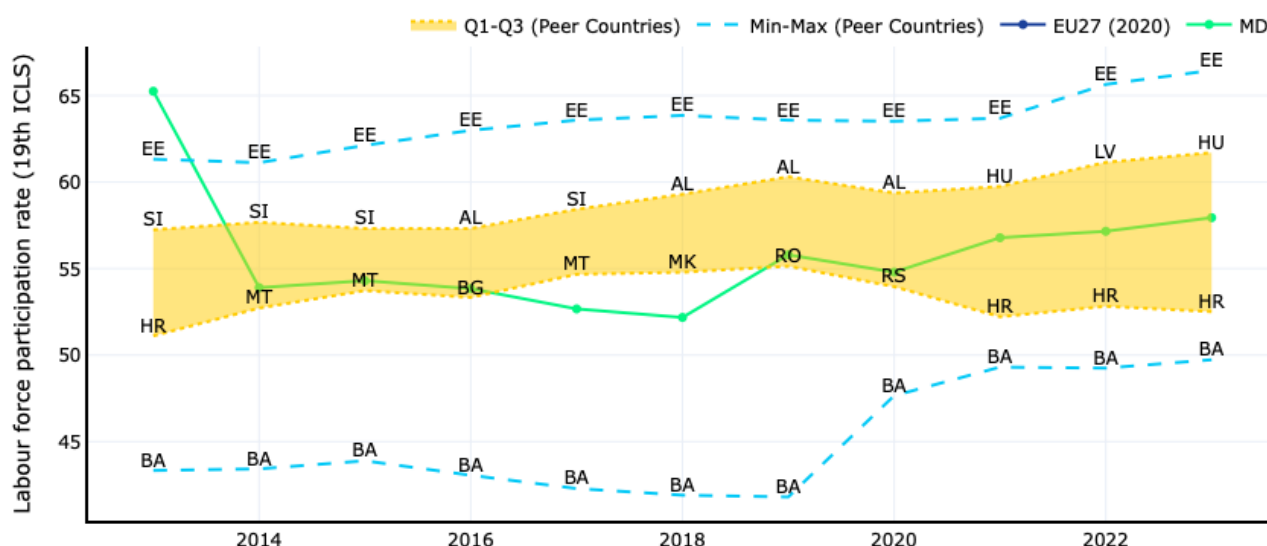

Source: European Commission Social Protection Report, Moldova National Bureau of Statistics, OECD Social Expenditure Database.

Moldova's labour market faces enduring challenges that hinder participation and productivity. The country lacks sufficient financial support for Active Labour Market Policies (ALMPs), which are essential for reintegrating unemployed and vulnerable individuals into the workforce. Countries such as Sweden and the Netherlands demonstrate that effective ALMPs result in higher employment rates and reduced welfare dependency.

Undeclared work and labour exploitation are prevalent, diminishing tax revenues and threatening social security. A significant portion of Moldova's workforce is engaged in informal employment (Figure 10), which restricts career advancement and increases economic insecurity. Strengthening labour inspections and encouraging businesses to formalise labour contracts are crucial for long-term stability. A stable labour market also enhances investment confidence and economic resilience. Moldova should prioritise policies centred on job creation, worker protections, and skills development. Expanding vocational retraining, encouraging business investment in human capital, and enforcing labour regulations will promote a more dynamic and inclusive workforce market.

FIGURE 10. LABOUR FORCE PARTICIPATION IN MOLDOVA VS PEERS (ACCORDING TO THE 19TH ICLS DEFINITION)

Source: World Bank

The total number of hospital beds in the Republic of Moldova is on a declining trend, consistent with the demographic decrease. In 2023, the total number of hospital beds was 16989, which represents a 5% decrease from 2019. This positions Moldova well above the EU average of 7 hospital beds per 1000 population, compared to the EU's figure of 4.7, and aligns it with Bulgaria and Romania, which have the highest number of hospital beds among EU countries. Forty-one percent of these beds are in tertiary-level hospitals, while the average length of stay is 7.5 days, again on the higher end of the spectrum compared to other EU member states. Regarding the rate of hospital admissions per 1000 persons in Moldova, the most recent available data from 2020 indicates an almost double rate of hospital admissions compared to EU levels, suggesting an overuse of hospital services. This data indicates that inpatient care is overrepresented in the Moldovan healthcare system relative to the average values at the EU level.

The average bed occupancy rate at a national level was 76.5% in 2023, which is close to the EU average. However, in the main urban centres of the country, the average bed occupancy rate stands at 87%, with peaks of 92% in Bălți city, signalling a potential overload of inpatient hospitalisations in these areas. Furthermore, the bed occupancy rate can be significantly lower for specific specialties, such as dermatology or ophthalmology (under 60%), while very high for other specialties like oncology or nephrology (over 95%). Simultaneously, the bed occupancy rates of tertiary care providers (republican hospitals) are lower than those of secondary-level providers. Nearly half of all patients hospitalised in Moldova in 2023 were admitted in the capital city, Chișinău (46.7%). This data demonstrates a higher utilisation of inpatient hospitalisation services in larger cities and presents a significant opportunity to create a more balanced use of inpatient services according to the level of care and complexity of cases that a hospital can manage.

Economic reforms and expected impact

Moldova is implementing targeted reforms to enhance economic resilience and inclusive growth, focusing on education, social protection, the health system, and labour market policies. These reforms are critical for developing a skilled workforce, increasing labour market participation, and ensuring long-term economic sustainability.

Firstly, reforming education and vocational training is necessary to reduce the skills mismatch in the labour market. Aligning education with workforce needs will equip graduates with the requisite skills, lowering unemployment and boosting productivity. Strengthening digital competencies will ease the transition to a knowledge-based economy, enhancing business efficiency and growth within the technology sector. Expanding vocational education and training (VET) across industries and regions will mitigate regional disparities and balance labour distribution. Enhancing performance assessments through strong anti-corruption and anti-fraud measures will improve graduates' readiness to contribute effectively to economic development.

Secondly, enhancing social protection systems is essential for social stability and economic inclusion. Upgrading social services will enable vulnerable groups to engage more fully in the labour market. A coherent social services framework, integrated with digital systems, will streamline support, reducing bureaucratic delays for job seekers. Evaluating performance and increasing remuneration for social workers will improve service quality and workforce integration, leading to decreased dependency on welfare and greater workforce participation.

Lastly, strengthening labour market policies is vital for boosting employment rates, job security, and fair working conditions. Expanding Active Labour Market Policies (ALMPs) will support unemployed individuals and enhance economic output. Improved labour inspection will address undeclared work and exploitation, fostering a fairer business environment and increasing state revenues. Enhancing access to childcare will enable more women to join the workforce, thereby raising productivity and GDP growth. Encouraging business investment in workforce development and retraining will keep Moldova's labour force competitive and adaptable to changing conditions.

By addressing gaps in education, social protection, health care provided, and labour market policies, these reforms will unlock higher productivity, expand workforce participation, and accelerate economic growth. The expected impact of these measures includes:

- *Improved education and vocational training: a better-skilled workforce, reduced youth unemployment, and increased economic adaptability.*
- *Enhanced social protection systems: increased workforce participation, reduced economic vulnerability, and more efficient welfare spending.*
- *Healthier population: higher productivity and lower social insurance spending.*
- *Strengthened labour market policies: greater job security, higher employment rates, and a more dynamic and inclusive labour market.*

Green transition and natural capital

Structural problems

Moldova's environmental governance and resource management encounter structural weaknesses that hinder economic growth and delay alignment with European environmental standards. Weak regulatory enforcement, lack of administrative capacity, limited investment in renewable energy, and inefficient land-use policies have rendered the country vulnerable to climate risks and resource depletion. Moldova faces challenges related to water management, including water pollution, due to underdeveloped infrastructure and insufficient financial resources. There are also challenges related to industrial pollution and air quality. Without urgent reforms, these challenges will persist in undermining long-term economic resilience and Moldova's transition to a sustainable green economy.

Moldova remains heavily dependent on imported fossil fuels, rendering the country susceptible to external price shocks and energy supply disruptions. Despite a stated commitment to increasing the share of renewables, wind and solar energy constitute only a minor fraction of total consumption. The country's outdated power grid and inefficient energy distribution networks further obstruct progress towards energy security and sustainability. Investment in energy infrastructure and regulatory support for clean energy projects are still insufficient to meet the government's target of 27% renewable energy by 2030.

The country's heavy reliance on fossil fuels significantly contributes to greenhouse gas (GHG) emissions, with the energy, agriculture, and transport sectors serving as major contributors. Moldova currently lacks comprehensive systems for monitoring, reporting, and verifying GHG emissions, which limits the government's capacity to develop targeted mitigation strategies that align with EU climate objectives. This gap not only delays Moldova's climate action commitments but also hampers opportunities to access international climate finance and green investment. Furthermore, the absence of effective emissions regulations and incentives for low-carbon technologies exacerbates air pollution and heightens public health risks. Weak enforcement of land-use regulations and insufficient nature protection measures allows deforestation to continue unchecked, reducing biodiversity and increasing vulnerability to climate change.

The waste management infrastructure is severely underdeveloped. The country lacks a comprehensive circular economy framework, with only a small percentage of waste recycled, most of which ends up in landfills. Hazardous waste disposal remains poorly regulated, posing risks to public health and environmental sustainability. The absence of extended producer responsibility programmes limits incentives for businesses to adopt sustainable production practices, further exacerbating resource inefficiency.

Moldova also lacks a coordinated climate adaptation strategy, leaving key sectors—such as agriculture, transport, and energy—unprepared for environmental shocks. Severe droughts and extreme weather events are becoming more frequent; yet, there are few mitigation policies in place to address these risks. Expanding climate resilience programmes and improving disaster preparedness measures will be critical in ensuring long-term economic stability.

Economic reforms and expected impact

Moldova has committed to a series of reforms aimed at enhancing environmental governance, increasing energy efficiency, and strengthening natural resource management. These initiatives are designed to expedite the country's alignment with EU standards and ensure a sustainable economic transition. They will require a set of strategies and costed action plans to be drafted and adopted by the Government to address environmental and climate challenges comprehensively.

First, enhancing environmental governance remains a critical priority. The reform agenda includes establishing a more structured institutional framework for environmental oversight. The Environmental Agency and the Environmental Inspectorate will be endowed with clearer mandates, additional staff, and modernised tools to enforce environmental regulations more effectively. An integrated eco-alert platform will be incorporated into the national environmental monitoring system, enabling real-time responses to environmental incidents. Furthermore, the government will implement a transparent permitting system and strengthen self-monitoring mechanisms for private enterprises to ensure compliance with environmental standards. All new investments will be in line with the EU legislation and standards. Special attention will be paid to implementation of horizontal legislation on environmental assessments - Environmental Impact Assessment and Strategic Environmental Assessment – which will be applied to all new investments and major plans and projects, as appropriate.

Second, advancing the transition to renewable energy will diminish Moldova's reliance on fossil fuels and mitigate external energy shocks. The government intends to introduce sector-specific taxation in line with the EU's "polluter pays" principle, including CO₂ emissions charges, landfill taxes, and water-use fees. The modernisation of energy transmission infrastructure will facilitate the integration of wind and solar energy into the national grid, thereby enhancing energy security and reducing greenhouse gas emissions. Additionally, the government will launch financing mechanisms to attract private sector investment in renewable energy projects, thus expanding the share of renewables in Moldova's energy mix.

Third, establishing a modernised waste management and circular economy framework will enhance resource efficiency and environmental sustainability. Investments will be made to provide for a comprehensive approach to waste management with the respect of waste hierarchy, and for introducing sound circularity measures. As one of the actions, the government will create a Hazardous Waste Management Centre to manage industrial and medical waste more effectively. Extended producer responsibility regulations will also be enforced to encourage sustainable production and packaging practices. A unified digital database will be developed to track waste management processes and ensure improved transparency and compliance with recycling targets.

Fourth, protecting natural ecosystems and biodiversity will be prioritised through enhanced forest and land management practices. The Facility should contribute to the achievement of the Union's target of 10% of budget expenditure supporting biodiversity. The inventory of the National Forest Fund will be finalised, and a permanent system for monitoring deforestation and land degradation will be introduced. A dedicated agency for managing protected areas will be established and made operational, ensuring improved conservation strategies and readiness for the integration of Moldova into the EU's Natura 2000 network.

Finally, Moldova will prioritise the establishment of robust greenhouse gas monitoring and reporting mechanisms, enhancing its capacity to comprehensively track emission sources and trends. This will enable the formulation of targeted sectoral policies and emissions reduction targets aligned with EU climate goals. The reforms will incorporate financial and regulatory incentives to promote the adoption of low-carbon technologies and sustainable practices across energy, agriculture, transportation, and industry. Consequently, these efforts will not only reduce national greenhouse gas emissions but also support Moldova's transition towards a resilient, low-carbon economy.

Moldova as a Contracting Party (CP) to the Energy Community (EnC) is working to adopt and transpose the EU climate acquis to its ledgers in alignment with directives issued by the EnC governing body, the Ministerial Council. As a party to the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC), Moldova has ambitious climate goals and is committed to reducing carbon emissions in line with the global goals of the Paris Agreement.

The inter-relationship between its commitments under the Paris Agreement, obligations under the EnCT, and accession to the EU requires that Moldova adopt and implement innovative mechanisms to achieve ambitious emission reduction targets and align with the EU climate agenda.

It is assumed that EnC CPs will fully implement the Monitoring, Reporting, Verification, Accreditation (MRVA) package (ETS Directive 2003/87/EC; MRR Regulation 2018/2066; AVR Regulation 2018/2067) by the end of 2025. The rules governing the most fundamental building blocks of the MRVA package include, inter alia, the obligation to obtain a GHG emission permit, the scope of activities and gases, the appointment of the competent authority for the permitting process and the implementation of MRVA in general, and the recognition of verifiers from the EU or the requirements for the accreditation of verifiers by the National Accreditation Body set in domestic legislation.

The Republic of Moldova already transposed MRR regulation—Commission Implementing Regulation (EU) 2018/2066 on the monitoring and reporting of greenhouse gas emissions amended by Commission Implementing Regulation (EU) 2020/2085 through Government Decision no. 575/2024, which will enter into force in November 2025.

As a next step, we are in the process of adopting later this year the AVR regulation (Regulation (EU) 2018/2067) on the verification of data and on the accreditation of verifiers amended by Commission Implementing Regulation (EU) 2020/2084, and this is planned in the National Plan for Accession for 2025. The rules governing the most fundamental building blocks of the MRVA package include, inter alia, the obligation to obtain a GHG emission permit, the scope of activities and gases, the appointment of the competent authority for the permitting process and the implementation of MRVA in general, and the recognition of verifiers from the EU or the requirements for the accreditation of verifiers by the National Accreditation Body set in domestic legislation. The transposition of the MRVA package will ensure that the Energy Community contracting parties have already established the required institutional framework for future joining the EU ETS.

At the same time Republic of Moldova intends to update and operationalize the existing electronic Pollutant Release and Transfer Register, approved by Government Decision 373 by integrating aviation and maritime transport activities and other sectors as the scope of the EU ETS expands.

Addressing Moldova's environmental governance challenges and accelerating the green transition will improve economic sustainability, attract investment, and enhance the country's competitiveness. The expected impact of these measures includes:

- *Improved environmental governance: strengthened regulatory enforcement, better compliance with EU environmental standards, and increased institutional capacity.*
- *Expansion of renewable energy: enhanced energy security, reduced fossil fuel dependence, and increased investment in wind and solar projects.*
- *Sustainable land and resource management: improved soil conservation, reforestation efforts, high degree of nature protection and long-term agricultural resilience.*
- *Modernised waste management and circular economy: higher recycling rates, reduced landfill dependency, and more efficient use of natural resources.*

Moldova's capacity to transition to a green economy relies on decisive reforms in environmental governance, energy efficiency, and sustainable resource management. This transition and the implementation of the associated reforms need to be supported and monitored by civil society organisations, providing for inclusive approach and the most benefits for the citizens. Strengthening regulatory frameworks, investing in renewable energy, and modernising waste management systems will be essential for meeting EU environmental standards and ensuring long-term economic growth. Without urgent action, environmental degradation and energy dependency will continue to obstruct Moldova's convergence with the European Union, hindering progress towards a resilient and sustainable future economy.

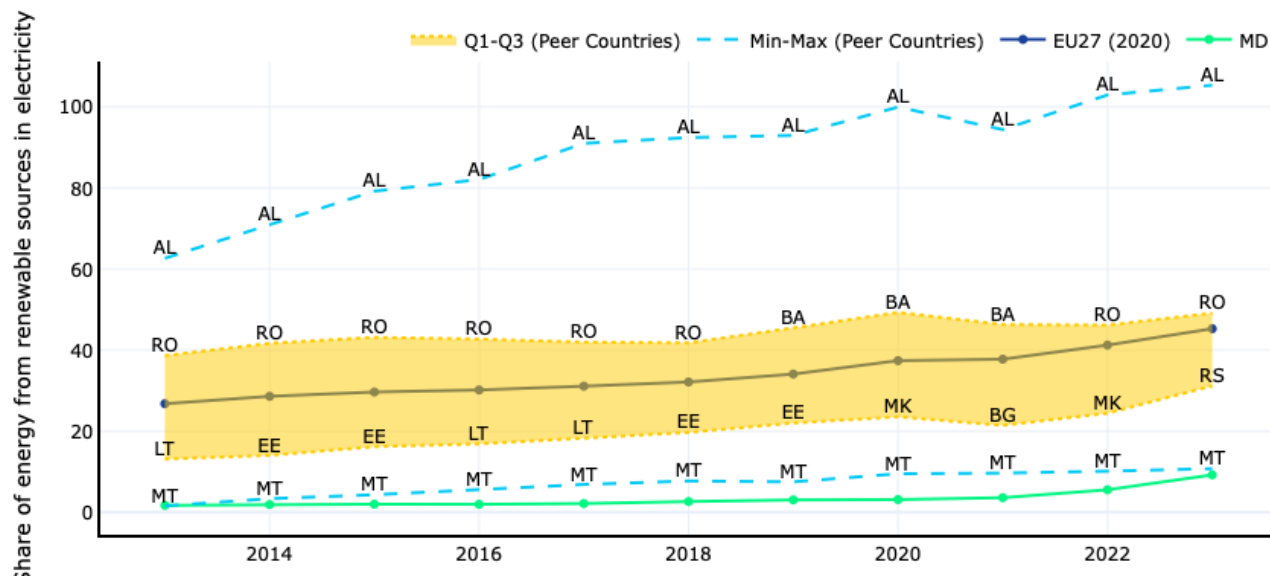
Energy security and efficiency

Structural problems

Moldova's economy is heavily reliant on imported fuels and energy. Until recently, nearly all natural gas and a significant portion of electricity were sourced from unreliable suppliers. This dependency exposed the country to geopolitical risks, resulting in high energy costs. Since the 2021 energy crisis, Moldova has successfully diversified its gas supply. However, its dependence on the Kuchurgan gas-fired power plant in the Transnistrian region leaves it vulnerable with regard to electricity supply. Until January 2025, the power plant depended on subsidised Russian gas, and electricity exchanges with Romania were limited due to low cross-border capacity. This situation is expected to improve by late 2025 with the Isaccea-Vulcănești-Chișinău interconnector accomplished.

Moldova has adopted the Security of Supply and Storage regulation for gas but does not meet the Oil Stocks Directive's requirements for emergency oil stocks. A draft law to ensure minimum oil product levels is pending public hearings, leaving Moldova's legal framework non-compliant. Progress in integrating renewable energy remains slow, although renewables are crucial for future energy strategies, particularly compared to peer countries (Figure 11). Their growth necessitates improved ancillary services for grid stability, which requires market liberalisation and alignment with EU standards. The Moldovan wholesale market currently operates under outdated electricity laws that do not conform to EU guidelines (EIP).

FIGURE 11. SHARE OF ENERGY FROM RENEWABLE SOURCES IN ELECTRICITY IN MOLDOVA VERSUS PEERS (%)

Source: National Bureau of Statistics of Republic of Moldova, World Bank.

Economic reforms and expected impact

Ensuring energy security and enhancing energy efficiency are paramount for Moldova's economy and social wellbeing. Targeted reforms in the energy sector will promote diversification, stability, and price predictability, laying the foundation for a more competitive and stable economy. Strengthening energy security will reduce Moldova's reliance on external suppliers, mitigate risks of supply disruptions, and support the transition to a more sustainable energy system.

First, consolidating the resilience of Moldova's energy system is essential for accelerating long-term economic growth. Investments in energy infrastructure are expected to improve grid reliability, enhance cross-border electricity trade, and ensure an uninterrupted supply. Expanding storage capacity for natural gas and securing emergency fuel reserves will alleviate risks associated with geopolitical disruptions. Additionally, legislative reforms focused on energy market liberalisation will enhance competition and foster a more resilient energy sector.

Second, increasing the share of renewable energy in Moldova's energy mix will reduce dependence on imported fossil fuels and enhance sustainability. Encouraging investments in solar, wind, and biomass energy production will diversify energy sources and contribute to price stability. Strengthening grid infrastructure to accommodate a higher penetration of renewable energy will improve efficiency and reduce transmission losses. Furthermore, expanding incentives for energy efficiency measures in the residential, commercial, and industrial sectors will lower overall consumption and costs.

Third, developing ancillary services and market mechanisms to maintain grid stability is a crucial component of energy security. Establishing a well-functioning day-ahead and intra-day electricity market will improve competitiveness and optimise resource allocation. Strengthening regulatory frameworks for energy storage solutions, demand-side management, and smart grid technologies will ensure a balanced and flexible energy system. Coordinating with regional energy markets and aligning Moldova's policies with EU energy regulations will further enhance security integration.

The expected impact of these measures includes:

- *Expansion of renewable energy: enhanced energy security, reduced fossil fuel dependence, and increased investment in wind and solar projects.*
- *Modernisation of energy infrastructure: improved grid reliability, lower transmission losses, and enhanced cross-border electricity trade.*
- *Development of energy storage and emergency reserves: increased resilience to supply disruptions, better load management, and improved crisis preparedness.*
- *Establishment of competitive energy markets: greater price predictability, increased private sector participation, and enhanced market efficiency.*
- *Alignment with EU energy standards: improved regional integration, stronger regulatory frameworks, and access to European energy markets.*

In conclusion, Moldova's economy has faced numerous challenges from energy-related crises in recent years, highlighting the urgent need for energy diversification and infrastructure modernisation. A heavy dependence on imported energy

exposes it to volatile prices and supply uncertainties, requiring strategic investments in renewables, grid expansion, and energy efficiency. By prioritising energy security reforms and attracting foreign investments while achieving greater alignment with EU standards, Moldova is positioned to significantly reduce its economic vulnerabilities. These efforts will not only stabilise the economy but also contribute to sustainable development and long-term prosperity.

Fundamentals

Structural problems

Moldova’s governance system has faced in the past from structural challenges that hindered economic development. Corruption discourages investment and erodes public trust. Against these challenges Moldova undertook important justice sector actions, which have triggered the vetting of self-governing bodies and of key judicial and prosecutorial services. The reforms conducted since 2021 until present have already proved certain intermediary progress, but additional actions are necessary to strengthen the justice sector institutions. On the business side, more transparency in public procurement and regulatory processes is required.

Moldova’s Corruption Perceptions Index improved (by one point) to 43 in 2024 and Moldova ranks among the countries showing the most significant progress in fighting corruption and improving the perception of corruption in society, increasing by 9 points since 2020 (Table 1). Despite this result, further actions are required to reinforce the independence and foster the efficiency of judicial system. The 2024 presidential election faced unprecedented challenges, with criminal cases initiated on electoral fraud and corruption and a \$39 million foreign-backed vote-buying scheme targeting 130,000 voters. Record fines exceeding 11 million lei were imposed for electoral fraud.

Among judicial constraints are inadequate conditions of some of the courts’ premises. Over 50% of court facilities require urgent repairs, and case backlogs increase by 15% annually. Only half of Moldova’s courts utilise the new e-File system, which impacts judicial accessibility and transparency.

The national mechanism of asset verification requires improvements. The National Integrity Authority struggles to obtain access to information on assets from abroad. Without an integrated asset declaration system, real-time detection of irregularities is challenging. A digital detection system could enhance oversight by automatically identifying discrepancies.

The financial sector is vulnerable to illicit flows, with suspicious transactions increasing by 20% since 2022, yet prosecution rates are only 10%. Poor coordination and limited investigative capacity foster an environment for financial crime, undermining national stability. Strengthening oversight and inter-agency collaboration is essential for closing loopholes.

Tackling gender-based violence remains a priority. Moldova has only 178 shelters for victims, far below the required 260, leaving many without support.

Moldova’s statistical capacity also requires support to adhere to EU standards.

Comprehensive governance reforms are crucial to enhance Moldova’s institutional framework, ensure judicial independence, strengthen financial oversight, and improve social protections, thereby boosting business confidence and aligning with European economic standards.

TABLE 1. FUNDAMENTAL SCORES FOR MOLDOVA

Indicator	Current Status
Corruption cases submitted to court	Over 140 in 2023 ⁴
Convictions in first instance	130 sentences ³
Corruption Perceptions Index	Score 43 in 2024 ⁵
Electoral corruption fines	Over 2 million lei ⁶
Suspicious transaction prosecutions	10% ⁷
Operational GBV shelter places	182 of needed 400
EU-compliant macroeconomic data	60% ⁷

Source: National Bureau of Statistics of Republic of Moldova.

Economic reforms and expected impact

Moldova is implementing governance reforms to enhance institutional integrity, strengthen the rule of law, and combat corruption. These measures are vital for public trust, market stability, and EU alignment. By reinforcing judicial

independence, improving financial oversight, and addressing fraud risks, Moldova is laying a foundation for economic and social development.

Firstly, judicial independence and efficiency are essential for a fair legal environment. Moldova is vetting judges and prosecutors to bolster public confidence in the justice system. Updated disciplinary rules clarify timelines and oversight procedures. Moreover, efforts to expedite court proceedings through digital tools are reducing trial delays and improving access. Reforms in selection processes enhance the credibility of the self-governing bodies of judges and prosecutors (the Superior Council of Magistracy and the Superior Council of Prosecutors). Specialized anti-corruption panel at the level of Chisinau courts aim to increase the rate of examination of corruption cases referred to the court by prosecution. The organization and functioning of specialized anti-corruption framework at the level of the courts is envisaged as a mechanism to accelerate the delivery of justice.

Secondly, Moldova prioritises fundamental rights by supporting vulnerable populations and improving access to public services, including measures for victims of domestic violence and enhanced digital access.

Thirdly, progress in prosecuting high-level corruption includes improved investigative capacities and enhanced coordination between relevant authorities. Digital tools for asset declarations and beneficial ownership registration enhance transparency and prevent financial misconduct. A targeted strategy reduces the influence of powerful groups in politics and economics, with stricter asset verification, monitoring of contracts, and scrutiny of cross-border financial flows.

Fourthly, Moldova is enhancing financial integrity with a public internal financial control (PIFC) framework to standardise risk assessments and improve fraud detection. The Ministry of Finance's unified project pipeline ensures transparency in public investments. Enhanced digital monitoring of suspicious transactions bolsters anti-money laundering efforts. A centralised database system will integrate financial data across agencies, enhancing oversight by the Ministry of Finance, NAC, and competition regulators.

Finally, Moldova aligns state aid policies with EU competition rules to promote fair competition. Reforms include updating the Law on State Aid and improving oversight of public subsidies and government interventions. The Competition Council's role is expanding, but more resources are required for increased monitoring. Restructuring and privatisation of state-owned enterprises (SOEs) will foster competition and attract investment, along with reassessing exclusive rights to SOEs in the energy and transport sectors to ensure fair market access.

By addressing governance challenges and strengthening institutional integrity, these reforms will contribute to Moldova's economic stability, enhance investor confidence, and accelerate alignment with EU standards. The expected impact includes:

- *Reinforced rule of law: improved judicial independence, faster case resolutions, and enhanced legal certainty for businesses and individuals.*
- *Protection of fundamental rights: greater social inclusion, expanded digital access, and strengthened human rights protections*
- *Intensified anti-corruption efforts: reduced political and economic interference, increased transparency, and stronger legal enforcement.*
- *Improved financial oversight: more effective fraud prevention, stronger anti-money laundering measures, and enhanced accountability in public spending.*
- *Stronger competition and market fairness: a level playing field for businesses, reduced state intervention in key industries, and increased private sector participation.*

In conclusion, Moldova is taking decisive steps to strengthen governance, reinforce judicial independence, combat corruption, and align competition policies with EU standards. These reforms, supported by digital innovation and enhanced oversight mechanisms, are laying the groundwork for Moldova's EU accession process. By focusing on institutional resilience, long-term capacity building, and proactive corrective actions, Moldova is creating a governance framework that will drive sustainable economic development, foster investor confidence, and ensure greater public trust in institutions.

Impact

Moldova's Growth Plan is driven by the ultimate aim of accelerating economic growth in a manner that is both inclusive and sustainable. This growth should be evident in higher GDP per capita, ensuring that economic progress benefits all segments of society while maintaining long-term stability. To realise this objective, Moldova has committed to implementing 56 targeted policy area reforms and 153 steps, focusing on economic modernisation, governance improvements, and long-term competitiveness.

The reforms span seven main policy areas addressing key economic challenges (Table 2):

- Private sector development includes 13 policy area reforms implemented through 32 steps, aimed to enhance the business environment, boost investment, and promote entrepreneurship.
- Connectivity and digital infrastructure area features 4 policy area reforms implemented through 11 steps, aimed at enhancing key infrastructure.
- Economic governance, with 10 policy area reforms implemented through 28 steps, focuses on public finance management, regulatory frameworks, and transparency.
- Social capital comprises 8 policy area reforms implemented through 21 steps aimed to enhance education, healthcare, and social inclusion.
- Green transition and natural capital area involve 6 reforms implemented through 13 steps promoting environmental protection, sustainable energy and climate resilience.
- Energy security and efficiency area contains 24 steps focused on open market, security of supply and energy efficiency.
- Fundamentals, with 8 policy area reforms implemented through 24 steps, target governance, public administration, and macroeconomic stability.

TABLE 2. DISTRIBUTION OF REFORMS PER POLICY AREAS

Policy Areas	June 2025	December 2025	June 2026	December 2026	June 2027	December 2027	Total
Policy area 1: Business Environment and Competitiveness	0	4	3	10	5	10	32
Policy area 2: Economic resilience and Infrastructure	0	1	1	2	2	5	11
Policy area 3: Economic Governance	0	4	5	5	6	8	28
Policy area 4: Social Capital	0	3	1	7	3	7	21
Policy area 5: Green Transition /Natural Capital	0	1	3	3	2	4	13
Policy area 6: Energy	1	13	1	2	1	6	24
Policy area 7: Fundamentals	0	3	1	10	3	7	24
TOTAL	1	29	15	39	22	47	153

Source: *author's calculations.*

A Bayesian Vector Auto-Regression (BVAR) model is employed to analyse Moldova's economic trajectory, evaluating the impact of policies and external factors. This approach captures both short-term fluctuations and long-term trends while benchmarking Moldova against relevant peer groups.

The methodology categorises countries into three regional clusters—Central and Eastern Europe, the Balkans, and the Baltic states—while maintaining Moldova as an independent entity. This classification facilitates structured comparisons, acknowledging different transition paths. Central and Eastern European countries serve as benchmarks for EU integration, the Balkans face similar structural challenges, and the Baltic states provide a model for rapid reform.

Moldova remains a distinct unit in the model to account for country-specific shocks and policies. The Bayesian approach enhances estimation accuracy by incorporating prior knowledge, even with limited data. It monitors short- and long-term policy impacts on key indicators such as gross value added per worker, which are essential for productivity and competitiveness.

Comparing Moldova's progress against regional peers and the EU-27 average aids in aligning policy recommendations with convergence goals. Reliable economic data from sources like Eurostat and national agencies improve projection accuracy, despite Moldova's evolving data alignment. The model assumes Moldova will attain at least the minimum level of its peers by 2027 if currently below that threshold, or converge towards lower quantiles if above.

By 2027, projections indicate that consumption growth will rise from 1.3% to 1.7%, private sector credit will increase from 25.8% to 30% of GDP, and the e-Government Development Index will align with Romania's score of 64. The share of renewable electricity is expected to increase from 9.29% to 20%, while government effectiveness is anticipated to improve from 44 to 52, in line with Serbia. Gross fixed capital formation is projected to grow from 19% to 24% of GDP, exceeding Croatia's 22%, and labour force participation is forecasted to rise from 57% to 61%, converging with Hungary. These targets follow a phased implementation strategy for reforms, supporting Moldova's economic integration and growth.

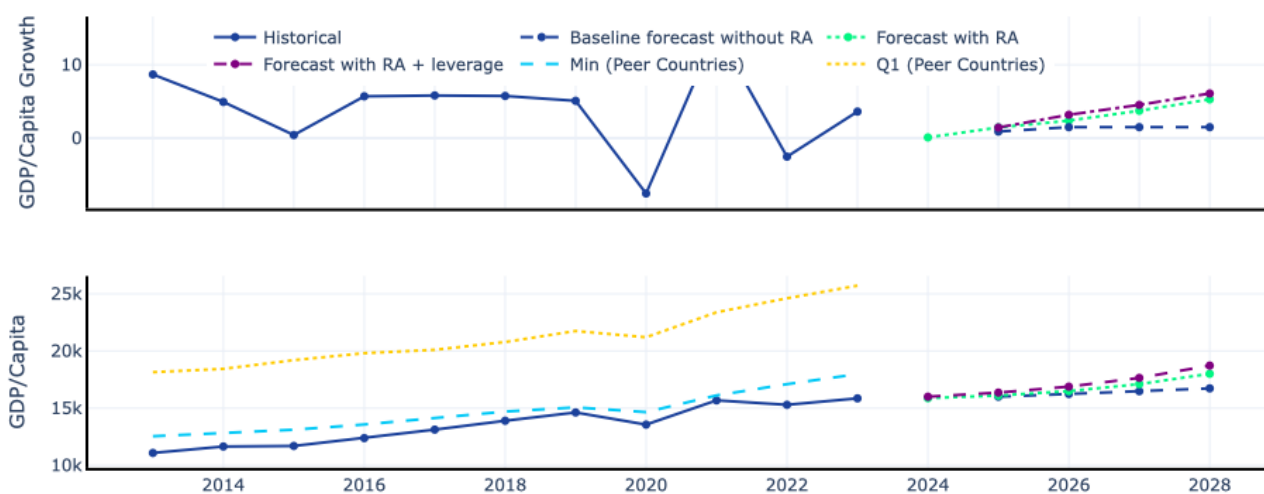
Figure 14 illustrates the projected path of Moldova's GDP per capita growth and its relative position among peer countries. Historically, GDP per capita growth has been highly volatile, characterised by periods of contraction followed

by sharp recoveries. Looking forward, the baseline forecast suggests modest growth of 1% in 2025, increasing to 1.5% annually in subsequent years, resulting in a GDP per capita of approximately 16,800 USD (2021 PPP) by 2028.

However, should the reform agenda be fully implemented, attracting investments worth EUR 1.9 billion, growth is expected to accelerate to 5.3% by 2028, raising GDP per capita to 18,000 USD. Furthermore, the execution of reforms could attract an additional EUR 2.5 billion in private investment, leveraging the initial EUR 1.9 billion. This could further enhance growth to 6.1% in 2028, with GDP per capita reaching 18,700 USD.

Despite this progress, Moldova's GDP per capita would remain below the first quartile (Q1) of peer countries. Nonetheless, it indicates a strong convergence trajectory aligned with ongoing reforms aimed at enhancing economic resilience, investment, and productivity. It is crucial to note that the BVAR-based forecasts are sensitive to previous assumptions, particularly given the volatility of Moldova's economic growth in recent years.

FIGURE 12. POTENTIAL EVOLUTION OF GDP PER CAPITA (2021 PPP USD) FOLLOWING THE IMPLEMENTATION OF THE REFORM AGENDA

Source: National Bureau of Statistics of Republic of Moldova, World Bank.

2 OBJECTIVES OF THE REFORM AGENDA

The strategic goal of the Reform Agenda is to significantly accelerate Moldova's economic growth, promote broader inclusion of all social groups and geographic areas in economic processes, and further consolidate Moldova's economic resilience through closer economic, investment, and trade ties with the EU.

The Growth Plan applies to the whole territory of Moldova. Many of the steps in the Reform Agenda will be relevant in the context of regional integration and convergence.

Achieving this strategic goal depends on effective progress with the following objectives:

- Boosting the development and competitiveness of the private sector by improving the business environment and investment climate, adopting a smart regulatory framework, facilitating access to finance from diverse sources, and encouraging a culture of entrepreneurship and innovation.
- Enhancing systemic economic resilience by strengthening transport connectivity and digital infrastructure and interconnection with the EU to improve overall economic efficiency and stability, reduce vulnerabilities, and smooth the long-term economic growth trajectory.
- Strengthening the quality of economic governance by increasing transparency, efficiency, and accountability of public institutions, authorities, and companies to enhance policy implementation, reduce opportunities for corruption and fraud, and achieve a level playing field for all economic entities, regardless of their size, origin, or ownership.
- Fostering human capital development by investing in education to support economic inclusion through the labour market, strengthening social protection policies to reduce poverty and economic marginalisation, and actively promoting equal opportunities for all.
- Enhancing environmental sustainability and advancing the green transition by strengthening the institutional and legislative framework for environmental protection, minimising pollution, conserving biodiversity, and promoting circular economy solutions in the waste management sector.

- Further consolidating energy security by reducing dependency on exports, diversifying suppliers of energy, and promoting renewable energy sources, while at the same time achieving higher energy efficiency by adopting technologically and economically sound solutions for energy savings in key sectors of consumption.

The Republic of Moldova shares the goals and principles of the EU Common Foreign and Security Policy (CFSP) and is committed to further intensifying cooperation in this area to more effectively address shared challenges within the framework of the Moldova – EU Security and Defence Partnership. Significant attention is also directed towards cooperation with the EU in strengthening the country's resilience.

Moldova strongly condemns the Russian aggression against Ukraine. This situation continues to pose significant risks for Moldova, ranging from rockets and drones landing on its territory to an increase in cross-border crime, alongside the mounting pressure on its economy and the highest refugee-per-capita ratio in Europe.

Moldova is dedicated to gradually ensuring, by the time of its accession to the EU, full alignment and effective implementation of the EU policies and positions adopted under the CFSP. In instances where existing political, economic, or security vulnerabilities prevent Moldova from aligning with an EU sanctions regime as of yet, the Moldovan authorities diligently strive to act with proper care to prevent sanctions circumvention. A preventive approach is applied through the export control mechanism. The Reforms Agenda is anticipated to significantly bolster Moldova's economic and social resilience. Consequently, Moldova will be better prepared to achieve 100% alignment with EU CFSP declarations and restrictive measures, as well as for effective participation in the CFSP by the date of accession.

3 CONSISTENCY WITH THE OVERALL POLICY FRAMEWORK

Consistency with the Joint Policy Guidance of the 2024 Economic and Financial Dialogue

In accordance with the Joint Policy Guidance established during the Economic and Financial Dialogue, the Republic of Moldova has been invited to enhance its public investments and implement the single project pipeline framework. This initiative aims to ensure that, regardless of the source of financing, investment projects are integrated into a cohesive pipeline. This priority falls under the Public Finance Management subarea (3.1) of the Reform Agenda, specifically reforms 3.1.1-3.1.4, which seek to strengthen budget planning, expenditure controls, and budgetary execution.

Another piece of policy guidance encourages the alignment of tax reforms with the Public Finance Management Strategy 2023-2030 to bolster revenue mobilisation. This is a significant developmental and governance objective, which the Reform Agenda addresses through the same set of reforms 3.1.1-3.1.4. These reforms will also contribute to ensuring a more efficient allocation of public resources, particularly concerning health and social protection.

A key policy recommendation has been for Moldova to review its business support programmes to improve access to finance and enhance ESG compliance. This priority is addressed within the Business Sector Competitiveness sub-area, specifically through reform 1.2.1, which focuses on improving the efficiency and relevance of government support for entrepreneurs. Table 3 illustrates the consistency between the Joint Policy Guidance Recommendations and the Reform Agenda.

TABLE 3. CONSISTENCY BETWEEN THE JOINT POLICY GUIDANCE RECOMMENDATIONS AND THE REFORM AGENDA

Economic and Financial Dialogue Joint Policy Guidance (PG)	Reform Agenda	
	Policy sub-area	Reform
Increase public investment as planned in the ERP, while applying the new single project pipeline framework covering all investment projects regardless of financing source.	3.1: Public finance management	3.1.1-4 Strengthened budgeting, expenditure controls and execution for better budgetary planning and policy implementation
Improve the capacity to produce macroeconomic and fiscal forecasts, in particular of the cyclically adjusted fiscal balance.	3.1: Public finance management	3.1.1-4 Strengthened budgeting, expenditure controls and execution for better budgetary planning and policy implementation
Continue to broaden the tax base and improve tax compliance in line with the Public Finance Management Strategy 2023-2030.	3.1: Public finance management	3.1.1-4 Strengthened budgeting, expenditure controls and execution for better budgetary planning and policy implementation
Finalise and publish the ongoing spending review of the health sector and undertake further reviews in the most significant areas of expenditure such as social protection.	3.1: Public finance management	3.1.1-4 Strengthened budgeting, expenditure controls and execution for better budgetary planning and policy implementation

Economic and Financial Dialogue Joint Policy Guidance (PG)	Reform Agenda	
	Policy sub-area	Reform
Review the main programmes supporting businesses' access to bank finance such as the '373 interest subsidy programme', the Fund for Entrepreneurship and Economic Growth Investments and the 'Credit Guarantee Facility' with a view to improving their effectiveness in addressing the bottlenecks to provision of credit, and assessing their potential to support the implementation of Environmental, Social and Governance (ESG) principles.	1.2: Business sector competitiveness	Reform 1.2.1: Strengthened the public SME support system, increasing efficiency and relevance of government support to entrepreneurs to boost competitiveness
Take steps to implement the results of the state-owned enterprise 'triage' exercise and ensure the implementation of recent governance reforms related to the professionalisation of boards and the establishment of audit committees at state-owned enterprises.	3.8: SOE reform	3.8.22-24. Making the SOE sector sustainable and financially viable
Ensure a sufficiently tight monetary policy stance as long as necessary to anchor inflation expectations at levels consistent with price stability, underpinned by a thorough assessment of potential second-round effects and developing an inflation expectations survey.	N/A	N/A
Ensure the independence of the central bank, including the personal independence of decision-makers.	N/A	N/A
Enhance risk-based supervision in line with best international and European practices, including by further strengthening the reporting framework across the banking system, harmonising the regulatory and supervisory landscape between the banking and the non-bank financial sector, and improving data collection to enable a comprehensive assessment of financial sector risks.	N/A	N/A

Consistency with the 2030 National Economic Development Strategy

The 2030 National Economic Development Strategy (NEDS) was approved in 2024 and encompasses three strategic goals related to sustainable economic growth: 1) create a favourable environment for entrepreneurship and investments, preparing the Moldovan economy for EU accession; 2) expand and diversify the value-added export-oriented services sector; and 3) stimulate the innovative industry by transitioning to more complex technological products with higher value added. These goals are elaborated in several specific objectives, as outlined in the Table 4. The Reform Agenda aligns with these objectives through numerous targeted initiatives.

Regarding the first NEDS goal of creating a favourable environment for entrepreneurship and investments, the Reform Agenda aligns with policy subarea 1.1 (Business Environment) and reform 1.1.1, which focuses on enhancing the competitiveness of the entrepreneurial environment through improved regulatory frameworks and digitalisation. Furthermore, the Reform Agenda addresses the necessity for digitalisation, with measures such as enhancing the 5G network's security under reform 2.3.1. Additionally, the Public Administration subarea includes reform 3.3.2, which aims to enhance human resource management through the application of digital technologies.

To expand and diversify the export-oriented services sector, subarea 1.1 also connects with reform 1.2.3 (Service Development), which fosters an improved regulatory framework and digitalisation within service sectors. This initiative works alongside reforms in subarea 2.1 (Transport Connectivity), including reforms 2.1.1 and 2.1.2, which enhance

Moldova's transport system (road and rail), ensuring better logistics and the development of services integral to export-oriented industries.

The third NEDS goal of stimulating an innovative industry is addressed by the Reform Agenda under the broad subarea 1.1, through reform 1.2.2 on Industrial Development, promoting growth in the industrial sector by aligning with EU directives. Concurrently, reforms 1.5.14-1.5.18, focused on enhanced export competitiveness under the same subarea, are expected to improve global market integration through better customs procedures and logistics, aiding the integration of Moldova's products into global value chains.

Economic sustainability is also ensured by subarea 2.2 (Energy Security), which concentrates on reforms aimed at increasing energy security through the diversification of energy suppliers and the more efficient use of energy (reform 2.2.1). This reform includes seven specific initiatives directly relevant to the economic resilience topics addressed in the NEDS. Similarly, subarea 5.1 (Environmental Protection and Climate Actions) focuses on strengthening resource productivity through reform 5.1.3, which aims to enhance waste management and promote circular economy practices.

The Reform Agenda also targets improved public finance management in line with the NEDS objective of strengthening state-owned enterprises (SOEs). Subarea 3.1 (Public Finance Management) addresses fiscal sustainability by reinforcing Moldova's tax system and tax administration, thereby contributing to fiscal stability and better public services.

Finally, the Reform Agenda emphasizes the improvement of the labour market through reform 4.3.1, which aims to reduce undeclared work and promote participation in the labour market. This reform supports the NEDS' goal of making the labour market more attractive to workers. In the education sector, the reform in subarea 4.1, specifically reform 4.1.1, seeks to enhance the alignment of skills developed in initial professional education with the demands of the labour market.

TABLE 4. CONSISTENCY BETWEEN THE NATIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT STRATEGY AND THE REFORM AGENDA

NEDS objectives	Reform Agenda	
	Policy sub-area	Reform
Digitalization of both the private sector and public institutions.	2.3: Digital	2.3.1: Enhancing connectivity through telecommunications and digital infrastructure
	3.3: Public administration reform	3.3.2: Establishing an efficient career development framework and a unitary and transparent remuneration system to make public service more attractive and performant
	4.2: Social protection	4.2.1: Enhanced quality and accessibility of social services meeting minimum standards and population needs
Enhancing digital tools and economic digitalization to attract and retain foreign investors.	1.1: Business Environment	1.1.1: Enhancing the competitiveness of entrepreneurship environment through the improved regulatory and administrative framework and enhanced digitalization
A diversified financial sector to support economic growth.	1.3: Access to finance and capital market development	1.3.1: Access to finance for companies is strengthened and diversified
A dynamic and innovative entrepreneurial ecosystem, inclusive of men and women of all ages, from both rural and urban areas.	1.2: Business sector competitiveness	1.2.1: Strengthened the public SME support system, increasing efficiency and relevance of government support to entrepreneurs to boost competitiveness
Increased foreign and local direct investment.	1.2: Business sector competitiveness	1.4.11-15: Industry and service development
A labor market that makes the economy more attractive to workers.	4.1: Education	4.1.1: Reducing mismatch between skills and labour market demands through enhanced vocational education and training
Formalizing the economy to promote transparency in economic activities.	4.3: Employment and labour markets	4.3.1: Strengthened active labour market policies and facilitation of labour market participation and fighting undeclared work and labour exploitation
	6.3. Energy security	6.3.1. Guaranteeing energy security

NEDS objectives	Reform Agenda	
	Policy sub-area	Reform
Economic sustainability, ensuring resilience through energy security and circular economy principles, supported by private-sector investment.	5.1: Environment protection and climate actions	5.1.3: Strengthening resource productivity and circularity including waste management
Efficient and sustainable state-owned enterprises (SOEs).	2.1: Transport connectivity	2.1.2: Enhancing transport connectivity through rehabilitated and modernised rail network
Effective economic policies to drive growth and stability.	3.1: Public finance management	3.4.11-12: Strengthened tax system contributes to fiscal sustainability, provides for a level playing field and provides for better services for citizens and businesses
A business-friendly environment for the services sector, aligned with EU directives.	1.1: Business Environment	1.1.1: Enhancing the competitiveness of entrepreneurship environment through the improved regulatory and administrative framework and enhanced digitalization
High-quality exported services that meet international standards.	1.1: Business Environment	1.2.3: Service Development
Strengthened infrastructure and logistics to support economic activities.	2.1: Transport connectivity	2.1.1: Enhancing the transport system, network, and institutional capacities
		2.1.2: Enhancing transport connectivity through rehabilitated and modernised rail network
An internationally attractive tourism offering.	1.11: Tourism	1.11.29-30: Tourism
A business-friendly environment for the industrial sector, aligned with EU directives.	1.1: Business Environment	1.2.2: Industrial Development
Moldova adopts EU quality standards, corporate governance principles, ESG practices, and other modern regulations.	1.2: Business Sector Competitiveness	1.4.11-15: Industry and service development
Competitive niche products integrated into global value chains, supported by improved customs procedures and logistics.	1.1: Business Environment	1.5.14-18: Enhanced export competitiveness of MD goods and services (Customs Decisions Systems, Joining the Common Transit Convention, Customs Single Window)
High-quality waste processing services to support environmental sustainability.	5.1: Environment protection and climate actions	5.1.3: Strengthening resource productivity and circularity including waste management

Consistency with the Economic Reforms Programme (2025-2027)

Moldova submitted its second Economic Reform Programme (ERP) for 2025-2027 on 28 February 2025. The ERP implicitly outlines several policy objectives, including fiscal consolidation, increased efficiency, and the promotion of performance and transparency in public finances, alongside controlling the national public budget deficit and responsible debt management.

The Reform Agenda addresses key policy objectives from the ERP by concentrating on critical areas of fiscal and public finance management. A central goal of the Agenda is to strengthen economic growth while reducing the shadow economy and ensuring alignment with EU standards. In this regard, the reforms within the public finance management subarea (reforms 3.1.1-3.1.4) are designed to enhance budgeting, expenditure controls, and execution, which in turn improve budgetary planning and policy implementation. By reinforcing these elements, the Moldovan government aims to ensure a more efficient fiscal system that fosters economic growth and supports sustainable public finances. Additionally, reform efforts seek to decrease the informal economy and boost labour market participation, particularly through active labour market policies (reform 4.3.1), which aim to combat undeclared work and labour exploitation.

Education reforms play a crucial role in strengthening the country's human capital and addressing labour market demands. The Reform Agenda focuses on diminishing the mismatch between educational outcomes and labour market needs, especially by enhancing vocational education and training (reform 4.1.1). The objective is to better equip the workforce with the skills required by modern industries, thereby increasing employment and productivity. Furthermore, reforms aimed at university education (reform 4.1.3) seek to improve educational outcomes, ensure quality, and maintain the integrity of higher education. Collectively, these reforms address the policy objective of accelerating economic growth.

The Moldovan government is dedicated to enhancing the country's tax and customs systems, ensuring transparency, and facilitating international trade. The reforms to tax administration envisaged by the Reform Agenda (reforms 3.4.11-3.4.12) seek to improve the efficiency and sustainability of the tax system, ensuring fiscal transparency while creating a level playing field for businesses. This is crucial for supporting fiscal sustainability and reducing informal economic activities. Similarly, reforms concerning customs services and trade facilitation (reforms 1.5.14-1.5.18) aim to boost Moldova's export competitiveness by enhancing the efficiency of customs operations, ensuring smoother transitions for goods and passengers, and strengthening the country's economic security. Together, these reforms are expected to improve Moldova's public sector governance and position the country for greater integration into the global economy. Table 5 highlights how the Reform Agenda addresses the policy objectives.

TABLE 5. CONSISTENCY BETWEEN THE IMPLICIT ERP 2025-2027 POLICY OBJECTIVES AND THE REFORM AGENDA

ERP policy objective	Reform Agenda	
	Policy sub-area	Reform
Fiscal policy: strengthening economic growth, stimulating the demand and supply of work, reducing the shadow economy and gradually connecting the fiscal system to the provisions of the EU acquis	3.1: Public finance management	3.1.1-4 Strengthened budgeting, expenditure controls and execution for better budgetary planning and policy implementation
	4.1: Education	4.1.1: Reducing mismatch between skills and labour market demands through enhanced vocational education and training 4.1.3: Strengthening education outcomes, quality and integrity of university education
	4.3: Employment and labour markets	4.3.1: Strengthened active labour market policies and facilitation of labour market participation and fighting undeclared work and labour exploitation
Tax administration: ensuring correctness, coherence and transparency	3.1: Public finance management	3.4.11-12: Strengthened tax system contributes to fiscal sustainability, provides for a level playing field and provides for better services for citizens and businesses
Customs administration: facilitating the transition process of goods and passengers, as well as on improving the methods of ensuring the economic security of the Republic of Moldova	1.5: Trade and investment promotion	1.5.14-18: Enhanced export competitiveness of MD goods and services (Customs Decision Systems part)
Public expenditures: strengthening the stability and sustainability of public finances, ensuring budgetary discipline	3.1: Public finance management	3.1.1-4 Strengthened budgeting, expenditure controls and execution for better budgetary planning and policy implementation
		3.3.8-10: A transparent and efficient public procurement system ensures value for money for citizens and creates a level playing field for businesses
Governmental debt management: ensure the financing needs of the balance (deficit) of the state budget at an acceptable level of expenditures in the medium and long term	3.1: Public finance management	3.1.1-4 Strengthened budgeting, expenditure controls and execution for better budgetary planning and policy implementation

Consistency with the EU-Republic of Moldova Association Agreement

The Association Agreement between the EU and the Republic of Moldova, which fully entered into force on July 1, 2016, establishes a comprehensive framework for political and economic association between the parties. The Agreement aims to deepen the relationship between the EU and Moldova, supporting Moldova's political stability, economic development, and integration into European structures.

The Reform Agenda plays a crucial role in advancing the objectives of the EU-Moldova Association Agreement by introducing targeted reforms across key areas such as governance, economic development, sectoral modernization, and institutional alignment. One of the primary objectives of the Association Agreement is the promotion of the rule of law, particularly ensuring the independence of the judiciary and guaranteeing universal and fair access to justice. The Reform Agenda responds to this objective by focusing on strengthening the judiciary's independence, accountability, quality and integrity (reform 7.2.1), aiming to improve public trust and the effectiveness of the justice system. Fight against corruption is central under the Association Agreement, with the Reforms Agenda focusing on improving the prevention and repression of corruption as part of the reform 7.1.1 and creating a level playing field for business by combating economic crime and anti-money laundering as part of the reform 7.5.1. These measures are seen as essential for reinforcing Moldova's legal framework, enhancing transparency, and fostering a more competitive environment for businesses and citizens alike.

Public administration reform is another key area where the Reform Agenda seeks to meet the Association Agreement's objectives, which call for the development of an efficient and accountable public administration system. To this end, the Reform Agenda focuses on modernizing public institutions and strengthening their administrative capacities (reform 3.3.1), which is crucial for improving the delivery of public services for both citizens and firms. Moldova also aims to align its public finance management system with EU standards, ensuring transparency, accountability, and efficiency. This is addressed through reforms that strengthen budgeting, expenditure controls, and public procurement systems (reforms 3.1.1-3.1.4, 3.3.8-3.1.10), contributing to a more sustainable and predictable fiscal environment. Additionally, Moldova's tax system is set to be reformed under the Reform Agenda to enhance fiscal sustainability, while providing better services to citizens and businesses (reform 3.4.11-12).

The Reform Agenda also addresses several key economic and sectoral areas for Moldova – EU cooperation in the Association Agreement, including energy, transport, agriculture, and environmental protection. In the energy sector, reforms committed as part of the Reform Agenda aim to reduce Moldova's dependence on energy imports and enhance energy security, which aligns entirely with the goals of the Energy Community Treaty (reform 2.2.1). Furthermore, Moldova commits to further strengthening its transport infrastructure, focusing on modernizing road and rail networks to improve connectivity and regional integration (reforms 2.1.1-2.1.2).

In the agricultural sector, reforms are being implemented to better align Moldova's agricultural regulatory framework with EU policies, thus facilitating the integration of Moldovan products into international markets (reform 1.5.1). Finally, Moldova's Association Agreement commitment to environmental sustainability is reflected in its reforms aimed at modernizing environmental governance, promoting low-carbon development, and enhancing resource productivity (reforms 5.1.1-5.1.3), which is crucial for combating climate change and supporting sustainable development. Table 6 highlights how specific reforms contribute to the relevant objectives of the Association Agreement.

TABLE 6. CONSISTENCY BETWEEN THE ASSOCIATION AGREEMENT AND THE REFORM AGENDA

Objective of the Association Agreement	Reform agenda	
	Policy sub-area	Reform
Promotion of the rule of law, including independence of the judiciary, access to justice and the right to a fair trial (article 12)	7.1: Fight against corruption	7.2.1. Strengthening independence, accountability, quality and integrity of the justice system
Preventing and combating all forms of criminal and illegal activities, organised or otherwise, including those of a transnational character (article 16).	7.1: Fight against corruption	7.1.1. Improve the effectiveness of the prevention and repression of corruption, including by improving the institutional and legislative framework
Cooperate in order to prevent the use of their financial and relevant non-financial systems to launder the proceeds of criminal activities, as well as for the purpose of financing of terrorism; cooperate in the recovery of assets or funds		7.5.1: Creating level playing field for business by fighting economic crime and AML

Objective of the Association Agreement	Reform agenda	
	Policy sub-area	Reform
derived from the proceeds of crime (article 18)		
Development of efficient and accountable public administration in the Republic of Moldova (article 21)	3.3: Public administration reform	3.3.1: Ensuring a flexible and efficient institutional system of the central public administration by reforming the public institutions (agencies) and increasing their administrative capacities
Implementation of international standards as well as EU good practice in the field of public finance management, which will contribute to the development of a modern public finance management system in the Republic of Moldova, compatible with basic EU and international principles of transparency, accountability, economy, efficiency and effectiveness (article 47)	3.1: Public finance management	3.1.1-4 Strengthened budgeting, expenditure controls and execution for better budgetary planning and policy implementation
Cooperate to enhance good governance in the tax area, with a view to the further improvement of economic relations, trade, investment and fair competition (article 52)	3.1: Public finance management	3.4.11-12: Strengthened tax system contributes to fiscal sustainability, provides for a level playing field and provides for better services for citizens and businesses
Develop and strengthen their cooperation on industrial and enterprise policy, thereby improving the business environment for all economic operators, but with particular emphasis on small and medium-sized enterprises (SMEs) (article 62)	1.1: Business Environment	1.2.2: Industrial Development
Cooperate to promote agricultural and rural development, in particular through progressive convergence of policies and legislation (article 67)	1.5: Trade and investment promotion	1.5.1: Agricultural regulatory and administrative institutional framework is strengthened to better deal with EU CAP policies and to integrate better into international value chains
Continue cooperation on energy matters on the basis of the principles of partnership, mutual interest, transparency and predictability aiming at energy efficiency, market integration and regulatory convergence in the energy sector, taking into account the need to ensure competitiveness and access to secure, environmentally sustainable and affordable energy, including through the provisions of the Energy Community Treaty (article 76)	6: Energy	All reforms under this policy area.
Expand and strengthen transport cooperation in order to contribute to the development of sustainable	2.1: Transport connectivity	2.1.2: Enhancing transport connectivity through rehabilitated and modernised rail network

Objective of the Association Agreement	Reform agenda	
	Policy sub-area	Reform
transport systems, promote efficient, safe and secure transport operations as well as intermodality and interoperability of transport systems; and endeavour to enhance the main transport links (article 80).		2.1.2: Enhancing transport connectivity through rehabilitated and modernised rail network
Develop and strengthen cooperation on environmental issues, thereby contributing to the long-term objective of sustainable development and greening the economy (article 86)	5.1: Environment protection and climate actions	5.1.1: Establishing the environmental playing field through modernising environmental governance and promoting low carbon dev
		5.1.2: Halting biodiversity loss and protecting biodiversity and natural ecosystems
		5.1.3: Strengthening resource productivity and circularity including waste management
Develop and strengthen cooperation to combat climate change (article 92)	6: Energy	6.4.1: Advancing energy efficiency 6.5.1: Thriving market for renewable energy
Strengthen cooperation on the development of the Information Society to benefit citizens and businesses through the widespread availability of Information and Communication Technology (ICT) and through better quality of services at affordable prices (article 98)	2.3 Digital	2.3.1: Enhancing connectivity through telecommunications and digital infrastructure
Cooperate to promote lifelong learning and encourage cooperation and transparency at all levels of education and training, with a special focus on higher education (article 122)	4.1: Education	4.1.3: Strengthening education outcomes, quality and integrity of university education

Consistency with the 2025-2030 National Integrated Plan for Energy and Climate

The 2025-2030 National Integrated Plan for Energy and Climate (NIPEC) was approved on 26 February 2025 by governmental decision. The Plan involves the implementation of energy governance mechanisms and climate actions across all five dimensions of the Energy Community: integrated energy markets, energy security, sustainable development, cooperation and dialogue, and European integration. Accordingly, the Plan represents an ambitious yet feasible initiative to fulfil the obligations of the Republic of Moldova in transposing the Energy Community's acquis into its national legislation, continuing the process of liberalising energy markets, promoting renewable energy sources, and integrating into the energy systems of the European Union. The Plan also aims to ensure the implementation of the provisions of the national energy law and the national regulation on the energy governance mechanism and climate actions.

The Plan envisages a comprehensive set of reforms and measures in five key dimensions of energy and climate policy: decarbonisation (including by reducing GHG emissions and further promoting renewable energy), energy efficiency, energy security, the domestic energy market, and research, innovation and competitiveness. The Reform Agenda, in turn, incorporates a number of short- to medium-term reforms supporting the implementation of the long-term objectives of the Plan. Table 7 provides an overview of the correlation between the policy dimensions and objectives of the NIPEC and the areas of the Reform Agenda reforms.

TABLE 7. CONSISTENCY BETWEEN THE NATIONAL INTEGRATED PLAN FOR ENERGY AND CLIMATE AND THE REFORM AGENDA

Policy dimension and objectives of the 2025-2030 National Integrated Plan for Energy and Climate	Reform Agenda	
	Policy sub-area	Reform
Decarbonization: fulfilling the obligations undertaken under the Paris Agreement and the Energy Community; contributing to the Energy Community objective of reducing greenhouse gas (GHG) emissions by 60.9% through the reduction of national emissions by 2030; achieving the national target of reducing GHG emissions by 68.6% by 2030 compared to 1990 levels; achieving the national target of a 27% share of renewable energy in final energy consumption by 2030	6.5: Renewable energy sources	6.5.1. Thriving market for renewable energy
Energy efficiency: national energy consumption objective is a maximum of 2,800 ktoe for final energy consumption by 2030, for a maximum value of gross domestic consumption of 3,000 ktoe by 2030.	6.4: Energy efficiency	6.4.1. Advancing energy efficiency
Energy security: reducing dependence on energy imports and diversifying energy resources and import routes.	6.3: Energy security	6.3.1. Guaranteeing security of supply
Domestic energy market: Implementing a better functioning energy market.	6.1: Electricity market and 6.2 Gas market	6.1.1. Open and competitive electricity market; Reform 6.2.1. Open and competitive gas market;
Research, innovation and competitiveness: facilitating and promoting research, development and innovation	1.9: Research and Innovation	1.9.1: Improve Research and Innovation capacities in the priority areas of Smart Specialisation Strategy

4 KEY POLICY PRIORITIES

4.1 Fundamental sectors

The Reform Agenda aims to reinforce the EU enlargement process, focusing on the rule of law, democratic institutions, public administration reform, fundamental rights, and anti-corruption measures. Moldova regards these elements as vital for a competitive economy and a safer society, bolstering them through well-coordinated policies.

To tackle corruption, Moldova will enhance institutional effectiveness and improve investigations and prosecutions, particularly in high-profile cases, while it will increase asset verifications carried out by the national integrity authority.

Judicial reforms will ensure independence and accountability by filling key vacancies and appointing vetted candidates to the courts, including to the Supreme Court. Moldova will implement the revised court and prosecutorial maps and establish a human resources strategy for the judiciary.

Anti-money laundering efforts will align with EU standards, creating a central register of beneficial ownership for better compliance and cross-border cooperation. Law enforcement will intensify the detection and prosecution of financial crimes, supported by a new National AML Risk Assessment for targeted strategies.

Moldova will bolster social protection and security frameworks, focusing on care for survivors of gender-based violence and improving its migration. Border control will be strengthened to combat illegal activities.

The fight against organised crime includes legal frameworks for reusing confiscated assets and a functional Register of Seized Criminal Assets. Enhanced public finance measures will prevent fraud and embezzlement while protecting the EU interests.

4.2 Digital transformation and digital security issues

Moldova has embarked on an ambitious digital transformation agenda aimed at mainstreaming digital technologies across all facets of economic, social, and cultural life. This transformation necessitates significant changes in how businesses operate, how the government functions and delivers services, and how individuals interact with each other, the state, and technological infrastructure. The digital revolution encompasses a variety of high-impact technologies, including routine automation, artificial intelligence, cloud computing capabilities, and the integration of big data analytics into public policy, along with other innovations designed to enhance efficiency and improve the quality of decision-making. For Moldova, digital transformation presents the most promising opportunity to overcome the constraints imposed by its economic size, geographical position, and modest natural resource endowment.

Drawing from lessons learned about hybrid threats and risks in recent years, Moldova has established its Reform Agenda to accelerate the alignment of national policies with EU standards, bolster cybersecurity, increase the number, quality, and relevance of digital public services, and strengthen both digital and conventional infrastructure.

To enhance its infrastructure, Moldova will align its primary and secondary legislation with the EU Gigabit Infrastructure Act, ensuring high-speed and reliable connectivity. Following a thorough analysis of the risks and impacts of cybersecurity measures, supply chain vulnerabilities, and weaknesses in critical infrastructure and end-user devices, Moldova will adapt its cybersecurity framework to comply with the EU 5G Cybersecurity Toolbox and the Communication from the Commission from 15 June 2023 on the Implementation of the EU 5G cybersecurity toolbox, thereby ensuring adherence to EU standards for the security and resilience of 5G networks.

Aiming to improve the framework for digital identity and secure cross-border exchanges and transactions, Moldova will also adjust its legal structure in accordance with the eIDAS II Digital Identity Regulation. Furthermore, the Moldovan Digital Wallet (EVO Sign) will be developed further and expanded to integrate at least 20 digital public services. Moldova will also take steps to join the EU Third Countries Trusted List to validate advanced electronic signatures and enhance the recognition of its electronic signatures in line with EU standards.

The Reform Agenda will significantly contribute to improving the institutional framework for cybersecurity. A sufficient number of personnel will be recruited for the newly established National Agency for Cybersecurity and for the operationalisation of the national Computer Emergency Response Team (CERT), ensuring that the country has the necessary resources to detect, prevent, and respond to cyber incidents. Moreover, the cybersecurity agency will be legally empowered to carry out cybersecurity audits and enforce compliance measures based on the results of these audits.

To enhance the security of critical infrastructure and digital services, Moldova will further develop and enforce cybersecurity regulations. A significant step in this regard is the adoption of a cybersecurity law that aims to transpose the NIS II Directive. In view of alignment with the Cyber Resilience Act, mandatory cybersecurity requirements will be introduced for hardware and software products.

Together, these measures are expected to markedly improve security, increase digital inclusion, and support Moldova's European integration efforts.

4.3 Education, training, employment and social objectives

Moldova's Reform Agenda supports long-term social progress by promoting inclusive, sustainable, and equitable economic growth. It focuses on enhancing education and employment opportunities (including for minorities and refugees) and improving social protection to build a prosperous society.

In education, the top priority is reducing the skills mismatch in the labour market by improving vocational education and training. Strengthening the VET qualification framework aligns programmes with standards and technological changes. Expanding the dual-education track increases student enrolment, enhancing the employability of VET graduates. To boost educational outcomes, lower-secondary and upper-secondary curricula will be revised, and teacher training programmes will be implemented. Additionally, anti-corruption measures in universities and a national anti-plagiarism platform with quality assurance will be established.

For social protection, the Agenda seeks to improve the quality and accessibility of services, enforcing minimum standards for providers. The child protection system will be strengthened by hiring more specialists. A key reform is the creation of a unified Automated Information System for social services (eSocial) to integrate the Ministry's current data systems.

The Agenda also strengthens labour market policies to boost participation and combat undeclared work. The State Labour Inspectorate will gain powers aligned with ILO Conventions, and regulations will be updated for effective health and safety enforcement. The issue of undeclared work will be addressed through a digital voucher platform for informal workers, ensuring tax registration and payment. After revising active labour market measures, more unemployed individuals will be covered.

4.4 'Do no significant harm' principle

Most of the reforms and investment projects envisaged by the Reform Agenda / Growth Plan will not negatively impact any of the six environmental objectives as defined in Article 17 of the EU Taxonomy Regulation. Moreover, a significant number of the reforms anticipated by the Agenda are expected to actively contribute to both the EU's and Moldova's commitments towards climate change mitigation, climate change adaptation, sustainable use and protection of water and marine resources, advancing the transition to a circular economy, pollution prevention and control, as well as the protection and restoration of biodiversity and ecosystems. The Agenda allocates an entire policy area (number 5) to the green transition and the safeguarding of natural capital. In case of the investment projects involving environmental risks, the DNSH principle will be applied to each investment, and appropriate DNSH assessments will be conducted, leveraging the results of Environmental Impact Assessment procedures, as relevant.

Regarding the climate change mitigation objective outlined in Article 17, the Reform Agenda anticipates high-impact measures aimed at mitigating climate change, including the expansion of renewable energy resources relevant to Moldova (primarily solar and wind), and consequently reducing dependence on imported fossil fuels. Additional contributions to this objective will be made through measures enhancing energy efficiency in buildings as well as in the industry and transport sectors.

Given Moldova's vulnerability to climate change, the objective of climate change adaptation will be pursued by strengthening water management systems and improving agricultural resilience through the promotion of green practices in agriculture.

The objective of the transition to a circular economy will be addressed through various reform measures and investment projects. Municipal waste management and recycling systems will be expanded to decrease landfill dependence as much as is economically and technically feasible. In line with this, a specialised facility will be established for the safe collection, treatment, storage, and disposal of hazardous waste.

The objective of pollution prevention and control will be achieved, amongst other measures, by drafting and approving a law that establishes a new system of payments for environmental pollution and taxes for utilising natural resources, aligning with EU approaches and requirements. The gradual increase in the production of energy from renewable sources, thus reducing the economy's reliance on fossil fuels, also constitutes a significant contribution to this objective.

The Reform Agenda envisions reforms aimed at halting biodiversity loss and protecting ecological systems. Significant efforts will be directed towards strengthening forest conservation and rehabilitation, including consolidating legislation for the traceability of forest products and enhancing the regulatory, institutional, and technological framework for conducting forest inventories. A dedicated authority will be established and made operational to oversee the implementation of state policy concerning the protection and management of all designated protected areas.

Finally, all strategies, action plans and investment cost analysis done for the purpose of the Reform Agenda, as stipulated in the Environmental Strategy 2030, will comply with the DNSH principle.

5 MAINSTREAMING

The Reform Agenda in Moldova focuses on human rights, gender equality, and vulnerable groups (including refugees) following a dual approach. Horizontally, it aligns interventions with EU values and international commitments, ensuring transparent decision-making for equitable reform benefits. Vertically, it includes targeted initiatives for vulnerable groups, empowers women and strengthens democratic institutions through judicial and anti-corruption reforms, promoting equal access to justice and protection of rights. Public sector transparency measures will foster trust and support democracy.

An integration mechanism for foreigners and a clearer legal framework for residency will benefit both foreigners and the host society in cohesion and economic terms while ensuring fair treatment for displaced and stateless individuals, in line with international standards. Additional investments in services for victims of gender-based violence will improve access to health and legal support, while economic empowerment initiatives aim to equalize opportunities in the labor market and combat exploitation of women and girls. Reforms will elevate women's representation in decision-making roles.

The agenda also calls for the redesign of social protection services to improve accessibility. A coherent case management system will serve vulnerable populations better. Furthermore, it emphasizes Moldova's green economy transition, focusing on decarbonization and climate resilience through institutional reforms, enhanced environmental governance, and legislation promoting accountability for environmental damage.

Overall, the agenda aims for a sustainable future through united action across various sectors.

PART 2: DESCRIPTION OF POLICY AREAS AND RELATED REFORMS

1. POLICY AREA 1: ECONOMIC COMPETITIVENESS / PRIVATE SECTOR DEVELOPMENT

Introduction

Moldova faces considerable challenges that constrain its private sector development, competitiveness, and overall economic growth. Despite recent progress, the regulatory and institutional landscape remains fragmented, marked by bureaucratic inefficiencies, outdated administrative procedures, and limited digital integration, all of which adversely impact entrepreneurship, innovation, and investment. The agricultural sector, a vital driver of Moldova's economy, endures structural weaknesses, inadequate infrastructure, limited access to finance, and underdeveloped advisory services, obstructing producers' integration into international value chains and compliance with EU standards.

Access to finance continues to be a significant obstacle, particularly for SMEs, due to incomplete credit reporting systems, restrictive collateral frameworks, and limited capital market infrastructure. Furthermore, Moldova's trade competitiveness is hampered by outdated customs processes and insufficient digitalisation, complicating efforts to integrate into EU and international markets.

Simultaneously, rural areas confront substantial socioeconomic disparities, underinvestment in infrastructure, and limited capacity for sustainable economic diversification. The tourism sector remains underdeveloped, lacking strategic diversification and the necessary digital transformation to attract international visitors and investment.

Addressing these structural and institutional barriers is essential for Moldova's sustainable growth and successful integration into the European economy. The reforms outlined in this section aim to improve the business environment, expand SMEs' access to finance, modernise agricultural and rural development frameworks, strengthen trade competitiveness, and accelerate digital transformation and innovation capacities, positioning Moldova as a dynamic, competitive, and attractive economy aligned with EU standards and international best practices.

SUB-AREA 1.1: Business environment

Reform 1.1.1-4: Enhancing the competitiveness of entrepreneurship environment through the improved regulatory and administrative framework and enhanced digitalization

Challenges

Moldova's business environment continues to be hindered by a complex and outdated regulatory framework that imposes unnecessary administrative burdens and stifles entrepreneurship. The regulatory landscape is marked by a high number of permits and approvals, many of which have not been reviewed or reassessed for over a decade. Currently, 139 permits fall under the framework of Law 160/2011, while an additional 57 exist outside this framework as so-called hidden permits. These hidden permits create significant regulatory inconsistencies, often resulting in excessive bureaucracy, increased compliance costs, and legal uncertainty for businesses. The absence of a standardised and transparent permit management system restricts the predictability of the business environment and deters investment, particularly from foreign firms seeking clear and stable regulatory measures conditions.

Existing insolvency framework is outdated and fails to provide efficient mechanisms for business restructuring and recovery. Entrepreneurs encounter prolonged insolvency proceedings, unclear protections for creditor rights, and a lack of structured second-chance opportunities for financially distressed but viable businesses. SMEs, which form the backbone of Moldova's economy, are particularly vulnerable due to their limited access to legal and financial support during financial distress. Unlike EU jurisdictions that offer structured second-chance programmes and debtor-friendly restructuring options, Moldova's framework lacks comprehensive debt discharge provisions, making it challenging for entrepreneurs to recover and reintegrate into the economy after experiencing financial setbacks.

Compounding these challenges is the sluggish progress in digitising public services for businesses. Moldova's e-government ecosystem is still underdeveloped, characterised by fragmented and inconsistent digital services. While some business-related processes have been digitised, many critical functions, such as permit applications, insolvency case management, and updates to the business registry, continue to necessitate excessive physical paperwork and face-to-face interactions with authorities. The lack of a fully operational State Register of Legal Units hampers businesses, including foreign investors, from effectively managing legal and administrative affairs remotely. This absence of digital integration leads to inefficiencies, heightens opportunities for corruption, and incurs unnecessary costs for businesses, making it increasingly difficult for Moldova to compete regionally as a business-friendly destination.

Without decisive regulatory reform, Moldova risks falling further behind in enhancing its investment climate, supporting SME growth, and fostering innovation, including green innovation. Reducing the regulatory burden, streamlining

insolvency procedures, and accelerating digital transformation are essential steps to unlocking business potential and aligning Moldova's business environment with EU best practices.

Objectives

This reform aims to streamline business regulations by eliminating unnecessary permits and ensuring that all regulatory approvals align with better regulation principles and EU standards. The objective is to implement a unified approach to permit management, remove unjustified regulatory barriers, and incorporate hidden permits within a transparent framework. Furthermore, the reform will enhance insolvency procedures by introducing legal amendments that improve case adjudication, strengthen creditor rights, and refine recovery mechanisms. A structured second-chance programme for SMEs, along with the establishment of an electronic insolvency register, will further bolster business resilience. Finally, the reform seeks to accelerate e-government transformation, increasing the availability of digital public services for businesses and facilitating remote business management, including for foreign investors.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *Business permits are streamlined and the unified approach on permits is enforced, with at least 20 permits abolished and at least 80 permits revised in line with better regulation principles and EU rules. Based on the regulatory mapping, one normative deregulation package is adopted, incorporating at least 15 targeted deregulation measures. December 2025*
- *Further deregulation reforms are implemented, with at least 20 other permits abolished and the remaining 'hidden permits' discontinued through abolishing or integration into the framework law, if justified by the regulatory impact assessment. There will be no permits outside the framework law. Based on the regulatory mapping at least two normative deregulation packages are adopted, incorporating at least 30 targeted deregulation measures in a number of strategic sectors/regulatory domains. December 2026*
- *Moldova strengthens its insolvency and bankruptcy procedures by revising the relevant legislation, launching the second chance support programme for SMEs and establishing the electronic insolvency register. December 2026*
- *A functioning e-government ecosystem that provides efficient and accessible digital services to businesses is established with increased availability of digital government-to-business services. The State Register of Legal Units, enabling remote business management, including for foreign investors is fully operational and secure. The methodology on institutionalization of life events for citizens and business is approved. December 2025*

Description of implementation

The Ministry of Economic Development and Digitalisation will oversee the revision of Law 160/2011 to enhance regulatory efficiency and bring unregistered permits into compliance. Regulatory assessments will be undertaken across key economic sectors and regulatory domains to identify and eliminate redundant permits. Legal modifications will align with EU acquis, ensuring consistency and predictability in business regulations.

For insolvency reforms, a comprehensive review of the current legal framework will identify inefficiencies and streamline procedures to reduce case processing times while reinforcing creditor protections. The second-chance programme for SMEs will be expanded, and an electronic insolvency register will be developed to improve transparency and efficiency. Benchmarking against EU Directive 2019/1023 will inform these enhancements.

The expansion of digital business services will be realised through the full operationalisation of the State Register of Legal Units and the institutionalisation of life-event-based service delivery. This will simplify interactions between businesses and public authorities, facilitating investment and growth.

These reforms will benefit entrepreneurs by diminishing bureaucratic burdens, bolstering business resilience, and expanding digital access to public services.

Key stakeholders comprise government institutions responsible for legislative amendments, IT providers for digital infrastructure development, and international partners supporting technical and financial implementation. Civil society organisations will ensure transparency and stakeholder engagement throughout the reform process.

SUB-AREA 1.2: Business sector competitiveness

Reform 1.2.5-8: Strengthened the public SME support system, increasing efficiency and relevance of government support to entrepreneurs to boost competitiveness

Challenges

Access to finance remains one of the most significant constraints for SMEs in Moldova. The primary barrier arises from an underdeveloped credit information system that fails to provide comprehensive, high-quality, and transparent credit data. The current framework limits reporting obligations to banks, non-banking credit organisations, and crowdfunding platforms, excluding essential sources such as savings and loan associations and alternative lenders. This results in an incomplete financial profile for SMEs, increasing perceived risk for creditors and restricting access to financing.

Moreover, credit history bureaus do not systematically capture alternative credit data—such as trade credit, factoring arrangements, and payment histories with suppliers and utility providers. Without these data points, many SMEs, particularly startups and microenterprises, struggle to establish a robust credit standing, making it difficult to secure loans. The absence of clear mechanisms for SMEs to review and correct inaccuracies in their credit reports further erodes trust in the system and discourages participation in formal financing channels.

Collateral-related inefficiencies also impede financial access. While a collateral registry exists, its functionality is suboptimal due to outdated regulations, a lack of standardisation, and poor digital integration. Many SMEs encounter difficulties in leveraging movable assets—such as machinery, receivables, and inventory—as collateral, significantly restricting their borrowing capacity. Without an efficient collateral framework, credit providers remain hesitant to extend loans, particularly to businesses with limited fixed assets.

Objectives

The primary objective of this reform is to enhance SMEs' access to finance, including that enabling green transition measures, by improving the quality, coverage, and transparency of credit data while strengthening the collateral framework. By amending the Law on Credit History Bureaus, the reform aims to create a more comprehensive and reliable credit reporting system that includes a broader range of financial and non-financial data sources. Expanding the scope of reporting entities to include savings and loan associations, trade creditors, and alternative lenders will allow for a more complete assessment of SMEs' creditworthiness, reducing information asymmetry and enabling lenders to make better-informed financing decisions. Additionally, incorporating alternative credit data—such as trade credit history, supplier payments, and factoring arrangements—will provide a more accurate representation of SMEs' financial behaviour, ensuring that businesses without traditional banking relationships or significant collateral are not unfairly excluded from formal credit markets.

Another key objective is to improve transparency and accessibility within the credit reporting system. Establishing clear mechanisms for SMEs to access their credit reports, dispute inaccuracies, and correct errors will foster trust in the financial system and enable businesses to actively manage their credit profiles. Simplifying the process and reducing the cost of obtaining credit reports will further encourage SME participation, ultimately leading to a more dynamic and financially inclusive business environment.

In parallel, the reform seeks to modernise the collateral registry by updating its regulatory framework and digital infrastructure to facilitate the use of movable assets—such as machinery, receivables, and inventory—as collateral for loans. By improving asset registration procedures, enhancing data standardisation, and integrating digital solutions, the reform will make secured lending more efficient and accessible to SMEs. The ultimate goal is to reduce SMEs' reliance on fixed-asset collateral, unlock new financing channels, and lower borrowing costs, thereby increasing overall financial inclusion and competitiveness within Moldova's SMEs sector.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *Accountability and efficiency of governmental SME support mechanisms by Moldova's Entrepreneurship Agency ODA are strengthened through streamlining of support mechanisms to SMEs, aligning monitoring and evaluation methodology with best practices, digitalisation of ODA's processes and strengthening capacities in internal controls and risk management. December 2026*
- *The Law on Credit History Bureaus is amended to enhance data quality and transparency, while movable collateral norms are strengthened within the collateral registry to improve access to finance. December 2026*
- *Digital cadastre covers 98% of the national territory. Data is regularly updated and available online. December 2027*
- *Access to finance for SMEs is facilitated by ODA through: (i) finalizing the assessment of the main ODA's instruments on access to bank finance; (ii) improving internal CGF procedures, (iii) introduction of two new instruments under the ODA Credit Guarantee Fund strengthening SME borrowing capacities, including targeting in particular export-oriented SMEs and (iv) 2 new programs under the Fund for Entrepreneurship and Economic Growth of Moldova (FACEM), to allow for provision of a larger range of access to finance instruments, and (v) provision of business advisory services to SMEs. December 2026*

Description of implementation

The implementation of this reform will be structured through a coordinated approach involving legislative amendments, regulatory adjustments, infrastructure upgrades, and capacity-building initiatives.

As part of the broader effort to enhance SME access to finance, an assessment will be undertaken to evaluate the effectiveness of two key ODA instruments: the '373' interest compensation program under FACEM and the individual financial guarantees provided through the Credit Guarantee Fund. This exercise will examine the extent to which these instruments have achieved their intended objectives and key performance indicators, while also conducting a cost-benefit analysis to determine their fiscal impact. Particular attention will be paid to identifying implementation bottlenecks and areas for improvement. The findings will inform targeted recommendations aimed at optimising the design and delivery of these financial instruments, ensuring more efficient use of public resources and increased impact for beneficiary enterprises.

The Ministry of Economic Development and Digitalization, in close collaboration with the Ministry of Finance and the National Bank of Moldova, will lead the process of amending the existing legal framework governing credit history bureaus. This phase involves comprehensive consultations with financial institutions, SME representatives, credit bureaus, and legal experts to ensure the proposed amendments adequately address the gaps in data collection, reporting standards, and data accessibility. Subsequent secondary regulations will be developed to establish clear guidelines on reporting formats, data privacy protocols, error correction procedures, and dispute resolution mechanisms.

Concurrently, the reform will prioritise upgrading the digital infrastructure and operational capacity of both credit history bureaus and the collateral registry. This involves significant investments in IT systems, enhancing data interoperability, ensuring robust cybersecurity measures, and providing user-friendly interfaces for SMEs and financial institutions. The upgraded collateral registry platform will facilitate easier and quicker registration and verification of movable assets, creating a more efficient and reliable environment for secured lending.

To ensure that stakeholders are adequately prepared for the new regulatory and operational landscape, targeted training and capacity-building programs will be initiated. Financial institutions, credit bureaus, SME associations, and relevant public-sector agencies will receive comprehensive training to familiarise them with the enhanced systems and processes. Public awareness campaigns will accompany these efforts, promoting increased understanding among SMEs regarding the benefits of improved credit history transparency and movable collateral usage.

Finally, continuous monitoring and evaluation mechanisms will be established, with periodic assessments conducted to measure the effectiveness and impact of the reforms on SME access to finance. Adjustments and improvements will be introduced based on feedback from stakeholders and market developments, ensuring the long-term sustainability and adaptability of the credit and collateral frameworks. This structured and integrated implementation approach will ultimately lead to a more inclusive, efficient, and competitive financial ecosystem for SMEs in Moldova.

Reform 1.3.9-10: Capacities of agricultural producers to access markets and funding are strengthened through the introduction of targeted advisory services in line with EU standards

Challenges

Moldova's agricultural sector continues to encounter significant barriers to growth due to inadequate market access, limited funding opportunities, and a lack of comprehensive advisory support services. Agricultural SMEs and individual farmers lack structured guidance and targeted technical assistance, which restricts their ability to adopt modern practices, comply with market standards, and secure necessary financing. Although the Centre for Technical Advisory Services was established in 2024, it currently operates primarily through pilot initiatives without established regional structures. This situation creates a substantial gap in continuous, region-specific support, leaving agricultural producers without reliable access to essential market intelligence, technical expertise, and funding mechanisms.

Objectives

The primary objective of this reform is to institutionalise a robust Technical Advisory Service for agriculture (initiation of AKIS) through the establishment and operationalisation of regional chambers of agriculture. These chambers will offer consistent and targeted advisory services specifically tailored to agricultural SMEs, closely aligning with EU standards and best practices. By formalising these local advisory structures, the reform intends to significantly enhance the capabilities of agricultural producers, enabling at least five registered chambers to provide direct support to a minimum of 200 agricultural SMEs annually. The advisory services will concentrate on improving market access, increasing funding opportunities, and promoting the adoption of sustainable and competitive agricultural practices.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *Access to finance through investment grants for farmers and agri-food operators is improved under the National Fund for agriculture and rural development, in line with the new forthcoming subsidy program that sets more stringent conditions for grants. Number of beneficiaries is increased to at least 300 including young farmers (under 40 years), small farmers (under 10ha) for start-ups for the years 2026 and 2027. December 2027*
- *The Technical Advisory Service for agriculture (AKIS initiation) is institutionalised in the regions providing a more targeted support to agricultural SMEs. At least 5 registered chambers of agriculture registered by Public service agency provide services to at least 200 members (agri-food MSMEs including farmers) per year starting with 2026. December 2026*

Description of implementation

The implementation process will be led by the Ministry of Agriculture in collaboration with the Public Service Agency and regional authorities, ensuring the efficient establishment, registration, and operationalisation of the chambers of agriculture. Legislative and regulatory frameworks will be developed through extensive consultations with relevant stakeholders, including agricultural SMEs, farming associations, and local communities. Following legislative adoption, dedicated infrastructure and qualified human resources will be deployed within each chamber to provide advisory support services in alignment with EU standards.

Stakeholders—including agricultural producers, government agencies, EU institutions, and international development partners—will play crucial roles throughout the implementation phase. Technical assistance and financial support from international partners will be essential in ensuring compliance with EU standards and best practices. Non-governmental organisations (NGOs) and civil society organisations will actively participate, ensuring transparency, accountability, and stakeholder engagement, thus fostering an inclusive and collaborative approach to strengthening Moldova's agricultural sector. The ultimate beneficiaries of this reform will be agricultural SMEs and local farming communities, who will experience improved market positioning, enhanced productivity, and greater access to financial resources.

Reform 1.4.11-15: Industry and service development

Challenges

Moldova's industrial sector has faced a prolonged decline, characterized by deindustrialization, outdated technologies, and underinvestment. The country's manufacturing industry remains heavily reliant on low-tech products, limiting its competitiveness in regional and global markets. Structural weaknesses are exacerbated by disruptions from geopolitical crises, such as Russia's invasion of Ukraine, which have led to interrupted supply chains, rising energy costs, and restricted market access. Additionally, industrial infrastructure remains inadequate, preventing many producers from meeting international standards and entering new markets. The absence of state-supported industrial development mechanisms aligned with European Union standards further hinders local businesses' competitiveness.

Similarly, Moldova faces significant regulatory challenges in developing a framework for crypto-assets and Virtual Asset Service Providers (VASPs). The current ban on crypto-assets creates a legal void, exposing businesses and consumers to financial risks such as fraud, cyber-attacks, and market volatility. Moreover, inadequate regulatory oversight heightens the risks of money laundering, terrorist financing, and other financial crimes. Moldovan authorities currently lack the technical expertise necessary to monitor and regulate the rapidly evolving digital financial ecosystem effectively. Addressing these challenges requires a comprehensive regulatory and industrial strategy to enhance Moldova's competitiveness and economic resilience.

Objectives

The reform aims to revitalize Moldova's industrial sector by improving competitiveness, attracting strategic investments, and integrating local businesses into European and global value chains. Key measures include introducing a new state aid scheme aligned with EU competition rules to stimulate investment, establishing multifunctional industrial platforms (MIPs) to address infrastructure gaps, and strengthening Moldova's quality infrastructure to enhance market access and technological advancement.

Simultaneously, the reform seeks to establish a robust regulatory framework for crypto-assets and VASPs in full alignment with EU legislation (MiCA Regulation). The framework will encourage responsible growth in the digital financial sector while ensuring financial stability, strong consumer protection, and compliance with international AML/CFT standards. By fostering innovation, increasing transparency, and mitigating financial risks, Moldova aims to position itself as a competitive player in the emerging digital economy.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *At least 10 companies benefit (signed contracts) from the new state aid scheme aligned with EU standards. December 2025*
- *4 multifunctional industrial platforms (MIP) are fully operational with relevant construction works terminated in the 2 newest platforms, in line with National Industrialisation Programme.*
- *14 resident companies join the 2 initial platforms with contracts signed or investments of equivalent of EUR 2 million are attracted. Moldova has clear regulatory provisions to define the methodology for assessing the value of investments implemented in industrial parks. The mechanism for monitoring and reporting on the implementation of investment projects is established.*
- *Moldova adopts and enacts regulatory framework for crypto-assets, virtual asset service providers. June 2027*
- *The Action Plan to implement the recommendations of the COM operational pre-assessment for signing an ACAA is approved and the recommendations having a deadline by December 2026 are implemented. December 2026*
- *Three measures on quality infrastructure strengthening are implemented, in line with Action Plan for implementing the Industrialisation Program: in standardisation, conformity assessment and accreditation. December 2026*

Description of implementation

The Ministry of Economic Development and Digitalization will oversee the implementation of industrial development initiatives, working closely with local authorities, sectoral business associations, and international development partners. A specialized subdivision will be established to administer the state aid scheme, ensuring transparent allocation in compliance with EU standards. The competitive selection of MIP locations will involve local authorities submitting proposals based on regional economic strategies, with final decisions managed by the Ministry and the Public Institution "ODA."

To ensure alignment with global standards, Moldova will strengthen its quality infrastructure by enhancing standardization committees and laboratory testing capacities in priority sectors. These improvements will enable Moldovan companies to meet international compliance requirements, thereby expanding export opportunities and attracting foreign investment.

For the regulatory framework governing crypto-assets and VASPs, the National Bank of Moldova (NBM) and the National Commission for Financial Markets (NCFM) will lead the drafting and implementation of new legislation. The framework will define operational, organizational, and prudential requirements for all crypto-related activities, incorporating transparency standards and mandatory disclosures for crypto-asset issuers and platforms. VASPs will be subjected to rigorous authorization procedures and AML/CFT compliance to mitigate financial crime risks.

Capacity-building programs and technical assistance initiatives will be deployed to equip regulatory bodies with the necessary expertise to oversee and enforce the new framework effectively. These measures will ensure that Moldova's industrial and digital financial reforms drive sustainable economic growth, increase investor confidence, and enhance global market integration.

SUB-AREA 1.3: Access to finance and capital market development

Reform 1.5.17: Capital Markets

Challenges

Moldova's capital market infrastructure, particularly the Single Central Securities Depository (SCSD), faces numerous challenges that hinder market growth, limit investor confidence, and impede integration with European financial markets. Despite initial steps taken through Law No. 234 (2016), the SCSD operates within an outdated technological environment that does not permit remote access or real-time market interaction. The absence of modern digital infrastructure and analytical data tools significantly restricts market transparency, reduces operational efficiency, and limits opportunities for local and international investor participation.

The current legal framework concerning investor protection and securities market regulation is not adequately aligned with European standards, particularly the Markets in Financial Instruments Directive (MiFID II). This misalignment results in regulatory uncertainty, insufficient protection of investor rights, and barriers to cross-border investment activities. Additionally, Moldova's securities depository does not consistently implement omnibus account segregation

across all sectors, limiting operational efficiency, especially for banks and insurance companies. Furthermore, the lack of established depository links with EU-based Central Securities Depositories restricts cross-border investment flows, diminishing the attractiveness of Moldova's market for international investors.

Objectives

The primary objective of this reform is to modernise and strengthen Moldova's capital market infrastructure, bringing it into full compliance with European Union standards. Key goals include enhancing investor confidence and market transparency through regulatory alignment with MiFID II standards, modernising the operational framework of the SCSD, introducing omnibus account segregation, and establishing operational depository links with EU-based central securities depositories. Achieving these objectives will facilitate easier access to European capital markets for Moldovan businesses, promote greater liquidity, reduce transaction risks, and stimulate broader investor participation, both domestic and foreign international.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *Capital market development is fostered, in particular through strengthened stock exchange and post trading infrastructure and enhanced regulatory framework on investor protection. June 2027*

Description of implementation

The implementation of this reform will be led by the National Bank of Moldova (NBM) and the National Commission for Financial Markets (NCFM), collaborating closely with the Single Central Securities Depository (SCSD), financial institutions, and market participants. Initial legislative revisions will take place through extensive stakeholder consultations, ensuring that regulatory amendments fully align with EU standards, particularly MiFID II. This regulatory framework will enhance investor rights, streamline regulatory oversight, and establish clear, standardised operational procedures.

Concurrently, SCSD's operational capabilities will undergo significant technological modernisation, introducing remote market access, advanced data analytics tools, and robust cybersecurity frameworks. The adoption of omnibus account segregation will simplify the structure of securities holdings, reducing administrative complexity and improving market efficiency. To facilitate deeper market integration, Moldova will establish at least one operational depository link with an EU-based Central Securities Depository, promoting cross-border investment flows and the internationalisation of Moldovan financial instruments.

Implementation will be coordinated by the Ministry of Economic Development and Digitalization, the National Bank of Moldova, and the SCSD, in collaboration with financial market institutions, local corporate issuers, and international partners. These actions will collectively enhance the attractiveness of Moldova's market, foster investor confidence, and drive sustainable economic growth through better-integrated and internationally competitive capital markets.

SUB-AREA 1.4: Trade and investment promotion

Reform 1.6.17-20: Enhanced Export Competitiveness of Moldova Trade in Goods Challenges

Moldova's trade competitiveness faces significant challenges due to outdated and inefficient customs procedures. Currently, most customs processes remain paper-based, leading to lengthy border clearance times, increased costs, and reduced predictability for businesses engaged in international trade. As of 2024, Moldova does not have a fully integrated electronic customs system; only a limited number of applications and authorisations within the Customs Decisions System (CDS) are available electronically. Furthermore, Moldova has yet to join the Common Transit Convention, which limits seamless cross-border trade and complicates integration into European and international supply chains.

Another critical challenge is the lack of interagency digital cooperation, as national regulatory bodies—such as those governing health, safety, agriculture, and environmental protection—function independently of customs authorities, resulting in repetitive and disconnected processes. Additionally, Moldova's customs authorities lack advanced automated risk management systems, leading to inefficient resource use and increased vulnerability to illicit activities trade.

Objectives

The overarching objective of this reform is to enhance Moldova's export competitiveness by modernising and digitalising customs procedures, integrating the country fully into the European customs ecosystem, and significantly improving trade facilitation. Moldova aims to join the Common Transit Convention, fully implement the Customs Decisions System (CDS), establish a national single window environment for customs operations, and adopt robust automated risk management systems aligned with EU standards.

Through these improvements, Moldova seeks to substantially reduce administrative burdens and processing times at borders, enhance trade predictability and transparency, and improve overall business conditions for Moldovan exporters and importers.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *Moldova joins the Common Transit Convention and implements 8 out of 17 applications/authorizations of the Customs Decision System (CDS) in electronic format, facilitating transit simplifications and integration with the New Computerised Transit System (NCTS). December 2025*
- *Full-fledged implementation of Customs Decision system (CDS), with. 17 out of 17 applications/ authorisations operational. June 2026*
- *Clearance/ customs declaration processing time is reduced by 30% due to customs simplifications, digitalisation and the use of the automated risk management: (i) Simplifications provided for in the new Customs Code are implemented; (ii) all declarations in customs procedures for imports and exports are done in electronic way and there is positive trend in digitalisation of special customs procedures. (iii) Automated risk management system in key customs procedures is implemented for pre-arrival customs and post-clearance controls. Risk analysis of prearrival customs data on security and safety aspects (entry/exit summary declaration) is operational. Post clearance risk-based controls are implemented. June 2027*
- *Customs single window environment is operational. December 2027*

Description of implementation

The implementation of these reforms will adopt a phased approach. Initially, Moldova will complete its accession to the Common Transit Convention and fully implement the New Computerised Transit System (NCTS), transitioning from paper-based customs processes to electronic procedures. This necessitates extensive technical upgrades, staff training, and the harmonisation of customs legislation with the EU acquis.

Subsequently, the Customs Decisions System (CDS) will become fully operational, allowing economic operators to benefit from simplified electronic procedures that significantly reduce clearance times and compliance costs. The introduction of a national single window environment for customs will facilitate seamless data sharing and coordination among regulatory bodies, greatly enhancing the speed and efficiency of customs processes.

Furthermore, Moldova will implement and operationalise automated risk management tools, both pre-arrival and post-clearance, thereby improving the efficiency and effectiveness of customs control. This comprehensive risk-based approach will optimise resource allocation, expedite clearance for compliant traders, and better safeguard Moldova's market from illicit activities.

The principal beneficiaries of this reform are Moldovan businesses, exporters, and importers, who will enjoy reduced administrative burdens, quicker clearance times, lower costs, and enhanced market competitiveness. Key stakeholders involved in the reform's implementation include the Customs Service, regulatory agencies, IT infrastructure providers, and Moldova's economic operators. The Ministry of Finance, the Customs Service, and regulatory agencies will spearhead the implementation efforts, supported by technical assistance from EU institutions and international organisations partners.

SUB-AREA 1.5: Competition / state aid

Reform 1.5.21-22: Competition / state aid

Challenges

Moldova's competition and state aid management frameworks face significant operational inefficiencies due to outdated digital infrastructure and fragmented regulatory enforcement mechanisms. The National Competition Authority struggles with limited technological capabilities, particularly in the absence of an e-case management system and forensic IT tools. Manual processing methods hinder efficient case tracking, delay investigations, and reduce transparency, ultimately impairing the enforcement of competition law. Additionally, the lack of digital forensic tools limits the authority's ability to conduct in-depth investigations into complex competition law infringements, particularly in digital markets and cross-border cases. These deficiencies weaken Moldova's compliance with EU competition regulations and best practices, negatively impacting market fairness, consumer trust, and investor confidence.

Similarly, Moldova's state aid management system is constrained by an outdated registry that does not comprehensively track all state aid measures, including de minimis aid. The absence of a unified and mandatory digital reporting platform

results in inconsistent data collection, reduced oversight, and inefficient monitoring of state aid allocation. The reliance on manual reporting processes among public institutions further exacerbates inaccuracies and delays in state aid governance. Without a robust and integrated state aid registry, Moldova risks failing to meet EU transparency and compliance standards, which could hinder its economic integration and investment attractiveness.

Objectives

This reform aims to modernize Moldova's competition and state aid frameworks by implementing digital solutions that enhance operational efficiency, transparency, and compliance with EU regulations. In competition law enforcement, the reform focuses on implementing a fully digital e-case management system to streamline case processing, reduce administrative inefficiencies, and improve regulatory oversight. The adoption of forensic IT tools will strengthen the Competition Authority's ability to conduct rigorous investigations, detect digital evidence, and address complex competition infringements.

In state aid governance, the reform seeks to upgrade Moldova's state aid registry into a comprehensive and integrated digital platform that mandates real-time reporting and monitoring of all state aid measures, including de minimis aid. This upgrade will improve transparency, regulatory compliance, and efficient resource allocation. By aligning Moldova's competition and state aid management systems with EU best practices, the reform aims to improve market competitiveness, foster a fair economic environment, and increase investor confidence.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *E-case management system is operational and forensic IT tools are used for inspections, in order to improve the capacities of the National Competition Authority to carry out relevant investigations procedures concerning Competition Law infringements. June 2026*
- *The upgraded state aid registry is fully operational and all state aid grantors are obliged to report on the provided state aid through the digital system. June 2027*

Description of implementation

The reform will be implemented through a coordinated approach involving the National Competition Authority, the Competition Council, the Ministry of Economic Development and Digitalization, and other relevant public institutions. The competition law enforcement improvements will be led by the National Competition Authority, which will oversee the procurement and deployment of the e-case management system. Alignment with EU competition authorities' best practices will be ensured, and training programs will be established to equip staff with the necessary skills to operate the new system and forensic IT tools. Businesses and consumers will benefit from a more competitive and transparent market environment, while investors will experience increased confidence in Moldova's regulatory framework. Continuous performance evaluations will be conducted to ensure long-term effectiveness in competition enforcement.

For state aid management enhancements, legislative amendments will be introduced to mandate comprehensive reporting through the upgraded digital registry. The technical development of the registry will include user-friendly interfaces, automated reporting mechanisms, and enhanced data analytics capabilities to improve monitoring and decision-making. Public institutions responsible for granting state aid will undergo capacity-building programs to ensure full compliance with the new reporting requirements.

The reform will contribute to a fairer and more efficient allocation of public resources, enhancing accountability and ensuring better oversight. Public institutions and regulatory authorities will benefit from improved enforcement tools and increased operational efficiency, while EU and international partners will provide technical assistance to align Moldova's competition and state aid policies with European standards. Ongoing assessments and adjustments will be made to optimize system functionality and maintain alignment with EU regulatory standards. The reform will ultimately foster a transparent, efficient, and competitive economic environment, facilitating Moldova's deeper integration into the European regulatory framework and enhancing its attractiveness for investment and sustainable growth.

SUB-AREA 1.6: SPS

Reform 1.8.23-24: SPS

Challenges

Moldova faces significant challenges in its sanitary and phytosanitary (SPS) framework, particularly concerning food safety monitoring and surveillance. The current national residue monitoring programme covers only a limited range of agri-food products, omitting several key categories such as sheep and goat meat, rabbit, and porcine products. This

incomplete coverage creates considerable gaps in food safety oversight, hindering Moldova's ability to ensure consumer protection and effectively manage potential public health risks.

Furthermore, Moldova's existing laboratory infrastructure is inadequate for comprehensive national surveillance, lacking regional capabilities and accredited methods necessary for efficient and reliable testing. The absence of regional laboratories significantly delays response times, diminishes the frequency of testing, and elevates logistical costs due to centralised testing. Current laboratories also have a limited number of accredited analytical methods, restricting Moldova's capacity to comply with EU standards and effectively monitor residues, pathogens, and other contaminants across the entire agri-food supply chain.

Objectives

The primary objective of this reform is to strengthen Moldova's Sanitary and Phytosanitary (SPS) monitoring and surveillance system by significantly expanding the coverage of official controls to include additional product groups and enhancing laboratory testing capabilities. This involves broadening the national residue monitoring programme to encompass key agri-food products that are currently not monitored, thereby aligning Moldova's food safety practices more closely with European Union standards.

To achieve this, Moldova will substantially enhance its national analytical capacities by developing fully operational regional laboratories equipped to conduct comprehensive official controls and private sector self-controls. The reform will concentrate on increasing the number of accredited testing methods available, particularly for detecting residues, ensuring robust compliance with EU SPS standards. This effort aims to guarantee food safety, protect consumer health, and facilitate Moldova's integration into the EU single market by improving the national infrastructure to effectively manage food safety risks.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *The scope of the National SPS Monitoring and Surveillance Programme, Residues monitoring, is extended for product groups and number of samples taken for official controls /inspections. June 2027*
- *To increase national analytical and testing capacities to increase efficiency of food safety controls, SPS monitoring is strengthened through 4 regional laboratories becoming operational for official controls (surveillance) and testing for self-controls by the private sector, with an increasing number of accredited methods for both, food/animal and plant health as well as for chemical residues. December 2027*

Description of implementation

Implementation will follow a structured approach led by Moldova's National Food Safety Agency (ANSA). Initially, the National SPS Monitoring and Surveillance Programme will be expanded to include comprehensive product categories, bringing it more in line with EU regulatory frameworks and consumer safety standards. This expansion will incorporate both regulatory updates and practical measures such as systematic sampling, increased frequency of controls, and data analysis.

Concurrently, the development and operationalisation of regional laboratories will commence, beginning with the formal approval of a comprehensive laboratory development plan. This plan will outline financial allocations, accreditation pathways, methodological validations, and personnel training requirements, thereby enhancing laboratory reliability and testing precision. Extensive training and capacity building will be provided to laboratory staff, ensuring proficiency in new testing methodologies and laboratory management.

The enhanced testing capabilities will enable Moldova to effectively monitor and respond to food safety risks, supporting the growth of the agri-food sector through greater compliance with international SPS standards. Beneficiaries of this reform include consumers, agricultural producers, and food processors, who will enjoy safer products and improved market access. Key stakeholders comprise ANSA, the Ministry of Agriculture and Food Industry, laboratory facilities, regional authorities, the business community, and EU and international partners providing expertise and financial support.

SUB-AREA 1.7: Agriculture

Reform 1.9.25-27: Agricultural regulatory and administrative institutional framework is strengthened to better integrate better into international value chains

Challenges

The agricultural administrative and regulatory institutional framework in Moldova currently faces several structural, technological, and institutional challenges that constrain the sector's potential to effectively integrate into international value chains, particularly those associated with the European Union. A fundamental constraint is the lack of an operational and comprehensive National Farm Register (NFR), which hinders accurate identification, registration, and monitoring of agricultural entities, farms, and their activities. This absence limits the government's ability to manage agricultural subsidies effectively, undermining both transparency and efficiency.

Another critical challenge relates to the non-operational status of the Land Parcel Identification System (LPIS), a core element essential for the management and control of area-based subsidy payments in alignment with EU Common Agricultural Policy (CAP) practices. Without a functioning LPIS, Moldova lacks a vital tool to ensure precise verification of agricultural land use claims and compliance with subsidy conditions, leaving the system vulnerable to inaccuracies and misuse. While a pilot initiative was previously conducted, comprehensive institutionalisation and technical capacity-building have yet to be adequately addressed.

Moreover, the absence of clearly defined conditionality mechanisms—outlining statutory management requirements for financial support—and robust sanctioning measures for non-compliance further weakens administrative control and oversight. Currently, compliance checks are limited and fragmented, undermining the efficiency, transparency, and accountability of subsidy distribution. This situation creates risks of funds being misallocated or failing to incentivise the adoption of sustainable agricultural practices.

Finally, the capacity constraints within the Ministry of Agriculture and Food Industry (MAIA) and related institutions, including the Agency for Intervention and Payments in Agriculture (AIPA), further complicate the administrative management of EU-aligned agricultural policies. These institutions require substantial investment in human capital development, refinement of the regulatory framework, and digitalisation to effectively manage the complexities involved in implementing EU agricultural standards and fostering compliance among agricultural stakeholders.

Objectives

The primary objective of this reform is to strengthen Moldova's agricultural administrative and regulatory institutional framework to ensure enhanced compliance with EU standards, thereby facilitating a more seamless integration of Moldovan agricultural enterprises into international value chains. This objective will be realised by operationalizing a comprehensive digital infrastructure, which includes the National Farm Register (NFR) and the Land Parcel Identification System (LPIS), essential for the administration, monitoring, and evaluation of agricultural subsidies and policies aligned with the EU Common Agricultural Policy (CAP).

The reform further aims to improve transparency, accountability, and compliance by establishing clear conditionality criteria and a robust monitoring and sanctioning mechanism. This will enhance subsidy administration, reduce misuse, and incentivise sustainable agricultural practices. The introduction of conditionality measures and increased monitoring capacities will ensure that Moldova's agricultural policies promote practices consistent with EU regulatory standards and sustainable environmental management, ultimately facilitating better integration into international agricultural value chains.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *The Moldova farm register is operational and fully populated with data. December 2026*
- *The Land and Parcel Identification System (LIPS) is operational, being a precondition for area based payments in the future. December 2027*
- *Conditionality (to adhere to statutory management requirements) and sanctioning mechanism for non-compliance on the AIPA financial support are introduced to stimulate implementation of EU standards for public, plant, and animal health and welfare. December 2027*

Description of implementation

The successful implementation of this agricultural reform requires a phased and coordinated approach involving legislative amendments, technical infrastructure development, capacity building, and institutional restructuring. Firstly, the National Farm Register will be developed as a comprehensive digital database capturing detailed information on all subsidy beneficiaries. Farmers and agri-businesses will be required to provide up-to-date and accurate information on farm size, type of production, and compliance with subsidy conditions, thus enabling transparent and efficient administration.

Simultaneously, the operationalisation of the LPIS will involve extensive digital mapping of agricultural parcels across Moldova, utilising high-resolution satellite imagery to accurately verify agricultural land claims. Integration with existing agricultural databases will facilitate interoperability, significantly enhancing verification processes and reducing administrative inefficiencies or misuse of public funds.

Institutional strengthening is a critical component, with dedicated training provided to officials from MAIA, AIPA, and regional agencies on effectively managing and utilising these new digital tools. Additionally, a conditionality mechanism will be established by clearly defining statutory management requirements and sanctioning mechanisms, ensuring compliance through rigorous monitoring. Periodic training and capacity-building activities will be provided to ensure institutional readiness for these enhanced administrative functions.

The primary beneficiaries of this reform are Moldova's agricultural producers, who will gain from clearer and more reliable subsidy processes and improved market access through better alignment with international standards. Furthermore, government institutions responsible for agricultural governance will benefit from strengthened operational capabilities and enhanced credibility in subsidy management.

Key stakeholders include the Ministry of Agriculture and Food Industry (MAIA), responsible for overall reform supervision and regulatory changes; the Agency for Intervention and Payments in Agriculture (AIPA), tasked with subsidy management and compliance monitoring; technical IT providers charged with infrastructure development; EU and international partners supplying technical expertise and resources; and agricultural cooperatives and associations, which will support dissemination, training, and compliance monitoring activities.

SUB-AREA 1.8: Rural development

Reform 1.10.28: Rural development

Challenges

Moldova's rural areas face significant developmental challenges that adversely affect economic opportunities, social cohesion, and the quality of life. Rural communities are confronted with limited access to economic resources, insufficient infrastructure, and inadequate public services. These constraints contribute to persistent poverty, a lack of economic diversification, and considerable rural depopulation due to migration towards urban areas or abroad.

The existing rural development mechanisms, particularly the LEADER approach, have made progress but require substantial expansion and strengthening. Although 56% of Moldova's territory currently benefits from LEADER rural development measures, coverage remains uneven, and many communities lack consistent access to essential resources and advisory services. Furthermore, out of the 54 existing Local Action Groups (LAGs), only a subset receives funding, highlighting the need for improved governance structures, clearer funding criteria, and augmented financial resources.

Additionally, the fragmentation and inadequate coordination of rural development programmes and funding mechanisms contribute to inefficiencies, resulting in missed opportunities for integrated rural growth and innovation.

Objectives

The primary objective of this reform is to enhance rural development across Moldova by expanding geographical coverage, improving governance, and increasing funding efficiency for rural projects through the comprehensive implementation of the LEADER approach. This reform will focus on strengthening Local Action Groups (LAGs), extending their reach, and providing targeted financial support for local projects that stimulate economic diversification, entrepreneurship, and community resilience.

By establishing a more robust, sustainable, and inclusive rural development framework, Moldova aims to boost local economic activity, reduce regional disparities, and create more favourable living and business conditions in rural areas. The reform will also enhance local governance capacity, ensuring better coordination among stakeholders and thereby promoting equitable rural development and alignment with EU rural development standards.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *At least 70% of the national territory is covered by LEADER Rural development strategies and at least 80% of registered LEADER Local Action Groups (LAGs) benefit from AIPA funding. At least 500 rural development projects are implemented annually by the National Fund for agriculture and rural development. December 2027*

Description of implementation

The implementation of this reform will systematically scale up the LEADER approach through targeted financial allocations, institutional development, and effective governance mechanisms. Annual allocations from the National Fund for Agriculture and Rural Development, administered by the Agency for Intervention and Payments in Agriculture (AIPA), will provide consistent financial support for rural initiatives selected through participatory decision-making processes at the local level.

Expanding the LEADER approach will involve registering and operationalising additional Local Action Groups (LAGs), supporting them in the development of Local Development Strategies, and facilitating their access to the national funding framework. Regular training and capacity-building measures will be offered to enhance local stakeholders' capabilities in project management, reporting, and sustainable community development practices.

Implementation will be supported by robust digital infrastructure through the “Moldova LEADER IT SOFT” Information System (MLIS), ensuring transparent, real-time monitoring and reporting of project implementation, financial management, and results achieved. This digital platform will improve transparency, efficiency, and accountability throughout the project lifecycle, providing a solid foundation for continuous improvement and stakeholder collaboration.

The primary beneficiaries of this reform include rural communities, local entrepreneurs, and farmers who will gain access to improved infrastructure, economic opportunities, and enhanced support services. Local Public Authorities and LAGs will significantly benefit from strengthened governance capabilities and better access to funding mechanisms. Key stakeholders in this reform include the Ministry of Agriculture and Food Industry (MAIA), AIPA, local public authorities, LAGs, civil society organisations, and international partners who provide financial and technical assistance to ensure alignment with EU rural development practices.

SUB-AREA 1.9: Tourism

Reform 1.11.29-30: Tourism

Challenges

Moldova's tourism sector is significantly constrained by a lack of diversification in its offerings, outdated infrastructure, and inadequate capacity-building measures for SMEs. The sector relies heavily on traditional products, particularly wine tourism, which, despite its cultural allure, has not yet reached its full potential. Furthermore, the current digital and innovative capabilities within Moldova's tourism industry remain limited, hindering the country's ability to effectively showcase its cultural heritage and natural assets to wider international markets.

The absence of comprehensive support mechanisms for tourism SMEs further restricts sector growth, as these enterprises often struggle to adopt eco-friendly and innovative practices due to insufficient access to technical expertise, financial resources, and modern business skills. This incapacity hinders Moldova's ability to attract tourists who increasingly seek authentic, digitally integrated, and sustainable tourism experiences. The overall effect is diminished competitiveness and market appeal compared to other regional destinations that are already aligning their tourism strategies more closely with the European Union standards.

Objectives

The primary objective of this reform is to substantially enhance Moldova's competitiveness in the tourism sector, provide for sustainable practices and environment protection while developing tourism, and to diversify its offerings, thereby significantly increasing the country's appeal to both domestic and international tourists. Achieving this will necessitate a strategic approach that encompasses support for small and medium-sized tourism enterprises (SMEs), innovative utilisation of digital technologies, and the culturally integrated promotion of Moldova's unique wine routes.

The reform aims to empower SMEs by providing tailored capacity-building initiatives along with targeted financial and technical assistance, enabling these enterprises to adopt sustainable practices and improve service quality in line with EU standards. Simultaneously, the reform intends to leverage digital innovation, including artificial intelligence and the digitisation of cultural heritage, to enrich tourists' experiences and facilitate easier access to Moldova's unique attractions. Finally, promoting culturally integrated wine tourism through enhanced marketing and improved infrastructure will help Moldova position itself distinctly in the global tourism landscape, attracting a higher number of visitors and driving sustainable economic development growth.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *A strategic plan for the diversification of tourism offer is implemented ensuring the number of tourists to Moldova increasing by 30% compared to 2024. December 2026*
- *At least 6 capacity-building programmes, technical and financial assistance for SMEs in tourism and travel services are operational while the National Tourism Office (NTO) has at least three development programs aligned with European Agenda for Tourism 2030. December 2027*

Description of implementation

The implementation of this reform will follow a structured, integrated approach aimed at leveraging Moldova's unique assets to enhance its tourism appeal. Central to this effort will be the execution of a comprehensive strategic plan designed to diversify the country's tourism offering by improving the visibility and attractiveness of Moldova's cultural and natural assets, particularly through digitally-enabled experiences and innovative services.

The National Tourism Office (NTO) will play a pivotal role, steering the alignment of Moldova's tourism strategy with the EU's Agenda for Tourism 2030. This will encompass capacity-building programmes tailored specifically to SMEs, equipping them with the financial and technical assistance necessary for adopting sustainable practices, digitalisation, and the integration of innovative business models. These programmes will foster a more resilient, competitive, and environmentally sustainable tourism sector.

The expansion of culturally integrated wine tourism will involve strategic marketing initiatives, regional cooperation, and enhanced infrastructure. The NTO, collaborating closely with local communities, wine producers, and tourism operators, will develop targeted promotional campaigns, highlighting Moldova's rich wine heritage, culinary traditions, and authentic rural experiences. Digital tools and innovative platforms will be employed to provide comprehensive and appealing information to potential visitors, both locally and internationally.

The primary beneficiaries of this reform include tourism SMEs, local communities, and tourists, who will benefit from improved tourism infrastructure, diversified tourism products, and enhanced service quality. Additionally, government institutions, particularly the Ministry of Culture and the NTO, will gain from strengthened capabilities to design and implement tourism strategies aligned with EU standards. Stakeholders involved in the reform consist of local and national authorities, tourism SMEs, EU institutions, and international partners who will contribute technical expertise, financial resources, and best practices to support successful implementation efforts.

SUB-AREA 1.10: Research and innovation

Reform 1.12.31: Improve Research and Innovation capacities in the priority areas of Smart Specialisation Strategy

Challenges

Moldova's research and innovation (R&I) landscape faces significant challenges that hinder its alignment with EU standards and limit its competitiveness. Although the "Smart Moldova" programme was formally approved, its practical implementation remains incomplete, highlighting structural weaknesses in R&I infrastructure, limited public-private collaboration, and inadequate mechanisms for technology transfer. The current state of laboratories, research hubs, and university departments is poorly equipped and underfunded, constraining Moldova's capacity to conduct advanced research, particularly in strategic areas identified as competitive advantages: agriculture and food processing, information and communication technology (ICT), sustainable energy, and biomedicine and biopharmaceuticals. Moreover, Moldova struggles with weak engagement between public research institutions and private sector entities, undermining innovation potential and resulting in the slow commercialisation of research outcomes. The lack of innovation-focused funding instruments, such as innovation vouchers and targeted public-private partnerships, further impedes SMEs' and startups' ability to develop innovative solutions or access advanced technologies. Consequently, Moldova is lagging behind regional competitors and is unable to fully leverage its potential within identified priority sectors.

Objectives

The primary objective of this reform is to significantly strengthen Moldova's research and innovation capacities by implementing the national Smart Specialisation Strategy ("Smart Moldova 2024-2027"). This involves targeted investment in critical R&I infrastructures, fostering robust public-private collaboration, facilitating technology transfer, and providing specific financial instruments to encourage innovation. The reform aims to position Moldova's research ecosystem as a catalyst for sustainable economic growth, thereby increasing productivity and competitiveness within the four priority sectors.

By supporting collaborative research projects, equipping and upgrading research infrastructures, offering innovation vouchers to incentivise business innovation, and improving technology transfer mechanisms, Moldova aims to stimulate market-oriented research and foster a vibrant innovation environment. Ultimately, the reform seeks to align Moldova's research and innovation system with EU best practices, ensuring integration into European innovation networks and enhancing Moldova's appeal as an investment destination for high-tech industries.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *Research and Innovation capacities are strengthened through the implementation of the national Smart Specialization strategy, with award of R&I infrastructures programs, collaborative public-private partnership for research and innovation activities and innovation vouchers, and technology transfer programs. June 2026*

Description of implementation

The implementation of this reform will be led by the Ministry of Education and Research, alongside the National Agency for Research and Development, in collaboration with universities, research institutions, and industry representatives. The process will commence with an open call for proposals under the defined infrastructure programmes, public-private partnership projects, innovation voucher schemes, and technology transfer initiatives, ensuring transparency and competitiveness throughout the selection process.

Research and Innovation (R&I) infrastructure programmes will prioritise the modernisation of existing facilities and the establishment of new capabilities aligned with strategic sectors. Collaborative public-private partnerships will be structured to encourage joint investment, knowledge exchange, and shared project ownership, thereby enhancing innovation outcomes. Innovation vouchers will provide SMEs and entrepreneurs with access to the funding and expertise necessary to overcome initial barriers to adopting innovation, while technology transfer programmes will systematically address commercialisation gaps by offering targeted support for patents, licensing, and startup incubation.

Key beneficiaries include research institutions, SMEs, startups, and technology-driven companies operating within Moldova's identified priority sectors. These entities will benefit from improved research facilities, stronger industry linkages, enhanced innovation capabilities, and better access to funding. Government institutions will gain from strengthened institutional capacities and improved alignment with European standards. International and EU partners will offer critical technical expertise, knowledge transfer, and financial support, ensuring compliance with EU benchmarks. Civil society organisations will play a supportive role, ensuring accountability and fostering broader stakeholder participation in the innovation process ecosystem.

2. POLICY AREA 2: CONNECTIVITY AND DIGITAL INFRASTRUCTURE

Introduction

Reforming Moldova's transport, spatial planning, and digital connectivity sectors is crucial for both EU integration and promoting stronger, more inclusive, and sustainable economic growth. EU accession necessitates compliance with the EU acquis for Moldova to become an active participant in European initiatives, such as the Trans-European Transport Network and the Digital Single Market. As Moldovan economic growth significantly relies on both physical and digital access to external markets, more efficient transport systems will reduce trade costs and enhance access to EU markets, thus increasing trade volumes. Seamless digital connectivity will further bolster cross-border e-commerce and digital services, enabling businesses to integrate into European value chains and leverage the considerable comparative advantages Moldova holds in services trade. Furthermore, by modernising its external and domestic transport links and by enhancing digital access and network resilience, Moldova will connect remote and underserved peripheral areas to economic hubs, thereby reducing regional inequalities. Without major reforms, Moldova risks entering a suboptimal growth model, becoming economically isolated and missing out on the opportunities that EU accession offers.

SUB-AREA 2.1: Transport connectivity

Reform 2.1.1-4: Enhancing the transport system, network, and institutional capacities

Challenges

Moldova's transport infrastructure currently fails to meet the standards and functional capacities required by the EU, presenting a challenge in terms of modernisation and alignment. The country is experiencing rising traffic congestion, largely due to the lack of Intelligent Transport Systems (ITS) infrastructure at both national and local levels, as well as

insufficient funding for the renewal, modernisation, and maintenance of the road network. Approximately 50% of the road network is in poor or very poor condition, with serious implications for public safety, comfort, and environmental quality. Regarding road transport, legislation is partially aligned with the relevant EU acquis, necessitating further efforts for complete alignment. Amendments to the Road Transport Code No 150/2014 approved in late 2023 have marked considerable progress in aligning with the relevant EU acquis in this area. However, most of the associated legal acts remain only partially transposed. Additionally, Moldova's road infrastructure faces significant issues related to safety management. These include inadequate road safety features, poor signage, outdated or insufficient traffic control systems and recharging infrastructure, as well as a lack of systematic safety audits and risk assessments. The absence of a cohesive approach to road safety management further intensifies the vulnerability of road users, contributing to higher accident rates and diminished safety standards throughout the network. Addressing these safety management issues is vital not only for enhancing the overall condition of the road infrastructure but also for safeguarding public health and reducing the economic costs associated with traffic accidents. The Republic of Moldova is still in the early stages of developing ITS solutions for its road infrastructure. Regulatory compliance with the relevant acquis has not been attained, compounded by limited internal capacity and a nascent internal market for ITS solutions. Furthermore, the corresponding institutional framework has not yet been established.

Objectives

The aim of this reform is to enhance the road network and road services in Moldova, supported by strengthened management and legislation within the sector, continuous investments in infrastructure and modern equipment, and the adoption of the highest standards of road safety.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *Based on the road safety program, the number of fatal and serious road traffic injuries is reduced by 20% compared to 2024. December 2027*
- *Road market access, working conditions and access to occupation are improved. A competent authority to authorise road transport operator occupation is designated and established, transport managers certification system is introduced, and the system of authorisation of international transport operators is fully operational. The electronic road transport register is established. The national electronic register of road transport undertakings is adjusted to comply with EU requirements. Also, the legal framework is revised for social regulations for road transport, complementing existing AETR membership obligations. June 2027*
- *Moldova submits for validation the National Plan on implementation of Smart Tachograph National Policy. December 2027.*
- *Intelligent Transport System is implemented and the National Access Point and National Body are established in the ITS network and legal approximation with Intelligent Transport System standards has been adopted. December 2027*

Description of implementation

The Ministry of Infrastructure and Regional Development (MIDR) is the key policy stakeholder responsible for reform's initiation. The reform will start with the adoption and implementation of the National Road Safety Program 2025-2030, which includes designating the administrative authority responsible for road safety and improving road infrastructure safety. Road safety audit reports will be integrated into all ongoing road rehabilitation, modernization, and construction projects. Additionally, annual reports on the safety inspection of roads will be published on the MIDR website.

As part of the second step, Moldova will designate and list at least one competent authority responsible for overseeing and approving of the occupation of road transport operators, following established EU standards. Training programs and certification processes for transport managers that meet EU requirements will be created and implemented. A system for approving international transport operators will be established, including check of establishment, professional competence, reputation, and financial stability. Moldova will also update its national electronic register of operators to meet EU standards, allowing for better oversight and information sharing. In addition, Moldova will adopt rules on the mandatory rest periods for drivers, particularly focusing on weekly rest requirements, to align with EU safety standards.

At the third step, the MIDR will develop and submit for validation the National Plan on implementation of Smart Tachograph National Policy. The final step of this reform involves establishing a clear vision and strategic objectives for the development of ITS in Moldova by formulating a detailed ITS Strategy, which will serve as a comprehensive blueprint for ITS development and implementation in the country.

The primary beneficiaries of this reform will be the Moldovan citizens, who will benefit from a safer, smarter, and more sustainable transport system, contributing to environmental sustainability through optimized traffic flow and reduced

emissions. Transport operators will also benefit from enhanced road market access and improved working conditions, while businesses will gain from better connectivity with the EU, facilitating trade and other economic activities.

Reform 2.2.5-6: Enhancing transport connectivity through rehabilitated and modernised rail network

Challenges

Moldova's Railway Transport Code no. 19/2022, effective from 18 February 2024, is partially aligned with the EU acquis. It introduces provisions for the establishment of an independent infrastructure management entity and separate undertakings for freight and passenger services, alongside the creation of an independent market regulatory body and a rail safety authority to ensure transparent, fair, and non-discriminatory treatment for any future rail undertakings wishing to offer services in Moldova. The Government is currently progressing with the reorganisation of the State Enterprise "Calea Ferată din Moldova" (Moldovan Railway), focusing on the separation of infrastructure management and operational functions.

The rail sector in Moldova possesses considerable potential to provide a competitive, environmentally sustainable, and climate-friendly transport solution. However, several technical challenges must be addressed. A major issue is the absence of a comprehensive funding framework for railway infrastructure, which restricts the capability to enhance service quality. The deteriorating condition of the rail network has resulted in numerous speed restrictions, adversely affecting service levels and leading to multiple consequences, including increased operational costs, higher tariffs, and reduced commercial speeds. For the passenger sector, this has rendered train transportation services less appealing compared to road transport alternatives.

Additionally, the rail sector faces significant challenges due to the ageing and rapidly diminishing availability of rolling stock, exacerbated by financial constraints that hinder investment in new fleets. Another obstacle to efficient rail transport is the variance in rail gauge between Moldova and the EU, which creates complex and costly transshipment operations at borders, obstructing full interoperability between the two networks. Given Moldova's strategic position as a transit country and its potential to join the EU, ensuring integration of Moldova's rail network with the European network is crucial. Deployment of European Standard Gauge is crucial to eliminate the need for transshipment or axle changes at the Romanian border. This alignment would enhance connectivity and facilitate smoother cross-border rail operations, contributing to Moldova's integration into the broader European transport system network.

Objective

The aim of this reform is to enhance the economic appeal of the rail sector, promote competition and integration with the European rail network, improve the efficiency of railway operations, and reorganise the State Enterprise "Calea Ferată din Moldova" (CFM), which are essential preconditions for maintaining and strengthening Moldova's role in regional and international transport, as well as for promoting the long-term sustainability of rail transport services.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *State Enterprise „Calea Ferată din Moldova” is reorganised into two joint stock companies, Joint Stock Company” CFM Infra” and Joint Stock Company” Pasageri si Marfa” with organisational charts adopted, financial and accounting separation completed and business strategy development plans adopted. December 2026*
- *Key provisions of the new Railway Code are implemented including award of public service contracts and multiannual infrastructure contracts, in line with requirements under the EU acquis. This includes: (i) Establishing an operative national rail safety authority, (ii) Establishing an operative national investigating body obliged to investigate serious accidents, (iii) Establishing a functioning licensing body (granting licences to operate railway services), (iv) Introducing a legal basis for the application of EU Technical Specifications for Interoperability. In addition, to establish a public service contract, the requirements set by the competent authority and the parameters for the compensation are set, and mechanism for avoiding overcompensation is established. December 2027*

Description of implementation

The primary beneficiaries of this reform will be both individuals and businesses, as it enhances railway transport capacity, reduces travel times, and aligns Moldova's railway infrastructure with European standards and regulations. By improving the efficiency and quality of rail services, the reform will provide more reliable and competitive transport options, contributing to a better overall travel experience for passengers and a more efficient logistics network for businesses.

Furthermore, alignment with EU standards will facilitate smoother cross-border connections, foster economic growth, and attract investment, benefiting Moldova's broader economy.

MIDR will play a key role in launching the reform, which will begin with the reorganisation of State Enterprise "Calea Ferată din Moldova" (CFM) into two distinct companies: the Joint Stock Company CFM Infra, responsible for infrastructure management, and the Joint Stock Company CFM Pasageri și Marfă, responsible for passenger and freight operations. This process will include the approval of organisational structures and staffing plans by the administration board, alongside decisions to ensure internal financial and accounting separation. The separation of employees into distinct areas—such as infrastructure, passenger, and freight—will also be carried out, along with the approval of business plans and development strategies for each entity.

With respect to the new Railroad Code, the focus will be on ensuring an operational national rail safety authority supervising the rail safety management system, an operational national investigating body mandated to investigate serious accidents, a functioning licensing body granting licences to operate railway services, and a legal basis for applying EU Technical Specifications for Interoperability. To establish a public (multi-annual) service contract, the requirements set by the competent authority (perimeter, frequencies, quality requirements) and the parameters for compensation will be established. Additionally, a mechanism for avoiding overcompensation will be created.

These comprehensive steps will enhance the competitiveness, efficiency, and sustainability of Moldova's rail sector, ensuring its alignment with EU standards and its integration into the broader European transport network. This transformation will contribute to long-term economic growth and strengthen Moldova's role in regional and international transport activities.

SUB-AREA 2.2: Spatial development

Reform 2.2.7: Spatial Development

Challenges

A fragmented legal and institutional framework poses one of the key challenges to more efficient planning and balanced spatial development. Moldova's national and urban planning legislation remains disjointed, outdated, and often inconsistent with EU directives and best practices. There exists a lack of harmonisation among different laws governing land use, spatial planning, environmental protection, and infrastructure development. Overlapping responsibilities between national, district/municipal, and local authorities result in coordination difficulties and inefficiencies in planning processes.

Limited administrative capacity also presents a significant concern. Local public authorities, especially in rural areas and smaller towns, frequently lack the technical expertise, human resources, and financial means to develop and implement urban and spatial plans in accordance with EU requirements. Many Moldovan communities operate with outdated development plans that do not reflect current demographic, economic, or environmental realities. The absence of comprehensive general urban plans and zoning plans hinders sustainable land use, investment promotion, and infrastructure development. Additionally, the enforcement of existing urban planning regulations is inconsistent, which contributes to unregulated urban sprawl, informal construction, and inefficient land use. Moreover, corruption and a lack of transparency in granting planning permits further undermine compliance and public trust in the planning system process.

Objectives

The primary aim of this reform is to modernise and harmonise Moldova's national and urban planning framework with EU standards in order to promote sustainable, inclusive, and climate-resilient territorial development, improve investment readiness, and foster more balanced regional development growth.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *Comprehensive National and Urban Planning Framework is aligned with EU standards by completing the following reforms: (i) Regulatory framework is revised introducing legal amendments and government decisions providing guidelines for the development of national spatial planning plans in line with EU methodologies; (ii) Regulatory framework is revised introducing regulations / methodology / guidelines for the development of Sustainable Urban Mobility Plans (SUMPs), which include implementation and investment planning. June 2027*

Description of implementation

The reform will commence with enhancing the regulatory framework for sustainable spatial development. The Government of Moldova will strengthen the national spatial planning and urban development framework through comprehensive legal amendments and government decisions that align with EU standards and best practices. Under the leadership of MIRD, these reforms will establish clear, enforceable standards for sustainable spatial development at both national and local levels. The process will encompass stakeholder consultations with local authorities, regional development agencies, urban planners, and civil society to ensure the framework is inclusive and practical. The legal amendments will introduce quality control mechanisms and monitoring systems to ensure compliance, improve planning quality, and promote balanced territorial development in line with relevant EU agendas and standards.

In addition, Moldova will institutionalise Sustainable Urban Mobility Plans (SUMP) by adopting a national methodology that is aligned with EU SUMP principles. MIDR will develop and promote a standardised framework for municipalities to implement SUMP as part of their urban development strategies. Government-adopted regulations will define quality standards, monitoring indicators, and reporting requirements, ensuring SUMP are integrated into broader spatial planning initiatives. Capacity-building programmes, technical assistance, and funding mechanisms will be established to support local authorities in designing and implementing mobility plans that foster climate neutrality, inclusive transport systems, and reduced congestion.

The primary beneficiaries of these reforms are local public authorities, which will receive enhanced tools, methodologies, and legal clarity to guide urban planning and mobility initiatives. Citizens and communities will benefit from more inclusive, sustainable, and efficient urban development, improved transport systems, and an enhanced quality of life. The private sector will gain from a more transparent and predictable regulatory environment that encourages investment in sustainable infrastructure and housing. Civil society organisations will have increased opportunities to participate in planning processes, contributing to more responsive and equitable urban development.

SUB-AREA 2.3: Digital

Reform 2.3.8-11: Enhancing connectivity through telecommunications and digital infrastructure

Challenges

The electronic communications sector in Moldova faces challenges that limit the deployment of high-speed, affordable broadband. The legal framework is not fully aligned with the EU Electronic Communications Code or the EU Roaming Regulation, resulting in regulatory gaps that hinder competition, consumer protection, and network expansion. Secondary legislation lacks consistent implementation rules. Network sharing with the incumbent operator remains minimal (0.95% of infrastructure), which drives up deployment costs and discourages new entrants. The absence of a comprehensive Broadband Mapping System further restricts effective monitoring, investment strategies, and the targeting of public subsidies.

Moldova has yet to adopt a holistic cybersecurity framework, leaving it vulnerable to supply chain risks, cyber-attacks, and threats to critical infrastructure. The lack of thorough risk and impact analysis impedes the development of countermeasures. Implementing cybersecurity standards will require significant investments in infrastructure, workforce training, and regulatory enforcement, with potential resistance from market operators due to compliance costs. The country also lacks a national digital wallet aligned with EU Digital Identity (EUDI) standards, limiting secure digital identity services. Without mutual recognition of electronic signatures with the EU and alignment with the eIDAS II Regulation, cross-border digital transactions and e-government services are hindered. Moldova's National Agency for Cybersecurity lacks adequate staffing, IT resources, and legal authority, which reduces its capacity to enforce regulations, conduct audits, and coordinate cybersecurity efforts.

Objective

The proposed reform aims to enhance Moldova's digital connectivity, cybersecurity, and digital public services by aligning with EU standards and frameworks, improving infrastructure sharing and network resilience, deploying secure 5G networks, implementing a trusted national digital identity system, and strengthening national cybersecurity capabilities.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *Speed and infrastructure sharing of digital connectivity are improved through the implementation of the EU Electronic Communications Code. Stability of internet connection is 2 ms, percentage of infrastructure (i.e. poles used by other operators) that is shared is at least 3%. June 2026*

- *Moldovan resilience of networks is improved through full alignment with the 5G Toolbox, which includes: adoption of the appropriate legal framework to implement the 5G Toolbox; assessment of assets and suppliers and identification of high-risk suppliers; adoption of restrictions/exclusions of high-risk suppliers, for key assets defined as critical and highly sensitive in the EU coordinated risk assessment for 5G networks in alignment with EU's 5G cyber-security toolbox. December 2027*
- *Moldova's national digital wallet (EVO Sign) is aligned with EU digital identity standards, with Moldova joining the EU Third Countries Trusted List for validation of advanced electronic signatures. Moldova aligns with the EU digital identity framework (eIDAS 2) and integrates at least 20 Moldovan e-services under the EVO application. December 2026*
- *To implement its new National Cyber-Security Programme of actions for 2025-2030, Moldova makes its National Agency for Cybersecurity fully operational and establishes the National Computer Emergency Response Team (CERT). The Agency is equipped with relevant powers, premises, human and IT resources while competences between the different Moldovan cyber-security institutions are clearly delineated. December 2025*

Description of implementation

The reform will establish a modern regulatory framework to facilitate the rollout of high-speed, affordable electronic communications networks and services in Moldova, fully aligned with the EU Electronic Communications Code and the EU Roaming Regulation. Secondary legislation will ensure consistent enforcement of the EU acquis, including the roaming regulation, implementation regulation, delegated act on termination rates, and BEREC regulation. The incumbent operator will implement network-sharing agreements, thereby reducing deployment costs in line with the EU Gigabit Infrastructure Act. A Broadband Mapping System will be developed to enable accurate monitoring of internet coverage, service quality, and infrastructure availability, thereby supporting targeted investment strategies. The Ministry of Economic Development and Digitalisation (MEDD), together with ANRCETI, will oversee implementation and regulatory enforcement.

Moldova's legal framework will also align with the EU's 5G cybersecurity toolbox. A comprehensive national risk assessment of 5G network suppliers will be conducted in consultation with the EU, identifying high-risk suppliers and applying necessary restrictions for critical assets, in accordance with EU coordinated risk assessment guidelines. These measures will enhance the security and resilience of Moldova's 5G networks and ensure a safe deployment of advanced technologies.

In parallel, Moldova will ensure mutual recognition of electronic signatures with the EU by implementing technical requirements and adopting a law fully compliant with the EU identity framework (eIDAS II). This will enable the launch of the Moldovan Digital Wallet (EVO Sign), developed according to EU standards and integrating at least 20 digital public services, fostering secure digital interactions and cross-border transactions.

Finally, the National Agency for Cybersecurity will become fully operational, with at least 30 staff recruited and trained. The National CERT will be established to provide real-time monitoring and coordinated responses to cybersecurity incidents. The agency will be legally empowered to conduct audits and operate from fully equipped offices. Institutional responsibilities for cybersecurity will be clarified and aligned with EU practices and legislative instruments (in particular the NIS2 Directive), thereby strengthening Moldova's cyber governance. Through reforms to enhance the cybersecurity governance structures and the cybersecurity of critical infrastructures, Moldova will increase its level of alignment with the framework established by the NIS2 Directive. Key stakeholders include MEDD, ANRCETI, the National Agency for Cybersecurity, and EU institutions. Beneficiaries are Moldovan citizens, businesses, public institutions, and critical infrastructure operators, who will gain improved connectivity, enhanced cybersecurity, and greater trust in digital services.

3. POLICY AREA 3: ECONOMIC GOVERNANCE

Introduction

The Republic of Moldova is at a critical juncture in its economic development, facing pressing challenges in public finance management, debt sustainability, public investment efficiency, and fiscal governance. While the country has made strides in aligning its legal and institutional frameworks with international best practices, systemic inefficiencies continue to hinder economic stability and growth. Recent crises, including geopolitical tensions, inflationary pressures, and budgetary imbalances, have further exacerbated existing structural weaknesses, underscoring the urgent need for comprehensive reforms to enhance economic governance.

One of the key priorities is to strengthen public finance management to ensure the efficient allocation and execution of budgetary resources. Despite improvements in budget transparency and performance-based programming, excessive expenditures, non-transparent budget transfers, and weak expenditure controls limit the effectiveness of fiscal policies.

The growing central government debt, particularly the reliance on short-term domestic borrowing, poses additional risks to macroeconomic stability. Addressing these challenges requires institutionalising spending reviews, improving debt management strategies, and enhancing fiscal discipline to optimise public resource utilisation.

Another critical area for reform is public investment management, where inefficiencies in project execution, low-quality feasibility studies, and weak institutional capacity have impeded infrastructure development. Strengthening capital investment planning, aligning budgeting processes with international standards, and ensuring transparent project execution will be pivotal in fostering sustainable economic growth.

Tax administration and compliance risk management also demand urgent attention. While Moldova has introduced measures to modernise its tax system, challenges persist in ensuring taxpayer compliance, reducing administrative burdens, and integrating digital solutions. The European Commission's recommendations, including the need for a comprehensive IT strategy in taxation, highlight the necessity of aligning Moldova's fiscal policies with EU standards to enhance revenue collection and economic competitiveness.

In addition, Moldova's public procurement system remains fragmented, lacking central coordination and uniform efficiency. The absence of a centralised procurement authority for key sectors such as infrastructure and energy has led to inefficiencies, cost disparities, and limited competition. Enhancing procurement procedures through digitalisation, professionalisation, and transparency reforms will be essential in fostering accountability and value for money.

These economic governance challenges are compounded by inefficiencies in state-owned enterprises (SOEs), which require urgent restructuring, privatisation, or liquidation to improve corporate management and competitiveness. Moreover, public administration reform is necessary to enhance institutional capacity, streamline bureaucratic processes, and establish a meritocratic public service system.

Recognising these pressing challenges, Moldova has embarked on an ambitious reform agenda to strengthen economic governance, improve fiscal sustainability, and align with European integration objectives. These reforms aim to modernise public financial management, enhance investment efficiency, strengthen tax compliance, and build a resilient and transparent economic system. Successful implementation of these measures will be crucial for Moldova's long-term economic stability, increased investor confidence, and progress towards EU integration accession.

SUB-AREA 3.1: Public finance management

Reform 3.1.1-4 Strengthened budgeting, expenditure controls and execution for better budgetary planning and policy implementation

Challenges

The legal framework for budgetary planning is rooted in international best practices. The budgetary process is dependent on performance-based programmes. Annual budget documentation is extensive and prominently published on government websites; budget classification aligns with international standards, and fiscal risks are rigorously analysed.

Enhancing the efficiency of budgetary resource allocation remains a medium-term challenge. The crises of recent years have adversely affected the national public budget and have created new challenges for the government in identifying methods to meet public needs and address the budget deficit. At the same time, budgetary expenditures exceed those of countries with a similar level of development, suggesting the potential for efficiency improvements in accordance with the principle of performance from Article 11 of the Law on Public Finances and Budgetary-Fiscal Responsibility nr.181/2014, which states that budgetary resources must be allocated and utilised economically, efficiently, and effectively, in line with the principles of good governance.

The current budget planning process involves reflecting transfers to other budgets under „General Action." Consequently, due to the significant share of these transfers in state budget expenditures, more than half of the state budget expenditure is recorded under „General Action.'

Another challenge that limits transparency is the non-reporting of the own resources of self-managed entities in the budget documents.

Objective

Medium-term and long-term objectives for strengthening budgeting, expenditure controls, and execution are outlined in the Strategy for the Development of Public Finance Management for 2023-2030.

To ensure well-targeted and sustainable savings measures, as well as higher-quality spending, it is essential to continue and institutionalise the spending review process. This will guarantee that, within seven years, every sector managed by

ministries will undergo a spending review. Furthermore, including self-managed institutions in the report on budget execution and reducing „General Action” allocations also represent medium-term priorities.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *Develop and implement an integrated forecasting framework and prepare labour market forecasts and external dimension (balance of payments). December 2026*
- *Transparency of medium-term fiscal planning is increased and the link between the medium-term fiscal plan and the annual budget is strengthened through amendments to MOF regulation on budgetary process and implementation of relevant provisions for 2028-30 medium-term budgetary framework. MOF regulation on budgetary process is amended to streamline budgetary calendar. December 2027*
- *The legal obligation to regularly review all budgetary spending over at most 7 years is introduced and methodology is adopted. June 2026*
- *Budget transparency is increased by including extra budgetary units in the Budget execution report for 2024 budget, and reducing the General actions under the State budget starting from 2026 to below 32% of total budget expenditures and obliging all extra budgetary entities to report on their budgets as of 2027. December 2025*

Description of implementation

The government will enhance its macroeconomic and fiscal forecasts, including assessments of the structural fiscal balance, debt sustainability, and labour market trends, while also incorporating external factors such as the balance of payments. A coordination mechanism will be established to streamline these forecasts.

To improve the budgetary process, the Ministry of Finance will amend regulations to mandate a budgetary impact assessment for the medium-term framework covering 2028-2030. This assessment will detail expenditure items and financing sources, clarifying discrepancies in revenue forecasts and expenditure ceilings compared to the previous year.

Changes to the Law on Public Finances will empower the government, the Ministry of Finance, and central authorities to conduct spending reviews, which will now be systematically managed every seven years. Key provisions include publishing reviews, incorporating recommendations, and assigning timelines and responsibilities for implementation.

To reduce "General Actions" in the state budget, transfers to the State Social Insurance Budget and Compulsory Medical Insurance funds will be managed by the Ministry of Labour and Social Protection and the Ministry of Health, respectively. Future evaluations will consider categorising transfers to local authorities based on their purpose. The 2024 budget report will also encompass self-managed entities, and starting in 2027, all extra-budgetary entities will be required to report on their budgets.

Reform: 3.2.5. Debt management

Challenges

As of 31 December 2024, the structure of the domestic public debt portfolio in the Republic of Moldova reveals that government securities with maturities of up to one year comprise a substantial 94.7% of the total domestic government debt, while government bonds make up the remaining 5.3%. In 2024, the issuance of short-term government securities reached 35.2 billion MDL, in stark contrast to a modest issuance of 0.6 billion MDL in government bonds.

To meet the need for extending maturity and diversifying the sale channels for government securities, the Ministry of Finance launched an electronic platform titled "Direct Sale Programme of Government Securities to Individuals." This initiative garnered an impressive response, with demand exceeding supply by a factor of 3.8, indicating strong interest from investors.

However, the domestic market is currently hindered by insufficient competition, which obstructs its efficient development. In response to these challenges, the Ministry of Finance amended Government Decision No. 1136/2007 concerning the implementation of Law No. 419/2006 on public sector debt and related matters in 2023. These amendments aim to enhance the procedures for contracting external public debt. Notably, the issuance of Eurobonds will now be regulated by an Order of the Minister of Finance. Following the approval of this order, the Ministry of Finance will be responsible for selecting specialised companies, including financial institutions to act as main managers and legal advisors for the Eurobond issuance.

It is also important to note that the 2025-2027 Medium-Term Debt Strategy (MTDS) does not currently foresee any Eurobond issuance within the medium term, reflecting a high level of external debt and a cautious approach to foreign debt instruments.

Objective

To enhance competition among primary dealers and thereby strengthen the primary dealer system, an amendment to Regulation No. 170/2018 will be made. Ensuring transparency and competitiveness in the domestic market of the Republic of Moldova is essential for fostering investor confidence and promoting a healthy financial ecosystem.

Furthermore, there is a need to develop a comprehensive regulation on Eurobond issuance. This regulation will facilitate access to international debt markets and will be designed to meet applicable standards, ensuring compliance and bolstering market confidence. The regulation will be approved by the Order of the Minister of Finance and subsequently published in the Official Gazette of the Republic of Moldova, marking a significant step towards improving the country's fiscal management and broadening funding opportunities.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *Deepening and diversifying Moldova domestic government debt market is advanced. December 2025:*
 - *Improving the regulatory framework to strengthen the primary dealership system*
 - *Adoption of the regulatory framework for issuing debt instruments in the international markets.*

Description of implementation

Amendments to NBM Regulation No. 170/2018 will foster the growth of the primary dealership system. Additionally, new secondary legislation will establish clear procedures for selecting financial and legal intermediaries. The Ministry of Finance will introduce new criteria for primary dealers and will conduct quarterly and annual evaluations. These evaluations will culminate in a public performance ranking, thereby enhancing transparency and accountability in the market. Once approved, the regulation will also outline procedures for issuing Eurobonds, thus expanding financing options. Key stakeholders will include primary dealers, and the state budget.

Reform 3.3.6-7: Public investment management system is transparent and rules based, with appraisal, budgeting and execution processes aligned with international best practices with improved capital investment execution

Challenges

The effectiveness of project implementation within central public administration authorities (CPAA) has been hindered by several significant challenges. One primary issue is the reduced capacity of these authorities, which affects their ability to manage and execute projects efficiently. Furthermore, there is often a lack of specialised subdivisions or dedicated staff units within the CPAA that possess the necessary skills for effectively planning public capital investment expenditures. Another critical concern is the low quality of the developed feasibility studies. These studies serve as vital tools for assessing the viability and potential impact of proposed projects, and when they lack thoroughness and accuracy, it compromises the success of future investments. Addressing these challenges is essential for enhancing the capabilities of CPAA and ensuring that public capital investments are effectively planned and implemented.

Objective

The budget expenditure management system for public capital investments is designed to ensure transparency and adherence to established regulations. It includes evaluation processes, and the implementation of budgets is conducted in accordance with the guidelines set forth by GD 684/2022. The objective is to enhance the efficiency of expenditure execution for public capital investments.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *Public investment management is strengthened through establishment of designated focal point for Public Investment Management (PIM) in each ministry, public investment planning units established in at least 5 ministries, PIM procedures streamlined and capital investment project monitoring digitalised. December 2025*
- *Single national project pipeline is fully implemented for all funds with coherent and internally aligned requirements. June 2026:*
 - *Only project proposals appraised in line with general rules for PIM established in Regulation 684 and are deemed eligible are included in the MTBF and considered for funding by the annual budget.*

- *For Special Funds, all public capital investment projects proposals above the minimum threshold established in Regulation 684 are submitted through the Project Appraisal IT system and appraised according to the general rules on preparation and appraisal of capital investment projects.*

Description of implementation

The implementation of future actions will focus on strengthening public investment management through institutional capacity building, regulatory alignment, and improved project oversight. Public investment planning units will be established in all ministries, equipping personnel with the necessary methodologies to coordinate investment management effectively. Additionally, specialised Public Investment Management (PIM) units will be created in at least five ministries to enhance coordination and efficiency.

To streamline procedures, the provisions of Government Decisions 1070/2023 and 684/2022 will be aligned, ensuring consistency in the public investment process. Only fully appraised projects will be included in the annual and multiannual budget planning framework, reinforcing accountability and strategic resource allocation.

Large-scale capital investment projects will be defined in legislation based on international best practices, ensuring transparency and effective governance. Primary and secondary legislation governing special funds will be amended so that large-scale projects follow general investment procedures and are integrated into the Single Project Pipeline. Investment projects funded by the Road Fund, Regional Development Fund, and Environment Fund will also be included in this unified framework.

To enhance project evaluation, the budget circular will be updated, and ministries' capacities strengthened. Certain public capital investment projects will be implemented by the Public Institution "National Office for Infrastructure Development Moldova – Project" to improve execution. Additionally, externally financed projects will be divided into separate public capital investment projects or subprojects for better oversight.

Finally, the possibility of amending Law 181/2014 will be examined to allow the redistribution of capital investment allocations between projects in the annual budget law annex. Central public authorities will be the primary beneficiaries and key stakeholders in these reforms, ensuring effective implementation and oversight.

Reform 3.4.8-10: A transparent and efficient public procurement system ensures value for money for citizens and creates a level playing field for businesses.

Challenges

Public procurement is crucial for governance, impacting economic and social development. An efficient system supports national goals like infrastructure modernization, energy efficiency, job creation, business growth, and quality services.

Moldova has progressed in aligning its public procurement laws with European standards, focusing on transparency and modernization. In 2023, the government approved the National Programme for the Development of the Public Procurement System (2023-2026) to enhance efficiency and ensure value for money. The Action Plan outlines alignment with EU norms, reforming the electronic procurement system, and integrating social and environmental aspects, alongside professionalizing procurement staff. A transparent procurement system is essential for good governance and fair competition, yet centralised coordination is lacking, affecting efficiency and transparency. Thousands of contracting authorities manage a decentralised system, each forming working groups to conduct procurement.

A major issue is the absence of a central procurement structure for sectors like infrastructure, education, and energy. While health benefits from a centralised system, other sectors face fragmented processes that degrade quality and negotiation capabilities. Cost optimisation is also a challenge; without a national mechanism, authorities independently negotiate, resulting in cost discrepancies and ineffective fund management. Institutions miss economies of scale and often pay varied prices for identical goods, causing inequalities and waste.

The fragmentation of resources complicates procurement further. Each entity manages procedures separately, leading to excessive administrative steps and strained infrastructure. Institutions with limited capacity struggle to apply laws consistently, impeding efficiency. Certification of procurement specialists is crucial for reform success. Moldova currently lacks a certification system, which disrupts uniformity in the procurement process and varies expertise among authorities.

The absence of certification causes inconsistent training for procurement specialists, relying on individual initiatives without standardised evaluation. This lack of regulation significantly affects public procurement quality, as those drafting tenders may have differing competences. Without minimum standards, procurement decisions can be influenced by misinterpretations of legislation, causing delays and irregularities in fund management.

The proposed reform includes digitising the procurement cycle. Moldova's MTender system aims to enhance transparency and efficiency through electronic procedures. Since its 2018 launch, it has enabled electronic procurement, ensuring public access to documents. MTender functions with a Central Database and commercial platforms for document publishing, bid submission, and procedural visibility, fostering transparency through publicly available information. However, due to technical limitations, MTender does not fully cover the procurement cycle, lacking key modules like annual planning and contract management, compelling authorities to seek alternative solutions that may cause delays. Currently, it only supports contract awarding based on the lowest price, neglecting other important criteria like quality and innovation, which impedes sound long-term procurement decisions.

Moreover, not all mandated procurement procedures and award instruments are accessible via MTender, limiting flexibility for contracting authorities. The non-integrated system results in fragmented processes, hindering resource efficiency. Modernising the e-procurement system is essential to cover all stages and allow multiple award criteria, leading to increased efficiency and better alignment with European public standards procurement.

Objective

The reform seeks to enhance procurement processes through centralisation, professionalisation and digitalisation. Establishing a centralised system will enable the aggregation of demand and a more efficient use of resources, thereby reducing costs and increasing competitiveness. Professionalising specialists in the field by introducing a certification system will ensure a consistent level of competence and contribute to the uniform application of legislation at all stages of public procurement. Concurrently, reengineering the electronic procurement system will promote transparency in the process, ensuring equal access for all participants and reducing bureaucracy. These measures aim to establish an efficient and sustainable public procurement system that will support the country's economic growth and bolster citizens' trust in public services administration.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *At least 3 centralized public procurement institutions are established and operational at central and/or local levels. The share of the total value of contracts concluded by centralized procurement institutions increases to 25% of total public procurement. December 2027*
- *Enhancing the professionalization of public procurement staff in contracting authorities, including the implementation of a certification system in line with EU best practices. At least 200 specialists are certified in public procurement and at least 10 training programs are implemented. June 2027*
- *The new electronic procurement system is piloted, focused on the essential modules required by the EU acquis, such as eTendering, eAwarding, eInvoicing, and eComplaint, including the launch of electronic procurement catalogues. December 2027*

Description of implementation

Moldova will implement a centralised public procurement system at all levels, based on an analysis of procurement categories and demand aggregation impacts. The optimal model will be defined, followed by drafting normative acts to organise central procurement authorities for key categories. At least three centralised institutions will be operational, ensuring efficient and transparent processes, strengthening governance by consolidating purchasing power, reducing costs, and enhancing coordination across authorities.

Moldova will also develop a national certification system for procurement specialists, aligned with EU practices. This system will ensure qualified professionals in contracting authorities, with formal approval and structured training programs for at least 200 government officials. Legislative amendments will establish a working group for procurement implementation, including certified specialists in decision-making. The framework will provide general training and advanced certification for specialists managing complex procedures, ensuring high standards of expertise and accountability.

Public procurement modernisation will include a new electronic system and electronic catalogues, beginning with a re-engineering concept for national and European integration. Business processes will be defined, tender documentation prepared, and procurement procedures launched to select suppliers. After securing suppliers, the system will include modules like e-Tendering, e-Awarding, e-Invoicing, and e-Complaint. Training for authorities and economic operators will enable efficient use of the system, with a pilot phase before full deployment, enhancing transparency, efficiency, and accessibility in procurement.

Key stakeholders include the Ministry of Finance (MoF) overseeing implementation and ensuring alignment with national and EU regulations, along with the Public Procurement Agency and the National Authority for the Settlement of Complaints for regulation and fairness system.

Reform 3.5.11-13: Strengthened tax system contributes to fiscal sustainability, provides for a level playing field and provides for better services for citizens and businesses

Challenges

The State Tax Service of the Republic of Moldova faces several challenges that impact its efficiency and effectiveness. One of the key issues is the limited availability of human and time resources needed for the full digitalization of services. Additionally, many taxpayers continue to prefer traditional, in-person interactions at service counters rather than utilizing electronic services, slowing the transition to a more modern and efficient tax administration system.

Another major challenge is the lack of an automated compliance risk management system and a centralized data warehouse. Without these critical tools, the STS struggles to efficiently identify, assess, and mitigate compliance risks. Furthermore, the existing risk analysis methods require updates to align with best practices. The audit system also remains unautomated and is not integrated with risk assessment analyses, limiting its effectiveness in targeting high-risk areas.

At the same time, the STS is actively assessing its compliance risk management processes to identify and implement the most effective solutions used in EU countries, either through acquisition or internal development. Strengthening risk management is crucial for detecting areas with the highest risks and potential revenue losses. This necessity arises from recommendations such as the TADAT assessment and technical assistance reports from the International Monetary Fund. Additionally, the 2024 EU Enlargement Report provides recommendations from the European Commission regarding taxation, emphasizing the importance of strengthening the administrative and operational capacity of the tax administration, developing an IT strategy to enhance risk management, and ensuring broader taxpayer compliance.

To address these challenges, the STS is contemplating several strategic actions. These include revision of compliance program, implementing measures to influence the fiscal behaviour of major taxpayers. These steps aim to modernize tax administration, improve compliance, and increase number of planned tax audits based on risk analyses

Objective

Moldova will enhance the digitalization and interoperability of its tax administration system in preparation for EU accession by aligning with EU IT systems related to taxation and drawing on the experiences of other member states. This process will be supported by expert technical assistance, including a TAIEX expert mission and collaboration with external partners. As part of this modernization effort, the State Tax Service IT Development Programme for 2025–2027 will be approved to guide reforms. By 2025, at least two tax services will be digitalized, followed by an additional two services in 2026, with the ultimate goal of achieving 90% service digitalization.

To improve compliance risk management, a balanced approach will be adopted between voluntary and enforced compliance. This will include the effective use of punitive measures such as penalties while prioritizing risk areas based on comprehensive analysis. A fully automated compliance risk management system will be implemented, integrating risk rules and risk scoring mechanisms. The IT solution for compliance risk management will be fully operational, including an analytical module to enhance tax administration efficiency.

In strengthening enforcement and audit effectiveness, Moldova will increase the share of risk-based tax audit cases to at least 30% of all audits conducted between July 2026 and June 2027. Additionally, an automated monitoring management system will be implemented to improve oversight. A secure data warehouse will be established, allowing the State Tax Service to efficiently match, mine, and analyse large volumes of data, further supporting evidence-based decision-making and improving tax compliance.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *More tax services are made available electronically for businesses and citizens, with 18 out of 19 (90%) tax payer services are digitalised. December 2026*
- *Tax administration is modernised through (i) strengthened risk-based approach to compliance risk management through revision and implementation of the new compliance program and (ii) an automated compliance risk management system becomes operational. December 2027*
- *The share of risk based tax audits is increased to 30% of all audits for the last 12 months; tax audit process is digitalised through implementing an automated case management system and establishing a data warehouse. June 2027*

Description of implementation

Moldova will continue advancing its digital transformation in tax administration by focusing on process automation and standardization. Efforts will be directed towards ensuring secure and efficient data access while also prioritizing staff training and taxpayer education to facilitate a smooth transition to digital services. To support this transition, the State Tax Service (STS) will conduct thorough testing before launching key digital services. These efforts will align with EU accession requirements, enhancing interoperability with EU IT systems and preparing Moldova's tax infrastructure for integration into the European framework.

In parallel, the STS will work on strengthening compliance risk management by designing and testing the architecture required to support an advanced risk assessment system. The initial phase will involve discussions within the STS Risk Management team and leadership to ensure the proposed data platform architecture aligns with operational needs. Once this alignment is confirmed, internal resource allocation will take place, followed by the creation of a development team. The IT department will then assess available options to support a proof of concept, ensuring sufficient storage capacity and computational resources for data processing. If these steps are successfully completed, external resources will be mobilized, including the recruitment of experienced data specialists to develop and optimize the system. After the foundation is established, the next steps will involve finalizing the system's architecture, defining and installing the necessary technology, developing models to address priority risk areas, and applying compliance tools tailored to taxpayers under the new compliance program.

To further improve tax enforcement, the STS will implement measures to modernize tax audits and enhance risk detection. Given the evolving economic landscape and the increasing diversification of business activities, the STS will continuously monitor taxpayer behaviour to identify emerging tax risks. As part of these efforts, a tax audit modernization action plan will be developed and approved, outlining key strategies for improving audit efficiency. The STS will also create dashboards and implement data visualization tools to enhance its monitoring system, ensuring better oversight and analysis of taxpayer compliance. Additionally, the risk assessment framework will be improved to increase the number of planned audit cases, ensuring that at least 30 percent of audits between July 2026 and June 2027 are based on risk analysis. By implementing these reforms, the STS will strengthen tax enforcement mechanisms, improve revenue collection, and support Moldova's economic development and EU integration.

Key stakeholders in Moldova's digital transformation of tax services and compliance risk management include the State Tax Service, Ministry of Finance, Government of Moldova, European Union, international financial institutions, and IT teams.

Reform 3.6.14-15: Strengthened external audit system and public internal and financial control

Challenges

The external audit in the Republic of Moldova is carried out by the Court of Accounts (CoA), an autonomous public authority that reports to Parliament. The CoA's independence, mandate, and organisation are adequately established in the Law on the Organisation and Functioning of the Court of Accounts. However, critical elements of its independence are not upheld in practice, as the implementation of other laws undermines essential aspects of the CoA's operational effectiveness.

The full independence of the Court of Accounts should be ensured in accordance with INTOSAI-P 10 (Mexico Declaration on SAI Independence), Principle 8, which stipulates that the SAI should have access to necessary and reasonable human, material, and financial resources, without control or direction from the Executive regarding these resources. In this context, laws related to the budget, public service, and salaries should be amended and implemented to prevent compromising the CoA's organisational and financial independence.

The status of the Supreme Audit Institution, as a constitutional public authority, implies an adequate salary level for the CoA's employees. In practice, the situation is unsatisfactory, as employees of most public entities audited by the CoA receive higher salaries than those at the Court of Accounts.

Improvements are necessary to enhance performance auditing. Although the CoA conducts performance audits, the scope and coverage of policy areas are relatively limited. Developing the capacity for performance audits is a priority within the CoA's strategies. The CoA Development Strategy for 2021–2025 focuses on objectives that strengthen performance auditing: building institutional capacity to conduct high-quality performance audits; ensuring audit methodology aligns with international standards for supreme audit institutions; and performing audits in areas of significant relevance to society to contribute to the efficiency of public spending and the enhancement of public services.

Objective

The reform aims to increase the budgetary independence of the Court of Accounts. To ensure financial independence and implement the recommendations of the European Commission, the draft law to amend Article 4 of Law No. 260/2017 regarding the approval method for the CoA budget should be adopted. Salaries for CoA employees should not be less than those in central public authorities (audited entities). The aim of the reform is to ensure the sustainability of the performance audit function of the Court of Accounts as well.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *Legal amendments are adopted increasing budgetary independence of the Court of Accounts. June 2026*
- *External audit function is strengthened through enhanced performance audits and better follow up of recommendations: (i) The share of total CoA audit capacity devoted to performance audits increases to 15%; (ii) The share of CoA recommendations addressed to the audited public institutions for all types of audits performed in 2025 is on the positive trend, with at least 50% of recommendations partially or fully implemented. (iii) CoA capacities are strengthened. June 2027*

Description of implementation

The Court of Accounts (CoA) has drafted a legislative proposal to amend Article 4, paragraph (3) of Law No. 260/2017, ensuring that the CoA's draft budget is submitted directly to the parliamentary committee responsible for budgetary matters. This committee will express its position on the final version of the CoA's budget for the following year and forward it to the Government for inclusion in the draft State Budget Law. Since the CoA lacks legislative initiative, the proposed amendment must be promoted in Parliament by a central public authority or a parliamentary committee. To strengthen the CoA's financial independence and align with international best practices, legal amendments should be adopted by Parliament by June 2026, ensuring that the CoA's budget is approved without executive interference. Parliamentary procedures will be adjusted accordingly to support this reform. Additionally, the salaries of CoA employees should be raised to levels at least equal to those in central public authorities (audited entities), securing the institution's capacity to attract and retain qualified professionals.

To enhance the effectiveness of public financial oversight, the CoA will strengthen its external audit function by expanding its capacity for performance audits and ensuring better follow-up on audit recommendations by public institutions. The share of the CoA's total audit capacity dedicated to performance audits will increase to 15%, reinforcing the institution's ability to assess the efficiency and impact of public spending. Moreover, the implementation rate of CoA recommendations by audited entities is expected to improve, with at least 50% of recommendations being partially or fully implemented by 2025. Legal amendments to the CoA law and other relevant legislation will be adopted to align the institution's regulatory framework with international standards, eliminating inconsistencies with other laws and enhancing the overall efficiency of audit processes.

The CoA will strengthen its institutional capacities by partnering with external organisations, including the Swedish National Audit Office, to sustain and improve its performance audit function. Under the 2025-2030 development project, specific training and coaching programmes will be provided to CoA performance auditors, equipping them with advanced skills to conduct high-quality audits. The CoA will also focus on identifying audit topics of significant public interest, increasing the number of performance audits from two in 2025 to four in 2026. In parallel, risk-based tax audits will be expanded, ensuring that at least 30% of all audits conducted between July 2026 and June 2027 are risk-based. Additionally, an automated case management system will be implemented, and a secure data warehouse will be developed to enable the State Tax Service (STS) to process and analyse large volumes of tax data efficiently. These initiatives will enhance Moldova's public financial management system, strengthen compliance enforcement, and ensure greater accountability in the public sector spending.

Reform 3.6.16: Strengthened external audit system and public internal and financial control

Challenges

The Republic of Moldova has made significant progress in aligning its Public Internal Financial Control (PIFC) framework with international standards and EU best practices. However, several challenges remain in implementing risk management, including insufficient integration of fraud and anti-corruption risk assessments, limited capacity within public bodies to adopt internal control standards, and a lack of digital tools to assist in monitoring and reporting risks.

Risk management is not systematically integrated into the daily operations of central authorities (ministries and agencies). The development of risk registers and risk strategies is at a minimal level. This is partly attributed to a lack of awareness and understanding of internal control requirements, as well as insufficient capacity and skills among public sector

managers and staff regarding risk identification, assessment, and mitigation. Furthermore, the absence of an integrated IT system for risk management linked to planning and reporting of performance results has resulted in limited oversight and institutional effectiveness coordination.

Objective

The reform aims to institutionalise risk management in central public bodies, including structured fraud and anti-corruption data, with implemented risk procedures across at least 50% of central government entities. Additionally, the integrated risk management module within the E-Monitorizare IT system (dedicated to public policy monitoring) will facilitate planning and real-time reporting and decision-making at both strategic and operational levels of Government.

Qualitative and quantitative steps to be taken under this reform

- *Risk management approach in PIFC is rolled out: (i) guidelines for management in central level public institutions are aligned with EU-best practices, based on internationally recognized risk management frameworks, and implemented in at least 50% of first level budget user organization (ministries, agencies); (ii) Risk management tool, supportive and aligned with the risk management guidance which is based on EU best practices and internationally recognized risk management frameworks, integrated within the IT system for monitoring and reporting of the central Government performance (E-monitorizare) is operational in at least 50% of central government public bodies. December 2026*

Description of implementation

Moldova will implement a structured and systematic approach to risk management across central government, aligning with EU best practices and internationally recognised risk management frameworks. The Risk Management Guide, which includes comprehensive procedures for identifying, assessing, and mitigating fraud and corruption risks, will serve as the primary reference for public institutions. To ensure its practical applicability, a pilot exercise will be conducted within a selected central public body, providing an opportunity to refine and adapt the guidelines based on real-world implementation. The insights gained from this pilot will be used to facilitate a phased rollout of risk management practices across ministries, subordinate institutions, and agencies, ensuring a consistent and effective framework for risk control at the national level.

To reinforce institutional oversight and accountability, a risk management tool will be integrated into the government's IT system, E-Monitorizare, which is currently being developed to enhance public policy planning, monitoring, and reporting. This digital tool will enable central public bodies to systematically track, report, and address risk-related issues, thereby improving decision-making and response mechanisms. By 2026, at least 50% of central public bodies, including ministries, subordinate institutions, and agencies, are expected to have adopted structured risk management procedures, thereby ensuring a more resilient and transparent governance framework.

The reform will be led by the Ministry of Finance in coordination with the State Chancellery as key stakeholders.

Reform 3.6.17: Strengthened public internal and financial control and audit systems

Challenges

While Moldova has established a well-structured legislative framework for PIFC, key institutional weaknesses in human resources and expertise hinder its effectiveness. The PIFC Council and the Central Harmonisation Unit (CHU) are the primary entities responsible for coordinating and harmonising internal control and audit practices across the public sector. The Ministry of Finance (MoF) monitors developments in the PIFC arena and reports to the Government through an annual PIFC Consolidated Report. However, the CHU's limited capacities impede its ability to comprehensively monitor and oversee the implementation of internal control and audit standards across the public sector. Specifically, the CHU's resources are inadequate to ensure sufficient oversight of developments at the local government level. In this context, an IT tool should be considered to efficiently enhance the oversight capabilities of the CHU way.

Objective

Strengthen the PIFC governance structure by enhancing the MoF CHU's capacity and expanding the mandate of the PIFC Council to improve oversight of internal audit independence. The consolidated CHU capacity, achieved through enhanced expertise and resources, along with the introduction of an IT-based reporting tool, will facilitate more efficient coordination and monitoring of internal control and internal audit practices across the public sector.

Qualitative and quantitative steps to be taken under this reform

- *Public internal financial control system is strengthened: (i) The mandate of the PIFC Council is strengthened through increased oversight capabilities on the independent functioning of the internal audit activity. (ii) The capacity and resources of the CHU are enhanced, including the increase of CHU staff and PIFC IT reporting tool is extended to local governments; (iii) the network of internal control coordinators is extended to local public administrations. June 2027*

Description of implementation

Moldova will implement comprehensive institutional reforms to enhance the coordination and effectiveness of Public Internal Financial Control (PIFC) implementation. The mandate of the PIFC Council will be expanded to strengthen its oversight capabilities, ensuring the independence of internal audit functions within public institutions. This reform will guarantee that internal audit units operate free from external influence and can objectively evaluate public management and control systems. The organisation and regulatory framework of the PIFC Council will be revised to bolster its role in maintaining the integrity and efficiency of internal audit functions, with existing internal audit units as the primary beneficiaries of this initiative.

The capacity of the Central Harmonisation Unit (CHU) within the Ministry of Finance will be significantly enhanced to improve its coordinating and monitoring functions. This will include increasing CHU staffing to a minimum of ten experts and providing the unit with additional technical and financial resources. A priority focus will be the exchange of best practices with EU member states, equipping CHU personnel with specialised knowledge in internal control and audit processes. Furthermore, a new IT tool for monitoring and reporting PIFC implementation will be introduced, extending its reach to local administrations with populations exceeding 50,000 inhabitants. This tool will enhance oversight by enabling the CHU to systematically track compliance, identify weaknesses, and ensure adherence to EU-aligned internal control principles.

The reform will be implemented by the Ministry of Finance, with support from key stakeholders represented in the PIFC Council, including the Court of Accounts, the State Chancellery, relevant professional civil society organisations, and academia.

Reform 3.7.18-21: Antifraud measures and protection of EU financial interests

Challenges

Ensuring the protection of EU financial interests remains a fundamental challenge for Moldova as it progresses with its reform agenda. The European Commission has emphasised the importance of preventing financial fraud, recognising that effective safeguards are crucial for maintaining trust in the management of EU funds. Strengthening anti-fraud measures is essential not only for ensuring high-quality fund absorption but also for enhancing Moldova's institutional credibility and reinforcing its commitment to transparency, accountability, and the rule of law. However, Moldova currently lacks a structured and comprehensive national anti-fraud strategy aligned with European best practices. The absence of a unified framework weakens institutional coordination, limits interagency cooperation, and results in inconsistencies in fraud prevention, detection, and reporting. Establishing a strategic and structured approach will be critical in addressing these gaps and ensuring a more effective anti-fraud system.

Despite efforts to bolster financial control mechanisms, Moldova continues to encounter challenges in establishing a robust system for managing and investigating fraud and irregularities. While the revision of the State Financial Control Inspectorate's regulatory framework has expanded its mandate to protect EU financial interests, further enhancements are necessary. Institutional capacity remains a key challenge, as clear procedural guidelines for financial investigations are still absent. The lack of a unified methodology for fraud detection, documentation, and reporting leads to fragmented practices, while insufficient training and resource allocation impede the effectiveness of investigations. Moreover, weak coordination between financial control and internal audit functions creates inefficiencies, reducing the overall effectiveness of fraud prevention mechanisms. Addressing these issues will require targeted investments in institutional capacity building, streamlined procedures, and enhanced inter-agency cooperation.

A critical step towards overcoming these challenges is the digitisation of the National Anti-Fraud System through the development and operationalisation of an integrated information system. This system will facilitate real-time reporting, monitoring, and coordination of fraud prevention efforts, significantly improving the responsiveness and efficiency of financial oversight institutions. By enhancing communication and collaboration between national institutions and international partners, particularly the European Anti-Fraud Office (OLAF), Moldova will strengthen its ability to detect and prevent financial fraud. The successful implementation of this system will be instrumental in aligning Moldova's financial oversight mechanisms with EU standards, ensuring the efficient and transparent management of public funds.

Moldova's legislative framework to combat financial crime is incomplete, fragmented, and lacks the necessary provisions for the effective prevention and investigation of these crimes. This is reflected in the country's low ranking in the Global Financial Integrity Index (GFI), which measures the effectiveness of financial systems in preventing illicit financial flows. Corruption and a lack of transparency in Moldova's financial sector can facilitate financial crime. The level of corruption in the country undermines the effectiveness of law enforcement agencies in addressing financial crime. Consequently, establishing a financial crime investigation system is essential to give particular attention to managing related corruption risks. It is deemed necessary to modernise and streamline the approach of certain national institutions towards preventing and combating crimes and other offences against the Republic of Moldova's financial system. Effective financial oversight requires robust documentation mechanisms that enable comprehensive monitoring of public funds and assets. By strengthening a national authority to detect such crimes and generate substantial documentation, external partners and law enforcement agencies can benefit from a rigorous evidentiary framework. This approach ensures transparency, accountability, and systematic verification of financial transactions at state and union resource levels, ultimately bolstering the integrity of budget management and governance.

Objective

The government aims to develop and adopt a national medium-term strategic framework for the protection of EU financial interests, ensuring a structured and coordinated approach to fraud prevention, detection, and investigation. This framework will define clear institutional responsibilities, strengthen procedural guidelines, and integrate best practices recommended by the European Anti-Fraud Office (OLAF). By establishing a more robust and transparent system, Moldova will enhance its capacity to safeguard the integrity and proper use of EU funds, thereby reinforcing trust in its financial oversight mechanisms.

A key objective is to develop and implement a standardised methodology for managing and investigating fraud and irregularities, ensuring full compliance with EU standards. This methodology will provide a structured and transparent framework for detecting, documenting, and responding to financial misconduct, addressing inconsistencies in current investigative practices. Strengthening these mechanisms will significantly improve the credibility and effectiveness of the State Financial Control Inspectorate, ensuring that fraud prevention efforts are systematic, evidence-based, and aligned with international best practices.

A critical priority is the digitisation of the national anti-fraud system through the development and operationalisation of an integrated information system. This system will enable real-time reporting, monitoring, and coordination of fraud prevention efforts, enhancing the responsiveness of oversight institutions. By facilitating seamless communication and collaboration between national agencies and international partners, including OLAF, Moldova will bolster its capacity to detect, prevent, and address financial fraud, ensuring the transparent and efficient management of public funds.

Another objective is to adjust the legal framework thus assigning competences and strengthen the current national financial crime investigation system to ensure the integrity and security of national and EU financial flows. It involves a combination of legal reforms, capacity building, and strategic cooperation.

Qualitative and quantitative steps to be taken under this reform

- *AFCOS network is established and implemented through formally assigning the national AFCOS coordinator, amending the regulatory framework to establish the Anti-Fraud Coordination Platform and signing relevant agreements between the MD national public institutions participating in the protection of EU's financial interests. December 2025*
- *A multi-year Anti-Fraud strategy framework is adopted. This includes a comprehensive action plan aligned with the guidelines set by the European Anti-Fraud Office (OLAF) for national anti-fraud strategies. The methodology for managing / investigating irregularities and fraud is adopted ensuring a structured and consistent approach to the reporting of these cases. The new methodology is piloted in at least 2 public authorities that use EU funds and then rolled out nationally. December 2026*
- *Automated information system for anti-fraud monitoring and coordination is operational. Anti-Fraud Information System is made operational integrating key modules to streamline anti-fraud processes including the Register of Irregularities and Suspected Fraud and Reception/Dissemination/Monitoring System for Anti-Fraud Coordination. December 2027*
- *In consultation with the European Commission services, strengthening the financial crime investigation system, by reviewing legal competences and increasing capacities of national specialized investigative bodies to proactively detect and investigate financial crimes and related illegal acts which affect financial interests of Moldova and the EU. June 2026*

Description of implementation

Moldova will develop a national anti-fraud strategic framework based on best practices from OLAF and EU member states, ensuring a structured approach to fraud prevention, detection, and reporting. A Government Decision will designate the State Financial Control Inspectorate as the National Anti-Fraud Coordination Authority, expanding its responsibilities in cross-border cooperation. Another decision will regulate the institutional framework and operational mechanisms of AFCOS to clarify roles and improve coordination. To enhance inter-institutional cooperation, agreements will be signed between national authorities involved in protecting EU financial interests. The Ministry of Finance will lead the reform, while the State Financial Control Inspectorate will strengthen its operational capacity to implement the National Anti-Fraud Programme effectively.

A comprehensive review of the legal and institutional framework for fraud detection and financial investigations will identify gaps and guide necessary reforms. The national medium-term strategic framework for protecting EU financial interests will be adopted, integrating safeguards against fraud and misappropriation of funds. An order from the Ministry of Finance will establish standardised fraud documentation, investigation, and reporting procedures, ensuring consistency across institutions. Capacity-building initiatives will include specialised training for financial investigators, while inter-institutional cooperation will be reinforced by defining the roles of financial control and internal audit functions. The State Financial Control Inspectorate will oversee these reforms, improving oversight, accountability, and fraud documentation processes across the AFCOS network.

The automated information system for anti-fraud monitoring will be implemented in two phases. The first phase, led by the Ministry of Finance with support from the State Financial Control Inspectorate, will focus on regulatory compliance, technical feasibility, and securing government approval through a Government Decision defining system specifications and operational regulations. The second phase will involve system development, pilot testing by AFCOS agencies, and full national deployment. Once operational, the system will provide real-time fraud monitoring, enhance data analysis, and ensure continuous improvements for adaptability and efficiency. This data-driven approach will strengthen Moldova's ability to detect, prevent, and respond to financial fraud, to reinforce institutional accountability and to align with EU best practices.

Discussions are currently underway on several alternative options for strengthening the system for investigating financial crimes. Among the options discussed are - strengthening the State Tax Service Anti-Fraud General Directorate, Financial Control Inspectorate, expanding the powers of the National Anti-Corruption Centre, or creating a separate specialized Financial Crimes Investigation Agency. Government decision on the revised mandates and capacities will be facilitated by the implementation of a costed roadmap/implementation plan, leading to the budgetary resources provided within the national budget law. All undertaken decisions and measures will be in close consultation with the European Commission services.

SUB-AREA 3.2: SOE reform

Reform 3.8.22-24. Making the SOE sector sustainable and financially viable

Challenges

The development of the investment profile, along with the necessary specification documents, poses a significant challenge for some state-owned enterprises engaged in production activities, such as the State Enterprise "Fabrica de Sticlă din Chişinău." These enterprises require multiple specification documents, which can complicate and prolong the process. Ensuring the accuracy and completeness of these documents is crucial for attracting investment and facilitating enterprise restructuring; however, many SOEs may lack the internal expertise or resources needed to comply with these requirements efficiently.

The liquidation and reorganisation of SOEs introduce additional complexities. For category 5 enterprises recommended for liquidation, the Public Property Agency encounters challenges in overseeing the process, as liquidation is conducted under judicial procedures established in the Civil Code, rather than through unilateral agency decisions. This reliance on court rulings can slow the process and limit the agency's ability to expedite liquidation. Similarly, category 2 enterprises, which are recommended for reorganisation into different legal forms, require collaboration among multiple central public authorities. Since SOE restructuring must be approved by Government decision and advocated by the relevant branch ministry with the support of the Public Property Agency, this process may be protracted, further delaying much-needed reforms.

Another challenge presently faced by the Public Property Agency is the low interest among experts in serving as independent members of SOE boards of directors. This lack of interest may stem from limited incentives, governance concerns, or reputational risks associated with state-owned enterprises. Without attracting qualified professionals, SOEs

may struggle to enhance corporate governance, accountability, and strategic decision-making, ultimately hindering efforts to modernise and increase their efficiency.

Objective

The objective is to privatise state-owned enterprises through transparent and competitive procedures, ensuring that qualified investors acquire and develop these enterprises to enhance their efficiency, competitiveness, and contributions to the national economy. The privatisation process will be conducted through investment competitions, promoting sustainable business growth while fostering a more dynamic and market-driven economic environment. By ensuring that privatisation is conducted in a fair and open manner, the government aims to attract strategic investors capable of modernising these enterprises and increasing their impact on the domestic market.

Another key objective is to streamline the SOE sector by liquidating non-viable enterprises, allowing the Public Property Agency to focus on improving corporate governance within profitable and well-functioning SOEs. This will ensure that only commercially viable enterprises continue operating under a corporate structure, while SOEs engaged in social activities will transition into public organisations rather than functioning as commercial entities. This restructuring will create a more transparent, efficient, and sustainable SOE sector, aligning with best practices in public asset management and ensuring that state resources are allocated effectively.

Improving corporate governance is also a priority, with a focus on enhancing expertise on SOE boards of directors and reducing governmental and political influence in decision-making. By attracting independent professionals with relevant experience, SOEs will benefit from improved strategic oversight, transparency, and accountability. Strengthening board leadership will contribute to better decision-making, increased efficiency, and long-term sustainability, ensuring that state-owned enterprises operate based on sound business principles and market principles competitiveness.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *Investment profiles for 5 SOEs are elaborated and privatisation procedures are launched. June 2026*
- *At least 10 (out of 97 inactive and loss-making) SOEs are liquidated and at least 15 are reorganised (out of 55 classified for changing the legal form of organisation). December 2026*
- *SOE accountability and corporate governance are strengthened: (i) Rules are amended to require the appointment of 1/3 of independent board members in the SOEs remaining in state property while remuneration rules and KPIs for SOE board members are adjusted to provide for adequate remuneration of board members in the SOEs remaining in state property. Rules are amended introducing requirement for an independent member in the selection committee. June 2027*
 - *The new boards of directors in key 12 SOEs including in telecoms, rail, electricity, gas, and metal processing are appointed, with at least 1/3 of members being independent.*
 - *The requirement is introduced to publish the SOE audits while their quality requirements are strengthened; corporate governance code for SOEs is adopted at the company level by at least 90% of active SOEs and the annual corporate governance implementation reports are published.*

Description of implementation

The Public Property Agency is currently contracting an evaluator to assess the State Enterprise „Fabrica de Sticlă din Chişinău” and provide recommendations for additional specification documents necessary for privatisation. In accordance with Article 25 of Law No. 121/2007 on the administration and deetatization of public property, eligible participants in the privatisation process include natural and legal persons from Moldova, foreign private individuals and legal entities, as well as associations formed by these groups. To expand international interest and attract potential investors, the Ministry of Foreign Affairs and Invest Moldova are actively supporting the Public Property Agency in promoting privatisations abroad. These efforts aim to enhance competitiveness and ensure a more efficient and transparent privatisation process.

The implementation of privatisation and restructuring measures is guided by the Mechanism of Triage for State Enterprises and Commercial Companies with State Participation, as established by Government Decision No. 819/2023. Within this framework, enterprises have been categorised based on their viability and strategic importance. For category 2 enterprises, which are recommended for reorganisation into a different legal form, the government has adopted decisions for the reorganisation of 11 SOEs, with several already finalised. In category 5, which includes enterprises recommended for liquidation, seven SOEs have been successfully liquidated. These actions contribute to streamlining the state-owned enterprise sector, focusing resources on viable businesses while ensuring the responsible management of non-performing assets.

Strengthening SOE corporate governance is a priority, with legal amendments making the inclusion of independent board members mandatory rather than optional. SOEs remaining under state ownership must have at least one-third of independent board members, ensuring professional oversight. The selection process will be refined by requiring an independent expert on the selection committee, while remuneration rules and performance indicators will be adjusted to align with best governance practices. New boards of directors will be appointed in 12 key SOEs, including JSC „Moldtelecom,” JSC „Termoelectrica,” JSC „Energocom,” JSC „Metalferos,” and SE „Poșta Moldovei,” among others. These appointments will follow the government’s triage exercise, ensuring professional and performance-oriented leadership. To enhance transparency, the legal framework will require independent SOE audits and the publication of annual audit reports on the websites of the Ministry or Public Property Agency. At least 90% of active SOEs will be required to adopt an SOE Corporate Governance Code, with annual implementation reports made publicly available. These reforms will align Moldova’s SOE governance with international best practices, strengthening investor confidence, promoting responsible state ownership, and ensuring long-term financial stability.

The main stakeholders include the Public Property Agency, the Ministry of Finance, and sectoral ministries, while the beneficiaries are state-owned enterprises, investors, and the broader economy, which will benefit from improved governance, transparency, and efficiency in the management of public assets.

SUB-AREA 3.3: Public administration reform

Reform 3.9.25: Ensuring a flexible and efficient institutional system of the central public administration by reforming the public institutions (agencies) and increasing their administrative capacities

Challenges

Law no. 98/2012 on specialised central public administration establishes the general regulatory framework for central public administration as well as the fundamental principles of its organisation and functioning. However, the existing provisions must be strengthened to create a robust and coherent system of accountability and performance management. This includes ensuring a clearer delineation of responsibilities among central public authorities and establishing uniform criteria for efficiency, accountability, and transparency to enhance the operation of public authorities and institutions.

Currently, the regulatory framework governing public institutions is fragmented and partially contradictory. Key concepts such as 'implementing institution' and 'self-financing institution' are defined inconsistently. Additionally, non-uniform rules exist regarding the establishment and operation of public institutions, with unclear definitions of „subordination” and „independence” in legal and financial contexts, as well as non-transparent financial-budgetary reporting rules that differ from those applicable to public institutions authorities.

Objective

The central public administration system is rationalised and streamlined through a unitary, coherent, and transparent regulatory framework, which eliminates overlaps and clarifies the distinctions between public authorities and public institutions. The objective of the reform is to ensure a unitary, coherent, and transparent regulatory framework for public institutions, excluding those in education, research, health, culture, youth, and sports, which are governed by specific legislation. As a baseline, 80 public institutions providing administrative services will be restructured and integrated under a single law governing public institutions. Additionally, 90% of central public authorities will be restructured and placed under the jurisdiction of the relevant ministries where policies are developed. Simultaneously, only those with intersectoral responsibilities will remain under the direct coordination of the Government, ensuring effective control and performance management. This process will eliminate overlaps, establish a clear distinction between public authorities and institutions, and enhance governance efficiency.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *Public institutions (covered by the provisions of the Law on public institutions) are aligned with the standard regulatory framework (internal governance, HRM, pay system and budgetary planning and reporting including on subsidies), through the development and approval of the primary and secondary legislation. Central public authorities subordinated to the Government are restructured based on the analysis of their functions and competences and are aligned with the SIGMA principles, (ministries focus on policy development, the administrative authorities subordinated to the ministries ensure policy implementation). 90% of central public authorities that are subordinated to the Government are restructured. December 2027*

Description of implementation

The reform of public institutions will proceed with the objective of creating a more coherent and efficient governance framework. By the end of 2027, approximately 80 public institutions providing administrative services will be assessed and reorganised under the new Law on Public Institutions, ensuring their integration into a unified system of central public administration. To achieve this, the legal framework will be amended to establish a transparent and consistent regulatory structure for all public institutions, except those in education, research, health, culture, youth, and sports, which will continue to be governed by sector-specific laws. This reform will provide clear criteria for efficiency, accountability, and transparency, optimising institutional operations and aligning them with modern public administration principles.

By the end of 2026, the responsibilities of central public authorities will be distinctly delineated to streamline governance. Ministries will focus exclusively on policy-making, while their subordinate administrative authorities will be tasked with policy implementation. In line with this restructuring, 90% of central public authorities currently subordinated to the Government will be migrated under the relevant ministries, ensuring a more logical and efficient institutional hierarchy. Only public authorities with intersectoral responsibilities will remain directly coordinated by the Government. This reform will reduce fragmentation, eliminate duplication of functions, and enhance coordination between policy-making and execution.

By establishing a clear distinction between strategic governance and administrative implementation, the reform will promote a more efficient, results-driven public administration. The restructuring will improve decision-making processes, strengthen institutional accountability, and enhance service delivery to citizens and businesses. These changes will contribute to a more transparent and performance-oriented public sector, ensuring that institutions operate with greater effectiveness and responsiveness to national priorities.

The main stakeholders in this reform include the Government, the Ministry of Finance, sectoral ministries, and the Public Property Agency, while the primary beneficiaries will be public institutions, businesses, and citizens, who will experience improved governance, greater transparency, and more efficient public service delivery.

Reform 3.9.26-27: Establishing an efficient career development framework and a unitary and transparent remuneration system, to make public service more attractive and performant

Challenges

The current salary system in Moldova's public sector has evolved due to changes made during the adoption and implementation of the regulatory framework. These adjustments have directly affected the hierarchy of positions and contributed to systemic challenges associated with equity and competitiveness. The system does not provide competitive salaries, making it difficult to attract and retain qualified staff. Moreover, the salary structure lacks transparency because of the numerous components and reference values used to calculate wages. This has led to disparities within public sector pay scales, inconsistencies when compared with private sector salaries, and insufficient incentives for professional performance. To address these issues, the unified salary system must be revised to align with key principles such as non-discrimination, equity, coherence, and financial sustainability. Ensuring equal pay for equal work will be crucial in enhancing the efficiency and attractiveness of public service employment.

Moldova has made strides in modernising its civil service regulatory framework, aligning it with SIGMA/OECD Public Administration Principles based on recommendations from the 2023 SIGMA Monitoring Report. In 2024, regulatory updates were introduced to strengthen civil service management, ensuring a professional, impartial, transparent, and efficient workforce that serves the interests of both society and the state. However, the absence of a unified and functional information system for human resource management remains a critical gap. A modern system could provide updated and comprehensive personnel data across public authorities while serving as a valuable tool for HR administrators. The Regulation on the organisation and functioning of the IS "Register of Public Functions and Civil Servants" (IS RPFCS), approved by Government Decision No. 106/2014, initially mandated its use in managing public sector human resources. Nevertheless, technical and organisational challenges have hindered its effective implementation, limiting its intended role in enhancing transparency and personnel administration.

Despite initial plans to improve IS RPFCS through the 2017 Public Administration Reform Strategy, the system was never fully developed or implemented. In 2019, data migration to the MCloud platform resulted in prolonged system inoperability, causing many public authorities to abandon its use. Consequently, IS RPFCS has not succeeded in becoming an operational tool for managing human resources efficiently. Technical difficulties, inconsistent usage, and outdated data have further undermined its functionality. Without a viable digital solution, public authorities encounter significant limitations in managing human resources transparently and effectively. This highlights the urgent need for a modern and fully functional human resource management system that ensures accurate personnel tracking, facilitates policy implementation, and supports a more efficient public service administration.

Objective

The salary reform aims to establish a fair, transparent, and competitive unified salary system that enhances equity and attractiveness in the public sector. It will unify and standardise salary calculations, strengthen the fixed salary component, and re-hierarchy the salary scale to reflect job responsibilities and career progression. Clear criteria for salary increases will be introduced with specific milestones to ensure structured adjustments. These measures will make public sector salaries more competitive, thereby improving the ability to attract and retain skilled professionals while enhancing workforce motivation and efficiency.

Another key objective is to provide public administration authorities with reliable staffing data to support informed decision-making. This will be achieved by automating personnel management processes, enabling officials to maintain electronic personal files and generate administrative documents digitally. The system will streamline key HR procedures such as recruitment, professional development, and performance evaluation while ensuring a continuously updated national database for real-time reporting. By digitalising civil service management, this initiative will enhance efficiency, transparency, and accountability in public sector human resource administration.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *Civil service salary reform. June 2027:*
 - *Adopting a new salary grid based on job evaluation results;*
 - *Reducing salary grid reference values from 9 to at most 6 are adopted and implemented;*
 - *Increasing the fixed salary part to 70% of payroll budget of the institution;*
 - *Defining clear conditions for targeted performance-based salary supplements.*
- *A human resource management information system (HRMIS) for all central level government institutions is established with at least 3 modules being operational. December 2027*

Description of implementation

The public sector salary reform aims to establish a fair and sustainable remuneration system by addressing existing salary disparities, restoring the hierarchy of positions across sectors, revising the bonus allocation system, and introducing a performance-based incentive structure. This initiative will involve collaboration with both local and central public authorities, as well as representatives of national trade unions, ensuring broad participation in the reform process. The goal is to create a transparent and equitable salary system that enhances the attractiveness and efficiency of public service. To achieve this, Law No. 270/2018 on the unified salary system in the public sector and its secondary regulatory framework will be revised by the end of 2026. Key measures will include the consolidation of reference values for salary calculations, the reevaluation and reordering of positions, and the restructuring of fixed and variable salary components. The reform will be implemented through an Action Plan for 2026–2032, which will be finalised by the end of 2025, ensuring a structured and long-term approach to salary modernisation. In parallel, the modernisation of human resource management in the public sector will be a crucial component of broader administrative reforms. The transition to a centralised recruitment and HR system will be introduced gradually, supported by a newly adopted legislative and regulatory framework that defines the system's concept, regulation, and technical specifications. To ensure proper implementation, a specialised unit within the State Chancellery's Department on Civil Service Management will be established to oversee the development, coordination, and monitoring of the Human Resource Management Information System (HRMIS). This system will automate key HR processes, making recruitment, selection, and professional development more efficient while ensuring a fair, merit-based approach to career advancement. The first phase of HRMIS implementation, running until 2027, will focus on the development of essential system components, including databases for public authorities, structured organisational charts, access rights, and personal profiles for civil servants. Key modules such as employment relations, leave management, and civil servants reserve pool will be introduced to streamline personnel administration. A phased public procurement process will ensure the selection of an IT solution developer, enabling modular system development that meets interoperability and functional requirements. Initial implementation will begin at the central level, integrating up to three modules before conducting final testing and training HR personnel. By fully digitalising HR processes, the reform will improve decision-making through real-time data, enhance transparency, and strengthen workforce management across public administration, ultimately leading to a more accountable and performance-driven civil service. The main stakeholders include the Government, the Ministry of Finance, the State Chancellery, sectoral ministries, and public institutions, while the beneficiaries are civil servants, public administration authorities, and the broader public, who will benefit from a more transparent, efficient, and equitable salary and human resource management system.

Reform 3.9.28: Establishing an efficient career development framework and a more transparent remuneration system, to make public service more attractive and performant

Challenges

The efficiency of public administration largely depends on the human resource management systems employed by public authorities, the professionalism of civil servants, and their commitment to meeting citizens' legitimate needs and interests. Currently, the civil service recruitment system is decentralised, and various challenges affect the efficiency and transparency of the selection process. The absence of recruitment monitoring and comprehensive workforce strategies prevents public administration authorities and the State Chancellery from anticipating and proactively addressing these challenges.

Moreover, despite legislation mandating objective eligibility criteria and selection methods for public positions, competition committees are highly susceptible to political influence. According to the SIGMA Monitoring Report "Public Administration in the Republic of Moldova" (2023), in 2022, an average of only two candidates were announced for each vacant position, raising serious concerns regarding the quality of recruits, as 57% of vacancies were filled despite this low rate. Additionally, SIGMA experts identified that during this period, a significant problem was that most appointments to senior public management positions were made without competition. In 2021, 43% of vacant positions in this category were filled through competition, while in 2022, none of the seven appointments to these roles resulted from a competitive process.

The inconsistency in recruitment procedures results in varying selection criteria based on the public authority, leading to discrepancies in competency standards and complicating the assurance of a fair level of professionalism. Furthermore, the lack of transparency in decentralised recruitment processes can undermine public trust, as there are no effective monitoring or control mechanisms to guarantee the objectivity and fairness of selections.

Additionally, each public authority's recruitment management contributes to inefficient resource use and delays in filling vacant public positions, which adversely affects the public administration's capacity to operate optimally. Moreover, practices that actively promote professional recruitment, such as systematic training for competition committee members, remain limited and inconsistently applied across public authorities.

Another significant obstacle is the restricted access to talent. The absence of a centralised platform complicates candidates' ability to identify employment opportunities, diminishing the diversity and quality of human resources in the public sector. Furthermore, the lack of a unified system hampers the collection and analysis of recruitment data, impeding the evaluation of process effectiveness and the implementation of improvement measures.

These factors, coupled with the committees' vulnerability to unwarranted political influences, hinder objective and professional selection. They underscore the necessity for a centralised approach to ensure coherence, transparency, and efficiency in civil servant selection, thereby enhancing professionalism in public administration. In this regard, it is proposed to pilot a centralised recruitment system for specific categories or types of public positions within central public administration to achieve a higher level of transparency, meritocracy, and standardisation in the process of accessing public roles. During this reference period, the Public Function Management Directorate will be bolstered by establishing a specialised subdivision to pilot the centralised recruitment

Objective

The objective of the centralised recruitment system reform is to modernise and streamline the civil servant selection process, ensuring efficiency, transparency, and merit-based hiring. By reducing bureaucracy, the reform will create a faster, more cost-effective process for both public authorities and candidates. A key priority is to establish uniform, objective evaluation criteria that guarantee the selection of the most qualified individuals, thereby strengthening the professional capacity of public administration and improving the quality of services provided to citizens. The reform will be grounded in the principles of open competition, transparency, rigorous competency-based evaluation, and equal access to public positions for all eligible candidates.

A critical component of this transformation is the creation of a specialised subdivision within the Public Function Management Directorate of the State Chancellery, which will oversee centralised recruitment, serve as an expertise centre for selection processes, promote best practices, and ensure coherence and standardisation across public service recruitment. This structure will enhance coordination and elevate the professionalism of civil service hiring, reinforcing political neutrality and aligning selection procedures with European standards. By developing a highly competent and adaptable workforce, the reform will foster a results-oriented administration capable of delivering efficient and high-quality services to citizens.

Beyond procedural changes, this reform represents a fundamental shift in how civil servants are recruited and integrated into public administration. The long-term goal is to establish a professional and performance-driven civil service that operates with integrity, competence, and a commitment to the public interest. By ensuring a fair and competitive selection

process, the reform will enhance the overall effectiveness of governance, contribute to the modernisation of public administration, and strengthen trust.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *The career development framework is enhanced in central public authorities through piloting of the centralized recruitment system, uniform implementation of promotion and performance evaluation and adoption of a new competence framework. December 2027:*
 - *To ensure uniform access to civil service positions, the new centralised recruitment system is piloted.*
 - *Implementation of uniform promotion and performance evaluation practices in central public authorities by establishing the internal competition mechanism for promotion, adopting a methodological guide and providing trainings.*
 - *A new competence framework is adopted.*

Description of implementation

The reform of the civil servant recruitment system will be implemented through a phased and structured approach, ensuring a smooth transition to a uniform, transparent, and efficient selection process in public administration. This transformation is essential for addressing the challenges of decentralised recruitment and guaranteeing fair access to civil service positions based on merit and competence. The first step will involve strengthening the regulatory framework by defining clear rules and procedures for centralised recruitment. Existing regulations will be reviewed and aligned with civil service legislation and international best practices, introducing objective selection criteria, transparent evaluation mechanisms, and digitalised processes to enhance accessibility and efficiency. A key feature of the reform is the introduction of a standardised written test on a secure digital platform, minimising human intervention and ensuring transparency. To support this initiative, a special unit within the State Chancellery's Department for Civil Service Management will be established, and a comprehensive concept for the centralised recruitment system will be adopted. Additionally, the primary and secondary regulatory frameworks for piloting the system will be implemented, along with the necessary institutional, methodological, technical, and logistical arrangements for its execution.

A dedicated institutional structure will oversee the reform, ensuring compliance with new regulations and providing technical and methodological support to relevant institutions. Adequate resources will be allocated, trained personnel assigned, and modern tools developed to manage the selection process effectively. A key component of the reform is the professional development of those involved in recruitment, including human resource specialists and selection committees. Training sessions will be conducted to ensure the proper application of modern selection methodologies, digital tools, and competency-based evaluations. A pilot phase will be launched within selected ministries, initially targeting entry-level and senior management civil servant positions, allowing for real-time assessment of the new procedures and enabling necessary adjustments based on feedback. Furthermore, uniform promotion and performance evaluation practices will be introduced across central public authorities through the establishment of an internal competition mechanism, the adoption of a methodological guide for managers, and targeted training programmes for middle managers on performance evaluation.

Following the pilot phase, an evaluation period will assess the results and propose refinements to optimise the system. Adjustments will be made to selection criteria, procedures, and technological tools to ensure efficiency and transparency. A new competence framework for central public authorities will be developed and adopted by State Chancellery order, with key knowledge and abilities tested in the piloted centralised recruitment system. Centralised recruitment will then be progressively extended across all relevant public administration authorities, allowing time for institutions to adapt to new requirements and avoid administrative disruptions. Continuous monitoring mechanisms will be implemented to ensure recruitment remains predictable, fair, and effective. The reform is expected to significantly improve public administration by reducing recruitment timelines, increasing retention rates for newly hired personnel, and enhancing overall satisfaction within the civil service. By modernising recruitment, standardising performance evaluation, and aligning selection with competency-based criteria, this process will contribute to a more professional, capable, and future-ready public administration.

The main stakeholders include the State Chancellery, the Ministry of Finance, sectoral ministries, and public administration authorities, while the primary beneficiaries are civil servants, job applicants, and the broader public, who will benefit from a more transparent, merit-based, and efficient recruitment system that strengthens public sector performance.

4. POLICY AREA 4: SOCIAL CAPITAL

Introduction

Social capital is a critical foundation for economic resilience, inclusive growth, and societal well-being in Moldova. It encompasses the collective value embedded within social networks, the education system, labour market policies, and social protection mechanisms that foster cooperation, trust, and mutual support among citizens. Moldova faces structural challenges in effectively aligning its educational outputs with labour market demands, ensuring robust social protection systems, promoting employment, and providing equitable healthcare services. These inefficiencies have resulted in pronounced disparities in labour market participation, particularly among youth and vulnerable groups, limiting Moldova's ability to achieve sustained economic convergence with EU standards.

Addressing these challenges through targeted reforms in education, social protection, employment, and healthcare is essential. Such reforms are aimed at building a more inclusive society, enhancing workforce capabilities, reducing economic vulnerabilities, and fostering sustainable development. By investing strategically in social capital, Moldova can significantly enhance its human resource base, leading to increased productivity, improved social cohesion, and ultimately, stronger economic growth and stability.

SUB-AREA 4.1: Education

Reform 4.1.1-4: Reducing mismatch between skills and labour market demands through enhanced vocational education and training

Challenges

One of the primary challenges in vocational education and training (VET) is the lack of alignment between curricula and industry needs. Many VET programmes fail to reflect evolving labour market demands, leaving graduates without the essential skills required by employers. Rapid technological advancements and shifting industry requirements further widen this gap, making it difficult for VET institutions to provide pertinent training.

Another issue is the insufficient collaboration between the private sector and VET institutions. Close cooperation with employers is crucial to ensuring that training remains relevant and effective. However, many industries hesitate to invest in VET due to concerns about high costs and a lack of incentives, leading to uncertainty regarding the return on investment. This limits opportunities for students to gain practical experience and industry exposure.

A further challenge is the shortage of trained and qualified human resources. Many VET educators lack practical industry experience and access to ongoing professional development. Without regular training in emerging technologies and industry practices, educators may struggle to equip students with current practical skills, diminishing the overall effectiveness of vocational training.

The VET system also faces an unfavourable public perception. Many students and parents perceive vocational education as a less prestigious alternative to traditional higher education. This stigma leads to low enrolment in VET programmes and discourages talented individuals from pursuing vocational careers, ultimately contributing to skill shortages in key industries.

Additionally, insufficient career guidance and labour market information hinder students' ability to make informed decisions about their professional futures. Without clear pathways and insights into job opportunities, students may find it difficult to recognise the value of vocational training.

Another barrier is the inadequate preparation in STEAM disciplines at the general education level. A weak theoretical foundation in science, technology, engineering, arts, and mathematics renders these fields less attractive for further study and complicates learning at the university level. This lack of preparation affects students' capacity to succeed in technical and specialised vocational fields.

Gender disparities in STEAM education also remain a significant issue. These fields continue to be male-dominated, with fewer girls enrolling in subjects such as IT, mathematics, physics, computer science, and engineering. A lack of encouragement and confidence in their abilities dissuades female students from pursuing careers in these areas, further limiting diversity in the workforce.

Finally, limited financial resources present a major obstacle to the development of VET qualifications and curricula. An estimated 27 million MDL is required to develop 50% of VET qualifications and 105 curricula and qualification standards necessary to address these challenges. Without adequate funding, efforts to modernise VET programmes and improve their alignment with industry needs will remain constrained.

Objective

The measure aims to bridge the gap between labour market needs and the education system's offerings by strengthening the vocational education and training (VET) qualification framework. This approach ensures that graduates acquire the necessary skills to meet industry demands, thereby enhancing their employability and career prospects.

To achieve this objective, the first step involves identifying market needs to ensure that VET programmes respond effectively to current and future labour demands. Based on these findings, the curriculum will be aligned with the identified requirements, ensuring that training remains relevant and up to date. Additionally, VET teachers will receive comprehensive training and access to gender- and disability-sensitive teaching and learning materials approved by the Ministry of Education and Research, fostering inclusivity and accessibility in education.

Another key focus is to enhance teachers' digital skills, strengthening their ability to deliver modern, interactive, and technology-driven learning experiences. Furthermore, efforts will be made to promote the benefits of VET to potential students and their parents, aiming to improve enrolment rates and diminish the stigma associated with vocational education.

By implementing these measures, the initiative seeks to create a more responsive and inclusive VET system that equips students with the skills required for a successful transition into the labour market, ultimately contributing to a stronger and more competitive workforce.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *VET qualification framework is strengthened, with at least 50% of the active VET study programmes aligned with qualification-based curricula, and at least 4 VET programmes on green transition are approved (developed in collaboration with the private sector). December 2027.*
- *At least 50% of the active technical vocational education programs are conducted by VET teachers who have attended in-service training and make use of gender and disability-sensitive teaching and learning materials approved by order of the Ministry of Education and Research. December 2027.*
- *Populations' digital skills are strengthened, with at least 25% of teachers (in the general education and VET system) obtaining a certification of minimum level A1 on digital competencies, based on the DigiCompEdu framework, and the share of tertiary level students in STEAM and ICT disciplines is increased to at least 25%. December 2027.*
- *Dual-education reform is advanced, increasing the total number of students enrolled in dual-VET programmes to at least 6000 for the years 2025-27 cumulatively, and increasing the number of students in dual-higher education programmes to at least 600 for 2025-27 cumulatively. December 2027.*

Description of implementation

To enhance the quality and relevance of vocational education and training, a comprehensive strategy will be implemented, commencing with a thorough review of the current mechanisms for developing occupational standards. This review will ensure that industry needs and labour market trends are effectively integrated into the framework of vocational qualifications.

Building on this foundation, new VET curricula and programmes will be created at both ISCED 3 and ISCED 4 levels, aligning them with international educational standards. Once designed, these qualification-based curricula will be formally approved and introduced across VET institutions to standardise and modernise vocational education pathways.

To support educators in delivering these updated programmes, targeted in-service teacher training initiatives will be developed. Training programmes will be rolled out to ensure that at least 50% of VET teachers receive professional development opportunities, including specialised instruction in digital skills. Over the course of three years, at least half of all teachers will be equipped with essential digital competencies to effectively integrate modern technology into their teaching methodologies.

In parallel, efforts will be made to increase student engagement in Science, Technology, Engineering, Arts, and Mathematics disciplines. A series of information campaigns will be launched to encourage enrolment in STEAM-related programmes at both the vocational and university levels, ensuring a steady flow of skilled graduates for key industries.

Four VET programmes in collaboration with the private sector will be launched to support the green transition, ensuring they align with qualification-based curricula.

Furthermore, collaboration with the private sector will be strengthened through dedicated events designed to foster partnerships between educational institutions and businesses. These initiatives will enhance dual VET and tertiary dual-education programmes, providing students with hands-on experience and improving their employability upon graduation.

Through these coordinated efforts, the vocational education system will be modernised, equipping students with the skills needed to thrive in an evolving workforce.

Reform 4.2.5-7: Improving quality, relevance and inclusiveness of education through improved access to preschool, primary and secondary education

Challenges

The curriculum used in primary and secondary education systems has not undergone significant revisions, even as the world rapidly changes and demands new skills and abilities. The Ministry of Education and Research has initiated a review of the national curriculum from primary to upper secondary education; however, no effective monitoring system exists to ensure that the reform achieves its objectives. The education system lacks sustained funding to invest in data analytics, teacher training, and feedback mechanisms to remain effective. Balancing the interests of stakeholders—policymakers, educators, parents, and industry representatives—who have differing views on curriculum priorities complicates the process of consensus-building.

Early childhood education and care in Moldova faces significant challenges that limit its ability to promote equitable learning and long-term success. Despite improved enrolment rates, especially in pre-primary education, access, quality, and equity remain underdeveloped, particularly for disadvantaged and rural children.

While attendance is relatively high, disparities persist: socio-economically advantaged children are far more likely to attend early childhood education, and many children enter school unprepared. The benefits of pre-primary education are closely tied to socio-economic background, indicating that early childhood education is not effectively closing early learning gaps.

Structural issues, such as outdated facilities, staff shortages, and limited resources, further undermine the quality of early learning, especially in underserved areas. Despite recognition of its importance, investment in early childhood education remains modest compared to other education sectors.

Objective

Enhance the quality and effectiveness of education through a strengthened access to preschool education, an updated curriculum in line with societal expectations, and an evidence-based monitoring and evaluation system.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *Private and public sector childcare service provision is strengthened with a number of childcare places to increase by 5 000 compared to 2024. December 2027.*
- *The curriculum reform is advanced, with operationalisation of an evidence-based Monitoring & Evaluation system to assess the progress of students' performances, including sample-based standardised student assessments. December 2026.*
- *All compulsory subject-curricula for lower-secondary and upper-secondary education are revised and approved, and pedagogical support for their implementation is provided to teachers, with at least 25% of all the teachers of the lower-secondary and upper-secondary levels trained to teach according to the revised curricula, through specific teacher training and mentorships programmes (8000 teachers out of the total 33,000 teachers of the general education system). December 2026.*

Description of implementation

As part of an ongoing effort to enhance the quality and effectiveness of education, a series of key initiatives will be implemented. A Ministerial Order will be approved to formalise the curriculum review process, ensuring a structured and standardised approach to educational reform. Following this, a comprehensive Curriculum Evaluation Plan will be developed and approved, which will include standardised assessments for student evaluation and a reporting template. This template will provide a clear overview of the reform's progress and insights into student performance based on assessment results. The evaluations will cover 10% of the enrolled students, thus offering an independent, objective view of the competences achieved by them. In alignment with these efforts, curricula for 28 compulsory subjects will be developed and approved, ensuring that students receive a well-rounded education that meets both national and international standards.

To support the successful implementation of these curricular changes, teacher training programmes will be conducted, equipping educators with the necessary knowledge and skills to deliver the updated content effectively. The training on the revised curricula will involve 8 thousand teachers from lower secondary and upper secondary education over the course of 2025 and 2026. Reports on these training programmes will be made publicly available on the Ministry of Education's website, ensuring transparency and accountability in the professional development of teachers and educators.

The main issues that should be addressed during the implementation phase are:

- **Resistance to Change:** Schools and teachers may struggle to adapt to new curricula without adequate transition planning and support. Additionally, educators may be hesitant to adopt new teaching methods or pedagogical approaches, particularly if they have been teaching under previous systems for many years.
- **Resource and Material Development:** Updating textbooks, learning materials, and teaching resources to match the revised curricula requires significant time and financial investment,
- **Time and Workload Constraints:** Teachers already face heavy workloads, and adding mandatory certification requirements may create logistical and scheduling difficulties.
- **Funding and Sustainability Issues:** Teacher training and mentorship programmes require ongoing financial support, and ensuring long-term sustainability may be challenging without dedicated funding streams.

The reform, alongside the modernisation of vocational education, digital competency training, and strengthened industry collaboration, will drive a significant transformation in the education sector, ultimately enhancing student learning outcomes and workforce development readiness.

Until now, the establishment of new childcare facilities has relied primarily on foreign donor assistance. While the Ministry will continue to seek external support for expanding services, a significant portion of future funding will be covered by the state budget. The expansion is particularly targeted to underserved areas, including large municipalities and rural communities.

This effort will require coordinated action across multiple ministries, as it involves infrastructure development, education, and social protection components.

These measures are expected to support women's labor force participation, reduce care burdens on families, and enhance the cognitive and emotional development of children, thereby contributing to Moldova's human capital development and economic resilience.

Reform 4.3.8-9: Strengthening education outcomes, quality and integrity of university education

Challenges

At present, there are 46 doctoral schools in Moldova, all provisionally accredited since 2015. However, none of these schools or their doctoral programmes have attained full accreditation. The methodology for accrediting doctoral schools is still under discussion, which delays the formal recognition of their status. Furthermore, the National Agency for Quality Assurance in Education and Research (ANACEC) is not listed in the European Quality Assurance Register for Higher Education (EQAR), complicating the international recognition of doctoral diplomas.

Internal quality assurance mechanisms remain weak. Many universities lack robust governance structures to uphold academic integrity, evaluate faculty performance, and ensure transparent decision-making processes. Existing digital platforms at the university level are not fully functional, as they are primarily designed for bachelor's degree programmes. While ANACEC is responsible for enforcing anti-plagiarism measures at the doctoral level, there is no unified platform that integrates all academic levels to ensure consistent quality control across universities.

Academic fraud, plagiarism, and unethical research practices severely undermine confidence in the evaluation system and the credibility of awarded degrees. A survey conducted by the Ministry of Education, involving 4,209 students from seven universities in Moldova, revealed that the vast majority perceive fraud and corruption as pervasive in the educational process. These findings underscore the urgent need for comprehensive reforms to strengthen academic integrity and restore trust in higher education institutions.

Objective

Enhance integrity in Moldovan universities by implementing strong anti-corruption and anti-fraud measures, establishing a national anti-plagiarism platform with stringent internal quality assurance procedures, widely promoting the accreditation of doctoral programmes, and aligning the country more closely with the Bologna Process and the European Higher Education Area (EHEA) standards.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- 25% of doctoral level programmes in Moldova's Higher Education Institutions are international accredited by EQAR registered agencies (European Quality Assurance Registry), further aligning the Country with the Bologna process and with the standards of the EHEA. June 2027.
- Robust anticorruption and antifraud measures are implemented in Moldova's universities, with the adoption of a single national plagiarism-detector software, and at least 50% of students in HEIs having attended on-line or off-line trainings and awareness-raising campaigns on ethics and anti-plagiarism measures with the involvement of the National Anticorruption Centre. June 2026.

Description of implementation

To enhance the quality and credibility of doctoral education in the Republic of Moldova, a series of strategic actions will be undertaken. By June 2025, an updated analysis of existing doctoral programmes will be conducted, alongside a comprehensive mapping of all doctoral schools. This assessment will provide a clearer understanding of the current landscape and inform future accreditation processes.

To ensure an objective and internationally recognised evaluation, an EQAR-registered international quality assurance agency will be contracted by May 2025. The agency's evaluation and accreditation methodology will then be checked against international standards by June 2025, ensuring alignment with best practices. In preparation for the accreditation process, specialised training sessions for doctoral school representatives will be organised in September 2025 to familiarise them with evaluation requirements and procedures. The evaluation of 50% of doctoral programmes is scheduled to take place by June 2027, with the target of at least 25% of the overall number of 300 doctoral programmes having received international accreditation.

Academic integrity remains a critical focus. A second phase of the academic integrity survey will be conducted in June 2025 to assess progress and identify areas for further improvement. At the same time, a mapping of existing anti-plagiarism platforms will be carried out to determine their alignment with national needs. Based on these findings, a Ministerial Order will be approved in August 2025 to establish an official anti-plagiarism system with clear quality control mechanisms. This will be followed by the acquisition of the selected anti-plagiarism platform in the same month.

To ensure the proper implementation and governance of this system, a Government Decision will be approved in September 2025, outlining platform ownership, operational regulations, and technical specifications. Training sessions for personnel on the use of the platform will be organised in October 2025 to ensure its effective deployment across academic institutions. Additionally, awareness campaigns and training sessions for students and academic staff will be launched in October 2025 to promote academic integrity and reinforce ethical research practices.

Through these coordinated efforts, Moldova aims to strengthen its doctoral education system, enhance quality assurance, and foster a culture of academic integrity in higher education.

SUB-AREA 4.2: Social protection

Reform 4.4.10-13: Enhanced quality and accessibility of social services meeting minimum standards and population needs

Challenges

The Republic of Moldova faces challenges in ensuring accessible and high-quality social services that meet minimum standards and effectively address the needs of vulnerable categories of populations. One of the key obstacles is an outdated and inconsistent regulatory framework, which fails to provide a robust quality assurance system for social service delivery. This lack of standardisation contributes to inconsistencies in the provision and oversight of essential services.

Another major issue is the fragmentation of case management systems, which limits coordination among various social assistance programmes. The implementation of case management is still in its early stages, and ongoing efforts are crucial to enhance the quality of public social and employment services.

Additionally, there is a shortage of specialised personnel working on the frontlines of child protection. This lack of trained professionals undermines the efficiency and responsiveness of interventions, making it more difficult to ensure the safety and well-being of at-risk children.

Compounding these challenges is the fragmented digital infrastructure of the social protection system. Inefficiencies in data collection, monitoring, and service delivery hinder the ability to track cases, evaluate programme effectiveness, and provide timely support to those in need.

Addressing these issues through regulatory reform, improved coordination, workforce strengthening, and digital modernisation is essential for enhancing the overall quality and accessibility of social services in Moldova

Objective

The reform aims to enhance the quality and accessibility of social services in Moldova. A unified case management system and a supportive regulatory framework will ensure that citizens in need of social protection are identified, their needs are recognised, and a minimum level of assistance is provided. By better addressing child protection issues and implementing preventive measures, the country will reduce the number of child abuse cases, leading to a healthier society. This reform will significantly contribute to Moldova's broader social protection strategy and socio-economic growth, ensuring a resilient and inclusive service system that meets European standards.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *The regulations on quality assurance and minimum quality standards for 80% of social services are updated. December 2025.*
- *At least 30,000 persons benefit from social assistance and employment services through a coherent case management implemented for 15 social assistance and employment measures. December 2026.*
- *Child protection system is strengthened by recruitment and retention of additional 200 child protection specialists, funded through the state budget. December 2025.*
- *The unified Automated Informational System for social services (eSocial) is operational, integrating the Ministry of Labour and Social Protection's current data framework. The following modules are included- social assistance, employment, and disability modules – and are fully deployed and accessible to social workers, and government agencies. June 2027.*

Description of implementation

The reform will be implemented through a comprehensive approach that combines legislative, administrative, and digital advancements to ensure long-term sustainability and impact. As part of the regulatory framework and quality standards, the Ministry of Labour and Social Protection will lead efforts to revise and harmonise existing quality standards for social services, aligning them with EU best practices. Quality assurance mechanisms will be introduced and integrated into the accreditation and monitoring processes of social services. Additionally, training programmes will be conducted to equip social service providers with the necessary skills to comply with the updated standards.

In the area of case management, a standardised framework will be established to unify procedures and ensure consistent service delivery across 15 social assistance measures. Digital tools and software solutions will be developed to support real-time case tracking and facilitate informed decision-making. To ensure effective implementation, a capacity-building programme will train social workers and case managers on the new system.

The reform also focuses on strengthening the child protection system by recruiting an additional 200 child protection specialists. Specialised training programmes will be rolled out to enhance the skills and capacity of these newly recruited professionals. This initiative will enhance service capacity, improve response mechanisms for vulnerable children, and ensure sustainable, high-quality child protection services nationwide.

Child protection specialists will be deployed to the areas where they are needed most, with a particular focus on rural and underserved communities that experience a high incidence of child protection issues.

Furthermore, digitalisation will play a key role through the development of the Automated Information System for Social Services (eSocial). This system will be integrated with the Ministry of Labour and Social Protection's existing data frameworks, enabling digital case management, beneficiary tracking, and performance monitoring.

By implementing these reforms, Moldova will achieve: improved quality and accessibility of social services for vulnerable groups; enhanced coordination and efficiency in social assistance through a unified case management system; strengthened workforce capacity in social services, ensuring long-term sustainability; a fully operational digital infrastructure for social services, enhancing efficiency and data-driven effectiveness decision-making.

SUB-AREA 4.3: Employment and labour markets

Reform 4.5.14-16: Strengthened active labour market policies and facilitation of labour market participation and fighting undeclared work and labour exploitation

Challenges

The Republic of Moldova faces challenges in ensuring fair and well-regulated participation in the labour market. One primary issue is the high prevalence of undeclared work, which undermines workers' rights, reduces tax revenues, and weakens social protection systems. The persistence of informal employment highlights gaps in oversight and enforcement. Insufficient resources, outdated regulatory mechanisms, and a lack of coordination among relevant agencies hinder efforts to detect and address labour violations. Another major challenge is the inadequate mechanisms for integrating vulnerable groups into the formal labour market. Many individuals struggle to access stable employment opportunities due to systemic barriers and a lack of targeted support programmes. Additionally, the absence of digital tools for monitoring temporary and seasonal workers further complicates labour market regulation. Without modernised tracking and data management systems, it becomes difficult to ensure proper working conditions, prevent exploitation, and uphold labour rights for these workers.

Objective

The reform aims to enhance labour market participation, combat undeclared work, and strengthen the enforcement of labour rights. By implementing the reform, Moldova intends to achieve:

- Strengthened enforcement of labour laws, reducing instances of undeclared work;
- Enhanced occupational health and safety standards through proactive state inspections;
- Formalisation of temporary and seasonal work, ensuring access to social benefits and fair wages;
- Increased transparency and efficiency in monitoring labour market dynamics through digital transformation;
- Increased employment among women and individuals from rural areas. This reform is a key component of Moldova's broader labour market strategy, aligning with EU standards and fostering a more inclusive and regulated economy environment.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *State Labour Inspectorate is reformed and has the power to conduct unannounced inspection visits while limitations linked to the law 131 are eliminated. A monitoring system for inspection visits' recommendations is in place. December 2025.*
- *Digital voucher pilot project addressing undeclared work in agriculture. 6 000 workers in agriculture registered and paying social contributions and the information system is operational. December 2026.*
- *The number of beneficiaries of active labour market measures implemented by the Government is increased by 400% compared to 2024. At least 60% of beneficiaries are women. At least 10% of beneficiaries are persons with disabilities. December 2026.*

Description of implementation

The reform will be carried out through a combination of legislative amendments, administrative measures, and digital innovation to ensure long-term impact and sustainability.

As part of the State Labour Inspection Reform, amendments to the legal framework will empower labour inspectors to conduct unannounced visits focused on workplace health and safety. To support these changes, capacity-building programmes will be provided to enhance enforcement mechanisms and align inspection practices with EU best standards.

In the agricultural sector, a national-level pilot voucher programme will be introduced to promote the formal employment of seasonal workers. This system will guarantee that temporary workers receive formal contracts, social protection benefits, and fair wages.

A key digital innovation will be the development of the www.zilieri.gov.md information system, which will serve as a centralised platform for registering, monitoring, and regulating daily and seasonal workers in Moldova. The system will integrate digital contracts, real-time employment status verification, and reporting mechanisms to enhance transparency. To ensure widespread adoption, a comprehensive training programme will be provided for both employers and workers on the platform's use.

Moreover, access to active labour market measures will be expanded, offering more unemployed individuals opportunities to participate in professional training courses, on-the-job training, and professional internships. Additional support will be provided to improve the labour force participation rate, particularly among vulnerable groups in rural areas.

SUB-AREA 4.4: Health

Reform 4.6.17-18: The quality of health service delivery nationwide is improved

Challenges

Moldova's hospital bed capacity is witnessing a declining trend, mirroring the overall demographic decrease. In 2023, the total number of hospital beds was 5% lower than in 2019, consistent with the country's population reduction. Despite this decline, Moldova remains above the EU average for hospital beds per 1,000 population. However, the data indicates that inpatient care is overrepresented in the Moldovan healthcare system compared to EU standards, signifying an excessive use of hospital services.

The average bed occupancy rate in major urban centres is notably high at 87%, indicating potential overloads in these areas. For certain specialties, such as oncology and nephrology, the occupancy rate exceeds 95%. Interestingly, nearly half (46.7%) of all hospitalisations in 2023 took place in the capital city, Chişinău, underscoring a disproportionate reliance on urban inpatient services.

To address these imbalances, it is essential to construct new regional hospitals and increase bed capacity in smaller cities. However, merely adding new facilities will not improve healthcare outcomes unless they are integrated into a functional regional referral network. Such a system would ensure coordinated care across different levels of providers, optimising hospital resources and enhancing access to appropriate levels of care.

The regionalisation of the hospital network in the Republic of Moldova, which is already underway, will be bolstered by the construction of two new regional hospitals, funded through facilities under the EU Growth Plan. Improved access to complex care outside the capital city, Chişinău, will enhance equity of access to healthcare for residents in regions beyond the capital, while reducing healthcare-related out-of-pocket expenses.

Nonetheless, the addition of new hospitals alone will not improve patient financial protection or equity in access. These facilities must be integrated into a functional regional referral network capable of providing coordinated care among providers of various levels to facilitate the appropriate delivery of healthcare services. The levels of care for hospitals and specific regional clinical pathways for patients are currently not finalised and are being implemented only for very specific disease areas.

At present, the existing regulatory framework for the national licensing system for healthcare professionals in the Republic of Moldova, which is primarily governed by Health Law 411/1995 and the Law on the Exercise of the Medical Profession 264/2005, requires structuring to adequately ensure the continuous monitoring and validation of healthcare providers' competencies. Monitoring and enforcement responsibilities are fragmented, particularly concerning the management of the right to practise. Additionally, Moldova needs a more aligned mechanism to EU standards in authorising foreign healthcare professionals. Overall, there is a lack of a dedicated, independent regulatory body to systematically oversee licensing, continuous professional development, and compliance monitoring processes.

Objective

The reform's objective is to establish conditions for a decentralised medical care system, enabling regional availability of healthcare services and ensuring that health workers have the necessary qualifications for the services they provide. A regional referral network is an organised system through which patients are transferred between providers within a region. This system ensures that care is delivered appropriately across the health system, considering referral criteria based on patients' risk and the adequate resources of the healthcare provider (e.g., the number of specialists, diagnostic and treatment facilities, experience with specific pathologies, etc.). The clinical regional pathways developed provide healthcare professionals in lower-level hospitals with the predictability and criteria needed to refer patients to higher-level providers when more complex care is required. Higher-level hospitals must also be able to refer patients back to lower-level hospitals for rehabilitation, thus freeing up capacity and resulting in shorter average lengths of stay and higher bed occupancy rates—exactly the opposite of the current situation. Additionally, criteria to minimise admissions for conditions that do not necessitate complex care and can be managed at secondary level hospitals or in primary care must be clearly identified and developed using evidence-based practice tools.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *As part of the hospital system reform aiming at decentralizing specialized medical care, integration of the existent and future specialised regional hospitals within the hospital network is advanced through the development of an integrated regional referrals network. June 2027.*

- *The national licensing system for health professionals is introduced to ensure that all health workers are qualified to provide quality and safe healthcare services and at least 200 healthcare professionals receive specialized training in modern care models. December 2027.*

Description of implementation

The implementation of integrated referral networks in Moldova aims to reorganize specialized healthcare services, ensuring equitable access by defining hospital roles, establishing referral criteria, and creating supportive financing structures. It will begin with regional plans to assess healthcare provider capacities, categorizing hospitals based on infrastructure, resources, and competencies into various care levels for streamlined referrals. Clinical referral criteria will be developed with healthcare professionals based on evidence-based guidelines tailored to Moldova's needs, aiding clinicians in lower-level hospitals to refer cases appropriately to higher-level facilities. Counter-referral mechanisms will enable regional hospitals to transfer patients back for rehabilitation, optimizing hospital utilization and patient flow.

Regional clinical pathways will be developed for key medical conditions, detailing hospital roles, patient transfer procedures, and care coordination for continuity. The governance framework will establish coordination bodies from hospitals and health authorities, fostering collaboration and oversight. Strong leadership from the Ministry of Health will ensure accountability in network operations.

An integrated financing model will incentivize compliance with referral protocols, using payment mechanisms like bundled payments linked to quality standards and outcomes, inspired by successful European systems. Investments in communication channels and transfer capabilities, including telemedicine, will enhance timely clinical information exchange and patient transfers.

Successful implementation hinges on strong coordination, clear clinical guidelines, supportive governance, and an integrated financing framework, drawing on regional best practices.

The national licensing system will begin with legislative reforms assessing current regulatory frameworks and proposing updates in consultation with stakeholders. The next step involves creating a national licensing and accreditation body with clear governance and operational processes aligned with EU and WHO standards. This body will maintain an updated registry of licensed professionals and conduct regular compliance checks.

Educational programs will be revamped with the State Medical University to ensure alignment with updated standards, and stakeholder consultations will promote transparency in the reform process. Training workshops will prepare regulatory staff and healthcare professionals for new requirements.

This reform will enhance patient safety, service standards, and overall healthcare effectiveness in Moldova, particularly benefiting citizens in underserved areas by improving access to specialized services. Patients will experience more coordinated care, reduced hospitalizations, and lower healthcare costs. Healthcare professionals will gain from improved standards and training opportunities. The Ministry of Health will work closely with local authorities, hospital management, CNAM, and other institutions to ensure successful implementation sustainability.

Reform 4.7.19-20: Integrated tools for digital transformation are in place to ensure better access and quality of healthcare

Challenges

Moldova lacks an approved eHealth strategy and regulatory framework for digital health, which hinders the development of healthcare services and interoperability with EU standards. There is no structured concept for an Electronic Health Record (EHR) system, limiting patient data management and access. Healthcare providers struggle with fragmented e-systems across agencies, restricting data sharing and decision-making. An operational e-governance infrastructure exists, but essential systems like the Primary Healthcare information system remain disconnected, despite generating large amounts of patient data daily.

Additionally, Moldova has no robust supply chain for medical products, leading to inefficiencies and shortages, particularly exacerbated by the Russia's war of aggression against Ukraine, which has affected 15% of its medicine supply. As of June 2024, 12 essential medicines are facing availability issues, most of which are on the WHO Model List of Essential Medicines. Although measures have been implemented to address these shortages, they fail to ensure swift responses to crises. The government prioritises the development of an integrated track and trace system for medicine stocks, aiming to identify trends and enable preemptive actions against shortages 2030.

Objective

To establish and approve the necessary legal framework that facilitates the institutionalisation of digital health services, followed by the development, implementation, and operationalisation of EHRs, ensuring regulatory alignment with EU recommendations. To implement an integrated track-and-trace system that monitors medicine supply chains, enhances stock management, and mitigates the risk of drug-related issues shortages.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *The digitalization of the health sector is strengthened through the implementation of electronic health records (EHR) for 40% of the insured population. December 2027.*
- *Health sector services are digitalised through the implementation of an integrated track-and-trace system. December 2026.*

Description of implementation

The Ministry of Health will implement the eHealth Strategy and legal framework by 2025, aligning with the EU's 2017 conclusions on Health in the Digital Society. This involves assessing needs, drafting the legal framework, public consultations, and procurement for system development. By December 2025, the National Contact Point for eHealth will be established to enhance interoperability with EU digital health systems for better data exchange.

By late 2026, an electronic health record (EHR) concept and architecture will be finalized for national implementation, alongside an approved regulatory framework detailing secure data management standards. Upon approval of the business and regulatory frameworks, EHR system development will begin, with the Ministry overseeing the rollout through pilot programs, national coverage, staff training, and awareness campaigns, tracking progress via usage data and coverage rates. By late 2027, key institutions will have a fully functional EHR system providing secure, real-time access to patient records.

The goal is to ensure at least 40% of the insured population have active EHRs by 2027, demonstrating successful system adoption and digitization of healthcare records.

The Ministry and National Medicines Agency will implement a track-and-trace system per WHO and EU standards, requiring medical suppliers to report stock levels for proactive shortage management. A pharmaceutical inventory system will ensure continuous supply availability. By the end of 2025, the national track-and-trace system's concept and architecture will be completed, with stakeholders required to report stock updates to facilitate risk management.

Due to resource and infrastructure challenges, implementation will be phased, beginning with a national pharmaceutical supply chain analysis to produce a comprehensive report. The system will enhance inventory management through efficient data exchange, stockout detection, and predictive analytics, using GS1-compliant barcodes for product identification. Electronic monitoring will ensure accurate demand forecasting and timely replenishment notifications, strengthening Moldova's resilience against supply shortages.

By March 2026, the legislative framework for the track-and-trace system will be approved, detailing compliance and data-sharing requirements. A pilot phase will assess system performance, with stakeholder consultations ensuring alignment with business processes. A cost analysis and sustainability strategy will be developed to maintain affordability while ensuring patient access. Data security will meet international standards, supported by training, communication strategies, and ongoing stakeholder engagement for successful system adoption.

By December 2027, the track-and-trace system will be operational, enabling real-time stock monitoring to prevent shortages and enhance supply chain efficiency and security. Moldovan patients will benefit from improved access to healthcare and medicines through this enhanced digital infrastructure, while healthcare professionals will enjoy streamlined workflows and secure access to patient records via the EHR system. Key roles in policy, implementation, and oversight will be played by the Ministry of Health, National Medicines Agency, and National Health Insurance Company, with additional support from various stakeholders including the State University of Medicine and Pharmacy, civil society, and international partners like the EU and WHO sustainable.

Reform 4.8.21: Increased access to novel treatments for high burden of disease patients

Challenges

Moldova's regulations on medicines and pharmaceutical activities were initially approved over 20 years ago. Although some updates have been made recently — such as the introduction of mutual recognition and accelerated procedures for products authorised by the European Medicines Agency — the medicines law necessitates a comprehensive overhaul.

This reform aims to strengthen the pharmaceutical sector, aligning with one of the key objectives of Moldova's National Health Strategy 2030. Key areas of focus include clinical trials, authorisation procedures, marketing authorisation variations, and advanced therapies.

Even though the share of annual out-of-pocket (OOP) expenditure for healthcare has decreased in the Republic of Moldova since 2019, the highest share of healthcare expenditure from the total OOP costs is for medicines, which accounted for 59% of the total in 2023 (source of data: Moldova National Bureau of Statistics). As of 2025, the positive reimbursement list in Moldova, which ensures coverage for medicines for insured patients, included 171 medicines (international non-proprietary names) and consists solely of off-patent drugs. Furthermore, many medicines already authorised and reimbursed in neighbouring countries are not yet reimbursed in the Republic of Moldova. Currently, there exists a legislative gap that prevents efficient prioritisation of innovative medicines proposed for inclusion in the positive reimbursement list, and specific contracting methods for these innovative medicines have yet to be implemented to ensure the cost-effective use of public funds. This situation affects many patients, particularly in areas with a high social and economic burden of disease, such as cancer.

Objective

The main objective is to align Moldova's pharmaceutical regulations with European standards by modernizing key areas such as medicine authorization, clinical trials, inspections, and advanced therapies, while improving access to and affordability of innovative medicines through reduced out-of-pocket expenses and the inclusion of at least two innovative treatments for high-burden diseases on the positive reimbursement list.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *Moldova revises the Law on Medicines and includes at least two innovative medicines in the positive reimbursement list. Regulations are revised to allow for risk-sharing agreements. December 2026.*

Description of implementation

The Ministry of Health, in collaboration with the National Agency for Medicines and Medical Devices, is advancing the draft of the new Law on Medicine. It will follow the legal procedural steps, including readings in Parliament, and will be approved in its final version by the Parliament of the Republic of Moldova.

To include innovative medicines for areas with a high burden of disease in the positive reimbursement list, several activities are required. The evidence-based prioritisation process for the inclusion of innovative medicines in the reimbursement list is conducted using a Health Technology Assessment (HTA) process based on the principles outlined in EU Regulation 2021/2282. For this purpose, the institution responsible for HTA functions will pilot the assessment phase for at least two innovative medicines with technical input from experts in public healthcare institutions.

The conclusions of the HTA reports will be evaluated by an inter-institutional committee chaired by the Ministry of Health, and a risk-sharing contracting process will be initiated for the drugs that receive positive recommendations. Through this type of contracting, health authorities will be better positioned to obtain better value for money for innovative medicines. The process will be completed when at least two innovative medicines are included in the positive reimbursement list, thereby ensuring better access to cost-effective medicines for patients and decreasing the financial burden incurred by those with a high burden of diseases.

5. POLICY AREA 5: GREEN TRANSITION AND NATURAL CAPITAL

Introduction

The Reform Agenda Policy Area 5 is a set of steps aimed at transforming Moldova's environmental and climate governance. It addresses the critical need to enhance environmental protection, promote low-carbon development, and ensure the sustainable management of natural resources. These reforms are essential not only for the country's long-term economic stability but also for its alignment with European Union environmental directives and international climate goals. At the heart of the agenda is the strengthening of environmental governance and institutional capacities, alongside the modernisation of waste, including hazardous materials management systems. The agenda emphasises climate change mitigation and adaptation, with a focus on reducing greenhouse gas emissions, enhancing energy efficiency, and building resilience to climate risks. Key actions also include improving biodiversity protection, addressing land degradation, and transitioning to a circular economy. By adopting this multifaceted approach, Moldova aims to create a resilient, low-carbon, and resource-efficient economy, thereby enhancing public health and meeting EU environmental obligations standards.

SUB-AREA 5.1: Environment protection and climate actions

Reform 5.1.1-4: Establishing the environmental playing field through modernising environmental governance and promoting low carbon development

Challenges

The environmental governance framework in Moldova presently suffers from structural inefficiencies, limited institutional capacities, and inadequate regulatory clarity, which significantly impairs effective environmental protection and low-carbon development. Key institutions, such as the Environment Agency and the Environmental Protection Inspectorate (IPM), face substantial constraints, including insufficient staffing, ambiguous or overlapping mandates, and outdated operational practices. These limitations hinder Moldova's capacity to manage chemicals effectively, conduct thorough Environmental Impact Assessments (EIAs) and Strategic Environmental Assessments (SEAs), enforce climate-related actions, and respond promptly to environmental incidents. Furthermore, Moldova currently lacks a comprehensive environmental liability system, which weakens accountability mechanisms and undermines efforts to enforce the polluter-pays principle efficiently.

Additional challenges arise from deficiencies in the management of the National Environmental Fund. Existing practices lack transparency, clear project-selection criteria, and rigorous oversight mechanisms. These shortcomings diminish the effectiveness of environmental investments and erode public trust. Moreover, Moldova's framework for environmental taxes and pollution payments is outdated, as it neither incentivises environmentally friendly practices nor adequately penalises non-compliance. The absence of a modern, integrated environmental data and information management system further restricts the ability to monitor, report, and respond effectively to environmental issues, undermining the country's compliance with EU environmental standards directives.

Objectives

The reform aims to establish a transparent, effective, and responsive environmental governance system that aligns with EU practices. It targets substantial improvements in institutional capacity, regulatory clarity, and public transparency. Key objectives include strengthening the roles and responsibilities of environmental institutions, modernising environmental enforcement and liability mechanisms, enhancing the transparency and effectiveness of the National Environmental Fund, providing for full implementation of EIA and SEA Directives, reforming the environmental payment and taxation system, and establishing an integrated digital environmental information system platform.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *Environmental regulatory and enforcement field is substantially strengthened with implementation of key functions of Ministry of Environment, the environmental inspectorate and environmental agency, enforcement of environmental control/regulation function, and functions arising from horizontal legislation Directives (including Environmental Impact Assessment, Strategic Environmental Assessment) ensuring relevant staffing for an effective implementation. June 2026*
- *The reform of the National Environmental Fund is completed, in particular by ensuring adequate funding, publishing calls for Proposals/ Funding opportunities, adopting clear and transparent rules and selection criteria for projects, establishing an evaluation committee and disclosure of projects to be funded and of already funded projects as well as reporting on project implementation. December 2025*
- *The enforceability of the new Law on Environmental Liability is ensured in line with Directive 2004/35/EC. June 2026*
- *An updated system of payments for environmental pollution and taxes for the use of natural resources, is established. June 2027*

Description of implementation

The reform will be coordinated by the Ministry of Environment, with close collaboration from the Environment Agency and the Environmental Inspectorate. Institutional restructuring will clearly delineate responsibilities, particularly concerning environmental permits, chemical management, and emissions monitoring. Adequate staffing, training, and resources will bolster institutional capacity building, ensuring effective implementation and enforcement.

The rapid-response mechanism for environmental incidents will incorporate digital alert systems, facilitating real-time incident management. Transparent guidelines and standardised methodologies will enhance the effectiveness of

environmental inspections and responses. The reform of the National Environmental Fund will entail clear and publicised selection criteria, an independent evaluation committee, and regular dissemination of project outcomes.

Administrative capacity will be at the level to provide for performing the duties arising from horizontal legislation Directives (EIA, SEA) and ensuring their effective implementation (including on sufficient number of civil servants). Environmental Impact Assessments are carried out for all major investments. Strategic Environmental Assessments are carried out for all major plans and programmes.

The updated environmental liability framework will adopt EU-aligned practices, supported by comprehensive inspector training programmes. Reforms in environmental taxation will involve legislative revisions, transparent guidelines, and effective enforcement mechanisms that reflect the polluter-pays principle. The development of an integrated digital environmental platform will further improve transparency, data availability, and stakeholder engagement.

Beneficiaries of this reform include Moldova's citizens, businesses, and environmental institutions, who will benefit from improved environmental quality, increased transparency, and enhanced institutional efficiency. Key stakeholders comprise the Ministry of Environment, Environmental Agency, Environmental Inspectorate, international partners, IT solution providers, NGOs, and civil society organisations.

Reform 5.2.5: Monitoring and data gathering system to help shape environmental policies

Challenges

Moldova currently lacks an integrated and comprehensive environmental data and monitoring system, which severely restricts the ability to formulate, implement, and evaluate effective environmental policies. Environmental data is fragmented across multiple agencies and systems, resulting in inconsistencies, duplication of efforts, inefficient resource use, and diminished reliability of environmental assessments. Furthermore, existing data collection practices and technologies are outdated, hindering Moldova's ability to comply with EU environmental data standards and reporting obligations, particularly those set by the European Environment Agency (EEA). The absence of a unified information platform limits public access to reliable environmental information, undermining transparency, public accountability, and participation in environmental matters decision-making.

Objectives

The primary objective of this reform is to establish a unified and integrated environmental information platform to systematically collect, manage, and disseminate environmental data, fully aligning Moldova's monitoring practices with EU and EEA standards. The platform will ensure public accessibility to comprehensive, high-quality environmental information, facilitating evidence-based policy-making, enhancing transparency, and promoting active civic engagement in environmental governance.

This reform specifically aims to develop robust technical infrastructure and clear protocols for data integration, standardise environmental data reporting practices, and facilitate efficient cross-agency data exchange. By achieving greater interoperability with European systems, Moldova will be able to comply effectively with international environmental reporting obligations and strengthen domestic environmental management capabilities.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *To ensure public access to environmental information a single environment information platform is prepared with IT specifications for the development of the integrated information system completed and the procurement process is launched. December 2027*

Description of implementation

The implementation will involve structured actions coordinated primarily by the Ministry of Environment, in collaboration with the Environmental Agency and other relevant authorities. The process will commence with the development and approval of a detailed technical concept, outlining the architecture, data management protocols, and interoperability with existing national and international systems. This phase will be bolstered by expert consultations and stakeholder engagements, ensuring comprehensive integration and practical usability.

Following the approval of the technical concept, an external evaluation will be conducted to assess the platform's compliance with EU standards, validating its functionality, interoperability, and data quality. Upon receiving positive feedback, the procurement of IT systems aligned with national and EU standards will be initiated, adhering to transparent and competitive procedures to ensure accountability and optimal resource utilisation. The reform will be implemented considering the requirements of the European Environment Agency (EEA) and in coordination with the EEA.

Beneficiaries of this reform include government institutions that will gain enhanced capabilities for data-driven environmental policy-making, as well as environmental organisations benefiting from reliable data to support research and advocacy. Businesses and industry stakeholders will experience improved regulatory clarity, reducing compliance costs and uncertainty. The general public will benefit significantly from increased transparency, easier access to environmental information, and greater opportunities for informed civic participation.

Key stakeholders involved in the implementation include the Ministry of Environment, the Environment Agency, the Environmental Protection Inspectorate, IT providers responsible for technical development, NGOs, research institutions, and international partners providing technical and financial assistance. NGOs and civil society organisations will play critical roles in ensuring transparency, fostering public participation, and maintaining accountability throughout the implementation process, thus reinforcing Moldova's commitment to sustainable environmental governance aligned with European standards.

Reform 5.3.6-8: Halting biodiversity loss and protecting biodiversity and natural ecosystems

Challenges

Moldova's biodiversity protection efforts are significantly challenged by the lack of a comprehensive forest inventory system. Currently, there is no operational continuous forest inventory, which prevents effective monitoring, assessment, and sustainable management of Moldova's approximately 365,000 hectares of forest ecosystems. Without systematic and ongoing monitoring, national authorities cannot reliably track changes, promptly detect risks, or implement informed policies aligned with EU practices. Furthermore, Moldova lacks a dedicated institutional framework for managing protected natural areas, resulting in fragmented competencies and conflicts within existing structures, particularly with the agency Moldsilva. Responsibilities for managing protected areas are currently dispersed across multiple institutions, leading to inefficiencies, unclear accountability, and ineffective implementation of conservation policies. The absence of a dedicated authority also hinders Moldova's ability to transition from the existing Emerald Network to EU Natura 2000 standards, limiting international cooperation and EU alignment efforts.

Objectives

The primary objective of this reform is to halt biodiversity loss by improving forest ecosystem management, institutionalising comprehensive environmental governance, and aligning Moldova's biodiversity protection framework with EU standards. Specifically, the reform aims to implement a continuous forest inventory (CFI) system that ensures accurate forest monitoring, management, and conservation. Additionally, establishing a dedicated authority for the management of protected areas will enhance accountability, strengthen biodiversity conservation, and facilitate the effective transition from the Emerald Network to Natura 2000 sites. These actions will collectively ensure sustainable ecosystem management, enhance biodiversity conservation, and integrate Moldova into broader EU environmental frameworks.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *The inventory of the national forest fund is institutionalised and completed (100%) in line with amended legal basis and methodology and continuous forest inventory is established. December 2027*
- *A separate institution responsible for the management of all protected areas and ensuring adequate resources for their management is established and operational, including legal basis, premises allocated, operational guidelines and procedures for the authority are approved and 50% staff recruited. December 2026*
- *Moldova's Proposal for Natura 2000 sites (Bird and Habitat Directive) is prepared in line with scientific criteria (and submitted to the European Commission). December 2027*

Description of implementation

The implementation process will commence with the establishment of the Continuous Forest Inventory (CFI), employing systematic sampling techniques that incorporate both permanent and temporary sample plots. ICAS will be designated as the responsible institution and will undergo structural enhancement, including staffing and training, to effectively conduct continuous forest inventory activities.

Simultaneously, a new authority dedicated exclusively to the management of protected areas will be established, addressing existing institutional overlaps and inefficiencies. This will involve defining the legal framework, appointing at least 20 specialised staff members, establishing operational guidelines, securing necessary infrastructure and budgetary allocations, and preparing for the implementation of Natura 2000.

The proposal for Moldova's Natura 2000 sites will be developed based on comprehensive assessments, clearly articulated conservation objectives, and robust management plans, ensuring alignment with the EU Birds and Habitat Directives.

Beneficiaries include Moldovan citizens, who will enjoy improved environmental quality and biodiversity conservation outcomes. Farmers, local landowners, and community stakeholders will benefit from clearer regulations and enhanced support for sustainable practices. Key stakeholders include the Ministry of Environment, ICAS, the new protected area management authority, local governments, and NGOs. International partners and EU institutions will provide critical technical and financial support, ensuring compliance with international standards and fostering transparency and community involvement in biodiversity conservation.

Reform 5.4.9-10: Strengthening resource productivity and circularity including waste management

Challenges

Moldova's efforts to transition to a circular economy and effectively manage waste encounter significant structural and institutional limitations. The lack of an operational centralised Hazardous Waste Management Centre leads to fragmented and inefficient handling of hazardous waste, posing environmental and health risks. At present, hazardous waste is managed through ad-hoc measures without a dedicated institutional framework, infrastructure, or consistent budget allocation. Furthermore, the existing Environmental Reference Laboratory (ERL) within the Environmental Agency has limited analytical capabilities, accrediting only about 20 parameters, which is far fewer than those mandated by EU environmental directives. The laboratory is unable to adequately conduct routine monitoring of water, air, soil quality, hazardous waste, and environmental radioactivity according to European standards, resulting in gaps in environmental data collection, management, and reporting. This constrains Moldova's ability to ensure effective environmental governance and compliance with EU environmental standards regulations.

Objectives

The primary objective of this reform is to significantly strengthen Moldova's environmental governance by enhancing the analytical capacity of the Environmental Reference Laboratory and establishing a dedicated Hazardous Waste Management Centre. This reform aims to ensure comprehensive monitoring of environmental components—air, water, soil, waste, and environmental radioactivity—in alignment with European Union standards. Upgrading the ERL's capabilities and accreditation status will enable Moldova to effectively fulfil its EU monitoring obligations, improve the quality of environmental data, and support evidence-based environmental policies. Concurrently, the establishment of a Hazardous Waste Management Centre will ensure centralised and standardised hazardous waste management, aligning Moldova with international best practices. This comprehensive institutional approach will enhance environmental compliance, reduce health and ecological risks, and promote the transition towards a sustainable and circular economy models.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *The Environmental Reference Laboratory within the Environmental Agency is operational on all environmental components for which it is responsible: water, air, soil, waste, environmental radioactivity. The ERL implements a public database or reporting system where environmental monitoring data and laboratory results are shared with the public and relevant stakeholders in a transparent manner. December 2026*
- *A Hazardous Waste Management Centre is established by government decision, decision on the premises made and budget allocation approved for 2028. December 2027*

Description of implementation

The implementation of this reform involves coordinated actions led by Moldova's Environmental Agency, in collaboration with relevant government institutions, particularly the Ministry of Environment. Initially, the establishment of the Hazardous Waste Management Centre will be formalised through a government decision, detailing its mandate, organisational structure, staffing requirements, and budgetary provisions. Following governmental approval, premises for the Centre will be selected, accompanied by comprehensive technical and feasibility assessments to confirm viability, operational functionality, and alignment with EU standards. Budget allocations will be secured from national sources, complemented by international funding support.

Concurrently, the Environmental Reference Laboratory (ERL) will undergo substantial capacity enhancement, beginning with the procurement of advanced laboratory equipment that meets EU standards. The ERL will achieve accreditation expansion through a rigorous accreditation process, enabling it to perform routine environmental monitoring tasks comprehensively. Moreover, an automated database will be implemented, providing the public and relevant stakeholders

with easy, transparent, and real-time access to environmental monitoring results, thus fostering public participation and accountability.

Key beneficiaries include government agencies responsible for environmental policy-making, local authorities, businesses involved in waste generation or handling, environmental organisations, and Moldovan citizens who will benefit from enhanced environmental protection and public health safeguards. Stakeholders integral to the implementation include the Ministry of Environment, the Environmental Agency, and the newly established Hazardous Waste Management Centre. EU bodies and international partners will provide crucial technical expertise and financial resources, ensuring alignment with European standards. NGOs and civil society groups will play a supportive role, promoting transparency, accountability, and active public engagement throughout the reform process, thus collectively advancing Moldova towards sustainable environmental governance.

Reform 5.5.11: Strategic planning in environment protection and climate actions

Challenges

The Environmental Strategy for 2024-2030, approved in 2024, outlines a staged implementation of environmental measures and sector-specific activities, emphasising immediate impacts on public health and ecosystem protection to achieve sustainability and compliance with European standards. Several programmes under this strategy, such as the National Programme for Adaptation to Climate Change, the Low Emission Development Programme, Sustainable Chemicals Management Programme, and the National Waste Management Programme, already contain detailed and budgeted action plans approved by the government. Additionally, water management remains a key aspect of the strategy, with the existing Updated River Basin District Management Programs and Small River Sub-Basin Management programs playing a crucial role in ensuring sustainable water resource management. Their continued implementation remains essential to aligning Moldova's water management policies with EU standards and supporting long-term environmental resilience. However, several critical programmes remain undeveloped and yet unapproved, posing a significant challenge for comprehensive and effective implementation.

The absence of these detailed approved programmes and their respective costed action plans risks limiting the strategy's effectiveness, as essential environmental initiatives may lack necessary financial and logistical support. Without approved, structured, and adequately financed plans, resource allocation becomes inefficient, accountability diminishes, and the intended strategic outcomes could be compromised. Addressing this gap is critical to ensuring the environmental strategy moves beyond broad aspirational objectives to become a practical, implementable, and measurable roadmap aligned with national priorities and EU standards.

Objectives

The primary objective is the full operationalization of the Environmental Strategy for 2024-2030 through the approval of detailed, costed action plans for all outstanding sector-specific programs. These programs will address critical environmental areas, including air quality management, integrated environmental monitoring, pollution control, biodiversity conservation, waste management, sustainable use of natural resources, greening of SMEs, environmental education, and research. The approval of these programs aims to enable effective policy implementation by clearly defining financial requirements, facilitating resource mobilization, and integrating various funding opportunities, including national budgets, EU grants, international partnerships, and private sector investments.

Another key objective is to strengthen inter-agency coordination and stakeholder engagement to ensure consistent policy execution across different governance levels. Ultimately, this strategic planning will translate into tangible environmental improvements, socio-economic benefits, and alignment with the European Union directives.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *As per MD's Environmental Strategy, the outstanding programs with costed action plans are approved through Government Decisions or ministerial orders. June 2027*

Description of implementation

Successful implementation will depend on a structured, multi-stakeholder approach involving government institutions, private sector entities, academia, research institutions, NGOs, and the general public. Each program will adhere to a clearly defined phased approach, from policy formulation and stakeholder consultations to capacity building, securing financial resources, and regular monitoring and evaluation.

The Integrated Environmental Monitoring System Development Program will establish a unified, digital monitoring platform utilizing real-time data collection and advanced remote sensing technologies to inform environmental policies effectively. Air quality management plans will be implemented in urban and industrial areas facing high pollution, incorporating strict emission reduction targets, urban planning adjustments, and enhanced regulatory oversight. The Air Pollution Control Program will introduce standardized emission limits and promote the adoption of cleaner industrial technologies.

The Sustainable Use of Mineral Resources Program will promote environmentally responsible practices in resource extraction, minimizing environmental impacts. The Desertification and Land Restoration Program will involve targeted initiatives such as afforestation, soil stabilization, and sustainable land management practices to combat land degradation effectively. The Biodiversity Program will emphasize habitat restoration, protection of endangered species, and ecosystem connectivity.

The National Program on Greening SMEs will incentivize SMEs through financial support, technical guidance, and sustainable business practices, fostering a greener economic landscape. The New Waste Management Program (2028-2032) will enhance waste reduction efforts, establish advanced recycling facilities, and ensure rigorous enforcement of disposal regulations. Environmental Education and Training Programs will embed sustainability principles in school curricula, professional training, and public awareness campaigns. The Fundamental and Applied Research Programs will support innovative solutions in climate adaptation, pollution management, and renewable energy advancements.

Key stakeholders include the Ministry of Environment, Environmental Agency, Environmental Protection Inspectorate, Ministries of Economic Development and Digitalisation, Health, Agriculture and Food Industry, local authorities, financial institutions, business associations, private industries, academic institutions, and NGOs. Beneficiaries encompass government agencies, policymakers, researchers, businesses, students, educators, environmental organisations, health institutions, local communities, and the broader public, who will benefit significantly from improved environmental outcomes, public health protection, and sustainable economic opportunities.

Reform 5.6.12-13: Climate actions

Challenges

At the moment, Moldova has no price on greenhouse gas emissions. As indicated in its National Energy and Climate Plan, Moldova is committed to developing a carbon pricing tool. Design and implementation of a regulatory and legal framework for introducing such prices is a significant challenge for the country. Similarly, there is very limited experience in the country and important needs for capacity-building. Carbon pricing, regardless of its concrete shape, requires a robust system for monitoring, reporting and verifying greenhouse gas emissions at installation level, as well as for accreditation of verifiers. MRV-A is the first building block of the EU Emission Trading System; which Moldova will eventually join upon accession. The Association Agreement between the EU and Moldova also commits Moldova to developing such system for MRV-A.

Moldova as a Contracting Party (CP) to the Energy Community (EnC) is working to adopt the EnC climate acquis to its ledgers in alignment with directives issued by the EnC governing body, the Ministerial Council.

EnC CPs must fully implement the EnC MRV-A package by the end of 2025. The rules governing the most fundamental building blocks of the MRV-A package include, *inter alia*, the obligation to obtain a GHG emission permit, the scope of activities and gases, the appointment of the competent authority for the permitting process and the implementation of MRV-A in general, and the recognition of verifiers from the EU or the requirements for the accreditation of verifiers by the National Accreditation Body set in domestic legislation.

The Republic of Moldova already transposed the monitoring and reporting part of the EnC acquis, which will enter into force in November 2025.

As a next step, Moldova is in the process of adopting later in 2025 the verification and accreditation part of the EnC acquis, and this is planned in the National Plan for Accession for 2025.

Moldova, through the adoption of the Law on Climate Action in 2024, transposed some of the definitions and concepts from the EU ETS Directive including the obligation for stationary installations to have a dedicated greenhouse gas (GHG) emissions permit, and the list of activities covered by the emissions monitoring and reporting EnC requirements. The Environmental Agency has been appointed as the competent authority to issue permits and to coordinate emission monitoring plans. Stationary installations and aircraft operators to be covered by MRV-A have already been identified and the Environmental Agency has to introduce internal procedures and processes for the permitting purposes.

Objectives

As a significant stepping stone towards full compliance with EU ETS MRV-A requirements, the primary objective is the full operationalisation of an MRV-A system fully aligned with the requirements of the EnC Decarbonisation Roadmap (hereinafter “EnC MRV-A package”), covering the entirety of the territory of the Republic of Moldova. An operational MRV-A system from 2027 onwards will ensure that data gathering at installation level can start early enough for Moldova

to build its carbon pricing tool on reliable data, regardless of the shape of this carbon pricing tool and regardless of the date of accession.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *Adopting relevant regulatory framework to fully align with the EU MRV-A Acquis. June 2026.*
- *A monitoring, reporting and verification system for the greenhouse gas emissions aligned with the EU requirements is fully operational. December 2026 (Baseline: No operational MRV-A system).*

Description of implementation

The implementation of the EnC MRV-A package requires the following actions:

- Designate and make operational a Competent Authority for issuing the GHG permits, approving the monitoring plans and annual emission reports;
- Define the activities and greenhouse gases that are to be monitored in line with EU legislation and set them out in domestic legislation;
- Designate a National Accreditation Body and domestic legislation setting out the requirements for the accreditation of ETS verifiers and/or adopt domestic legislation which recognises verifiers accredited by an EU National Accreditation Body in the context of the implementation of the EU ETS;
- Set out the process and deadlines for entities to request GHG permits, including a draft monitoring plan to the Competent Authority, and for the monitoring and reporting of verified emissions;
- Identify the entities that will be subject to the MRV-A system;
- Each entity must apply for a GHG permit, including submitting a draft monitoring plan, to the Competent Authority. The Competent Authority approves the Monitoring Plan once the Monitoring Plan is considered satisfactory and issues a GHG permit;
- The entities start the monitoring of their emissions in line with the approved monitoring plan, with the annual emission report to be submitted yearly. Before submitting the emissions report to the competent authority, an accredited verifier has to confirm that the emissions data for the year N is accurate and that the monitoring plan has been implemented. For each monitoring period, which runs from 1 January of the year N to 31 December of the year N: the operators and the aircrafts operators must report their verified annual emission report to the competent authority by 31 March of the following year (N+1).

This conditional step refers only to the EnC acquis contained in the Decarbonisation Roadmap. It does not pre-empt Moldova's alignment with the wider EU climate acquis on the EU ETS, which includes more ambitious MRV-A provisions go beyond the EnC acquis.

6. POLICY AREA 6: ENERGY

Introduction

For the Republic of Moldova, enhancing energy security entails reducing dependence on energy imports, diversifying energy suppliers and supply routes, as well as improving energy efficiency measures. These initiatives are also critical for sustainable development and resilience against energy challenges. A central element of Moldova's strategy in the energy sector is the establishment of a balancing market and an ancillary services market designed to bolster the stability, reliability, and efficiency of its electricity sector. Aligning electricity supply with demand will facilitate the integration of more variable renewable energy sources, contributing to the sustainable development of the energy sector. With these components, the electricity market will more readily align with European standards, which is crucial for Moldova's full integration into the EU single electricity market. The balancing market and ancillary services market will ensure grid stability, support renewable energy integration, and foster a resilient energy infrastructure, in addition to being mandatory under EU regulations.

Moldova's Residential Energy Efficiency Fund (REEF) is anticipated to play a vital role in its energy transition. Through targeted financing, REEF will support the rehabilitation of over 500,000 square metres of residential buildings and reduce their energy consumption, thereby alleviating energy poverty and enhancing access to modern, sustainable energy technologies such as heat pumps and battery storage. By reducing reliance on external energy sources through lower energy demand, this initiative will not only improve energy efficiency but also contribute to increasing Moldova's energy security.

By advancing these objectives, the Republic of Moldova aims to accelerate its energy transition, enhance energy security, and reduce dependency on energy imports, thus paving the way for a sustainable and resilient energy future.

SUB-AREA 6.1.: Electricity market

Reform 6.1.1-7. Open and competitive electricity market

Challenges

Despite significant reforms following the adoption of the Electricity Market Rules in 2020 and the urgent synchronisation with the European power system in 2022, the country still grapples to fully implement a competitive electricity market aligned with EU standards. Central to these challenges is the establishment of a functional balancing market, an essential component for ensuring grid stability, integrating renewable energy, and supporting Moldova's goal of joining ENTSO-E. SE „Moldelectrica”, the national transmission system operator, is tasked with organising the balancing market and securing adequate balancing reserves. However, the limited availability of power reserves and a lack of participation from potential service providers hinder progress. The absence of an ancillary services market, which would incentivise producers to offer balancing services such as frequency regulation and reserve power, represents a critical gap.

The regulatory environment for ancillary services is complex, necessitating clear service specifications, transparent pricing mechanisms, and stringent adherence to EU regulations. High barriers to entry, substantial capital requirements, and the technological intricacy of these services may restrict competition and participation, particularly from smaller market actors. Market volatility, unpredictable demand and supply, and the increasing integration of intermittent renewable energy sources may further complicate efforts to ensure grid stability and cost efficiency. Moldova's geographic and infrastructural limitations, including its less interconnected national grid, exacerbate the challenge of facilitating effective cross-border electricity balancing.

At the same time, the development of the Day-Ahead and Intra-Day Markets is crucial for ensuring efficient pricing and a reliable electricity supply. These markets face challenges related to liquidity, price volatility, and accurate forecasting, particularly due to the variability of renewable energy sources. Transmission bottlenecks and regulatory differences with neighbouring countries hinder seamless cross-border trading, which is essential for market integration.

Another significant challenge lies in aligning Moldova's VAT system with EU legislation, especially concerning wholesale energy market integration and cross-border trade. Moldova must adopt the EU's destination principle, implement reverse charge mechanisms, and introduce VAT exemptions for cross-border energy transactions. These changes require careful adjustments to Moldova's existing VAT framework, along with the development of effective registration and compliance mechanisms for businesses involved in cross-border energy trade.

Overcoming these challenges demands comprehensive reforms, robust legal and regulatory frameworks, as well as investment in technology and infrastructure. Effective stakeholder engagement, transparency, and compliance with EU and Energy Community regulations are vital for promoting competition, attracting investment, and ensuring reliable and affordable electricity for consumers.

Objective

The aim of the reform is to create an efficient, secure, and fully integrated electricity market that ensures grid stability, facilitates cross-border trade, supports the integration of renewable energy, and promotes competition through transparent, market-based mechanisms—aligning Moldova's legal, regulatory, and fiscal frameworks with EU standards to encourage investment, efficiency, and consumer protection benefits.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform.

- *National terms and conditions for the balancing are established in line with the provisions of EBGL and other Energy Community acquis. December 2025*
- *The public procurement tenders are launched for balancing services for new capacities by Moldelectrica. December 2025*

- *The balancing market is in place. December 2025*
- *Nominated Electricity Market Operator is designated. June 2025*
- *Day ahead and intraday markets are introduced. December 2025*
- *Fulfilment of the requirements for market coupling and submitting the application for acceptance to the Market Coupling Steering Committee (MCSC). June 2027*
- *Moldova VAT Law approximated to the EU legislation to integrate the wholesale market is adopted by Parliament. December 2025*

Description of implementation

The reform will be implemented through a structured legislative, regulatory, and operational process, aligned with the Energy Community (EnC) acquis and EU requirements. The key objective is to establish an efficient, transparent, and competitive balancing market, operationalising the Day-Ahead (DAM) and Intra-Day Markets (IDM), and harmonising Moldova's legal and fiscal frameworks to enable full integration into the EU electricity market.

The process begins with the adoption of primary legislation by Parliament, which establishes the legal basis for balancing market operations. Following this, the Electricity Balancing Guideline (EBGL), aligned with Commission Regulation (EU) 2017/2195, will be transposed and approved by ANRE. On this legal foundation, Moldelectrica will adopt the national terms and conditions for balancing, as required by Article 18 of the EBGL. This framework ensures non-discriminatory and transparent conditions for balancing service providers (BSPs) and balance responsible parties (BRPs), fostering competition and attracting investment in balancing services. Furthermore, it will enable Moldova to meet the prerequisites for joining EU balancing platforms.

Moldelectrica will prepare and publish the tender framework, including procedures, technical requirements, and contract templates. These tenders are necessary to unlock investments in balancing capacities and are expected to be launched by September 2025.

ANRE will approve the regulatory and contractual framework enabling the market-based procurement of balancing services, covering both capacity and energy. Moldelectrica will establish and operate the balancing market, including procuring and operationalising the necessary IT platform (linked to the MMS system). Once the framework is adopted and the platform is operational, prequalified participants will be able to conclude BSP contracts and submit offers for balancing services, including cross-border providers (e.g., Romania, Ukraine).

To enable DAM/IDM, ANRE will appoint a Nominated Electricity Market Operator (NEMO) in accordance with EU Regulation 2015/1222 (CACM). Essential elements, such as settlement rules, financial guarantees, and framework contracts, must be finalised. The power exchange (PX) will announce the go-live date, commence the registration of market participants, and initiate auctions. Upon the conclusion of auctions, results will be published on the PX platform. ANRE's decision conditions the formal launch of DAM/IDM. Operational DAM and IDM will provide transparent price signals, support market balancing close to real-time, and serve as prerequisites for market coupling with EU systems.

To submit Moldova's application for market coupling under the MCSC, complete transposition of EU Directives and Regulations in line with the Energy Community framework is required. Additionally, there should be contractual adherence to Single Day-Ahead Coupling (SDAC) and the operational Eastern Europe Capacity Calculation Region. The application will be submitted jointly by Moldelectrica (TSO) and the NEMO. Market coupling will enhance competition, liquidity, and investment signals in Moldova, ensuring access to EU balancing services and potentially reducing domestic balancing needs. The go-live decision will be made jointly by NEMOs and TSOs within the MCSC, provided all conditions under the MCO Implementation Project (MCO IP) are satisfied.

Ultimately, Moldova will align its VAT legislation with the EU framework to remove market distortions and provide legal certainty. Harmonised VAT rules are essential for integration into SDAC, SIDC, and EU balancing platforms, tackling risks of non-taxation and double taxation fraud.

SUB-AREA 6.2: Gas market

Reform 6.2.8-9. Open and competitive gas market

Challenges

Opening the gas market to competition requires all stakeholders to adapt to new regulations and mechanisms that establish a functional and competitive market, while also ensuring that large consumers can negotiate favourable contracts. Ensuring fairness through the harmonised distribution tariff is essential, as introducing a unified distribution tariff

necessitates a detailed assessment to avoid disproportionate impacts on specific consumer categories. Managing outstanding debts among consumers is another crucial consideration. Conditioning the change of supplier on signing a debt rescheduling agreement may help prevent debt accumulation on the supplier's side, thus contributing to the efficient operation of the market where no consumer should bear the debt of another. Moreover, an effective monitoring mechanism must be implemented to prevent tariff deviations that exceed the 1% limit, in accordance with the applicable provisions of the gas law. Additionally, Moldova must establish a transparent and non-discriminatory framework for selecting a universal gas supplier and a fallback supplier. Currently, the number of active suppliers in the market is limited, and the selection process must ensure genuine competition, fair access, and compliance with EU and Energy Community standards regulations.

Objective

The primary aims of this reform are to strengthen a competitive gas market in accordance with EU principles by enhancing market liberalisation and competition within the natural gas sector, eliminating distortions caused by preferential regimes for specific customer categories, and ensuring a balanced regulatory framework that protects both suppliers and consumers. Additionally, it aims to maintain market stability and facilitate access to a broader range of suppliers for businesses, organise a competitive procedure for selecting the universal service supplier and the supplier of last resort, and to create a predictable and transparent framework for new suppliers wishing to enter Moldova's natural gas supply market.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *Large industrial gas consumers procure gas on the open gas market. December 2025*
- *The supplier of the last resort/universal gas supplier is appointed by ANRE, based on the transparent and non-discriminative procedure. December 2025*

Description of implementation

To achieve the outlined objectives, the implementation process will commence through a collaborative effort between the Ministry of Energy and ANRE to define large gas consumers. This involves establishing a clear annual consumption threshold to categorise these consumers and requiring them to purchase gas exclusively from the free market starting from 1 October 2025. Implementing the harmonised distribution tariff necessitates the development and approval of a pricing methodology that ensures fairness for all natural gas consumers. In the next step, conditions for supplier switching will be established, with an obligation to reschedule outstanding debts before allowing consumers to switch to a new supplier.

Regulating gas procurement by the public service supplier involves developing a stringent oversight system to ensure compliance with the imposed tariff deviation limits and to mitigate financial risks within the energy system. These measures will facilitate a smooth transition towards a fully liberalised and competitive market, through an expedited market opening for large gas consumers.

The group of direct beneficiaries of this reform includes large natural gas consumers (such as industrial companies, electricity and heat producers, hospitals, universities, etc.), who will have access to a wider range of suppliers and the ability to negotiate more advantageous prices. SMEs will benefit from a more competitive environment and more transparent tariffs. In the long run, household consumers will benefit from the creation of a more competitive market that may lead to fairer prices and more efficient services. Following this reform, household and vulnerable consumers will have guaranteed access to a gas supplier, even in crisis situations, preventing supply interruptions. Businesses and SMEs will benefit from a more predictable framework ensuring the continuity of their gas supply if their suppliers withdraw from the market. The reform will ensure that consumers in remote or limited-access areas will have a designated supplier to meet their natural gas needs.

In the implementation of this reform, the Ministry of Energy of the Republic of Moldova will be responsible for drafting and implementing the legislative and strategic framework. As the market regulator, the Energy Regulatory Agency (ANRE) will establish the tariff methodology, monitor compliance with the new rules, and oversee the transparent and non-discriminatory selection process for a universal service gas supplier and a supplier of last resort. Natural gas network and transmission operators (such as Vestmoldtransgaz) are responsible for ensuring fair access to infrastructure. Consumer associations and business representatives will play a role in protecting consumer interests and promoting a balanced competitive environment.

SUB-AREA 6.3: Energy security

Reform 6.3.10-14. Guaranteeing energy security

Challenges

Enhancing the energy security of Moldova involves a number of priority measures to regulate gas storage, secure electricity interconnections, and increase domestic generation capacity. Considering the characteristics of the gas market in the Republic of Moldova, regulating the gas storage obligation presents several significant challenges. The impact on small suppliers must be carefully considered, as they may struggle to meet storage obligations due to their more limited access to financial and logistical resources. The allocation mechanism must be clearly defined and applied uniformly to prevent favouritism towards certain market players.

The certification process of Vestmoldtransgaz (VMTG) as a transmission system operator continues to pose a significant challenge due to the compliance requirements of EU regulations. The primary concern is the ownership structure of the transmission system, which must be entirely independent of vertically integrated undertakings.

Accomplishing the 400 kV Vulcănești - Chișinău overhead power line is a key short-term priority. As the construction process continues, the main difficulties that may arise include adverse weather conditions and lengthy equipment production times at the substations. Launching the construction of the new 400 kV Balti–Suceava line will significantly enhance cross-border capacities for electricity trading. Identifying the optimal route is likely to be among the key challenges of the project, as well as potential delays related to tendering procedures, implementation, and administration.

To support Moldova in building additional energy production capacity, a gas turbine has been provided by Norwegian donors. Logistical complexity presents an obstacle, as the turbine must be transported through multiple countries before reaching Moldova. Transport limitations and coordination issues could affect the timeline. Additionally, integrating the turbine into Moldova's energy grid requires careful planning to ensure stability and efficiency operation.

Objective

The objective of this reform is to enhance Moldova's energy security by establishing legal and regulatory conditions for natural gas storage, further promoting unbundling requirements in the gas market, achieving the ongoing Moldova-Romania electricity interconnection project, and launching a new one, as well as through the rapid deployment of additional capacities for domestic energy production.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *Gas storage obligation of 15% of the total consumption of the Republic of Moldova is secured on an annual basis. December 2027*
- *ANRE takes a decision concerning re-submitted opinion of the Ministry and considers re-opening of the certification on Vestmoldtransgaz in regards the transmission system ownership. December 2025*
- *Moldova finalises the construction of 400 kV line Vulcănești – Chișinău to secure its power system. December 2025*
- *Moldova will ensure commissioning of additional dispatchable capacity. June 2026*
- *Moldova starts construction of the 400 kV line Balti – Suceava to increase cross-border capacities to Romania. December 2027*

Description of implementation

The Government of Moldova will initiate amendments to the law to ensure gas storage is maintained through market-based mechanisms. This process will be conducted in consultation with the EU and the Energy Community Secretariat. The amended law will establish the requirement for securing gas storage equal to 15% of total consumption at the start of the heating seasons in 2025, 2026, and 2027. The implementation will be monitored by ANRE, which will track gas storage levels and ensure compliance with the regulations.

In parallel, ANRE will oversee the transfer of ownership of Moldova's gas transmission network from Moldovagaz to a new, independent entity. This decision is part of the ongoing effort to comply with EU directives, ensuring that the transmission system is not integrated with gas supply, trade, or distribution. ANRE is expected to make this decision by the third quarter of 2025, with the certification of the new entity published on the Ministry of Energy's website.

Completing the construction of the 400 kV internal power line from Vulcănești to Chișinău by the end of 2025 is critical for enhancing Moldova's energy security. This line will facilitate the direct transmission of electricity imported from Romania to Moldova's capital, ensuring system stability in the event of outages or disruptions along other critical lines. At least 50% of the construction work for the new interconnection 400 kV line Balti – Suceava on the Moldovan side will be finalised. The new interconnection with the EU market (Romania) will increase potential exchanges between Romania

and Moldova, contributing to the security of electricity supply. Completion and operationalisation of these lines will be monitored by the Ministry of Energy to ensure full compliance with relevant deadlines, commitments, and regulations.

As part of this reform, Moldova will progress towards the operationalisation of a 125 MW gas turbine power plant to enhance domestic power generation capacity. This initiative will be supported through the European Union's Civil Protection Mechanism and will include a comprehensive set of steps, including the approval of a draft law declaring the project a public utility, the establishment of a working group, and the development of a feasibility study. The operationalisation plan will be designed to enhance Moldova's energy resilience and reduce dependency on external power sources. Stakeholders include the Ministry of Energy, the Moldovan Energy Projects Implementation Unit (MEPIU), and EU partners.

The beneficiaries of the reform will be end-consumers, both households and businesses, who will benefit from enhanced energy security and a reduced risk of supply shortages during peak demand periods, particularly in the event of energy crises or demand surges. Gas consumers and industry participants will also benefit from a more transparent and competitive gas transmission system.

SUB-AREA 6.4: Energy efficiency

Reform 6.4.15-19. Advancing energy efficiency

Challenges

The residential sector in the Republic of Moldova is the largest energy consumer, accounting for approximately 50% of the country's final energy consumption. Over 70% of residential buildings were erected during the Soviet era, with little consideration for energy efficiency. These ageing structures lack adequate insulation, suffer from excessive heat loss, and require substantial modernisation, imposing a heavy financial burden on households—particularly in rural areas where access to energy-efficient solutions remains limited. Many apartment blocks and individual houses suffer from uninsulated walls and windows, along with outdated, inefficient heating systems, resulting in high energy consumption and costs. This presents significant challenges for low-income households, as energy bills take up a considerable portion of their income, exacerbating fuel poverty during harsh winters. According to the National Bureau of Statistics, household expenditure on housing, water, electricity, and heating accounted for 17.6% of total expenditure in 2023, an increase of 2.4 percentage points compared to 2021. To address the low energy efficiency of existing buildings, the Moldovan government established the Residential Energy Efficiency Fund (REEF) through Government Decision 251/2024. Managed by the National Centre for Sustainable Energy (NCSE), REEF is a long-term incentive programme with its first phase running from 2024 to 2027. The initial objective is to renovate 370,000 m² of heated area in apartment buildings and 130,000 m² in individual houses, funded by the Moldovan government and international partners. The budget supports financial incentives in the form of two complementary subsidy components: the grant component and the allocation. The grant component covers up to 70% of the total investment costs for apartment buildings and up to 50% for individual houses. The remaining contribution can be subsidised by up to 90% through the allocation, in cases of proven energy poverty of the homeowner. The allocation is provided by the Energy Vulnerability Reduction Fund (EVRF), a social instrument managed by the Ministry of Labour and Social Protection. Funding for the grant component will be provided 50% by the Energy Efficiency Obligation Scheme (EEOS) and 50% by international donors, such as the European Union.

Objective

This initiative seeks to enhance access to modern, efficient, and sustainable energy technologies, reduce energy poverty, and increase energy security through measures such as heat pumps, battery storage, and cooling stations; the reform beneficiaries will gain greater control over their energy consumption and consequently reduce their energy vulnerability.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *Scaling up of Residential Energy Efficiency Fund to provide incentives for multi-apartment residential buildings and individual houses renovation, including vulnerable households. December 2025*
- *Roll out of energy efficiency measures (December 2026 deadline measures). December 2026*
- *Roll out of energy efficiency measures (December 2027 deadline measures). December 2027*
- *The energy performance of building legal framework (related to energy performance certificates issuing) is in place. The tool for energy performance of building certificates is fully functional. December 2027*
- *Eco-vouchers program is scaled up. December 2025*

Description of implementation

As part of the REEF scaling up, the National Centre for Sustainable Energy (CNED) will undertake the mandatory assessment for additional subsidies, provide incentives for energy-efficient refurbishment to facilitate the transition from gas heating systems to renewable energy systems, support the rollout of energy-efficient stoves, and contribute to the renovation and cost-effective transformation of a specific number of buildings to nearly zero-energy standards.

The energy efficiency measures rolled out as part of Phase 1 will include conducting at least 200 energy audits across various residential building types, including apartment blocks, individual houses, and rural households; developing at least 20 technical designs for energy efficiency interventions in multi-storey residential buildings; and signing financing contracts with at least 20 homeowners' associations for the renovation of multi-storey buildings, as well as with at least 300 individual houses, including those belonging to vulnerable households, to implement energy efficiency measures. REEF will support the renovation of at least 20 multi-apartment residential buildings and at least 200 individual houses, either in progress or completed, with a minimum of 50% financial support from the EU. Renovation works on three public buildings will be either in progress or completed, with a minimum of 50% financial support from the EU.

As part of phase 2, additional energy efficiency measures will be implemented. These include developing at least 30 further technical designs for energy efficiency interventions in multi-storey residential buildings and signing financing contracts with at least 30 more homeowners' associations for multi-storey building renovations. REEF will support the renovation of at least 30 additional multi-apartment residential buildings, and renovation works on 10 public buildings will be either in progress or completed, with 50% financial support from the EU. Furthermore, REEF will assist in the renovation of at least 250 individual houses, also with 50% financial backing from the EU.

The development of a legal framework for energy efficiency measures requires the Government to elaborate and adopt the secondary legal framework for energy performance certificates. Following this, the system for delivering energy performance certificates for buildings will be developed by CNED.

SUB-AREA 6.5: Renewable energy sources

Reform 6.5.20-24. Thriving market for renewable energy

Challenges

The introduction of renewable energy in the Moldovan energy system faces several challenges. A primary obstacle is the need to refine auction mechanisms to incorporate energy storage solutions and allocate capacities strategically. The financial ecosystem for energy storage remains underdeveloped, limiting adoption among residential and business consumers. The absence of dedicated financial products and incentives curtails widespread deployment, thereby restricting grid flexibility and renewable integration. Additionally, Moldova must fully transpose sustainability criteria for biomass and biofuels into national legislation. This includes implementing stringent compliance mechanisms to ensure that biofuels consumed domestically meet EU sustainability and greenhouse gas reduction requirements. Another challenge is establishing an electronic registry for guarantees of origin (GO) for electricity. The lack of a digital platform for GO issuance, transfer, and cancellation affects transparency and credibility in the renewable energy market. Furthermore, complex and protracted administrative procedures hinder the permitting process for renewable energy projects. Streamlining these procedures is essential to accelerate the deployment of renewables and attract investors.

Objective

The objective of this reform is to accelerate Moldova's deployment of renewable energy by improving the auction framework, developing financial products for energy storage, transposing EU sustainability criteria for biofuels, implementing an electronic GO registry, and simplifying permitting processes. These measures aim to enhance investment attractiveness, increase transparency, and support the efficient integration of renewable energy into Moldova's energy sector system.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *The Action Plan for the deployment of renewable energy, and energy storage continue to be implemented. December 2025*
- *Development of the Energy Storage support mechanism for residential sector and business. December 2026*
- *The secondary legislation concerning sustainability criteria for biomass, biofuels, and greenhouse gas emission reduction criteria is fully transposed, ensuring that the fuels consumed nationally are blended with certified biofuels, either locally produced or imported is adopted. December 2027*

- *Electronic registry for issuance, transfer and cancellation of guarantees of origin for electricity is established. December 2025*
- *Streamlined permit-granting procedures for renewable energy are established within single point of information platform. December 2027*

Description of implementation

The Ministry of Energy will lead policy formulation, legislative amendments, and implementation oversight. The National Agency for Energy Regulation (ANRE) is responsible for defining regulatory frameworks, overseeing auction processes, implementing the GO registry, and regulating energy storage policies. Moldelectrica, in its role as the transmission system operator, will ensure grid readiness for integrating new renewable energy capacities and storage solutions. Distribution system operators will facilitate the integration of new renewable energy capacities into the distribution network. The Environmental Agency and local authorities will provide support for permitting reforms and ensure compliance with sustainability regulations. Organisations such as CNED and ODA will develop and manage financial instruments for energy storage. Private investors are expected to participate in renewable energy auctions and contribute to the expansion of energy storage.

The Action Plan for the deployment of renewable energy and energy storage will continue to be implemented by the Government and will be monitored to ensure that it revises the auction design to include storage, reflects the outcomes of the first auction, prepares a framework including tender documentation, and launches actions for new renewable energy and energy storage in 2025, specifying the allocated capacities for each technology, with a view to fast-tracking renewable energy deployment.

The mechanism targeting financing for battery storage systems for the residential sector and businesses will be launched by extending the scope of existing financing programmes for renewable energy and energy efficiency. By supporting individuals and businesses to generate and consume their own renewable energy or store it, reliance on centralised energy sources and imports will be reduced, while also alleviating pressure on the grid by smoothing consumption curves and enhancing energy availability during peak demand.

The primary beneficiaries of this reform are renewable energy developers and investors, who will benefit from simplified permitting procedures, improved auction mechanisms, and enhanced market transparency. Households and businesses adopting renewable energy solutions and energy storage systems will gain access to tailored financial products and incentives, reducing upfront costs and improving energy affordability. Vulnerable consumers, particularly in rural areas, will benefit indirectly through increased access to clean, reliable, and affordable energy. Furthermore, the broader Moldovan economy will experience positive effects through job creation in the renewable energy sector, increased energy security, and reduced dependence on imported fossil fuels. National and local authorities will also benefit from improved regulatory frameworks and streamlined processes, facilitating more efficient oversight and enabling Moldova's alignment with EU energy and climate objectives.

7. POLICY AREA 7: FUNDAMENTALS

Introduction

Fundamentals of the EU enlargement process encompass the core institutional, regulatory, and governance frameworks vital for Moldova's sustainable economic development and alignment with European standards. This policy area addresses strategic objectives such as combating corruption, strengthening judicial independence, enhancing financial oversight, protecting fundamental rights, aligning visa policies, fighting organised crime, and improving statistical capacity. Addressing existing weaknesses in these foundational aspects will spur investor confidence, strengthen market competition, and improve the effectiveness of public institutions and policies.

Moldova is actively pursuing comprehensive governance reforms to strengthen the fundamentals. By reinforcing judicial independence, increasing transparency, and strengthening anti-corruption measures, Moldova aims to establish a robust and trustworthy governance system. Additionally, enhancing financial integrity and aligning competition policies with EU regulations will create a fairer and more predictable business environment. These reforms are essential for fostering investor confidence, ensuring economic resilience, promoting social cohesion, and ultimately driving sustainable growth and closer integration with European Union standards.

SUB-AREA 7.1: Fight against corruption

Reform 7.1.1-5. Improve the effectiveness of the prevention and repression of corruption, including by improving the institutional and legislative framework

Challenges

Annually, around 75,000 wealth and interest declarations are submitted, yet the limited number of integrity inspectors cannot manually verify them all. Without an automated system, the analysis of these declarations is slow and ineffective, making it difficult to identify discrepancies. Manual verification can take up to two months, consuming resources and hindering the early detection of irregularities. The current verification process lacks advanced algorithms, which restricts the identification of data inconsistencies, resulting in a first-in-first-out approach without prioritisation. Repetitive manual tasks lead to human errors and subjective interpretations. Inspectors treat all cases equally due to the absence of a risk identification mechanism, preventing them from focusing on complex cases that require thorough analytical systems.

Public trust in judicial systems is low due to an unfinished vetting process among prosecutors and judges. There is a need for ongoing professional training for law enforcement entities to tackle challenges such as electoral corruption and organised crime. The prosecution system lacks effective reporting mechanisms for legal violations and protections for whistleblowers, which should be in line with existing integrity laws. Anti-corruption expertise regarding draft laws is essential for preventing corruption, ensuring laws do not facilitate corrupt activities and assisting in the identification of risks.

Objective

The objective of the measure is to streamline the framework for corruption prevention through the organisation of an efficient system for checking wealth and interest declarations, conducting anti-corruption expertise on normative documents prior to their approval, assessing institutional integrity, and monitoring corruption cases effectively. Anti-corruption expertise aims to prevent corruption manifestations by excluding risk factors from projects, informing authors and the general public about identified risks, and providing additional guarantees for the conduct of the legislative process in the interest of citizens and the public. The institutional integrity assessment seeks to enhance good governance in the public sector by ensuring the institutional and professional integrity of public agents. Simultaneously, it can hold public entities accountable, strengthen the environment of institutional integrity, and reduce corruption risks in specific contexts and areas.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *Track record of effective and efficient investigations, prosecutions, final judgments in corruption is improved, including high level corruption cases. Statistical definition of different crime categories is revised and aligned with international standards. June 2027.*
- *100% of declarations are submitted electronically to the new e-Integrity system and the red flagged ones are assigned automatically and randomly to the National Integrity Agency (NIA) inspectors. Interoperability with other platforms is ensured through the MConnect platform. December 2026.*
- *100% of NAC recommendations on corruption risks mitigating measures are addressed in the final draft laws by the author of the draft law. If some of the recommendations are not accepted, a written justification should be made. December 2026.*
- *95% of integrity assessment recommendations that are accepted to be integrated into the local integrity plans of evaluated institutions and at least 85% of recommendations implemented. December 2026.*
- *Through strengthening the legal framework on a dedicated anti-corruption adjudication infrastructure, MD achieves a 40% reduction in disposition time for corruption and related cases compared to 2024 and increases the clearance rate by 10% for these cases compared to 2024. December 2026.*

Description of implementation (beneficiaries and stakeholders)

The implementation of this reform will follow a structured approach and involve strengthening the processes at each stage of the criminal justice system, thereby improving efficiency, increasing transparency, and ensuring accountability. The goal is to enhance the number of successful investigations, prosecutions, and judgments, while presenting measurable evidence of these improvements to foster public trust and confidence in the justice system.

Through a new version of the e-Integrity system, the efficiency of the declaration submission process will be streamlined. A mechanism will be assigned to the national integrity authority to flag declarations, which will automatically be routed to integrity inspectors for further review. Furthermore, this new e-Integrity system will be interoperable with other relevant platforms, enabling data sharing across various governmental systems. Dedicated measures will focus on reducing the average time to process and adjudicate corruption-related cases (such as money laundering, fraud, bribery, etc.). This will include improving case management, reducing procedural delays, and enhancing judicial processes efficiency.

SUB-AREA 7.2: Judiciary and prosecutorial system reform

Reform 7.2.6-7. Strengthening independence, accountability, and integrity of the justice system

Challenges

The Moldovan justice system faces a combination of structural, legal, political, and resource-related challenges that undermine its ability to function effectively. To improve the system, it is essential to address issues related to corruption, judicial independence, case management efficiency, public trust, and infrastructure. Significant legal reforms, stronger enforcement of laws, investment in technology, and capacity building within the judiciary will be critical for enhancing the justice system in Moldova. The extraordinary integrity vetting exercise represents a crucial tool designed to ensure that the judicial system is free from corruption and political interference. By the end of 2024, more than 50 judges had resigned before undergoing evaluation, including 22 of the 25 judges of the Supreme Court of Justice (SCJ) and over 30 judges from the country's four courts of appeal.

The integrity assessment of judges and prosecutors is currently one of the most challenging and demanding tasks facing the justice system. The activities of the Pre-vetting Commission (Commission No. 1) commenced in 2022 and have now concluded. Among its significant deliverables is the establishment of the vetted self-governing bodies for judges and prosecutors. The Superior Council of Magistracy became functional with its new composition in September 2023, when the ninth (9th) member was appointed, making the Council deliberative with a pre-vetted composition of 9 out of 12 members appointed. As of April 2025, the SCM has its full composition of 12 members. The Superior Council of Prosecutors became fully operational with its new composition in December 2023, with most of its members having been vetted.

Under the guarantees set by Law No. 65/2023, the Commission for the Evaluation of Judges is currently active and is mandated to assess the candidates for the Supreme Court of Justice, candidates for membership in the specialised boards of the SCM, as well as all judges of the appeal courts and judges holding key positions (presidents and vice-presidents of courts). Another Commission for the Evaluation of Prosecutors has been established and is currently evaluating candidates for the specialised boards of the SCP, prosecutors of the Anti-Corruption Prosecutor's Office.

The National Institute of Justice plays a pivotal role in Moldova's justice system by ensuring the continuous professional development and training of judges and prosecutors. Despite its critical mandate, the NIJ currently operates without a comprehensive strategic plan: a gap that poses significant challenges to the institution's effectiveness and coherence. The absence of a strategic plan hinders the NIJ's ability to align its training programs with national justice reforms and international standards and to respond proactively to emerging challenges in the justice sector.

Objective

The objective of this measure is to ensure that self-governing bodies of judges and prosecutors are filled with vetted candidates and are operational, thereby increasing their effectiveness and transparency. The primary role of the specialised boards will be to ensure that judicial and prosecutorial appointments are made based on merit, qualifications, and professional integrity rather than political influence or personal connections. This should reduce the risk of political or corrupt influences in the appointment process, thus promoting judicial independence and enhancing the credibility of the judiciary and prosecution service. The specialised boards under legal guarantees are mandated to regularly assess performance and ensure continuous legal education, maintain high professional standards in the judiciary and prosecution services, upheld the culture of accountability and high ethical standards among judicial and prosecutorial professionals.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *All members of the SCM specialised boards are appointed and all of them have been previously vetted. June 2026.*
- *All members of the SCM specialised boards are appointed and all of them have been previously vetted June 2026.*
- *at least 50% of the vacant positions in the Courts of Appeal are filled with vetted judges and 18 of the vacant positions of the Supreme Court of Justice are appointed from vetted candidates. June 2027*
- *A new strategic plan for the National Institute of Justice (NIJ) aligned with the 2022 TAIEX Peer review recommendations is adopted and a significant part of it is implemented. December 2026*

Description of implementation

The integrity assessment process is ongoing, and the timing of the public hearings was announced in early 2025. The average waiting period for judges to undergo evaluation, from the date of notification of the evaluation initiation procedure until the receipt of the Evaluation Decision, ranges from 6 to 12 months. The CSM will organise competitions for the vetted candidates. Additionally, the SCM will undertake various measures to address the negative impact of resignations from the judicial system following notifications by the Vetting Commission. The SCM will ensure continuous competitions for filling temporary transfers or vacant positions at the SCJ, courts of appeal, and for filling managerial positions in district courts.

An important aspect to highlight, based on the legal safeguards, is that the mandate of the two vetting commissions includes a thorough assessment of the personal integrity and professional ethics of judges and prosecutors. The commissions conduct their assessments independently of any political influence or external pressure. Given these legal safeguards, the Government may not interfere in the work of the two commissions, meaning that the speed of the processes is at the pace of the commissions.

The National Institute of Justice (NIJ) is vital to the country's judicial system. Its training programs, both initial and continuous, are designed to ensure that legal professionals are well-equipped to uphold the rule of law and foster a fair and transparent justice system. The NIJ should adopt and implement a strategic plan aligned with the 2022 TAIEX Peer Review recommendations, driving meaningful improvements on its operational level and enhancing its contributions to the justice system.

Reform 7.3.8-9. Building further a more efficient, modern, digital and user friendly administration of the justice sector

Challenges

The national justice system faces several challenges in becoming a more efficient, modern, digital, and user-friendly administration. While there have been significant improvements in recent years, barriers still impede the full realisation of these goals. Among these is the limited digital infrastructure. For a substantial part of the processes, the system still relies on paper-based procedures, which hinders the interoperability of different judicial institutions (courts, prosecutors, police, etc.), leading to inefficiencies and delays in processing cases.

Courts face a backlog of cases, which is compounded by the increasing number of vacancies among judge positions and the inefficiency of manual processes. The slow handling of cases and decision-making affects the timeliness and quality of justice. The substantial backlog of cases faced by many courts in the system necessitates prompt action by the authorities to address the situation and ensure that justice is delivered within a reasonable timeframe.

Objective

The objective of this action is to increase access to justice, improve the efficiency and timeliness of judicial proceedings, and promote greater transparency, accountability, and public confidence in the system. By integrating digital tools and modernising judicial processes, existing technical inefficiencies will be addressed, the risk of corruption will decrease, and confidence in the justice system, which should serve all citizens fairly and promptly, will rise.

Specifically, the key objectives are to streamline administrative processes and reduce the disposition time for different categories of cases at all levels of the courts; to facilitate access to the judicial system for all categories of beneficiaries, including public authorities and legal persons, through the use of e-Filing. An important objective is to reduce operational costs within courts by implementing digital solutions. Increased case monitoring and case flow management will also be ensured to allow for more accurate statistical data generated by the courts. Additionally, the objective of achieving a full transition of all case-related data to an electronic format, eliminating reliance on paper-based records and manual processes, will facilitate quicker access to case data, reduce the administrative burden, and improve efficiency in case handling, as legal professionals will be able to access and update cases real-time.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *To increase transparency and efficiency of the justice sector, the E-File application is operational in all first instance courts and at least 15% of all cases submitted and processed through this application. The integrated case management system (ICMS) is operational with 100% of all cases covered and all data accessible in electronic form and connection with 7 information systems is ensured. December 2027.*

- *A 30% reduction in disposition time for administrative cases is achieved in first instance courts compared to 2023. Increase the clearance rate to 110% for civil and commercial cases, and 100% for administrative cases in first and second instance courts. December 2027.*

Description of implementation (beneficiaries and stakeholders)

To ensure that the E-File application is fully operational in all first-instance courts, several significant steps must be taken. Currently, the E-File application is being piloted with advocates across several national courts. In the next stage, the user categories will expand to include public authorities and legal entities, allowing them to submit documents via the E-File system. The implementation of E-File signifies the digitisation of filing, managing, and accessing court documents and case files. To reach the established benchmark, a fully operational transfer of files between courts at all levels must be guaranteed. From a technical perspective, this necessitates that all first-instance courts possess the necessary hardware (e.g., computers, servers) and internet connectivity to support the E-File system. Additionally, the E-File system will be integrated with other relevant court management systems, such as the Integrated Case Management System (ICMS), to facilitate seamless data sharing and interoperability. Training programmes will be provided for judges, court clerks, and other court staff on the effective use of the E-File system.

According to the SCM activity plan, a reduction in disposition time for several categories of cases will be ensured through various measures: a) an increased number of judges in specialised panels for administrative and corruption-related cases; b) effective monitoring of specific cases (those examined for more than five years, electoral corruption cases); c) the adoption and implementation of a backlog reduction tool.

The backlogs will be identified by carefully analysing the process of examining all cases and pinpointing those that have not been resolved within the specified time limit or within a reasonable timeframe. Additionally, SCM will undertake an internal evaluation based on the contribution of judicial statistics, reflecting aspects such as: inefficient organisation of the network of courts; insufficient qualifications and competence of staff; significant discrepancies between the flow of cases and the resources allocated to the various courts, resulting in intolerable pressure on some of the system's employees; improper allocation of cases between judges, disregarding the rules of random allocation or failing to consider their complexity; resource management informed by institutional memory rather than objective factors, including the flow of files and outcomes; and issues related to technical-material supply.

SUB-AREA 7.3: Anti money laundering and financial crime investigations

Reform 7.4.10-12: Creating level playing field for business by fighting economic crime and AML

Challenges

An effective financial system in a country is a crucial factor in fostering economic development. The misuse of the financial system for money laundering and terrorist financing undermines its functionality and integrity. Money laundering and terrorist financing are global crimes that are constantly evolving, with new techniques, methods, and trends emerging. Therefore, a continuous process of professional training is essential to ensure a consolidated and efficient system for preventing and combating these illicit activities. Although the Office for Prevention and Fight against Money Laundering (FIU Moldova) periodically organises training sessions for reporting entities, these efforts need to be strengthened. Currently, there is no certification system for professionals conducting training activities. The number of training requests from representatives of the private sector is continually rising, as is the demand for personalised sessions tailored to the specific needs of reporting entities activity.

Objective

The objective of the AML Centre is to establish a continuous training platform for specialists in the prevention and combat of money laundering and terrorist financing. It will offer advanced training programmes, adapted to international standards, with a focus on emerging risks, trends, and typologies, thereby contributing to the enhancement of professionals' capacities in the field.

The overarching results achieved through this objective will improve cooperation between the public and private sectors. The AML Centre will operate as a hub for information exchange between state authorities (FIU Moldova, authorities overseeing reporting entities, law enforcement agencies) and reporting entities from the private sector. It will facilitate the exchange of best practices and provide guidelines for the efficient and consistent implementation of their obligations as reporting entities.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- A central register of beneficial ownership (BO) is fully operational and updated, ensuring a transparent access for competent authorities, FIUs, and reporting entities; and sanctions for non-compliance with BO obligations are enforced, where applicable. 90% of active businesses filed the BO declaration. Access granted to (i) all competent authorities and FIU, (ii) obliged entities in the framework of CDD and (iii) any person/organisation that can demonstrate a legitimate interest. December 2025.
- A national certification system on AML is established and operational, with at least 500 AML professionals certified. December 2026.
- Track record in financial investigations as well as investigations, prosecutions and convictions for money laundering (including stand alone money laundering) is improved. December 2026.

Description of implementation

The efficiency of a system for preventing and combating money laundering and terrorist financing relies on a strategic approach that includes strengthening the essential training framework for exchanging best practices at both national and international levels. The establishment of the AML Centre signifies a significant step in this direction; however, its effective implementation necessitates inter-institutional coordination and optimal resource allocation.

The Centre is set to be established in the second semester of 2025. The activities include a) defining the objectives and purpose of the Centre; b) establishing a certification system; c) developing and approving the legal framework necessary for its operation; d) providing modern infrastructure and adequate equipment; and e) creating an effective inter-institutional coordination mechanism.

At the same time, the Curriculum will be approved, requiring the involvement of national and international experts. The first specialist is expected to be employed in the first semester of 2026. The hiring process encompasses the establishment of selection criteria for specialists, defining motivational mechanisms, and organising partnerships with international institutions for the exchange of experiences. As the activities of the AML Centre expand and additional capacities are needed, a gradual hiring process will be implemented to ensure that the needs of the AML Centre are met.

The implementation of the AML Centre marks a crucial step in strengthening the national mechanism for preventing and combating money laundering and terrorist financing, aiming to enhance financial integrity and protect the national economic system from the risks associated with illegal activities.

Particular emphasis will be placed on continuous employee training, certification, and the development of effective internal risk assessment processes to ensure that any potential threats can be addressed swiftly. These measures will contribute to creating a safe and transparent economic environment, in line with international standards, thereby safeguarding the integrity of the national economy and public confidence in financial systems.

The establishment of a Training Centre in the field of preventing and combating money laundering and terrorist financing (AML Centre) will address the issue of providing sectoral training and certification for professionals. The AML Centre will serve as a platform dedicated to the training and continuous development of specialists in the field, thereby bolstering national capacities to prevent and combat money laundering and terrorist financing. Additionally, the aforementioned Centre will facilitate the organisation of training sessions by developing specialised programmes for all categories of reporting entities.

Beneficiaries of the Reform are reporting entities: banks, exchange offices, investment societies, non-banking credit organisations, and other financial institutions, as stated by the Anti-Money Laundering Law (308/2017). The main stakeholders are authorities with supervisory functions over the reporting entities, as stated by the AML Law, including the National Bank of Moldova, the National Committee for the Financial Market Supervision, the Notary Chamber, and the Authorised Administrators Union etc.

SUB-AREA 7.4: Fundamental rights

Reform 7.5.13: Level of gender based violence is decreased and access to justice and services for victims are improved

Challenges

The Republic of Moldova faces challenges regarding domestic violence, particularly in ensuring that victims can access essential services:

- Insufficient shelter availability: Only 178 out of the required 260 spaces are available for the temporary accommodation of domestic violence victims. This number falls short of the standards established by the Convention on Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence, which recommends one shelter space for every 10,000 individuals.
- Imbalanced geographical distribution of shelters and specialised services limits victims' ability to receive necessary protection and support.
- Lack of infrastructure designed to meet the needs of elderly residents and individuals with disabilities within the shelters.
- Insufficient professional capacity among social service providers, highlighting the need for enhanced training to effectively deliver victim-sensitive support.

Objective

To ensure effective protection of victims of violence against women and domestic violence and to adequately address their complex needs by developing a national network of specialized services that are accessible and aligned with international standards.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *To address gender violence and human trafficking, a centralized one-window GBV database on gender violence cases is operational while the network of GBV shelters is extended to reach a total of 260 places for victims of gender-based and domestic violence, and victims of trafficking of human beings. December 2027.*

Description of implementation

To enhance and expand the capacity of shelters while strengthening existing services, a comprehensive plan will be implemented, focusing on resource allocation, infrastructure improvement, staff development, interinstitutional cooperation, and ongoing monitoring and evaluation.

Efforts will begin with identifying suitable locations for new shelters, ensuring accessibility and safety for victims. A stable budget will be secured from both governmental and international sources to support the sustainable operation of these facilities. Additionally, a regulatory framework will be established to govern the management and functioning of the new shelters.

Existing and newly established shelters will meet international standards, prioritizing safety, comfort, and well-being. These facilities will be equipped with the necessary infrastructure to create a secure and supportive environment for victims.

Qualified personnel will be recruited and supported through mentorship programmes tailored to address the unique challenges faced in shelter environments. Continuous training programmes will be developed and implemented, adopting a multidisciplinary approach to equip specialists with the skills needed to prevent and combat violence against women and domestic violence. Particular attention will be given to enhancing victims' access to support services and legal assistance.

To ensure a coordinated response, collaboration among law enforcement, the judiciary, social services, and non-governmental organizations providing victim support will be strengthened. Intervention and support procedures will be optimized to improve response efficiency, and victims' access to services will be enhanced through informational outreach, visibility campaigns, and the development of promotional materials.

Electronic record-keeping procedures and data collection systems will be implemented to track progress, analyse trends, and measure the impact of interventions. Based on these insights, policies, procedures, and operational tools will be adjusted to address emerging needs and enhance the overall effectiveness of shelter services.

Reform 7.6.14. Integration system and border management is strengthened

Challenges

An efficient system for border management is crucial for ensuring a stable internal security environment, positively impacting both the general public and the growth of the economic sector. A robust border security system prevents and combats irregular migration and cross-border crime that can adversely affect economic growth and public safety, thereby acting as a catalyst for both growth and reduced immigration. Concurrently, it is essential to maintain a delicate balance between necessary security measures and the requirement for a seamless and swift process for the crossing of individuals

and goods. It is also important to ensure that control measures are applied respecting the individuals' fundamental rights. While it is crucial to ensure high standard of border controls, it is important to develop capacity allowing for a targeted approach during border checks and, referring individuals and goods for secondary checks in case of doubt. Although a system for secondary checks has been established at all international border crossing points, there are still deficiencies as regards dedicated personnel specialised in conducting them. Furthermore, the information system of the Border Police does not facilitate the automatic transfer of individuals from first-line to secondary checks. These issues adversely affect the efficiency of border checks. Another vulnerability is the lack of sufficient capabilities to conduct biometric checks at the border, which impairs the possibility of identifying impostors or individuals who have altered their appearance passports.

Objective

The objective is to enhance border check capabilities by reinforcing the capacities in the first-line checks and implementing a second-line checks system at all Border Crossing Points (BCPs) open for international travel with a view to ensuring high level of border control compatible with the EU standards. This will be realised in particular by establishing a specialised position for second-line officers, ensuring the appropriate infrastructure, and providing the necessary equipment to conduct second-line checks building, in particular, on the EU standards and expertise applicable to documents security. Furthermore, by equipping tactical units with the essential apparatus for collecting and verifying biometric data, alongside providing adequate training for Border Police personnel, the aim is to address vulnerabilities that could be exploited during border crossings or when seeking protection within the Republic Moldova.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *Border control system is reinforced in accordance with EU standards, in particular through the consolidation of the second-line checks at the international border crossing points. Border surveillance capabilities are enhanced including through biometric control capabilities as well as fixed and mobile surveillance systems. December 2027.*

Description of implementation

By 2027, several institutional actions will be implemented to create both the legal framework necessary for strengthening second-line checks and to establish and develop capabilities for capturing and verifying biometric data during border controls. In the first stage, a comprehensive assessment of the current legal framework will be conducted to facilitate essential legislative changes at both the national and institutional levels. Concurrently, an evaluation will be undertaken regarding the equipment required to provide the appropriate tools necessary to deliver on the objective to reinforce border control, while ensuring compatibility with EU standards. Based on this, the technical specifications will be formulated to initiate the acquisition process. Once the acquisition phase is complete, hardware and software solutions will be deployed at border crossing points and Border Police tactical units. The technical solutions will be interconnected with relevant institutional information systems, as well as with the information systems of other national agencies. A crucial aspect of the process is ensuring the proper training of staff responsible for conducting checks in first and second-line in particular as regards the use of biometric data. It is important to note that, given the aim of ensuring a specialised approach to second-line checks through the creation of a dedicated position for second-line officer, comprehensive training of appointed staff will be required.

SUB-AREA 7.5: Visa policy alignment

Reform 7.7.15. Aligning visa requirements with EU standards

Challenges

On 3 April 2014, a decision regarding visa liberalisation for citizens of the Republic of Moldova was signed at the European Union (EU) level, which came into effect on 28 April 2014. Therefore, the European Commission (EC) advises, within the framework of political dialogue with the European Union, that countries benefiting from a liberalised visa regime with this organisation align their visa policies with those of the EU.

Currently, PL No 257 / 2013 concerning third-country nationals subject to a visa obligation and those exempt from that requirement when crossing the state border of the Republic of Moldova is harmonised with European Union legislation and ensures the partial transposition of Regulation (EU) 2018/1806 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018, which lists the third countries whose nationals must possess visas to cross the external borders and those whose nationals are exempt from that requirement.

In this context, the Republic of Moldova maintains a liberalised visa regime for a number of countries, whose nationals require a visa to enter the European Union.

Objective

In this framework, the Republic of Moldova aims to gradually align with the provisions of Regulation (EU) 2018/1806 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018, which lists the third countries whose nationals must possess visas when crossing external borders, as well as those whose nationals are exempt from this requirement.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *Aligning the list of MD visa required countries with EU Regulation 2018/1806 for at least three countries which are visa required for the EU. December 2027.*

Description of implementation

Moldova intends to implement enhanced security measures to improve the screening of visa-free arrivals and gradually align with the EU's visa policy with at least three additional countries by December 2027.

SUB-AREA 7.6: Fight against organised crime

Reform 7.8.16-18. Asset recovery and management

Challenges

One of the challenges within the current system is the poor management and use of confiscated assets. There is a need to develop a functional mechanism for the social and public re-use of confiscated assets. If not addressed, this can result in assets remaining underutilised or delayed in their repurposing for public benefit. By establishing a mechanism for the utilisation of confiscated assets for social and public interest purposes, we aim to optimise the recovery process and ensure these assets are allocated to projects that benefit society, such as social, educational, and infrastructure initiatives.

The low level of parallel financial investigations into profit-generating offences highlights the ongoing necessity for continuous modernisation of tools that facilitate such investigations. Crime investigations often lack the requisite parallel inquiries to trace illicit financial flows and identify concealed assets. This gap in investigative strategy limits the ability to dismantle criminal networks and recover the proceeds of crime. Increasing the ratio of parallel financial investigations in profit-generating criminal cases is essential to strengthen the overall capacity of law enforcement and ensure that illicit financial activities are comprehensively investigated and prosecuted.

Furthermore, the absence of an integrated system to track and manage detailed statistical data on seized assets and confiscation orders complicates the assessment and reporting on the effectiveness of asset recovery efforts. The lack of transparency also hampers accountability and the potential for improved decision-making. By implementing a centralised electronic register and a functional system for generating statistical data, we aim to enhance the oversight and management of confiscated assets, ensure more accurate reporting, and provide data access to authorised bodies for improved coordination evaluation.

Objective

The primary objective is to enhance the efficiency and effectiveness of asset recovery and financial crime investigations, ensuring that seized assets are appropriately managed and used for public benefit while optimizing the law enforcement response to financial crimes. This objective is composed of three interrelated goals:

- Establishing a Mechanism for the use of confiscated assets for social and public interest purposes.
- Increasing the ratio of parallel financial investigations in profit-generating criminal cases.
- Ensuring the functional operation of the Centralized Electronic Register of Seized Criminal Assets.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *A mechanism to socially reuse the confiscated assets and a mechanism for civil confiscation is introduced through relevant primary and secondary legislation. 20% of the assets recovered in the previous year re-used for social purposes. December 2026.*

- *An increase in the overall value of freezing and confiscations of the proceeds of crime compared with last 3 year average. The share of parallel financial investigations in the total number of profit-generating criminal cases is increased. December 2026.*
- *The centralized electronic Register of Seized Criminal Assets is populated with data, fully functional and generates and disseminates relevant statistical data on assets. December 2025.*
- *Improved track record of effective and efficient investigations, prosecutions, and convictions in cases of serious and organised crime. December 2027.*

Description of implementation

By December 2026, a mechanism for the social reuse of confiscated assets will be adopted through the relevant primary and secondary legislation. By January 2027, the value of seizures, freezing, and confiscation of the proceeds of crime will increase compared to the average over the last three years. Statistical figures will be available via the COM-led Eplatform.

By December 2027, a functional system will be established to generate statistical data on the following: the number of restraining and confiscation orders executed, the estimated value of seized and recovered property, the number of requests (applications) submitted and executed in other Member States, and the value of goods reused for social purposes.

Reform 7.9.19. Fighting organised crime

Challenges

A challenge in improving the effectiveness of investigations, prosecutions, and convictions in cases of serious and organised crime is the lack of a robust records system. In many cases, law enforcement and judicial institutions operate with fragmented data, making it difficult to track case progress, identify patterns, and ensure proper documentation throughout the investigative and judicial processes.

The absence of a centralized, digital case management system often results in inconsistent data collection and poor information sharing between agencies. Critical evidence and procedural updates may be lost or delayed, hindering timely decision-making and reducing the overall efficiency of investigations and prosecutions. Moreover, without comprehensive records, it becomes challenging to monitor case outcomes, measure performance, or conduct thorough analysis for future crime prevention strategies.

Implementing a reliable records system is essential for enhancing transparency, improving interagency collaboration, and ensuring that each case is properly documented from investigation through to conviction. Such a system would also support evidence-based policy decisions and strengthen accountability, ultimately contributing to a more effective response to serious and organised crime.

Objective

The objective is to enhance the effectiveness and efficiency of investigations, prosecutions, and convictions in cases of serious and organised crime, ensuring a more robust and coordinated response that strengthens justice outcomes and deters criminal activity.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *Improved track record of effective and efficient investigations, prosecutions, and convictions in cases of serious and organised crime. December 2027.*

Description of implementation

The implementation of reforms to combat organised crime will prioritise enhancing investigative capacities and fostering inter-agency cooperation. Steps will include strengthening specialised investigative units within law enforcement agencies and providing targeted training programmes to improve investigative techniques, particularly in complex crimes such as money laundering, cybercrime, drug trafficking, and human trafficking. Additionally, efforts will be made to implement advanced technological tools to support efficient and thorough investigations, contributing to a more robust track record of detecting and dismantling organised criminal activities.

Moldova will strengthen its judicial response to organised crime through targeted judicial training and the introduction of dedicated panels within courts to address serious criminal offences. Steps will include continuous professional development programmes for judges dealing with organised crime cases, enhancing their capacity to adjudicate complex

issues effectively. Additionally, Moldova will improve judicial oversight mechanisms, ensuring transparency and accountability throughout the trial process. These comprehensive measures are intended to demonstrate a positive and sustainable improvement in the country's overall track record, clearly reflected in higher-quality investigations, prosecutions, and conviction rates.

SUB-AREA 7.7: Statistics

Reform 7.10.20-22. Increase production and dissemination of official statistics aligned with EU requirements **Challenges**

The Republic of Moldova faces challenges in aligning the production and dissemination of its official statistics with EU requirements, which is essential for ensuring informed decision-making, data comparability, transparency, and overall quality in accordance with the EU acquis. These challenges include:

- Limited production and dissemination of key macroeconomic indicators in line with ESA 2010, due to insufficient data sources suitable for compiling national accounts, a lack of expertise, and resource constraints for compiling data according to ESA 2010. The national accounts of the Republic of Moldova are compiled in line with the UN standard, the 2008 System of National Accounts (SNA 2008), which serves as the methodological basis for ESA 2010. However, further improvements are necessary to ensure the production and dissemination of national accounts aggregates according to ESA 2010.
- Absence of Harmonised Index of Consumer Prices (HICP) data. Moldova does not yet produce HICP data due to a lack of technical expertise.
- Limited data sources and expertise related to Moldova's participation in the European Comparison Programme (ECP). To provide the complete set of data required by the ECP, additional financial and human resources are necessary to enhance the collection of missing information, as well as to build capacity.
- Limited capacities and resources for the production and dissemination of the final results of the 2024 Population and Housing Census (PHC). Preliminary census results were disseminated in January 2025, whereas the final results, broken down by census topics to ensure comparability with EU member states, will be disseminated gradually until the first quarter of 2026. To achieve this, the institutional capacities of the National Bureau of Statistics (NBS) need to be bolstered, specifically through technical assistance (including international expertise) and necessary financial support.
- Insufficient geospatial infrastructure for the dissemination of census data. Despite employing modern tools for the 2024 Population and Housing Census, including GIS technologies, Moldova still lacks a statistical geodatabase. The NBS requires additional human and technical resources to establish the geodatabase, integrate it with census data, and disseminate census results using GIS at a 1 km² grid level, in accordance with EU requirements.
- No legal framework yet developed for the conduct of the General Agricultural Census (GAC) to ensure agricultural census data collection in line with the EU requirements.

Objective

The main objective of this reform is to strengthen the statistical system of the Republic of Moldova by enhancing the production and dissemination of official statistics in compliance with the EU standards.

Qualitative and Quantitative Steps to be taken under this reform

- *The National Bureau of Statistics produces and disseminates on its website key macroeconomic indicators in line with ESA 2010, as well as the Harmonized Index of Consumer Prices (HICP) and data collected within the European Comparison Program. December 2027.*
- *The National Bureau of Statistics processes and disseminates the 2024 Population and Housing Census data according to the census topics and their breakdowns to ensure comparability with the EU member states. December 2026.*
- *Moldova adopts the Government Decision on the agricultural census in line with EU requirements. June 2027.*

Description of implementation

Strengthening the production and dissemination of official statistics in alignment with EU requirements to Eurostat across various statistical domains is vital for the Republic of Moldova in the context of its European integration process. This will ensure reliable, timely, and comparable statistical information to support transparent public governance, evidence-

based policymaking, and economic and social reforms. In this regard, enhancing the institutional capacities of national institutions involved in the production of official statistics, alongside allocating additional resources to address data gaps in the collection, processing, analysis, and dissemination of statistics in accordance with EU standards and best practices, is of utmost importance.

With the support of the EU, by December 2027, the Republic of Moldova will improve the production and dissemination of key macroeconomic indicators through the NBS website in line with ESA 2010. The production and dissemination of key aggregates of national accounts will gradually increase by at least five tables of data aligned with ESA 2010, while the consistency among macroeconomic indicators will also be reinforced.

The Republic of Moldova will ensure the production and dissemination of data on the Harmonised Index of Consumer Prices (HICP) through the NBS website in accordance with EU requirements.

Furthermore, Moldova will enhance its participation in the European Comparison Programme by broadening data collection within the programme and ensuring the submission of data to Eurostat, with a minimum of 11 statistical surveys to be conducted.

The final results of the 2024 Population and Housing Census in the Republic of Moldova will be released in two stages, covering 35 topics and their breakdowns, in accordance with EU Regulation No. 2017/543. A statistical geodatabase based on the results of the PHC will be established and made operational to improve detailed analysis and support data-driven policy-making. Data on at least six selected census topics from the 2024 Population and Housing Census results will be geocoded at the 1 km² grid level, ensuring adherence to EU Regulation No 2018/1799.

The Republic of Moldova will adopt a Government Decision regarding the General Agricultural Census (GAC) for the 2030 round by June 2027. This decision will assist in establishing the legal and institutional framework for census data collection, ensuring compliance with EU requirements concerning the agricultural census.

To strengthen the production and dissemination of key statistical data in line with EU standards, significant emphasis will be placed on capacity-building within the National Statistical System, as well as identifying and addressing data gaps. Targeted training sessions and workshops will be organised to enhance the expertise and technical knowledge of Moldovan statisticians, ensuring adherence to EU acquis. Furthermore, the development of methodologies in key statistical domains will be prioritised to improve the quality and efficiency of statistical data.

6 GENERAL CONDITIONS FOR PAYMENTS

Macroeconomic stability

After a positive evolution in the first half of 2024, the annual GDP dynamics turned negative in the third quarter, with its level contracting by 1.9 per cent compared to the same period of 2023. The dynamics continued in the fourth quarter, so the year 2024 resulted in an annual GDP growth of 0.1%. The performance has been weaker than anticipated mainly due to the negative impact of net external demand. Domestically, the negative impact on GDP dynamics from the agricultural sector is worth mentioning, reflecting the severely arid conditions undermining the harvest. Additionally, declines in trade and real estate transactions further weighed on economic activity. These were partially offset by the more tepid developments in construction, the financial sector, and the information and communications sector.

In the fourth quarter of 2024, the annual inflation rate continued its upward trajectory, which had begun in mid-2023. As a result, the annual inflation rate increased from 5.2 percent in September 2024 to 7.0 percent in December 2024, exceeding the upper limit of the National Bank inflation target. The upward trend in the annual inflation rate in late months of 2024 was supported by several adverse sectoral developments, including the adjustment of the network gas tariff, growth in regulated tariffs and consequences of the drought. The inflation dynamics observed in December 2024 - February 2025, along with the adjustments to tariffs for district heating and electricity at the beginning of the current year, are expected to keep the annual inflation rate above the upper limit of the inflation target range, at least in the first half of 2025.

Going forward, domestic demand is projected to continue exerting a disinflationary impact. In the baseline scenario, the GDP is expected to grow 2.5-3.0% in 2025 and the inflation rate to come in the target corridor in late 2025. However, the depth and pace of tariff adjustments, along with the rather tense geopolitical situation, maintain a high degree of uncertainty surrounding the inflation and growth prospects for 2025.

Over the period of 2025-2027, the Government of the Republic of Moldova will be committed on maintaining and strengthening the macro-fiscal framework by pursuing the following policy objectives:

- Fiscal consolidation: Ensure a national budget deficit relative to GDP at sustainable levels.
- Strengthening the tax base: Continue reforms in tax and customs administration to broaden the tax base and improve fiscal compliance.

- Enhance fiscal administration: Promote fairness, coherence, and transparency in managing financial resources.
- Streamlining and securing customs procedures: Simplify transit processes for goods and passengers while enhancing tools and methods for curbing illegal flows.
- Strengthen spending discipline: Strengthen public finance stability and sustainability through adopting a more rigorous budgetary discipline.
- Targeted support for vulnerable populations: Allocate necessary resources in a well-targeted way to assist populations affected by recent extreme events and support economic recovery efforts.
- Strategic investment in infrastructure and development: Promote prudent public spending to support infrastructure investments and long-term economic development.
- Maintain sustainable debt management: Ensure public debt sustainability to avoid burdening future generations and foster a stable economic environment.
- Pursue prudent financing strategy: Adopt a flexible financing approach, utilizing both internal and external sources and debt instruments to extend debt maturity and mitigate associated risks.

Public Financial Management

In 2023 the Government of the Republic of Moldova adopted the Public Finance Management development strategy. The PFM development strategy adopts the strategic goal of improving efficiency, effectiveness and transparency of public finances across all levels and stages.

The PFM development strategy includes seven areas of intervention, each with specific objectives for short-term (up to 2026) and long-term (2030). Below, intervention areas, with consolidated general goals and short-term objectives are outlined in greater detail.

The key goals of the Macroeconomic analysis and macrofinancial framework area are: 1) to improve the quality of macroeconomic and fiscal forecasts to ensure the preparation of the budget is based on a realistic and predictable macro-fiscal framework; 2) to ensure the financing needs of the state budget at an acceptable level of expenditures in the medium and long term, while limiting the associated risks. The main policy priorities under this area include:

- Establish a consolidated methodological framework for macroeconomic forecasting.
- Develop mechanisms for consultation and comparison with macroeconomic forecasts prepared by non-governmental institutions.
- Continuously improve the methodology for revenue estimation by adopting modern practices and tools.
- Develop modern tools (micro-models) for evaluating the impact of fiscal policy measures on revenue planning.
- Strengthen the capacity for macroeconomic analysis and forecasting.
- Enhance the capacity to analyse budgetary and fiscal risks by introducing risk scenario analysis, including simultaneous risk scenarios (stress testing)
- Develop and maintain the domestic government securities market.
- Ensure transparency regarding the debt level.

Budget development and planning is the second area of intervention under the PFM strategy. Its goals include: 1) to ensure overall fiscal-budgetary discipline and the stability of the national public budget in the medium and long term, ensure compliance with the budget calendar, and guarantee the allocation of public financial resources in close correlation with policy priorities and the expenditure limits established in the medium-term budgetary framework; 2) to ensure the sustainability of public investment projects; and 3) to ensure a fair level of remuneration in the public sector. In order to achieve these goals, the following policies are identified as top priority in mid-term:

- Strengthen the capacity to estimate the costs of reforms and policy measures.
- Ensure consistency in the presentation of expenditures within the Medium-Term Budgetary Framework (MTBF) and the annual budget.
- Ensure that sectoral spending strategies are aligned with strategic planning documents and medium-term expenditure limits.
- Revise the budget calendar to adjust its structure, ensuring it can be effectively followed by all authorities involved in the budget process.
- Institutionalise the process of periodic evaluation of sectoral spending performance (expenditure rationalisation).

- Integrate the gender dimension into medium-term budget planning. Update the registry of public capital investment projects, including unfinished projects.
- Implement the national mechanism for evaluating the eligibility of public capital investment projects.
- Develop a portfolio of investment projects that are ready for implementation.
- Prioritize investment projects and introduce multi-annual budgeting for investment objectives/projects.
- Increase transparency regarding the results of the economic analysis of investment projects.
- Strengthen the institutional capacities of central and local public authorities for evaluating, monitoring, and implementing projects financed from all sources (both domestic and external).
- Implement the new Regulation on public capital investment projects, as well as the Information System for the Registry of Public Capital Investment Projects (SI RPIC).
- Evaluate the current remuneration system in the public sector, as defined by Law No. 270/2018 on the unified salary system in the public sector.
- Conduct a systematic evaluation of all public sector functions, based on the results of the implementation of Law No. 270/2018 on the unified salary system. Develop various scenarios and intervention models for medium-term forecasting and planning of personnel expenditures in the public sector.
- Review and improve the regulatory framework related to the public sector remuneration system.
- Develop and implement information systems for tracking budget indicators related to personnel expenditures, ensuring efficient monitoring and management

The third area of intervention is **Budget execution, accounting and reporting** where the key goals are: 1) to ensure effective control and adequate monitoring at each stage of the budget execution process; and 2) to establish an adequate accounting and reporting system in the budgetary sector.

- Reduce deviations in the composition of expenditures from an economic classification perspective compared to the approved budget.
- Monitor consolidated information on funds in the Single Treasury Account (STA), and include the funds managed by all self-managed public institutions in the STA and other accounts opened at the National Bank of Moldova and licensed commercial banks.
- Improve commitment control and enhance the quality of forecasts.
- Institutionalize the verification and evaluation of the performance of Central Public Authorities (CPAs) in adhering to allocations within the limits approved by the annual budget laws.
- Continuously monitor and strengthen the permanent control by budgetary units over arrears on expenditures to maintain them at a minimum level.
- Continuously monitor arrears on receivables for advance payments to the state budget.
- Enhance budget credibility by ensuring predictability in the financing of expenditures.
- Improve the regulatory framework for processing unidentified revenue amounts collected in the treasury revenue account.
- Strengthen the capacities of Central Public Authorities (CPAs) in monitoring and providing budget execution reports.
- Enhance budgetary analysis and public finance outlooks by expanding the Budget Execution Report to include information on cash flows presented in financial reports.

In the area of Internal public financial control, the main goal is: to ensure the use of public funds in accordance with good governance principles by implementing internal managerial control and internal audit in public entities, based on EU standards and best practices. In this regard, the Government will pursue the following policies:

- Develop a conceptual framework for a decentralized model of operational processes within a delegated management system.
- Strengthen planning and reporting mechanisms based on performance and risk management.
- Enhance monitoring and reporting procedures related to Internal Managerial Control (IMC).
- Design and implement a capacity development system (knowledge and skills) to support the organization of an effective IMC system.

- Strengthen the internal audit function at all levels of public administration.
- Improve the certification system and professional qualification development for internal auditors in the public sector.
- Develop a procedural framework for applying modern internal audit techniques, including the integration of gender equality considerations.

The Tax and customs policies and revenue management is the most comprehensive area of intervention under the PFM. It includes three overarching goals: 1) to establish a harmonized, fair, efficient, and simple tax and customs system that ensures the mobilization of budgetary resources necessary to finance sustainable development objectives, facilitate trade, and support the transition to a green, digital, and competitive economy; 2) to enhance the efficiency of tax administration by improving the quality of tax services provided, digitizing tax processes, and increasing taxpayer satisfaction; and 3) to ensure the mobilization of customs revenues, facilitate international trade, and ensure the economic security of the state. These goals will be achieved by:

While apparently more modest, the public procurement area of intervention is critically important for Moldova's PFM strategy. Its key goal is: to develop an efficient public procurement system that provides "value for money" in the use of public funds. This goal is going to be achieved by sustainable efforts to:

- Fully harmonize the legislation in the field of public procurement, sectoral procurements, public works and services concessions, public-private partnerships, as well as the Regulation on the procurement of goods, works, and services by state-owned enterprises, especially by clearly designating the authorities that apply the regulatory provisions and specifying the procedures for contesting each type of contract award.
- Re-engineer the electronic public procurement system to meet national and European requirements by using the electronic system for the entire procurement cycle (planning, procedure execution, awarding, contract management – amendments).
- Create an integrated public procurement system with the aim of achieving the objectives set out in public policy documents, focusing on social, environmental, innovation, and performance aspects, with clear roles for organisations at the strategic, tactical, and operational levels to avoid jurisdictional conflicts.

In the area of Transparency of public finances, the main goal is: to improve the transparency of the preparation, execution, and reporting procedures of the budget. To achieve this, the following priorities are established by the PFM:

- Establish rules for the preparation, approval, and execution of the entire public system (expanding budgetary regulations to include authorities/institutions that are self-managed, whose founders are central and local public authorities);
- Manage budgetary resources received by self-managed public institutions, state-owned enterprises, municipal enterprises, joint-stock companies, and other public institutions whose founders are central and local public authorities, through the Treasury Single Account;
- Increase the number of self-managed public institutions served by the Treasury Single Account. Maintain clearly defined rules and criteria for calculating/distributing transfers to Local Public Authorities.

As highlighted by this comprehensive list of priorities, the PFM strategy is a more ambitious continuation of previously launched reforms and is fully aligned with the development and reform priorities established by the Reform Agenda. The PFM development strategy will also align with the public administration reform strategy. Particular attention will be paid to strengthening human resources, policy planning, provision of e-services and digital transformation and improvement of information systems capacities.

Transparency and oversight of the budget

The transparency and oversight of the public budget in the Republic of Moldova have significantly improved in recent years. This improvement is acknowledged in the Open Budget Index, where Moldova's transparency index rose from 58 points in 2015 (below the global benchmark of 61 points) to 81 points in 2023. Similar progress is noted in the Public Expenditures and Financial Accountability evaluation.

The law on the state budget for 2024 was published in the Official Gazette on 26 December 2024 under number 310. The law on the state social insurance budget was published on 19 December 2024 under number 303. On the same date, the law regarding the funds of compulsory health insurance for the year 2025 was published under number 304. Once adopted by local councils, the budgets of local public administrations are either published in local media or displayed in prominent locations

The Ministry of Finance publishes monthly updates on the execution of the National Public Budget (which encompasses all four components mentioned above), along with detailed reports on each component. Furthermore, fully disclosed

information regarding public debt and publicly guaranteed debt is available. The Ministry prepares annual reports on the execution of the state budget, which are approved by the Government and submitted to Parliament. Annual budget execution reports are subject to audits by the Court of Accounts. Consequently, there is a very high level of transparency regarding public finance in Moldova at all levels and throughout all stages of the budgetary cycle.

Another commendable practice adopted by the Republic of Moldova is the introduction and publication of the Citizens Budget. It presents the most significant figures from the national public budget in a simplified and concise manner, emphasising the details that are of priority interest to the general public.

PART 3: COMPLEMENTARITY AND IMPLEMENTATION OF THE REFORM AGENDA

7. CONSULTATION

The initiation and coordination of the Reform Agenda fall within the mandate of a Coordination Council established by the Prime Minister's Decision No. 206 of 29 October 2024. The Council is chaired by the Deputy Prime Minister, who also serves as Minister of Economic Development and Digitalisation, and includes the Deputy Prime Minister for European Integration, the Minister of Finance, and the Government Secretary General. The Council reviewed and validated the reforms and investment proposals of the relevant public authorities, ensuring alignment with the national development objectives outlined in the "European Moldova 2030" National Development Strategy, the 2024–2027 National Action Plan for EU Accession, the 2025–2027 National Development Plan, and the 2030 National Economic Development Strategy.

On 5 and 12 February 2025, the Ministry of Economic Development and Digitalisation hosted two public information and consultation roundtables to engage key stakeholders regarding the Growth Plan and Reform Agenda. The first roundtable featured active participation from national and sector-level business associations and unions, facilitating discussions on business and market regulation priorities for inclusion in the Reform Agenda. The second roundtable brought together leading national and local NGOs, think tanks, and foundations, providing a platform to discuss the socioeconomic implications of the proposed reforms and their alignment with sustainable development goals.

In accordance with national regulations on transparency in decision-making, a public announcement regarding the initiation of a Governmental Decision to approve the Reform Agenda for 2025–2027 was published on 3 March 2025. All interested parties and stakeholders were invited to submit proposals and recommendations to further shape the Reform Agenda.

Subsequently, on 21 March 2025, the official announcement regarding the organization of public consultations on the 2025–2027 Reform Agenda of the Republic of Moldova's Growth Plan was posted, with the consultation period set for 21–31 March 2025.

On 25 March 2025, a public consultation event was held, structured around the seven pillars of the Agenda. More than 100 representatives from civil society, the business community, academia, local authorities, and social partners attended the event, which was chaired by the Coordination Council for the development and implementation of commitments under the Growth Plan.

Approximately 160 proposals were received from 17 institutions and experts from the civil society, including NGOs, trade-unions, business associations and representatives of academia. Following consultations with the institutions responsible for the reforms, several proposals addressing disadvantaged groups, including persons with disabilities and children with special educational needs, have been validated and discussed with the European Commission. These proposals formed the basis for the final amendment of the 2025–2027 Reform Agenda.

Institutionalized democratic participation mechanisms will play a key role in implementing the reforms outlined in the Reform Agenda. In line with existing legislation and established practices on public participation in policymaking, key reforms will be subject to both preliminary and public consultations with stakeholders and the wider public. These consultations will be conducted by the institutions responsible for each reform.

Specifically, each draft law and implementing regulation will undergo consultations during its drafting phase.

During the implementation phase, Parliament will play a central role in ensuring effective oversight, monitoring progress, conducting hearings and public audits if necessary, and ensuring that the implementation of the Reform Agenda aligns with the established goals. Relevant parliamentary committees will hold public hearings, scrutinise implementation activities, and question executive agencies if necessary, thereby institutionalising democratic review mechanisms.

In addition, external monitoring and evaluation will be facilitated, including as part of the communication strategy outlined two sections below.

8.MONITORING, REPORTING, EVALUATION

Moldova is establishing a robust institutional framework for coordinating the European Union integration process at all levels. This involves ensuring effective evaluation, monitoring, and reporting on the implementation of reforms that support EU accession, as well as the utilisation of EU funds for these reforms. Moldova will leverage this institutional setup to monitor and report on the execution of its Reform Agenda over the next three years.

Monitoring process

Moldova will utilise its well-established institutional framework to coordinate the implementation, monitoring, and reporting of the current Reform Agenda. This system will also be employed for reporting to the European Commission, particularly concerning the financial package allocated, which includes grants and loans administered through direct budget support and investment projects.

To ensure a systematic and consistent approach, as well as accountability at every stage, the Government will oversee the process at the highest political level through the State Chancellery. Strategic reforms and investments outlined in the Reform Agenda will be prioritised for review and approval, including acquis-aligned legal reforms, which will be submitted to Parliament for final adoption. Non-governmental organisations (NGOs) and civil society organisations will actively participate in monitoring, ensuring transparency, accountability, and stakeholder engagement.

Moldova has developed a proper system for monitoring and reporting on the National Action Plan for Moldova's accession to the EU for 2024-2027 over the past year. A quarterly reporting system ensures that state institutions responsible for implementing the NAP 2024-2027 provide regular updates on progress. The State Chancellery, through the Bureau for European Accession, validates these records, while all relevant institutions, including the Prime Minister's Office, can access and monitor the status of actions via the NAP monitoring dashboard. In the initial stage (the first few months), a similar system will be employed by state institutions to report on the progress of the Reform Agenda.

In the summer of 2024, the Government launched a project management system for the implementation of the National Development Plan (project.gov.md). This system is designed to ensure that all projects managed by state institutions are completed on time and achieve the expected results. All reforms under the current Agenda will be managed within the respective system as separate projects, each structured with defined phases and critical milestones. Where applicable, process and product indicators will be established to monitor progress.

The current monitoring system, which uses a red-flag approach, identifies critical issues such as poorly planned projects, phases at risk of deadlines, and projects with underperforming indicators.

Departments responsible for European accession within ministries and other institutions will work closely with EU experts to ensure the adoption of best practices, prevent misinterpretations, and achieve the desired outcomes. Approved documents and implemented actions will be assessed by EU experts for alignment with EU standards.

The Direction for Policies Coordination and Projects Monitoring within the State Chancellery, which is responsible for managing the project management system, will oversee the implementation of the Reform Agenda, ensuring proper planning and internal progress reporting.

Reporting process

The Government will conduct reporting on the implementation of the Reform Agenda throughout the next three years on a semi-annual basis.

The Report will encompass all reforms, irrespective of their deadlines or current status. Its primary aim will be to provide relevant evidence of progress towards fulfilling the payment conditions outlined in the Reform Agenda. Another priority will be identifying challenges and potential delays in the implementation process, which will be communicated to the Commission.

There will be six semi-annual reports delivered in September 2025, March 2026, September 2026, March 2027, September 2027, and March 2028, covering the months of January to June and July to December, respectively. The reports will provide detailed information on the implementation of the reform steps planned for that timeframe and will be submitted to the European Commission as part of fund disbursement request packages, including the supporting documentation listed in the Reform Agenda as sources of verification. The submission of internal reports to the State Chancellery and the preparation of the semi-annual report for the Commission will take two months.

Additionally, three annual reports will be submitted in March, providing a clear overview of all reforms included in the Agenda. They will detail progress on each step by institution and, where applicable, the status of relevant matters indicators.

TABLE 8. SCHEDULE OF THE GOVERNMENT REPORTING ON THE IMPLEMENTATION OF THE REFORM AGENDA

Report periodicity	Reported period	Reporting timeframe	Submission timeframe
Semiannual	April-June 2025	July-August 2025	September 2025
	July-December 2025	January-February 2026	March 2026
	January-June 2026	July-August 2026	September 2026
	July-December 2026	January-February 2027	March 2027
	January-June 2027	July-August 2027	September 2027
	July-December 2027	January-February 2028	March 2028
Annual	January-December 2025	January-February 2026	March 2026
	January-December 2026	January-February 2027	March 2027
	January-December 2027	January-February 2028	March 2028

At the request of the European Commission, the Government will furnish appropriate evidence of progress towards meeting the payment conditions, encompassing both quantitative and qualitative steps. It will also grant the Commission access to the underlying data, including relevant administrative records.

The consistency of the reported data will be assessed using a two-step approach. Prior to internal reporting, departments responsible for European Accession within the reporting institutions will confirm that the information aligns with the methodology specified in the Reform Agenda for the reported indicator and that it is accurate. The accuracy of the data will be verified using primary data, where applicable. Identified challenges and potential delays will be specified by the respective directions. In cases of identified discrepancies or suspicions of inaccurate data, the Ministry or the highest-ranking official within the institution will have the authority to decide on the data submitted to the State Chancellery.

The State Chancellery will conduct the second level of verification upon receiving reports from the institutions responsible for implementing the reforms. The adoption of laws and government decisions will be checked by the Centre for Legislative Harmonisation, which ensures the daily monitoring of legislative acts approved and their compliance with the Acquis Communautaire. The State Chancellery will verify whether the reforms have been fully and effectively implemented. If additional information is required or discrepancies are identified, it will request clarifications from State Secretaries in the ministries or the highest-ranking officials in other institutions.

Overall coordination of regular monitoring and reporting of the Reform Agenda and the periodic reporting to the European Commission will be conducted by the State Chancellery through the existing reporting system. The State Chancellery will prepare the request for disbursement, indicating the steps implemented and providing supporting evidence.

Within two months from the adoption of the Reform Agenda the State Chancellery will define the reporting process and its directions involved. The reporting guideline will be approved by the Government General Secretary and will provide clear instructions for:

- Scanning of the current situation. It will provide guidance on data collection and update on the progress made, identifying open issues and proposing actions for intervention, evaluating the performance status based on the criteria set in advance, as well as documentation and verification of implementation.
- Data analysis and assessment of the state of play and evaluation of progress. It will provide guidance on processing of substantive and statistical data at all levels of the hierarchy of the Reform Agenda, as well as on assessing the state of play and evaluating the performance status on each reform step.
- Drafting of the report, including its structure and content

Progress reports will be reviewed by the General Secretary of the Government and sent to the Commission as an attachment to the payment request. Progress reports will be published on the Government's website. If the European Commission does not carry out a final evaluation, the Republic of Moldova may conduct its own to provide an independent assessment of the achievements under this Reform Agenda. In this case, the evaluation services will be outsourced to a reputable company with proven expertise in evaluation, and the resulting report will be shared with the European Commission and other relevant parties stakeholders.

9. CONTROL AND AUDIT

In the realm of public control and audit, the Parliamentary oversight function is undertaken by three key standing committees. The Public Finance Control Committee is a standing body that oversees budget execution and monitors the

implementation of audit recommendations. It serves as the main parliamentary entity for interactions with the Court of Accounts, examining and holding public hearings on the annual and audit reports of the Court of Accounts. The Legal, Appointments and Immunities Committee oversees legislative compliance regarding anti-corruption and integrity matters. Furthermore, the Standing Committee on Economy, Budget and Finances reviews the annual reports of the Government concerning the execution of state budget.

A key institution in the system of external control and audit is the Court of Accounts of the Republic of Moldova. This is the supreme audit institution that audits public funds, including EU funds, and provides independent external audit reports. Following its audit missions, the Court issues recommendations to improve PFM, prevent irregularities, and enhance public sector accountability.

The central institution for public financial management and internal control is the Ministry of Finance, which is responsible for ensuring budgetary discipline, internal control, and oversight of public procurement. Its General Directorate for Public Financial Control and Internal Audit coordinates the Internal Audit Units in public entities and provides methodological guidance. The Directorate for Public Procurement Policy develops procurement policies and ensures compliance with principles of transparency and competition. Among central public authorities, the State Chancellery serves as another important stakeholder, conducting an overall policy coordination function, as well as coordinating external assistance and European affairs funds.

In the realm of preventing and combating fraud and corruption, the National Anticorruption Centre is the primary authority tasked with addressing corruption at all levels of government. The Centre investigates high-profile corruption cases, oversees the National Integrity Authority registry for asset declarations and conflicts of interest, and manages the anti-corruption hotlines and whistleblower protection mechanisms. The National Integrity Authority works to prevent and detect conflicts of interest, incompatibilities, and unchecked wealth accumulation by public officials. The Centre also hosts the National Anti-Fraud Coordination Service (AFCOS), which coordinates anti-fraud initiatives aimed at protecting EU financial interests. By fostering cooperation with OLAF, the AFCOS is empowered to implement measures that safeguard EU financial interests.

The Office for Prevention and Combatting Money Laundering serves as Moldova's financial intelligence unit. Its primary function is to identify and analyse suspicious transactions, ensuring that financial institutions and other market participants comply with AML/CFT standards. The Office reports to the National Bank of Moldova regarding the financial sector but maintains broader cooperation with law enforcement bodies.

The Superior Council of Magistracy (SCM) and the Superior Council of Prosecutors (SCP) are two self-governing bodies that ensure the independence, accountability, and transparency of judges and prosecutors. Both institutions are subject to external vetting mechanisms responsible for the recruitment, promotion, and disciplinary actions of magistrates and prosecutors involved in anti-corruption cases.

The function of state aid control is assigned to the Competition Council of Moldova; competition enforcement constitutes the second crucial pillar of its mandate. Key responsibilities of the Council include assessing and authorising state aid measures to ensure compliance with EU and national competition regulations, monitoring aid beneficiaries, ensuring the recovery of illegal or misused aid, issuing guidelines on designing and reporting state aid schemes, and conducting ex-post control over public support schemes.

During the Reform Agenda / Growth Plan, in order to ensure effective control and audit of the EU funds, these institutions will establish a coordinated and transparent system of interactions. This system will ensure an efficient framework for coordination, conduct prevention controls, detect and investigate potential frauds and irregularities, monitor conflicts of interests and integrity of institutions and individuals involved, conduct external audits, ensure effective enforcement and recovery and conduct democratic oversight. In order for these institutions to deliver more efficiently their mandates, the Reform Agenda envisions ambitious institutional development and reform plans which are described in greater detail in Parts 1 and 2. In line with Art 23.1 of the Regulation, the Reform Agenda prioritises in the first years of implementation the reforms related public finance management and internal control, justice, fight against fraud, corruption and organised crime.

10. COMMUNICATION

The global vision of the Government of the Republic of Moldova regarding its communication strategy is for Moldovan citizens, companies, and policy stakeholders to be informed about, engaged with, and empowered by the Reform Agenda/Growth Plan. This aims to foster transparency, accountability, and a general public trust in EU-Moldova cooperation.

The main objectives of the communication strategy include: 1) informing the Moldovan public about EU financial support under the Reform Agenda/Growth Plan and its role in Moldova's development; 2) enhancing transparency and trust regarding how EU funds are used, what reforms are implemented, and the resulting socio-economic benefits for citizens, firms, and communities; 3) promoting civic engagement, local participation, and feedback on the outcomes of the reforms,

ensuring a strong developmental impact from the reforms and investment projects supported by the EU; 4) identifying and promoting success stories that demonstrate the impact of reforms and EU support on people's daily lives; and 5) countering misinformation and disinformation by providing accurate, clear, and timely communication sources.

Among the general public, the communication strategy will specifically emphasise populations in rural and peripheral regions, youth, and vulnerable groups who are more susceptible to misinformation and disinformation. Local communities and authorities represent another crucial target group, particularly in areas and communities that directly benefit from EU-funded projects. Businesses are a key target audience, especially SMEs and start-ups involved in EU-supported reforms. Civil society organisations and NGOs engaged in monitoring, advocacy, and citizen outreach are recognised as some of the most significant and active target groups. Given their influence and public connectivity, traditional media at national, regional, and local levels, as well as social media influencers, are critically important for the communication strategy—not only as recipients of messages but also as channels for further dissemination of these messages.

The communication strategy envisions four categories of outputs. The awareness-building campaign will encompass activities such as: a) launching and maintaining periodic information campaigns; b) developing storytelling initiatives, including testimonials from beneficiaries of key projects and reforms; c) hosting public events, such as open days at EU-funded project sites, town hall meetings, and regional fairs; and d) organising EU-focused public debates, cultural events, and workshops, either as stand-alone events or as part of wider public events, festivals, and campaigns. Considering the results of the sociological surveys and the overall socioeconomic context, projects related to energy security, SMEs and private sector support programmes, anti-corruption measures, and community development initiatives are likely to remain of primary public interest. As these projects usually enjoy significant visibility, they are among the most promising avenues to demonstrate the tangible benefits that citizens and businesses gain from Moldova's European integration.

The digital communication outputs consider developing a dedicated web portal to be integrated with Moldova's Government websites to ensure structured access to project details, their progress, and Reform Agenda/Growth Plan visual dashboards. Targeted social media campaigns will be launched on popular platforms using tailored tools, such as short videos highlighting project milestones, infographics illustrating reform outcomes, and interactive Q&A modules with reform leaders. Collaboration with social media influencers will be essential as part of digital communications, particularly with those who are highly popular among youth and rural communities audiences.

As traditional media enjoys high rates of approval in Moldova, it is essential that the Reforms Agenda and Growth Plan maintain an active presence in these media outlets. Regular press conferences and briefings will be hosted by the Ministry of Economic Development and Digitalisation, the Ministry of Energy, the Ministry of Finance, the State Chancellery, and other stakeholders, alongside engagements in less formal events, as part of the main activities planned for this stream. Journalists will be encouraged to publish editorials and success stories in national, regional, and local newspapers. The strategy also includes producing radio and television programmes, as well as online content, featuring testimonials and discussions on reforms, targeting both national and local audiences.

Finally, capacity-building activities will provide additional training to spokespersons and communication officers from line ministries to enhance the visibility of the Reform Agenda and Growth Plan. Workshops for journalists on covering EU-funded reforms will be conducted, and communication toolkits for implementers of projects and reforms supported by the Reforms Agenda and Growth Plan will be provided.

The overall indicative budget for the communication strategy is approximately 300-350 thousand euros annually, funded by the EU Growth Plan technical assistance and complemented by allocations from the National Public Budget of the Republic of Moldova.

It is anticipated that the State Chancellery will spearhead the strategic communication efforts in close coordination with the EU Delegation to Moldova to align messaging, ensure consistency, and comply with EU communication and visibility guidelines. A strategic communication working group will be established with representatives from the Presidency, Parliament, Ministry of Economic Development and Digitalisation, Ministry of Finance, Ministry of Energy, Ministry of Justice, and key implementing agencies. The group may require expertise and advice from communication professionals and will be tasked with monitoring and evaluating the communication campaign against key performance indicators, including the number of communication activities carried out, reach and engagement rates on social media platforms, media coverage, and results from public perception surveys assessing awareness of EU-funded reforms and their impact. Annual communication reports will be submitted to the Government and the EU Delegation, detailing activities, outcomes, and adjustments for future efforts. Communication reports will form part of the annual implementation reports of the Reform Agenda/Growth Agenda. A final independent evaluation will be commissioned to assess the effectiveness and impact of the communication strategy. To enhance communication capabilities, technical assistance support is required at the level of the State Chancellery.

ANNEX 1: MEASURES AND PAYMENT CONDITIONS BY POLICY AREAS

Ambition level:

Category 1 - €15,479,289.94

Category 2 - €11,609,467.46

Category 3 - €7,739,644.97

Category 4 - €3,869,822.49

Category 5 - €1,934,911.24

Pillar 1: Private sector development

Subarea	Reform #	Title of the reform	Step #	Implementation deadline	Institution	Payment condition and implementation deadline	Description and clear definition of what each step entails
Business environment	1	Enhancing the competitiveness of entrepreneurship environment through the improved regulatory and administrative framework and enhanced digitalization	1	Dec 2025	Ministry of Economic Development and Digitalization/Relevant line ministries	Business permits are streamlined and the unified approach on permits is enforced, with at least 20 permits abolished and at least 80 permits are revised in line with better regulation principles and EU rules. Based on the regulatory mapping, one normative deregulation package is adopted, incorporating at least 15 targeted deregulation measures. Baseline: By December 2024, the regulatory burden imposed by permits is high. 139 permits are covered under the framework Law 160/2011 with at least additional 57 operating outside the framework (hidden permits), most of which have not assessed for over a decade, leading to significant regulatory	The framework Law 160/2011 is revised to strengthen the enforcement of better regulation and to prescribe reform approach towards the permits which exist outside this law (hidden permits). Sectoral legislation related to those 20 and 80 permits is revised. Legal modifications comply with EU acquis. Source of verification: Official Journal; reports from the Ministry of Economic Development on reformed permits, explained through the published normative amendments Ambition Level: Category 1

						inconsistencies and unjustified constraints and costs.	
Business environment	1	Enhancing the competitiveness of entrepreneurship environment through the improved regulatory and administrative framework and enhanced digitalization	2	Dec 2026	Ministry of Economic Development and Digitalization/ Relevant line ministries	Further deregulation reforms are implemented, with at least 20 other permits abolished and the remaining 'hidden permits' discontinued through abolishing or integration into the framework law, if justified by the regulatory impact assessment. There will be no permits outside the framework law. Based on the regulatory mapping at least two normative deregulation packages are adopted, incorporating at least 30 targeted deregulation measures in a number of strategic sectors/regulatory domains. Baseline: By December 2024, the regulatory burden imposed by permits is high. 139 permits are covered under the framework Law 160/2011 with at least additional 57 operating outside the framework (hidden permits), most of which have not assessed for over a decade, leading to significant regulatory inconsistencies and unjustified constraints and costs.	Legal revisions are based on annual regulatory screenings across key economic sectors (agri-food, transport, construction, manufacturing, IT&BPO) and regulatory domains (starting business, labour relations, tax administration, state inspections, health and safety and other regulations), aiming to reduce the regulatory burden. Source of verification: Official Gazette; reports from the Ministry of Economic Development on reforms, explained through the published normative amendments. Ambition Level: Category 1
Business environment	1	Enhancing the competitiveness of entrepreneurship environment through the improved regulatory and administrative framework and enhanced digitalization	3	Dec 2026	Ministry of Economic Development and Digitalization/ Relevant line ministries Ministry of Justice	MD strengthens its insolvency and bankruptcy procedures by revising the relevant legislation, launching the second chance support programme for SMEs and establishing the electronic insolvency register. Baseline: Only several basic elements of the second chance support program for SMEs are in place (i.e. the debt discharge for natural person entrepreneurs); access to a second chance via a repayment plan is not a possibility; further, no Early	In a comprehensive review of the current insolvency framework, MD will identify procedural inefficiencies, gaps, and areas for digitalization and will adopt legal amendments to streamline insolvency procedures, reduce processing times, and improving creditor rights protection. These reforms will include provisions for faster case adjudication and uniform criteria for case handling. MD will also perform a benchmark analysis of its Insolvency Law against the EU Directive 2019/1023 and align its domestic framework with EU standards, including the second chance policy and the adoption of Early Warning Systems. The electronic insolvency registry to facilitate transparent and efficient management of insolvency cases will be launched and operationalized.

						Warning Systems exist; no electronic insolvency register is operational.	Source of verification: Official Gazette, MEDD report, MOJ reports, government decision to launch the second chance program, government decision on the insolvency registry. Ambition Level: Category 2
Business environment	1	Enhancing the competitiveness of entrepreneurship environment through the improved regulatory and administrative framework and enhanced digitalization	4	Dec 2025	Ministry of Economic Development and Digitalization Ministry of Justice Public Service Agency Electronic Governance Agency	A functioning e-government ecosystem that provides efficient and accessible digital services to businesses is established with increased availability of digital government-to-business services. The State Register of Legal Units, enabling remote business management, including for foreign investors is fully operational and secure. The methodology on institutionalization of life events for citizens and business is approved. Baseline: in 2024, 64% of total services are digitalised for end-user utilisation; no state register of legal units is operational. The register is in piloting phase. 43 MD institutions are being monitored and reports published quarterly	75% of total business-related public services are available in digital format. The State Register of Legal Units is fully operational, secured, and accessible online. MD approves the methodology of identification, description and institutionalization of life events for citizens and businesses. Source of verification: Official statistics, Ministry of Economic Development and Digitalization reports Ambition Level: Category 1
Business sector competitiveness	2	Strengthen the public SME support system, increasing efficiency and relevance of government support to entrepreneurs to boost competitiveness	5	Dec 2026	Ministry of Economic Development and Digitalization ODA (Entrepreneurship Development Agency)	Accountability and efficiency of governmental SME support mechanisms by Moldova's Entrepreneurship Agency ODA are strengthened through streamlining of support mechanisms to SMEs, aligning monitoring and evaluation methodology with best practices, and digitalisation of ODA's processes and strengthening capacities in internal controls and risk management. Baseline: Project evaluation methodology is not aligned with OECD methodology,	Accountability and efficiency of ODA are strengthened (At least 5 support mechanisms are streamlined into a single unified framework to simplify applications and prevent overlaps; (ii) ODA program's monitoring and evaluation methodology is aligned with OECD-DAC criteria and a new financial risk management manual adopted; (iii) digitalization of ODA includes: fully digital application process for grant support programs; digitalization of internal case management system and application evaluation processes; Integration with Mconnect and relevant public registries and EGOV digital infrastructure; Data Analytics Modules; Monitoring and Reporting Module (iv) internal controls and oversight are further strengthened through risk assessment framework and establishing a separate unit on risk management.

						while financial risk management is underdeveloped. Automation of internal ODA processes is limited. ODA's governance and oversight are adequate with Supervisory Board and external experts being part of Finance and Risk Committee (Steering Board), yet internal control/risk management lacks capacity.	Source of verification: government decision on ODA grant programs on the government portal, ODA and MEDD reports. Ambition Level: Category 2
Business sector competitiveness	2	Strengthen the public SME support system, increasing efficiency and relevance of government support to entrepreneurs to boost competitiveness	6	Dec 2026	MOF NBM Ministry of Justice	The Law on Credit History Bureaus is amended to enhance data quality and transparency, while movable collateral norms are strengthened within the collateral registry to improve access to finance. Baseline: Credit history bureaus provide limited or incomplete data on credit history. Collateral Registry is available but not widely used in practice largely due to inefficiencies in design and operation.	For improved access to finance, Law on Credit History Bureaus is amended. The law envisages: (i) a broader range of data points (including alternative credit data); (ii) extending the list of entities that are obliged to report information on financial obligations of subjects of credit history (including savings and loan associations); (iii) easy access for SMEs to their own credit reports and mechanisms for correcting errors build confidence in the system; (iv) reducing costs for accessing information on credit histories. MD upgrades its collateral registry allowing a more efficient use of security rights over movable collateral to obtain finance. Two reforms will be required to achieve this objective: (i) the adoption by the Council of Ministers of new regulations governing the activities of the collateral registry, and (ii) the design and roll out of a new digital infrastructure (including data warehouse and clients' interface) for the Collateral Registry. Source of verification: Official Gazette for legal amendments; Government decision, Functional Collaterals Registry. Ambition Level: Category 2
Business sector competitiveness	2	Strengthen the public SME support system, increasing efficiency and relevance of government support to entrepreneurs	7	Dec 2027	Agency for Geodesy, Cartography and Cadastre	Digital cadastre covers 98% of the territory under the effective control of the constitutional authorities of the Republic of Moldova. Data is regularly updated and available online. The information system is modernized to ensure digitalization and interoperability. Baseline: Cadastral information system is outdated while interoperability with other	Existing records are digitalized into one platform, including spatial extent of immovable's boundaries (all cadastral units) with their cadastral register number, area, intended use, notations by the cadastral registrar and other technical data. Access to information (digital register) is regulated. Mechanism for updating of information is defined. The information system is modernized to ensure digitalization and interoperability with other digital systems, the M-cloud and the government portal of public services is ensured.

		to boost competitiveness				services is limited. Around 76% of coverage is complete and digitalised.	Source of verification: National cadastre reporting, Cadastral Portal Ambition Level: Category 2
Business sector competitiveness	2	Strengthen the public SME support system, increasing efficiency and relevance of government support to entrepreneurs to boost competitiveness	8	Dec 2026	Ministry of Economic Development and Digitalisation, ODA	Access to finance for SMEs facilitated by ODA through: (i) finalizing the assessment of the main ODA's instruments on access to bank finance; (ii) improving internal CGF procedures, (iii) introduction of two new instruments under the ODA Credit Guarantee Fund strengthening SME borrowing capacities, including targeting in particular export-oriented SMEs and (iv) 2 new programs under the Fund for Entrepreneurship and Economic Growth of Moldova (FACEM), to allow for provision of a larger range of access to finance instruments, and (iv) provision of business advisory services to SMEs. Baseline: In 2024, CGF operates with a limited range of financial products, and internal policies need to align with best practices. FACEM, while offering financial support, has a restricted scope that does not fully address the evolving financial needs of SMEs. No business advisory services are provided.	(i) The assessment of the following ODA instruments supporting businesses' access to bank finance is finalised: '373' interest compensation program under FACEM and financial individual guarantees under 'Credit Guarantee Fund. The assessment includes analysis on whether these instruments have successfully met their objectives or predefined KPIs, a cost-benefit analysis assessing the impact on public finances and existing bottlenecks. It provides recommendations to enhance the programmes' effectiveness; (ii) Internal procedures of Credit Guarantee Fund are enhanced through adoption of a new Risk Manual, Internal Control Manual, Investment Policy, and Product Policy documents; (iii) Operationalisation of 2 new guarantees products under the Credit Guarantee Fund including focus on export-oriented SMEs in line with Export Promotion Programme (export credit guarantees and agricultural credit guarantees); (iv) Operationalisation of 2 new financial products of Fund for Entrepreneurship and Economic Growth of Moldova (FACEM) - (preferential investment loans and a credit portfolio loan mechanism) and extension of 373 program compensating the interest rate for the loans for SME; (v) Provision of business advisory services to SMEs. Source of verification: Government decision on financial instruments (FACEM and on CGF), ODA annual reports; assessment of ODA's key instruments available. Ambition Level: Category 1
Business sector comp	3	Capacities of agricultural producers to access markets and funding	9	December 2027	Ministry of Agriculture, AIPA	Access to finance through investment grants for farmers and agri-food operators is improved under the National Fund for agriculture and rural development, in line with the new forthcoming subsidy	To support agri SMEs, under the National Fund for agriculture and rural development executed by AIPA, access to finance is improved (contracts signed with AIPA).

etitiveness		are strengthened through the introduction of targeted advisory services in line with EU standards				program that sets more stringent conditions for grants. Number of beneficiaries is increased to at least 300 including young farmers (under 40 years), small farmers (under 10ha) for start-ups for the years 2026 and 2027. Baseline: In 2024, AIPA had 126 beneficiaries in these three target groups.	Start-up firms are those firms accessed subsidies for the first time; Young people – farmers under the age of 40, Small farmers – those who declared areas up to 10 hectares. Source of verification: AIPA website/annual AIPA reports. Ambition Level: Category 3
Business sector competitiveness	3	Capacities of agricultural producers to access markets and funding are strengthened through the introduction of targeted advisory services in line with EU standards	10	Dec 2026	Ministry of agriculture and food industry	The Technical Advisory Service for agriculture (AKIS initiation) is institutionalised in the regions providing a more targeted support to agricultural SMEs. At least 5 registered chambers of agriculture registered by Public Service Agency provide services to at least 200 members (agri-food MSMEs including farmers) per year starting with 2026. Baseline: In 2024, Centre for Technical advisory services was created. It implements pilot activities but no local structures for continuous support are in place.	Law on Chambers of agriculture under consultation, secondary legislation is being prepared (definition of funding mechanism etc.). Source of verification: Register of Public Service agency; Chambers activity reports and service agreements (contracts, payment for services, training participant lists etc.) Ambition Level: Category 2
Business sector competitiveness	3	Strengthen investment attraction and investment screening procedures	11	December 2026	Invest Moldova Agency	To strengthen investment attraction, Invest Moldova (i) makes operational a comprehensive Investment Map to highlight key investment opportunities across priority sectors, including concrete business initiatives and companies available for investment (including public companies for privatization) and making at least 50 investment projects available for online review. (ii) establishes a dedicated one-stop shop office for strategic investors and provides services to at least 15 strategic investors; (iii) Investor Due diligence mechanism is established and operational with at least 75 investment projects reviewed.	(i) Investment Map digital tool serves as a strategic guide for investors, offering detailed insights into available projects, their sectoral advantages, and regional distribution providing a structured and easily accessible overview. At least 50 investment projects are available for online review. (ii) A dedicated One-Stop-Shop office is established to streamline the investment process for strategic foreign investors allowing for a specialized team (incl. subcontracting specialized services for investment facilitation) and procedures to provide a fast-track service, ensuring coordination across public institutions, with at least 15 strategic investors receiving support through the one-stop-shop. (iii) To enhance investment security and transparency, Invest Moldova adopts a standardized due diligence mechanism for potential investors. This framework assesses investor credibility, financial capacity, and business intentions ensuring that

						Baseline: Moldova Invest does not have Investment Map online tool, one stop shop for strategic investors, nor due diligence mechanism.	investments align with Moldova's economic and strategic priorities. At least 75 investment projects reviewed. Sources of verification: Moldova Invest website and reporting. Ambition Level: Category 2
Business sector competitiveness	4	Industry and services development	12	December 2025	Ministry of Economic Development and Digitalization	At least 10 companies benefit (signed contracts) from the new state aid scheme aligned with EU standards. Baseline: This state aid scheme entered into force on 1 January 2025.	The new scheme attracting investments is fully compliant with the EU rules and is in line with the National Industrialization Program 2024-2028. The program will attract investments of at least EUR 0.5mn each. Under the scheme, investments are to be contracted within 3 years of implementation. Source of verification: Reports by the Ministry of Economic Development and Digitalisation containing the name of the companies benefiting from the state aid scheme. Ambition Level: Category 1
Business sector competitiveness	4	Industry and services development	13	Dec 2027	Ministry of Economic Development and Digitalization	MD has 4 multifunctional industrial platforms established across the country. All platforms are fully operational with relevant construction works terminated in the 2 newest platforms and 14 resident companies have joined the 2 initial platforms with contracts signed or investments of equivalent of EUR 2 mn attracted. The mechanism for monitoring and reporting on the implementation of investment projects is established. Baseline: On 21/03/2025 the revised law on industrial parks entered into force; In Dec 2024, 2 MIPs have been launched.	4 multifunctional industrial platforms (MIP) are fully operational with relevant construction works terminated in the 2 newest platforms, in line with National Industrialisation Programme. Multifunctional industrial platform is type of industrial park aiming at boosting small scale manufacturing and services related to basic industrial activities at the local level. 14 resident companies join the 2 initial platforms with contracts signed or investments of equivalent of EUR 2 mn are attracted. The mechanism for monitoring and reporting on the implementation of investment projects is established by the government. Source of verification: Government decision on the establishment of MIPs. Monitoring methodology adopted as secondary legislation by the Ministry of Economic Development and Digitalisation; Government report on the functioning of the platforms. Contracts with companies joining the industrial platforms available. Ambition Level: Category 3
Business sector	4	Industry and services development	14	June 2027	National Bank of Moldova	MD adopts and enacts regulatory framework for crypto-assets, virtual asset service providers.	The legal framework, aiming to align with the EU acquis (MiCA Regulation) on circulation of virtual assets and the regulation and

comp etitiv eness						Baseline: Dec 2024, the activity related to crypto-assets is prohibited by law. Thus, there is no regulatory framework for crypto assets, nor regulatory capacity.	prudential supervision of virtual asset service providers is in place and enters into force. Source of verification: Official Gazette for legislation; the examined applications for VASP services - NBM & NCFM actions included within the report to Commission. Ambition Level: Category 3
Busin ess sector comp etitiv eness	4	Industry and services development	15	Dec 2026	MEDD	The Action Plan to implement the recommendations of the COM operational pre-assessment for signing an ACAA is approved and the recommendations having a deadline by December 2026 are implemented. Baseline: limited operational readiness for electromagnetic compatibility and low voltage equipment sectors.	MD addresses the recommendations of the legal and functional pre-assessment which would allow the COM to finalise the assessment of the operational readiness for the two sectors and four horizontal frameworks: electromagnetic compatibility ('EMC') and low voltage equipment ('LVD'), and standardisation, metrology, conformity assessment/accreditation, and market surveillance. Source of verification: regular Ministry of Economic development reports, action plan approved by internal order of Ministry Ambition Level: Category 1
Busin ess sector comp etitiv eness	4	Industry and services development	16	Dec 2026	MEDD	Three measures on quality infrastructure strengthening are implemented, in line with Action Plan for implementing the Industrialisation Program: in standardisation, conformity assessment and accreditation. Baseline: Quality infrastructure measures in MD's Industrialisation program is adopted but not implemented.	(i) Standardisation: At least 4 Technical Committees are established in priority industrial sectors in line with Industrialisation program. (ii) Conformity assessment: At least 5 new testing methods are introduced and performed by Moldovan laboratories in accordance with European standards in priority industrial sectors identified in the Industrialization Program. (iii) Accreditation: Relevant primary and secondary legislation is amended to allow the use of EU guides for certification of finished products for all sectors. Source of verification: Government Website Ambition Level: Category 2
Acce ss to	5	Capital markets	17	June 2027	National Commission for	Capital market development is fostered, in particular through strengthened stock	Capital market strengthening entails: (i) MD has an operational and functioning stock exchange that allows companies to trade

finance and capital market development					Financial Market National Bank of Moldova,	exchange and post trading infrastructure and enhanced regulatory framework on investor protection. Baseline: (i) The stock exchange continues operating in outdated environment without remote access for market participants, and no analytical data tools. (ii) investor rights legal provisions are not aligned with EU rules; (iii) Omnibus accounts are possible for all companies except for banks and insurance companies; no depository links to EU-based Central Securities Depositories; (iv) NCFM capacities are strengthened.	efficiently, introducing remote access to market participants, allowing for IPOs, providing for analytical data tools for market participants; (ii) Capital market legislation is amended in line with EU rules to enhance investor protection in line with EU MIFID II and (iii) The Moldovan Central Securities Depository implements the omnibus segregation model for eligible entities and establishes depository links with at least one EU-based Central Securities Depository; (iv) NCFM capacities are strengthened to implement risk based supervision including through NCFM staff trainings and development of internal policy documents. Source of verification: NCFM 2026 report; Official Gazette for investor protection legislation; NBM reports and Single Central Securities Depository report Ambition Level: Category 2
Trade and investment promotion	6	Enhanced export competitiveness of MD trade in goods	18	Dec 2025	Ministry of Finance, Customs Service	Moldova has joined Common Transit Convention, and implements 8 out of 17 applications/authorisations of the Customs Decision System (CDS) in electronic format, which are directly linked to transit simplifications and NCTS. Baseline: By December 2024, MD has piloted national wide NCTS phase 5 at the national level but has not joined yet the Common Transit Convention. MD has been managing most of customs application/authorisation in paper version and only 4 out of 17 applications are operational in the electronic format.	Moldova adheres to Common Transit Convention. With the operationalisation of CDS, customs authority aims to replace a paper-format customs procedures with electronic procedures, with total of 8 out of 17 procedures being in electronic format. Source of verification: Common Transit Convention website, Trade Portal, Customs Decision System, Customs Service Report Ambition Level: Category 2
	6	Enhanced export competitiveness of MD trade in goods	19	June 2026	Ministry of Finance, Customs service	Full-fledged implementation of Customs Decision system (CDS), with 17 out of 17 applications/authorisations operational.	Pursuant to full implementation of Customs Decision System, customs will be able to provide access to all customs simplifications, such as authorised consignor/consignee, special seals, entry in declarant's record, comprehensive guarantee, simplified declaration.

						Baseline: in Dec 2024, the Customs Decisions System is partly operational with 4 out of 17 types of applications/authorisations being in place. Low number of economic operators are using simplifications.	Source of verification: Customs Decision System, MD Customs Service Report Ambition Level: Category 2
Trade and investment promotion	6	Enhanced competitiveness of MD trade in goods	20	June 2027		Clearance/ customs declaration processing time is reduced by 30% due to customs simplifications, digitalization and the use of the automated risk management: (i) Simplifications provided for in the new Customs Code are implemented; (ii) all declarations in customs procedures for imports and exports are done in electronic way and there is positive trend in digitalisation of special customs procedures. (iii) Automated risk management system in key customs procedures is implemented for pre-arrival customs and post-clearance controls. Risk analysis of prearrival customs data on security and safety aspects (entry/exit summary declaration) is operational. Post clearance risk-based controls are implemented. Baseline: In 2024, average cargo clearance /customs declaration processing time at the border is 8h. in December 2024 paperless level for customs declaration is 90% for export, 70% for import, and 60% for special procedures. There are no risk assessments in pre-customs arrival data, nor for safety and security aspects. Automated risk analysis/ management and post-clearance risk based controls are not implemented.	Reductions of clearance/ customs declaration processing times by 30% compared with 2024. Implementation of simplifications provided for in the new Customs Code (Simplified declaration, Entry in the declarant's records) are implemented. 100% paperless environment for all customs procedures in import and export and a positive trend in digitalisation for special customs procedures. National risk management system and import control system are made operational in line with EU requirements and is fit for future connection to EU's electronic customs environment. Source of verification: MD Customs Service report/ possible independent audit of MD Customs Service. Ambition Level: Category 1
Trade and invest	6	Enhanced competitiveness	21	Dec 2027	MF	Customs single window environment is operational.	The national single window environment for customs will focus on intergovernmental exchange, and customs will have the coordinating role in the process. The economic operators will not

ment prom otion		s of MD trade in goods				Baseline: In December 2024, the national regulatory agencies involved in customs clearance (such as health and safety, environment protection, market surveillance, agriculture) and customs authority do not have any exchange of data.	need to approach separately to each regulatory agency for obtaining permissive acts for the clearance of goods. This includes actions envisaging existing EU Single Window and future connection to the EU's electronic customs environment. Source of verification: MD Customs Service report. Ambition Level: Category 1
Com petiti on /state aid	7	Competition /state aid	22	June 2026	Competition Council	E-case management system is operational and forensic IT tools are used for inspections, in order to improve the capacities of the National Competition Authority to carry out relevant investigations procedures concerning Competition Law infringements. Baseline: In 2024, no case management system in place and no forensic IT tools are in use.	The e-case management system will integrate also the possibility to manage all internal documents of the Competition authority, including the management of the cases initiated by the Competition Council. The forensic IT tools will be integrated in the internal processes of the Competition Council and used for inspections. The forensic tools should correspond to the tools used by the Competition authorities from EU MS. Source of verification: Reports of the Competition Council of the Republic of Moldova Ambition Level: Category 5
Com petiti on /state aid	7	Competition/St ate aid	23	June 2027	Competition Council	The upgraded state aid registry is fully operational and all state aid grantors are obliged to report on the provided state aid through the digital system. Baseline: state aid registry is in place and functional but needs to be upgraded, including the development of the Central Register for de minimis aid.	Legal amendments are introduced making it obligatory for all de minimis aid to be included in the state aid registry. The update of the state aid registry is completed, with all relevant public institutions receiving access. Source of verification: Official Gazette; state aid registry at the Competition council website. Ambition Level: Category 3
SPS	8	SPS	24	June 2027	ANSA	The scope of the National SPS Monitoring and Surveillance Programme, Residues monitoring, is extended for product groups and number of samples taken for official controls /inspections. Baseline: in 2023, the Residue monitoring plans (pharmacologically active substances, pesticides and	Official controls (inceptions) are conducted to ensure food safety and consumer protection in preparation of EU single market integration. New product groups should be added, monitoring of substances (groups) aligned to the EU according to risk assessments. Level of assurance of product safety to be maintained and constantly updated for new substances and findings, to maintain authorization and include new product groups for transit and export of these products to the EU.

						contaminants) covered honey, aquaculture (finfish and caviar), hen eggs, poultry, bovine milk, sheep and goat milk (no sheet and goat meat, rabbit, porcine etc.)	Source of verification: ANSA annual reporting and submission to DG Sante Ambition Level: Category 3
SPS	8	SPS	25	Dec 2027	ANSA	To increase national analytical and testing capacities to increase efficiency of food safety controls, SPS monitoring is strengthened through 4 regional laboratories becoming operational for official controls (surveillance) and testing for self-controls by the private sector, with an increasing number of accredited methods for both, food/animal and plant health as well as for chemical residues. Baseline: regional laboratories of Drochia and Donduseni functional. Balti and Cahul laboratories are planned to be developed as logistical centres. Currently, a total of 362 methods are accredited, of which 40 are for the determination of residues in agri-food products.	A laboratory development plan has been adopted covering the national reference and regional laboratories (CNSAPSA laboratories), including scope for accreditation, validation of methods, laboratory training plan, financial plan (own resources and outsourcing). Reaching the number of 413 accredited methods, within the reference laboratories for determining food, animal and plant health indicators. Reaching the number of 48 methods implemented in reference laboratories for the determination of chemical residues in agri-food products. Source of verification: Laboratory activity/testing report Ambition Level: Category 4
Agriculture	9	Agricultural regulatory and administrative institutional framework, is strengthened to better integrate into international value chains.	26	Dec 2026	Ministry of agriculture and food industry, AIPA	MD farm register is operational and fully populated with data. Baseline: The National Farm register is not functional (conceptualization and piloting conducted in 2024)	All farmers that are beneficiaries of agri-subsidies from the National Fund for agriculture and rural development are registered in the National Farm register. Source of verification: Ministry of Agriculture report/website Ambition Level: Category 3
Agriculture	9	Agricultural regulatory and administrative institutional framework, is strengthened to better integrate	27	Dec 2027	Min of agriculture and food industry, AIPA	The Land and Parcel Identification System (LIPS) is operational, being a precondition for area based payments in the future.	The LPIS is operational means that high resolution digital maps for land use are available for each annual cropping season that allow verification of payment claims submitted for area based payments by farmers across the territory of Moldova (Nistru right bank) -identification and delineation of land area used by an agriculture producer and claimed for area based payment support.

		into international value chains.				Baseline: The LPIS is not operational. A pilot of crop monitoring was conducted in 2024 in 5 rayons, but with strong support of an external provider. System not operationalized.	Source of verification: LPIS data system reports and simulations. Ambition Level: Category 2
Agriculture	9	Agricultural regulatory and administrative institutional framework, is strengthened to better integrate into international value chains.	28	Dec 2027	Ministry of Agriculture and food industry, AIPA	Conditionality (to adhere to statutory management requirements) and sanctioning mechanism for non-compliance on the AIPA financial support are introduced to stimulate implementation of EU standards for public, plant, and animal health and welfare. Baseline: limited conditionality for direct payments on head of animal in place, but limited field verification. No control and sanctioning mechanism.	Conditionality on income support is introduced and a control/sanctioning mechanism is approved for non-compliance on AIPA payment of farmer income support (animal and area) by government decision or order. On-the-spot checks for eligibility conditions (area, animal-based) are conducted for 2% control rate sample. Source of verification: Government decision/order, Ministry of Agriculture, AIPA website, publication of funding guidelines for applicants; operational procedures. Ambition Level: Category 3
Rural development	10	Rural development	29	December 2027	Ministry of Agriculture and food industry	At least 70% of the national territory is covered by LEADER Rural development strategies and at least 80% of registered LEADER Local Action Groups (LAGs) benefit from AIPA funding. At least 500 rural development projects are implemented annually by the National Fund for agriculture and rural development. Baseline: In Dec 2024, 56% of Moldova national territory benefits from LEADER rural development measures. The population of 54 LAGs includes over 1.19 million citizens, which constitutes 61% of the territory of the Republic of Moldova and which includes 513 Administrative-Territorial Units. 1.14million citizens/1,715,7 (66% of rural population) on 2014 census data.	Annual budget allocations from the National Fund for agriculture and rural development are made for the Leader measure, administered by the Agency for interventions and payments in agriculture (AIPA). Financial support is approved for LEADER Local Action groups and local development projects as result of a Call. Leader local development projects are awarded and executed according to the legal provisions. LEADER Local Action groups are supported with technical and administrative capacity building measures. Advocacy and communication activities are implemented to promote the LEADER approach in Moldova to extend its territorial coverage and the inclusion of new communities. Source of verification: Ministry of Agriculture and Food Industry website; AIPA website; "Moldova LEADER IT SOFT" Information System (MLIS) (https://www.mlis.md/ro). Ambition Level: Category 3

						Note: according to 2024 census date the rural population is now 1,287,5 (NBS). 54 active Local Action groups are registered under Law 51/2021. 32 LAGs received funding from the National Fund for agriculture and rural development.	
Tourism	11	Tourism	30	Dec 2026	Ministry of culture, National Tourism Office	A strategic plan for the diversification of tourism offer is implemented ensuring the number of tourists to Moldova increasing by at least 30% compared to 2024. Baseline: In 2024, number of tourists stood at 550 000.	A sustainable tourism model is implemented based on the following pillars: (i) strategic diversification and SME empowerment (sustainable practices, funding), (ii) innovative tourism service delivery (advanced technologies incl. AI and digitalising cultural heritage), and (iii) expanded, culturally integrated wine route promotion. Source of verification: Official Gazette, Ministry of Culture report and website Ambition Level: Category 1
Tourism	11	Tourism	31	Dec 2027	Ministry of Culture, National Tourism Office	At least 6 capacity-building programmes, technical and financial assistance for SMEs in tourism and travel services are operational while the National Tourism Office (NTO) has at least three development programs aligned with European Agenda for Tourism 2030. Baseline: 0 programs are aligned with European Agenda for Tourism 2030.	At least six capacity-building programs are operational, informed by a thorough needs assessment of tourism SMEs. These programs offer technical and financial assistance to support adoption of eco-friendly practices by MD SMEs. The National Tourism Office (NTO) aligns its development programs with the European Agenda for Tourism 2030. At least three national programs are created addressing sustainable management, digital transformation, and social inclusion. Strategic integration, stakeholder engagement, and robust reporting mechanisms are crucial. Source of verification: National Tourism Office reports, Ministry of Culture report. Ambition Level: Category 3
Research and Innovation	12	Improve Research and Innovation capacities in the priority areas of Smart Specialisation Strategy	32	June 2026	Ministry of Education and Research and National Agency for Research and Development	Research and Innovation capacities are strengthened through the implementation of the national Smart Specialization strategy, with award of R&I infrastructures programs, collaborative public-private partnership for research and innovation activities and innovation vouchers, and technology transfer programs.	In line with National Smart Specialisation Strategy “Smart Moldova 2024-27”, MD is to launch: (i) at least four collaborative research and innovation activities and four innovation vouchers, and (ii) at least four R&I infrastructure programs (strengthening existing R&I laboratories, hubs or units/departments in public research performing organizations, including in higher education institutions) and (iii) at least four technology transfer programs.

						Baseline: In 2024, the Program “Smart Moldova” was approved but implementation has not started. It aims at aligning research, technological development, and innovation with economic sectors, enhancing resource efficiency and prioritizing investments in those sectors in which MD has a potential competitive advantage. Four priority areas are identified: 1. Agriculture and food processing; 2. Information and Communication Technology; 3. Sustainable Energy; 4. Biomedicine and biopharmaceuticals.	Source of verification: Website of the National Agency for Research and Development. Reports of the Ministry of Education and Research and reports of the National S3 Team of Moldova (inter-agency team). Ambition Level: Category 2

Pillar 2: Connectivity and digital infrastructure

Subarea	Reform #	Title of the reform	Step #	Implementation Deadline	Institution	Payment condition and implementation deadline	Description and clear definition of what each step entails
Transport connectivity	1	Enhancing the transport system, network, and institutional capacities	1	Dec 2027	Ministry of Infrastructure and Regional Development	Based on road safety program, number of fatal and serious road traffic injuries is reduced by at least 20% compared to 2024. Baseline: The annual number of fatal accidents reached 209 deaths	The transport system is enhanced through the adoption and implementation of the National Road Safety Program 2025-2030, which includes designating the administrative authority responsible for road safety and improving road infrastructure safety. Road safety audit reports are integrated into all ongoing road rehabilitation, modernization, and construction projects. Additionally, annual reports on the safety inspection of roads will be published on the MoIRD website.

						and 2369 road traffic injuries in 2024.	Source of verification: MoIRD and State Road Authority websites Ambition Level: Category 1
Transport connectivity	1	Enhancing the transport system, network, and institutional capacities	2	June 2027	Ministry of Infrastructure and Regional Development	For a better road market access, working conditions and access to occupation are improved. A competent authority to authorise road transport operator occupation is designated and established, transport managers certification system is introduced, and the system of authorisation of international transport operators is fully operational. The electronic road transport register is established. The national electronic register of road transport undertakings is adjusted to comply with EU requirements. Also, the legal framework is revised for social regulations for road transport, complementing existing AETR membership obligations. Baseline: In 2024, MD's road market access system is not in line with EU norms, electronic register is not aligned.	(i) Moldova designates and lists at least one competent authority responsible for overseeing and approving of the occupation of road transport operators, following established EU standards. (ii) Moldova creates and implements training programs and certification processes for transport managers that meet EU requirements. (iii) A system for approving international transport operators is established, including check of establishment, professional skills, reputation, and financial stability. (iv) Moldova updates national electronic register of operators to meet EU standards, allowing for better oversight and information sharing. (v) Moldova adopts rules about required rest periods for drivers, particularly focusing on weekly rest requirements, to align with EU safety standards. Source of verification: National Agency for Road Transport website. Ambition Level: Category 2
Transport connectivity	1	Enhancing the transport system, network, and institutional capacities	3	Dec 2027	Ministry of Infrastructure and Regional Development	MD submits for validation the National Plan on implementation of Smart Tachograph National Policy. Baseline: By Dec 2024, no electronic register in place and no smart tachograph policy adopted.	Submission to/Validation by the European Commission Service (JRC). Source of verification: National Agency for Road Transport website. Ambition Level: Category 4
Transport connectivity	1	Enhancing the transport system, network, and	4	Dec 2027	Ministry of Infrastructure and Regional Development	Intelligent Transport System is implemented and the National Access Point and National Body are established in the ITS network and	ITS strategy and implementation program provide a clear vision and strategic objectives for the

		institutional capacities				legal approximation with Intelligent Transport System standards has been adopted. Baseline: MD has no ITS system in place.	development of ITS in Moldova, in line with EU requirements. Source of verification: website of appointed authority Ambition Level: Category 3
Transport connectivity	2	Enhancing transport connectivity through rehabilitated and modernised rail network	5	Dec 2026	Ministry of Infrastructure and Regional Development APP Public Property Agency	State Enterprise „Calea Ferată din Moldova” is reorganised into two joint stock companies, Joint Stock Company” CFM Infra” and Joint Stock Company” Pasageri si Marfa” with organisational charts adopted, financial and accounting separation completed and business strategy development plans adopted. Baseline: State Enterprise „Calea Ferată din Moldova” is an integrated SOE.	State Enterprise "Calea Ferată din Moldova" (CFM) is reorganized into two separate entities: Joint Stock Company CFM Infra, responsible for infrastructure management, and Joint Stock Company CFM Pasageri și Marfă, responsible for passenger and freight operations. This restructuring includes the approval by the administration board of the organizational structures, the internal financial and accounting separation, the division of employees, as well as the approval of the business strategy and development plans for each entity. Source of verification: Public Property Agency website, websites of the newly created Joint Stock Companies, Decision of the Administrative Board Ambition Level: Category 1
Transport connectivity	2	Enhancing transport connectivity through rehabilitated and modernised rail network	6	Dec 2027	Ministry of Infrastructure and Regional Development	Key provisions of the new Railway Code are implemented including award of public service contracts and multiannual infrastructure contracts, in line with requirements under the EU acquis. This includes: (i) Establishing an operative national rail safety authority, (ii) Establishing an operative national investigating body obliged to investigate serious accidents, (iii) Establishing a functioning licensing	Key provisions focus on ensuring an operative national rail safety authority (supervising a rail safety management system), an operative national investigating body obliged to investigate serious accidents, a functioning licensing body (granting licences to operate railway services), and a legal basis for the application of EU Technical Specifications for Interoperability. To establish a public (multi-annual) service contract, the requirements set by the competent authority

						body (granting licences to operate railway services), (iv) Introducing a legal basis for the application of EU Technical Specifications for Interoperability. In addition, to establish a public service contract, the requirements set by the competent authority and the parameters for the compensation are set, and mechanism for avoiding overcompensation is established. Baseline: The Railway Code is adopted, but provisions are not implemented; no public service contract is in place.	(perimeter, frequencies, quality requirements) and the parameters for the compensation are set, and mechanism for avoiding overcompensation is established. Source of verification: MoIRD website, Railway Agency website, Publications in the State Register of Legal Acts. Ambition Level: Category 2
Spatial Development	2	Spatial Development	7	June 2027	Ministry of infrastructure	Comprehensive National and Urban Planning Framework is aligned with EU standards by completing the following reforms: (i)Regulatory framework is revised introducing legal amendments and government decisions providing guidelines for the development of national spatial planning plans in line with EU methodologies. (ii)Regulatory framework is revised introducing regulations / methodology / guidelines for the development of Sustainable Urban Mobility Plans (SUMP), which include implementation and investment planning. Baseline: regulatory framework on national spatial planning plans and SUMP is not aligned with EU.	(i) The regulatory framework is strengthened through legal amendments and government decisions that establish standards in line EU standards and best practices for sustainable spatial development. (ii), Sustainable urban mobility plans are institutionalized with a standardized methodology aligned with EU SUMP principles. Government-adopted regulations include comprehensive provisions for quality control and implementation monitoring, with both national spatial plans and urban development initiatives. Source of verification: Official Gazette for legal changes, Website of the Ministry of Infrastructure for government decisions. Ambition Level: Category 2
Digital	3	Enhancing connectivity through	8	June 2026	Ministry of Economic Development	Speed and infrastructure sharing of digital connectivity are improved through the implementation of the	(i) A modern regulatory framework is established facilitating the roll-out of high-speed and affordable electronic communications networks and services, in

		telecommunications and digital infrastructure			and Digitalisation	EU Electronic Communications Code. Stability of internet connection is 2 ms, percentage of infrastructure (i.e. poles used by other operators) that is shared is at least 3%. Baseline: Regulatory framework partially aligned with the EU Communications Code (L 28/2016, L 241/2007); operators not sharing infrastructure. In 2024, stability of connection measured through average delay value for data sets transfer on the network was 2.95 ms; Percentage of infrastructure that was shared was 0.95%.	line with the EU Electronic Communications Code and EU Roaming Regulation; (ii) Secondary legislation is approved to ensure consistent enforcement of the EU Electronic Communications Code and the remaining EU roaming acquis, including the EU roaming regulation, roaming implementation regulation, delegated act on termination rates, BEREC regulation; (iii) Incumbent operator shares its network, prices for deployment are decreased in line with EU Gigabit Infrastructure Act. (iv) Broadband Mapping System is implemented to enable accurate monitoring of internet coverage, quality of service, and infrastructure availability, and supporting targeted investment strategies. Source of verification: Ministry of Economic Development and Digitalisation & ANRCETI (telecom regulator) Ambition Level: Category 1
Digital	3	Enhancing connectivity through telecommunications and digital infrastructure	9	Dec 2027	Ministry of Economic Development and Digitalization	Moldovan resilience of networks is improved through full alignment with the 5G Toolbox, which includes: adoption of the appropriate legal framework to implement the 5G Toolbox; assessment of assets and suppliers and identification of high-risk suppliers; adoption of necessary restrictions/ exclusions of high-risk suppliers, for key assets defined as critical and highly sensitive in the EU coordinated risk assessment for 5G networks. Baseline: EU's 5G cybersecurity toolbox is not implemented.	This step comprises following milestones: (i) National legal framework is adopted to fully align with the EU's 5G toolbox. The framework will include a transitional period for phasing out high-risk supplier equipment from existing networks. (ii) In consultation with the EU, MD conducts a comprehensive national risk assessment of assets and suppliers in line with recommendations of the 5G toolbox and identifies high risk suppliers. (iii) MD adopts necessary restrictions/exclusions of high-risk suppliers, for key assets defined as critical and highly sensitive in the EU coordinated risk assessment for 5G networks and in alignment with EU's 5G cyber-security toolbox. Sources of verification: Official Gazette, Ministry website, adoption of legal framework, administrative

							decisions (for the purposes of imposing restrictions/exclusions of high-risk suppliers).
							Ambition Level: Category 2
Digital	3	Enhancing connectivity through telecommunications and digital infrastructure	10	Dec 2026	Ministry of Economic Development and Digitalization	Moldova's national digital wallet (EVO Sign) is aligned with EU digital identity standards, with Moldova joining the EU Third Countries Trusted List for validation of advanced electronic signatures. Moldova aligns with the EU digital identity framework (eIDAS 2) and integrates at least 20 Moldovan e-services under the EVO application. Baseline: Moldovan Digital Wallet (EVO Sign) is not developed according to EUDI standards. EU and Moldova do not have mutually recognition of signatures. Existing Law is not aligned with eIDAS II Digital Identity Framework Regulation.	This step comprises following milestones: (i) Moldovan and EU digital signatures are mutually recognised, via the implementation of the technical requirements for mutual recognition of electronic signatures; (ii) adoption of a Law ensuring full compliance with the EU identity framework (eIDAS 2) and launching the EVO Sign digital wallet; (iii) The Moldovan Digital Wallet (EVO Sign) is in line with EU standards and integrates at least 20 digital public services. Sources of verification: Official reports from the Ministry of Economic Development and Digitalization; Legislative and regulatory documents on Moldova's alignment with eIDAS II; Implementation reports on the Moldovan Digital Wallet (EVO Sign); Official records from the EU Third Countries Trusted List Ambition Level: Category 2
Digital	3	Enhancing connectivity through telecommunications and digital infrastructure	11	Dec 2025	Ministry of Economic Development and Digitalization	To implement its new National Cyber-Security Programme of actions for 2025-2030, Moldova makes its National Agency for Cybersecurity fully operational and establishes the National Computer Emergency Response Team (CERT). The Agency is equipped with relevant powers, premises, human and IT resources while competences between the different Moldovan cyber-security institutions are clearly delineated.	National Agency for Cybersecurity reforms comprise: (i) at least 30 staff recruited; (ii) National Computer Emergency Response Team (CERT) is established and operational, (iii) National Agency for Cyber Security is legally empowered to conduct cyber-security audits; (iv) Agency occupies in full its offices and install its equipment without any limitation; (iv) Delineation of the competences of MD cyber-security institutions is clear and transparent with mandates of relevant institutions are adjusted following an expert note. Source of verification: Official reports from the Ministry of Economic Development and Digitalization on the operational status of the National Agency for Cybersecurity; ASC staffing records; infrastructure and

						Baseline: The National Agency for Cybersecurity lacks the necessary resources, including staff, IT infrastructure, and legal authority, to fully exercise its functions as outlined in the legislation. Additionally, the National Computer Emergency Response Team (CERT) has not been established.	procurement records confirming the establishment of office premises and installation of necessary IT equipment. ITU Global Cybersecurity Index (GCI); eGA National Cybersecurity Index (NSCI). Report by the Ministry of Economic Development and Digitalisation (MEEDD) on clarifying mandates and competences. Ambition Level: Category 3

Pillar 3: Economic governance

Subarea	Reform #	Title of the reform	Step #	Implementation Deadline	Institution	Payment condition and implementation deadline	Description and clear definition of what each step entails
Public finance management	1	Strengthened budgeting, expenditure controls and execution for better budgetary planning and policy implementation	1	December 2026	Ministry of Economic Development, Ministry of Finance, NBM, Ministry of Labour, National Statistical Bureau	MD develops and implements an integrated forecasting framework and prepares labour market forecasts and external dimension (balance of payments). Baseline: Some key forecasts like labour and macroeconomic for external dimension are not being prepared. Labour forecast is not produced at any level. Coordination mechanism is not in place.	MD produces macroeconomic and fiscal forecasts (including structural fiscal balance, debt sustainability analysis and labour market forecast) and expands forecasts to external dimension (balance of payments). A coordination mechanism on forecasts is established and functioning. Source of verification: Ministry of Economy website, MD ERP programme for 2027-29, Ministry of Finance reports, Ministry of Economy reports Ambition Level: Category 3
	1	Strengthened budgeting, expenditure	2	December 2027	Ministry of Finance	Transparency of medium-term fiscal planning is increased and the link between the medium-term fiscal plan and the annual budget is strengthened through amendments to MOF regulation on budgetary process	(i) MOF regulation on budgetary process is amended to ensure that medium-term budgetary framework for 2028-2030 contains a budgetary impact assessment of medium-term policies with details on the expenditure items and sources of financing and explicitly

		e controls and execution for better budgetary planning and policy implementation				and implementation of relevant provisions for 2028-30 medium-term budgetary framework. MOF regulation on budgetary process is amended to streamline budgetary calendar. Baseline: As of 2024, the deviations from the Medium-Term Budgetary Framework are not explained, nor made public. Furthermore, annual budgets do not reflect the budget planning commitments outlined in the Medium-Term Budgetary Frameworks. MD's budgetary preparation calendar is not always adhered to.	indicates and explains the main differences in revenue and expenditure ceilings from the previous year's framework. (ii)The explanatory note for the 2028 budget explains departures from the policies and ceilings contained in the medium-term budgetary framework for 2028-2030 and includes an analysis of breaches to sectoral ceilings set in the medium-term budgetary framework for 2028-2030, in line with OECD best practices. (iii) MOF order 124/2023 on Methodological guidance for budget elaboration, approval and amendment is revised to streamline budgetary planning to ensure better adherence to the budgetary calendar. Source of verification: MTBF 2028-2030, explanatory note for 2028 draft budget and the revised MOF regulation are published on the MoF website; Ambition Level: Category 4
	1	Strengthened budgeting, expenditure controls and execution for better budgetary planning and policy implementation	3	June 2026	Ministry of Finance	The legal obligation to regularly review all budgetary spending over at most 7 years is introduced and methodology is adopted. Baseline: No legal provision requiring regular spending reviews is in place.	The law is adopted to ensure that all budgetary spending is subject to regular review over at most 7 years. The law includes provisions on: (i) endorsement and publication of spending reviews; (ii) inclusion of recommendations in the spending reviews; and (iii) identification of a timeline and responsible entities for their implementation. Methodology for spending reviews is adopted as secondary legislation by a Ministry of Finance Order. Source of verification: Official Gazette for legal changes and MOF order for secondary legislation; MOF website Ambition Level: Category 3
Public Finance management	1	Strengthened budgeting, expenditure controls and execution for better	4	December 2025	Ministry of Finance, State Chancellor y	Budget transparency is increased (i) by including self-managed entities in the Budget execution report for 2024 budget, (ii) by reducing the General actions section of the State budget to below 32% of total budget expenditures starting in 2026, and (iii) by requiring all extra budgetary entities to report on their budgets starting with the 2027 budget.	(i) The budget execution report for 2024 includes the budgets of self-managed entities. (ii) In the draft State Budget Law for 2026, General Actions section is reduced by reflecting the transfers to the State Social Insurance Budget within the Ministry of Labour and Social Protection, and the transfers to the Mandatory Medical Insurance Funds within the Ministry of Health; (iii) Legal

		budgetary planning and policy implementation				Baseline: In December 2024, extra budgetary units /self-managed entities are partially included in the National Public Budget, only if they receive transfers from the state budget. General Actions section of the 2025 State Budget represents approximately 60% of total state budget expenditures.	framework is amended to introduce mandatory budget reporting for all extra budgetary entities starting in 2027. Source of verification: Official Gazette, Draft of MD national state budget law for 2026 and budget execution report on 2024, published on the Ministry of Finance website. Ambition Level: Category 2
	2	Debt management	5	December 2025	Ministry of finance	Deepening and diversifying MD domestic government debt market is advanced: (i) Improving the regulatory framework to strengthen the primary dealership system and (ii) Adoption of the regulatory framework for issuing debt instruments in the international markets. Baseline: As of 2024, Regulatory framework for primary dealership is outdated; Issuance by MD of debt instruments in international markets is not fully regulated.	(i) NBM Regulation no. 170/2018 is amended to facilitate the development of the primary dealership system adjusting evaluation indicators for primary dealers; (ii) Secondary legislation (MOF regulation) is adopted defining procedures for selecting financial and legal intermediaries. Source of verification: MOF/NBM websites. Ambition Level: Category 3
Public Finance management	3	Public investment management system is transparent and rules based, with appraisal, budgeting and execution processes aligned with international best practices with	6	December 2025	Ministry of Finance State Chancellery	Public investment management is strengthened through establishment of designated focal point for Public Investment Management (PIM) in each ministry, public investment planning units established in at least 5 ministries, PIM procedures streamlined and capital investment project monitoring is digitalised. Baseline: Capacities to prepare capital investment projects are limited in the ministries. The two-step approach to public investment planning is based on two Regulations (Regulation 1070 and 684) that are not fully aligned. For capital investment project monitoring, there is an obligation for line ministries to submit annual reports on project implementation to MOF, but there is no IT tool to monitor capital project implementation.	Public investment management has been strengthened: (i) Public investment planning focal points are established within all ministries. Personnel in these focal points are equipped to apply developed methodologies in practice, ensuring effective coordination of public investment management implementation within their respective ministries and subordinated agencies. In addition, PIM units are established in at least 5 ministries. (ii) Public Investment Management (PIM) is streamlined, with relevant regulations (Regulation 1070 and 684) fully aligned to enhance coherence and efficiency. (iii) An IT solution tool is in place to facilitate the monitoring of capital projects, improving oversight and accountability in public investment execution. Source of verification: Ministry of Finance report, State Chancellery Report Ambition Level: Category 2

		improved capital investment execution.					
		Public investment management system is transparent and rules based, with appraisal, budgeting and execution processes aligned with international best practices with improved capital investment execution.	7	June 2026	Ministry of Finance State Chancellery Ministry of Infrastructure and Regional Development Ministry of Environment	Single national project pipeline is fully implemented for all funds with coherent and internally aligned requirements: (i) Only project proposals appraised in line with general rules for PIM established in Regulation 684 and are deemed eligible are included in the MTBF and considered for funding by the annual budget. (ii) For Special Funds, all public capital investment projects proposals above the minimum threshold established in Regulation 684 are submitted through the Project Appraisal IT system and appraised according to the general rules on preparation and appraisal of capital investment projects. Baseline: The 2025 Budget included 10 new projects: 2 eligible projects from the Project Pipeline and 8 projects under appraisal. As of Dec 2024, Special funds have own appraisal PIM rules and do not go through the Single project pipeline approach.	Primary and secondary legislation of special funds is amended to ensure that capital investment projects above the minimum threshold established in Regulation 684 follow Regulation 684 and are submitted under the Single Project pipeline. All capital investment projects of the Road fund, Regional Development fund and Environment fund above the minimum threshold established in Regulation 684 are integrated under the Single project pipeline. Source of verification: Ministry of Finance reports, State Chancellery report Ambition Level: Category 1
	4	A transparent and efficient public procurement system ensures value for money for citizens and creates a level playing	8	December 2027	Ministry of Finance	At least 3 centralized public procurement institutions are established and operational at central and/or local levels. The share of the total value of contracts concluded by centralized procurement institutions increases to at least 25% of total public procurement. Baseline: in 2024, centralised procurement covers 10% of total public procurement value.	MD defines the best model for centralizing public procurement at both central and local levels and prepares analytical report on evidence-based scenarios for centralized procurement at both central and local levels, taking into account impact analysis of market demand. At least 3 centralized public procurement institutions are established and operational at central and/or local levels. Centralized procurement activities are defined as activities conducted on a permanent basis in one of the following forms: (a) procurement of goods and/or services intended for other contracting authorities; b) the award of public contracts or framework agreements for goods, services or works, on behalf of and for the benefit of another contracting authorities.

		field for businesses.					Source of verification: MOF website reporting on the share of centralised procurement in total procurement value, annually.
							Ambition Level: Category 1
Public Finance management	4	A transparent and efficient public procurement system ensures value for money for citizens and creates a level playing field for businesses.	9	June 2027	Ministry of Finance, Public Procurement Agency	Enhancing the professionalization of public procurement staff in contracting authorities, including the implementation of a certification system in line with EU best practices. At least 200 specialists are certified in public procurement and at least 10 training programs are implemented. Baseline: no certification system for public procurement specialists is in place. MD has 2500 contracting authorities. As each contracting authority includes at least five members in its working group, almost 7500 people are involved in public procurement procedures. Public Procurement Agency provides training courses for public procurement staff. In 2024, a total of 22 training sessions were organized, attended by 1639 participants.	(i) Development, validation, and approval of the national certification system for public procurement specialists; At least 200 government officials are certified. (ii) organisation (implementation) of training programs (at least 10). MD adopts amendments to the law on public procurement regulating the establishment of the working group responsible for the implementation of public procurement processes obliging the contracting authority to include in the working group a certified specialist in the field of public procurement, depending on the object of the procurement. Legal amendments define cases in which appointment of a certified specialist in the field of public procurement becomes mandatory. Professionalization of the staff involved in the public procurement is structured on two levels: (i) Professionalization of members of the working group attending a general training; (ii) Certification of advanced specialists involved in public procurement procedures in accordance with forthcoming legal provisions. The certification ensures presence of qualified experts in complex procurements. Sources of verification: Publication of the list of certified specialists on the official website of the Public Procurement Agency, Official Gazette, Government portal for government decision, Ministry of Finance report to the European Commission. Ambition Level: Category 3
Public Finance management	4	A transparent and efficient public procurement system ensures value for	10	December 2027	Ministry of Finance	The new electronic procurement system is piloted, focused on the essential modules required by the EU acquis, such as eTendering, eAwarding, eInvoicing, and eComplaint, including the launch of electronic procurement catalogues. Baseline: In 2024, E-procurement system M-tender is only partially developed to support request for quotations, open tender, restricted tender, framework	Piloting of the new electronic public procurement system with at least following modules -eTendering, eAwarding, eInvoicing, and eComplaint - and the launch of electronic procurement catalogues. Moldova takes following steps to develop and launch the new electronic procurement system: approval of the re-engineering concept for the electronic procurement system from the perspective of its integration and interoperability at the national and European levels; description and approval of business processes and

		money for citizens and creates a level playing field for businesses.				agreements and electronic auctions. It does not cover the entire procurement cycle - from planning and conducting procedures to contract awarding and management, including amendments. E-procurement system M-tender has following functionalities: 4 modules are fully developed (eRegistration, eAuction, eAuthentication, eNotification); 6 modules are partially developed (eDocument Management, ePlanning, eNotice, eTendering, eQualification, eAwarding); 7 modules are undeveloped (eAccess, eEvaluation, MCabinets, eComplaint, eContract Management, eInvoicing, eMonitoring). It supports requests for quotations, open tender, restricted tender, framework agreements and electronic auctions.	preparation of tender documentation for the implementation of the electronic public procurement system; conducting the public procurement procedure for selecting the necessary suppliers; design and development of the electronic public procurement system; training users from contracting authorities/entities and economic operators on the use of the electronic public procurement system. Sources of verification: MOF's IT reports on the implementation of the E procurement; Official Gazette; the link to the initiated procurement procedure; extract from the handover-receipt document; plan for execution of works; extract from the minutes of the acceptance of the implemented modules; announcements of training sessions published on the website of the Ministry of Finance and/or the Public Procurement Agency; extract from the handover document of the pilot. Ambition Level: Category 1
Public Finance management	5	Strengthened tax system contributes to fiscal sustainability, provides for a level playing field and provides for better services for citizens and businesses	11	December 2026	Ministry of Finance State Tax Service	More tax services are made available electronically for businesses and citizens, with 18 out of 19 (90%) tax payer services are digitalised. Baseline: In 2024, 14 out of 19 (74%) of taxpayer services are digitalised.	Four tax payer services are made available digitally: End-user authorization, Certificate of income tax paid by individuals who are foreign citizens or stateless persons who have obtained the status of resident of the Republic of Moldova, Confirmation regarding the resumption of tax reporting and Certificate regarding income tax paid by a non-resident in the Republic of Moldova. Source of verification: Tax Service reports. Ambition Level: Category 2
Public Finance management	5	Strengthened tax system contributes to fiscal sustainability	12	December 2027	Ministry of Finance State Tax service	Tax administration is modernised through (i) strengthened risk-based approach to compliance risk management through revision and implementation of the new compliance program and (ii) an automated compliance risk management system becomes operational.	(i) Compliance risk management is rebalanced between voluntary and enforced compliance, there is an effective use of punitive measures including penalties, while priority areas are selected on the basis of a comprehensive risk analysis. (ii) Automated risk management system is in place, with risk rules and risk scoring embedded. The IT solution for compliance risk

gement		ity, provides for a level playing field and provides for better services for citizens and businesses				Baseline: As of 2024, a compliance program is in place but needs updating. Tax compliance risk management and risk scoring is not automated.	management is operational including large taxpayers and an analytical module. Source of verification: Tax Service reports, new TADAT report if available Ambition Level: Category 1
Public Finance management	5	Strengthened tax system contributes to fiscal sustainability, provides for a level playing field and provides for better services for citizens and businesses	13	June 2027	Ministry of Finance State Tax service	The share of risk based tax audits is increased to 30% of all audits for the last 12 months; tax audit process is digitalised through implementing an automated case management system and establishing a data warehouse. Baseline: The audit system is not automated and not linked with the risk assessment analysis. Small share of STS audit-related activities are risk based, with 93% of audit cases being mandated/not-risk based. The tax audit system does not comply with rules on data protection.	(i) The share of risk-based tax audit cases is increased to at least 30% of all audits for the period July 2026 -June 2027; (ii) an automated case management system is implemented and (iii) a data warehouse is secured where the STS can readily match, mine and analyse larger volumes of data. Source of verification: State Tax service data /report provided to the EU Ambition Level: Category 1
Public Finance management	6	Strengthened external audit system and public internal and financial control	14	June 2026	Ministry of Finance	Legal amendments are adopted increasing budgetary independence of the Court of Accounts. Baseline: in 2024, The Supreme Audit Institution of MD (Court of Accounts) enjoys limited budgetary independence. The financial independence of SAI is limited by Law 260/2017, which stipulates that the budget of the CoA is approved according to Law 181/2014 for independent/autonomous budgetary authorities. The CoA budget is elaborated and approved as the budget of each budgetary institution,	Legal amendments to the Law on the Court of Accounts (CoA) and possibly other laws are adopted, to bring CoA legislation in line with international best practices and reducing the conflicting provisions in other laws. Legal provisions allow the CoA budget to be approved by the Parliament without the executive branch amending the draft law. Parliament procedures are adjusted accordingly. Source of verification: Official Journal, Parliament website

						sent and negotiated with the Ministry of Finance before being included in the draft annual budget law. According to SIGMA report on PAR 2023, some legal provisions conflict with CoA legislation.	Ambition Level: Category 2
Public Finance management	6	Strengthened external audit system and public internal and financial control	15	June 2027	Court of Accounts; beneficiaries of SAI audits	External audit function is strengthened through enhanced performance audits and better follow up of recommendations: (i) The share of total CoA audit capacity devoted to performance audits increases to 15%; (ii) The share of CoA recommendations addressed to the audited public institutions for all types of audits performed in 2025 is on the positive trend, with at least 50% of recommendations partially or fully implemented. (iii) CoA capacities are strengthened. Baseline: In 2022, the share of COA recommendations made in 2021 was 20% for fully implemented, 40% partially or fully implemented (SAI report, SIGMA assessment report of 2023). In 2024, performance audit capacities in CoA are very limited.	External audit function is strengthened through enhanced performance audits and better follow up of recommendations on all types of audits by audited public institutions. The share of total CoA audit capacity devoted to performance audits increases to 15% of all audit capacity. The share of CoA recommendations addressed to the audited public institutions for all types of audits in 2025 is on the positive trend, with least 50% of recommendations partially or fully implemented. CoA capacities are strengthened through trainings provided to develop good quality of recommendations and to have effective engagement with audited entities. Source of verification: SAI's website/SAI activity report. Ambition Level: Category 2

Public Finance management	6	Strengthened external audit system and public internal and financial control	16	Dec 2026	Ministry of Finance	Risk management approach in PIFC is rolled out: (i) guidelines for management in central level public institutions are aligned with EU-best practices, based on internationally recognized risk management frameworks, and implemented in at least 50% of first level budget user organization (ministries, agencies); (ii) Risk management tool, supportive and aligned with the risk management guidance which is based on EU best practices and internationally recognized risk management frameworks, integrated within the IT system for monitoring and reporting of the central Government performance (E-monitorizare) is operational in at least 50% of central government public bodies. Baseline: In 2024, risk management approach in not widely used in central level public institutions.	(i) Risk management guidelines are improved according to EU best practices and internationally recognized risk management frameworks and at least one pilot exercise is performed in a Central public body (ministry/agency) regarding the implementation of the guidelines. Results of the pilots are used to roll out the practical implementation of the guide at central government level (ministries, agencies). (ii) Risk management tool is integrated within the IT system for monitoring and reporting of the central Government performance (E-monitorizare) in at least 50% of central government public bodies (ministries and agencies). Source of verification: State chancellery website /report, PIFC Consolidated Annual Report Ambition Level: Category 3
Public Finance management	6	Strengthened external audit system and public internal and financial control	17	June 2027	Ministry of Finance	Public internal financial control system is strengthened: (i) The mandate of the PIFC Council is strengthened through increased oversight capabilities on the independent functioning of the internal audit activity. (ii) The capacity and resources of the CHU are enhanced, including the increase of CHU staff and PIFC IT reporting tool is extended to local governments; (iii) the network of internal control coordinators is extended to local public administrations. Baseline: CHU staff in 2024 was 7. Limited independence of internal audit supervision. No IT	(i) The organization and regulation of the PIFC Council are revised, expanding its mandate on the oversight capabilities on the independence of the internal audit function. In particular, this relates to ensuring that internal audit can operate without undue influence and objectively can assess public management and control systems. (ii) The capacities of the CHU are increased, including through increasing CHU staff to at least 10 staff. The reporting IT PIFC tool is extended to the Local Administrations (cities and second level authorities/rayons) of above 50 000 inhabitants; (iii) The network of internal control coordinators is extended to local public administrations (cities and second level authorities/rayons).

						monitoring and reporting tool for local public administration supervision by CHU.	Source of verification: MoF website, MOF reports; PIFC Council Activity Report Ambition Level: Category 4
Public Finance management	7	Antifraud measures and protection of EU financial interests	18	Dec 2025	Ministry of Finance	AFCOS network is established and implemented through formally assigning the national AFCOS coordinator, amending the regulatory framework to establish the Anti-Fraud Coordination Platform and signing relevant agreements between the MD national public institutions participating in the protection of EU's financial interests. Baseline: As of December 2024, AFCOS network is not established.	(i) Government Decision is adopted to assign to the State Financial Control Inspectorate the role of National Anti-Fraud Coordination Authority, which will give the State Financial Control Inspectorate both increased responsibilities and rights in the context of cross-border cooperation programs. This amendment facilitates a more efficient collaboration between the institutions involved, with the purpose of strengthening the mechanisms for preventing and combating fraud. (ii) Government Decision is adopted regulating the institutional framework and implementation of the functioning mechanism of the anti-fraud coordination system (AFCOS); (iii) Cooperation Agreements between competent MD public authorities participating in the protection of the EU's financial interests are signed. Source of verification: Government portal for government decisions Ambition Level: Category 5
Public Finance management	7	Antifraud measures and protection of EU financial interests	19	Dec 2026	Ministry of Finance	(i) A multi-year Anti-Fraud strategic framework is adopted. This includes a comprehensive action plan aligned with the guidelines set by the European Anti-Fraud Office (OLAF) for national anti-fraud strategies. (ii) The methodology for managing / investigating irregularities and fraud is adopted ensuring a structured and consistent approach to the reporting of these cases. The new methodology is piloted in at least 2 public authorities that use EU funds and then rolled out nationally. Baseline: anti-fraud strategy and the methodology for managing / investigating of irregularity and fraud are not aligned with OLAF Guidelines.	(i) The national medium-term strategic framework for the protection of the EU's financial interests is adopted and put in place with strong safeguards against fraud and misappropriation of funds. This framework includes a comprehensive action plan, aligned with the guidelines set by the European Anti-Fraud Office (OLAF) for national anti-fraud strategies. (ii) The fraud and irregularity management/ investigation methodology is approved by MOF order and made available to line ministries to implement. Source of verification: Official Gazette, Ministry of Finance website; Strategy is shared with Commission services (OLAF/ENEST). Ambition Level: Category 3

Public Finance management	7	Antifraud measures and protection of EU financial interests	20	December 2027	Ministry of Finance	Automated information system for anti-fraud monitoring and coordination is operational. Anti-Fraud Information System is made operational integrating key modules to streamline anti-fraud processes including the Register of Irregularities and Suspected Fraud and Reception/Dissemination/Monitoring System for Anti-Fraud Coordination. Baseline: As of 2024, anti-fraud information system is not in place and MD does not report on irregularities to the EU.	Adoption of a Government Decision, with concept of the information system, specifications of the information system, regulation of the information resource, system tested and launched according to the requirements and rules of the Government Decision. The Anti-Fraud Information System (AIS), generically called "MCAF" (Anti-Fraud Monitoring and Coordination), integrates essential modules for streamlining anti-fraud processes. These include the Register of Irregularities and Suspicions of Fraud (RNSF), which identifies and documents potential cases of fraud, and the Reception/Dissemination/Monitoring of the Anti-Fraud Coordination System (RDM SCAF), intended for the coordination and monitoring of anti-fraud measures at the operational level. The national Anti-Fraud Information System allows for the transfer of relevant information on to the Commission via the Irregularity Management System (IMS). Source of verification: Official Gazette, web-portal of legal acts in Republic of Moldova (www.legis.md), Government website report Ambition Level: Category 4
Public Finance management	7	Antifraud measures and protection of EU financial interests	21	June 2026	Ministry of Justice Ministry of Finance	In consultation with the European Commission services, strengthening the financial crime investigation system, by reviewing legal competences and increasing capacities of national specialized investigative bodies to proactively detect and investigate financial crimes and related illegal acts which affect financial interests of MD and the EU. Baseline: despite adequate regulatory framework financial crime investigations/persecutions are limited.	Legal amendments adopted. Competent authority(es) capacitated. Source of verification: Official Gazette, budget law 2025 and 2026, government website, reports of relevant institutions. Ambition Level: Category 2
SOE reform	8	Making the SOE sector sustainable and	22	June 2026	Public Property Agency	Investment profiles for 5 SOEs are elaborated and privatisation procedures are launched. Baseline: Triage of SOEs was finalised in 2024 but its implementation has not started.	Elaboration of investment profile for 5 SOEs (out of 10 classified for immediate privatisation) and launching the privatisation procedure for them. The Government Decision on triage mechanism of SOEs covered: Category 1 - enterprises not suitable for privatization – 66 SOEs;

		financially viable					Category 2 - enterprises recommended for reorganization in another legal form of organization – 55 SOEs; Category 3 - enterprises deemed suitable for privatization after reorganization/restructuring - 10 SOEs; Category 4 - enterprises recommended for immediate privatization – SOEs; Category 5 - enterprises recommended for liquidation; Corporate Governance of SOEs in Moldova – 97 SOEs. Source of verification: Ministry of economy reports on the implementation of the triage. Public property Agency Reports. Ambition Level: Category 1
SOE reform	8	Making the SOE sector sustainable and financially viable	23	Dec 2026	Public Property Agency	At least 10 [out of 97 inactive and loss-making] SOEs are liquidated and at least 15 are reorganised (out of 55 classified for changing the legal form of organisation) Baseline: Triage of SOEs was finalised in 2024 but its implementation (liquidation and reorganisation of SOEs) has not started.	This action regards category 2 and category 5 of SOEs in the triage process. The Government Decision on triage mechanism of SOEs covered: Category 1 - enterprises not suitable for privatization – 66 SOEs; Category 2 - enterprises recommended for reorganization in another legal form of organization – 55 SOEs; Category 3 - enterprises deemed suitable for privatization after reorganization/restructuring - 10 SOEs; Category 4 - enterprises recommended for immediate privatization – SOEs; Category 5 - enterprises recommended for liquidation; Corporate Governance of SOEs in Moldova – 97 SOEs. Source of verification: Ministry of Economic Development and Digitalisation reports on the implementation of the triage. Ambition Level: Category 1
SOE reform	8	Making the SOE sector sustainable and financially viable	24	June 2027	Ministry of Economic Development and Digitalisation, Public Property Agency	SOE accountability and corporate governance are strengthened: (i) Rules are amended to require the appointment of 1/3 of independent board members in the SOEs remaining in state property while remuneration rules and KPIs for SOE board members are adjusted to provide for adequate remuneration of board members in the SOEs remaining in state property. Rules are amended introducing requirement for an independent member in the selection committee.	(i) Primary legal framework is amended to replace the optional inclusion of independent board members with the obligatory inclusion and to require the SOEs (those to remain in state property) to have at least 1/3 of independent board members. The regulation for the selection of candidates for the position of member of the boards is modified introducing a requirement for an independent member in the selection committee. Remuneration rules and KPIs for SOE board members are adjusted. (ii) New boards of directors are appointed in 12 key SOEs, with at least 1/3 members being independent including JSC „Moldtelecom”; JSC „Termoelectrica”; „Energocom”;

						(ii) The new boards of directors in key 12 SOEs including in telecoms, rail, electricity, gas, and metal processing are appointed, with at least 1/3 of members being independent. (iii) The requirement is introduced to publish the SOE audits while their quality requirements are strengthened; corporate governance code for SOEs is adopted at the company level by at least 90% of active SOEs and the annual corporate governance implementation reports are published. Baseline: Triage of SOEs was finalised in 2024 but its implementation has not started. There is a mandatory external audit of SOEs taking place once a year but audit results are rarely published. The Model Code of Corporate Governance for SOEs was approved in October 2023. By March 2025, 37 out of 70 active SOEs adopted the code.	JSC „Metalferos”; JSC „Moldexpo”; SE „Poșta Moldovei”; SE „Aeroportul Internațional Chișinău”; SE „Expediția Hidro-Geologică din Moldova”, Rețelele Electrice de Distribuție Nord, CET Nord (Bălți), Portul Fluvial Ungheni, Societatea pe Acțiuni „Administrația de Stat a Drumurilor”, in line with government triage exercise results. (iii) Legal framework is amended to improve the quality of independent SOE audits; relevant regulation is amended to require publication of the annual independent audit reports on the Ministry or Public Property agency websites. SOE Corporate Governance Code is approved at the company level by at least 90% of active SOEs and SOE annual corporate governance implementation reports are published. Source of verification: Ministry of Economy reports, Public property agency website/reports Ambition Level: Category 1
Public administration reform	9	Ensuring a flexible and efficient institutional system of the central public administration, by reforming the public authorities subordinated to the government and public institutions increasing their	25	December 2027	State Chancellor y	Public institutions (covered by the provisions of the Law on public institutions) are aligned with the standard regulatory framework (internal governance, HRM, pay system and budgetary planning and reporting including on subsidies), through the development and approval of the primary and secondary legislation. Central public authorities subordinated to the Government are restructured based on the analysis of their functions and competences and are aligned with the SIGMA principles, (ministries focus on policy development, the administrative authorities subordinated to the ministries ensure policy implementation). 90% of central public authorities that are subordinated to the Government are restructured.	(i) Law is amended to allow all public institutions to adhere to one coherent and transparent regulatory framework, the Law on public institutions, except those in the fields of education, research, health, culture, youth, and sports, which are regulated by specific laws. 80 public institutions that provide administrative services is adjusted in this way with the exception of those in the fields of education, research, health, culture, youth, and sports, which are regulated by specific laws. (ii) The central public authorities subordinated to the Government migrate under the subordination of the relevant ministries, where policies are developed, while only those with intersectoral responsibilities remain under the direct coordination of the Government. 90% of central public authorities that are subordinated to the Government are restructured. Source of verification: Official journal; web-portal of legal acts in Republic of Moldova (www.legis.md); ministerial websites and internal regulations of the public institutions, available on the corresponding website.

		administrative capacities				Baseline: 80 public institutions that provide administrative services do not adhere to one single regulatory framework.	Ambition Level: Category 1
Public administration reform	10	Establishing an efficient career development framework and a more transparent remuneration system, to make public service more attractive and performant	26	June 2027	State Chancellery Ministry of Finance	Civil service salary reform is implemented by: (i) Adopting a new salary grid based on job evaluation results; (i) Reducing salary grid reference values from 9 to at most 6 are adopted and implemented; (ii) Increasing the fixed salary part to 70% of payroll budget of the institution; (iv) Defining clear conditions for targeted performance-based salary supplements. Baseline: Salary grid needs updating to align with job evaluation results. The fixed part of civil service salaries in 2024 varies from 10% to 90%, depending on specific types of jobs. Number of reference values is 9 in the budgetary sector, including 3 reference values for the judiciary/prosecutorial system. Conditions for determining salary supplements are not sufficiently clear.	(i) Following the adoption of the Action Plan on salary reform, the salary grid is revised based on the new rigorous job evaluation methodology and job evaluation results. The revised salary grid is adopted through primary and secondary legislation. (ii) Fixed salary part reaches 70% of the payroll budget of the first line budget institution (main budget holder) through amendments of the primary and secondary legislation. (iii) Amendments to the regulatory framework are introduced to reduce the number of reference values, based on an adopted Action Plan, from 9 to at most 6 by June 2027 and at most 4 by 2032 (i.e. 2 in civil service and 2 for prosecutors and judges undergoing external/extraordinary evaluation and judges of the Constitutional Court) Reduction of reference values to at most 6 is implemented. (iv) Primary and secondary legislation is adopted and implemented establishing clear performance-based conditions for determining salary supplements including for the work on EU-related tasks. Source of verification: web-portal of legal acts in Republic of Moldova (www.legis.md); internal administrative acts approved by Ministry of Finance. Ambition Level: Category 1
Public administration reform	10	Establishing an efficient career development framework and a more transparent remuneration system, to make public	27	December 2027	State Chancellery Ministry of Finance	A human resource management information system (HRMIS) for all central level government institutions is established with at least 3 modules being operational. Baseline: In 2024, no HRMIS is in place.	Legislative and regulatory framework is adopted, including the concept, regulation, and technical specifications for the information system; (i) Creating a special unit within State Chancellery Department on civil service management responsible for developing, coordinating and monitoring proper implementation of the HRMIS across civil service. (ii) Conducting public procurement procedures to select and contract an IT solution developer, ensuring that the development and monitoring of the system are carried out modularly, with each component meeting interoperability and functional requirements, implemented first at the level of central public authorities; (iii) Implementing up to 3 modules in central level government authorities, conducting final testing for these

		service more attractive and performant					modules, and organizing the training sessions for targeted HR personnel. Source of verification: web-portal of legal acts in Republic of Moldova (www.legis.md); Mid-term Report on implementation of the Strategy on public administration reform on the Government website; access to the HRMIS. Ambition Level: Category 2
Public administration reform	10	Establishing an efficient career development framework and a more transparent remuneration system, to make public service more attractive and performant	28	December 2027	State Chancellery	The career development framework is enhanced in central public authorities through piloting of the centralized recruitment system, uniform implementation of promotion and performance evaluation and adoption of a new competence framework: (i) To ensure uniform access to civil service positions, the new centralised recruitment system is piloted. (ii) MD implements uniform promotion and performance evaluation practices in central public authorities by establishing the internal competition mechanism for promotion, adopting a methodological guide and providing trainings. (iii) A new competence framework is adopted. Baseline: As of 2024, the recruitment and selection process for middle managers and non-managerial positions is decentralized, while the recruitment and selection of senior management positions follows a centralized approach. The PAR Strategy foresees the implementation of the centralised recruitment in central public administration authorities by 2030. The recruitment and selection, internal promotion standard procedures are regulated by special legislation. However, competition commissions operate with limited capacities, and transparency remains a challenge. No competence framework is in place.	(i) The centralized recruitment process features a standardized written test on a secure digital platform, ensuring meritocracy, transparency, and minimal human intervention. The pilot covers two types of functions within central public administration. The pilot addresses two types of functions in a few ministries, allowing for system testing before wider implementation in the central public administration. To implement this step, a special unit within State Chancellery's Department for civil service management is established; the concept on centralised recruitment system is adopted; primary and secondary regulatory framework for piloting the centralised recruitment system is adopted; the institutional, methodological, technical and logistical arrangements for piloting the centralised recruitment system are completed. (ii) MD implements uniform promotion and performance evaluation practices in central public authorities by establishing the internal competition mechanism for promotion, adopting a methodological guide for managers and providing trainings for the middle managers on performance evaluation. (iii) A new competence framework for central public authorities is adopted by State Chancellery order and key knowledge and abilities are tested in the piloted centralized recruitment system mentioned in the point i). Source of verification: web-portal of legal acts in Republic of Moldova (www.legis.md); Mid-term Report on implementation of the Strategy on public administration reform on the Government website; State Chancellery order on competence framework adoption; State Chancellery report on results of the pilot. Ambition Level: Category 1

Pillar 4: Social capital

Subarea	Reform #	Title of the reform	Step #	Implementation Deadline	Institutions	Payment condition and implementation deadline /	Description and clear definition of what each step entails
Education	1	Reducing mismatch between skills and labour market demands through enhanced vocational education and training	1	December 2027	Ministry of Education and Research	VET qualification framework is strengthened, with at least 50% of the active VET study programmes aligned with qualification-based curricula, and at least 4 VET programmes on green transition are approved (developed in collaboration with the private sector). Baseline: In 2024, 0% of the currently active study programmes in VET institutions is aligned with qualification-based curricula, and no VET study-programme is developed in collaboration with the private sector in qualification areas enabling the green transition. In 2024, 215 VET curricula/study programmes are active across all VET levels (100 at ISCED 3 level and 115 at ISCED 4 level), but none of them is aligned with qualification standards. Also, no VET curricula/study programme is currently developed in collaboration with private sector in skills areas enabling the green transition.	MD expedites the development of qualification standards and develops VET curricula/programmes of ISCED 3 level and ISCED 4 level in alignment with the identified qualification standards. It develops and approves at least 4 VET curricula/study programmes on green transition in collaboration with the private sector, approves and ensures the roll-out of the qualification-based VET curricula/programmes into the VET Institutions. Source of verification: National Registry of Qualification and SIME (EMIS – Education Management Information System), Annual reports of the Ministry of Education and Research, National qualification register. Ambition Level: Category 2
Education	1	Reducing mismatch between skills and labour market demands through enhanced vocational	2	December 2027	Ministry of Education and Research	At least 50% of the active technical vocational education programs are conducted by VET teachers who have attended in-service training and make use of gender and disability-sensitive teaching and learning materials approved by order of the Ministry of Education and Research. Baseline: In 2024, 0% of the active VET programmes make use of gender and disability-sensitive teaching and learning materials that are quality-assured and approved by supervisory bodies, and 0% of the VET	MD revises the current mechanisms for the development, production quality-assurance, and distribution of VET teaching and learning materials for the VET study-programmes at ISCED 3 and ISCED 4 levels, incorporating gender-sensitive and disability-sensitive principles. MD provides teacher training for VET teachers working at ISCED 3 and ISCED 4 levels on the use of the newly approved teaching and learning resources. Source of verification: Annual Reports provided by Ministry of Education and Research, based on the VET institutions' reports and

		al educatio n and training				teachers have been trained in a coordinated in-service teacher training system.	other documents (attendance lists of training, minutes, etc.) collected by the VET Department of the Ministry. Ambition Level: Category 3
Educ ation	1	Reducing mismatc h between skills and labour market demands through enhanced vocation al educatio n and training	3	Decem ber 2027	Ministry of Education and Research	Populations' digital skills are strengthened, with at least 25% of teachers (in the general education and VET system) obtaining a certification of minimum level A1 on digital competencies, based on the DigiCompEdu framework, and the share of tertiary level students in STEAM and ICT disciplines is increased to at least 25%. Baseline: In 2024, 0% of the teaching workforce of the country has a certification on digital competency, and the share of students enrolled in STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts and Mathematics) and ICT disciplines in tertiary level education is 17% of total students.	MD organises and ensures the roll out of in-service teacher training for teachers on digital competences according to the EduComp Framework. At least 25% of the total teachers certified at least level A1 and the share of tertiary level students enrolled in STEAM and ICT disciplines is at least 25% of total students Source of verification: Annual report from the Ministry of Education and Research, Documental evidence of the teacher training (attendance lists, certificates issued by the training providers. For the higher education students share, data from the SIME/EMIS of the Ministry of Education and from the National Bureau of Statistics. Ambition Level: Category 1
Educ ation	1	Reducing mismatc h between skills and labour market demands through enhanced vocation al educatio	4	Decem ber 2027	Ministry of Education and Research	Dual-education reform is advanced, increasing the total number of students enrolled in dual-VET programmes to at least 6000 for the years 2025-27 cumulatively, and increasing the number of students in dual-higher education programmes to at least 600 for 2025-27 cumulatively. Baseline: In academic year 2024-25, 1700 students are enrolled in dual VET programmes and 90 students are enrolled in tertiary dual education programmes.	MD improves the legal and policy framework for dual-education, including a sound mechanism of incentives for the enterprises to enter in form of collaboration with the education institutions (at dual-VET and dual-tertiaty/HE levels). MD promote dual education among the youth through ad hoc information/communication campaigns, aiming at making this learning opportunity more attractive. Source of verification: SIME/EMIS (Information System in Education), Reports of the Ministry of Education and Research, admission reports provided by the HEIs to the MER, consolidated admission report of the MER. Ambition Level: Category 1

		n and training					
Education	2	Improving quality, relevance and inclusiveness of education through improved access to preschool, primary and secondary education	5	December 2027	Ministry of Labour and Social Protection	Private and public sector childcare service provision is strengthened with a number of childcare places to increase by 5 000 compared to 2024. Baseline: 15 000 childcare places are in place.	The Ministry of Labour and Social Protection will oversee the refurbishment and creation of new childcare places, while working with the private sector to reach the joint target. Source of verification: reports on the effective number of children benefiting from childcare services both in public and private settings, Reports by the Ministry of labour and Social Protection. Ambition Level: Category 1
Education	2	Improving quality, relevance and inclusiveness of education through improved access to preschool, primary and secondary	6	December 2026	Ministry of Education and Research	The curriculum reform is advanced, with operationalisation of an evidence-based Monitoring & Evaluation system to assess the progress of students performances, including sample-based standardised student assessments. Baseline: By December 2024, a review of the national curriculum from the primary to the upper secondary education has been initiated by the Ministry of Education and Research, but no evidence-based system is in place to assess the progress.	MD designs and operationalises a monitoring and evaluation evidence-based system to assess the impact of the reform and to produce recommendations for further reviews. Evidence based system integrates measures to assess progress of children with special educational needs. MD conducts yearly sample-based tests on 4th, 9th and 12th graders, in order to assess the results of implementation of the revised general education curricula. Source of Verification: Report from the Ministry of education and Research (including all evidence of the Curriculum M&E mechanisms in place and documental evidence of the sample-based test conducted), and reports from the ANCE (National Agency for Curriculum Evaluation). Ambition Level: Category 4

		education					
Education	2	Improving quality, relevance and inclusiveness of education through improved access to preschool, primary and secondary education	7	December 2026	Ministry of Education and Research	All compulsory subject-curricula for lower-secondary and upper-secondary education are revised and approved, and pedagogical support for their implementation is provided to teachers, with at least 25% of all the teachers of the lower-secondary and upper-secondary levels trained to teach according to the revised curricula, through specific teacher training and mentorships programmes (8000 teachers out of the total 33,000 teachers of the general education system). Baseline: In 2024, 0% of the teachers of lower-secondary and upper-secondary schools are trained on the new curricula (and curricula-revision still not completed). 28 compulsory subject curricula in place.	MD completes the current curriculum review for all mandatory 28 subjects of lower and upper secondary education and launches in-service teacher training with at least 25% of all teachers have participated to the specific in-service teacher training (proved by certificate of attendance) Source of verification: Ministerial Order on the revised curriculum, report of the Ministry of Education on the curriculum review, teacher training reports from the training providers. Ambition Level: Category 1
Education	3	Strengthening education outcomes, quality and integrity of university education	8	June 2027	Ministry of Education and Research	25% of doctoral level programmes in MD Higher Education Institutions are internationally accredited by EQAR registered agencies (European Quality Assurance Registry), further aligning the Country with the Bologna process and with the standards of the EHEA. Baseline: In December 2024, 0% of doctoral level programme in MD Universities is internationally accredited. there are 46 “provisionally authorised” doctoral institutions. While quality assessment mechanisms are in place for bachelor and master programmes, no actions have been taken for doctoral studies. Moreover, no specific methodology for	MD advances evaluation and accreditation of national doctoral programmes by international agencies for quality assurance (EQAR registered), ensuring transparency and equivalence in degrees between Moldova and countries of the EHEA (European Higher Education Area). At least 25% of the total active doctoral programmes in Moldova are internationally accredited at EQAR. Source of verification: EQAR database of accredited doctoral programmes on EQAR website. Ambition Level: Category 1

						accreditation of doctoral schools is in place in MD, and international expertise in the field is needed.	
Education	3	Strengthening education outcomes, quality and integrity of university education	9	June 2026	Ministry of Education and Research	Robust anticorruption and antifraud measures are implemented in MD universities, with the adoption of a single national plagiarism-detector software, and at least 50% of Bachelor students in HEIs having attended on-line or off-line trainings and awareness-raising campaigns on ethics and anti-plagiarism measures with the involvement of the National Anticorruption Centre. Baseline: In December 2024, no advanced antiplagiarism IT tools are in use in MD Universities and no regular training and awareness raising campaigns on academic integrity are conducted. Different universities use occasionally antiplagiarism software of different type, usually of low quality performances and without the necessary continued maintenance. Also a comprehensive normative and policy framework on academic integrity is missing.	The Ministry of Education uses a single software solution for anti-plagiarism in thesis and dissertations across all levels of higher education from bachelor to doctoral degrees, as well as to launch a campaign on academic integrity. MD develops the normative and policy framework for integrity/anticorruption in higher education, in collaboration with the National Anticorruption Centre. MD installs a single advanced IT software for plagiarism detection in all HE institutions of the country and in the national quality assurance agencies, ensuring also inter-operability with the modules of the HEMIS (Higher Education Management Information System). MD develops and rolls out, in partnership with National Anticorruption Centre training modules (online and in-presence) for university students on ethics, transparency, integrity and communication/awareness rising campaigns on the effect of corruption in higher education. Source of verification: Ministry of Education Reports, including yearly-approved Anticorruption Plan, documental evidence of the purchase and installation of the antiplagiarism software in all higher education institutions, and documental evidence of the training attendance and the communication campaigns implemented. Ambition Level: Category 3
Social protection	4	Enhanced quality and accessibility of social services meeting minimum standards and	10	December 2025	Ministry of Labour and Social Protection	The regulations on quality assurance and minimum quality standards for 80% of social services are updated. Baseline: In 2024, improved and updated regulations exist for 10% of social services.	The reform aims to enhance the quality of social services through regulatory revisions on quality assurance and minimum quality standards. The social services covered encompass 47 social services, representing 100% of the total number. Of these, 10% (5 social services - day center for children at risk, regional center for integrated assistance for children victims and witnesses of crime, community home for persons with disabilities, free telephone assistance service for persons with disabilities, and free telephone assistance social service for children) already operate under improved and updated regulations. Out of the remaining 90%, 70% (32 services) are subject for update in accordance with the priorities of the Ministry of Labour and Social Protection, progressing toward the final target of 80% coverage.

		population needs					Source of verification: Ministry website confirming the adoption of the regulation of the quality assurance and minimum quality standards for 80% of social services. Compliance data from the MLSP monitoring social service quality. Ambition Level: Category 2
Social protection	4	Enhanced quality and accessibility of social services meeting minimum standards and population needs	11	December 2026	Ministry of Labour and Social Protection	At least 30,000 persons benefit from social assistance and employment services through a coherent case management system implemented for 15 social assistance and employment measures. Baseline: In 2024, 3,440 persons were assisted through the case management system. No case management for 15 social services in place.	Case management system is implemented for 15 social assistance and employment services. For each of 15 social and employment services it comprises operations manuals that include following key elements: case registration and intake, needs assessment, case plan development, service provision and follow-up, case review and closure, and monitoring after case closure. Source of verification: Ministry website, Ministry's report, case management manuals for 15 social and employment services. Ambition Level: Category 2
Social protection	4	Enhanced quality and accessibility of social services meeting minimum standards and population needs	12	December 2025	Ministry of Labour and Social Protection	Child protection system is strengthened by recruitment and retention of additional 200 child protection specialists, funded through the state budget. Baseline 2024: 35 child protection specialists employed from the state budget.	MD strengthens its child protection system by ensuring recruitment and retention of 200 child protection specialists, funded through the state budget. Source of verification: MLSP recruitment records, report on deployment of the specialists Ambition Level: Category 4

Social protection	4	Enhanced quality and accessibility of social services meeting minimum standards and population needs	13	June 2027	Ministry of Labour and Social Protection	The unified Automated Information System for social services (eSocial) is operational, integrating the Ministry of Labour and Social Protection's current data framework. The following modules are included- social assistance, employment, and disability modules –and are fully deployed and accessible to social workers, and government agencies. Baselines 2024: The data framework of the Ministry of Labour and Social Protection and subordinated institutions consists of 14 standalone systems and registers that do not talk to each other. The concept for the unified Automated Informational System for social services (eSocial) is approved. Energy Vulnerability Platform (EVRF) is integrated in eSocial.	eSocial is a centralized digital platform to modernize social protection services by replacing outdated paper-based systems with a secure, integrated solution. It serves as a “single-window” system for managing social benefits and services. The following modules are approved: social assistance, employment, and disability modules. Social assistance module includes case management for social assistance (Ajutor Social) and social services, consultation registry, integration with child protection and refugee systems. Employment module includes unemployment case management. Disability module includes document flow, scorecard, integration with social services, risk analysis and reporting. eSocial is fully integrated with the Ministry of Labour and Social Protection’s data framework and capable of sharing information with other government systems, such as health, education, employment, and justice, through MConnect. Source of verification: Ministry of Labour documents confirming launch and operation of eSocial. Technical documents and reports, including budgetary records. Ambition Level: Category 4
Employment and labour markets	5	Strengthened active labour market policies and facilitation of labour market participation and fighting undeclared work and labour	14	December 2025	Ministry of Labour and Social Protection	State labour inspectorate is reformed and has the power to conduct unannounced inspection visits while limitations linked to the law 131 of 2012 are eliminated. A monitoring system for inspection visits’ recommendations is in place. Baseline: The law 131 on state control is in contradiction with the ILO conventions on labour inspections 81 and 129.	The State Labor Inspectorate has the powers and mandate in line with ILO Conventions. Law 131 of 2012 is aligned to the ILO Conventions. This legislation regarding the mandate of the labour inspectorate is revised in line with international labour standards making unannounced inspection visits possible. A monitoring system is in place including the legislation and the monitoring system for inspection visits’ recommendations. Source of verification: Official Gazette, State Labour Inspectorate reports. Ambition Level: Category 1

		exploitati on					
	5	Strengthe ned active labour market policies and facilitatio n of labour market participat ion and fighting undeclar ed work and labour exploitati on	15	Decem ber 2026		Digital voucher pilot project addressing undeclared work in agriculture. 6 000 workers in agriculture registered and paying social contributions and the information system is in operational Baseline: 0 workers using the digital voucher system.	At national level the voucher program in agriculture. The information system is operational. 6 000 workers in agriculture are registered and paying social contributions This represents 20% of informal workers in agriculture according to the Labour Participation Survey in 2023. Source of verification: Reports provided by the Ministry of Labour and Social Protection and relevant website for agriculture sector www.zilieri.gov.md. Ambition Level: Category 1
Empl oyme nt and labou r mark ets	5	Strengthe ned active labour market policies and facilitatio n of labour market participat ion and fighting	16	Decem ber 2026	Ministry of Labour and Social Protection	The number of beneficiaries of active labour market measures implemented by the Government is increased by 400% compared to 2024. At least 60% of beneficiaries are women. At least 10% of beneficiaries are persons with disabilities. Baseline: in 2024, a total of 1326 people benefited from active labour market measures. 61.7% of beneficiaries were women. 7% of beneficiaries are persons with disabilities.	MD Employment agency has 4 active labour market measures: professional training; subsidizing the creation of jobs; support for creation or adaptation of the job/workplace; stimulating labor mobility. Source of verification: Reports provided by the National Employment Agency Ambition Level: Category 1

		undeclared work and labour exploitation					
Health	6	The quality of health service delivery nationwide is improved	17	June 2027	Ministry of Health	As part of the hospital system reform aiming at decentralizing specialized medical care, integration of the existent and future specialised regional hospitals within the hospital network is advanced through the development of an integrated regional referrals network. Baseline 2024: A regional referral hospital network exists for just one disease area. Regional referral hospitals networks for other highly specialised health care services do not exist. To-be-constructed regional hospitals in Balti and Cahul are integrated neither into the regional referral networks, nor into strategic and workforce planning, improved service delivery, optimized referrals of the national hospital system.	MD designs and implements regional integrated referral networks for specialised health care services including a financing mechanism, administrative structures, and definition of levels of care based on each hospital's service capacity and bed profile in every region. As a result, at least 10 regional referral hospitals are included in the network. Source of verification: Official government documents confirming the implementation of regional integrated referral networks for highly specialised health care services, with at least 10 referral hospitals being included in the network. Ambition Level: Category 3
Health	6	The quality of health service delivery nationwide is improved	18	Dec 2027	Ministry of Health	The national licensing system for health professionals is introduced to ensure that all health workers are qualified to provide quality and safe healthcare services and at least 200 healthcare professionals receive specialized training in modern care models. Baseline 2024: No authority exists to oversee compliance to licensing and registration/certification requirements.	A national licensing system for healthcare professionals is implemented, to cover following professions: doctors, dentists, nurses, and midwives. A dedicated service is established to regulate entry into the profession and ensure compliance with certification requirements. To align Moldova's healthcare sector with EU standards, the legal framework governing entry and practice in healthcare professions is updated, and at least 200 healthcare professionals receive specialized training in modern care models. Source of verification: Official publication of the decision to establish a national authority to oversee compliance to licensing and registration/certification requirements. Administrative records documenting the structure, staffing, and operations of the authority. Reports from the newly established licensing authority detailing its activities, issued licenses, and compliance monitoring. Official publication confirming the update of the legal framework governing entry and practice in healthcare professions. Documents confirming capacity building of 200 healthcare professionals.

							Ambition Level: Category 2
Health	7	Integrate d tools for digital transfor mation are in place to ensure better access and quality of healthcar e	19	Decem ber 2027	Ministry of Health	The digitalization of the health sector is strengthened through the implementation of electronic health records (EHR) for 40% of insured population. Baseline: In December 2024, Electronic Health records are not in place.	Healthcare services are improved through the implementation of electronic health records (EHRs) that replace paper-based medical records with a secure, digital system that allows doctors, hospitals, and healthcare providers to access and update patient information (a complete medical history, including diagnoses, treatments, test results, and prescriptions) in real time. Following the approval of the National eHealth Strategy, EHRs are implemented and populated for at least 40% of the insured population. To ensure effective use, technical staff from regulatory institutions and healthcare professionals receive training on EHR. Source of verification: Official Gazette, system specification for EHR, deployment records, statistical data from EHR, training records from the Ministry of Health. Ambition Level: Category 2
Health	7	Integrated tools for digital transforma tion are in place to ensure better access and quality of healthcare	20	Decem ber 2026	Ministry of Health	Health sector services are digitalised through the implementation of an integrated track-and-trace system. Baseline: In December 2024, Integrated track and trace monitoring system is not in place. Concept note and architecture are developed.	The integrated track-and-trace system is operational allowing suppliers and healthcare providers to report medicine stocks regularly, while the National Medicine Agency monitors availability and takes proactive measures to prevent shortages. Source of verification: system specification for track and trace monitoring system, deployment records, system usage reports. Ambition Level: Category 3
Health	8	Increased access to novel treatment s for high burden of	21	Decem ber 2026	Ministry of Health Ministry of Finance	MD revises the Law on Medicines and includes at least two innovative medicines in the positive reimbursement list. Regulations are revised to allow for risk-sharing agreements. Baseline: Law on Medicines is outdated. No innovative medicines are included in the positive	MD revises the Law on Medicines and uses the existing health technology assessment process to guide decisions on including innovative medicines in the positive reimbursement list. At least two innovative medicines are included in the positive reimbursement list. Regulations are revised to allow for risk sharing agreements to ensure efficient resource allocation for innovative drug purchases.

		diseases patients				reimbursement list. Regulations do not allow for risk sharing agreements.	Source of verification: Official Gazette, Government website for government decision, Ministry of Health and National Health Insurance Company websites Ambition Level: Category 2

Pillar 5 Green transition/natural capital

Subarea	Ref or m #	Title of the reform	Step #	Implementation Deadline	Institutions	Payment condition and implementation deadline	Description and clear definition of what each step entails
Environment protection and climate actions	1	Establishing the environmental playing field through modernising environmental governance and promoting low carbon development	1	June 2026	Ministry of the Environment	Environmental regulatory and enforcement field is substantially strengthened with implementation of key functions of Ministry of Environment, the environmental inspectorate and environmental agency, enforcement of environmental control/regulation function, and functions arising from horizontal legislation Directives (including Environmental Impact Assessment, Strategic Environmental Assessment) ensuring relevant staffing for an effective implementation. Baseline: Lack of clear institutional framework with defined roles (e.g., missing competencies in chemicals management, not sufficient competencies to fully implement EIA, climate actions)	Environmental inspectorate: (i) A permanent fast response capacity to environmental incidents by the inspectorate is established – integrating eco-alert platform into the control system of the Environmental Inspectorate; (ii) Effective 24/7 year-round response capacity to environmental incidents is established together with a method for tracking the handling of environmental complaints –response staff is available, i.e. contracted on a 24/7 year around basis to register alerts.; (iii) Rules to increase efficiency in response times to environmental complaints are adopted to ensure a maximum 24h response; (iv) Inspection results are transparent and publicly accessible (publishing depersonalized inspection reports and acts); (v)Enforcement policy guidance document is adopted and made publicly available – control questionnaires and checklists developed; (vi) Inspection planning including development of clear risk categories, methodology for planning and holding inspections in line with EU standards is adopted. Ministerial order is adopted approving minimum criteria for Environmental Inspections. Environmental Agency:

						(i) Clarified competencies to ensure efficient environmental implementation and monitoring, permitting system; (ii) Mechanism to check self-monitoring reports is established; (iii) Methodologies for private sector reporting requirements are developed. Institutional mechanism for consultation of private sector is established; (iv) A unified, easily accessible, database of environmental permits is established and updated on a regular basis. (v) Responsibility for permits and monitoring of chemicals, GHG emissions has been assigned to Environmental agency; (vi) Environmental impact assessments are carried out for all major investments and strategic environmental assessments are carried out for all major plans and programmes; (vii) Agency approves the revised organizational chart, and minimum additional 40 staff members the Environmental Agency are hired. Ministry of Environment: Strategic environmental assessments are carried out for all major plans and programmes according to the provisions of the national SEA legislation. Source of verification: Official Gazette, Environmental Agency website and reports, Environmental Inspectorate website and reports. Ambition Level: Category 3
	1	Environmental playing field through modernising environmental governance and promoting low carbon	2	December 2025	The reform of the National Environmental Fund is completed, in particular by ensuring adequate funding, publishing calls for Proposals/ Funding opportunities, adopting clear and transparent rules and selection criteria for projects, establishing an evaluation committee and disclosure of projects to be funded and of already funded projects as well as reporting on project implementation Baseline: Limited institutional and technical framework and capacity to implement clear and transparent rules for funding allocation with the National Environmental Fund	Calls for proposals are published in official gazettes and media platforms, evidence of dissemination to relevant stakeholders (including NGOs, businesses, research institutions). Ministry of Environment approves transparent funding guidelines through ministerial order (to include stakeholder consultation reports demonstrating the involvement of civil society and experts in drafting the rules), funding criteria are made available on the official website. Ministry of Environment approves the establishment of an independent evaluation committee and regular publication of selected projects, including budget allocation and expected outcomes, regular reports on fund disbursement and project implementation progress (every 6 months). Source of verification: ONIPM website, Ministry of Environment website, ministerial order on the evaluation committee

		development					Ambition Level: Category 3
Environment protection and climate actions	1	Environmental playing field through modernising environmental governance and promoting low carbon development	3	June 2026	Ministry of the Environment	The enforceability of the new Law on Environmental Liability is ensured in line with Directive 2004/35/EC. Baseline: Law on environmental liability and environmental liability practice currently not in place.,	(i) Legal framework necessary to comply with requirements of environmental liability is established, including rules on penalties/fines applicable to infringements of the legal framework, as well as measures necessary for enforcement are applied. (ii) A clear methodology for damage assessment and financial environmental guarantee is established and criteria for remediating the damage as well as technical guidelines and assessment protocols for environmental authorities are approved. (iii) Adoption of the Environmental Liability Law and its publication in the official gazette. (iv) Trainings are provided for inspectors and relevant personnel on damage assessment. Source of verification: Official Gazette, government decision for methodology of env damage assessment and env guarantee, ministerial order for technical guidelines and assessment protocols, training and workshop reports). Ambition Level: Category 2
Environment protection and climate actions	1	Environmental playing field through modernising environmental governance and promoting low carbon development	4	June 2027	Ministry of the Environment	An updated system of payments for environmental pollution and taxes for the use of natural resources, is established. Baseline: The current system of payments is outdated and does not reflect the core principles of environmental taxation – polluter pays principle, economic efficiency, social equity addressing key taxation areas – energy taxation, transport taxation, pollution taxation, resource use taxation	An updated system of payments for environmental pollution and taxes for the use of natural resources, is established in line with EU requirements. A compliance and enforcement system for the new payments and taxes is established, including penalties for non-compliance. The legal framework and effective enforcement mechanisms established. Adoption of the new pollution payments and taxes Law including through a participatory decision-making; revenue collection reporting and guidelines on how payments are calculated and collected are approved. Sector-specific charges for water use, emissions, and waste disposal are introduced (e.g., water abstraction fees, CO₂ taxes, landfill taxes). Source of verification: Official gazette on new pollution payments/taxes, public consultation reports, a ministerial order for approved guidelines Annual reports on revenues collection and their allocation for environmental purposes. Ambition Level: Category 1

Environment protection and climate actions	2	Monitoring and data gathering system to help shape environmental policies	5	December 2027	Ministry of the Environment	To ensure public access to environmental information a single environment information platform is prepared with IT specifications for the development of the integrated information system completed and the procurement process is launched. Baseline: In December 2024, no integrated environmental data system is in place.	Environmental monitoring systems are aligned with the EU requirements, in particular with EEA reporting obligations. Elaboration and approval of the technical concept of a unique information platform in the field of the environment on which all environmental data and information is integrated. External evaluation of the integrated system's compliance with EU standards is completed with positive feedback. The procurement process of IT systems 100% aligned with national and EU procurement standards has started. Source of verification: Official Gazette, government decision approving the Technical Concept of the integrated environmental information system; External evaluation report of compliance; Technical specifications published on website. Ambition Level: Category 2
Environment protection and climate actions	3	Halting biodiversity loss and protecting biodiversity and natural ecosystems	6	December 2027	Ministry of the Environment	The inventory of the national forest fund is institutionalised and completed (100%) in line with amended legal basis and methodology and continuous forest inventory is established. Baseline: In 2024, 0% of Forest inventory is completed.	The forest is managed as a continuous forest inventory (CFI) utilizing systematic sampling. This approach combines repeated measurements in permanent sample plots with measurements in temporary sample plots. It operates a two-stage forest inventory, involving forest assessments and measurements on orthophotomaps, followed by field measurement. The forest inventory encompasses the entire territory of the country. Data collected and verified for the total forest area. Internal verification process completed with cross-checking of field measurements and remote sensing data (to include independent third-party verification and validation). Forest Research and Management Institute (ICAS) has been appointed as separate public institution directly under Ministry of Environment and assigned responsibility for the forest fund inventory. At least 75% of ICAS personnel responsible for forest inventory has been trained to carry out and maintain a continuous forest inventory Source of verification: Ministerial Order, Government Decision, Interim progress reports including remote sensing (orthophoto maps) verification reports demonstrating coverage and accuracy Ambition Level: Category 2

Environment protection and climate actions	3	Halting biodiversity loss and protecting biodiversity and natural ecosystems	7	December 2026	Ministry of the Environment	A separate institution responsible for the management of all protected areas and ensuring adequate resources for their management is established and is operational, including legal basis, premises allocated, operational guidelines and procedures for the authority are approved and 50% of minimum staff recruited. Baseline: No separate institution for the management of protected areas exists, competencies related to protected areas are assigned to Moldsilva (forming a conflicting set of competencies) and other institutions. Systematic approach and implementation of policy on protected areas is absent.	A new authority responsible for implementing state policy in the protection and management of all protected areas is established and is operational. This authority performs state management functions, including monitoring and protecting natural values related to landscape and biological diversity, preparing strategic planning documents for protected areas, and overseeing activities within these areas. It is also responsible for preparing for NATURA2000. Minimum staff required is 20 staff members. Source of verification: Official Gazette on the decision to establish the agency, government decisions, budget 2027 on allocated budget for functioning, official organigram. Ambition Level: Category 2
Environment protection and climate actions	3	Halting biodiversity loss and protecting biodiversity and natural ecosystems	8	December 2027	Ministry of the Environment	MD's Proposal for Natura 2000 sites (Bird and Habitat Directive) is prepared in line with scientific criteria and submitted to the European Commission. Baseline: No proposal exists.	Detailed habitat mapping and species population data are finalized for potential sites. Proposal, including site-specific conservation objectives and management plans, is completed and submitted to the European Commission. Source of verification: Ministry of environment report Ambition Level: Category 2
Environment protection and climate actions	4	Strengthening resource productivity and circularity including waste management	9	December 2026	Ministry of the Environment	The Environmental Reference Laboratory within the Environmental Agency is operational on all environmental components for which it is responsible: water, air, soil, waste, environmental radioactivity. The ERL implements a public database or reporting system where environmental monitoring data and laboratory results are shared with the public and relevant stakeholders in a transparent manner. Baseline: Equipment and methods do not permit investigations according to EU standards. The database exists but is not user friendly.	Environmental Agency Laboratory is accredited in accordance with relevant ISO standards and is operational, including on waste component. The number of accredited parameters is increased to by at least 10%. It is capable of performing routine environmental monitoring tasks (e.g., water, air, soil quality tests, hazardous waste investigations) as per EU standards. The ERL implements a public database or reporting system where environmental monitoring data and laboratory results are shared with the public and relevant stakeholders in a transparent manner. Source of verification: MOLDAC website (where the accreditation certificate is published); Access to the monitoring database on the Environmental Agency website;

							ERL technical capacity building report Ambition Level: Category 3
Environment protection and climate actions	4	Strengthening resource productivity and circularity including waste management	10	December 2027	Ministry of the Environment	A Hazardous Waste Management Centre is established by government decision, decision on the premises made and budget allocation approved for 2028. Baseline: No centralized hazardous waste management center exists, and hazardous waste is managed through ad hoc measures	The Hazardous Waste Management Center (HWMC) is institutionalised, a legal framework for the establishment of Waste management centre for environmentally sound management of hazardous waste is in place. This centre manages hazardous materials in compliance with environmental regulations and safety standards, protecting public health and the environment. Selection and designation of a specific land for the establishment of a facility dedicated to the handling of hazardous waste. This process includes planning, land approval and obtaining the necessary permits. Identification and allocation of financial resources in the budget law or in the agreement with financial institutions. Funding from the 2028 annual budget is allocated for establishment of the HWMC. Source of verification: Government Decision for the establishment of HWMC published in Official Gazette; Permissive acts for the development of the Centre and the decision of the Local Public Authorities for the allocation of land issued. Ambition Level: Category 3
Environment protection and climate actions	5	Strategic planning in environment protection and climate actions	11	June 2027	Ministry of Environment Ministry of Digitalization and Economic development Ministry of	As per MD's Environmental Strategy, the outstanding programs with costed action plans are approved through Government Decisions or ministerial orders. Baseline: MD's Environment Strategy for 2024-2030 was approved in 2024. The strategy establishes the progressive implementation of environmental sectoral measures and activities with clearly defined objectives until 2030. The implementation of the strategy is to be carried out in stages, depending on the available resources, prioritizing measures with immediate impact on public health and ecosystem protection, with the aim of achieving the sustainability and compliance with European standards.	As per MD's Environmental Strategy, the outstanding programs with costed action plans are approved through Government Decisions or ministerial orders. This includes: - Integrated Environmental Monitoring System Development Program - Air quality plans and plans to maintain air quality in areas and agglomerations - Air pollution control program with measures to prevent pollution and protect atmospheric air - Program for the Sustainable Use of Mineral Resources

					Education and Research		- Program on combating desertification, restoration of degraded land and soil - Biodiversity Program for the years 2024-2030 - National Program on Greening Small and Medium-sized Enterprises - New Waste Management Program 2028-2032 - 6 Environmental education and training programs together with the Ministry of Education - 5 Fundamental and applied research programs in the field of environmental protection and climate change together with the Ministry of Education Source of verification: Official Gazette, government decisions to approve programs or ministerial orders to approve programs. Ambition Level: Category 3
Environment protection and climate actions	5	Climate actions and decarbonation	12	June 2026	Ministry of Environment Environmental Agency	MD adopts relevant regulatory framework to fully align with the Energy Community MRVA Acquis. Baseline: As of April 2025, the regulatory framework for monitoring, reporting and verification system for GHG is not completed and the system is not operational.	MD adopts relevant regulatory framework to fully align with the Energy Community MRVA Acquis (Monitoring, Reporting, Verification and Accreditation) allowing for the implementation of the MRVA system to start in January 2027. This includes adjusting the regulatory framework on GHG permits, monitoring plans as well as specific requirements applicable to the accreditation of verifiers of emission reports. The regulatory provisions require covered installations to start monitoring their emissions from 1 January 2027, companies to submit their monitoring plans to the competent authority in 2026 or early 2027 and to report verified data by installation by end March 2028. Source of verification: Official Journal. <i>Footnote: This step refers only to the EnC acquis on MRV-A. It does not pre-empt Moldova's alignment with the wider EU climate acquis on the EU ETS, which includes more ambitious MRV-A provisions that go beyond the EnC acquis.</i> Ambition Level: Category 3

Environment protection and climate actions	6	Climate actions and decarbonisation	13	December 2026	Ministry of Environment Environmental Agency	A monitoring, reporting, and verification system for the greenhouse gas emissions aligned with the Energy Community requirements is fully operational. Baseline: As of April 2025, the regulatory framework for monitoring, reporting and verification system for GHG is not completed and the system is not operational.	Full implementation of Monitoring, Reporting, Verification and Accreditation (MRVA) by building institutional and market readiness. The MRVA system is fully operational and ready for use. Source of verification: Ministry of Environment reporting. Ambition Level: Category 2

Pillar 6 Energy security and efficiency

Subarea	Reform #	Title of the reform	Step #	Implementation Deadline	Institutions	Payment condition and implementation deadline	Description and clear definition of what each step entails
Energy	1	Open and competitive electricity market	1	December 2025	ANRE Moldelectrica	National terms and conditions for the balancing are established in line with the provisions of EBGL and other Energy Community acquis. Baseline: no terms and conditions for the balancing market.	The establishment of the national terms and conditions for balancing in line with EnC acquis notably, the Electricity Integration Package, which includes the Regulation (EU) 2019/943 on the internal market for electricity and Commission Regulation (EU) 2017/2195 establishing a guideline on electricity balancing (EBLG). The law should be adopted by the Parliament, then on the basis of the law, EBGL should be adopted by ANRE and on that legal ground Moldelectrica should adopt terms and conditions for balancing as they are a requirement under Article 18 of EBGL. This will ensure a fair, non-discriminatory and transparent conditions for balancing service providers and balance responsible parties, thus a level playing field for all participants in the balancing.

							It will contribute to development of new investments into balancing services and development of competition in the balancing market which is currently lacking. It will also allow for harmonisation with EU rules as one of preconditions for joining EU Balancing platforms Source of verification: EBGL approved by ANRE; terms and conditions for balancing approved by ANRE Ambition Level: Category 3
Energy	1	Open and competitive electricity market	2	December 2025	Moldelectrica ANRE	The public procurement tenders are launched for balancing services for new capacities by Moldelectrica. Baseline: no tender launched.	Tenders should be launched by September 2025, what will be verified in December 2025. Procurement tenders are necessary to unblock investments in balancing capacities. Source of verification: Tender framework published on Moldelectrica's website. Ambition Level: Category 4
Energy	1	Open and competitive electricity market	3	December 2025	MEn ANRE Moldelectrica	The balancing market is in place. Baseline: no balancing services market.	The balancing market to be in place requires: - Establishment of a regulatory and contractual framework for market-based procurement of balancing services including both capacity and energy. - ANRE approves the launching of balancing market by the decision according to the existing law. If this is not the case, ANRE should approve the rules submitted by Moldelectrica. - Moldelectrica is responsible for establishing and operating balancing market including procurement and operationalisation of the IT platform (linked to the Investment Plan: procurement of the MMS system). Balancing market is operational when regulatory and contractual framework adopted and published and supporting balancing market platform is in place so that interested market participants can conclude balancing service provider contract and place their offers to Moldelectrica for balancing capacity/energy.

						The opening of the balancing market (capacity and balancing energy) will enable Moldelectrica to improve system balancing by procuring and using balancing services from the existing facilities that have passed the prequalification procedure (including cross-border providers (e.g RO, UA). Source of verification: Decision of ANRE is published in the Registry of ANRE's Board Decisions. Balancing market is operational with prequalification procedure, balancing market rules and BSP contract approved by ANRE and published on the website of Moldelectrica. Transmission network tariff including costs of procurement of balancing services ex-ante approved by ANRE. Ambition Level: Category 1
Energy	1	Open and competitive electricity market	4	June 2025	ANRE OPEM	Nominated Electricity Market Operator designated. Baseline: currently no NEMO is designated. NEMO is designated to perform tasks related to single day-ahead and single intraday coupling in line with Commission Regulation (EU) 2015/1222 establishing a guideline on capacity allocation and congestion management (CACM). Source of verification: Decision on NEMO designation adopted by board of ANRE is published in the Registry of ANRE's Board Decisions. Ambition Level: Category 4
	1	Open and competitive electricity market	5	December 2025	MEn, MF, ANRE, OPEM Moldelectrica	Day ahead and intraday markets are introduced. Baseline: no functioning day ahead and intraday market in place. The launching of market in practical terms require that power exchange will announce the first go-live date in advance and will start registering market participants. As of that the day for which they announced the first auctions they will initiate the platform and all registered market participants will get a possibility to place their offers for the next day. After the auctions will be closed, power exchange will publish the results of the trading. The existing law is conditioning the launching of the day-ahead and intraday market by the decision by ANRE. DAM and IDM will provide transparent price signal, allow market participants to trade and balance their positions close to real time and reduce trading risk which should result in lower electricity

						prices. Operational DAM and IDM are also prerequisite to market coupling. Source of verification: Decision of ANRE / DAM and IDM operational and market data published on the OPEM website. Ambition Level: Category 3
	1	Open and competitive electricity market	6	June 2027	ANRE, OPEM, Moldelectrica ACER	Fulfilment of the requirements for market coupling and submitting the application for acceptance to the Market Coupling Steering Committee (MCSC). Baseline: no market coupling. To submit the application the following requirements, need to be fulfilled: 1.Full transposition and implementation of the coupling requirements included in the Directive (EU) 2019/944, EU Regulation (EU) 2019/943, Regulation (EU) 2019/941, Commission Regulation (EU) 2015/1222 and Regulation (EU) 1227/2011 as adapted and adopted in the Energy Community. The compliance with the above regulation is verified by the Energy Community Secretariat. 2. Full contractual adherence to Single Day-ahead Coupling (SDAC) and Eastern Europe Capacity Calculation Region operational with capacity calculation methodology approved. Application to MCSC is submitted by Transmission System Operator and Nominated Electricity Market Operator. Market coupling will help to develop competition and liquidity and ensure a stable and reliable price signals needed for new investments in Moldova, in both baseload and flexibility resources. Market integration will allow Moldova to access balancing services available in EU market which is very important given the scarcity of these services in Moldovan market and will possibly also reduce the need for balancing services in Moldova. Competitive and integrated market should bring lower prices for end consumers. Source of verification: Decision of MCSC on fulfilment of all conditions for go-live. The go-live is subject to a joint decision of NEMOs and TSOs in the decision-making body established in the day-ahead operational agreement (MCSC) under the condition that all conditions defined by the MCO IP are met.

							Ambition Level: Category 2
	1	Open and competitive electricity market Open and competitive gas market	7	December 2025	Ministry of Finance	Moldova VAT Law partially harmonized with the EU legislation, it is adopted by the Parliament. Baseline: Existing draft law non-harmonised with EU VAT law.	Partial harmonization of Moldovan VAT legislation with those of the EU is necessary to eliminate, to the maximum extent possible, factors which may distort conditions of competition in the market, and which may lead to legal uncertainty. In particular, integration into SDAC, SIDC and EU Balancing platforms requires a high level of harmonization of applicable regimes of VAT in order to prevent non taxation, double taxation, tax evasion and tax fraud. This harmonized VAT reverse taxation regime is also envisaged by the EU-Moldova Association Agreement as one of the preconditions to create a level playing field between all market participants in the Moldovan electricity and gas market. Source of verification: draft law approved by the Parliament. Ambition Level: Category 2
	2	Open and competitive gas market	8	December 2025	MEn ANRE	Large industrial gas consumers procure gas on open gas market. Baseline: existing legal framework: Gas law 2016/108.	Moldova government phases out the existing PSO for large industrial consumers. Moldova Gas market opened as of 1 October 2025 to all large industrial gas customers. Source of verification: the amendment of the law are adopted by the Parliament. Ambition Level: Category 1
	2	Open and competitive gas market	9	December 2025	MEn ANRE	The supplier of the last resort/universal gas supplier is appointed by ANRE, based on the transparent and non-discriminative procedure. Baseline: existing legal framework.	ANRE organises a tender, in a transparent and non-discriminatory manner, with price of the activity as the main input for a supplier of last resort/universal gas supplier and selects the winner. Source of verification: Decision of ANRE is published Ambition Level: Category 3

Ener gy	3	Guarant eeing energy security	10	December 2027	MEn ANRE	Gas storage obligation of 15% of the total consumption of Republic of Moldova is secured on annual basis. Baseline: Existing legislation.	The Government of Moldova will approve the draft law ensuring that the gas storage will be maintained, by using market-based instruments defined by government of Moldova in consultation with the EU and the Energy Community Secretariat. It will secure gas storage for 15 % of total consumption at the beginning of the heating season for years: 2025, 2026 and 2027 Source of verification: ANRE monitoring data. Ambition Level: Category 1
	3	Guarant eeing security of supply	11	December 2025	MEn ANRE	ANRE takes a decision concerning re-submitted opinion of the Ministry and considers re-opening of the certification on Vestmoldtransgaz in regards the transmission system ownership. Baseline: existing opinion.	ANRE takes a decision by Quarter 3 2025, on transferring the ownership of the network from Moldovagaz, to an entity not related to supply, trade, or distribution of gas. Source of verification: Opinion of the Ministry of Energy on the security of supply situation; ANRE's certification decision published on the website. Ambition Level: Category 5
	3	Guarant eeing security of supply	12	December 2025	GoM Moldelectrica	Moldova finalises the construction of 400 kV line Vulcanesti – Chisinau to secure its power system. Baseline: no power line.	New internal line 400 kV from Vulcanesti to Chisinau allows direct transmission of electricity imported from Romania to reach Moldovan capital and secure the system in a case of possible outages of 400 kV line Vulcanesti – MGRES (partially crossing the border with Ukraine) or 330 kV line MGRES – Chisinau. Source of verification: power line is functional and compliant with all necessary regulations. Ambition Level: Category 1
	3	Guarant eeing security of supply	13	June 2026	Termoelectrica MEn	Moldova will progress on commissioning of additional dispatchable capacity. Baseline: no generation capacity built.	Moldova will advance towards operationalisation of the generation capacity of 125 MWs, , which will contribute to increasing domestic power generation capacity. It requires: - Draft law declaring public utility approved by the Government;

							- Establishment of the Working Group and approval of the Action Plan for the operationalisation of the gas turbine; - Feasibility Study and Project approved. Given the importance of the project, it will be declared a public utility of national interest. Source of verification: Draft law declaring public utility approved by the Government, working group established and action plan developed. Feasibility studies and project approved. Ambition Level: Category 3
	3	Guaranteeing security of supply	14	December 2027	ME Moldelectrica	Moldova starts a construction of 400 kV line Balti – Suceava to increase cross-border capacities to Romania. Baseline: no direct interconnection line.	At least 50 % of the construction work for the interconnection 400 kV line Balti – Suceava on the Moldovan side has been finalised. Additional funds are needed to support the Ministry of Energy project management capacity to guarantee timely delivery of the project. New interconnection with the EU market (Romania) will increase possible exchanges between Romania and Moldova, and contribute to the security of electricity supply by decreasing reliance on power plant in Transnistrian Region. Source of verification: Reports by the Ministry of Energy or Moldovan Energy Projects Implementation Unit /MEPIU/. Ambition Level: Category 2
Energy	4	Advancing energy efficiency	15	December 2025	ME National Centre for Sustainable Energy (CNED)	Scaling up of Residential Energy Efficiency Fund to provide incentives for multi-apartment residential buildings and individual houses renovation, including vulnerable households. Baseline: no such instruments are operational.	The fund will: - undertake the obligatory assessment, for additional subsidies; - provide incentive for energy efficient refurbishment; - contribute to shift from gas heating systems to renewable systems; - support roll out of energy efficient stoves; - contribute to renovate and cost-effective transformation for specific number of nearly zero-energy building level.

							Source of verification: Yearly public reports of the CNED. Ambition Level: Category 4
	4	Advancing energy efficiency	16	December 2026	MEn National Centre for Sustainable Energy (CNED) MEPIU	Roll out of energy efficiency measures. Baseline: no renovations under REEF and MEPIU conducted so far.	Roll out of energy efficiency requires: - Conduct at least 200 energy audits across various residential building types, including apartment buildings, individual houses, and rural households. - Develop at least 20 technical designs for energy efficiency interventions for multi-storey residential buildings. - Sign financing contracts with at least 20 homeowners' associations for the renovation of multi-storey buildings. - Sign financing contracts for at least 300 individual houses, including those belonging to vulnerable households, to implement energy efficiency measures. - REEF to support the renovation of at least 20 multi-apartment residential buildings. - REEF to support the renovation of at least 200 individual houses, either in progress or completed, - Renovation works on 3 public buildings, either in progress or completed, Source of verification: Yearly public reports of CNED and MEPIU. Ambition Level: Category 2
	4	Advancing energy efficiency	17	December 2027	MEn National Centre for Sustainable Energy (CNED) MEPIU	Roll out of energy efficiency measures. Baseline: no renovations under REEF and MEPIU conducted so far.	Roll out of energy efficiency measure requires: - Develop at least 30 additional technical designs for energy efficiency interventions in multi-storey residential buildings. - Sign financing contracts with at least 30 additional homeowners' associations for multi-storey building renovations, compared 2026 baseline.

							- REEF to support the renovation of at least 30 additional multi-apartment residential buildings. - Renovation work on 10 public buildings either in progress or completed., - REEF to support the renovation of at least 250 additional individual houses, either in progress or completed. Source of verification: Yearly public reports of CNED and MEPIU. Ambition Level: Category 2
	4	Advancing energy efficiency	18	December 2027	MEn Ministry of Infrastructure and Regional Development (MIDR) National Centre for Sustainable Energy (CNED)	The energy performance of building legal framework (related to energy performance certificates issuing) is in place. The tool for energy performance of buildings certificates is fully functional. Baseline: no such system in place and no certificated are issued as of 2024	- Government adopts the secondary legal framework for energy performance certificates. - System for delivering energy performance certificates for buildings is made operational by CNED. Source of verification: The tool/system for issuing of energy performance of buildings certificated is in place. Public report by CNED on issued Energy Performance Certificates. Ambition Level: Category 2
Energy	4	Advancing Energy Efficiency	19	December 2025	MEn National Centre for Sustainable Energy (CNED)	Eco-voucher program is scaled up. Baseline: savings realized of 0.9 GWh with the distribution of Eco-Vouchers as of 31/12/2024.	Savings realized with distribution of EcoVouchers as of 31/12/2024 compared to savings realized with the distribution of ecoVouchers between 1/01/2025 and 31/12/2025. Target for savings in 2025 is 6 GWh Source of verification: CNED reports on provided eco-vouchers Ambition Level: Category 3

	5	Thriving market for renewable energy	20	December 2025	MEn ANRE National Centre for Sustainable Energy	The Action Plan for the deployment of renewable energy, and energy storage continue to be implemented. Baseline: 580 MW of renewable capacities at the end of 2024	The Action Plan is implemented by the government and will be monitored to make sure that it includes: - reflecting on the outcomes of the first auction; - launching auctions of new renewable and energy storage in 2025, specifying the allocated capacities for each technology, with a view to fast-track renewables energy deployment; Source of verification: Publish the announcement of the auction, including tender documentation, on the official website of the Ministry of Energy. Ambition Level: Category 3

	5	Thriving market for renewable energy	21	December 2026	Ministry of Energy Ministry of Economic Development and Digitalization Ministry of Finance	Development of the Energy Storage support mechanism for residential sector and business. Baseline: no support for consumers purchasing battery storage systems	The mechanism targeting financing of battery storage systems for residential sector and business is launched. This might be achieved by extending scope of existing financing programs for renewable energy and energy efficiency. Supporting self-consumption schemes will boost Moldova's energy independence and resilience. By supporting individuals and businesses to generate and consume their own renewable energy or store it, will reduce dependence on centralised energy sources and imports, as well will reduce the pressure on the grid by smoothing consumption curves and enhancing energy availability during peak demand In order to incentivize the roll out of renewable energy at consumers level necessary is a financial support for purchases of battery storage systems. Source of verification: Adoption of the financial product Ambition Level: Category 3
	5	Thriving market for renewable energy	22	December 2027	ME n	The legal framework establishing sustainability criteria for biomass, biofuels, and greenhouse gas emission reduction criteria is in place. Baseline: No related legislation in force. The Government does not report any use of biofuels by the country's transport sector.	The Republic of Moldova needs to accelerate the implementation of policies promoting the consumption of renewable energy in the transportation sector, with an emphasis, to the extent possible, on the local biofuel production industry. Although fuel imports, particularly from the EU, already contain biofuels in their mix, these cannot yet be accounted for the sectoral target or reported due to the relevant regulations not having entered into force. Source of verification: The secondary legislation on sustainable criteria for biofuels and criteria for GHG reduction emission entered into force. By December 2027 ANRE and CNED will provide the reports on the use of biofuels, as blended with fossil fuels in 2026. Ambition Level: Category 2
	5	Thriving market for	23	December 2025	ANRE ME n	Electronic registry for issuance, transfer and cancellation of guarantees of origin for electricity is established	Moldova joined the Energy Community initiative to establish a regional system for guarantees of origin (GO). The national electronic registry for GO in Moldova was created and can be

		renewable energy				Baseline: no registry in place.	utilised as soon as energy regulator, the designated issuing body, signs an agreement with the service provider. Source of verification: agreement with the service provider is signed and electronic registry is operational. Ambition Level: Category 4
	5	Thriving market for renewable energy	24	December 2027	Ministry of Energy Ministry of Environment Ministry of Infrastructure and Regional Development (MIDR) Ministry of Economic Development and Digitalisation ANRE National Centre for Sustainable Energy (CNED)	Streamlined permit-granting procedures for renewable energy are established within single point of information platform. Baseline: No single point for information and guidance for the investors in renewable energy.	Moldova's implementation of streamlined permit-granting procedures will fast-track the deployment of renewable energy projects, addressing bureaucratic delays and providing legal clarity for investors. The objective is to simplify procedures and to provide clarity on timelines for the deliverables of permits. Establishment of an one stop shop platform, further facilitates the information process and helps investors with obtaining permits. Source of verification: The single point for information and guidance for the investors is operational. An online platform is established and accessible to investors providing guidelines. Ambition Level: Category 3

Pillar 7: Fundamentals

Subarea	Reform #	Title of the reform	Step #	Implementation Deadline	Institutions	Payment condition and implementation deadline	Description and clear definition of what each step entails
Fight against corruption	1	Improve the effectiveness of the prevention and repression of corruption, including by improving the institutional and legislative framework.	1	June 2027	Ministry of Justice, General Prosecutor Office	Track record of effective and efficient investigations, prosecutions, and final judgments in corruption including high level corruption cases is improved. Statistical definition of different crime categories is revised and aligned with international standards Baseline: Average for 2021-23 for investigations, prosecutions and final judgments in corruption cases, including high-level corruption, as reported in the e-platform data: 395 investigations /year, 199 indictments/year, 158 final judgements per year.	An overall positive trend in the track record covering investigations, prosecutions and final judgments in corruption including high level corruption cases is demonstrated. Statistical definition of different crime categories is revised to align with international standards, EU legislation, UNCAC, UN and CoE. Source of verification: reference value -2025 e-platform data. Ambition Level: Category 2
Fight against corruption	1	Improve the effectiveness of the prevention and repression of corruption, including by improving the institutional and	2	December 2026	National Integrity Authority	100% of declarations are submitted electronically to the new e-Integrity system and the red flagged ones are assigned automatically and randomly to the National Integrity Agency (NIA) inspectors. Interoperability with other platforms is ensured through the MConnect platform. Baseline: No current system in place that can perform the automatic checks and assignments above.	The new e-Integrity IT system is piloted. IT Modules for electronic submission and automatic check are introduced. The system verifies automatically 100% of submitted declarations and checks them against red flags. The system identifies and marks with red flags 100% of declarations. The declarations with red flags are assigned randomly by the system to the NIA inspectors. The new e-Integrity is interoperable with the following national registries: State Tax Service Registry; State Transport Registry; State Registry of Legal Entities; State Population Registry; and Real Estate Registry. Source of verification: National Integrity Authority reports, E-Integrity automated system

		legislative framework					Ambition Level: Category 2
Fight against corruption	1	Improve the effectiveness of the prevention and repression of corruption, including by improving the institutional and legislative framework	3	December 2026	National Anticorruption Center	100% of NAC recommendations on corruption risks mitigating measures are addressed in the final draft laws by the author of the draft law. If some of the recommendations are not accepted, a written justification should be made. Baseline: In 2020-2024: 76% of NAC recommendations are reflected in the final draft laws.	NAC ensures the ex-ante evaluation of risks of corruption for draft legislations. It evaluates the risks of corruption in draft laws and presents an assessment report to the relevant public authority which developed the draft law. The report is then made public. The relevant authority is legally obliged to consider this assessment and integrate NAC's comments. When the institutions cannot follow the NAC recommendations due to legislative constraints, they must provide written justification. Source of verification: report by NAC on accepted and implemented recommendations. Ambition Level: Category 2
Fight against corruption	1	Improve the effectiveness of the prevention and repression of corruption, including by improving the institutional	4	December 2026	National Anticorruption Center	95% of NAC integrity assessment recommendations are integrated into the local integrity plans of evaluated institutions and at least 85% of recommendations are implemented. Baseline: in 2020-2024, 75% of integrity assessment recommendations are implemented by the evaluated institutions	NAC is responsible for institutional integrity testing. It consists in evaluating institutions, identifying risks of corruption and formulating recommendations to address these risks and improve the integrity environment. NAC provides public annual reports on the implementation of its recommendations. Source of verification: report by NAC on accepted and implemented recommendations. published on the website of NAC Ambition Level: Category 2

		nal and legislative framework					
Fight against corruption	1	Improve the effectiveness of the prevention and repression of corruption, including by improving the institutional and legislative framework	5	December 2026	Ministry of Justice	Through strengthening of the legal framework on a dedicate anti-corruption adjudication infrastructure, MD achieves a 40% reduction in disposition time for corruption and related cases compared to 2024 and increases the clearance rate by 10% for these cases compared to 2024. Baseline: in 2024, the disposition time for corruption in Chisinau District Court was 775,28 days. The clearance rate was 30.1%.	Related cases are conflict of interest, abuse of service. Abuse of power etc – these are defined in MD legislation as corruption connected crimes. Source of verification: Chisinau District Court annual activity report, SCM decisions on regular monitoring of the court cases Ambition Level: Category 1
Judiciary and prosecutorial system reform	2	Strengthening independence, accountability, and integrity of the justice system	6	June 2026	Ministry of Justice Superior Council of Magistracy	All members of the SCM specialised boards are appointed and all of them have been previously vetted. Baseline: As of April 2025, SCM Disciplinary Procedures Board had 5 vetted members (out of 7 members in total). SCM Selection and Evaluation Board had 6 vetted members (out of 9 members in total).	The SCM specialised boards are responsible for disciplinary procedures and selection and evaluation procedures for judges. They are composed in total of 7 members and 9 members, respectively. Source of verification: Decisions of the Vetting Commission on vetting and the decisions of the SCM(organised competition and selected candidates). Ambition Level: Category 3

	2	Strengthening independence, accountability, and integrity of the justice system	7	December 2025	Ministry of Justice	100% of sitting judges of three MD Courts of Appeal are vetted, to be subsequently confirmed in post. Baseline: As of February 2025, 1 Court of Appeal judge is sitting and has already been vetted, out of 27 sitting judges to be vetted in total. 18 judges in the Central Court of Appeal are being vetted and 8 judges are in other two Courts of Appeal.	The vetting process verifies the ethical and financial integrity of top judges and prosecutors in Moldova. The vetting of Courts of Appeal judges follows the law 252 of 17.08.2023. The vetting is carried out by the Judicial Vetting Commission, with international and national members, and the evaluation report is then examined by the Superior Council of Magistracy. Source of verification: Decisions of the Judicial Vetting Commission on vetting, and the decisions of the SCM (organised competition and selected candidates). Ambition Level: Category 1
	2	Strengthening independence, accountability, and integrity of the justice system	8	June 2027	Ministry of Justice, Superior Council of Magistracy	At least 50% of the vacant positions in the Courts of Appeal are filled with vetted judges, and 18 members of the Supreme Court of Justice are appointed from vetted candidates. Baseline: As of April 2025, there are 32 vacancies out of 40 positions for the North and South Courts of Appeal and 38 vacancies out of 57 positions in the Central Court of Appeal (total: 70 vacancies/97 positions). The Supreme Court of Justice (SCJ) has 5 vetted permanent members appointed out of 20 members, thus 15 positions are vacant.	Filling the vacancies in the Court of Appeal and Supreme Court of Justice will contribute to ensuring an effective access to justice and improving the efficiency of courts. Source of verification: Decisions of the Vetting Commission on vetting and the decision of the SCM (organised competition and selected candidates). Ambition Level: Category 2
			9	December 2026	National Institute of Justice, Ministry of Justice	A new strategic plan for the National Institute of Justice (NIJ) aligned with the 2022 TAIEX Peer review recommendations is adopted and a significant part of it is implemented. Baseline: As of April 2025, there is no strategic plan for the NIJ.	The NIJ is responsible for the training of judges and prosecutors. A new Strategic Plan on the activities of the National Institute of Justice is approved ensuring its improved functioning including alignment with the TAIEX Peer Review recommendations. The European Commission is consulted on the elaboration of the Strategic Plan. Sources of verification: The National Institute of Justice reports and website, 2022 TAIEX Peer Review Report, Ministry of Justice secondary legislation, Official Journal (as applicable). Ambition Level: Category 3

Judiciary and prosecutorial system reform	3	Building further a more efficient, modern, digital and user-friendly administration of the justice sector	10	December 2027	Ministry of Justice Agency for Digitalisation in Justice and Court Administration	To increase transparency and efficiency of the justice sector, the E-File application is operational in all first instance courts and at least 15% of all cases submitted and processed through this application. The integrated case management system (ICMS) is operational with 100% of all cases covered and all data accessible in electronic form and connection with 7 information systems is ensured. Baseline: E-File application is piloted for use in all courts but the coverage is 0,4% of all cases. ICMS is applied since 2009 across all courts but it is still at a piloting stage as it has not been rolled out.	The E-file system is used to create and manage electronic court case files with access granted to trial participants. At least 15% of all cases (criminal, civil, contraventional) are submitted and processed through the E-File application. The ICMS is an application for automated documentation, record and control of the activity of electronic management of files and other procedural materials issued by courts. It is connected with 7 national informational systems to ensure smooth exchange of data. Interoperability between systems is applied at all stages of the examination of cases. Source of verification: reports of the Agency for Digitalisation in Justice and Court Administration, statistical reports from ICMS and E-Court File solution. Can also be verified through an extract or on the spot checks. Ambition Level: Category 3
Judiciary and prosecutorial system reform	3	Building further a more efficient, modern, digital and user-friendly administration of the justice sector	11	December 2027	Superior Council of Magistracy	A 30% reduction in disposition time for administrative cases is achieved in first instance courts compared to 2023. Increase the clearance rate to 110% for civil and commercial cases, and 100% for administrative cases in first and second instance courts. Baseline: as per 2024 CEPEJ report, 2023 data: Disposition time for administrative cases in first instance courts in 2023: 544 days. Clearance rate for civil and commercial cases: 98% (first instance) and 96% (second instance) in 2023. Clearance rate for administrative cases: 76% (first instance) and 96% (second instance) in 2023.	Disposition time compares the number of resolved cases during the observed period and the number of unresolved cases at the end of the observed period. 365 is divided by the number of resolved cases divided by the number of unresolved cases at the end, so as to be able to express it in the number of days. The ratio measures how long it takes for a type of cases to be resolved. Clearance rate is the relationship between the new cases and completed cases within a period, in percentage. Source of verification: Justice scoreboard. Ambition Level: Category 1
Anti-money laundry	4	Creating level playing field for	12	December 2025	Public Service Agency	A central register of beneficial ownership (BO) is fully operational and updated, ensuring a transparent access for competent authorities, FIUs, and obliged entities; and	Active entities are legal entities who register lucrative activities. Inactive companies will be considered those without activity and no cash-flow for more than a year.

ering and financial crime investigations		business by fighting economic crime and money laundering				sanctions for non-compliance with BO obligations are enforced, where applicable. 90% of active businesses filed the BO declaration. Access granted to (i) all competent authorities and FIU, (ii) obliged entities in the framework of CDD and (iii) any person/organisation that can demonstrate a legitimate interest. Baseline: As of December 2024, about 75% of active legal entities declared the BO and 88% of large tax payers have declared BO. 164.905 for profit legal entities were registered, while 83978 already filed the BO declaration. As of Dec 2024, more than 43.000 of companies have no cash-flow.	Access granted to 18 public competent authorities and reporting entities and 18 private and non-governmental entities (financial institutions, investigative mass-media) according to 308/2017 law on AML. Source of verification: Registry of Legal Entities (SRLE) Ambition Level: Category 3
Anti money laundering and financial crime investigations	4	Creating level playing field for business by fighting economic crime and money laundering	13	December 2026	Anti-Money Laundering Office	A national certification system on AML is established and operational, with at least 500 AML professionals certified. Baseline: No national certification system on AML	AML training centre provides certification for a 3 year period for at least 500 professionals. AML certification process meets FATF standards and AML-certified professionals renew their certification every 3 years. AML training includes financial fraud detection in EU-funded projects. Source of verification: FIU annual reports on the official website Ambition Level: Category 2
Anti-money laundering and financial crime investigations	4	Creating level playing field for business by fighting economic crime and money	14	December 2026	Ministry of Justice (ADJAJ), Ministry of Internal Affairs, Gen Prosecutor office, NAC, state tax service and customs service, Office for Prevention and Fight against	Track record in investigations, indictments, court decisions and convictions for money laundering (including stand alone money laundering) is improved. Baseline: - to be updated as data becomes available - Investigations: 24 (2021-2023) Indictments: 13,5 (2021-2022) Final court decisions: 6 (2021-2023) Final convictions: 2 (2021-2022)	The average number of investigations, indictments, final court decisions and convictions for money laundering cases is improved in comparison to the averages for 2021-2023. Source of verification: E-platform

		laundering			Money Laundering (Financial Intelligence Unit of the Republic of Moldova)	2023: Investigations: 33 - Indictments: N/A - Final court decisions: 14 - Final convictions: N/A 2022: Investigations: 18 - Indictments: 14 - Final court decisions: 1 - Final convictions: 1 2021: Investigations: 22 - Indictments: 13 - Final court decisions: 3 - Final convictions: 3	Ambition Level: Category 2
Fundamental rights	5	Level of gender-based violence and domestic violence is decreased and access to justice and services for victims are improved	15	December 2027	Ministry of Labour and Social Protection EVAW Agency	To address gender-based violence and human trafficking, a centralized one-window GBV database on gender-based violence cases is made operational by the EVAW Agency while the network of GBV shelters is extended to reach a total of 260 places for victims of gender-based and domestic violence, and victims of trafficking of human beings. Baseline: In December 2024, there was no centralized one-window GBV database while there were 182 places in shelters for victims. By December 2025 there are expected to be 207 places existent and operational as part of work of MD government with development partners outside of the Growth Plan.	The centralized GBV database is established and operational. The network of GBV shelters is extended to achieve a cumulative total of 260 places for victims of gender-based and domestic violence, following the requirements of the Istanbul Convention and the Directive (EU) 2024/1385 on combating violence against women and domestic violence. Additional places are established through the creation of new facilities in the repurposed public buildings. GBV shelters deliver integrated and specialised support services, including emergency housing, health referrals, legal, psychological, and economic empowerment support services for victims of GBV. The minimum infrastructure standards include safe and secure facilities with private consultation rooms, sleeping areas, child-friendly spaces, accessibility features for individuals with disabilities. Source of verification: Documentation from the EVAW Agency confirming the establishment and operationalization of the centralized GBV database. Regular reports generated from the GBV database showing data inputs, system usage, and performance metrics Reports from the Ministry of Labor, Social Protection, confirming the establishment, capacity (number of additional places) and operational status of the new GBV shelters, including number of beneficiaries and types of services delivered. GREVIO report, if available. Ambition Level: Category 3

Border management	6	Integration system and border management is strengthened.	16	December 2027	Ministry of Internal Affairs	Border control system is reinforced in accordance with EU standards, in particular through the consolidation of the second-line checks at the international border crossing points. Border surveillance capabilities are enhanced including through biometric control capabilities as well as fixed and mobile surveillance systems. Baseline: By December 2024, MD had 0% second-line checks performed in accordance with EU standards; Biometric control capabilities – 0%; Fixed surveillance systems – 13 systems; Mobile surveillance systems – 9 systems.	100% the international border crossing points are equipped with the necessary equipment for the and second-line checks in accordance with EU standards. MD increases the biometric capabilities and the number of fixed and mobile surveillance systems. Source of verification: Ministry of Internal Affairs reports, Border police reports. Ambition Level: Category 3
Visa policy alignment	7	Aligning visa requirements with EU standards	17	Dec 2027	Ministry of Foreign Affairs/ Ministry of Internal Affairs	Aligning the list of MD visa required countries with EU Regulation 2018/1806 for at least three countries which are visa required for the EU. Baseline: In December 2024, Moldova's visa policy is not aligned with that of the EU.	The Republic of Moldova is further aligned with EU Regulation 2018/1806 with at least three countries which are visa required for the EU. Source of verification: MD Ministry of Foreign Affairs, consular matters Ambition Level: Category 3
Fight against organised crime	8	Asset recovery and management	18	Dec 2026	National Anticorruption Center Ministry of Justice	A mechanism to socially reuse the confiscated assets and a mechanism for civil confiscation are introduced. 20% of the assets recovered in the previous year re-used for social purposes or in the public interest. Baseline: 0% of recovered assets is used for social reuse or in the public interest	Mechanisms are introduced through relevant primary and secondary legislation to socially reuse confiscated assets and for civil confiscation, and 20% of assets recovered in the previous years are re-used for social purposes or in the public interest. Source of verification: The annual activity report of the National Anti-Corruption Center, which will also be available on the official website. Ambition Level: Category 2
Fight against	8	Asset recovery and	19	December 2026	National Anticorruption Center, General	An increase in the overall value of freezing and confiscations of the proceeds of crime compared with last 3 year average. The	A positive track record in number and value of seizures, freezing and confiscation of the proceeds of crime compared to 3 year average for 2021-23. The share of parallel financial

organised crime		management			Prosecutor's Office	share of parallel financial investigations in the total number of profit-generating criminal cases is increased. Baseline: Average of three years 2021-23, Temporary freezing/seizure: 44,135,755 EUR; Confiscation: 3,944,853 EUR, data from the E-platform. The share of parallel investigations in 2024: 0.1% of total number of cases (262/2784 cases). Values of frozen/ confiscated assets: 2023: Temporary freezing/seizure: 98,256,469 EUR – Confiscation: 8,890,219 EUR. 2022: Temporary freezing/seizure: 7,682,760 EUR – Confiscation: 568,967 EUR 2021: Temporary freezing/seizure: 26,468,036 EUR – Confiscation: 2,375,374 EUR Average: Temporary freezing/seizure: 44,135,755 EUR – Confiscation: 3,944,853 EUR	investigations in the total number of profit-generating criminal cases initiated by law enforcement authorities and prosecutors is increased. Source of verification: Statistical data from COM led the E-platform. Ambition Level: Category 2
Fight against organised crime	8	Asset recovery and management	20	Dec 2025	National Anticorruption Center, General Prosecutor's Office, Tax Service, Superior Council of Magistracy, National Union of Bailiffs, Ministry of Internal Affairs, Customs Service	The centralized electronic Register of Seized Criminal Assets is populated with data, fully functional and generates and disseminates relevant statistical data on assets. Baseline: In 2024, registry of seized assets was established but not populated; links to law enforcement bodies are not established and relevant data is not produced/disseminated.	100% of frozen, seized and confiscated assets are registered in the registry with information being accessible by all authorised users. A system to generate statistical data on the number of restraining and confiscation orders is operational, estimated value of seized and recovered property, number of requests formulated/executed in another Member State, and the value of goods reused for social purposes. Registry to be populated with access to be provided to all relevant law enforcement bodies. Source of verification: The annual activity report of the National Anticorruption centre. Ambition Level: Category 2

Fight against organised crime	9	Fighting organised crime	21	December 2027	Ministry of Internal Affairs, General Prosecutor's Office, Office for Prevention and Fight against Money Laundering	Improved track record of effective and efficient investigations, prosecutions, and convictions in cases of serious and organised crime. Baseline: average figures for 2022-24 on investigations, indictments and convictions in serious and organised crime cases, as reported in the e-platform data. Averages for 2022-24 for serious crimes: Investigations: 448, Indictments: 303, Final court decisions: 391, Final convictions: 60. Averages for 2022-24 for organised crimes: Investigations: 99, Indictments: 88, Final court decisions: 74, Final convictions: 65.	An overall positive trend of the track record, covering investigations, prosecutions and convictions is demonstrated. Serious crimes are money laundering, cybercrime, production and trafficking of drugs, firearms related offenses, terrorism, trafficking in human beings and smuggling of persons. Source of verification: reference value e-platform data. Ambition Level: Category 1
Statistics	10	Increase production and dissemination of official statistics aligned with EU requirements	22	December 2027	National Bureau of Statistics	The National Bureau of Statistics produces and disseminates on its website key macroeconomic indicators in line with ESA 2010, as well as the Harmonized Index of Consumer Prices (HICP) and data collected within the European Comparison Program. Baseline: In December 2024, limited data production, dissemination on NBS website and transmission to Eurostat of EU aligned macroeconomic indicators, HICP and data within the European Comparison Program.	Production and dissemination on the NBS website of key national accounts aggregates (at least 5 tables with data) aligned with ESA 2010 is increased. Data consistency of key national accounts aggregates with the ESA 2010 is strengthened. The Harmonized Index of Consumer Prices (HICP) is produced and disseminated on NBS website Data collection is conducted by NBS within the framework of the European Comparison Program for at least 11 statistical surveys. Source of verification: NBS website; NBS report on EU alignment Ambition Level: Category 3
Statistics	10	Increase production and dissemination of official statistics aligned	23	December 2026	National Bureau of Statistics	The National Bureau of Statistics processes and disseminates the 2024 Population and Housing Census data according to the census topics and their breakdowns to ensure comparability with the EU member states. Baseline: In December 2024, Census results are not disseminated.	2024 Population and Housing Census final results are disseminated on NBS website in two stages, according to the dissemination program (by 35 topics and their breakdowns according to EU Regulation No. 2017/543). A statistical geodatabase is set up and made functional on the basis of the 2024 Population and Housing Census.

		with EU requirements					Data on selected topics (at least 6 according to the Annex I to EU Regulation No. 2018/1799) and their breakdowns of the 2024 Population and Housing Census results geocoded to the 1 km² grid level are disseminated on the NBS website. Source of verification: NBS website, NBS report on EU alignment Ambition Level: Category 3
Statistics	10	Increase production and dissemination of official statistics aligned with EU requirements	24	June 2027	National Bureau of Statistics	Moldova adopts the Government Decision on the agricultural census in line with EU requirements. Baseline: No Government Decision on the organisation of the agricultural census is adopted.	The Government Decision on the organization of the General Agricultural Census to take place in the 2030 round is adopted. Source of verification: Official Gazette Ambition Level: Category 3

NOTA DE FUNDAMENTARE
la proiectul hotărârii Guvernului
„Cu privire la aprobarea Agendei de Reforme aferente
Planului de creștere al Republicii Moldova pentru anii 2025-2027”

1. Denumirea sau numele autorului și, după caz, a/al participanților la elaborarea proiectului actului normativ

Proiectul hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Agendei de Reforme aferente Planului de creștere al Republica Moldova pentru anii 2025-2027 (Agenda de Reforme), a fost elaborat de către Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, organul central de specialitate al administrației publice, care a coordonat procesul de elaborare a acestui document, în baza Decizia Prim-ministrului nr.206 din 29 octombrie 2024.

Proiectul a fost elaborat, în baza propunerilor prezentate de Cancelaria de Stat, ministere și instituțiile subordonate, autoritățile publice din subordinea Guvernului, alte autorități administrative centrale, precum și Banca Națională a Moldovei, Comisia Națională a Pieței Financiare, Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor și Centrul Național Anticorupție, societatea civilă și autoritățile locale, în colaborare cu Comisia Europeană.

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului actului normativ

2.1. Temeiul legal sau, după caz, sursa proiectului actului normativ

La 10 octombrie 2024, Comisia Europeană a anunțat propunerea de Regulament pentru instituirea Mecanismului de reformă și creștere pentru Republica Moldova pentru anii 2025-2027, parte a Planului de creștere economică pentru Republica Moldova.

Conform prevederilor Regulamentului și pentru a beneficia pe deplin de oportunitățile prevăzute în Planul de creștere, Republica Moldova a pregătit Agenda de Reforme, care stabilește principalele reforme socioeconomice și fundamentale pe care urmează să le implementeze în perioada 2025-2027.

La data de 18 martie 2025 a fost adoptat Regulamentului (UE) nr. 2025/535 al Parlamentului European și al Consiliului de instituire a Mecanismului de reformă și creștere pentru Republica Moldova.

Astfel, în scopul realizării angajamentelor asumate de Republica Moldova în contextul relațiilor sale cu UE, în special în baza Articolului 9 din Regulamentul Regulamentului menționat, Guvernul Republicii Moldova aprobă Agenda de Reforme, după care urmează s-o prezinte spre aprobare Comisiei Europene.

2.2. Descrierea situației actuale și a problemelor care impun intervenția, inclusiv a cadrului normativ aplicabil și a deficiențelor/lacunelor normative

Mecanismul de reformă și creștere pentru Republica Moldova va oferi un sprijin financiar în valoare de 1,9 miliarde EUR. Aceste fonduri sunt condiționate de implementarea Agenda de Reforme asumate de Republica Moldova, care descrie principalele reforme socio-economice și fundamentale pe care Republica Moldova urmează să le implementeze în perioada 2025-2027. Mecanismul respectiv va acoperi toate sectoarele care sunt esențiale pentru promovarea creșterii economice a Republicii Moldova și integrarea acesteia în Piața Unică a UE.

Totodată, Agenda de Reforme va fi completată cu o Listă indicativă de proiecte investiționale care urmează a fi pusă în aplicare prin intermediul Platformei de investiții pentru vecinătate, precum și a fi aprobată de către Comitetul Interministerial pentru Planificare Strategică. Aceasta, va mobiliza investiții noi în valoare de până la 2,5 miliarde euro din partea instituțiilor financiare internaționale și a sectorului privat. Proiectele de investiții au fost propuse în baza unor criterii de bază, aprobate de Comitetul Interministerial pentru Planificare Strategică. Acestea includ relevanța sectorială, maturitatea proiectelor, capacitatea de implementare, impactul economic, susținerea procesului de integrare europeană, posibilitatea atragerii de co-finanțare din sectorul privat și capacitatea de a contribui la dezvoltarea economică sustenabilă.

3. Obiectivele urmărite și soluțiile propuse

3.1. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Agenda de Reforme este un document strategic de planificare, care cuprinde un pachet de măsuri de punere în aplicare a reformelor, având drept scop accelerarea procesului de aderare a Republicii Moldova la UE și consolidarea creșterii economice și sociale ale țării.

Scopul elaborării Agendei de Reforme este de a crea documentul pentru orientarea, planificarea pașilor (măsurilor) în vederea realizării reformelor asumate de Republica Moldova. Totodată, documentul propus va fi utilizat pentru monitorizarea și raportarea progresului Republicii Moldova privind implementarea reformelor, atât pe plan intern cât și pentru Comisia Europeană.

Agenda de reforme include 56 de reforme și 153 pași (măsuri), structurate în jurul a șapte piloni, după cum urmează:

Pilonul 1. Competitivitatea economică / Dezvoltarea sectorului privat

- Competitivitatea mediului de afaceri
- Acces la finanțare și dezvoltarea pieței de capital
- Promovarea comerțului și a investițiilor
- Concurență/ajutor de stat
- Siguranța alimentară
- Sectorul agricol, dezvoltarea rurală și turismul
- Cercetare și inovare

Pilonul 2. Conectivitate și infrastructură digitală

- Conectivitate în transporturi
- Dezvoltare spațială
- Digitalizare

Pilonul 3. Guvernanță economică

- Gestionarea finanțelor publice
- Reforma întreprinderilor de stat
- Reforma administrației publice

Pilonul 4. Capital social

- Educație
- Protecție socială
- Ocuparea forței de muncă și piața muncii
- Sănătate

Pilonul 5. Tranziția verde și capitalul natural

- Protecția mediului și acțiunile climatice

Pilonul 6. Securitate și eficiență energetică

- Piața de energie electrică deschisă și competitivă
- Asigurarea securității aprovizionării cu gaze naturale
- Creșterea eficienței energetice
- Piața de gaz deschisă și competitivă
- Extinderea energiei regenerabile

Pilonul 7. Valori fundamentale

- Combaterea corupției
- Reforma justiției
- Combaterea spălării banilor și investigațiile privind infracțiunile financiare
- Drepturi fundamentale
- Combaterea criminalității organizate
- Statistică

Fiecare măsură include o descriere detaliată a acțiunilor care urmează să fie întreprinse, instituțiile responsabile pentru implementare, indicatori, surse de referință și termeni de finalizare.

3.2. Opțiunile alternative analizate și motivele pentru care acestea nu au fost luate în considerare

Opțiuni alternative nu sunt.

4. Analiza impactului de reglementare

4.1. Impactul asupra sectorului public

Agenda de reforme, inclusiv Lista de proiecte investiționale pentru Republica Moldova conturează o transformare complexă a sectorului public, cu un impact administrativ, structural și instituțional semnificativ. Procesul de reformare presupune alinierea competențelor și capacităților administrației publice naționale de toate nivelurile la standardele europene și dezvoltarea unui sistem instituțional mai modern, transparent, eficient, și mai performant pentru realizarea obiectivelor strategice ale Republicii Moldova.

La nivel instituțional, reformele preconizate necesită revizuirea cadrului legal și funcțional al mai multor entități publice, cum ar fi reorganizarea Căii Ferate din Moldova în două entități distincte, consolidarea capacității Agenției de Achiziții Publice prin instituirea unui sistem de certificare a specialiștilor ș.a. Aceste schimbări implică redefinirea competențelor, crearea de noi structuri administrative și întărirea funcțiilor de control intern și de gestionare a riscurilor, în special în instituțiile cu rol de implementare a proiectelor sau furnizare a serviciilor către cetățeni.

Reforme precum digitalizarea serviciilor publice, modernizarea infrastructurii, și eficientizarea proceselor de achiziții publice contribuie direct la consolidarea capacității administrației publice și la creșterea eficienței acesteia și promovează o guvernare orientată către cetățean.

Pe termen scurt, impactul se va resimți în eforturile de ajustare instituțională și în necesitatea de a dezvolta capacități administrative și tehnice, în special prin formare profesională și digitalizare. Pe termen mediu și lung, aceste reforme vor consolida funcționarea statului, vor spori eficiența politicilor publice și vor contribui la îmbunătățirea calității serviciilor oferite populației, promovând integrarea europeană și competitivitatea economică a țării.

4.2. Impactul financiar și argumentarea costurilor estimative

Mecanismului de reformă și creștere pentru Republica Moldova își propune să accelereze dezvoltarea economică, prin reforme structurale, cu un accent deosebit pe majorarea PIB-ului pe cap de locuitor. Implementarea a 56 de reforme, distribuite în 153 de pași (măsuri), vizează modernizarea economiei, îmbunătățirea guvernancei și sporirea competitivității pe termen lung.

Utilizând un model econometric avansat, se estimează o creștere a PIB-ului pe cap de locuitor de la 2 - 3% în 2025, la 5,3% în 2028, condiționată de implementarea completă a reformelor și atragerea investițiilor.

Finanțarea externă, în valoare de 1,9 miliarde EUR este crucială pentru susținerea reformelor și acoperirea necesităților de finanțare ale Moldovei, precum și mobilizarea investițiilor noi în valoare de 2,5 miliarde EUR din parte instituțiilor financiare, care va acoperi toate domeniile esențiale, acestea fiind cel mai mare pachet de sprijin financiar al UE de la independența Republicii Moldova, vor avea un impact financiar major asupra creșterii economice a Republicii Moldova și accelerarea procesului de aderare a Republicii Moldova la UE.

Estimarea costurilor măsurilor pentru realizarea reformelor din Agenda respectivă a fost realizată conform metodologiilor prezentate în Manualul privind estimarea costurilor documentelor de politici și Ghidul privind estimarea costurilor acțiunilor aferente procesului de aderare la UE.

4.3. Impactul asupra sectorului privat

Implementarea reformelor propuse va avea un impact semnificativ asupra sectorului privat din Republica Moldova, contribuind la creșterea competitivității, stimularea investițiilor străine directe și consolidarea poziției economice a țării în raport cu standardele Uniunii Europene.

Măsurile de dereglementare vor reduce sarcinile administrative (eliminarea a cel puțin 20 de acte permise și revizuirea a cel puțin 80 de acte permise), încurajând antreprenoriatul și atragerea de investiții. Înființarea unui registru electronic de insolvență va accelera procedurile de insolvență, și va permite o realocare mai rapidă a resurselor, facilitând restructurarea și adaptarea întreprinderilor la condițiile pieței. În același timp, măsurile de combatere a corupției vor crește transparența și vor consolida încrederea investitorilor în mediul de afaceri moldovenesc.

Îmbunătățirea accesului la finanțare prin reforme legale și de reglementare va spori, de asemenea, incluziunea financiară. Scopul creșterii gradului de utilizare a finanțării bancare și nebankare de către IMM-uri va sprijini extinderea afacerilor și inovarea. Accesul sporit la finanțare va permite IMM-urilor să investească în oportunități de creștere, ceea ce va duce la o productivitate mai mare. De asemenea, Fondul de Garantare a Creditelor cu noi instrumente de finanțare va consolida capacitatea IMM-urilor de a accesa împrumuturi, în special pentru întreprinderile orientate spre export.

Digitalizarea serviciilor și proceselor economice va crește eficiența operațională a întreprinderilor și va reduce barierele administrative. Încurajarea inovării digitale și a integrării tehnologice va stimula transformarea digitală și va facilita accesul pe piețele externe. Îmbunătățirea infrastructurii digitale și dezvoltarea competențelor digitale ale forței de muncă va crește productivitatea și va sprijini o creștere economică durabilă în cadrul convergenței UE

Mai mult, consolidarea competitivității IMM-urilor va fi susținută prin programe de sprijin și îmbunătățirea serviciilor publice de consiliere. Modernizarea procedurilor vamale și securizarea lanțurilor de aprovizionare vor facilita accesul la piețele internaționale și vor stimula creșterea exporturilor. Prin integrarea în lanțurile valorice globale, IMM-urile vor beneficia de oportunități extinse de dezvoltare și de acces îmbunătățit la piețele externe.

4.4. Impactul social

4.4.1. Impactul asupra datelor cu caracter personal

4.4.2. Impactul asupra echității și egalității de gen

Impactul social

Implementarea reformelor sociale propuse va avea un impact esențial asupra consolidării capitalului social. Aceste reforme vizează îmbunătățirea sistemului educațional, a protecției sociale, a sistemului de sănătate și a politicii active de pe piața muncii, contribuind la dezvoltarea unei societăți mai echitabile și mai prospere.

Reformarea educației și a sistemului de formare profesională va reduce discrepanțele dintre cerințele pieței muncii și competențele forței de muncă. Alinierea curriculumului educațional la cerințele economiei moderne va îmbunătăți calificarea absolvenților, reducând șomajul și sporind productivitatea. Consolidarea competențelor digitale va facilita tranziția către o economie bazată pe cunoaștere, stimulând eficiența și creșterea în sectorul tehnologic. Extinderea educației și formării profesionale în diverse sectoare și regiuni va reduce disparitățile regionale și va echilibra distribuția forței de muncă. De asemenea, îmbunătățirea calității învățământului universitar prin mecanisme de evaluare a performanțelor va pregăti mai bine absolvenții pentru integrarea în economia națională.

Consolidarea sistemului de protecție socială va crește stabilitatea socială și incluziunea economică. Modernizarea serviciilor sociale și integrarea acestora într-un sistem digital integrat de gestionare a cazurilor (eSocial), va eficientiza procesele de acordare a sprijinului grupurilor vulnerabile, asigurând un acces rapid la beneficii și servicii. Îmbunătățirea condițiilor de muncă pentru asistenții sociali și creșterea competențelor profesionale vor contribui la oferirea unor servicii de calitate superioară și vor facilita integrarea persoanelor vulnerabile pe piața muncii, reducând astfel dependența de ajutorul social. Întărirea sistemului de protecție a copilului prin angajarea de specialiști suplimentari va contribui la reducerea numărului de cazuri de abuz și neglijare.

Dezvoltarea politicii active pe piața muncii va stimula ocuparea forței de muncă și va îmbunătăți condițiile de muncă. Extinderea politicii active pe piața muncii va sprijini integrarea șomerilor în economie, sporind astfel rata de ocupare. Îmbunătățirea inspecției muncii va reduce munca nedeclarată și exploatarea, creând un mediu economic mai echitabil și transparent. Extinderea accesului la servicii de îngrijire a copiilor va încuraja participarea mai activă a femeilor pe piața muncii, contribuind astfel la sporirea productivității și a creșterii economice.

Nu în ultimul rând, reformele din domeniul sănătății vor avea un impact pozitiv, prin modernizarea infrastructurii medicale și îmbunătățirea serviciilor de sănătate. Aceste măsuri vor contribui la creșterea eficienței sistemului sanitar, la îmbunătățirea calității îngrijirii medicale și la sporirea accesului populației la tratamente moderne. Prin consolidarea infrastructurii medicale,

îmbunătățirea calificărilor profesionale, digitalizarea serviciilor și facilitarea accesului la tratamente moderne, reformele propuse vor spori calitatea îngrijirilor medicale, vor îmbunătăți starea de sănătate a populației și vor reduce inegalitățile în accesul la servicii medicale.

Impactul asupra datelor cu caracter personal

Implementarea reformelor propuse nu va afecta direct prelucrarea datelor cu caracter personal, întrucât legislația relevantă în acest domeniu a fost adoptată în 2024. Agenda de reforme va avea un impact pozitiv indirect asupra domeniului protecției datelor, prin creșterea nivelului de conștientizare, profesionalizare a personalului implicat în procesarea datelor și întărirea responsabilității instituțiilor publice. Implementarea reformelor respective va stimula dezvoltarea unei culturi instituționale axate pe protecția vieții private și va contribui la reducerea riscurilor de scurgeri sau abuzuri de date.

Impactul asupra echității și egalității de gen

Agenda de reforme va contribui semnificativ la promovarea echității sociale și a egalității de gen, prin reducerea disparităților de acces la oportunități economice, educaționale și sociale. Reformele vor încuraja participarea activă a femeilor în economie, vor combate stereotipurile de gen și vor sprijini grupurile dezavantajate în procesul de integrare socio-economică.

Prin extinderea serviciilor de îngrijire a copiilor și promovarea flexibilității în piața muncii, vor fi create condiții favorabile pentru implicarea sporită a femeilor în activitățile economice și în sectoarele emergente, cum ar fi tehnologia și inovația. Sprijinirea antreprenoriatului feminin prin acces îmbunătățit la finanțare, consultanță și digitalizare va consolida rolul femeilor în dezvoltarea sectorului IMM și va contribui la reducerea decalajelor economice de gen.

Reformele în educație și formarea profesională vor stimula incluziunea fetelor și femeilor în domenii tehnico-științifice, prin modernizarea curriculumului și promovarea programelor de instruire digitală. De asemenea, mecanismele de monitorizare a performanțelor în educație vor permite identificarea timpurie a inegalităților de acces și vor susține intervenții direcționate pentru eliminarea acestora.

Implementarea bazei de date centralizate privind violența bazată pe gen și extinderea rețelei de adăposturi contribuie esențial la promovarea echității și egalității de gen în Republica Moldova. Prin crearea unui sistem unificat de colectare și analiză a datelor, autoritățile pot identifica mai clar tiparele de violență, grupurile vulnerabile și lacunele în intervenție, ceea ce permite elaborarea de politici publice mai eficiente, bazate pe dovezi, orientate spre prevenirea și combaterea violenței bazate pe gen.

În domeniul sănătății și protecției sociale, modernizarea serviciilor și integrarea digitală vor asigura un acces mai echitabil la sprijin și îngrijire, inclusiv pentru femeile din zone rurale sau aflate în situații vulnerabile. Creșterea calității și accesibilității serviciilor medicale reproductive și de sănătate maternă va contribui la protejarea drepturilor fundamentale ale femeilor.

În ansamblu, Agenda de reforme sprijină integrarea dimensiunii de gen în politicile publice, încurajând colectarea de date dezagregate pe sexe, stabilirea de indicatori de performanță sensibili la gen și implementarea unor măsuri specifice de promovare a egalității de șanse.

4.5. Impactul asupra mediului

Implementarea reformelor va avea un impact pozitiv asupra mediului, contribuind la tranziția către o economie verde și sustenabilă, în conformitate cu standardele Uniunii Europene. Reformele vizează îmbunătățirea guvernancei de mediu, promovarea energiei regenerabile, modernizarea gestionării deșeurilor și protejarea biodiversității.

Consolidarea guvernancei de mediu va asigura o mai bună monitorizare și aplicare a reglementărilor de mediu. Agenția de Mediu și Inspectoratul de Protecție a Mediului vor beneficia de mandate clare și de resurse adecvate pentru a răspunde eficient incidentelor de mediu. Implementarea unei platforme digitale integrate va permite reacții rapide și gestionarea eficientă

a incidentelor de mediu. De asemenea, sistemul de autorizare și mecanismele de auto-monitorizare pentru întreprinderi vor fi consolidate pentru a asigura conformitatea cu standardele europene.

Tranziția către energia regenerabilă va reduce dependența de combustibili fosili și va spori securitatea energetică. Extinderea infrastructurii de energie regenerabilă, va contribui la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră.

Gestionarea deșeurilor va fi îmbunătățită prin crearea unui Centru pentru gestionarea deșeurilor periculoase și implementarea unui sistem digital integrat pentru monitorizarea reciclării. Reglementările privind responsabilitatea extinsă a producătorilor vor încuraja producția sustenabilă.

Protecția ecosistemelor și a biodiversității va fi consolidată prin îmbunătățirea gestionării terenurilor și pădurilor. Finalizarea inventarului Fondului Forestier Național și crearea unei agenții dedicate pentru gestionarea ariilor protejate vor asigura o conservare mai eficientă a biodiversității.

Prin consolidarea reglementărilor de mediu, promovarea energiei regenerabile, modernizarea gestionării deșeurilor și protejarea biodiversității, aceste reforme vor stimula dezvoltarea unei economii mai verzi, competitive și reziliente în Republica Moldova.

4.6. Alte impacturi și informații relevante

Agenda de Reforme aferentă Planului de creștere al Republicii Moldova pentru perioada 2025-2027 reprezintă un plan strategic de modernizare a țării, cu un impact complex asupra întregii societăți. Aceasta vizează transformări semnificative în diverse domenii, cu scopul de a asigura un viitor mai prosper și mai echitabil pentru cetățeni.

5. Compatibilitatea proiectului actului normativ cu legislația UE

5.1. Măsuri normative necesare pentru transpunerea actelor juridice ale UE în legislația națională

Nu se aplică.

5.2. Măsuri normative care urmăresc crearea cadrului juridic intern necesar pentru implementarea legislației UE

Nu se aplică.

6. Avizarea și consultarea publică a proiectului actului normativ

Pe 5 și 12 februarie 2025, Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării a găzduit două mese rotunde de informare și consultare publică pentru a implica părțile interesate cheie, în ceea ce privește Planul de creștere și Agenda de reforme. Prima masă rotundă a inclus participarea activă a reprezentanților mediului de afaceri și a sindicatelor la nivel național și sectorial, facilitând discuțiile privind prioritățile în materie de afaceri și de reglementare a pieței, iar cea de-a doua masă rotundă a reunit reprezentanții societății civile și ai autorităților locale, oferind o platformă pentru discuții preliminare.

În vederea respectării prevederilor Legii nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, la 3 martie 2025 a fost publicat anunțul privind inițierea elaborării proiectului hotărârii de Guvern cu privire la aprobarea Agendei de Reforme aferente Planului de creștere pentru Republica Moldova pentru anii 2025-2027, pe pagina web particip.gov.md și pe pagina web oficială a Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării la compartimentul Transparență decizională.

(Link: <https://particip.gov.md/ro/document/stages/anunt-privind-initierea-elaborarii-proiectului-hotararii-de-guvern-cu-privire-la-aprobarea-agendei-de-reforme-pentru-republica-moldova-pentru-anii-2025-2027/14054>)

La data de 25 martie 2025 a fost organizat evenimentul consultărilor publice pe Agenda de Reforme aferentă Planului de creștere, cu participarea reprezentanților Guvernului Republicii Moldova, instituțiilor subordonate, mediului de afaceri, organizațiilor societății civile,

partenerilor sociali, autorităților publice locale și partenerilor de dezvoltare.

Urmare consultărilor cu părțile interesate și procesului de avizare, propunerile recepționate au fost discutate cu Comisia Europeană, pentru a fi validate.

7. Concluziile expertizelor

Nu se aplică.

8. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ existent

Nu se aplică.

9. Măsurile necesare pentru implementarea prevederilor proiectului actului normativ

Pentru a asigura implementarea măsurilor stabilite în Agenda de reforme, monitorizare progreselor și raportarea în adresa Comisiei Europene, în termen de până la 6 luni de la intrarea în vigoare a hotărârii Guvernului „Cu privire la aprobarea Agendei de Reforme pentru Republica Moldova pentru anii 2025-2027”, Guvernul, în colaborare cu Comisia Europeană va institui Comitetul de monitorizare a Agendei de reforme pentru Republica Moldova. Totodată, Guvernul va elabora și aproba mecanismul de implementare și monitorizare a Agendei de reforme pentru Republica Moldova și mecanismul de raportare către Comisia Europeană, privind progresul înregistrat în atingerea rezultatelor planificate.

Mecanismele de monitorizare și raportare vor include următoarele elemente: structura instituțională, informațiile care urmează să fie utilizate și furnizate și programul intern de disponibilitate a acestor informații, procesele de control al calității care reglementează colectarea și analiza datelor relevante și dispoziții privind evaluarea terților, dacă este cazul.

Pentru implementarea și monitorizare Agendei de reforme, inclusiv a listei de proiecte investiționale, vor fi aplicate deopotrivă structurile organizaționale și platformele digitale existente (ex: SI „E-monitorizare” – pentru monitorizarea documentelor de planificare; SI „project.gov.md” – pentru gestionarea proiectelor de dezvoltare).

Viceprim-ministra,
ministra dezvoltării
economice și digitalizării

Doina NISTOR

SINTEZA
obiecțiilor și propunerilor (recomandărilor)
la proiectul hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea
Agendei de Reforme aferente Planului de creștere pentru Republica Moldova pentru perioada 2025-2027

AVIZAREA I			
Nr.	Participant la avizare/expertizare /consultare publică	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme
1.	Ministerul Apărării (nr. 11/467 din 04.04.2025)	Lipsa obiecțiilor și propunerilor.	
2.	Ministerul Culturii (nr. 05/0-09/1088 din 08.04.2025)	Lipsa obiecțiilor și propunerilor.	
3.	Casa Națională de Asigurări Sociale (nr. 4839 din 08.04.2025)	La Pilonul 3. Guvernarea economică Măsura 4 În coloana ”<i>Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă</i>” textul „Fondului de asigurări sociale din cadrul Ministerului Muncii și Protecției Sociale” se substituie cu textul „Bugetului asigurărilor sociale de stat administrat de către Casa Națională de Asigurări Sociale”. În partea narativă a Agendei de reforme 3. Domeniul de politici 3: Guvernanța economică, subdomeniul 3.1.1-4 Consolidarea procesului bugetar a controlului și execuției cheltuielilor pentru o mai bună planificare bugetară și implementare a politicilor, în <i>Descrierea implementării alin. (4)</i> sintagma ”Ministerul Muncii și Protecției Sociale ” se substituie cu sintagma ”Casa Națională de Asigurări Sociale”. Argumentare: În conformitate cu Legea nr. 181/2024 finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale este definită noțiunea de „Buget al asigurărilor sociale de stat”. Potrivit legii	Ministerul Finanțelor - se acceptă parțial, cu următoarea redacție: ”Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat în cadrul Ministerului Muncii și Protecției Sociale și a transferurilor la Fondurile Asigurărilor Obligatorii de Asistență Medicală în cadrul Ministerului Sănătății”. Ministerul Finanțelor – nu se acceptă

		citare Casa Națională de Asigurări Sociale este autoritatea responsabilă de întocmirea și prezentarea rapoartelor aferente executării bugetului asigurărilor sociale de stat. Subsecvent, potrivit art. 43 alin. (1) al Legii nr.489/1999 privind sistemul public de asigurări sociale "Casa Națională de Asigurări Sociale administrează sistemul public de asigurări sociale și gestionează bugetul asigurărilor sociale de stat prin contul unic trezorerial al Ministerului Finanțelor."	
		La Pilonul 3. Guvernarea economică Măsura 15 Proiect-pilot privind voucherele digitale pentru combaterea muncii nedeclarate în agricultură" urmează a fi exclusă. În partea narativă a Agendei de reforme 3. Domeniul de politici 3: Guvernanța economică, subdomeniul 4.3: Ocuparea forței de muncă și piața muncii, reforma 4.5. 14-16 "Consolidarea politicilor active privind piața muncii și facilitarea participării pe piața muncii, precum și combaterea muncii nedeclarate și a exploataării prin muncă", la compartimentul <i>Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme</i> se va exclude măsura „Proiect pilot de vouchere digitale pentru combaterea muncii nedeclarate în agricultură. 6.000 de lucrători din agricultură sunt înregistrați și devin plătitori de contribuții sociale, iar sistemul informațional este funcțional. Decembrie 2026” și de la compartimentul Descrierea implementării – alineatul (3) se va exclude, cât și în partea ce ține de programul pilot de vouchere pentru zilieri și dezvoltarea sistemului informațional. Argumentare: În conformitate cu Legea nr. 489/1999 privind sistemul public de asigurări sociale, anexa nr 1, beneficiarii de lucrări calculează, declară și achită contribuții de asigurări sociale pentru persoanele fizice care exercită activități în calitate de zilieri în temeiul Legii nr.22/2018 privind exercitarea unei activități necalificate cu caracter ocazional desfășurate de zilieri, lunar, până la data de 25 a lunii următoare lunii de gestiune conform tarifului de 6% la remunerația zilnică a persoanelor ce activează în calitate de zilieri. Respectiv, în anul 2024 numărul persoanelor asigurate, care au exercitat activități în calitate de zilieri a constituit 7180 persoane.	nu se acceptă
4.	Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor (nr. 22-1977 din 08.04.2025)	Lipsa obiecțiilor și propunerilor.	

5.	Autoritatea Națională de Integritate (nr. 07/2928 din 04.04.2025)	Susține de principiu, cu propunerea privind reformularea acțiunii de la Pilonul 7. Valori fundamentale, măsura 2 în următoarea redacție: 100% din declarațiile de avere și interese personale sunt depuse electronic în noua versiune a SIA „e-Integritate” (cu excepția celor prevăzute de lege), iar declarațiile marcate de sistem cu stegulețe roșii sunt distribuite automat și aleatoriu spre verificare inspectorilor de integritate din cadrul Autorității Naționale de Integritate. Interoperabilitatea cu alte platforme este asigurată prin MConnect. Linia de referință: Lipsește un sistem informațional care să efectueze verificările și distribuirea menționate mai sus în mod automatizat. Noua versiune a SIA „e-Integritate” dezvoltată în baza cerințelor tehnice și în proces de pilotare. Sistemul verifică automat, în baza criteriilor de risc stabilite, 100% din declarațiile de avere și interese personale depuse. Sistemul identifică și marchează cu stegulețe roșii 100% din declarațiile care prezintă riscuri. Declarațiile marcate cu stegulețe roșii sunt distribuite aleatoriu de către sistem inspectorilor de integritate. Noua versiunea a SIA „e-Integritate” este interoperabilă cu următoarele registre naționale, după cum urmează: - Registrul Fiscal de Stat; - Registrul de Stat al Vehiculelor; - Registrul de Stat al Unităților de Drept; - Registrul de Stat al Populației; - Registrul bunurilor imobile. Sursa de verificare: Raportul de implementare a proiectului Dezvoltarea și implementarea SIA „e-Integritate” (versiunea nouă).	se acceptă
6.	Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare (nr. 146 din 07.04.2025)	Lipsa obiecțiilor și propunerilor.	

7.	Agencia Națională de Prevenire și Combatere a Violenței Împotriva Femeilor și a Violenței în Familie (nr. 02/165 din 04.04.2025)	ANPCV va fi proprietarul și gestionarul principal al sistemului „VioData. În calitate de beneficiari, vor fi MMPS și alte instituții relevante (MJ, MAI, MEC, MS..) care vor utiliza sistemul pentru a sprijini intervențiile în cazurile de violență și pentru a asigura protecția victimelor. În acest context, ANPCV propune acțiunea de dezvoltare și implementare a sistemului „VioData” să fie inclusă separat în Agenda de Reformă 2025 - 2027 a Planului de Creștere a Republicii Moldova. <i>Condiția de plată și termenul de punere în aplicare</i> Ca să combatem violența în bază de gen și în familie, va fi stabilit un singur punct de acces operațional Sistemul informațional de colectare a datelor „VIODATA”. Ideea de bază: În decembrie 2024, nu a fost nici un punct de acces pentru VBG raportate de instituțiile publice. To address gender and domestic violence, a single access point database on gender and domestic violence cases is established and operational. Baseline: In December 2024, there was no single access point for GBV data reported by public institutions. <i>Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă</i> Singurul punct de acces în SI „VioData” este stabilit și operațional. SI include mai multe module de raportare care include colectarea de date, analiza, managementul de caz și generarea rapoartelor statistice. Pentru managementul de caz SI „VioData” se interconectează cu e-Social. Surse de verificare: Documentele din partea ANPCV confirmă stabilirea și operaționalizarea unui singur punct de acces a SI „VioData”. Vor fi generate rapoarte care vor include datele introduse sistemului utilizat, performanța matrici și interconectarea cu e-Social. The single access point GBV database „VioData” is established and operational. The database includes e-Reporting module that covers data collection and analysis, management of reportable	propunerea respectivă nu a fost acceptată de către Comisia Europeană

		indicators and generation of statistical reports. For case management VioData interconnects with e-Social. Source of verification: Documentation from the EVAW Agency confirming the established and operationalization of the single access point GBV database. Regular reports generated from the GBV database showing data inputs, system usage, performance metrics and interconnection with e-Social.	
8.	Agencia Digitalizare în Justiție și Administrare Judecătorească (nr. 01.4/990 din 07.04.2025)	La pilonul 7. Valori fundamentale La măsura 8 Se propune înlocuirea sintagmei „e-File” cu sintagma „Soluția informatică e-Dosar judiciar (SI e-DJ)”, pentru a nu crea confuzii între sistemele informaționale judiciare. Conform, pct. 52 al <i>Regulamentului precitat</i>, SIJ – PIGD asigură interacțiunea și schimbul de date doar cu două sisteme informaționale automatizate și anume: Sistemul informațional automatizat „Registrul de stat al populației” și Sistemul informațional automatizat „Registrul de stat al unităților de drept”, celelalte sisteme nu sunt gestionate de ADJAJ. Autorul proiectului utilizează sintagma „7 sisteme informatice” fără a face claritate asupra acestora, prin urmare, considerăm imperios a se indica în textul proiectului cele 7 sisteme informatice și instituțiile care le gestionează.	propunerea respectivă nu a fost acceptată de către Comisia Europeană
		Măsura 12 Conform pct. 7.12 a Hotărârii Guvernului 748/2024, Agenția este instituția mandatată de ținerea evidenței și analizei statisticii judiciare, prin elaborarea și generalizarea rapoartelor statistice judiciare. Astfel, domeniul de activitate al Agenției nu interferează cu domeniul de investigații, punere sub învinuire etc. Subsidiar, evidențiem că mandatul instituției se extinde în domeniul prezentării rapoartelor statistice generale generate pe articole pe anumite categorii de infracțiuni (spre exemplu, pe art.243 – <i>Spălarea banilor din Codul Penal al Republicii Moldova</i>). De asemenea, PIGD nu dispune de un mecanism separat ce ar permite identificarea hotărârilor definitive pronunțate de instanțele judecătorești pe condamnările pentru spălare de bani.	s-a luat act de comentariul respectiv

9.	Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor <i>(nr. 02/2-28-531 din 07.04.2025)</i>	La pilonul 7. Valori fundamentale Măsura 12 Se propune excluderea sintagmei ”(<i>inclusiv spălare de bani de sine stătătoare</i>)”	propunerea respectivă nu a fost acceptată de către Comisia Europeană
10.	Curtea de Conturi <i>(nr. 2/5-289-25 din 08.04.2025)</i>	Lipsa obiecțiilor și propunerilor.	
11.	Procuratura Generală <i>(nr. 4-1d/25-131 din 08.04.2025)</i>	Lipsa obiecțiilor și propunerilor.	
12.	Biroul de Investigare a Accidentelor și Incidentelor în Transporturi <i>(nr. 25 din 08.04.2025)</i>	Lipsa obiecțiilor și propunerilor.	
13.	Consiliul Concurenței <i>(nr. DJ-06/275-553 din 09.04.2025)</i>	Lipsa obiecțiilor și propunerilor.	
14.	Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației <i>(01-DRA/704 din 08.04.2025)</i>	La Pilonul 2 „Conectivitate și infrastructură digitală”, reforma nr. 3, etapa 8: Acțiunea (iv), prevede implementarea, în luna iunie 2026, a sistemului de cartografiere în bandă largă pentru a permite monitorizarea precisă a acoperirii internetului, a calității serviciilor și a disponibilității infrastructurii și pentru a sprijini strategiile de investiții specifice. Menționăm că, acțiuni în acest sens au fost incluse și la obiectivul specific 1.3 din proiectul hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Programului de implementare, pentru anii 2025-2027 a Strategiei de transformare digitală a Republicii Moldova pentru anii 2023-2030 (număr unic 52/MDED/2025), care prevăd: 1.3.1. Efectuarea unui studiu geografic privind aria de acoperire a rețelelor de comunicații electronice capabile să furnizeze rețele de bandă largă - termen de realizare trim. II 2026.	nu se acceptă Termenul de implementare a fost stabilit iunie 2026, urmare negocierilor de către ambele părți RM-UE

		1.3.3. Implementarea unui sistem de cartografiere a acoperirii cu Internet în bandă largă și a Punctului de Informare Unic - termen de realizare trim. II 2027. Având în vedere că denumirea și termenele de realizare a acțiunilor menționate în proiectul de hotărâre (număr unic 52/MDED/2025) diferă de denumirea și termenul indicat în proiectul noii Legi a comunicațiilor electronice, art. 27 alin. (1), conform căreia ANRCETI efectuează un studiu privind aria de acoperire cu rețelele publice de comunicații electronice capabile să furnizeze servicii de bandă largă, în termen de până la 30.12.2030, ANRCETI, prin scrisoarea cu nr. 01-DRA/335 din 18.02.2025 și, repetat, prin scrisoarea cu nr. 01-DRA/609 din 25.03.2025, a propus corelarea denumirii acțiunilor, precum și a termenelor de realizare cu cele prevăzute în proiectul Legii comunicațiilor electronice. Menționăm, că subiectul includerii acțiunii de elaborare a studiului în cauză (inclusiv termenii de realizare) a fost dezbătut pe larg în cadrul procesului de consultare publică a proiectului de lege, fiind luată în considerare opinia furnizorilor de rețele publice și/sau de servicii de comunicații electronice accesibile publicului, dar și a autorităților și entităților care urmează să ofere informațiile necesare la acest subiect. La etapa actuală, proiectul de lege privind transpunerea Directivei (UE) 2018/1972 de instituire a Codului european al comunicațiilor electronice, a fost votată în prima lectură de Parlamentul RM. Astfel, reieșind din cele menționate și în vederea corelării și a prevederilor proiectului de hotărâre cu privire la aprobarea Agendei de reformare pentru Republica Moldova pentru anii 2025-2027, cu prevederile proiectelor de acte normative sus-menționate, propunem ca termenul de realizare a acțiunii (iv), etapa 8, reforma nr. 3 de la Pilonul 2 „Conectivitate și infrastructură digitală” să fie stabilit „decembrie 2030” iar acțiunea să fie redenumită în ”Efectuarea unui studiu privind aria de acoperire cu rețelele publice de comunicații electronice capabile să furnizeze servicii de bandă largă”.	
15.	Comisia Națională a Pieței Financiare (nr. 07-4/1589 din 09.04.2025)	Lipsa obiecțiilor și propunerilor.	
16.	Ministerul Sănătății (nr. 07/1195 din 08.04.2025)	Pilonul 4: Măsura 6.17. redacția propusă: În cadrul reformei sistemului spitalicesc orientate spre descentralizarea asistenței medicale specializate, se avansează procesul de integrare a spitalelor regionale specializate existente și viitoare în rețeaua națională spitalicească, prin dezvoltarea unei rețele regionale integrate de referire. Linia de referință 2024: Există o rețea regională de spitale de referință pentru o singură arie patologică. Nu există rețele de spitale regionale de referință pentru alte servicii de asistență	se acceptă redacția

		medicală înalt specializate. Spitalele regionale care urmează să fie construite în Bălți și Cahul nu sunt integrate nici în rețelele regionale de referire, nici în planificarea strategică și a forței de muncă, nici în procesele de îmbunătățire a prestării serviciilor sau în optimizarea mecanismelor de referire ale sistemului spitalicesc național. Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă: Republica Moldova elaborează și pune în aplicare rețele regionale integrate de referire pentru serviciile de sănătate specializate, care includ un mecanism de finanțare dedicat, structuri administrative clare și o clasificare a nivelurilor de îngrijire, stabilită în funcție de capacitatea de prestare a serviciilor și profilul de paturi al fiecărui spital din teritoriu. Ca rezultat, cel puțin 10 spitale regionale de referință sunt incluse în rețea. Sursa de verificare: Documente oficiale ale Guvernului care confirmă punerea în aplicare a rețelilor regionale integrate de referire pentru servicii de sănătate înalt specializate, cu includerea a cel puțin 10 spitale de referință în cadrul rețelei.	
		Măsura 6.18. redacția propusă: Se introduce sistemul național de licențiere a profesioniștilor din domeniul sănătății pentru a se asigura că toți lucrătorii medicali sunt calificați să ofere servicii medicale sigure și de calitate și cel puțin 200 de profesioniști din domeniul sănătății beneficiază de instruire specializată în modele moderne de îngrijire. Linia de referință 2024: Nu există nicio autoritate responsabilă de monitorizarea respectării cerințelor de licențiere și înregistrare/certificare. Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă: Este implementat un sistem național de licențiere pentru profesioniștii din domeniul sănătății, care acoperă următoarele profesii: medici, stomatologi, asistenți medicali și moașe. Este instituit un serviciu dedicat pentru reglementarea accesului în profesie și asigurarea respectării cerințelor de certificare. În vederea alinierii sectorului de sănătate din Republica Moldova la standardele UE, este actualizat cadrul juridic care reglementează accesul și exercitarea profesiilor din domeniul sănătății și cel puțin 200 de cadre medicale beneficiază de instruire specializată în modele moderne de îngrijire. Sursa de verificare: Publicarea oficială a deciziei privind instituirea unei autorități naționale responsabile de monitorizarea cerințelor de acordare a licențelor și de înregistrare/certificare. Documente administrative care atestă structura, personalul și funcționarea autorității. Rapoarte ale noii autorități de licențiere privind activitatea desfășurată, licențele eliberate și monitorizarea conformității. Publicație oficială care confirmă actualizarea cadrului juridic	se acceptă redacția

		privind accesul și exercitarea profesiilor medicale. Documente care confirmă consolidarea capacităților a 200 de profesioniști din domeniul medical.	
		Măsura 6.19. redacția propusă: Digitalizarea sectorului medical este consolidată prin punerea în aplicare a dosarelor electronice de sănătate (DES) pentru 40% din populația asigurată. Linia de referință: În decembrie 2024, dosarele electronice de sănătate nu sunt implementate Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă: Serviciile de sănătate sunt îmbunătățite prin implementarea dosarelor electronice de sănătate (DES), care înlocuiesc fișele medicale pe suport de hârtie cu un sistem digital securizat ce permite medicilor, spitalelor și furnizorilor de servicii medicale să acceseze și să actualizeze în timp real informațiile despre pacienți (istoric medical complet, inclusiv diagnosticele, tratamentele, rezultatele investigațiilor și rețetele). Ca urmare a aprobării Strategiei naționale de e-Sănătate, DES sunt implementate și populate pentru cel puțin 40 % din populația asigurată. Pentru a asigura utilizarea eficientă a sistemului, personalul tehnic din instituțiile de reglementare și profesioniștii din domeniul sănătății beneficiază de instruire privind utilizarea DES. Sursa de verificare: Monitorul Oficial, specificațiile tehnice ale sistemului DES, documentele privind implementare, datele statistice generate de sistem, evidențele privind instruirile desfășurate de la Ministerul Sănătății.	se acceptă redacția
		Măsura 6.20. redacția propusă: Serviciile din sectorul medical sunt digitalizate prin punerea în aplicare a unui sistem integrat de monitorizare și localizare a medicamentelor. Linia de referință: În decembrie 2024, Sistemul integrat de urmărire și localizare a medicamentelor nu este implementat. Sunt elaborate nota conceptuală și arhitectura. Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă: Sistemul integrat de monitorizare și localizare a medicamentelor este operațional, permițând furnizorilor și prestatorilor de servicii medicale să raporteze periodic stocurile de medicamente, în timp ce Agenția Medicamentului și Dispozitivelor Medicale monitorizează disponibilitatea și adoptă măsuri proactive pentru prevenirea penuriei. Sursa de verificare: specificațiile sistemului de monitorizare și localizare a medicamentelor, înregistrările de implementare, rapoartele de utilizare a sistemului.	se acceptă redacția

		Măsura 6.21. redacția propusă: Republica Moldova revizuieste Legea cu privire la medicamente și include cel puțin două medicamente inovatoare în lista pozitivă decompensare. Legislația este revizuită cu scopul de a permite acordurile contractuale de partajare a riscurilor. Linia de Referință: Legea privind medicamentelor este în procedură de consultare și lista pozitivă a medicamentelor rambursate este exclusiv formată din medicamente generice. Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă: MD revizuieste Legea cu privire la medicamente și utilizează procesul de evaluare a tehnologiilor medicale pentru a ghida deciziile privind includerea medicamentelor inovatoare în lista pozitivă de compensare. Cel puțin două medicamente inovatoare sunt incluse în lista pozitivă de compensare. Reglementările sunt revizuite pentru a permite încheierea de acorduri contractuale de partajare a riscurilor în vederea asigurării unei alocări eficiente a resurselor pentru achiziționarea de medicamente inovatoare. Sursa de verificare: Monitorul Oficial, pagina web a Guvernului pentru hotărârile de Guvern; paginile web și rapoartele Ministerului Sănătății și ale Companiei Naționale de Asigurări în Medicină.	se acceptă redacția
17.	Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (AGEPI) (nr. 609 din 09.04.2025)	Lipsa obiecțiilor și propunerilor.	
18.	Agenția Servicii Publice (nr. 01/4997 din 09.04.2025)	La pilonul 1 „Dezvoltarea sectorului privat”, subdomeniul „Competitivitatea sectorului de afaceri”, reforma nr. 2 „Capacitatea producătorilor agricoli de a avea acces la piețe și la finanțare este consolidată prin introducerea de servicii de consiliere specifice, în conformitate cu standardele UE”, etapa nr. 10, la ultimul compartiment „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă” este de menționat că în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 167169 din 03.04.2025 a fost publicată Legea nr. 39/2025 privind organizarea și funcționarea camerelor agricole.	Textul propus nu s-a acceptat de Comisia Europeană
		La pilonul 7 „Valori fundamentale”, subdomeniul „Investigații privind combaterea spălării banilor și a criminalității financiare”, reforma nr. 5 „Crearea unor condiții de concurență echitabile pentru întreprinderi prin combaterea criminalității economice și a spălării banilor”, etapa nr. 10, de inclus Serviciului Fiscal de Stat la rubrica „Instituția” deoarece SFS este autoritatea publică, împuternicită să aplice sancțiuni pentru nedeclararea, declararea incompletă sau incorectă a informației cu privire la beneficiarii efectivi ai persoanelor juridice și ai	Propunerea respectivă nu s-a acceptat de Comisia Europeană

		întreprinzătorilor individuali, precum și neactualizarea informației respective, în cazul în care au intervenit modificări cu privire la beneficiarii efectivi.	
19.	Ministerul Muncii și Protecției Sociale (nr. 02/1769 din 07.04.2025)	La Pilonul 4: La subdomeniul „Învățământ”, reforma nr. 2 „Îmbunătățirea calității, relevanței și incluziunii educației prin îmbunătățirea accesului la învățământul preșcolar, primar și secundar”, condiția de plată „Furnizarea de servicii de îngrijire a copiilor în sectorul public și privat este consolidată, numărul de locuri de îngrijire a copiilor urmând să crească cu 5000 față de 2024”: a) în coloana „Condiția de plată și termenul de punere în aplicare” în textul: „Furnizarea de servicii de îngrijire a copiilor în sectorul public și privat este consolidată, numărul de locuri de îngrijire a copiilor urmând să crească cu 5000 față de 2024”, sintagma „numărul de locuri de îngrijire a copiilor urmând să crească cu 5000 față de 2024” se propune a fi substituită cu sintagma „numărul de copii încadrați în servicii de creșă urmând să crească cu 5000 față de 2024”; b) în coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă”, în textul: „Ministerul Muncii și Protecției Sociale va supraveghea renovarea și crearea de noi locuri de îngrijire a copiilor, colaborând în același timp cu sectorul privat pentru a atinge obiectivul comun”, sintagma „colaborând în același timp cu sectorul privat pentru a atinge obiectivul comun” se propune a fi substituită cu sintagma „pentru a atinge obiectivul”.	Redacția propusă: se acceptă
		La subdomeniul „Protecție socială”, reforma nr. 4 „Îmbunătățire a calității și accesibilității serviciilor sociale care îndeplinesc standardele minime și necesitățile populației”: 1) la condiția de plată „Sistemul de protecție a copilului este consolidat prin recrutarea și menținerea a încă 200 de specialiști în protecția copilului, finanțați din bugetul de stat”, în coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă” textul: „Sursa de verificare: Registrele de recrutare ale MMPS, raportul privind detașarea specialiștilor” se propune a fi substituit cu textul: „Sursa de verificare: Raportul Agenției teritoriale de asistență socială cu privire la resursele umane angajate”. 2) la condiția de plată „Cel puțin 30 000 de persoane beneficiază de servicii de asistență socială și de ocupare a forței de muncă prin intermediul unui sistem de gestiune a cazurilor coerent, implementat pentru 15 măsuri de asistență socială și de ocupare a forței de muncă” titlul măsurii de reformă se va expune în redacția următoare: „Prin intermediul sistemului de gestiune a cazurilor beneficiază cel puțin 30 000 de persoane. Acest sistem coerent cuprinde 15 măsuri de asistență socială și de ocupare a forței de muncă”.	Se acceptă redacția

		3) la condiția de plată „Sistemul informatic automatizat unificat pentru servicii sociale (eSocial) este operațional, integrând cadrul actual de date al Ministerului Muncii și Protecției Sociale. Următoarele module sunt incluse - modulele de asistență socială, ocupare a forței de muncă și dizabilități - și sunt complet implementate și accesibile asistenților sociali și agențiilor guvernamentale”, în coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă”, sintagma: „persoanele cu handicap” se propune a fi substituită cu sintagma: „persoanele cu dizabilități”, în vederea alinierii la prevederile Legii nr. 60/2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități.	Se acceptă redacția
		La subdomeniul „Ocuparea forței de muncă și piața muncii”, reforma nr. 5 „Consolidare a politicilor active privind piața muncii și facilitarea participării pe piața muncii, precum și combaterea muncii nedeclarate și a exploatării prin muncă”, condiția de plată „Funcția de inspecție de stat este reformată și are competența de a efectua vizite de inspecție inopinate, în timp ce limitările legate de Legea 131 din 2012 sunt eliminate. Este instituit un sistem de monitorizare a recomandărilor formulate în urma vizitelor de inspecție” în coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă” alin. 2 și 3 se propune a fi substituit cu textul „Cadrul normativ referitor la mandatul Inspectoratului de Stat al Muncii este revizuit în conformitate cu standardele internaționale de muncă și asigură posibilitatea realizării controalelor inopinate în domeniul sănătății și securității. A fost instituit un sistem de monitorizare a executării prescripțiilor formulate de inspectorii de muncă în procesul - verbal de control, întocmit în urma controlului realizat. Sursa de verificare: Monitorul Oficial, Rapoartele anuale de activitate ale Inspectoratului de Stat al Muncii.”	Se acceptă redacția
		La Pilonul 7, la subdomeniul „Drepturile fundamentale”, reforma nr. 6: 1) în titlul măsurii de reformă sintagma „Nivelul violenței bazate pe gen și al violenței domestice este redus” se va substitui cu sintagma „Nivelul violenței împotriva femeilor și violenței în familie este redus”, în vederea alinierii la noțiunile utilizate în Legea nr. 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie; 2) se solicită divizarea în două măsuri distincte și includerea în mod separat: - a măsurii ce vizează servicii de reabilitare a victimelor violenței împotriva femeilor și violenței în familie, de care este responsabil Ministerul Muncii și Protecției Sociale; - a măsurii ce vizează baza de date centralizată cu ghișeu unic privind cazurile de violență împotriva femeilor și violență în familie, ce ține de responsabilitatea Agenției pentru Prevenirea și Combaterea Violenței împotriva Femeilor și Violenței în Familie.	Reformularea respectivă nu a fost acceptată de către Comisia Europeană

		Menționăm că, acest aspect a fost agreat cu Agenția pentru Prevenirea și Combaterea Violenței împotriva Femeilor și Violenței în Familie și cu reprezentanții Comisiei Europene. În acest context, cu referință la „Rețeaua de adăposturi pentru victimele violenței de gen este extinsă pentru a atinge un total de 260 de locuri destinate victimelor violenței de gen și violenței domestice, precum și victimelor traficului de persoane” se solicită: a) în coloana „Condiția de plată și termenul de punere în aplicare” expunerea textului după cum urmează: „Rețeaua de servicii de reabilitare a victimelor violenței împotriva femeilor și violenței în familie este extinsă pentru a atinge un total de 260 de locuri destinate acestora. De asemenea rețeaua de servicii de asistență și protecție este fortificată și accesibilă inclusiv victimelor traficului de ființe umane și adaptată nevoilor persoanelor cu dizabilități și persoanelor în etate. Linia de referință: În decembrie 2024, erau disponibile 182 de locuri în serviciile de reabilitare pentru victime. Până în decembrie 2025, se preconizează că vor exista 207 locuri existente și operaționale ca parte a activității Guvernului Republicii Moldova cu partenerii de dezvoltare în afara Planului de Creștere”. b) în coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă” expunerea textului în următoarea redacție: „Rețeaua de adăposturi pentru victimele violenței împotriva femeilor și violenței în familie este extinsă pentru a ajunge la un total cumulativ de 260 de locuri pentru victime, în conformitate cu cerințele Convenției de la Istanbul, Convenției de la Varșovia, ale Directivei (UE) 2024/1385 privind combaterea efectivă a violenței împotriva femeilor și a violenței domestice și ale Directivei 2011/36/UE privind prevenirea și combaterea traficului de persoane și protejarea victimelor acestuia. Locuri suplimentare sunt stabilite prin crearea de noi facilități în clădirile publice reamenajate. Adăposturile pentru victime oferă servicii de sprijin integrate și specializate, inclusiv cazare temporară, asistență socială, asistență medicală, asistență juridică, consiliere psihologică și facilitează accesul la programe/măsuri de abilitare economică. Standardele minime de calitate ale serviciilor includ facilități sigure și securizate, cu săli amenajate pentru consilierea individuală, zone de dormit, spații adaptate copiilor, caracteristici de accesibilitate pentru persoanele cu dizabilități și persoanelor în etate. Sursa de verificare: Rapoarte din partea Ministerului Muncii și Protecției Sociale, care confirmă înființarea, capacitatea (numărul de locuri suplimentare) și starea operațională a noilor servicii de plasament pentru reabilitarea victimelor, inclusiv numărul de beneficiari și tipurile de servicii furnizate.”	
		La Nota de fundamentare la proiectul hotărârii Guvernului „Cu privire la aprobarea Agendei de Reforme pentru Republica Moldova pentru anii 2025-2027” La compartimentul 4. Analiza impactului de reglementare nu este reflectată analiza impactului asupra echității și egalității de gen. Impactul de gen este esențial în contextul majorității măsurilor propuse în Agenda de	se acceptă, a fost inclus în nota de fundamentare

		reformă, în special în domenii precum sănătate, ocuparea forței de muncă, protecție socială, educație, antreprenoriat, digitalizarea, accesul la servicii publice, etc. Pentru a maximiza efectele pozitive și a preveni consecințele negative, este necesar ca, la etapa de implementare să fie integrate principiile egalității de gen în planificarea și bugetarea reformelor, inclusiv în alocarea resurselor financiare pentru implementare, precum și în evaluarea și monitorizarea acestora. De exemplu, dacă e să ne referim strict la reforma „Nivelul violenței bazate pe gen și al violenței domestice este redus, iar accesul la justiție și la servicii pentru victime este ameliorat”, violența în familie este o problemă care afectează într-o măsură disproporțională femeile. Conform Notei informative a Inspectoratului General de Poliție privind fenomenul violenței în familie, pe parcursul anului 2024, datele denotă faptul că, urmare acțiunilor violente, comise de către agresori în cadrul familiei, victime ale infracțiunilor calificate în baza art. 2011 ; art.2012 ; art.145; art.171; art.172, art.3201 din Codul penal au constituit 1575 persoane, dintre care 1195 femei și 163 bărbați. După aspectul contravențional privind comportamentul și relațiile dintre membrii familiei, analizând datele Sistemul informațional automatizat de evidență a contravențiilor, a proceselor contravenționale și a persoanelor care au săvârșit contravenții (SIA REC), în perioada 12 luni ale anului 2024, au fost documentate 4478 contravenții. Victime ale acestor contravenții au fost 1543 femei și 91 bărbați.	
20.	Centrul Național Anticorupție (nr. 06/2/5942 din 08.04.2025)	Redacția propusă, conține unele carențe de ordin redacțional, care sunt determinate de traducerea inexactă a termenilor și mecanismelor vizate de proiect. În context, pentru a asigura alinierea redacției propuse la terminologia vizată de cadrul normativ național și perceperea clară și fără echivoc a naturii și esenței reformelor și acțiunilor care se propun a fi realizate în vederea implementării angajamentelor conform Planului de creștere economică pentru Republica Moldova, solicităm respectuos revizuirea redacției propuse, după cum urmează: Pilonul nr. 7, Subdomeniu ”Lupta împotriva corupției”, etapa nr.3 ”Îmbunătățirea eficacității prevenirii și reprimării corupției inclusiv prin îmbunătățirea cadrului instituțional și legislativ”, compartimentul ”Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă”: CNA asigură evaluarea ex-ante a riscurilor de corupție pentru proiectele de acte normative. Acesta evaluează riscurile de corupție din proiectele de lege și prezintă, în adresa autorului, un raport de expertiză asupra proiectului de act normativ. Autorul proiectului, este obligat să examineze recomandările înaintate să decidă cu privire la acceptarea totală sau parțială ori respingerea acestora cu motivarea argumentată în sinteză a deciziei. Sursa de verificare: sinteza proiectului și redacția finală a actului normativ publicată în Monitorul Oficial	se acceptă redacția propusă

		Pilonul nr. 7, subdomeniul ”Lupta împotriva criminalității organizate”, etapa nr.16 ”Recuperarea și gestionarea activelor”, compartimentul ”Condiția de plată și termenul de punere în aplicare”: Este introdus un mecanism de utilizare a bunurilor confiscate în scopuri sociale sau în interes public și un mecanism de confiscare civilă. 20% din bunurile infracționale recuperate în anul precedent sunt reutilizate în scopuri sociale sau în interes public. Linia de referință: 0% din bunurile infracționale confiscate sunt reutilizate în scopuri sociale sau în interes public. Totodată, la compartimentul ”Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă”, solicităm respectuos expunerea în următoarea redacție: Mecanismul de utilizare a bunurilor confiscate în scopuri sociale sau în interes public, precum și mecanismul de confiscare civilă sunt aprobate și introduse în legislația Republicii Moldova. 20% din bunurile infracționale recuperate în anii precedenți sunt utilizate în scopuri sociale sau în interes public. Sursa de verificare: Raportul anual de activitate al Centrului Național Anticorupție, care va fi disponibil și pe pagina web oficială.	Se acceptă
		Pilonul nr. 7, subdomeniul ”Lupta împotriva criminalității organizate”, etapa nr.17, Compartimentul ”Condiția de plată și termenul de punere în aplicare”: ”Creșterea valorii totale a sechestrelor aplicate asupra bunurilor infracționale și confiscărilor în comparație cu media ultimilor 3 ani. Creșterea ratei investigațiilor financiare paralele în cauzele penale generatoare de bunuri infracționale. Linia de referință: Media ultimilor trei ani: 2021-2023. Sechestru/Închetașare/: 44,135,755 EUR; Confiscare: 3,944,853 EUR. Date colectate din	se acceptă redacția

		platforma electronică. Raportul investigațiilor financiare paralele în 2024: 0,1 % din numărul total de cauze penale (262/2784 cauze penale). Valorile bunurilor infracționale sechestrate/confiscate: 2023: Sechestrate: 98,256,469 EUR / Confiscate: 8,890,219 EUR. 2022: Sechestrate: 7,682,760 EUR / Confiscate: 568,967 EUR 2021: Sechestrate: 26,468,036 EUR /Confiscate: 2,375,374 EUR Medic: Sechestrate/înghețate: 44.135.755 EUR / Confiscate: 3,944,853 EUR.” Compartimentul “Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă”: ”Un bilanț pozitiv în ceea ce privește numărul și valoarea sechestrelor aplicate în urma desfășurării investigațiilor financiare paralele, precum și a confiscării bunurilor infracționale identificate, în comparație cu media ultimilor trei ani: 2021-2023. Creșterea ratei și a raportului investigațiilor financiare paralele în cauzele penale generatoare de bunuri infracționale, pornite și desfășurate de organele de urmărire penală și procurori.”	
		Pilonul nr. 7, subdomeniul ”Lupta împotriva criminalității organizate”, pasul nr. 18, compartimentul “Condiția de plată și termenul de punere în aplicare”: ”Registrul Bunurilor Infracționale Indisponibilizate este complet operațional și conține date relevante, fiind capabil să genere și să disemineze statistici și rapoarte semnificative privind bunurile infracționale indisponibilizate. Linia de referință: În 2024, registrul bunurilor infracționale indisponibilizate a fost lansat oficial, dar nu a fost complet operațional; nu era interconectat funcțional cu autoritățile publice implicate în recuperare bunurilor infracționale. Datele complete cu privire la bunurile infracționale indisponibilizate nu sunt diseminate, stocate și raportate.” Compartimentul “Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă”: 100% din bunurile sechestrate/ înghețate și confiscate sunt înregistrate în sistemul informațional. Informațiile relevante fiind accesibile tuturor utilizatorilor autorizați. Este operațional modulul de generare a datelor statistice privind numărul și valoarea sechestrelor aplicate, valoarea și cantitatea bunurilor infracționale confiscate, numărul de cereri formulate/executate peste hotarele țării cu privire la sechestru, confiscare, partajare și repatriere, precum și informații privind bunurile infracționale confiscate utilizate în scopuri sociale sau în interes public. Registrul urmează să fie completat cu informații. Accesul urmează să fie oferit tuturor organelor de drept implicate în recuperarea bunurilor infracționale.	se acceptă redacția
21	Compania Națională de Asigurări în Medicină (nr. 01-02/3542 din 09.04.2025)	La subdomeniul „Gestionarea finanțelor publice” – etapa 4. În coloana cu denumirea „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă” este inclus următorul text: „(ii) Acțiunile generale sunt reduse pentru bugetul anului 2026 prin ajustări ale organizării bugetare, care transferă domeniile relevante ale Fondului de asigurări medicale din cadrul Ministerului Sănătății.” Având în vedere că redacția propusă nu este suficient de clară se impune examinarea	nu se acceptă

		suplimentară a acesteia, în vederea unei reformulări care să asigure o precizare și să ofere o claritate privind aplicarea în practică, ținând cont de următoarele aspecte: 1) Potrivit statutului, CNAM este o autoritate publică aflată în subordinea Guvernului, care administrează fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală în conformitate cu principiile, regulile și procedurile stabilite prin Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181/2014. 2) Transferurile primite de la bugetul de stat (prin Ministerul Finanțelor) în fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală constituie prime de asigurare obligatorie de asistență medicală, calculate pentru categoriile de persoane prevăzute la art. 4 alin. (4) din Legea nr. 1585/1998 privind asigurarea obligatorie de asistență medicală.	
		La subdomeniul „Sănătate”, reforma nr. 6 intitulată „Acces sporit la tratamente noi pentru pacienții cu un număr mare de boli”, propunem operarea următoarelor modificări: 1) Informația de la coloana „Condiția de plată și termenul de punere în aplicare” se va formula în următoarea redacție: „1. MD revizuieste Legea privind medicamentele; 2. MD implementează mecanismul național de evaluare a tehnologiilor medicale (ETM) și de luare a deciziei de finanțare din mijloace publice a tehnologiilor medicale evaluate. Regulamentele sunt revizuite în scopul de a permite acordurile de partajare a riscurilor.” În acest sens, menționăm că acțiunile prenotate sunt distincte. Legea privind medicamentele reglementează autorizarea, producția, distribuția, comercializarea și utilizarea medicamentelor în Republica Moldova și nu prevede, în mod direct, aprobarea unei liste de medicamente, inclusiv lista pozitivă a medicamentelor care se rambursează din mijloace publice. Totodată, mecanismul de includere a medicamentelor inovative în Lista pozitivă va fi implementat ca urmare a intrării în vigoare a hotărârii Guvernului cu privire la instituirea mecanismului național de evaluare a tehnologiilor medicale, prin care se va aproba Regulamentul privind mecanismul național de evaluare a tehnologiilor medicale și de luare a deciziei de finanțare din mijloace publice a tehnologiilor medicale evaluate (proiectul cu număr unic 971/CNAM/2024). 2) Corelativ, la „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă” se va include următoarea informație: „1. MD revizuieste Legea privind medicamentele; 2. MD utilizează procesul de evaluare a tehnologiilor medicale pentru a ghida deciziile privind includerea medicamentelor inovative în lista de rambursare pozitivă. Cel puțin pentru două medicamente oncologice inovative vor fi efectuate rapoarte tehnice de evaluare și formulate recomandările de finanțare din mijloace publice. Includerea în Lista pozitivă a medicamentelor se va realiza în funcție de disponibilitatea mijloacelor publice alocate în acest sens. Reglementările sunt revizuite pentru a permite încheierea de acorduri de partajare a riscurilor în vederea asigurării unei alocări eficiente a resurselor pentru achiziționarea de medicamente inovatoare.” Relevăm că medicamentele inovative vor fi evaluate din perspectiva cost eficienței și impactului bugetar, iar ca urmare a recomandărilor formulate de Comitetul consultativ ETM se va examina	nu se acceptă

		posibilitatea finanțării din mijloace publice. Semnalăm că medicamentele inovative presupun costuri mari, iar includerea acestora în Lista pozitivă nu poate fi confirmată fără alocarea/aprobarea surselor financiare necesare.	
22.	Ministerul Afacerilor Interne <i>(nr. 14/1277 din 09.04.2025)</i>	Potrivit art. 3 alin. (4) lit. a) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, proiectul actului normativ se corelează cu prevederile actelor normative de nivel superior sau de același nivel cu care se află în conexiune. Drept urmare, atragem atenția asupra necesității corelării proiectului supus avizării cu dispozițiile statuate în Legea nr. 28/2024 cu privire la frontiera de stat a Republicii Moldova, precum și cele statuate în Hotărârea Guvernului nr. 862/2024 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 28/2024 cu privire la frontiera de stat a Republicii Moldova. Astfel, în proiectul Agendei de reforme, la Pilonul 7 „Valori fundamentale”, subdomeniul „gestionarea frontierelor”, titlul reformei se va expune în următoarea redacție: „Consolidarea gestionării integrate a frontierei de stat”. Totodată, în rubrica „Condiția de plată și termenul de punere în aplicare”, cuvintele „la frontieră” se vor substitui cu cuvintele „al frontierei”, iar cuvântul „internaționale” se va substitui cu cuvintele „deschise traficului internațional”. Reieșind din același raționament, în rubrica „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă”, cuvântul „internaționale” se va substitui cu cuvintele „deschise traficului internațional”.	se acceptă redacția
23.	Biroul Național de Statistică <i>(nr. 05/DIECI-08-48 din 09.04.2025)</i>	Pilonul 7 – Fundamente: 1. La reforma nr. 8, etapele nr. 20, 21 și 22, în coloana „Titlul reformei”, sintagma „Sporirea producției și difuzării” de substituit cu sintagma „Extinderea producției și diseminării”. 2. La reforma nr. 8, etapa nr. 20: - în coloana „Condiția de plată și termenul de punere în aplicare”, cuvântul „difuzează”, de substituit cu cuvântul „diseminează”, iar cuvântul „difuzarea”, de substituit cu cuvântul „diseminarea”; - în coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă”: a) cuvintele „difuzarea” și „difuzat” se substituie cu cuvintele „diseminarea” și „diseminat”; b) propoziția a doua de expus în următoarea redacție: „Coerența datelor agregate ale principalelor conturi naționale cu SEC 2010 este îmbunătățită”; c) cuvântul „efectuată” de substituit cu cuvântul „realizată”.	se acceptă redacția

		La reforma nr. 8, etapa nr. 21: - în coloana „Condiția de plată și termenul de punere în aplicare”: a) cuvântul „difuzează”, de substituit cu cuvântul „diseminează”, iar cuvintele „nu sunt difuzate” - cu cuvintele „nu au fost diseminate”; b) sintagma „temele recensământului și de defalcările acestora” de substituit cu sintagma „caracteristicile recensământului și de dezagregările acestora”; - în coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă”: a) în prima propoziție: - cuvintele „difuzate” și „difuzare” de substituit cu cuvintele „diseminate” și „diseminare”; - cuvintele „teme și defalcarea” de substituit cu cuvintele „tematici și dezagregarea”; b) propoziția a doua de substituit în următoarea redacție: „Baza de date geospațială statistică este creată și devine funcțională pe baza Recensământului Populației și Locuințelor din 2024”; c) în propoziția a treia: - cuvântul „subiectele” de substituit cu cuvântul „tematicile”; -cuvântul „defalcările” de substituit cu cuvântul „dezagregările”; -cuvintele „nivelul rețelei” de substituit cu cuvintele „nivel de griduri”.	se acceptă redacția
		La reforma nr. 8, etapa nr. 22: -în coloana „Condiția de plată și termenul de punere în aplicare”, cuvântul „nici” de exclus, iar cuvântul „efectuarea” de substituit cu cuvântul „organizarea”; -în coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă”, în prima propoziție cuvintele „Se adoptă” de exclus și la final de completat cu cuvintele „este adoptată”; -La final, propoziția de completat cu sintagma „este adoptată”.	se acceptă redacția

		În Partea narativă a Agendei de reforme pentru Republica Moldova pentru anii 2025-2027, la SUBDOMENIUL 7.7: Statistică, Reforma 7.10.20-22, solicităm ajustarea textului conform versiunii prezentate în anexa 2.	Se acceptă redacția
24.	Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (nr. 06-01/2020 din 09.04.2025)	La Pilonul 6. Securitatea și Eficiența energetică Etapa 3 La Sursa de verificare: a)sintagma „<i>regulile pieței de echilibrare, contractul BSP aprobate de ANRE și publicate pe pagina web Moldelectrica</i>” se propune a fi expusă în următoarea redacție: „<i>regulile pieței de echilibrare, contractul cadru de echilibrare, avizat de ANRE și publicat pe pagina web ÎS „Moldelectrica”</i>”. Argumentare: De notat că, art. 16 din Legea nr. 174 din 21.09.2017 cu privire la energetică, prevede că, aprobarea proiectelor actelor normative de reglementare, cererilor privind costurile de bază, privind preturile reglementate, tarifele reglementate ori hotărârilor care pot avea impact asupra piețelor energeticii și asupra obligațiilor de serviciu public sunt adoptate de Consiliul de administrație al Agenției, cu respectarea procedurii privind transparența în procesul decizional. În acest sens sunt relevante prevederile pct. 4 din Hotărârea Consiliului de administrație al ANRE nr. 283 din 07.08.2020 cu privire la aprobarea Regulilor pieței energiei electrice, potrivit cărora Î.S. „Moldelectrica”, în calitate de operator al sistemului de transport elaborează și transmite spre avizare Agenției contractul cadru de echilibrare. Pct. 475 din Regulile pieței energiei electrice stabilește că, operatorul sistemului de transport (OST) elaborează conținutul Contractului cadru de echilibrare care trebuie să cuprindă drepturile și obligațiile reciproce ale OST și ale fiecărei PRE și îl supune consultării publice. Contractul cadru de echilibrare se aprobă de OST după avizarea acestuia de către Agenție. Respectiv, în vederea excluderii oricăror confuzii privind competențele Agenției și OST privind elaborarea și aprobarea contractului cadru de echilibrare, considerăm necesară expunerea sintagmei propuse spre modificare în conformitate cu actele normative de reglementare în vigoare.	nu au fost acceptate de Comisia Europeană

		b) Totodată considerăm oportună substituirea sintagmei „tariful rețelei de transport” cu textul „tariful pentru serviciul de transport”. <u>Argumentare:</u> Substituirea sintagmei menționate este necesară în vederea aducerii în concordanță a termenilor folosiți în proiectul Agendei de reforme, cu termenii din actele normative de reglementare în vigoare. Or, art. 7 alin. (2) lit. d) din Legea nr. 107 din 27.05.2016 cu privire la gazele naturale stipulează că, „În domeniul de reglementare a prețurilor și a tarifelor, Agenția: aprobă prețurile reglementate pentru energia electrică și energia termică produsă de centralele electrice de termoficare urbane, tarifele reglementate pentru serviciul de transport al energiei electrice (...).”	
		La Etapa 4 La Sursa de verificare - sintagma „Hotărârea privind desemnarea NEMO adoptată de Consiliul de administrație al ANRE este publicată în Registrul hotărârilor Consiliului de administrație al ANRE”, se propune a fi expusă în următoarea redacție: „Hotărârea privind desemnarea operatorului pieței energiei electrice desemnat (NEMO) adoptată de Consiliul de administrație al ANRE este publicată în Registrul hotărârilor Consiliului de administrație al ANRE”. <u>Argumentare:</u> Potrivit art. 821 alin. (3) din Legea nr. 107 din 27.05.2016 cu privire la energia electrică, la solicitarea applicantului, Agenția îl desemnează ca operator al pieței energiei electrice desemnat, căruia îi este atribuită sarcina de realizare a cuplării internaționale a pieței energiei electrice pentru ziua următoare și a pieței energiei electrice pe parcursul zilei, pentru o perioadă inițială de 4 ani, cu posibilitatea de prelungire, dacă îndeplinește cumulativ cerințele enumerate expres în art. art. 821 alin. (3) din Legea menționată. De asemenea, potrivit art. 2 din Legea nr. 107 din 27.05.2016 cu privire la energia electrică, în sensul prezentei legi, următoarele noțiuni principale semnifică: „operator al pieței energiei electrice desemnat – operator de piață licențiat de Agenție, autorizat să îndeplinească sarcini legate de cuplarea unică a piețelor energiei electrice pentru ziua următoare și a piețelor energiei electrice pe parcursul zilei.”	nu au fost acceptate de Comisia Europeană

		Astfel, în scopul excluderii eventualelor confuzii și interpretări eronate, Agenția propune completarea și concretizarea menționată, conform redacției expuse în Legea nr. 107 din 27.05.2016 cu privire la energia electrică.	
		La Etapa 9 Se propune substituirea sintagmei „furnizorul de ultimă instanță/furnizorul universal” cu textul „furnizor de ultima opțiune/obligației de serviciu public”. Argumentare: Întru susținerea propunerii comunicăm că, art. 2 din Legea nr. 108 din 27.05.2016 cu privire la gazele naturale operează cu noțiunea de „furnizor de ultimă opțiune”, – furnizor care, în contextul obligațiilor de serviciu public, este desemnat să furnizeze, pentru o perioadă limitată de timp, gaze naturale consumatorilor finali care și-au pierdut furnizorul în anumite circumstanțe, în condiții specifice reglementate, stabilite prin prezenta lege.” De asemenea art. 2 din Legea menționată prevede că, în sensul prezentei legi, noțiunea „obligație de serviciu public” semnifică: „obligație impusă întreprinderii de gaze naturale în interesul economic general, pentru o perioadă limitată de timp, care se poate referi la securitate, inclusiv la securitatea aprovizionării cu gaze naturale, la continuitate, la calitate, la prețurile furnizărilor, precum și la protecția mediului, și care nu este discriminatorie și nu denaturează concurența în afară de ceea ce este strict necesar pentru a realiza obligația de serviciu public în cauză”. Cât privește noțiunea de „furnizor al serviciului universal”, aceasta este utilizată doar în Legea nr. 107 din 27.05.2016 cu privire la energia electrică, dar nu și în Legea nr. 108 din 27.05.2016 cu privire la gazele naturale. Corespunzător, nu este aplicabilă și pentru utilizare în sectorul gazelor naturale. Modificarea propusă, va exclude utilizarea neuniformă a termenilor în actele normative.	se acceptă redacția
		La Etapa 8 Sintagma „Începând cu 1 octombrie 2025” se propune a fi expusă în următoarea redacție: „Începând cu termenul stabilit în legislație”.	Redacția respectivă nu a fost acceptată de Comisia Europeană

		<u>Argumentare:</u> Menționăm că, art. 114 din Legea nr. 108 din 27.05.2016 cu privire la gazele naturale, în redacția actuală prevede că, prin derogare de la art. 89 alin. (1): a) până la 1 ianuarie 2025, întreprinderile mari care nu intră sub incidența Legii nr. 179/2016 cu privire la întreprinderile mici și mijlocii sunt în drept să solicite semnarea contractelor de furnizare a gazelor naturale, în condiții reglementate, cu furnizorii care asigură furnizarea gazelor naturale unor anumite categorii de consumatori finali în contextul obligației de serviciu public stabilite la art. 89; b) până la 1 ianuarie 2027, întreprinderile mijlocii în sensul celor definite în Legea nr. 179/2016 cu privire la întreprinderile mici și mijlocii sunt în drept să solicite semnarea contractelor de furnizare a gazelor naturale, în condiții reglementate, cu furnizorii care asigură furnizarea gazelor naturale unor anumite categorii de consumatori finali în contextul obligației de serviciu public stabilite la art. 89. Totodată, de către Ministerul Energiei a fost inițiată procedura de modificare a Legii nr. 108/2016 cu privire la gazele naturale (număr unic 128MEn/2025), inclusiv al art. 114 din Lege. Astfel, în vederea excluderii contrazicerii termenelor din Agenda de reforme pentru Republica Moldova pentru anii 2025-2027 și cele stabilite/sau care vor fi stabilite în actele normative de reglementare, este oportun de utilizat în proiectul Agendei sintagma „începând cu termenul stabilit în legislație”.	
		La Etapa 9 se propune: a) Substituirea sintagmei „furnizorul de ultimă instanță/furnizorul universal” cu textul „furnizor de ultima opțiune/obligației de serviciu public”. <u>Argumentare:</u> Întru susținerea propunerii comunicăm că, art. 2 din Legea nr. 108 din 27.05.2016 cu privire la gazele naturale operează cu noțiunea de „furnizor de ultimă opțiune”, – furnizor care, în contextul obligațiilor de serviciu public, este desemnat să furnizeze, pentru o perioadă limitată de timp, gaze naturale consumatorilor finali care și-au pierdut furnizorul în anumite circumstanțe, în condiții specifice reglementate, stabilite prin prezenta lege.” De asemenea art. 2 din Legea menționată prevede că, în sensul prezentei legi, noțiunea „obligație de serviciu public” semnifică: „obligație impusă întreprinderii de gaze naturale în	se acceptă redacția

		interesul economic general, pentru o perioadă limitată de timp, care se poate referi la securitate, inclusiv la securitatea aprovizionării cu gaze naturale, la continuitate, la calitate, la prețurile furnizărilor, precum și la protecția mediului, și care nu este discriminatorie și nu denaturează concurența în afară de ceea ce este strict necesar pentru a realiza obligația de serviciu public în cauză”. Cât privește noțiunea de „furnizor al serviciului universal”, aceasta este utilizată doar în Legea nr. 107 din 27.05.2016 cu privire la energia electrică, dar nu și în Legea nr. 108 din 27.05.2016 cu privire la gazele naturale. Corespunzător, nu este aplicabilă și pentru utilizare în sectorul gazelor naturale. Modificarea propusă, va exclude utilizarea neuniformă a termenilor în actele normative. b) Cuvântul „<i>licitație</i>” urmează a fi substituit cu cuvântul „<i>procedură</i>.” <u>Argumentare:</u> Modificarea propusă derivă din prevederile art. 90 din Legea nr. 108 din 27.05.2016 cu privire la gazele naturale, care stabilește că, Agenția poate impune obligații de serviciu public furnizorilor, în baza unor criterii prestabilite de eligibilitate și de selectare competitive, transparente și nediscriminatorii, prevăzute în Regulamentul privind impunerea obligațiilor de serviciu public, aprobat în acest sens. De notat că, prin Hotărârea ANRE nr. 518 din 23.08.2024 a fost aprobat Regulamentul privind impunerea obligațiilor de serviciu public furnizorilor de gaze naturale, care prevede că, impunerea obligațiilor de serviciu public furnizorilor se efectuează de Agenție prin organizarea procedurii de selectare a furnizorului de serviciu public (furnizor căruia Agenția i-a impus obligația de serviciu public de a asigura furnizarea gazelor naturale anumitor categorii de consumatori finali și/sau furnizarea de ultimă opțiune).	

			la pct b) nu s-a acceptat reformularea de Comisia Europeană
		La etapa 11 - care prevede că „ANRE adoptă, până în trimestrul 3 anul 2025, o hotărâre privind transferul dreptului de proprietate asupra rețelei de la SA „Moldovagaz” către o entitate care nu are legătură cu furnizarea, comercializarea sau distribuția de gaze”, comunicăm următoarele. Art. 22 din Legea nr. 174 din 21.09.2014 cu privire la energetică, prevede că, în domeniul energiei proprietatea este publică sau privată. Obiectele energetice proprietate privată pot fi expropriate numai în modul și în cazurile stabilite în Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr. 488/1999, cu condiția despăgubirii proprietarului obiectului energetic respectiv. În acest sens menționăm că, în conformitate cu art. 46 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova, nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire. Astfel, întru respectarea prevederilor Constituției, a fost adoptată Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr. 488/1999 care stabilește expres procedura și cazurile de expropriere pentru utilitate publică. Art. 1 al Legii exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr. 488/1999 prevede că, prin expropriere se înțelege transferul de bunuri și de drepturi patrimoniale din proprietate privată în proprietate publică, transferul către stat de bunuri proprietate publică ce aparțin unei unități administrativ-teritoriale sau, după caz, cedarea către stat sau către o unitate administrativ-teritorială a drepturilor patrimoniale în scopul efectuării de lucrări pentru cauză de utilitate publică de interes național sau de interes local, în condițiile prevăzute de lege, după o dreaptă și prealabilă despăgubire. Totodată, art. 501 din Codul Civil, prevede expres că, proprietatea este, în condițiile legii, inviolabilă. Dreptul de proprietate este garantat. Nimeni nu poate fi silit a ceda proprietatea sa, afară numai pentru cauză de utilitate publică pentru o dreaptă și prealabilă despăgubire. Exproprierea se efectuează în condițiile legii. Art. 501 alin. (4) din Codul Civil, stabilește că, despăgubirile prevăzute la alin. (2) și (3) se determină de comun acord cu proprietarul sau, în caz de divergență, prin hotărâre	nu s-a acceptat de Comisia Europeană

		judecătorească. În acest caz, decizia de retragere a bunurilor din proprietatea persoanei nu poate fi executată până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești. Este important de menționat că, art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale stabilește că orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional. Reieșind din normele citate, se constată cu certitudine faptul că, exproprierea se poate face de către expropriator numai pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, iar cel care urmează a fi expropriat trebuie să primească, înainte, o despăgubire echitabilă, întrucât este lipsit de dreptul său de proprietate. În context, art. 4 din Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr. 488/1999, stabilește că expropriator este statul prin organele lui abilitate sau prin persoane special desemnate conform legii. În continuare, art.5 și 6 din Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr. 488/1999, prevede că, utilitatea publică se declară pentru lucrări de interes național sau de interes local. De notat că, utilitatea publică pentru lucrările de interes național se declară de către Parlamentul Republicii Moldova. Astfel, reieșind din prevederile normelor legale indicate supra, precum și din competențele ANRE stabilite prin actele normative de reglementare în domeniul energiei, Agenția nu este autoritatea competentă și împuternicită în vederea inițierii și desfășurării procedurii de expropriere. În cumulul celor expuse remarcăm că, transferarea dreptului de proprietate asupra rețelelor SA „Moldovagaz” la alt operator ar putea fi realizată doar prin declararea utilității publice de interes național al acestor rețele, care poate fi dispusă doar de către Parlament prin prisma art. 6 alin. (1) lit. a) al Legii exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr. 488/1999, Agenția neavând competență facțională în acest sens.	

		De asemenea, cu referire la subiectul în cauză, aducem la cunoștință că, având în vedere Avizul Secretariatului Comunității Energetice (SCE) nr. 2/24 cu privire la certificarea operatorului sistemului de transport (OST) al gazelor naturale din Republica Moldova, prin Hotărârea ANRE nr. 513 din 23.08.2024 cu privire la certificarea operatorului sistemului de transport al gazelor naturale SRL „Vestmoldtransgaz”, a fost certificat operatorul sistemului de transport al gazelor naturale SRL „Vestmoldtransgaz”, titular al licenței Seria AC nr. 001561 din 06.01.2015 pentru activitatea de transport al gazelor naturale, valabilă până la data de 06.01.2040, conform modelului „Operatorului de sistem independent”. Prin pct. 5 din Hotărârea menționată și în corespundere cu condiția nr. (vi) din Avizul nr. 2/24 al Secretariatului Comunității Energetice și ținând cont de Avizul Ministerului Energiei referitor la situația în domeniul securității sectorului energetic, a fost stabilit pentru SA „Moldovagaz” și SRL „Moldovatransgaz” un termen de până la 30.09.2026 pentru conformarea, sub sancțiunea retragerii licenței, la cerințele din art. 28 din Legea nr. 108/2016 cu privire la gazele naturale, prin separarea funcțională, decizională și a formei juridice de organizare față de alte activități, care nu sunt legate de transportul, distribuția sau stocarea gazelor naturale. La data de 08.04.2025, prin Hotărârea Consiliului de administrație al ANRE nr. 178 privind modificarea Hotărârii nr. 513 din 23.08.2024 cu privire la certificarea operatorului sistemului de transport al gazelor naturale SRL „Vestmoldtransgaz”, IDNO 1014600024244 adresa juridică: MD-2088, Șoseaua Balcani 7/E, s. Ghidighici, mun. Chișinău, a fost stabilit un termen nou pentru SA „Moldovagaz” și SRL „Moldovatransgaz” pentru conformarea la cerințele din art. 28 din Legea nr. 108/2016 cu privire la gazele naturale, care expiră la data de 31.07.2025.	
25.	Ministerul Afacerilor Externe <i>(nr. DI/3/041-3566 din 08.04.2025)</i>	Lipsa obiecțiilor și propunerilor.	
26.	Agenția Relații Interetnice <i>(nr. 01-147 din 09.04.2025)</i>	Lipsa obiecțiilor și propunerilor.	

27.	Ministerul Justiției (nr. 04/2-3570 din 10.04.2025)	La proiectul hotărârii: Referitor la temeiul legal de adoptare a actelor normative, remarcăm, că în conformitate cu art. 102 din Constituția Republicii Moldova, art. 37 din Legea nr. 136/2017 cu privire la Guvern și art. 14 al Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative (în continuare - Legea nr. 100/2017), hotărârile Guvernului se adoptă pentru organizarea executării legilor. În context, se va analiza oportunitatea includerii în calitate de temei legal art. 2 din Legea nr. 112/2014 pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte. Potrivit acestuia, Guvernul va întreprinde măsurile necesare pentru realizarea prevederilor Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte. În partea ce vizează referința la Regulamentul (UE) nr. 2025/535 al Parlamentului European și al Consiliului din 18 martie 2025 de instituire a Mecanismului de reformă și creștere pentru Republica Moldova, se consideră mai adecvat ca acesta să fie inclus în clauza de armonizare a proiectului. Se va ține cont că potrivit art. 31 alin. (2) al Legii nr. 100/2017, actele normative cu relevanță UE sunt marcate cu sigla „UE” și conțin clauza de armonizare conform modelului aprobat de Guvern. Totodată, menționăm că, potrivit art. 44 alin. (3) al legii citate, referința la actul oficial al Uniunii Europene este însoțită și de indicarea seriei, numărului și datei Jurnalului Oficial al Uniunii Europene în care a fost publicat actul respectiv. Norma de la pct. 2, care prevede că „Lista indicativă a proiectelor investiționale se va aproba de către Comitetul Interministerial pentru Planificare Strategică” necesită a fi revăzută, or, nu există o corelare și succesiune logică între norme, în mod special în partea ce vizează dispozițiile pct. 1 cu cele ale pct. 2. La pct. 3, cuvintele „Agendei de reforme” se va substitui cu denumirea deplină a acesteia. Lista contrasemnatarilor urmează a fi expusă ținându-se cont de prevederile art. 102 alin. (4) din Constituția Republica Moldova și art. 36 alin. (2) din Legea nr. 136/2017 cu privire la Guvern, potrivit căroră hotărârea adoptată de Guvern se semnează de Prim-ministru și se contrasemnează de miniștrii care au obligația punerii acesteia în aplicare și/sau care sunt	Nu se acceptă. Articolul 2 din Legea nr. 112/2014, care prevede că „Guvernul va întreprinde măsurile necesare pentru realizarea prevederilor Acordului de Asociere”, are un caracter general și programatic, fără a conține norme imperative concrete ce ar putea constitui temei direct pentru aprobarea Agendei de Reforme. Totodată, clauza de adoptare a fost înlocuită cu preambul. Nu se acceptă. Proiectul nu prevede transpunerea actului normativ

	responsabili de domeniile de activitate care intră parțial sau integral în obiectul de reglementare al actului contrasemnat. În acest sens, se va revizui referința la secretarul general al Guvernului. Referitor la anexa proiectului – proiectul Agendei de reforme pentru Republica Moldova pentru anii 2025-2027 (în continuare - Agenda de reforme): Anexa va fi însoțită de parafa de aprobare după cum urmează: „Aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. ____/2025”. Denumirea Agendei de reforme se va indica în strictă conformitate cu pct. 1 din proiectul hotărârii. Aspecte generale: Agenda de Reforme se bazează pe șapte piloni fundamentali pentru dezvoltarea Republicii Moldova: dezvoltarea sectorului privat, conectivitate și infrastructură digitală, guvernanta economică, capital social, tranziția verde și capitalul natural, securitate și eficiență energetică, valori fundamentale. Acest document a fost coordonat cu Comisia Europeană în mai multe runde de discuții. În același timp, versiunea română a proiectului necesită anumite ajustări, după cum urmează. Întregul text al Agendei de reforme necesită a fi revizuit, în vederea expunerii clare, coerente și fără echivoc a ideii, terminologia utilizată fiind compatibilă cu terminologia juridică utilizată în alte acte normative. Totodată, structurarea Agendei de reforme în coloane va fi realizată, având la bază o succesiune logică și ordonată a evenimentelor propuse. De asemenea, denumirile coloanelor vor indica exact obiectul de reglementare al acestora expus generic. Totodată, fiecare poziție din Agenda de reforme se va completa corespunzător, or, se constată că unele poziții sunt lipsite de conținut. În altă ordine de idei, se constată o diferență a modului de expunere a conținutului în Agenda de reforme, care variază în funcție de tematica fiecărui pilon. În acest sens, se propune ca conținutul Agendei să fie expus astfel încât, acesta să se bazeze pe aceleași repere.	Nu se acceptă. Lista proiectelor investiționale are caracter indicativ, și nu poate fi aprobată la moment de către Guvern. În acest sens prevederea urmărește să ofere Comitetului Interministerial pentru Planificare Strategică flexibilitatea necesară pentru a aproba proiectele investiționale care pot apărea ulterior. Se acceptă Se acceptă. Se acceptă

	Referitor la coloana a patra „Etapa nr.”, se va revizui necesitatea acesteia, întrucât acțiunile din agendă nu sunt expuse în ordinea cronologică a punerii în aplicare a acestora, astfel încât să fie identificate anumite etape. Cu referire la denumirea coloanei a șasea, cuvântul „Instituția” necesită a fi concretizat, în sensul indicării calității acestei instituții (ex. „instituția responsabilă”, „instituția coordonatoare”, ș.a.). Totodată, cuvintele „Ministerele de resort” recomandăm a fi detaliate, în vederea indicării concrete a ministerelor la care se face referire. În caz contrar acțiunea indicată poate rămâne doar la nivel de intenție. Cu referire la coloana „Condiția de plată și termenul de punere în aplicare”: - se va analiza oportunitatea reformulării acestei coloane, or, în această coloană sunt identificate anumite acțiuni care trebuie a fi îndeplinite de către Republica Moldova pentru a primi sprijin UE, în temeiul Regulamentului (UE) 2025/535 al Parlamentului European și al Consiliului din 18 martie 2025 de instituire a Mecanismului de reformă și creștere pentru Republica Moldova; - se va revizui referința la termenul de punere în aplicare, în mod special textul „până în decembrie 2024” și orice altă referință la anul 2024, întrucât acest termen este depășit. Subsecvent, denumirile actelor normative (inclusiv ale actelor UE) se vor expune corect și deplin, întru indicarea clară și fără echivoc a normei (a se vedea, de exemplu, textul „Legea-cadru 160/2011” și textul „legea-cadru”, care necesită a fi substituite cu textul „Legea nr. 160/2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător”). De asemenea, în cazul referinței la proiectele de acte normative necesar a fi adoptate, se vor indica denumirile întregi ale acestora și intenția de adoptare a acestora (act normativ adoptat). În subsidiar, formulările precum „legea existentă” (a se vedea, de ex. pilonul 2 „Conectivitate și infrastructură digitală” etapa nr. 10 coloana a șaptea) sau „legea este modificată” (a se vedea, de ex. pilonul 3 „Guvernarea economică”, etapa nr. 25, coloana a opta) se vor substitui cu actul normativ concret la care se face referire. Or, formularea dată este abstractă. Totodată, la utilizarea abrevierilor se va ține cont de dispoziția art. 54 alin. (1) lit. i) al Legii nr. 100/2017, potrivit căreia exprimarea prin abrevieri a unor denumiri sau termeni se poate face numai după explicarea acestora în text, la prima folosire. Din coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă”: - cuvintele „Monitorul Oficial” vor fi completate cu cuvintele „al Republicii Moldova”. Totodată, atragem atenția că sursa oficială de publicare a actelor normative este Monitorul	Se acceptă parțial

		Oficial al Republicii Moldova și nu pagina web oficială a ministerului (a se vedea în acest sens, de ex. coloana a opta din pilonul 2 „Conectivitate și infrastructură digitală” etapa nr. 7). De asemenea, considerăm necesar a indica la sursa de verificare, identificarea concretă a sursei și nu doar indicarea instituției de unde provine sursa de verificare (a se vedea, de ex. pilonul 2 „Conectivitate și infrastructură digitală” etapa nr. 8); - cuvintele „Ministerul Dezvoltării Economice” se vor completa cu cuvintele „și Digitalizării”. Observația dată este valabilă în tot textul proiectului și pentru denumirile altor ministere și instituții care nu sunt expuse pe deplin. De asemenea, se vor revedea denumirile tuturor entităților indicate în Agenda de reforme, întrucât se atestă că denumirile unora sunt expuse cu unele devieri (ex. Agenția Națională pentru Securitate Cibernetică în loc de Agenția pentru Securitate Cibernetică; Ministerul Economiei, în loc de Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării); - cuvintele „pagina web” la orice formă gramaticală, se vor completa cu cuvântul „oficială”. În partea ce vizează însemnarea diviziunilor unei dispoziții se consideră necesară respectarea art. 52 alin. (3) al Legii nr. 100/2017, care prevede că, pentru interpretare corectă și aplicare comodă, punctele pot fi divizate în subpuncte care se numerează prin adăugarea consecutivă a cifrelor arabe, până la gradul de detaliere necesar. Astfel, însemnarea prin „(i), (ii), (iii)”, ș.a. se va conforma rigorilor de tehnică legislativă.	Nu se acceptă. Numerotarea pașilor este esențială în procesul de monitorizare și raportare ale acestora. Se acceptă Nu se acceptă. Linia de referință de fapt este punctul de referință pentru implementarea pașilor (măsurilor) din Agenda de Reforme. Astfel, rezultatele

			vor fi comparate cu rezultatele anului 2024. Se ia act
		Cu referire la pilonul 1 „Dezvoltarea sectorului privat”: La subdomeniul „Mediul de afaceri”: - în etapa nr. 3 coloanele șapte și opt, textul „registru electronic de insolvență” se va substitui cu textul „Registrul cauzelor de insolvență”, la cazul gramatical corespunzător, în conformitate cu art. 250 al Legii insolvenței nr. 149/2012. De asemenea, modificarea respectivă va fi operată pe tot parcursul documentului; - în etapa nr. 4, coloana a șasea „Instituția”, se va exclude referința la Ministerul Justiției, întrucât nu ține de competența acestuia gestionarea Registrului de Stat al Unităților de Drept. Totodată, din coloana a șaptea se va revedea textul „Metodologia privind instituționalizarea evenimentelor de viață pentru cetățeni și afaceri este aprobată.”, în scopul indicării autorității publice care va aproba metodologia indicată. La subdomeniul „Competitivitatea sectorului de afaceri” etapa a șasea: - în coloana a șaptea, cuvintele „Registrul garanțiilor reale” vor fi substituite cu cuvintele „Registrul garanțiilor reale mobiliare”, în conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 210/2016 cu privire la Registrul garanțiilor reale mobiliare (observație valabilă în tot textul proiectului); - în coloana a opta se vor revedea cuvintele „Consiliul de miniștri”, prin prisma Legii nr. 136/2017 cu privire la Guvern și a Regulamentului Guvernului, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 610/2018. Or, potrivit actelor normative citate, Guvernul nu are un asemenea organ de conducere, precum Consiliul de miniștri. La subdomeniul „Competitivitatea sectorului de afaceri” etapa nr. 10, din coloana a opta: - se vor revizui cuvintele „Legea privind camerele agricole este în curs de consultare”, ținând cont că un act normativ în acest sens a fost adoptat prin Legea nr. 39/2025 privind organizarea și funcționarea camerelor agricole;	se acceptă Se acceptă

		- se vor revedea cuvintele „Registrul Agenției Servicii Publice”, în scopul identificării concrete a registrului la care se face referire; - cuvintele „Rapoartele de activitate ale camerelor” se va completa cu cuvântul „agricole”. La subdomeniul „SPS” etapa 25, cu referire la dispozițiile cuprinse în coloana a șaptea și a opta care fac referire la Registrul național al fermierilor, atragem atenția că Sistemul informațional „Registrul fermierilor” a fost instituit în anul 2024 prin Hotărârea Guvernului nr. 597/2024. La subdomeniul „Agricultură” etapa nr. 27, cuvintele „prin decizie sau ordin guvernamental” se vor revizui prin prisma art. 36 al Legii nr. 136/2017 cu privire la Guvern, care stabilește tipurile de acte care pot fi adoptate de către Guvern.	Nu s-a acceptat de Comisie ”se vor revizui cuvintele „Legea privind camerele agricole este în curs de consultare”, ținând cont că un act normativ în acest sens a fost adoptat prin Legea nr. 39/2025 privind organizarea și funcționarea camerelor agricole”
		La subdomeniul „Turism” etapa nr. 30, în coloana a șaptea considerăm necesar a concretiza anul de referință în care este stabilită lipsa unor programe aliniate la Agenda europeană pentru	Se ia act

		turism 2030 (observație valabilă similară în tot textul proiectului, în partea ce vizează dispozițiile ce prevăd „Linia de referință”, în scopul indicării anului concret ce constituie punct de referință). La subdomeniul „Cercetare și Inovare” etapa nr. 31, se va concretiza referința la Strategia Națională de Specializare Inteligentă „Smart Moldova 2024-2027” din coloana a opta, în sensul indicării actului normativ (dacă există), prin care a fost aprobată o asemenea strategie. În altă ordine de idei, se constată aprobarea de către Guvern a Programului național de specializare inteligentă al Republicii Moldova pentru anii 2024-2027 „Smart Moldova” (Hotărârea Guvernului nr. 588/2024), nu și a strategiei cu același obiect.	
		Cu referire la pilonul 3 „Guvernarea economică”: La subdomeniul „Gestionarea Finanțelor publice”: - în etapa nr. 3 coloana șapte, considerăm necesar a indica denumirea concretă a metodologiei la care se face referire. Totodată, din coloana opt se va indica denumirea concretă a legii necesar a fi adoptată. Or, în formatul expus, normele sunt ambigue și lasă loc de interpretare; - în etapa nr. 21, coloana a opta, cuvintele „Amendamente juridice adoptate” se vor substitui cu cuvintele „Modificări normative adoptate”.	Nu se acceptă. Termenul de realizare a măsurii este iunie 2026, respectiv nu este aprobată la moment asemenea Metodologie, respectiv nu are număr și denumire concretă.
		La subdomeniul „Reforma întreprinderilor de stat” etapa nr. 24: - cu titlu de remarcă, menționăm că potrivit art. 19 alin. (3) al Legii nr. 246/2017 cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală, întreprinderile de stat urmau a fi lichidate/reorganizate în alte forme de organizare prevăzute de legislație, în termen de maxim 24 luni de la data intrării în vigoare a legii citate; - în coloana opt se va ține cont că societățile pe acțiuni nu pot fi calificate drept întreprinderi de stat, acestea având forme juridice de organizare distincte. În conformitate cu art. 281 alin. (1) al Codului civil nr. 1107/2002, societatea pe acțiuni este societatea comercială al cărei capital social este divizat în acțiuni și ale cărei obligații sunt garantate cu patrimoniul societății, iar potrivit art. 1 alin. (1) al Legii nr. 246/2017 cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală, întreprinderea de stat este persoana juridică care desfășoară activitate de întreprinzător în baza bunurilor proprietate de stat transmise ei în administrare și/sau ca aport în capitalul social și în baza proprietății obținute de aceasta în rezultatul activității economico-financiare.	Se ia act
		Cu referire la pilonul 7:	Nu se acceptă.

	Pilonul 7 se va intitula „Valori fundamentale”. La subdomeniul „Lupta împotriva corupției”, coloana a treia, în titlul reformei „Îmbunătățirea eficacității prevenirii și reprimării corupției, inclusiv prin îmbunătățirea cadrului instituțional și legislativ” se propune substituirea cuvântului „reprimării” cu cuvântul „combaterii”. La subdomeniul „Reforma sistemului judiciar și a procuraturii” etapa nr. 6 coloana a șaptea: - textul „Consiliile specializate ale CSM și CSP sunt operaționale, cu cel puțin 2/3 din membrii lor numiți dintre candidații verificați. Curtea Supremă de Justiție este operațională, cu cel puțin 4 membri suplimentari numiți permanent din rândul candidaților verificați” se va substitui cu textul „Colegiile specializate ale Consiliului Superior al Magistraturii și Consiliului Superior al Procurorilor sunt operaționale, cu cel puțin 2/3 din membri numiți urmare exercițiului de pre-vetting. Curtea Supremă de Justiție este funcțională, cu cel puțin 4 noi judecători numiți, urmare exercițiului de vetting”; - suplimentar, pentru a asigura o terminologie corectă potrivit cadrului legislativ, referințele la „Comisiile specializate ale CSM și CSP, Comisia pentru proceduri disciplinare a CSM, Comisiei de Evaluare a CSP, Comisiei de Disciplină a CSP, Hotărârile Comisiilor de vetting” din tot textul Agendei de reforme, se vor substitui corespunzător cu referințele la „Colegiile specializate ale Consiliului Superior al Magistraturii și Consiliului Superior al Procurorilor, Colegiul disciplinar de pe lângă Consiliul Superior al Magistraturii, Colegiul de selecție și evaluare a procurorilor, Colegiul de disciplină și etică pe lângă Consiliul Superior al Procurorilor, deciziile/rapoartele Comisiilor de vetting”; - la „Linia de referință” textul „CSJ a inclus 5 membri permanenți verificați, numiți din 20 de membri pentru componența completă și din 9 pentru a fi operaționali” se va substitui cu textul „Curtea Supremă de Justiție a avut 5 judecători numiți urmare exercițiului de vetting din numărul total de 20 și fiind necesar 9 judecători pentru a fi operațională”.	Comisia Europeană și Ministerul Justiției, urmare consultărilor au agreat următoarea redacție: ”All members of the SCM specialised boards are appointed and all of them have; all been previouslyof them have been previously vetted”.
	La subdomeniul „Reforma sistemului judiciar și a procuraturii” etapa nr. 7 coloana a șaptea, sintagma „din MD” se va exclude. De asemenea, din coloana a opta textul „Verificarea este efectuată de Comisia de calificare și evaluare a experților judiciari, cu membri internaționali și naționali, iar raportul de evaluare este apoi examinat de Consiliul Superior al Magistraturii” se va substitui cu textul „Evaluarea este efectuată de către Comisia de Evaluare a Judecătorilor constituită din membri naționali și internaționali, iar rapoartele de evaluare sunt remise spre examinare Consiliului Superior al Magistraturii”.	Se acceptă redacția

		La subdomeniul „Reforma sistemului judiciar și a procuraturii” etapa nr. 8: - pe tot parcursul textului sintagma „aplicația E-File” se va substitui cu sintagma „soluția informatică e-Dosar Judiciar (SI e-DJ)”, în corelare cu terminologia utilizată în Hotărârea Guvernului nr. 794/2018 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea Sistemului informațional judiciar. Totodată, în coloana a șaptea, la „Linia de referință” textul „Aplicația E-File este utilizată în mod experimental în toate instanțele” se va substitui cu textul „Soluția informatică e-Dosar Judiciar se află în proces de pilotare în toate instanțele judecătorești”.	Nu a fost acceptată redacția propusă de către Comisia Europeană
		La subdomeniul „Investigații privind combaterea spălării banilor și a criminalității financiare” etapa nr. 12 coloana a șaptea: - textul „(inclusiv spălare de bani de sine stătătoare)” se va substitui cu textul „(inclusiv pe componența de infracțiuni separată de spălare de bani)”; - cu referire la textul „îmbunătățirea istoricului în ceea ce privește investigațiile, punerea sub învinuire, hotărârile judecătorești și condamnările pentru spălare de bani”, precizăm că, potrivit pct. 7.12 a Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Agenției Digitalizare în Justiție și Administrare Judecătorească, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 748/2024, Agenția respectivă este instituția mandatată deținerea evidenței și analizei statisticii judiciare, prin elaborarea și generalizarea rapoartelor statistice judiciare. Astfel, domeniul de activitate al Agenției nu interferează cu domeniul de investigații, punere sub învinuire etc. Subsidiar, evidențiem că mandatul instituției se extinde în domeniul prezentării rapoartelor statistice generale generate pe articole pe anumite categorii de infracțiuni (spre exemplu, pe art. 243 – Spălarea banilor din Codul penal al Republicii Moldova nr. 985/2002). De asemenea, Programul Integrat de Gestionare a Dosarelor (PIGD) nu dispune de un mecanism separat ce ar permite identificarea hotărârilor definitive pronunțate de instanțele judecătorești pe condamnările pentru spălare de bani.	Se acceptă redacția
28.	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare (nr. 07-05/1042 din 10.04.2025)	susține documentul, cu condiția modificării punctului 2.10, conform redacției: Servicii de consiliere, transfer de cunoștințe și inovare pentru fermieri (inițiere AKIS), este instituționalizat, oferind un sprijin mai specific IMM-urilor agricole. Cel puțin 5 camere agricole înregistrate de către Agenția Servicii Publice furnizează servicii pentru cel puțin 200 de membri (IMM-uri agroalimentare, inclusiv fermieri) pe an. Linia de referință: în 2024, a fost creat Centrul de Consiliere Agricolă și Rurală. Acesta implementează activități pilot, dar nu există structuri locale pentru sprijin continuu.	Nu a fost acceptată reformularea de către Comisia Europeană

		Dezvoltarea sistemului informațional AKIS pentru modernizarea agriculturii și consolidarea conexiunii dintre cercetare, consiliere, formare profesională și fermieri. AKIS contribuie direct la implementarea politicilor agricole durabile și la creșterea competitivității fermierilor. Alinierea Republicii Moldova la bunele practici europene (Regulamentul UE 2021/2115) impune crearea unei infrastructuri digitale funcționale pentru gestionarea integrată a cunoștințelor și sprijinirea transferului tehnologic. Legea Nr. 39/2025 privind organizarea și funcționarea camerelor agricole Sursa de verificare: Legea privind finanțarea, gestionarea și monitorizarea politicii agricole”, care în prezent este în proces de aprobare în Parlament. Registrul Agenției Servicii Publice; Rapoartele de activitate ale camerelor și acordurile de servicii (contracte, plata pentru servicii, listele participanților la formare etc.)	
29.	Consiliul Superior al Magistraturii (nr. 602 din 10.04.2025)	Referitor la agenda de reformă a Republicii Moldova pentru anii 2025-2027, în partea ce ține de Capitolul 7. Drepturi fundamentale, Consiliul Superior al Magistraturii este instituția responsabilă de acțiunile 6, 9 și 18 a agendei. De asemenea, Consiliul constată că în document se conțin mai multe acțiuni care în mod indirect vizează activitatea instanțelor judecătorești (de ex. 1, 7, 8 din Capitolul 7). Acțiunea 6 - Consolidarea independenței, responsabilității și integrității sistemului de justiție. Consiliile specializate ale CSM sunt operaționale, cu cel puțin 2/3 din membrii lor numiți dintre candidații verificați. Curtea Supremă de Justiție este operațională, cu cel puțin 4 membri suplimentari numiți permanent din rândul candidaților verificați. Linia de referință: Până în februarie 2025, Comisia pentru proceduri disciplinare a CSM avea 4 membri verificați (din 7 membri pentru componența completă, 5 pentru a fi operaționali) numiți; Comisia pentru proceduri disciplinare a CSM a avut 2 membri verificați (din 7 membri pentru componența completă, 5 pentru a fi operaționali); CSJ a inclus 5 membri permanenți verificați, numiți din 20 de membri pentru componența completă și din 9 pentru a fi operaționali. În acest context, CSM propune modificarea sintagmei din „Consiliile” în „Colegiile”. De asemenea, precizăm că în anul 2024, CSM a anunțat 18 concursuri pentru ocuparea posturilor vacante de judecători la toate nivelurile instanțelor și pentru funcțiile de conducere. CSM a reconfirmat mandatul a 12 judecători la nivelul judecătoriilor (judecătorii care erau numiți în funcție pe un termen de 5 ani și urmau să fie reconfirmați în funcție până la atingerea plafonului de vârstă), a numit 38 de judecători în judecătorii și 5 la Curtea Supremă de Justiție, a transferat 12 judecători în cadrul judecătoriilor, iar 15 judecători au fost transferați temporar la toate curțile de apel și 2 la Curtea Supremă de Justiție. În 2025, CSM a anunțat 7 concursuri pentru ocuparea posturilor vacante de judecător la toate nivelurile instanțelor și pentru funcțiile de conducere. CSM a reconfirmat mandatul unui judecător dintr-o judecătorie, a numit în funcție	Se acceptă modificarea sintagmei din „Consiliile” în „Colegiile”.

		un judecător în judecătoria și 5 la curțile de apel, 9 judecători au fost transferați temporar la toate curțile de apel și 2 la Curtea Supremă de Justiție.	
		Acțiunea 9 - Construirea în continuare a unei administrații mai eficiente, moderne, digitale și ușor de manevrat a sectorului justiției. Reducerea cu 30% a timpului de soluționare a cauzelor administrative în instanțele de fond față de 2023. Creșterea ratei de soluționare la 110% pentru cauzele civile și comerciale și la 100% pentru cauzele administrative în instanțele de fond și de apel. Linia de referință: conform raportului CEPEJ 2024, date 2023: Timpul de soluționare a cauzelor administrative în instanțele de fond în 2023: 544 de zile. Rata de soluționare a cauzelor civile și comerciale: 98 % (prima instanță) și 96 % (a doua instanță) în 2023. Rata de soluționare a cauzelor administrative: 76% (prima instanță) și 96% (a doua instanță) în 2023. CSM constată despre tendința de reducere a timpului de soluționare a cauzelor administrative în judecătorii. De exemplu, conform datelor prezentate de Judecătoria Chișinău, în anul 2024, completul specializat în examinarea cauzelor de contencios administrativ a examinat 5.086 de cauze sau cu +1.348 (sau +36%) mai multe cauze decât în 2023 (3.738), a adoptat 5.147 sau cu +2.763 (sau +216%) mai multe hotărâri decât în 2023 (2.384), reducând astfel durata de soluționare a cauzelor de la 752,89 de zile în 2023 la 345,38 (-46%) de zile în 2024.	
		Acțiunea 18 - Recuperarea și gestionarea activelor. Registrul Bunurilor Infraționale Indisponibilizate este populat cu date, este pe deplin funcțional și generează și diseminează date statistice relevante privind bunurile. Linia de referință: În 2024, registrul bunurilor sechestrate a fost înființat, dar nu a fost populat; legăturile cu organele de aplicare a legii nu sunt stabilite și datele relevante nu sunt produse/difuzate. În acest context, CSM va coopera cu instituțiile responsabile referitor la completarea datelor în Sistemul Informațional Judiciar despre bunurile infraționale indisponibilizate. Reforma în sectorul justiției reprezintă un imperativ pentru consolidarea statului de drept, sporirea încrederii cetățenilor în instituțiile publice și asigurarea unui sistem judiciar echitabil, eficient și integru. Agenda de reforme 2025–2027 oferă o direcție clară pentru atingerea acestor obiective, iar implementarea ei consecventă este esențială pentru modernizarea continuă a justiției și apropierea Republicii Moldova de standardele europene.	Se ia act

		În circumstanțele expuse, Plenul Consiliului Superior al Magistraturii consideră oportun de a susține proiectul de Hotărâre a Guvernului privind aprobarea Agendei de reforme pentru Republica Moldova pentru anii 2025-2027. Avizul se remite Cancelariei de Stat și se publică pe pagina web a Consiliului Superior al Magistraturii (www.csm.md).	
30.	Agenția Geodezie, Cartografie și Cadastru (nr. 36/01-06/405 din 02.04.2025)	Cu referire la Pilonul 1: Dezvoltarea sectorului privat 1. La etapa nr. 7, în coloana Condiția de plată și termenul de punere în aplicare se propune substituirea sintagmei „Cadastrul digital acoperă 100% din teritoriul național. Datele sunt actualizate regulat și disponibile online. Punct de referință: aproximativ 80% este completat și digitalizat” cu următorul text „Cadastrul bunurilor imobile digital acoperă 98% din teritoriul aflat sub controlul efectiv al autorităților constituționale ale Republicii Moldova. Datele sunt actualizate regulat și disponibile online. Punct de referință: aproximativ 80% este completat și digitalizat”. Reiterăm că această propunere a fost transmisă și argumentată anterior prin scrisoarea nr. 36/01-06/405 din 02.04.2025 (se anexează).	se acceptă - textul coordonat cu Comisia
		La etapa nr. 26, în coloana Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă propunem completarea cu următorul conținut: „Un sprijin în realizarea corectă a monitorizării terenurilor ar fi utilizarea ortoimaginilor de înaltă rezoluție (20 cm/pixel), realizate prin tehnologia de fotografiere aeriană. AGCC este autoritatea administrativă centrală, conform Hotărârii Guvernului nr. 458/2017 pentru aprobarea responsabilităților entităților publice privind datele spațiale, responsabilă pentru crearea, actualizarea, gestionarea și diseminarea seturilor de date spațiale de bază (cum ar fi unitățile administrativ-teritoriale, terenuri, ortoimagini și altele). Aceste seturi de date reprezintă date de referință, inclusiv pentru LPIS. Orice verificare riguroasă a cererilor de plată depuse de fermieri presupune utilizarea unor date precise, actualizate și standardizate de pe geoportalul tematic al AGCC „geodata.gov.md”.	nu s-a acceptat de Comisie
31.	Agenția Medicamentului și Dispozitivelor Medicale (nr. 02-001792 din 10.04.2025)	Pilonul 4, măsura 20, propunem următoarea redacție: Serviciile din sectorul medical sunt digitalizate prin punerea în aplicare a unui sistem integrat de monitorizare și localizare a medicamentelor. Linia de referință: În decembrie 2024, Sistemul integrat de urmărire și localizare a medicamentelor nu este implementat. Sunt elaborate nota conceptuală și arhitectura. Sistemul integrat de monitorizare și localizare a medicamentelor este operațional și acumulează zilnic date despre stocurile de medicamente de la distribuitori, farmacii și prestatori de servicii medicale, în timp ce Agenția Medicamentului și Dispozitivelor Medicale monitorizează	se acceptă redacția

		disponibilitatea și adoptă măsuri proactive pentru prevenirea penuriei. Sursa de verificare: specificațiile sistemului de monitorizare și localizare a medicamentelor, înregistrările de implementare, rapoartele de utilizare a sistemului.	
32.	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării <i>(nr. 04-1102 din 10.04.2025)</i>	Cu referire la Pilonul 1 Dezvoltarea sectorului privat, și anume măsura 1 se propun următoarele redactări: La rubrica Condiția de plată și termenul de punere în aplicare: Acte permissive optimizate, se aplică abordarea unificată privind eliberarea actele permissive, cel puțin 20 de acte permissive fiind eliminate și cel puțin 80 de proceduri fiind revizuite în conformitate cu principiile unei mai bune reglementări și cu normele UE. Pe baza cartografierii reglementărilor, este adoptat un pachet normativ de eliminarea a reglementărilor, care cuprinde cel puțin 15 măsuri specifice de simplificare a condițiilor de desfășurarea a activității de întreprinzător. Linia de referință: Până în decembrie 2024, sarcina de reglementare impusă prin acte permissive este excesivă. În temeiul Legii-cadru nr. 160/2011 sunt reglementate 139 acte permissive, cu cel puțin 57 acte suplimentare care funcționează în afara cadrului „acte permissive ascunse”, dintre care majoritatea nu au mai fost evaluate de peste un deceniu, ceea ce conduce la incoerențe semnificative în materie de reglementare și la constrângeri și costuri nejustificate. La rubrica Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune etapa: Legea-cadru 160/2011 este revizuită pentru a consolida punerea în aplicare a unei mai bune reglementări și pentru a prescrie o abordare reformatoare cu privire la actele permissive care există în afara acestei legi (acte permissive ascunse). Legislația sectorială referitoare la cele 20 acte permissive și 80 proceduri este revizuită. Modificările legislative sunt conforme cu acquis-ul UE. Sursa de verificare: Monitorul Oficial; rapoarte ale Ministerului Dezvoltării Economice privind actele permissive reformate, explicate prin modificările normative publicate.	se acceptă redacția
		Cu referire la Pilonul 1 Dezvoltarea sectorului privat, și anume măsura 2 se propun următoarele redactări: Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării al Republicii Moldova La rubrica Condiția de plată și termenul de punere în aplicare: Se pun în aplicare noi reforme de reglementare, prin eliminarea a cel puțin 20 de alte acte permissive și suspendarea „actelor permissive ascunse” prin eliminarea sau integrarea în legea-cadru, dacă acest lucru este justificat de evaluarea impactului reglementării. Nu vor exista acte permissive în afara legii-cadru. Pe baza cartografierii reglementărilor, sunt adoptate cel puțin două pachete normative referitor la eliminarea reglementărilor, care includ cel puțin 30 de măsuri specifice într-o serie de sectoare strategice/domenii de reglementare. Linia de referință: Până în decembrie 2024, sarcina de reglementare impusă prin acte permissive este excesivă. În temeiul Legii-cadru nr. 160/2011 sunt reglementate 139 de acte permissive, cu cel puțin 57 acte suplimentare care funcționează în afara cadrului (autorizații ascunse), dintre care majoritatea nu au mai fost evaluate de peste un deceniu, ceea ce conduce la incoerențe semnificative în materie de reglementare și la constrângeri și costuri nejustificate.	se acceptă redacția

		Cu referire la Pilonul 1 Dezvoltarea sectorului privat, și anume măsura 3, la rubrica Instituția, se propun următoarele completări: Ministerul Justiției Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Ministeriele de resort relevante	Se acceptă parțial
		Cu referire la Pilonul 2 Conectivitate și infrastructură digitală, și anume măsura 9 se propun următoarele redactări: La rubrica Condiția de plată și termenul de punere în aplicare: Reziliența rețelelor din Republica Moldova este îmbunătățită prin alinierea completă la 5G Toolbox, ceea ce include: adoptarea cadrului legal adecvat pentru implementarea 5G Toolbox; evaluarea furnizorilor și identificarea furnizorilor cu risc ridicat; evaluarea impactului și, dacă este cazul, adoptarea restricțiilor corespunzătoare, inclusiv excluderea necesară a furnizorilor cu risc ridicat pentru activele esențiale definite ca critice și extrem de sensibile în cadrul evaluării coordonate a riscurilor pentru rețelele 5G la nivelul UE. Aceste măsuri vor include o perioadă de tranziție pentru a minimiza efectele negative asupra pieței locale a comunicațiilor electronice, luând în considerare durata de viață a echipamentelor instalate anterior intrării în vigoare a acestor restricții/excluderi, precum și termenele de îndeplinire a obligațiilor de acoperire și calitate a serviciilor (QoS) prevăzute în licențele de spectru. Situația curentă: 5G Toolbox privind securitatea cibernetică în UE nu este implementat. La rubrica Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune etapa: Această etapă include următoarele repere: (i) Adoptarea cadrului legal național pentru alinierea completă la 5G Toolbox al UE. (ii) Republica Moldova elaborează, în consultare cu UE, o evaluare națională cuprinzătoare a riscurilor furnizorilor conform recomandărilor 5G Toolbox și identifică furnizorii cu risc ridicat. (iii) În funcție de rezultatele evaluării impactului, Republica Moldova adoptă restricții și excluderi corespunzătoare pentru furnizorii cu risc ridicat, aplicabile activelor esențiale definite ca critice și extrem de sensibile în cadrul evaluării coordonate a riscurilor pentru rețelele 5G din UE și în conformitate cu 5G Toolbox privind securitatea cibernetică. Măsurile vor include o perioadă de tranziție pentru a minimiza impactul asupra pieței locale a comunicațiilor electronice, ținând cont de durata de viață a echipamentelor instalate anterior și de termenele de îndeplinire a obligațiilor de acoperire și calitate a serviciilor stabilite în licențele de spectru. Surse de verificare: Monitorul Oficial, site-ul Ministerului, adoptarea cadrului legal, decizii administrative (în scopul impunerii restricțiilor/excluderii furnizorilor cu risc ridicat).	Se acceptă parțial. Măsura respectivă a fost discutată și agreată cu Comisia Europeană, cu următorul conținut: ”Reziliența rețelelor din Republica Moldova este îmbunătățită prin alinierea completă la Setul de instrumente 5G, care include: adoptarea cadrului juridic adecvat pentru implementarea casetei de instrumente 5G; evaluarea activelor și furnizorilor și identificarea furnizorilor cu risc ridicat; adoptarea restricțiilor/excluderilor necesare, inclusiv excluderile necesare ale furnizorilor cu risc ridicat, pentru activele cheie definite ca fiind critice și extrem de sensibile în evaluarea coordonată a riscurilor de UE pentru rețelele 5G.” La rubrica Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune etapa: ”Acest pas cuprinde următoarele etape: (i) Cadrul juridic național este adoptat pentru a se alinia pe deplin cu setul de instrumente 5G al UE. Cadrul va include o perioadă de tranziție pentru eliminarea treptată a echipamentelor furnizorilor cu risc ridicat din rețelele existente. (ii) În consultare cu UE, Republica Moldova realizează o evaluare națională cuprinzătoare a riscurilor pentru active și

			furnizori, în conformitate cu recomandările setului de instrumente 5G și identifică furnizorii cu risc ridicat. (iii) Republica Moldova adoptă restricțiile/excluderile necesare ale furnizorilor cu risc ridicat, pentru activele cheie definite ca fiind critice și extrem de sensibile în evaluarea coordonată a riscurilor de UE pentru rețelele 5G și în conformitate cu instrumentele UE de securitate cibernetică 5G. Surse de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, pagina web oficială a Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării, adoptarea cadrului juridic, decizii administrative (în scopul impunerii de restricții/excluderi ale furnizorilor cu risc ridicat).”
33.	Ministerul Energiei (nr.08-1041 din 10.04.2025)	În contextul în care Pilonul 6, este destinat exclusiv domeniului energiei, fiind intitulat „Securitatea și eficiența energetică”, se propune de modificat titlul reformelor: - „Piața de energie electrică deschisă și concurențială”, în „Piața energiei electrice deschisă și competitivă”; - „Piață a gazelor deschisă și concurențială”, în „Piață a gazelor naturale deschisă și competitivă”; - „Asigurarea securității aprovizionării” în „Asigurarea securității aprovizionării cu gaze naturale”. - „Piață prosperă pentru energia regenerabilă”, în „Dezvoltarea pieței pentru energia regenerabilă”.	se acceptă redacția
		De asemenea, sintagma „Pachetul privind integrarea energiei electrice”, se propune a fi înlocuit cu sintagma „Pachetul privind integrarea piețelor de energie electrică”. În același context, se propune modificarea denumirilor: - „Comitetul de coordonare a cuplării pieței (MCSC)”, în „Comitetul de coordonare pentru cuplarea pieței (MCSC)”; - „Sistemul de cuplare unică pentru ziua următoare (SDAC)”, în „Cuplarea unică a pieței pentru ziua următoare”; - „Fondului de eficiență energetică rezidențială”, în „Fondului pentru Eficiență Energetică în sectorul Rezidențial din Moldova”, cu completarea între paranteze a abrevierii „(FEERM)”; - „REEF”, în „FEERM”; - MEPIU, în „UCIPE”	se acceptă redacția
		Cât privește menționarea, în textul proiectului de hotărâre a Guvernului, a actelor juridice UE, se propune utilizarea corectă a titlurilor acestora, conform site-ului oficial al Uniunii Europene, EUR-Lex, spre exemplu: - „Regulamentul (UE) 2019/943 privind piața internă de energie	se acceptă

		electrică”; „Regulamentul (UE) 2017/2195 de stabilire a unei linii directe privind echilibrarea sistemului de energie electrică”; - „Regulamentul (UE) 2015/1222 de stabilire a unor linii directe privind alocarea capacităților și gestionarea congestiilor”	
		La etapa 1 textul din coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă” se propune a fi expus în următoarea redacție: „Elaborarea termenilor și condițiilor naționale pentru piața de echilibrare în conformitate cu acquis-ul CE, în special cu Pachetul privind integrarea energiei electrice, care include Regulamentul (UE) 2019/943 privind piața internă a energiei electrice și Regulamentul (UE) 2017/2195 de stabilire a unor linii directe privind echilibrarea sistemului de energie electrică (EBLG). Legea nouă cu privire la energia electrică ar trebui să fie adoptată de Parlament, apoi, pe baza legii, Codul rețelelor privind echilibrarea ar trebui să fie aprobat de ANRE și, urmare acestui proces, Î.S. Moldelectrica ar trebui să adopte termeni și condiții pentru lansarea licitațiilor pe piața de echilibrare, deoarece acestea sunt o cerință în temeiul Articolului 18 din EBGL. Acest lucru va garanta condiții echitabile, nediscriminatorii și transparente pentru furnizorii de servicii de echilibrare și părțile responsabile de echilibrare, asigurând astfel condiții de concurență echitabile pentru toți participanții la piața de echilibrare. Aceasta va contribui la dezvoltarea de noi investiții în serviciile de echilibrare și la dezvoltarea concurenței pe piața de echilibrare, care lipsește la ora actuală. Aceasta va permite, de asemenea, armonizarea cu normele UE ca una dintre condițiile prealabile pentru aderarea la platformele de echilibrare ale UE. Sursa de verificare: Codul rețelelor electrice privind echilibrare, care transpune prevederile EBGL aprobate de ANRE; termeni și condiții pentru licitațiile pe piața de echilibrare aprobate de ANRE”.	Redacția respectivă nu a fost acceptată de Comisia Europeană
		La etapa 2 în coloana „Condiția de plată și termenul de punere în aplicare” textul se propune a fi expus în următoarea redacție „Î.S. Moldelectrica lansează licitații publice privind achiziția serviciilor de echilibrare pentru capacități noi. Linia de referință: nici o licitație lansată”. Totodată, la coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă” cuvintele „acordul contractual” se propune de fi înlocuite cu cuvintele „clauzele contractuale”	Fraza respectivă a fost eliminată de către Comisia Europeană
		La etapa 3 în coloana „Condiția de plată și termenul de punere în aplicare” cuvintele „Piața de echilibrare” se propune a fi substituite cu cuvintele „Piața serviciilor de sistem” . Totodată, la coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă” textul se propune a fi expus în următoarea redacție: „Pentru ca piața serviciilor de sistem să fie funcțională, trebuie: • Stabilirea unui cadru de reglementare și contractual pentru achiziționarea pe bază de piață a serviciilor de echilibrare, incluzând atât capacitatea, cât și energia de echilibrare. • ANRE aprobă prin Hotărârea Consiliului de administrație lansarea pieței serviciilor de sistem în conformitate cu cadrul normativ în vigoare. • Î.S. Moldelectrica este responsabilă de înființarea și operarea pieței serviciilor de sistem, inclusiv de achiziționarea și operaționalizarea platformei IT (în legătură cu planul de investiții: achiziționarea sistemului MMS). Piața serviciilor de	„Piața de echilibrare” se propune a fi substituite cu cuvintele „Piața serviciilor de sistem” - nu s-a acceptat de Comisia Europeană redacția în ordin de traducere de la coloana „Descrierea și definirea clară a

		sistem este operațională atunci când cadrul de reglementare și contractual este adoptat și publicat, iar platforma de operare a pieței de echilibrare este în funcțiune, astfel încât participanții la piață interesați să poată încheia contracte cu furnizorii de servicii de echilibrare și să își prezinte ofertele către Î.S. Moldelectrica pentru capacitate/energie de echilibrare. Deschiderea pieței serviciilor de sistem (capacitate și energie de echilibrare) va permite Î.S. Moldelectrica să îmbunătățească echilibrarea sistemului prin achiziționarea și utilizarea serviciilor de echilibrare de la instalațiile existente care au trecut procedura de preselectie (inclusiv, furnizorii transfrontalieri (de exemplu: RO, UA). Sursa de verificare: Hotărârea Consiliului de administrație al ANRE este publicată în Registrul hotărârilor Consiliului de administrație al ANRE. Piața serviciilor de sistem este operațională cu procedura de precalificare, regulile pieței serviciilor de sistem și contractul privind prestarea serviciilor de echilibrare aprobate de ANRE și publicate pe pagina web Î.S. Moldelectrica. Tariful privind prestarea serviciilor de transport a energiei electrice, aprobate de ANRE, includ ex-ante costurile de achiziționare a serviciilor de echilibrare.”	ceea ce presupune fiecare etapă” - se acceptă
		La etapa 4, cuvintele „Operator nominalizat” se propune a fi înlocuit cu cuvintele „Operator desemnat”, de asemenea abrevierea „NEMO” de substituit cu abrevierea „OPEED”	se acceptă redacția
		La etapa 5, cuvântul „introduse” se propune a fi substituit cu cuvântul „lansate”. Textul din coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă”, se propune a fi expus în următoarea redacție: „Pentru a finaliza lansarea pieței pentru ziua următoare și a pieței intrazilnice, este necesar să se stabilească: - norme de decontare; - garanții financiare; - contract-cadru. Lansarea piețelor organizate presupune că operatorul pieței energiei electrice va anunța în avans prima dată de lansare și va începe înregistrarea participanților la piață. Începând cu ziua pentru care au fost anunțate primele tranzacții, platforma va fi inițiată și toți participanții la piață înregistrați, vor avea posibilitatea de a-și plasa ofertele. După închiderea tranzacțiilor, operatorul pieței va publica rezultatele tranzacțiilor. Legislația în vigoare condiționează lansarea pieței pentru ziua următoare și a pieței intrazilnice de decizia ANRE. Piața pentru ziua următoare (PZU) și piața pe parcursul zilei (PPZ) vor oferi un semnal de preț transparent, vor permite participanților la piață să tranzacționeze și să își echilibreze pozițiile aproape în timp real și vor reduce riscul de manipulare, ceea ce ar trebui să ducă la o scădere a prețurilor la energia electrică. PZU și PPZ operaționale sunt, de asemenea, condiții prealabile pentru cuplarea pieței. Sursa de verificare: Hotărârea ANRE/ procedurile operaționale ale operatorului pieței energiei electrice”	se acceptă redacția
		La etapa 6, cuvântul „raritate” se propune a fi înlocuit cu cuvântul „insuficientă”. Abrevierea „NEMO” a fi înlocuită cu abrevierea „OPEED”, de asemenea abrevierea „OTS” se propune a fi înlocuită cu abrevierea „OST”. De asemenea, pct. 1 din coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă” se propune a fi expus, după cum urmează: „Pentru a depune	se acceptă redacția

		cererea, următoarele cerințe, trebuie să fie îndeplinite: 1. Transpunerea și implementarea cerințelor de cuplare incluse în versiunile adaptate ale Directivei (UE) 2019/944, Regulamentului (UE) 2019/943, Regulamentului (UE) 2019/941, Regulamentului (UE) 2015/1222 al Comisiei și Regulamentului (UE) 1227/2011. Conformitatea cu regulamentele de mai sus este verificată de Secretariatul Comunității Energetice”.	
		La etapa 7, textul din coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă”, se propune a fi expus, după cum urmează: „Alinierea legislației Republicii Moldova privind TVA la cea a UE este necesară, pentru a elimina, în cea mai mare măsură, factorii care pot denatura condițiile de concurență pe piață și care pot conduce la incertitudine privind procesul de aplicare a TVA. În special, integrarea în platformele de echilibrare SDAC, SIDC și UE necesită un nivel ridicat de armonizare a regimurilor de TVA aplicabile pentru a preveni neimpozitarea, dubla impunere, evaziunea fiscală și fraudă fiscală. Acest regim armonizat de taxare inversă a TVA este, de asemenea, prevăzut de Acordul de Asociere Uniunea Europeană – Republica Moldova ca una dintre condițiile prealabile pentru crearea unor condiții de concurență echitabilă între toți participanții la piața de energie electrică și gaze naturale din Republica Moldova. Sursa de verificare: proiect de lege adoptat de Parlament”.	Nu se acceptă. Textul pentru măsura respectivă a fost discutat și aprobat de ambele părți, după cum urmează: ”Legea TVA din Moldova, armonizată parțial cu legislația UE, este adoptată de Parlament”
		La etapa 8, conform coloanei „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă”, se propune înlocuirea textului „Începând cu 1 octombrie 2025, piața gazelor din Moldova va fi deschisă pentru toți marii consumatori industriali de gaze” cu textul „În urma efectuării unei analize a pieței cu amănuntul a gazelor naturale, ANRE, în termen de până la 1 ianuarie 2026, va stabili un calendar privind ieșirea consumatorilor non casnici mari și mijlocii pe piața gazelor naturale (achiziționarea gazelor naturale la prețuri negociate), fără a mai putea beneficia de furnizarea gazelor naturale în contextul obligației de serviciu public prevăzute la articolul 89.” În aceeași ordine de idei, se propune indicarea corectă a denumirilor de acte normative, conform formatului „Legea nr. 108/2016 cu privire la gazele naturale”.	Formularea respectivă nu a fost acceptată de Comisia Europeană
		Totodată, la etapa 9 conform coloanei „Condiția de plată și termenul de punere în aplicare”, se solicită înlocuirea textului „Furnizorul de ultimă instanță/furnizorul universal de gaze naturale este desemnat de ANRE, pe baza procedurii transparente și nediscriminatorii” cu textul „Furnizorul de ultimă opțiune și furnizorul desemnat cu obligația de serviciu public de furnizare a gazelor naturale prevăzute la art. 89 din Legea nr. 108/2016 sunt desemnați de ANRE, pe baza procedurii transparente și nediscriminatorii.” Totodată, în coloană „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă” textul „...un furnizor de ultimă instanță/furnizor universal de gaze...” se propune a fi substituit cu textul „un furnizor de ultimă opțiune/furnizorul desemnat cu obligația de serviciu public de furnizare a gazelor naturale prevăzute la art. 89 din Legea nr. 108/2016”.	se acceptă redacția

		La titlul de reformă nr. 3, etapa 11, textul „ANRE adoptă o hotărâre privind avizul reexaminat al ministerului și ia în considerare redeschiderea certificării Vestmoldtransgaz în ceea ce privește proprietatea asupra sistemului de transport.” se propune a fi substituit cu textul „Urmare a recepționării opiniei Ministerului Energiei privind securitatea aprovizionării cu gaze naturale, ANRE adoptă o hotărâre de modificare a Hotărârii ANRE nr. 513/2024 cu privire la certificarea operatorului sistemului transport al gazelor naturale SRL „Vestmoldtransgaz”, fapt ce va considera oportunitatea revizuirii termenului de implementare a cerințelor europene la realitățile de pe piața gazelor naturale din Republica Moldova”. În aceeași ordine de idei, în coloană „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă”, textul „ANRE adoptă, până în trimestrul 3 2025, o hotărâre privind transferul dreptului de proprietate asupra rețelei de la Moldovagaz către o entitate care nu are legătură cu furnizarea, comercializarea sau distribuția de gaze” se substituie cu textul „ANRE adoptă, în trimestrul 2, 2025, o hotărâre de modificare a Hotărârii ANRE nr. 513/2024 cu privire la certificarea operatorului sistemului transport al gazelor naturale SRL „Vestmoldtransgaz”. De asemenea, textul „Hotărârea de certificare a ANRE publicată pe pagina web” se propune a fi exclus.	Nu a fost acceptată de Comisia Europeană
		La etapa 12 textul din coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă”, se propune a fi expus după cum urmează: „Noua linie electrică aeriană de 400 kV de la Vulcănești la Chișinău permite transportul energiei electrice importate din România către Chișinău și securizează sistemul în cazul unor posibile întreruperi ale liniei de 400 kV Vulcănești - MGRES (care traversează parțial frontiera cu Ucraina) sau ale liniei de 330 kV MGRES - Chișinău. Sursa de verificare: linia electrică este pusă în funcțiune în conformitate cu toate reglementările necesare”.	se acceptă redacția
		Totodată, la etapa 13, din cadrul aceleași acțiuni de reformă, se propune modificarea termenului de punere în aplicare din iunie 2026, în „decembrie 2027”, în timp ce, la etapa 14, se propune substituirea cuvintelor „Moldova începe...” cu cuvintele „Progres privind...”, iar la Sursa de verificare, se propune înlocuirea denumirii „Unității de Implementare a Proiectelor Energetice din Moldova /MEPIU/”, cu „Unității de Implementare a Proiectului, instituită în cadrul Î.S. Moldelectrica”. Suplimentar, se solicită utilizarea uniformă a termenului „gaz/gaze naturale” în locul expresiei „gaz/gaze” pe tot parcursul textului, pentru a asigura claritatea și coerența terminologică. De asemenea, se propune completarea coloanei „Instituții”, cu denumirea deplină a tuturor instituțiilor, după cum urmează: 1. „Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică a Republicii Moldova (ANRE)”, în loc de ANRE; 2. „Î.S. Moldelectrica”, în loc de „Moldelectrica”; 3. „Ministerul Energiei”, în loc de MEN; 4. „Operatorul pieței de energie din Moldova (OPEM)”, în loc de OPEM; 5. „Ministerul Finanțelor”, în loc de MF; 6. „Agenția UE pentru Cooperarea Autorităților de Reglementare din Domeniul Energiei (ACER)”, în loc de ACER; 7. „Guvernul Republicii Moldova”, în loc de GRM; 8. „S.A. Termoelectrica”, în loc	Nu s-a acceptat de Comisie

		de Termoelectrica; 9. „Unitatea Consolidată pentru Implementarea și Monitorizarea Proiectelor în domeniul Energeticii” (UCIPE), în loc de MEPIU.	
		La etapa 15, se propune modificarea textului „Extinderea Fondului de eficiență energetică rezidențială pentru a oferi stimulente clădirilor rezidențiale cu mai multe apartamente și renovarea caselor individuale, inclusiv gospodăriilor vulnerabile.” cu „Extinderea Fondului de Eficiență Energetică în Sectorul Rezidențial pentru a oferi stimulente financiare pentru reabilitarea energetică a blocurilor locative și a caselor individuale, inclusiv a gospodăriilor vulnerabile.” De asemenea, se propune de înlocuit textul „Fondul va: - efectua evaluarea obligatorie, pentru subvenții suplimentare; - oferi stimulente pentru renovarea eficientă energetic - contribui la trecerea de la sistemele de încălzire pe gaz la sistemele regenerabile; - sprijini lansarea sobelor eficiente energetic;- contribui la renovarea și transformarea rentabilă pentru un anumit număr de clădiri cu energie aproape zero” cu „Fondul va: • efectua evaluarea obligatorie, pentru subvenții suplimentare; • oferi stimulente financiare pentru: - reabilitatea energetică a clădirilor; - trecerea de la sistemele de încălzire pe gaze naturale la sistemele pe bază de surse regenerabile de energie; - sobe eficiente din punct de vedere energetic; - contribuirea la reabilitarea și transformarea eficientă din punct de vedere al costurilor pentru un număr specific de clădiri cu consum de energie aproape egal cu zero”	se acceptă redacția
		La etapa 16, se propune modificarea termenilor „clădiri de apartamente” , „clădiri rezidențiale cu mai multe etaje”, „clădirilor cu mai multe etaje”, „clădiri rezidențiale cu mai multe apartamente” cu termenul „blocuri locative”.	se acceptă redacția
		Totodată, la etapa 19, se propune înlocuirea textului „Programul de eco-vouchere este extins.” cu „Programul de vouchere pentru electrocasnice (Programul Eco-Voucher)”.	Se acceptă redacția
		De asemenea, la etapa 20, coloana „Condiția de plată și termenul de punere în aplicare” se propune modificarea textului „Planul de acțiune pentru utilizarea energiei regenerabile și stocarea energiei continuă să fie pus în aplicare” cu textul „Planul de acțiuni privind organizarea licitațiilor pentru oferirea statutului de producător eligibil mare în perioada 2025-2026, aprobat prin Dispoziție de Guvern”. Totodată, la coloana „ Descrierea și definirea clară a ceea ce	nu s-a acceptat de Comisie

		presupune fiecare etapă” se propune înlocuirea sintagmei „documentația de atribuire” cu sintagma „documentate de licitație”	
34.	Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului <i>(contribuție e-management)</i>	Lipsa obiectivelor și propunerilor.	
35.	Agencia de Guvernare Electronică <i>(nr. 3007-061 din 09.04.2025)</i>	La Pilonul 1: Dezvoltarea sectorului privat, Subdomeniul „Mediul de afaceri”, Reforma nr.1, Etapa nr.4, la coloana „Condiția de plată și termenul de punere în aplicare” a fost inclusă acțiunea „Metodologia privind instituționalizarea evenimentelor de viață pentru cetățeni și afaceri este aprobată”, iar la coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă” a fost inclus indicatorul „MD aprobă metodologia de identificare, descriere și instituționalizare a evenimentelor de viață pentru cetățeni și afaceri”. La acest subiect, aducem la cunoștință faptul că Metodologia privind identificarea, descrierea și instituționalizarea evenimentelor de viață și de business a fost aprobată deja de către Cancelaria de Stat, prin ordinul secretarului general al Guvernului nr.19 din 30.01.2025 (ordin_30-09-278_14.01.2025.pdf), pornind de la atribuția acestei autorități publice de asigurare a promovării și monitorizării implementării politicii statului în domeniul modernizării serviciilor publice, prevăzută în pct.7 sbp.12) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea Cancelariei de Stat, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 657/2009, precum și competența acesteia stabilită în art. 7 lit. b) din Legea nr. 234/2021 cu privire la serviciile publice. Subsecvent, propunem excluderea din proiect a referințelor precitate la aprobarea Metodologiei privind instituționalizarea evenimentelor de viață pentru cetățeni și afaceri.	
		La Pilonul 2: Conectivitate și infrastructură digitală, Subdomeniul „Digital”, Reforma nr.10, în vederea alinierii expunerii redacționale la noțiunile utilizate în Regulamentul (UE) 2024/1183 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 aprilie 2024 de modificare a Regulamentului (UE) nr. 910/2014 în ceea ce privește instituirea cadrului european pentru identitatea digitală (https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/RO/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202401183) și în Hotărârea Guvernului nr.324/2022 cu privire la serviciul guvernamental de identitate și semnătură electronică (EvoSign), coloana „Condiția de plată și termenul de punere în aplicare” se va expune în următoarea redacție: Serviciul guvernamental de identitate și semnătură electronică (EvoSign), în calitate de portofel digital național al Republicii Moldova, este aliniat la standardele UE privind identitatea digitală, Moldova alăturându-se Listei de încredere a țărilor terțe din UE pentru validarea semnăturilor electronice avansate. Moldova se aliniază la cadrul UE privind identitatea digitală (eIDAS 2) și integrează cel puțin 20 de servicii electronice naționale în cadrul serviciului EvoSign. Linia de	Nu se acceptă

		referință: Portofelul digital moldovenesc (EvoSign) nu este dezvoltat în conformitate cu standardele eIDAS 2. UE și Moldova nu au o recunoaștere reciprocă a semnăturilor electronice. Legea existentă nu este aliniată cadrului normativ al UE privind identitatea digitală (eIDAS 2). „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă” se va expune în următoarea redacție: Această etapă cuprinde următoarele repere: (i) semnăturile electronice moldovenești și ale UE sunt recunoscute reciproc, prin punerea în aplicare a cerințelor tehnice pentru recunoașterea reciprocă a semnăturilor electronice; (ii) adoptarea unei legi care asigură conformitatea deplină cu cadrul de identitate al UE (eIDAS 2), inclusiv cu privire la utilizarea portofelului digital național EvoSign; (iii) portofelul digital național (EvoSign) este dezvoltat în conformitate cu standardele UE și integrează cel puțin 20 de servicii electronice naționale. Surse de verificare: Rapoarte oficiale ale Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării; Documente legislative și de reglementare privind alinierea Moldovei la cadrul eIDAS 2; Rapoarte de implementare a portofelului digital moldovenesc (EvoSign); Înregistrări oficiale din Lista de încredere a țărilor terțe din UE	
		La Pilonul 3: „Guvernarea economică”, Subdomeniul „Gestionarea finanțelor publice”, Reforma nr.20, în conformitate cu art.76 alin.(2) din Legea nr.467/2003 cu privire la informatizare și la resursele informaționale de stat, coloana „Condiția de plată și termenul de punere în aplicare” se va expune în următoarea redacție: Sistemul informațional pentru monitorizarea și coordonarea antifraudă este operațional. Sistemul informațional integrează module cheie pentru eficientizarea proceselor antifraudă, inclusiv Registrul neregulilor și suspiciunilor de fraudă și Sistemul de primire/diseminare/monitorizare pentru coordonarea antifraudă. Linia de referință: Începând cu 2024, sistemul de informare antifraudă nu este în funcțiune, iar MD nu raportează nereguli către UE. Coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă” se va expune în următoarea redacție: Aprobarea prin hotărâre a Guvernului a conceptului sistemului informațional și a regulamentului resursei informaționale, aprobarea caietului de sarcini a sistemului informațional, testarea și lansarea sistemului în conformitate cu prevederile cadrului normativ. Sistemul informațional pentru monitorizarea și coordonarea antifraudă, denumit generic „SI MCAF” (Monitorizare și Coordonare Antifraudă), integrează module esențiale pentru eficientizarea proceselor antifraudă. Printre acestea se numără Registrul neregulilor și suspiciunilor de fraudă (RNSF), care identifică și documentează cazurile potențiale de fraudă, și Sistemul de primire/diseminare/monitorizare pentru coordonarea antifraudă (RDM SCAF), destinat coordonării și monitorizării măsurilor antifraudă la nivel operațional. SI MCAF permite	Nu se acceptă

		transferul de informații relevante către Comisie prin intermediul Sistemului de gestionare a neregulilor (SGI). Sursa de verificare: Monitorul Oficial, portalul informațional de stat „Registrul de stat al actelor juridice din Republica Moldova” (www.legis.md), raportul de pe pagina web a Guvernului.	
		La Subdomeniul „Lupta împotriva corupției”, Reforma nr.1, Etapa nr.2: la coloana „Condiția de plată și termenul de punere în aplicare”, pentru acuratețe, cuvintele „platformei MConnect” se vor substitui cu textul „platformei de interoperabilitate (MConnect)”, utilizând denumirea exactă a platformei respective. la coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă”, cuvintele „Registrul de Stat al Populației” propunem de substituit cu cuvintele „Registrul de stat al unităților de drept”.	se acceptă redacția
36	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale <i>(nr. 04-1955 din 11.04.2025)</i>	Pilonul 2. Prin prisma specificului indicatorilor statistici privind accidentele rutiere, se propune ajustarea redacției etapei nr.1, după cum urmează: „În baza Programului național de siguranță rutieră, numărul accidentelor rutiere soldate cu decese și traumatisme grave va fi redus cu 20% comparativ cu anul 2024”. Iar, linia de referință a măsurii va avea următorul conținut: „În anul 2024, în urma accidentelor rutiere au fost înregistrate 209 decese, iar 2369 de persoane au fost traumatizate”. Totodată, va fi modificată și descrierea etapei, astfel că sintagma „care include desemnarea autorității administrative” se va substitui cu sintagma „de asemenea va fi desemnată autoritatea administrativă”. În acest sens atragem atenția, că Programul național de siguranță rutieră 2025-2030, este un document de politici, care stabilește obiectivele strategice pe termen mediu, precum și necesitatea desemnării unei autorități responsabile de siguranța rutieră. Totuși, desemnarea efectivă a autorității competente va fi realizată prin adoptarea proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative pentru ajustarea cadrului normativ în domeniul gestionării siguranței infrastructurii rutiere (număr unic 163/MIDR/2025). De asemenea, ultima propoziție va avea următoarea redacție: „Totodată, pe site-ul web al ministerului vor fi publicate rapoartele anuale cu privire la inspecțiile în materie de siguranță rutieră”, conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 728/2023 cu privire la site-urile web oficiale ale autorităților și instituțiilor publice și cerințele minime privind profilurile de socializare ale acestora. Suplimentar, se va ajusta sursa de verificare a acțiunii date prin indicarea site-ul web al MIDR și al Autorității administrative responsabilă de gestionarea siguranței infrastructurii rutiere.	se acceptă redacția
		Întru asigurarea corelării conținutului traducerii în limba română a Agendei de reforme negociate cu Comisia Europeană, se propune substituirea sintagmei „ocuparea forței de muncă” din prima propoziție a etapei nr.2, cu textul „accesul la profesie”. În al doilea enunț prepoziția „și” se va substitui cu prepoziția „sau”. La fel, se va substitui textul: „Registrul electronic național al întreprinderilor de transport rutier este adaptat pentru a respecta cerințele UE” cu textul: „Registrul operatorilor de transport rutier urmează a fi ajustat pentru a respecta normele	Se acceptă redacția

		UE în domeniu”. Totodată, ultima propoziție se va expune în următoarea redacție: „De asemenea, cadrul normativ privind reglementările sociale a conducătorilor auto va fi modificat, pentru a completa prevederile care reies din obligațiile de membru în cadrul Acordului AETR”. La descrierea etapei nr.2: - pct. (i) se va expune în următoarea redacție: „(i) Moldova instituie sau desemnează cel puțin o autoritate competentă responsabilă de autorizare a ocupației de operator de transport rutier și supravegherea acestora, în conformitate cu standardele UE”; - la pct. (ii) cuvântul „crează” se va substitui cu cuvântul „elaborează”; - pct. (iii), se va expune în următoarea redacție „(iii) Este instituit un sistem de autorizare a operatorilor de transport rutier în trafic internațional, care asigură că întreprinderea are un sediu real și stabil pe teritoriul țării, are o bună reputație, are capacitatea financiară adecvată și are competența profesională necesară.”.	
		Prima propoziție a etapei nr.3 va avea următorul cuprins: „Republica Moldova prezintă spre validare Planul de implementare a tahograful inteligent la nivel național.” Ca urmare descrierea etapei nr.3 va avea următorul conținut: „Transmiterea Planului de implementare a tahografului inteligent către Centrul Comun de Cercetare al Comisiei Europene (JRC) pentru validare”.	Se acceptă redacția
		Întru asigurarea preciziei normative, etapa nr.4 va avea următoarea redacție: „Sistemul de transport inteligent este pus în aplicare, iar punctul național de acces și entitatea națională sunt desemnate și interconectate cu entitățile responsabile de rețeaua STI la nivel European. Totodată, legislația națională este aliniată la standardele UE privind sistemele inteligente de transport”.	Se acceptă redacția
		La etapa nr.5, sintagma „planurilor de dezvoltare a strategiei de afaceri” se va substitui cu textul „planurile de afaceri pentru dezvoltare”, în conformitate cu terminologia utilizată în Concepția pentru restructurarea sectorului feroviar și a Î.S. „Calea Ferată din Moldova” aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.1042/2017. Totodată, la descrierea etapei, fraza „divizarea angajaților, precum și aprobarea strategiei de afaceri și a planurilor de dezvoltare pentru fiecare entitate” se va ajusta după cum urmează: „repartizarea personalului existent, precum și aprobarea Planurilor de Afaceri pentru dezvoltarea domeniilor de transport pasageri, marfă și infrastructură”.	Se acceptă redacția
		La etapa nr.6 prin prisma prevederilor Codului transportului feroviar nr.19/2022, cuvintele „acordare a licențelor” se va substitui cu cuvântul „autorizații”, or Agenția Feroviară emite autorizații de transport feroviar, autorizații de siguranță, certificate de siguranță și permise de mecanic de locomotivă.	Se acceptă redacția
		Etapa nr.7, va fi expusă în următoarea redacție: „Cadrul național de amenajare a teritoriului și urbanism este aliniat la standardele UE prin realizarea următoarelor reforme: (i) Cadrul de reglementare este revizuit în scopul stabilirii orientărilor metodologice pentru elaborarea planurilor naționale de amenajare a teritoriului în conformitate cu metodologiile UE. (ii) Cadrul	Se acceptă redacția

		de reglementare este revizuit prin aprobarea de regulamente /metodologii/ orientări întru elaborarea și implementarea planurilor de mobilitate urbană durabilă (PMUD), care include și planificarea investițiilor”. Subsidiar, descrierea etapei se va substitui cu următorul text: „(i) Cadrul de reglementare este consolidat prin aprobarea modificărilor necesare întru alinierea normelor naționale la standardele UE și cele mai bune practici pentru amenajarea teritoriului. (ii) Planurile de mobilitate urbană durabilă sunt instituționalizate în baza unei metodologii standardizate aliniată la principiile PMUD ale UE. Totodată, Reglementările adoptate includ dispoziții cuprinzătoare necesare pentru controlul calității și monitorizarea punerii în aplicare a planului de amenajare a teritoriului și a inițiativei de dezvoltare urbană”.	
37.	Serviciul Tehnologia Informației și Securitate Cibernetică (nr. 1.4/735/25 din 14.04.2025)	Pilonul 2 Conectivitatea și infrastructură digitală, reforma nr. 3 etapa nr. 10, Condiția de plată și termenul de punere în aplicare se va expune în următoare redacție: „Serviciile de încredere din Republica Moldova se alătură Listei de încredere a țărilor terțe din UE pentru validarea semnăturilor electronice. Moldova se aliniază la cadrul UE privind identificarea electronică și serviciile de încredere și integrează cel puțin 20 de servicii electronice moldovenești în cadrul aplicației EVO. Linia de referință: Serviciile de încredere și prestatorii de servicii de încredere din Republica Moldova nu sunt incluși în lista de încredere UE. UE și Moldova nu au o recunoaștere reciprocă a semnăturilor. Legea în redacția actuală nu este aliniată complet la cadrul normativ european.”. Suplimentar, compartimentul - Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă, din aceeași reforma și etapă, urmează a fi expus în următoare redacție: „Această etapă cuprinde următoarele repere: (i) Semnăturile electronice din Moldova și ale UE sunt recunoscute reciproc, prin punerea în aplicare a cerințelor tehnice pentru recunoașterea reciprocă a semnăturilor electronice; (ii) Modificarea legii pentru transpunerea mai amplă a cadrului normativ european în domeniul serviciilor de încredere și identificării electronice; (iii) Dezvoltarea conceptului de portofelul pentru identitatea digitală; (iiii) Instituirea a cel puțin 20 de servicii publice digitale, automatizate, accesate în baza serviciilor de încredere calificate al Republicii Moldova și a UE. Surse de verificare: Rapoarte oficiale ale Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării; Documente legislative și de reglementare privind alinierea Moldovei la eIDAS II; Înregistrări oficiale din Lista de încredere a țărilor terțe din UE”. Reformularea propusă este obligatorie pentru respectarea cadrului normativ al Republicii Moldova, planurilor naționale și practicii europene în domeniul implementării serviciilor de încredere și sistemelor de identificare electronică. Astfel, atenționăm, identificarea serviciului guvernamental EvoSign în calitate de „portofelul digital național al Moldovei” contravine cadrului normativ al RM, și poate duce în eroare Comisia Europeană privind nivelul de maturitate a sistemelor și serviciilor de identificare electronică. De menționat, la moment în Republica Moldova nu sunt instituite portofele pentru identitatea digitală nici la nivel guvernamental nici la nivel național, referitor la EvoSign, Hotărârea Guvernului nr.324/2022, stabilește că EvoSign reprezintă serviciul guvernamental de identitate și semnătură electronică mobilă. Totodată, atragem atenția, deși hotărârea a fost aprobată în anul 2022, serviciul până în	Nu se acceptă

		prezent nu realizează funcții pentru care a fost creat, astfel, există risc sporit de neexecutarea promisiunilor stabilite în agendă, ca rezultat cheltuirea fără rezultat a resurselor financiare alocate. Suplimentar, atenționăm, concentrarea resurselor umane, tehnologice și financiare pe realizarea prevederilor EUDI , în detrimentul proceselor și reglementărilor legale existente la moment în Republica Moldova, devine ineficientă, inutilă și irațională. În acest sens, reamintim și exemplificăm practica UE în domeniul progresării pe segmentul identificării electronice: anterior implementării conceptului de „portofelul european pentru identitatea digitală ” a fost dezvoltate și realizate identificarea electronică și sisteme de identificare electronică, cu stabilirea nivelurilor de asigurare ale mijloacelor de identificare electronică. Ca argumentare, cap. II art. 5a din Regulamentul (UE) nr. 910/2014 al Parlamentului European și al Consiliului din 23 iulie 2014 privind identificarea electronică și serviciile de încredere pentru tranzacțiile electronice pe piața internă și de abrogare a Directivei 1999/93/CE, stabilește că portofelele europene pentru identitatea digitală sunt furnizate în cadrul unui sistem de identificare electronică având nivelul de asigurare ridicat. Totodată, intenții de adoptarea unei legi noi care să asigure conformarea cu EUDI, nu sunt dictate de planurile naționale de aderare RM la EU, or Planul național de acțiuni pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană pe anii 2024- 2027, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 829/2023 nu prevede nici transpunerea EUDI nici dezvoltarea unui portofel digital. Suplimentar, menționăm că promovarea politicii în domeniul serviciilor de încredere și identificării electronice, nu se încadrează în funcțiile și domeniile de activitate a Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării, stabilite în Regulamentul, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 143/2021. Totodată, potrivit art. 35 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 124/2022 privind identificarea electronică și serviciile de încredere, responsabil de elaborarea și promovarea politicii de stat și de exercitarea controlului în domeniul serviciilor de încredere este organul de supraveghere și control - Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova. Astfel, considerăm imperativă coordonarea conținutului agendei cu SIS al RM.	
38.	Ministerul Mediului <i>(nr. 02-07/1056 din 15.04.2025)</i>	Includerea la Pilonul 5 „Tranziție ecologică/capital natural” la reforma 1 „Stabilirea unor condiții de concurență echitabile în domeniul mediului prin modernizarea guvernării de mediu și promovarea dezvoltării cu emisii reduse de carbon” a două condiții de plată noi ce țin de implementarea sistemului de monitorizare, raportare și verificare a emisiilor de gaze cu efect de seră, după cum urmează:	Se acceptă

	Condiția de plată și termenul de punere în aplicare: Adoptarea cadrului de reglementare relevant pentru alinierea deplină cu acquis-ul UE privind monitorizarea, raportarea, verificarea (MRVA) și acreditarea emisiilor de gaze cu efect de seră (GES). Linia de referință: Cadrul de reglementare pentru sistemul de monitorizare, raportare, verificare pentru GES nu este în prezent pe deplin aliniat cu acquis-ul MRVA al UE Termen de punere în aplicare: Iunie 2026 Instituția responsabilă: Ministerul Mediului Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă: Este adoptat cadrul de reglementare relevant pentru aliniere pe deplin cu acquis-ul MRVA al UE (Monitorizare, Raportare, Verificare și Acreditare), permițând ca implementarea sistemului MRVA să înceapă în ianuarie 2027. Aceasta include ajustarea cadrului de reglementare privind permisele de emisii de GES, planurile de monitorizare, precum și cerințele specifice aplicabile acreditării verificatorilor rapoartelor de emisii. Se aplică prevederi de reglementare care impun ca instalațiile acoperite de cadrul regulator să înceapă să își monitorizeze emisiile de la 1 ianuarie 2027, companiile își transmit planurile de monitorizare autorității competente în primăvara anului 2027, în timp ce raportarea datelor verificate de către instalații este operațională până la sfârșitul lunii martie 2028. Sursa de verificare: Monitorul Oficial.	Se acceptă
	Condiția de plată și termenul de punere în aplicare: Un sistem de monitorizare, raportare și verificare a emisiilor de gaze cu efect de seră aliniat cu cerințele UE este pe deplin operațional. Linia de referință: Sistemul de monitorizare, raportare și verificare pentru GES nu este operațional Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă: Implementarea completă a monitorizării, raportării, verificării și acreditării (MRVA) prin dezvoltarea instituțională și pregătirea pieței. Sistemul MRVA este complet operațional și gata de utilizare. Sursa de verificare: Rapoarte ale Ministerului Mediului	Se acceptă

		Termen de punere în aplicare: Decembrie 2026 Instituția responsabilă: Ministerul Mediului	
39.	Banca Națională a Moldovei <i>(nr. 31-002/58/1934 din 14.04.2025)</i>	Cu privire la Pilonul 1 „Dezvoltarea sectorului privat” din proiectul Agendei: La subdomeniul „Competitivitatea sectorului de afaceri”, titlul reformei „Consolidarea sistemului public de sprijinire a IMM-urilor, sporind eficiența și relevanța sprijinului guvernamental acordat antreprenorilor pentru a stimula competitivitatea”, etapa nr. 6, la rubrica „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă”, la pct. (i) propunem excluderea parantezei „(inclusiv date de credit alternative)”. La fel, propunem excluderea textului: „(iii) accesul facil al IMM-urilor la propriile rapoarte de credit și mecanismele de corectare a erorilor consolidează încrederea în sistem”. Menționăm în acest context că Legea nr. 122/2008 privind birourile istoriilor de credit prevede atât accesul la istoriile de credit, cât și procedura de contestare a conținutului istoriilor de credit (art. 10). La pct. (iv), aceeași rubrică, opinăm că Legea nr. 122/2008 privind birourile istoriilor de credit urmează să stabilească plafonul pentru prețurile unui raport. Astfel, propunem substituirea cuvântului „reducerea” cu cuvântul „plafonarea”.	Nu se acceptă redacția, întrucât nu corespunde cu textul în engleză agreat cu Comisia Europeană
		La subdomeniul „Competitivitatea sectorului de afaceri”, titlul reformei „Dezvoltarea serviciilor”, etapa nr. 13, la rubrica „Condiția de plată și termenul de punere în aplicare”, propunem următoarea redacție la primul alineat: „MD adoptă și pune în aplicare un cadru de reglementare pentru cripto-active, furnizori de servicii de active virtuale”. Respectiv, la rubrica „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă”, propunem următoarea redacție la primul alineat: „Cadrul juridic, care vizează alinierea la acquis-ul UE (Regulamentul MiCA) privind circulația activelor virtuale și reglementarea și supravegherea prudențială a furnizorilor de servicii de active virtuale, este în vigoare și se pune în aplicare”. Suplimentar, propunem completarea rubricii „Instituția” cu următoarele instituții responsabile: Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, Comisia Națională a Pieței Financiare, Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor.	Nu se acceptă redacția, întrucât nu corespunde cu textul în engleză agreat cu Comisia Europeană
		La subdomeniul „Accesul la finanțare și dezvoltarea pieței de capital”, titlul reformei „Accesul la finanțare pentru întreprinderi este consolidat și diversificat”, etapa nr. 16, la rubrica „Condiția de plată și termenul de punere în aplicare”, cuvântul „postcomercializare” urmează să fie substituit cu cuvântul „post-tranzacționare”. La fel, la aceeași rubrică, la linia de referință, prevederea de la pct. (iii) urmează să fie ajustată reglementărilor de la pct. (iii) de la rubrica „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă”. În acest context, propunem următoarea redacție pentru pct. (iii): „nu sunt implementate conturi omnibus pentru entitățile eligibile; nu există conexiuni cu depozitari centrali de valori mobiliare din UE”. La rubrica „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă”, la pct. (iii), textul „stabilește legături de depozitare cu cel puțin un Depozitar Central de Valori Mobiliare cu sediul în UE” urmează să fie substituit cu textul „stabilește conexiuni cu cel puțin un depozitar central al valorilor mobiliare	Se acceptă redacția

		cu sediul în UE”. La fel, la pct. (iii), menționăm că urmează a fi substituit textul „Depozitarului Central al Valorilor Mobiliare din Moldova” cu textul „Depozitarului Central Unic al Valorilor Mobiliare din Moldova”. La alineatul privind sursa de verificare, textul „și raportul privind Depozitarul Central Unic al Valorilor Mobiliare” urmează a fi substituit cu textul „și raportul de activitate al Depozitarului Central Unic al Valorilor Mobiliare”.	
		La Pilonul 3 „Guvernarea economică”, la subdomeniul „Gestionarea finanțelor publice”, titlul reformei „Gestionarea datoriilor”, etapa nr. 5, la rubrica „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă”, textul „Regulamentul BNM nr.170/2018” urmează a fi substituit cu textul „Regulamentul cu privire la plasarea, tranzacționarea și răscumpărarea valorilor mobiliare de stat în formă de înscriere în cont, aprobat prin Hotărârea Comitetului executiv al BNM nr. 170/2018 și Ordinul ministrului finanțelor nr. 129 din 19 iulie 2018”. În acest context, menționăm că regulamentul indicat este un act normativ comun al Băncii Naționale a Moldovei și al Ministerului Finanțelor.	Nu se acceptă redacția, întrucât nu corespunde cu textul în engleză agreat cu Comisia Europeană
		Suplimentar, la clauza de adoptare a proiectului de hotărâre cu privire la aprobarea Agendei de reforme pentru Republica Moldova pentru anii 2025- 2027, recomandăm reevaluarea trimiterii la Regulamentul (UE) nr. 2025/535 al Parlamentului European și al Consiliului din 18 martie 2025 de instituire a Mecanismului de reformă și creștere pentru Republica Moldova, ținând cont de dispozițiile art. 14 și art. 44 din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative.	Se ia act
40	Ministerul Finanțelor		Nu a prezentat aviz
41.	Cancelaria de stat		Nu a prezentat aviz
42.	Agenția Proprietății Publice		Nu a prezentat aviz

Avizarea a II-a			
Nr.	Participant la avizare/expertizare /consultare publică	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme
1.	Ministerul Afacerilor Externe (validat prin Sistemul informațional e-Legislație)	Lipsa obiecțiilor și propunerilor	

2.	Cancelaria de Stat (demers nr. 21/2-69-4424 din 18.04.2025)	Cu referire la proiectul hotărârii Guvernului, se propune redactarea punctului 2 în următoarea redacție: „Lista proiectelor investiționale care urmează a fi puse în aplicare prin intermediul Platformei de investiții pentru vecinătate se va aproba de către Comitetul Interministerial pentru Planificare Strategică”	Se acceptă Integrat în text.
		Cu referire la partea narativă a Agendei de reforme, Cancelaria de Stat propune modificări în conținutul subdomeniului 3.3: „Reforma administrației publice”, după cum urmează: - în partea „Descrierea implementării”, pag. 78, se va substitui noțiunea „fondul” cu noțiune „corpul”, pentru a obține sintagma „corpul de rezervă al funcționarilor publici”, corespunzător terminologiei din Legea nr. 158/2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public; - în partea „Provocări”, pag. 79, după sintagma „Direcția managementul funcției publice” de completat cu „a Cancelariei de Stat”; - în partea „Obiectiv”, pag. 79, se va exclude propoziția „Reforma se va baza pe principiile de concurență deschisă, transparență, evaluare riguroasă bazată pe competențe și acces egal la funcțiile publice pentru toți candidații eligibili”, de la sfârșitul alineatului, având în vedere că aceasta este indicată repetat; - în partea „Descrierea implementării”, pag. 80, se va substitui noțiunea „global” cu noțiunea „general” pentru a obține propoziția „În sprijinul acestei inițiative, va fi instituită o unitate specială în cadrul Direcției managementul funcției publice a Cancelariei de Stat și va fi adoptat un concept general pentru sistemul de recrutare centralizat”	Se acceptă Integrat în text.
		Cu referire la proiectul Agendei de reforme aferentă Planului de creștere al Republicii Moldova pentru 2025-2027, comunicăm următoarele. La Pilonul 3 - Guvernarea economică, subdomeniul Reforma administrației publice, Reforma nr.10, etapa nr.25, în coloana „Condiția de plată și termenul de punere în aplicare”, considerăm imperios modificarea conținutului din secțiunea „Linia de referință”, prin excluderea cuvântului „nu” și expunerea în următoarea redacție „80 de instituții publice care furnizează servicii administrative aderă la un cadru de reglementare unic.”. Totodată, expresia „punerea în aplicare a politicilor” se va expune prin sintagma „implementarea politicilor”. În coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă” se impun următoarele ajustări: - la litera (i) cuvântul „Legea” de la debutul propoziției se va înlocui cu sintagma „Cadrul normativ”, iar expresia „servicii administrative” cu „servicii publice de interes general”; - la litera (ii) sintagma „autoritățile publice centrale” se va substitui cu sintagma „autoritățile administrative centrale”; - la „Sursa de verificare”, sintagma „regulamentele interne” se vor substitui cu cuvântul „statutele”.	Nu se acceptă.
3.	Agenția Medicamentului și Dispozitivelor Medicale (validat prin Sistemul informațional e-Legislație)	Lipsa obiecțiilor și propunerilor	
4.	Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor	Lipsa obiecțiilor și propunerilor	

	(demers nr. 02/2-28-649 din 22.04.2025)		
5.	Agencia de Intervenții și Plăți pentru Agricultură (demers nr. 320/04 din 23.04.2025)	La Subdomeniul 1.8: Dezvoltare rurală, Reforma 1.10.28: Dezvoltare Rurală, se vor efectua următoarele modificări: 1. La rubrica Provocări, cuvântul „subset” va fi înlocuit cu „parțial”. 2. La rubrica Descrierea implementării, sintagma „Moldova LEADER IT SOFT” (MLITS) va fi modificată în „Moldova LEADER IT SOFT” (MLIS).	Se acceptă, integrat în text.
6.	Curtea de Conturi (demers nr. 2/5-365-25 din 24.04.2025)	Lipsă de obiecții și propuneri	
7.	Ministerul Afacerilor Interne (demers nr. 14/1457 din 24.04.2025)	Modificările și recomandările formulate au fost introduse în documentul „Agenda de reforme aferentă Planului de creștere al Republicii Moldova pentru anii 2025–2027” utilizând funcția „Track Changes”, pag. 120-121.	Se acceptă parțial, integrat în text.
8.	Agencia Servicii Publice (demers nr. 01/563 din 24.04.2025)	La pilonul 7 „Valori fundamentale”, subdomeniul „Investigații privind combaterea spălării banilor și a criminalității financiare”, reforma nr. 5 „Crearea unor condiții de concurență echitabile pentru întreprinderi prin combaterea criminalității economice și a spălării banilor”, etapa nr. 10 privind includerea la rubrica „Instituția responsabilă” a Serviciului Fiscal de Stat. Dat fiind faptul că proiectul Agendei de Reforme pentru anii 2025 - 2027 indică asupra aplicării, după caz, a sancțiunilor pentru nerespectarea obligațiilor BE (rubrica ”Condiția de plată și linia de referință), punctăm că art.2632 Cod Contravențional stabilește contravenția de nedeclarare a informației cu privire la beneficiarul efectiv/beneficiarii efectivi, iar în temeiul art.402 Cod Contravențional, sancțiunea contravențională pentru nedeclararea informației cu privire la beneficiarul efectiv/beneficiarii efectivi se aplică de către Serviciul Fiscal de Stat. Reieșind din prevederile Hotărârii Guvernului nr. 314/2017 și ale Legii nr. 308/2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, Agenția Servicii Publice nu deține competențe de aplicare a sancțiunilor.	Nu se acceptă. Nu corespunde cu versiunea agreată cu Comisia Europeană. În procesul de raportare va fi cooptat și SFS.
9.	Autoritatea Națională de Integritate (demers nr. 07/3614 din 24.04.2025)	La capitolul 1: PRINCIPALELE PROVOCĂRI, alineatul 4 din Probleme structurale la subcapitolul Valori fundamentale (pag. 25 a versiunii actuale), Autoritatea propune următoarea redacție a textului: „Mecanismul național de verificare a averilor necesită îmbunătățiri. Autoritatea Națională de Integritate încearcă persistent să obțină acces la informațiile despre averile din străinătate ale subiecților declarării, însă fără un sistem integrat de verificare a declarațiilor de avere și interese personale, depistarea în timp real a abaterilor constituie o provocare. Astfel, un sistem digital de depistare a discrepanțelor ar îmbunătăți procesul de verificare realizată de Autoritatea Națională de Integritate prin identificarea automată a discrepanțelor.”. La capitolul 4: PRIORITĂȚI ALE POLITICILOR CHEIE, alineatul 2 din subcapitolul 4.1 Sectoare fundamentale (pag. 37 a versiunii actuale), Autoritatea propune următoarea redacție a	Se acceptă, integrat în text.

	textului: „Pentru a soluționa problemele legate de corupție, Moldova va spori eficacitatea instituțională și va îmbunătăți investigațiile și urmărirea penală, în special în cauzele de rezonanță și totodată, va spori verificările averilor subiecților declarării.”. Este de menționat că versiunea în limba română a acestui alineat este diferită de cea în limba engleză a proiectului Părții descriptive a Agendei de Reforme prezentat de Ministerul Justiției la 11 aprilie 2025, la care Autoritatea a prezentat propuneri de ajustare transmise Ministerului Justiției în 17 aprilie 2025. La SUBDOMENIUL 7.1: Lupta împotriva corupției, alineatul 1 al subcapitolului Provoacări (pag.111 a versiunii actuale), Autoritatea propune următoarea redacție a textului: „Anual sunt depuse aproximativ 75.000 de declarații de avere și interese personale, iar din cauza numărului limitat de inspectori de integritate, verificarea manuală a tuturor declarațiilor este imposibilă. Verificarea manuală a declarațiilor poate dura până la două luni și în lipsa unui sistem automatizat, verificarea este lentă și ineficientă, consumând resurse și împiedicând identificarea precoce a unor eventuale nereguli. Procesul actual de verificare nu dispune de algoritmi avansați, ceea ce limitează identificarea neconcordanței datelor prezentate în declarații, rezultatul fiind o abordare de tipul „primul intrat, primul ieșit (FIFO)”, fără prioritizarea verificărilor. Sarcinile manuale repetitive duc la erori umane și interpretări subiective. Inspectorii de integritate tratează toate cazurile în mod egal din motivul absenței unui mecanism de identificare a riscurilor, ceea ce nu le permite să se concentreze asupra cazurilor complexe care necesită un control aprofundat.” La punctul 2 al subcapitolului Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme, al aceluiași capitolul (pag.112 a versiunii actuale), Autoritatea propune modificarea textului în următoarea redacție: „100% din declarații de avere și interese personale sunt depuse electronic în noua versiune a SIA „e-Integritate”, iar cele marcate de sistem cu stegulețe roșii sunt distribuite automat și aleatoriu inspectorilor de integritate din cadrul Autorității Naționale de Integritate (ANI). Interoperabilitatea cu alte platforme este asigurată prin intermediul platformei MConnect. Decembrie 2026.”. La alineatul 2 al subcapitolului Descrierea implementării (beneficiari și părți interesate), al aceluiași capitol (pag.112 a versiunii actuale), Autoritatea propune modificarea textului în următoarea redacție: „Prin noua versiune a SIA „e-Integritate” va fi eficientizat procesul de depunere a declarațiilor de avere și interese personale. Noua versiune a SIA „e-Integritate” va dispune de un mecanism de verificare a declarațiilor pe bază de risc. Declarațiile identificate cu risc sporit vor fi marcate cu stegulețe roșii. Ulterior, acestea vor fi distribuite aleatoriu prin SIA „eIntegritate” inspectorilor de integritate pentru verificare suplimentară. Totodată, noua versiune a SIA „e-Integritate” va fi interoperabilă cu alte platforme relevante, ceea ce va permite schimbul de date între diferite sisteme informaționale guvernamentale. Măsurile specifice sunt orientate spre creșterea gradului de identificare a incidentelor de integritate, inclusiv a diferențelor substanțiale între valoarea averilor subiectului declarării (și membrii familiei	

		acestuia) și cheltuielile realizate, precum și reducerea duratei medii de verificare a declarațiilor de avere și interese personale. De asemenea, se va îmbunătăți managementul cauzelor, se vor diminua tergiversările procedurale și va spori eficiența procedurilor judiciare.” Autoritatea Națională de Integritate menționează, în acest sens că nu are competențe în investigarea cauzelor de spălare a banilor, de fraudă sau de luare de mită. Astfel redacția actuală a textului a fost revizuită în conformitate cu propunerile prezentate de Autoritate în 17 aprilie 2025 Ministerului Justiției, la versiunea în limba engleză a Părții descriptive.	
		La alineatul 4 al subcapitolului 11: CONTROL ȘI AUDIT (pag.131 a versiunii actuale) Autoritatea solicită excluderea textului „supraveghează registrul Autorității Naționale de Integritate pentru declarațiile de avere și conflictele de interese”. Conform Conceptului tehnic al Sistemului informațional automatizat „e-Integritate” aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 183/2019, depunerea declarațiilor electronice se realizează prin SIA „e-Integritate”. Conform hotărârii prenotate proprietar al SIA „e-Integritate” este statul, iar deținătorul acestuia este Autoritatea Națională de Integritate. În acest context Centrul Național Anticorupție nu are rol de supraveghere a registrului declarațiilor de avere și interese personale. Solicitarea de excludere a textului a fost prezentată de Autoritate în 17 aprilie 2025 la versiunea în limba engleză a Părții descriptive.	
10.	Procuratura Generală (demers nr. 4-1d/25-151 din 24.04.2025)	Lipsă de obiecții și propuneri	
11.	Compania Națională de Asigurări în Medicină (demers nr. 01-02/3823 din 24.04.2025)	La proiectul Agendei de reforme pentru Republica Moldova: La subdomeniul 3.1: Managementul finanțelor publice, Reforma 3.1.1-4 Consolidarea procesului bugetar, a controlului și execuției cheltuielilor pentru o mai bună planificare bugetară și implementare a politicilor, Descrierea implementării, enunțul „Pentru reducerea „Acțiunilor generale” în bugetul de stat, transferurile către Bugetul asigurărilor sociale de stat și fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală vor fi gestionate de Ministerul Muncii și Protecției Sociale și, respectiv, Ministerul Sănătății” se va revizui, or reforma propusă nu va duce la consolidarea procesului bugetar, dimpotrivă va distorsiona activitatea Ministerului Sănătății, misiunea căruia este de a elabora politici publice eficiente în domeniul ocrotirii sănătății. La anexa nr. 1 (ETAPE ȘI CONDIȚII DE PLATĂ PE DOMENII DE POLITICI): La subdomeniul „Gestionarea finanțelor publice” – etapa 4, coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă”, din considerentele expuse supra, textul „ii) În proiectul Legii bugetului de stat pe anul 2026, secțiunea Acțiuni generale este redusă prin reflectarea transferurilor către Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat din cadrul Ministerului Muncii și Protecției Sociale și a transferurilor către Fondurile de asigurări medicale obligatorii din cadrul Ministerului Sănătății,” se revizui, prin substituirea cuvintelor „Fondurile de asigurări medicale obligatorii din cadrul Ministerului Sănătății” cu cuvintele „fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală, administrate de Compania Națională de Asigurări în Medicină”.	Nu se acceptă. Nu corespunde cu versiunea negociată și agreată cu Comisia Europeană. Nu se acceptă. Nu corespunde cu versiunea agreată cu Comisia Europeană.

		La subdomeniul „Sănătate”, reforma nr. 6 intitulată „Acces sporit la tratamente noi pentru pacienții cu un număr mare de boli”, reiterăm următoarele propuneri: 24.04.2025 Nr. 01-02/3823 1) Informația de la coloana „Condiția de plată și termenul de punere în aplicare” se va formula în următoarea redacție: „1. MD revizuieste Legea privind medicamentele; 2. MD implementează mecanismul național de evaluare a tehnologiilor medicale (ETM) și de luare a deciziei de finanțare din mijloace publice a tehnologiilor medicale evaluate. Regulamentele sunt revizuite în scopul de a permite acordurile de partajare a riscurilor.” În acest sens, menționăm că acțiunile prenotate sunt distincte. Legea privind medicamentele reglementează autorizarea, producția, distribuția, comercializarea și utilizarea medicamentelor în Republica Moldova și nu prevede, în mod direct, aprobarea unei liste de medicamente, inclusiv lista pozitivă a medicamentelor care se rambursează din mijloace publice. Totodată, mecanismul de includere a medicamentelor inovative în Lista pozitivă va fi implementat ca urmare a intrării în vigoare a hotărârii Guvernului cu privire la instituirea mecanismului național de evaluare a tehnologiilor medicale, prin care se va aproba Regulamentul privind mecanismul național de evaluare a tehnologiilor medicale și de luare a deciziei de finanțare din mijloace publice a tehnologiilor medicale evaluate (proiectul cu număr unic 971/CNAM/2024). 2) Corelativ, la „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă” se va include următoarea informație: „1. MD revizuieste Legea privind medicamentele; 2. MD utilizează procesul de evaluare a tehnologiilor medicale pentru a ghida deciziile privind includerea medicamentelor inovative în lista de rambursare pozitivă. Cel puțin pentru două medicamente oncologice inovative vor fi efectuate rapoarte tehnice de evaluare și formulate recomandările de finanțare din mijloace publice. Includerea în Lista pozitivă a medicamentelor se va realiza în funcție de disponibilitatea mijloacelor publice alocate în acest sens. Reglementările sunt revizuite pentru a permite încheierea de acorduri de partajare a riscurilor în vederea asigurării unei alocări eficiente a resurselor pentru achiziționarea de medicamente inovatoare.” La fel, reiterăm că medicamentele inovative vor fi evaluate din perspectiva cost eficienței și impactului bugetar, iar ca urmare a recomandărilor formulate de Comitetul consultativ ETM se va examina posibilitatea finanțării din mijloace publice. Semnalăm că medicamentele inovative presupun costuri mari, iar includerea acestora în Lista pozitivă nu poate fi confirmată fără alocarea/aprobarea surselor financiare necesare.	Nu se acceptă. Nu corespunde cu versiunea negociată și agreată cu Comisia Europeană.
12.	Agencia Națională de Prevenire și Combateră a Violentei Împotriva Femeilor și a Violentei în Familie (demers nr. 02/210 din 24.04.2025)	În conformitate cu prevederile art. 154 alin. (3) din Legii 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie „Datele pentru crearea statisticii oficiale în domeniu sunt colectate, înregistrate și stocate într-un sistem informațional dezvoltat și deținut de către Agenția Națională de Prevenire și Combateră a Violentei Împotriva Femeilor și a Violentei în Familie.”. Totodată, potrivit pct. 10, subpct. 11 al Regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea ANPCV, aprobat prin HG 926/2023, organizează și gestionează un sistem coordonat de colectare și analiză a datelor administrative și a statisticilor oficiale în domeniu. Ministerul Muncii și Protecției Sociale (în continuare - MMPS) și ANPCV reprezintă două autorități administrative centrale aflate în subordinea Guvernului, cu atribuții și	Nu se acceptă. Nu corespunde cu versiunea negociată și agreată cu Comisia Europeană.

		responsabilități distincte. În redacția actuală, propunerea nu evidențiază delimitarea între atribuțiile ANPCV și MMPS fiind menționat doar livrabilul, creând confuzie privind autoritatea responsabilă de dezvoltarea sistemului informațional. Însă, conform cadrului legal în vigoare, Agenția va fi proprietarul și gestionarul principal al sistemului „VioData”, iar în calitate de beneficiari, vor fi MMPS și alte instituții relevante (MJ, MAI, MEC, MS..) care vor utiliza sistemul pentru a sprijini intervențiile în cazurile de violență și pentru a asigura protecția victimelor. Astfel, pentru o mai bună coordonare a activităților interinstituțional, considerăm oportun includerea sistemului „VioData” ca acțiune separată în Agenda de Reformă 2025 - 2027 a Planului de Creștere a Republicii Moldova.	
13.	Biroul Național de Statistică (demers nr. 05/DIECI-08-59 din 24.04.2025)	Lipsă de propuneri și obiecții	
14.	 Agenția de Investiții (demers nr. 215 din 24.04.2025)	Lipsă de propuneri și obiecții	
15.	Ministerul Energiei (demers nr. 08-1162 din 25.04.2025)	Pilonul 6, reiterăm poziția de a modifica titlul reformelor „Piață a gazelor deschisă și competitivă”, în „Piață a gazelor naturale deschisă și competitivă”. Totodată, conform versiunii engleze pentru titlul de reformă nr. 3, anume Guaranteeing energy security, se propune modificarea textului „Asigurarea securității aprovizionării cu gaze naturale” cu „Garantarea securității energetice”, ce include măsurile 10, 11, 12, 13, 14. Se propune înlocuirea denumirii „Î.S. Termoelectrica” cu „S.A. Termoelectrica”, în conformitate cu forma juridică de organizare a acesteia ca societate pe acțiuni În textul privind Descrierea implementării aferent subdomeniului 6.3: Securitatea energetică (pag. 110, penultimul aliniat), se propune următoarea redacție a textului „Părțile interesate includ Ministerul Energiei, Unitatea Consolidată pentru Implementarea și Monitorizarea Proiectelor în domeniul Energeticii (UCIPE), S.A. Termoelectrica și partenerii UE.” Abrevierea „NEMO” se propune a fi înlocuită pe tot parcursul textului cu abrevierea „OPEED”. La măsura 3, în coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă” cuvântul „contractual” se propune de fi modificat cu cuvântul „clauzele contractuale”, propunere relevantă și pentru textul din penultimul aliniat, pagina 107. La măsura 5 cuvintele „piață intrazilnică” de înlocuit cu cuvintele „piață pe parcursul zilei”. La măsura 8, se propune de modificat sintagma „Guvernul Moldovei” cu „Guvernul Republicii Moldova”. La fel, se propune modificarea sintagmei „PSO existente” cu textul „posibilitatea de aprovizionare cu gaze naturale de către furnizorii care furnizează gaze naturale în contextul obligației de serviciu public” Se solicită utilizarea uniformă a termenului „gaz/gaze naturale” în locul expresiei „gaz/gaze” pe tot parcursul textului, pentru a asigura claritatea și coerența terminologică.	Se acceptă, integrat în text.

16.	Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației <i>(demers nr. 03-DRA/840) din 24.04.2025)</i>	La Agenda de reforme aferentă Planului de creștere al Republicii Moldova pentru anii 2025-2027: 1) Pe întreg cuprinsul: a) cuvântul „telecomunicațiilor” de substituit cu cuvintele „comunicațiilor electronice”; b) acronimul „ANRCETI” de substituit cu cuvintele „Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații”.	Se acceptă redacția, integrat în text. modificarea termenului de realizare - nu se acceptă întrucât a fost agreat cu CE
17.	Ministerul Apărării <i>(demers nr. 11/554 din 25.04.2025)</i>	Lipsă de propuneri și obiecții	
18.	Serviciul Tehnologiei Informației și Securitate Cibernetică <i>(demers nr. 1.4/784/25 din 25.04.2025)</i>	La Pilonul 2 Conectivitatea și infrastructură digitală, din proiectul Agendei de reforme a MD, comunicăm următoarele: Cu referire la reforma nr. 3, măsura nr. 10, textul din coloana „Condiția de plată și linia de referință” se va expune în următoare redacție: „Serviciile de încredere din Republica Moldova se alătură Listei de încredere a țărilor terțe din UE pentru validarea semnăturilor electronice. Moldova se aliniază la cadrul UE privind identificarea electronică și serviciile de încredere și integrează cel puțin 20 de servicii electronice moldovenești în cadrul aplicației EVO. Linia de referință: Serviciile de încredere și prestatorii de servicii de încredere din Republica Moldova nu sunt incluși în lista de încredere UE. UE și Moldova nu au o recunoaștere reciprocă a semnăturilor. Legea în redacția actuală nu este aliniată complet la cadrul normativ european.” Totodată, textul din coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă”, urmează a fi expus în următoarea redacție: „Această etapă cuprinde următoarele repere: (i) Semnăturile electronice din Moldova și ale UE sunt recunoscute reciproc, prin punerea în aplicare a cerințelor tehnice pentru recunoașterea reciprocă a semnăturilor electronice; (ii) Modificarea legii pentru transpunerea mai amplă a cadrului normativ european în domeniul serviciilor de încredere și identificării electronice; (iii) Dezvoltarea conceptului de portofelul pentru identitatea digitală; (iiii) Instituirea a cel puțin 20 de servicii publice digitale, automatizate, accesate în baza serviciilor de încredere calificate al Republicii Moldova și a UE. Surse de verificare: Rapoarte oficiale ale Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării; Documente legislative și de reglementare privind alinierea Moldovei la eIDAS II; Înregistrări oficiale din Lista de încredere a țărilor terțe din UE”. Astfel, atenționăm, identificarea serviciului guvernamental EvoSign în calitate de „portofelul digital național al Moldovei” contravine cadrului normativ al RM, și poate duce în eroare	Nu se acceptă modificări pe conținut în Matrice (Matricea a fost agreată cu Comisia Europeană, se acceptă doar modificări de ordin redacțional, de traducere).

		Comisia Europeană privind nivelul de maturitate a sistemelor și serviciilor de identificare electronică. De menționat, la moment în Republica Moldova nu sunt instituite portofele pentru identitatea digitală nici la nivel guvernamental nici la nivel național, referitor la EvoSign, Hotărârea Guvernului nr.324/2022, stabilește că EvoSign reprezintă serviciul guvernamental de identitate și semnătură electronică mobilă. Totodată, atragem atenția, deși hotărârea a fost aprobată în anul 2022, serviciul până în prezent nu realizează funcții pentru care a fost creat, astfel, există risc sporit de neexecutarea promisiunilor stabilite în agenda., ca rezultat cheltuirea fără rezultat a resurselor financiare alocate.	
		Suplimentar, atenționăm, concentrarea resurselor umane, tehnologice și financiare pe realizarea prevederilor EUDI1 , în detrimentul proceselor și reglementărilor legale existente la moment în Republica Moldova, devine inefficientă, inutilă și irațională. În acest sens, reamintim și exemplificăm practica UE în domeniul programării pe segmentul identificării electronice: anterior implementării conceptului de „portofelul european pentru identitatea digitală ” a fost dezvoltate și realizate identificarea electronică și sisteme de identificare electronică, cu stabilirea nivelurilor de asigurare ale mijloacelor de identificare electronică. Ca argumentare, cap. II art. 5a din Regulamentul (UE) nr. 910/2014 al Parlamentului European și al Consiliului din 23 iulie 2014 privind identificarea electronică și serviciile de încredere pentru tranzacțiile electronice pe piața internă și de abrogare a Directivei 1999/93/CE, stabilește că portofelele europene pentru identitatea digitală sunt furnizate în cadrul unui sistem de identificare electronică având nivelul de asigurare ridicat. Totodată, intenții de adoptarea unei legi noi care să asigure conformarea cu EUDI, nu sunt dictate de planurile naționale de aderare RM la EU, or Planul național de acțiuni pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană pe anii 2024-2027, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 829/2023 nu prevede nici transpunerea EUDI nici dezvoltarea unui portofel digital. Suplimentar, menționăm că promovarea politicii în domeniul serviciilor de încredere și identificării electronice, nu se încadrează în funcțiile și domeniile de activitate a Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării, stabilite în Regulamentul, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 143/2021. Totodată, potrivit art. 35 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 124/2022 privind identificarea electronică și serviciile de încredere, responsabil de elaborarea și promovarea politicii de stat și de exercitarea controlului în domeniul serviciilor de încredere este organul de supraveghere și control - Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova. Astfel, considerăm imperativă coordonarea conținutului agendei cu SIS al RM.	
19.	Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (demers nr. 06-01/2340 din 25.04.2025)	Partea 2: Descrierea domeniului de politici și a reformelor conexe/ Subdomeniul 6.2: Piața gazelor natural, Reforma 6.2.8-9. Piața gazelor naturale deschisă și competitivă (pag. 108), Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme, se propune substituirea sintagmei „Furnizorul de forță majoră /furnizorul universal de gaze natural” cu textul „furnizor de ultima opțiune/obligației de serviciu public”	Se acceptă, integrat în text.
		ANEXA 1: ETAPE ȘI CONDIȚII DE PLATĂ PE DOMENII DE POLITICI 2. Pilonul 6 „Securitatea și Eficiența energetic”, Reforma „Piața de energie electric deschisă și	Se acceptă, integrat în text.

		concurențială"/Etapa 3/ La Sursa de verificare - sintagma „regulile pielei de echilibrare, contractul BSP aprobate de ANRE, și publicate pe pagina web Moldelectrica" se propune a fi expusă în următoarea redacție: „regulile pielei de echilibrare, contractul cadru de echilibrare, avizat de ANRE Și publicat pe pagina web IS „Moldelectrica'	
		Pilonul 6 „Securitatea și Eficiența energetică", Reforma „Piața de energie electrică deschisă și concurențială"/Etapa 3/la Sursa de verificare, - considerăm oportună substituirea sintagmei „tariful rețelei de transport" cu textul „tariful pentru serviciul de transport".	Se acceptă, integrat în text.
		Pilonul 6 Securitatea și Eficiența energetică, Reforma „Piața de energie electrică deschisă și concurențială"/ Etapa 4/Sursa de verificare - sintagma „Hotărârea privind desemnarea NEMO adoptată de Consiliul de administrație al ANRE este publicată în Registrul hotărârilor Consiliului de administrație al ANRE", se propune a fi expusă în următoarea redacție: „Hotărârea privind desemnarea operatorului pieței energiei electrice desemnat (NEMO) adoptată de Consiliul de administrație al ANRE este publicată în Registrul hotărârilor Consiliului de administrație al ANRE"	Se acceptă, integrat în text.
		Pilonul 6 Securitatea și Eficiența energetică, la Reforma „Piața gazelor deschisă și concurențială"/Etapa 8 - sintagma „Începând cu 1 octombrie 2025" se propune a fi expusă în următoarea redacție: „Începând cu termenul stabilit în legislație"	Nu se acceptă, se acceptă doar formulări de ordin redacțional, formularea respectivă schimbă sensul.
		Pilonul 6 Securitatea și Eficiența energetică, la Reforma „Piața a gazelor deschisă și concurențială"/Etapa 9- cuvântul „licitație" urmează a fi substituit cu cuvântul „procedura."	Se acceptă, integrat în text.
		Pilonul 6 Securitatea și Eficiența energetică, la Reforma „Asigurare a securității aprovizionării"/Etapa 11, care prevede că „ANRE adoptă, până în trimestrul 3 anul 2025, o hotărâre privind transferul dreptului de proprietate asupra rețelei de la SA „Moldovagaz" către o entitate care nu are legătură cu furnizarea, comercializarea sau distribuția de gaze"....."Astfel, reieșind din prevederile normelor legale indicate supra, precum și din competentele ANRE stabilite prin actele normative de reglementare în domeniul energiei, Agenția nu este autoritatea competentă și împuternicită în vederea inițierii și desfășurării procedurii de expropriere.	Nu se acceptă, formularea măsurii respective a fost agreată cu Comisia Europeană.
20	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare (demers nr. 07-07/1174 din 25.04.2025)	Modificările și recomandările formulate au fost introduse în documentul „Agenda de reforme aferentă Planului de creștere al Republicii Moldova pentru anii 2025–2027” utilizând funcția „Track Changes” și pot fi identificate în următoarele secțiuni: SUBDOMENIUL 1.2: Competitivitatea sectorului de afaceri (pag. 44–45), SUBDOMENIUL 1.7: Agricultură, SUBDOMENIUL 1.8: Dezvoltare rurală (pag. 52–54), precum și în ANEXA 1: Etape și condiții de plată pe domenii de politici (pag. 6–8 și 16–17).	Se acceptă parțial, integrat în text.
21.	Ministerul Culturii (validat prin Sistemul informațional e-Legislație)	Lipsă de propuneri și obiecții	

22.	Agencia Relatii Interetnice (demers nr. 01-166 din 25.04.2025)	Lipsa de propuneri si obiectii	
23.	Casa Nationala de Asigurari Sociale (demers nr. 5664 din 25.04.2025)	Domeniul de politici 3: Guvernanța economică, subdomeniul 3.1.1-4 Consolidarea procesului bugetar a controlului și execuției cheltuielilor pentru o mai bună planificare bugetară și implementare a politicilor, în Descrierea implementării alin. (4) sintagma ”Ministerul Muncii și Protecției Sociale ” se substituie cu sintagma ”Casa Națională de Asigurări Sociale”.	Nu se acceptă, formularea măsurii respective a fost agreată cu Comisia Europeană.
24.	Ministerul Mediului (demers nr. 02-07/1159 din 25.04.2025)	La Partea 1 „Obiectivele și consecvența Agendei de reforme”, la capitolul „Impact” (pag. 26,27), se vor ajusta cifrele cu privire la reforme și pași, în contextul în care la aria 5 „Tranziție verde și capitalul natural” a fost inclusă o reformă nouă cu 2 pași ce țin de implementarea sistemului de monitorizare, raportare, verificare și acreditare (MRVA) a emisiilor de gaze cu efect de seră. Astfel, în primul alineat, cifrele „44” și „148” se vor substitui cu cifrele „45” și „150”. În alineatul doi, unde sunt listate domeniile de reformă, domeniul 5 se va expune după cum urmează: „Tranziția ecologică și capitalul natural implică 6 reforme ale domeniilor de politici implementate prin 13 pași, promovând protecția mediului, energia durabilă și reziliența la schimbările climatice”. În tabelul 2, la poziția „5. Green transition and natural capital”, în coloanele „June 2026” și „December 2026” cifra „2” se va substitui cu cifra „3” în ambele cazuri. În coloana „Total”, cifra „11” se va substitui cu cifra „13”, iar la poziția „Total”, în coloana „Total”, cifra „148” se va substitui cu „150” în ceea ce privește expunerea asupra redacției în limba română a proiectului Agendei de Reforme, în vederea corelării acesteia cu redacția în limba engleză, modificările au fost incluse direct în textul documentului prin opțiunea „ track changes”, conform anexei.	Se acceptă parțial. Integrat în text.
25	Centrul Național Anticorupție (demers nr. 06/2/7148 din 25.04.2025)	Lipsă de obiectii și propuneri	
26	Comisia Națională a Pieței Financiare (demers nr. 07-4/1888 din 25.04.2025)	Transmite repetat, partea narativă a textului propus de CNPF la Agenda de Reforme aferentă Planului de creștere (200 file) pentru a fi luată în considerare și inclusă în varianta finală a documentului dat. Menționăm că textul pentru partea narativă a fost elaborat și adaptat în conformitate cu măsurile agreate cu Comisia Europeană și incluse în tabelul Agenda de Reforme aferentă Planului de creștere, Pilonul I Dezvoltarea sectorului privat (Sub-aria – Accesul la finanțare și dezvoltarea pieței de capital, reforma nr. 5, pag. 10-11). În context, solicităm respectuos luarea în considerare a textului pentru partea narativă a Agendei de Reforme și includerea versiunii respective în documentul prenotat în limbile engleză și română.	Se acceptă, textul a fost integrat în partea narativă și remis Comisiei Europene spre validare.
27	Agencia Națională pentru Siguranța Alimentelor	Lipsa obiectiilor și propunerilor	

	(demers nr. 22-2354 din 25.04.2025)		
28.	Ministerul Muncii și Protecției Sociale (demers nr. 02/2102 din 24.04.2025)	Se reiterează propunerile de ajustare la Partea narativă a Agendei de reformă, prezentate prin scrisoarea nr. 02/1769 din 07.04.2025, cu unele completări adiționale, ținând cont că acestea nu au fost luate în considerare și nici reflectate în Sinteza obiecțiilor și propunerilor la proiect, conform anexei. La Anexa 1: Etape și condiții de plată pe domenii de politici, Agenda de reforme pentru Republica Moldova pentru anii 2025-2027 La Pilonul 3: Guvernarea economică, la subdomeniul „Gestionarea finanțelor publice”, reforma nr. 1 „ Consolidarea elaborării bugetului, a controlului cheltuielilor și a execuției pentru o mai bună planificare bugetară și punere în aplicare a politicilor”, la măsura nr. 4 „Transparența bugetară este sporită (i) prin includerea entităților autogestionate în Raportul de execuție a bugetului pentru bugetul 2024, (ii) prin reducerea secțiunii Acțiuni generale a bugetului de stat la sub 32% din totalul cheltuielilor bugetare începând cu 2026 și (iii) prin solicitarea tuturor entităților extrabugetare să își raporteze bugetele începând cu bugetul 2027”, Ministerul Muncii și Protecției Sociale nu susține măsura în cauză, având în vedere particularitățile procesului bugetar și, implicit, investirea cu atribuții noi. În acest context, există riscul întârzierii efectuării transferurilor către Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat (BASS) la începutul anului, precum și al nerespectării termenelor de plată, întrucât ministerul nu va putea efectua aceste plăți în lipsa unui plan bugetar dezagregat. De regulă, procesul de dezagregare a bugetului durează aproximativ două săptămâni. În plus, implementarea acestei măsuri presupune investirea cu atribuții noi fără asigurarea personalului necesar pentru îndeplinirea sarcinilor aferente. Totodată, se subliniază că orice plată autorizată necesită o analiză și o validare prealabilă, ceea ce va implica un efort suplimentar considerabil. La Pilonul 4: Capitalul Social, la subdomeniul „Ocuparea forței de muncă și piața muncii”, reforma nr. 5 „Consolidarea politicilor active privind piața muncii și facilitarea participării pe piața muncii, precum și combaterea muncii nedeclarate și a exploatării prin muncă”, la măsura nr. 14 „Inspectoratul de Stat al Muncii este reformat și are competența de a efectua vizite de inspecție inopinate, în timp ce limitările legate de Legea 131/2012 privind controlul de stat sunt eliminate. Este instituit un sistem de monitorizare a recomandărilor formulate în urma vizitelor de inspecție.”, în coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare măsură” cuvintele „sănătății și securității” se substituie cu cuvintele „securității și sănătății în muncă”. La Pilonul 7: Valori fundamentale, la subdomeniul „Drepturile fundamentale”, reforma nr. 6 „Nivelul violenței bazate pe gen și al violenței domestice este redus, iar accesul la justiție și la servicii pentru victime este ameliorat” se reiterează propunerile prezentate prin scrisoarea nr. 02/1769 din 07.04.2025, după cum urmează: 1)	Se acceptă. integrat în text. Nu se acceptă, formularea măsurii respective a fost agreată cu Comisia Europeană. Se acceptă. integrat în text. Se acceptă parțial

		în titlul măsurii de reformă sintagma „Nivelul violenței bazate pe gen și al violenței domestice este redus” se va substitui cu sintagma „Nivelul violenței împotriva femeilor și violenței în familie este redus”, în vederea alinierii la noțiunile utilizate în Legea nr. 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie; 2) se solicită divizarea în două măsuri distincte și includerea în mod separat: - a măsurii ce vizează servicii de reabilitare a victimelor violenței împotriva femeilor și violenței în familie, de care este responsabil Ministerul Muncii și Protecției Sociale; - a măsurii ce vizează baza de date centralizată cu ghișeu unic privind cazurile de violență împotriva femeilor și violență în familie, ce ține de responsabilitatea Agenția pentru Prevenirea și Combaterea Violenței împotriva Femeilor și Violenței în Familie. Se menționează că, acest aspect a fost agreat cu Agenția pentru Prevenirea și Combaterea Violenței împotriva Femeilor și Violenței în Familie și cu reprezentanții Comisiei Europene (prin corespondență). Propunerile în cauză sunt de principiu și se argumentează prin competențele funcționale distincte atribuite autorităților vizate. În acest context, cu referință la „Rețeaua de adăposturi pentru victimele violenței de gen este extinsă pentru a atinge un total de 260 de locuri destinate victimelor violenței de gen și violenței domestice, precum și victimelor traficului de persoane” se solicită: a) în coloana „Condiția de plată și termenul de punere în aplicare” expunerea textului după cum urmează: „Rețeaua de servicii de reabilitare a victimelor violenței împotriva femeilor și violenței în familie este extinsă pentru a atinge un total de 260 de locuri destinate acestora. De asemenea, rețeaua de servicii de asistență și protecție este fortificată și accesibilă inclusiv victimelor traficului de ființe umane și adaptată nevoilor persoanelor cu dizabilități și persoanelor în etate. Linia de referință: în decembrie 2024, erau disponibile 182 de locuri în serviciile de reabilitare pentru victime. Până în decembrie 2025, se preconizează că vor exista 207 locuri existente și operaționale ca parte a activității Guvernului Republicii Moldova cu partenerii de dezvoltare în afara Planului de creștere.” b) în coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă” expunerea textului în următoarea redacție: „Rețeaua de adăposturi pentru victimele violenței împotriva femeilor și violenței în familie este extinsă pentru a ajunge la un total cumulativ de 260 de locuri pentru victime, în conformitate cu cerințele Convenției de la Istanbul, Convenției de la Varșovia, ale Directivei (UE) 2024/1385 privind combaterea efectivă a violenței împotriva femeilor și a violenței domestice și ale Directivei 2011/36/UE privind prevenirea și combaterea traficului de persoane și protejarea victimelor acestuia. Locuri suplimentare sunt stabilite prin crearea de noi facilități în clădirile publice reamenajate. Adăposturile pentru victime oferă servicii de sprijin integrate și specializate, inclusiv cazare temporară, asistență socială, asistență medicală, asistență juridică, consiliere psihologică și facilitează accesul la programe/măsuri de abilitare	

		economică. Standardele minime de calitate ale serviciilor includ facilități sigure și securizate, cu săli amenajate pentru consilierea individuală, zone de dormit, spații adaptate copiilor, caracteristici de accesibilitate pentru persoanele cu dizabilități și persoanelor în etate. Sursa de verificare: Rapoarte din partea Ministerului Muncii și Protecției Sociale, care confirmă înființarea, capacitatea (numărul de locuri suplimentare) și starea operațională a noilor servicii de plasament pentru reabilitarea victimelor, inclusiv numărul de beneficiari și tipurile de servicii furnizate.	
29	Ministerul Sănătății (demers nr. 07/1391 din 25.04.2025)	La proiectul Agendei de reforme pentru Republica Moldova: La subdomeniul 3.1: Managementul finanțelor publice, Reforma 3.1.1-4 Consolidarea procesului bugetar, a controlului și execuției cheltuielilor pentru o mai bună planificare bugetară și implementare a politicilor, Descrierea implementării, enunțul „Pentru reducerea „Acțiunilor generale” în bugetul de stat, transferurile către Bugetul asigurărilor sociale de stat și fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală vor fi gestionate de Ministerul Muncii și Protecției Sociale și, respectiv, Ministerul Sănătății” urmează a fi revizuit, or reforma propusă nu va duce la consolidarea procesului bugetar, dimpotrivă va distorsiona activitatea Ministerului Sănătății, misiunea căruia este de a elabora politici publice eficiente în domeniul ocrotirii sănătății. Potrivit art. 23 alin. (2) lit. d) și e) din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181/2014, Compania Națională de Asigurări în Medicină administrează fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală și asigură gestionarea mijloacelor fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală și administrarea patrimoniului public aflat în gestiune, în conformitate cu principiile bunei guvernări (a se vedea în acest sens și art. 12 alin. (3) lit. a1) din Legea nr. 1585/1998 cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală). Totodată, conform art. 23 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 181/2014, Ministerul Sănătății „prezintă și promovează, în procesul consultărilor cu Ministerul Finanțelor, Guvernul și cu Parlamentul, proiectul legii fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală pe anul respectiv și, în caz de necesitate, proiecte de legi privind modificarea fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală”.	Nu se acceptă, formularea măsurii respective a fost agreată cu Comisia Europeană.
		La anexa nr. 1 (Etape și condiții de plată pe domenii de politici): La subdomeniul „Gestionarea finanțelor publice” – etapa 4, coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă”, din considerentele expuse supra, textul „ii) În proiectul Legii bugetului de stat pe anul 2026, secțiunea Acțiuni generale este redusă prin reflectarea transferurilor către Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat din cadrul Ministerului Muncii și Protecției Sociale și a transferurilor către Fondurile de asigurări medicale obligatorii din cadrul Ministerului Sănătății;” urmează a fi revizuit, prin substituirea cuvintelor „Fondurile de asigurări medicale obligatorii din cadrul Ministerului Sănătății” cu cuvintele „fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală, administrate de Compania Națională de Asigurări în Medicină”.	Nu se acceptă, formularea măsurii respective a fost agreată cu Comisia Europeană.

		Totodată, în anexa 1, pilonul 4, Capitalul social, Proiectul 6. 21, cu privire includerea a cel puțin două medicamente inovatoare în lista pozitivă de compensare, se exclude din textul proiectului sintagma ”Legea nr. 1409/1997 cu privire la medicamente”, deoarece e vorba despre implementarea unui nou mecanism național de evaluare a tehnologiilor medicale și de luare a deciziei de finanțare din mijloace publice a tehnologiilor medicale evaluate, care necesită aprobarea unui cadru normativ nou.	Nu se acceptă. Nu corespunde cu versiunea negociată și agreată cu Comisia Europeană.
30.	Banca Națională a Moldovei (demers nr. 31-002/63/2172 din 25.04.2025)	Cu privire la anexa nr. 1 la Agenda de Reforme „Etape și condiții de plată pe domenii de politici”, reiterăm propunerile înaintate prin scrisoarea Băncii Naționale a Moldovei nr. 31-002/58/1934 din 14.04.2025.	Se acceptă, integrat în text.
		Cu referire la Partea I din proiectul Agendei de Reforme, la pag. 30, în tabelul 3 „Consecvența dintre recomandările Orientărilor privind politicile comune și Agenda de reforme”, coloana 1, rândul 8, propunem substituirea textului „Asigurarea unei politici monetare suficient de austere pe durata necesară pentru a ancora prognozele privind inflația la niveluri consecvente cu stabilitatea prețurilor, susținut de o evaluare riguroasă a efectelor potențiale secundare și elaborarea unui studiu despre prognozele privind inflația.” cu textul „Asigurarea unei politici monetare suficient de restrictive atât timp cât este necesar pentru a ancora așteptările inflaționiste la niveluri consecvente cu stabilitatea prețurilor, susținută de o evaluare riguroasă a potențialelor efecte de runda a doua și de elaborarea unui sondaj privind așteptările inflaționiste.”. Menționăm în acest context că redacția actuală a prevederii diferă de textul în engleză din proiectul Agendei de Reforme.	Nu se acceptă. Redacția nu corespunde cu cea agreată cu Comisia Europeană
		Cu referire la Partea II din proiectul Agendei de Reforme, comunicăm următoarele propuneri: a) La pagina 46 ultimul alineat, după textul „Comisia Națională pentru Piețele Financiare (CNPF)” propunem completarea cu textul „Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova și Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor”, acestea fiind, la fel, autorități responsabile care vor conduce elaborarea și implementarea noii legislații privind cripto-actele și prestatorii de servicii privind activele virtuale (a se vedea în acest context propunerea Băncii Naționale a Moldovei la anexa nr. 1 la Agenda de Reformă (subdomeniul „Competitivitatea sectorului de afaceri”, titlul reformei „Dezvoltarea serviciilor”, etapa nr. 13, rubrica „Instituția”) din scrisoarea nr. 31-002/58/1934 din 14.04.2025)). b) La pagina 47 alineatul 5:	Nu se acceptă. Redacția nu corespunde cu cea agreată cu Comisia Europeană În cazul raportării vor fi cooptate și autoritățile propuse de BNM. Se acceptă, integrat în text.

	- textul „în special Depozitarul central unic de valori mobiliare (DCUVM)” urmează a fi exclus. În acest context, menționăm că Depozitarul central unic de valori mobiliare (DCUVM) <u>este infrastructură post-tranzacționare</u> care execută tranzacții încheiate la bursă și între brokeri, respectiv, acesta nu poate fi considerat un factor de împiedicare a creșterii pieței de capital, de limitare a încrederii investitorilor sau de împiedicare a integrării cu piețele financiare europene, acestea fiind condiționate de alte componente ale pieței de capital (spre exemplu: eficiența reglementărilor și supravegherii, existența investitorilor și capitalului, existența investitorilor instituționali, calitatea bursei, activismul intermediarilor și emitenților de valori mobiliare etc.). - textul „prin Legea nr. 234 (2016), DCUVM” urmează a fi substituit cu textul „în aceste domenii, bursa de valori”. În acest context, remarcăm că reforma pieței de capital din anexa nr. 1 la Agenda de Reforme se referă la bursa de valori, nu la DCUVM. Astfel, DCUVM nu oferă acces la distanță pentru investitori și nici „piață în timp real”, acesta fiind domeniul de activitate al burselor de valori și brokerilor. c) La pagina 47 alineatul 6: - textul „Mai mult, Depozitarul de valori mobiliare din Moldova nu implementează consecvent segregarea de tip omnibus a conturilor în toate sectoarele, limitând eficiența operațională, în special pentru bănci și companiile de asigurare.” urmează a fi substituit cu textul „Adițional, potrivit cadrului normativ actual, nu sunt implementate conturi omnibus pentru entitățile eligibile.”. Menționăm în acest context că formularea „Depozitarul de valori mobiliare din Moldova nu implementează consecvent segregarea de tip omnibus a conturilor [...]” este incorectă, or, potrivit cadrului normativ actual, DCUVM este în imposibilitate de a aplica segregarea de tip omnibus a conturilor în toate sectoarele. - textul „Mai mult decât atât, lipsa legăturilor stabilite ale depozitarului cu Depozitarul central de valori mobiliare al UE restricționează fluxul transfrontalier de investiții, diminuând atractivitatea pieței din Moldova pentru investitorii internaționali.” urmează a fi substituit cu textul „Totodată, nu există conexiuni cu depozitari centrali de valori mobiliare din UE. Stabilirea acestor conexiuni va fi facilitată prin intrarea în vigoare în noiembrie 2025 a modificărilor la Legea nr. 171/2012 privind piața de capital.”. În acest sens, remarcăm, că instituirea conexiunilor cu depozitari centrali de valori mobiliare din UE este condiționată inclusiv de intrarea în vigoare a modificărilor la Legea nr. 171/2012 privind piața de capital operate prin Legea nr. 259/2024	Nu se acceptă. Redacția nu corespunde cu cea agreată cu Comisia Europeană Se acceptă, integrat în text. Nu se acceptă. Redacția nu corespunde cu cea agreată cu Comisia Europeană

		pentru modificarea unor acte normative (facilitarea accesului antreprenorilor locali la piețe de capital externe). d) La pagina 47 alineatul 7, textul „modernizând cadrul operațional al DCUVM, prin introducerea segregării de tip omnibus a conturilor și stabilirea legăturilor depozitarului operațional cu depozitarul central de valori mobiliare al UE” urmează a fi substituit cu textul „modernizarea bursei de valori, pentru a permite companiilor să tranzacționeze eficient, introducând acces de la distanță la participanții pe piață, permițând IPO-uri, oferind instrumente de date analitice pentru participanții de pe piață, introducerea a segregării de tip omnibus și stabilirea conexiunilor cu depozitari centrali de valori mobiliare din UE”. În acest context, observăm că modernizarea cadrului operațional al DCUVM nu este prevăzut drept obiectiv al reformei pieței de capital potrivit anexei nr. 1 la Agenda de Reforme. e) La pagina 48 la alineatul 3, textul „Depozitarul central unic de valori mobiliare (DCUVM)” urmează a fi substituit cu abrevierea „DCUVM”. f) La pagina 48, alineatul 4, se va exclude textul „capabilitățile operaționale ale DCUVM vor face obiectul unei modernizări tehnologice semnificative, fiind introdus accesul pe piață de la distanță, instrumente analitice avansate a datelor și un cadru robust de securitate cibernetică. Adoptarea segregării de tip omnibus a conturilor va simplifica structura portofoliilor de valori mobiliare, reducând complexitatea administrativă și îmbunătățind eficiența pieței. Pentru a facilita o integrare mai profundă a pieței,” iar textul „Moldova va stabili cel puțin un link operațional al depozitarului cu Depozitarul central de valori mobiliare al UE” urmează a fi substituit cu textul „Moldova va stabili conexiuni cel puțin cu un depozitar central de valori mobiliare din UE”. În acest context, menționăm că unele afirmații din acest alineat sunt redată incorect: DCUVM nu oferă „acces pe piață la distanță, instrumente analitice avansate a datelor” etc.; afirmația precum că segregarea omnibus va simplifica structura portofoliilor este eronată, segregarea omnibus este mai complexă din punct de vedere operațional și legislativ și cere efort și costuri de la participanții pieței, însă oferă posibilități mai extinse de tranzacționare și interacțiune cu investitorii.	Nu se acceptă. Redacția nu corespunde cu cea agreată cu Comisia Europeană
		În lista de abrevieri este menționat SEPA, dar pe text nu se regăsesc referințe aferent acestei abrevieri, respectiv, propunem a se evalua necesitatea excluderii acestei abrevieri.	Se acceptă parțial, integrat în text.
			Se acceptă. S-a exclus.

31	Ministerul Educației și Cercetării (demers nr. 07-09/2981 din 29.04.2025)	Lipsă de obiecții și propuneri	
32.	Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului (demers nr. 610-01/26 din 25.04.2025)	Modificările și recomandările formulate au fost introduse în documentul „Agenda de reforme aferentă Planului de creștere al Republicii Moldova pentru anii 2025–2027” utilizând funcția „Track Changes”.	Se acceptă parțial, integrat în text.
33.	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale (demers nr. 04-2290 din 29.04.2025)	La compartimentul măsuri calitative și cantitative, care urmează a fi întreprinse în cadrul Reforma 2.1.1-4: Consolidarea sistemului și a rețelei de transport, precum și a capacităților instituționale propunem: La prima măsură cantitativă, cuvintele „datorită” și „vătămări” se va substitui cu sintagma „în baza” și cuvântul „traumatisme”.	Se acceptă, integrat în text.
		A doua măsură va avea următoare redacție: „Pentru un acces mai bun la piața rutieră, condițiile de muncă și accesul la profesie sunt îmbunătățite. Este desemnată sau instituită o autoritate competentă pentru autorizarea ocupației de operator de transport rutier, este introdus sistemul de certificare a managerilor de transport, iar sistemul de autorizare a operatorilor de transport internațional este pe deplin operațional. Este instituit registrul electronic al transporturilor rutiere. Registrul operatorilor de transport rutier urmează a fi ajustat pentru a respecta normele UE în domeniu. De asemenea, cadrul normativ privind reglementările sociale a conducătorilor auto va fi modificat, pentru a completa prevederile care reies din obligațiile de membru în cadrul Acordului AETR”.	Se acceptă, integrat în text.
		A treia măsură se va ajusta pentru a indica că va fi transmis spre validare „Planul de implementare a tahograful inteligent la nivel național”. Cu privire la măsura a patra textul „organul național” se va substitui cu textul „entitate națională”.	Se acceptă, integrat în text.
		Măsura cantitativă de la reforma 2.2.7: Dezvoltarea spațială se va expune în următoarea redacție: „Cadrul național de amenajare a teritoriului și urbanism este aliniat la standardele UE prin realizarea următoarelor reforme: (i) Cadrul de reglementare este revizuit în scopul stabilirii orientărilor metodologice pentru elaborarea planurilor naționale de amenajare a teritoriului în conformitate cu metodologiile UE. (ii) Cadrul de reglementare este revizuit prin aprobarea de regulamente /metodologii/ orientări întru elaborarea și implementarea planurilor de mobilitate urbană durabilă (PMUD), care include și planificarea investițiilor”.	Se acceptă, integrat în text.
		La prima etapă din anexa 1 cu privire la condițiile de plată pe domenii de politici, sursa de verificare se va substitui cu textul „infrastructurii interne” cu textul „infrastructura rutieră”.	Se acceptă, integrat în text.
		La anexa 1, Pilonul 2: Conectivitate și infrastructură digitală, la măsura 6, textul „În plus, pentru a stabili un contract de servicii publice” se va substitui cu textul „În plus, pentru a încheia contracte multianuale de administrare a infrastructurii și contract de servicii publice de transport feroviar de pasageri”.	Nu se acceptă. Nu corespunde versiunii în engleză, agreeate cu CE.

		Sintagma „unui contract de servicii publice (multianual)” se va substitui cu textul „unor contracte multianuale de administrare a infrastructurii feroviare și a contractelor de servicii publice privind transportul feroviar de pasageri”, deoarece redacția actuală este ambiguă și poate fi interpretată ca referindu-se exclusiv la contractele de servicii publice de transport feroviar de pasageri.	Nu se acceptă. Nu corespunde versiunii în engleză, agreate cu CE.
34.	Ministerul Finanțelor (demers nr. 11/2-3/216/643 din 29.04.2025)	La Pilonul 1 „Dezvoltarea sectorului privat”, subdomeniul „Promovarea comerțului și a investițiilor”, urmează a fi aplicate următoarele ajustări: Reforma nr. 6, etapa 18: - rubrica „Condiția de plată și termenul de punere în aplicare”, din conținut cifra „8” se substituie cu cifra „7”. - rubrica „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă” va avea următorul cuprins: „Moldova aderă la Convenția privind regimul de tranzit comun. Odată cu operaționalizarea SDV, autoritatea vamală își propune să înlocuiască procedurile vamale pe suport de hârtie cu proceduri electronice, în total 7 din 17 proceduri fiind în format electronic.”.	Nu se acceptă Redacția nu corespunde cu cea agreată cu Comisia Europeană
		Etapa 20, rubrica „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă” va avea următorul cuprins: „Controalele ulterioare din anul 2012 sunt efectuate planificat, urmare analizei de risc și aprobării notelor analitice de către conducerea Serviciului Vamal. Specificăm că, în vederea identificării ariilor majore de risc pentru elaborarea planurilor anuale de control ulterior, pe motivul absenței unui instrument analitic informatizat, subdiviziunile specializate ale Serviciului Vamal efectuează analiza de risc prin metode manuale de procesare a informațiilor. Astfel urmează a fi identificate resurse financiare, în vederea elaborării unei aplicații automatizate de analiză de risc în vederea planificării controalelor ulterioare.”.	Nu se acceptă Redacția nu corespunde cu cea agreată cu Comisia Europeană
		La Pilonul 3 „Guvernarea economică”, subdomeniul „Gestionarea finanțelor publice”, urmează a fi aplicate următoarele ajustări: Reforma nr. 1, etapa 2: - coloana „Condiția de plată și termenul de punere în aplicare”, se propune redacția cu următorul cuprins: „Transparența planificării bugetare pe termen mediu este sporită, iar legătura dintre cadrul bugetar pe termen mediu și bugetul anual este consolidată prin modificarea Setului Metodologic privind elaborarea, aprobarea și modificarea bugetului și punerea în aplicare a dispozițiilor relevante pentru cadrul bugetar pe termen mediu pe 2028-2030. Linia de referință: Pentru anul 2024, devierile de la politicile și limitele cuprinse în cadrul bugetar pe termen mediu nu sunt explicate și nici publicate. În plus, bugetele anuale nu reflectă impactul politicilor de planificare bugetară prezentate în cadrele bugetare pe termen mediu.”. - coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă”, se propune redacția cu următorul cuprins: „Setul Metodologic privind elaborarea, aprobarea și modificarea bugetului (OMF 124/2023), este modificat pentru a se asigura că cadrul bugetar pe termen mediu pe 2028-2030 conține o evaluare a impactului bugetar al politicilor pe termen mediu, cu detalii privind cheltuielile sectoriale și sursele de finanțare, inclusiv indică și explică în mod explicit principalele diferențe ale limitelor de venituri și cheltuieli față de cadrul din anul precedent. Nota de fundamentare la proiectul de Lege a bugetului de stat pentru anul 2028 explică devierile de la politicile și limitele cuprinse în cadrul bugetar pe termen mediu pentru 2028-2030 și include o analiză a devicritor de la limitele	Se acceptă parțial, integrat în text.

	sectoriale stabilite în cadrul bugetar pe termen mediu pentru 2028-2030, în conformitate cu cele mai bune practici OCDE. Sursa de verificare: Hotărârea de Guvern privind aprobarea cadrului bugetar pe termen mediu pe 2028-2030 și nota de fundamentare la proiectul de Lege a bugetului de stat pentru anul 2028, publicate pe pagina oficială a Ministerului Finanțelor.”.	
	Reforma nr. 1, etapa 3: - coloana „Condiția de plată și termenul de punere în aplicare”, se propune redacția cu următorul cuprins: „Este introdusă obligația legală de raționalizare periodică a tuturor cheltuielilor bugetare pe o perioadă de cel mult 7 ani și este aprobată metodologia. Linia de referință: Nu există nicio dispoziție legală care să impună raționalizarea periodică a cheltuielilor.”. - coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă”, se propune redacția cu următorul cuprins: „Legea este adoptată pentru a se asigura că toate cheltuielile bugetare fac obiectul unei raționalizări periodice, o dată la cel mult 7 ani. Legea include prevederi privind: (i) aprobarea și publicarea rapoartelor privind raționalizarea cheltuielilor; (ii) măsurile de eficientizare a cheltuielilor; și (iii) identificarea termenului și autorităților responsabile pentru implementarea măsurilor de eficientizare a cheltuielilor. Metodologia pentru raționalizarea cheltuielilor este aprobată ca legislație secundară printr-un ordin al Ministrului Finanțelor. Sursa de verificare: Monitorul Oficial pentru modificările legislative și ordinul Ministrului Finanțelor pentru legislația secundară.”	Se acceptă parțial. Integrat în text
	Totodată se mai propun următoarele ajustări de ordin redacțional: Reforma nr. 5, etapa 11, sintagma „Confirmare privind reluarea raportării fiscale” de substituit cu sintagma „Certificatul de atestare în calitate de plătitor TVA”; Reforma nr. 5, etapa 12, cuvântul „conformitate” de substituit cu cuvântul „conformare” la forma gramaticală corespunzătoare; Reforma nr. 5, etapa 13, cuvântul „audit” de substituit cu cuvântul „control” la forma gramaticală corespunzătoare; Reforma nr. 5, etapa 13, acronimul „STS” (din engleză State Tax Service) de substituit cu acronimul „SFS” (Serviciul Fiscal de Stat). Reforma nr. 6, etapa 14, în coloana "Instituția" se propune substituirea "Ministerul Finanțelor" cu "Curtea de Conturi".	Se acceptă, integrat în text. Nu se acceptă. Nu corespunde cu versiunea agreată cu Comisia Europeană. În procesul de raportare va fi cooptată și Curtea de Conturi
	În ceea ce privește etapa 16: - coloana „Titlul reformei” se va expune în următoare redacție: „Consolidarea controlului financiar public intern”; - coloana „Condiția de plată și termenul de punere în aplicare” se va expune în următoare redacție: „Abordarea gestionării riscurilor în cadrul Controlului financiar public intern (CFPI) este implementată: (i) ghidul privind managementul riscurilor în autoritățile publice centrale este aliniat la cele mai bune practici ale UE, este bazat pe cadrele de gestionare a riscurilor recunoscute la nivel internațional și este implementat în cel puțin 50% din utilizatorii de buget de prim nivel (ministere, autorități subordonate, agenții); (ii) instrumentul de gestionare a riscurilor, care sprijină și este aliniat la ghidul privind managementul riscurilor bazat pe cele mai bune practici ale UE și cadrele de gestionare a riscurilor recunoscute la nivel internațional, este	Se acceptă parțial, integrat în text.

	integrat în sistemul informațional de monitorizare și raportare a performanței Guvernului central (SI „E-monitorizare”) și este operațional în cel puțin 50% de autorități publice centrale ale Guvernului. Linia de referință: În anul 2024, abordarea gestionării riscurilor nu este utilizată pe scară largă în autoritățile publice centrale.”. - coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă” se va expune în următoare redacție: „(i) Ghidul privind managementul riscurilor este îmbunătățit în conformitate cu cele mai bune practici ale UE și cadrele de gestionare a riscurilor recunoscute la nivel internațional, și cel puțin un exercițiu pilot este realizat în cadrul unei autorități publice centrale (minister/agenție) privind punerea în aplicare a ghidurilor. Rezultatele exercițiilor pilot sunt utilizate pentru a desfășura implementarea practică a ghidului la nivelul administrației publice centrale (ministere, autorități subordonate, agenții). (ii) Instrumentul de gestionare a riscurilor este integrat în cadrul sistemului informațional de monitorizare și raportare a performanței Guvernului central (SI „E-monitorizare”) și este aplicat în cel puțin 50% din autoritățile administrației publice centrale (ministere, autorități subordonate și agenții). Sursa de verificare: pagina web/raportul Cancelariei de Stat; Raportul anual consolidat privind CFPI.”	
	Referitor la etapa 17: - coloana „Titlul reformei” se va expune în următoare redacție: „Consolidarea controlului sistemelor publice de control intern managerial și audit intern”; - coloana „Condiția de plată și termenul de punere în aplicare” se va expune în următoare redacție: „Sistemul de control financiar public intern (CFPI) este consolidat: (i) Mandatul Consiliului CFPI este consolidat prin creșterea capacităților de supraveghere privind independența funcțională a activității de audit intern. (ii) Capacitatea și resursele Unității centrale de Armonizare (UCA) sunt consolidate, inclusiv prin creșterea numărului de angajați ai UCA, iar instrumentul digitalizat de raportare privind CFPI este extins către administrația publică locală; (iii) rețeaua de coordonatori de control intern managerial este extinsă la nivelul administrațiilor publice locale. Linia de referință: Personalul UCA în 2024 este în număr de 7 unități. Supraveghere limitată a independenței auditului intern. Nu există un instrument digitalizat de monitorizare și raportare pentru supravegherea de către UCA a situației la nivelul administrației publice locale.”. - coloana „Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă” se va expune în următoare redacție: „(i) Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului CFPI este revizuit, pentru extinderea mandatului acestuia privind competențele de supraveghere a independenței funcției de audit intern. Acest lucru se referă în special la asigurarea faptului că auditul intern poate funcționa fără influențe nejustificate și poate evalua în mod obiectiv sistemele publice de gestionare și control. (ii) Capacitățile UCA sunt fortificate, inclusiv prin creșterea personalului UCA la cel puțin 10 persoane. Instrumentul digitalizat de raportare privind CFPI este extins către administrația publică locală cu peste 50.000 de locuitori; (iii) Rețeaua de coordonatori de control intern managerial este extinsă la nivelul administrațiilor publice locale (municipii și autorități/raioane de nivelul al doilea). Sursa de verificare: Pagina web a MF, rapoartele MF; raportul de activitate al Consiliului CFPI.”.	Se acceptă parțial Integrat în text.

		În cadrul Pilonului 4 „Capitalul social”: - subdomeniul „ Protecție socială” la rândurile, Reformele nr. 10 și nr. 12 se opinează asupra riscului de neexecutare având în vedere termenul stabilit - decembrie 2025 (MMPS nu are planificat în bugetul pe anul 2025 sursele pentru asigurarea reformelor menționate); - subdomeniul „Sănătate”, la rândul Reforma nr. 8 din coloana „Instituția responsabilă, se reiterează propunea de a fi exclus textul „Ministerul Finanțelor”, dat fiind faptul că lista medicamentelor compensate se stabilește de Ministerul Sănătății, prin Ordin din bugetul FAOAM. Cu referire la partea narativă a proiectul Agendei de reforme în tabelul 3 „Consecvența dintre recomandările Orientărilor privind politicile comune și Agenda de reforme”, coloana 1, rândul 3, (pag. 30), cuvintele „echilibrului fiscal” se va substitui cu cuvântul „deficitului”. În ceea ce privește Subdomeniul 3.1: Managementul finanțelor publice, Reforma nr.3.1.1- 4, compartimentul „Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme”, se propun următoarele ajustări: La pct. 2, cuvântul "planul" se va substitui cu cuvântul "cadrul", iar textul din ambele fraze ale alineatului, "Regulamentului MF privind procesul bugetar", se va substitui cu textul: "Setul Metodologic privind elaborarea, aprobarea si modificarea bugetului, (OMF 124/2023)." La pct. 3, se propune o nouă redacție cu următorul cuprins: "Este introdusă obligația legală de raționalizare periodică a tuturor cheltuielilor bugetare pe o perioadă de cel mult 7 ani și este aprobată metodologia." Referitor la Reforma nr. 3.6.14-15 „Consolidarea sistemului de audit extern si control financiar public intern”, se recomandă excluderea ultimei propoziții din alineatul doi „Provocări”, având în vedere că, potrivit principiului anualității, bugetele se aprobă pentru o perioadă de un an, iar Legea bugetului de stat este una anuală, neîncadrându-se astfel în dispozițiile alineatului respectiv. Totodată, obiectivul reformei vizează adoptarea unui proiect de lege pentru modificarea articolului 4 din Legea nr. 260/2017 privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi, în ceea ce privește modalitatea de aprobare a bugetului acesteia, și nu aspectele menționate în alineat.	
			Se acceptă parțial Versiunea în limba română coincide cu cea în limba engleză agreată cu Comisia Europeană.
			Nu se acceptă Versiunea în limba română coincide cu cea în limba engleză agreată cu Comisia Europeană.
35.	Agencia de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (demers nr. 701 din 29.04.2025)	Lipsă de obiecții și propuneri	
39.	Agencia Proprietății Publice (demers nr. 05-04-3032 din 25.04.2025)	La Agenda de reformă a MD: 1) Subdomeniul „Reforma întreprinderilor de stat”: a) se propune actualizarea informației incluse la Linia de referință: Triajul întreprinderilor de stat a fost finalizat în 2024, dar punerea sa în aplicare nu a început, or, APP a întreprins mai multe acțiuni de implementare a triajului, inclusiv Guvernul a aprobat reorganizarea mai multor entități cu capital de stat. b) urmează a fi exclusă informația potrivit căreia rezultatele auditului extern obligatoriu al întreprinderilor de stat care are loc o dată pe an, sunt rareori publicate, or aceasta este eronată. Rapoartele auditului sunt plasate pe pagina web oficială a Agenției Proprietății Publice.	Nu se acceptă. Nu corespunde cu versiunea agreată cu Comisia Europeană.

		2) urmează a fi revizuită componența Consiliului sub aspectul numărului membrilor independenți, or, nici Legea nr. 246/2017 cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală, nici Legea nr.1134/1997 privind societățile pe acțiuni, inclusiv prevederile modelului Codului de guvernanță corporativă, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 820/2023, nu stabilește că cel puțin 1/3 din membrii Consiliului sunt independenți.	
		3) urmează a fi revizuită lista celor 12 întreprinderi de stat-cheie, or, S.A. "RED Nord", S.A. „Moldtelecom”, sunt incluse în lista întreprinderilor recomandate spre privatizare.	
		Totodată pentru actualizarea la zi a informației descrise în partea narativă la capitolul SUBDOMENIUL 3.2: Reforma întreprinderilor de stat și precizarea acțiunilor realizate de APP propunem, textul de la pag. 78: „Agenția Proprietății Publice are în prezent un contract cu un evaluator pentru evaluarea Întreprinderii de Stat „Fabrica de Sticlă din Chișinău” și pentru a oferi recomandări privind caietul de sarcini suplimentar necesar pentru privatizare”, a se înlocui cu textul: „Agenția Proprietății Publice a demarat procedura de achiziție a serviciilor de evaluare pentru 4 întreprinderi de stat incluse în Lista bunurilor proprietate de stat supuse privatizării, Anexa nr. 2 la HG nr.945/2007 (Î.S. „Fabrica de Sticlă”, Î.S. „Zarea”, Î.S. Întreprinderea Editorial-Poligrafică „Știința” și Î.S. „Editura Didactica de Stat Lumina”)”.	Nu se acceptă. Nu corespunde cu versiunea agreată cu Comisia Europeană.
40.	Agencia de Guvernare Electronică (demers nr. 3007-075 din 29.04.2025)	În tot textul proiectului Agendei, denumirea platformei de interoperabilitate se va reda conform cadrului normativ care reglementează domeniul schimbului de date și al interoperabilității, prin utilizarea termenului „platforma de interoperabilitate (MConnect)” la forma gramaticală corespunzătoare.	Se acceptă Integrat în text
		Pilonul 2: Conectivitate și infrastructură digitală, Subdomeniul „Digital”, Reforma nr.3 Măsura nr.10 din ANEXA 1, la PARTEA 2: DESCRIEREA . DOMENIULUI DE POLITICI ȘI A REFORMELOR CONEXE, DOMENIUL DE POLITICI 2: CONECTIVITATE ȘI INFRASTRUCUTRP DIGITALĂ, subdomeniul 2.3: Digital, Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme: 1.1. în Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme (pag.63) textul „Portofelul digital Național al Moldovei (aplicația EVO) este aliniat la standardele de identitate digitală ale UE, Moldova aderând la lista de încredere a țărilor terțe din UE pentru validarea semnăturilor electronice avansate. Moldova se aliniaza la Cadrul de identitate digitală al UE (eIDAS 2) și integrează cel puțin 20 de servicii electronice moldovenești în cadrul aplicației EVO. Decembrie 2026” se va substitui cu textul „Serviciul guvernamental de identitate și semnătură electronică (EvoSign), în calitate de portofel digital național al Republicii Moldova, este aliniat la standardele UE privind identitatea digitală, Moldova alăturându-se Listei de încredere a țărilor terțe din UE pentru validarea semnăturilor electronice avansate. Moldova se aliniaza la cadrul UE privind identitatea digitală (eIDAS 2) și integrează cel puțin 20 de servicii electronice naționale în cadrul serviciului EvoSign.”;	Se acceptă Integrat în text

		1.2. în Descrierea implementării (pag.63) textul „(aplicația EVO)” se substituie cu textul „(serviciul guvernamental de identitate și semnătură electronică (EvoSign))”.	
		La DOMENIUL DE POLITICI 7: VALORI FUNDAMENTALE, SUBDOMENIUL 7.2: Reforma sistemului justiției și al procuraturii, în conformitate cu pct.3 sbp.2) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea Sistemului informațional judiciar, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.794/2018, în tot textul secțiunii Reforma 7.3.8-9: Edificarea, în continuare, a unei administrații mai eficiente, moderne, digitale și accesibile în sectorul justiției (pag.116), textul „aplicația e-Dosar” la orice formă gramaticală se va substitui cu textul „Soluția informatică e-Dosar judiciar (în continuare - SI e-DJ)” la forma gramaticală corespunzătoare, cu utilizarea, după necesitate, a acronimului „SI eDJ”.	Se acceptă. Integrat în text
		În ANEXA 1 Pilonul 7: Valori fundamentale, Subdomeniul „Reforma sistemului judiciar și a procuraturii”, Reforma nr.4, Măsura nr.10 textul „aplicația E-File” la orice formă gramaticală se va substitui cu textul „Soluția informatică e-Dosar judiciar” la formă gramaticală corespunzătoare, sau, după caz, cu acronimul „SI e-DJ”.	Se acceptă. Integrat în text
41.	Ministerul Justiției	La proiectul hotărârii: Referitor la temeiul legal de adoptare a actelor normative, remarcăm, că în conformitate cu art. 102 din Constituția Republicii Moldova, art. 37 din Legea nr. 136/2017 cu privire la Guvern și art. 14 al Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative (în continuare - Legea nr. 100/2017), hotărârile Guvernului se adoptă pentru organizarea executării legilor. În context, se va analiza oportunitatea includerii în calitate de temei legal art. 2 din Legea nr. 112/2014 pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte. Potrivit acestuia, Guvernul va întreprinde măsurile necesare pentru realizarea prevederilor Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte. Menționăm că un act normativ al Uniunii Europene nu poate constitui temei legal pentru adoptarea unui act normativ național. Or, deși Regulamentul (UE) nr. 2025/535 al Parlamentului European și al Consiliului din 18 martie 2025 de instituire a Mecanismului de reformă și creștere pentru Republica Moldova este un act juridic de importanță majoră, pentru Republica Moldova acesta nu este direct aplicabil, astfel încât să poată constitui temei legal. În partea ce vizează referința în proiectul hotărârii la Regulamentul (UE) nr. 2025/535 al Parlamentului European și al Consiliului din 18 martie 2025 de instituire a Mecanismului de reformă și creștere pentru Republica Moldova (eventual, pentru a fi inclus în clauza de armonizare), se consideră necesară consultarea opiniei Centrului de armonizare a legislației.	Se acceptă Integrat în text

		Totodată, se va ține cont că potrivit art. 44 alin. (3) al Legii nr. 100/2017, referința la actul oficial al Uniunii Europene este însoțită și de indicarea seriei, numărului și datei Jurnalului Oficial al Uniunii Europene în care a fost publicat actul respectiv. Norma de la pct. 2, care prevede că „Lista indicativă a proiectelor investiționale se va aproba de către Comitetul Interministerial pentru Planificare Strategică” necesită a fi revăzută, or, nu există o corelare și succesiune logică între norme, în mod special în partea ce vizează dispozițiile pct. 1 cu cele ale pct. 2. În context, se va analiza oportunitatea ca după cuvântul „investiționale” să fie inclus textul „tangente implementării Agendei de Reforme aferentă Planului de creștere al Republica Moldova pentru anii 2025-2027”. Referitor la anexa proiectului – proiectul Agendei de reforme pentru Republica Moldova pentru anii 2025-2027 (în continuare - Agenda de reforme): Actul normativ nu are ca element constitutiv „Cuprinsul”. Respectiv, se recomandă excluderea acestuia din conținutul proiectului Agendei de reforme, inclusiv se va exclude compartimentul care vizează „Lista figurilor” În partea ce vizează „Lista de acronime”, aceasta de asemenea se va exclude, abrevierile fiind detaliate la prima utilizare în text a acestora, în conformitate cu art. 54 alin. (1) lit. i) al Legii nr. 100/2017. Denumirea Părții 1 „Obiectivele și consecvența Agendei de reforme” se va completa cu textul „pentru Republica Moldova pentru anii 2025-2027”. Se va ține cont că, potrivit normelor tehnicii legislative, exprimarea prin prescurtări a unor denumiri sau termeni se poate face numai după detalierea acestora în text, la prima folosire (observație valabilă și pentru alte prescurtări și abrevieri din proiect, inclusiv pentru denumirile actelor normative care sunt expuse fără indicarea obiectului de reglementare a acestora (ex. Legea nr. 181/2014)). Potrivit art. 49 alin. (6) al Legii nr. 100/2017, reglementările din anexe se numerotează cu cifre arabe urmate de punct, prin adăugarea consecutivă a cifrelor arabe, până la gradul de detaliere necesar. Prin urmare, pentru interpretare corectă și aplicare comodă, dispozițiile din proiect necesită a fi însemnate consecutiv cu numere ordinare, exprimate prin cifre arabe, urmate de punct, de la începutul și până la sfârșitul acestuia. La definitivarea proiectului se va ține cont de reglementările privind gruparea elementelor structurale ale actului normativ, prevăzute în art. 53 al 3 Legii nr. 100/2017. Or, se constată că dispozițiile din proiect nu au fost grupate conform tehnicii legislative stabilite în articolul citat. Notele de subsol și semnele grafice nu sunt caracteristice actului normativ, fapt pentru care urmează a fi excluse, iar textul acestora se va integra, după caz, în textul de bază al proiectului. În partea ce vizează figurile incluse în proiectul Agendei de reforme, se va ține cont că acestea trebuie să aibă un temei-cadru în textul Agendei de reforme, care să se refere exclusiv la obiectul determinat de norma de trimitere (a se vedea în acest sens ex. fig. 3, fig. 8, ș.a.). Totodată,	Nu se acceptă. Versiunea în limba română coincide cu cea în limba engleză agreată cu Comisia Europeană.

		denumirile și anumite caracteristici incluse în aceste figuri se vor expune în limba română, în vederea respectării art. 54 alin. (1) al Legii nr. 100/2017. În cazul în care se impune folosirea unor termeni și expresii din alte limbi, se indică, după caz, corespondentul acestora în limba română.	
		Cu referire la Partea 1 secțiunea 1 „Principalele provocări”: La subsecțiunea „Competitivitatea economică/Dezvoltarea sectorului privat” (pag. 11), textul „registru electronic în materie de insolvență” se va substitui cu textul „Registrul cauzelor de insolvabilitate”, la cazul gramatical corespunzător, în conformitate cu art. 250 al Legii insolvenței nr. 149/2012. De asemenea, modificarea respectivă va fi operată pe tot parcursul documentului, inclusiv în Agenda de reforme expusă sub formă tabelară (anexa nr. 1).	Se acceptă Integrat în text
		Cu referire la subsecțiunea „Valori fundamentale” rubrica „Probleme structurale”: - la alineatul trei (pag. 25) autorul utilizează următorul text: „Printre constrângerile judiciare se numără condițiile inadecvate ale unor sedii ale instanțelor. Peste 50% din facilitățile instanțelor necesită reparații urgente, iar numărul de cazuri restante crește cu 15% anual. Doar jumătate dintre instanțele din Moldova utilizează noul sistem SI e-DJ, care are un impact asupra accesibilității și transparenței judiciare. Ineficiențele judiciare sunt generate de condițiile precare din sediile unor instanțe de judecată. Peste 30% din aceste sedii necesită reparație urgentă, iar numărul de cauze nesoluționate crește anual cu 15%. Doar jumătate din instanțele moldovenești utilizează sistemul electronic de gestionare a cazurilor, fapt ce limitează eficiența judiciară și transparența.”. Se consideră imperios de adaptat textul enunțat supra, inclusiv pentru a asigura corespunderea acestuia cu varianta Planului de creștere în versiunea din limba engleză, având următorul conținut „Printre constrângerile judiciare se numără starea inadecvată a unora dintre sediile instanțelor. Peste 50 % din clădirile instanțelor necesită reparații urgente. Numărul cazurilor nesoluționate crește cu 15 % pe an. Soluția informatică e-Dosar judiciar (SI e-DJ) este în curs de testare în toate instanțele judecătorești din Moldova, lansat inițial pentru a fi utilizat de avocați. Cu toate acestea, utilizarea SI e-DJ în rândul beneficiarilor rămâne scăzută, afectând în mod negativ accesibilitatea și transparența sistemului judiciar.”;	Se acceptă parțial Integrat în text
		- la alineatul patru, sintagma „mecanismul național de verificare a activelor” va fi substituită cu „mecanismul național de verificare a averilor” (observație valabilă în tot textul proiectului); - la alineatul cinci, sintagma „colaborării interdepartamentale” va fi înlocuită cu sintagma „colaborării interinstituționale”, având în vedere că se face referire la necesitatea cooperării eficiente între instituții distincte cu atribuții în prevenirea și combaterea infracțiunilor financiare, și nu doar între departamente ale aceleiași entități;	Se acceptă Integrat în text
		Pe parcursul întregului text sintagma „Indexul de percepție a corupției” va fi substituită cu „Indicele de percepție a corupției”, întrucât aceasta este denumirea oficială utilizată de organizația Transparency International, iar în tabelul nr. 1, textul „un punctaj” va fi substituită cu „un scor”, în conformitate cu terminologia de specialitate utilizată la nivel internațional.	Se acceptă Integrat în text

		La secțiunea 3 „Consecvența cu cadrul general de politici” (pag. 29), din primul alineat al subsecțiunii „Consecvența cu orientările privind politicile comune din cadrul dialogului în domeniul economic și financiar 2024”, textul „Această prioritate cade sub incidența subdomeniului Managementul finanțelor publice (3.1) al Agendei de reforme, mai exact, reformele 3.1.1-3.1.4, care încearcă să consolideze planificarea bugetară, control cheltuielilor și executarea bugetului.” urmează a fi revăzut, întrucât nu este clar unde sunt prevăzute „reforme 3.1.1-3.1.4”. Or, este necesar a se indica actul normativ/anexa concretă unde sunt stabilite reformele. În cazul în care se referă la reformele prevăzute în partea tabelară a Agendei de reforme (anexa nr. 1 la proiectul Agendei de reforme) se va asigura ca reformele la care se face referire se regăsesc în acest tabel și sunt corespunzătoare numerotării indicate. Observația dată este valabilă și pentru alte reglementări similare din proiect	Nu se acceptă Versiunea în limba română coincide cu cea în limba engleză agreată cu Comisia Europeană.
		Cu referire la Agenda de reforme, expusă sub formă tabelară: Se constată că Agenda de reforme expusă sub formă tabelară este numerotată ca anexa nr. 1, deși nu este clar care este actul de bază al anexei. Menționăm că, potrivit art. 49 alin. (3) al Legii nr. 100/2017, anexa trebuie să aibă un temei-cadru în textul actului normativ și să se refere exclusiv la obiectul determinat prin norma de trimitere. Totodată, se va ține cont că, dacă actul normativ conține doar o singură anexă aceasta nu necesită a fi numerotată. Denumirea anexei necesită a fi indicată exact cum este prevăzută în norma de trimitere. În subsidiar, considerăm necesar a exclude textul „11 aprilie 2025”, întrucât termenul dat a expirat. Mai mult, se consideră că termenul adoptării Agendei de reforme va curge din data intrării în vigoare a hotărârii Guvernului privind aprobarea Agendei de Reforme aferentă Planului de creștere al Republica Moldova pentru anii 2025-2027.	Se acceptă
		Cu referire la pilonul 1 „Dezvoltarea sectorului privat”: - la subdomeniul „Mediul de afaceri”, în etapa nr. 4, coloana a șasea „Instituția responsabilă”, se va exclude referința la Ministerul Justiției, întrucât nu ține de competența acestuia gestionarea Registrului de Stat al Unităților de Drept; - la subdomeniul „Competitivitatea sectorului de afaceri” etapa a șasea, în coloana a opta se vor revedea cuvintele „Consiliul de miniștri”, prin prisma Legii nr. 136/2017 cu privire la Guvern și a Regulamentului Guvernului, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 610/2018. Or, potrivit actelor normative citate, Guvernul nu are un asemenea organ de conducere, precum Consiliul de miniștri; - la subdomeniul „Competitivitatea sectorului de afaceri” etapa nr. 10, din coloana a opta, se vor revizui cuvintele „Legea privind camerele agricole este în curs de consultare”, ținând cont că un act normativ în acest sens a fost adoptat prin Legea nr. 39/2025 privind organizarea și	Nu se acceptă. Versiunea în limba română coincide cu cea în limba engleză agreată cu Comisia Europeană. Se acceptă Nu se acceptă Versiunea în limba română coincide cu cea în limba engleză agreată cu Comisia Europeană.

	funcționarea camerelor agricole. Totodată, se vor revedea cuvintele „Registrul Agenției Servicii Publice”, în scopul identificării concrete a registrului la care se face referire. Cu referire la pilonul 3 „Guvernarea economică”, la subdomeniul „Reforma întreprinderilor de stat” etapa nr. 24, în coloana opt se va ține cont că societățile pe acțiuni nu pot fi calificate drept întreprinderi de stat, acestea având forme juridice de organizare distincte. În conformitate cu art. 281 alin. (1) al Codului civil nr. 1107/2002, societatea pe acțiuni este societatea comercială al cărei capital social este divizat în acțiuni și ale cărei obligații sunt garantate cu patrimoniul societății, iar potrivit art. 1 alin. (1) al Legii nr. 246/2017 cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală, întreprinderea de stat este persoana juridică care desfășoară activitate de întreprinzător în baza bunurilor proprietate de stat transmise ei în administrare și/sau ca aport în 6 capitalul social și în baza proprietății obținute de aceasta în rezultatul activității economico-financiare. Prin urmare, se va revizui suplimentar textul „Noile Consilii de administrație sunt numite în 12 întreprinderi de stat-cheie, cel puțin 1/3 din membri fiind independenți, inclusiv SA „Moldtelecom”; SA „Termoelectrica”; „Energocom”; SA „Metalferos”; SA „Moldexpo”; ÎS „Poșta Moldovei”; ÎS „Aeroportul Internațional Chișinău”; ÎS „Expediția Hidro-Geologică din Moldova”, Rețelele Electrice de Distribuție Nord, CET Nord (Bălți), Portul Fluvial Ungheni, Societatea pe Acțiuni „Administrația de Stat a Drumurilor”, în conformitate cu rezultatele exercițiului guvernamental de triaj.”.	Nu se acceptă. Versiunea în limba română coincide cu cea în limba engleză agreată cu Comisia Europeană.
	La pilonul 7 „Valori fundamentale”: În subdomeniul „Reforma sistemului judiciar și a procuraturii”: - la etapa 6 coloana opt, sintagma „Colegiile de specialitate ale CSM” se vor substitui cu sintagma „Colegiile specializate ale CSM”; - la etapa 7, coloana opt, compartimentul Sursa de verificare, sintagma „Comisiei de calificare și evaluare a experților judiciari” se va substitui cu sintagma „Comisiei de evaluare a judecătorilor”; - la etapa 8, coloana șapte, sintagma „Curtea Centrală de Apel” se va substitui cu sintagma „Curtea de Apel Centru”. De asemenea, la coloana opt compartimentul Sursa de verificare, sintagma „Hotărârile Comisiei de verificare privind verificarea 6 și decizia CSM” se va substitui cu sintagma „Deciziile Comisiei de evaluare și Hotărârile CSM”; - la etapa 9, coloana opt, compartimentul Sursa de verificare, textul „și site-ul” și sintagma „Jurnalul Oficial” se vor substitui corespunzător cu cuvintele „incluse pe pagina web oficială a” și „Monitorul Oficial al Republicii Moldova”; - la etapa 10, pe tot parcursul textului sintagma „aplicația E-File” se va substitui cu sintagma „soluția informatică e-Dosar Judiciar (SI e-DJ)”, în corelare cu terminologia utilizată în Hotărârea Guvernului nr. 794/2018 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea Sistemului informațional judiciar. Totodată, în coloana a șaptea, la „Linia de referință” textul „Aplicația E-File este utilizată în mod experimental în toate instanțele” se va substitui cu textul „Soluția informatică e-Dosar Judiciar se află în proces de pilotare în toate instanțele judecătorești”.	Se acceptă Integrat în text

		Suplimentar, denumirile actelor normative (inclusiv ale actelor UE) se vor expune corect și deplin, întru indicarea clară și fără echivoc a normei. De asemenea, în cazul referinței la proiectele de acte normative necesar a fi adoptate, se vor indica denumirile întregi ale acestora și intenția de adoptare a acestora (a se vedea, de ex. formularea „Legea privind instituțiile publice este modificată” din pilonul 3 „Guvernarea economică”, etapa nr. 25, coloana a opta, unde se atestă că o asemenea lege actualmente nu există).	Se acceptă
		În tot textul Agendei de reforme, se vor revedea denumirile tuturor entităților indicate, întrucât se atestă că denumirile unora sunt expuse cu unele devieri (ex. „Ministerul Muncii” în loc de „Ministerul Muncii și Protecției Sociale”, „Ministerului de Finanțe” în loc de „Ministerului Finanțelor”, ș.a.).	Se acceptă Integrat în text
		În partea ce vizează însemnarea diviziunilor unei dispoziții se consideră necesară respectarea art. 52 alin. (3) al Legii nr. 100/2017, care prevede că, pentru interpretare corectă și aplicare comodă, punctele pot fi divizate în subpuncte care se numerotează prin adăugarea consecutivă a cifrelor arabe, până la gradul de detaliere necesar. Astfel, însemnarea prin „(i), (ii), (iii)”, ș.a. se va conforma rigorilor de tehnică legislativă.	Nu se acceptă. Versiunea în limba română coincide cu cea în limba engleză agreată cu Comisia Europeană.
42.	Agenția Națională de Cercetare și Dezvoltare (nr. 146 din 07.04.2025)	Lipsă obiecțiilor și propunerilor	
43.	Agenția Relații Interetnice <i>(demers nr. 01-166 din 25.04.2025)</i>	Lipsă de propuneri și obiecții	
44.	Consiliul Superior al Magistraturii (nr. 602 din 10.04.2025)	Referitor la agenda de reformă a Republicii Moldova pentru anii 2025-2027, în partea ce ține de Capitolul 7. Drepturi fundamentale, Consiliul Superior al Magistraturii este instituția responsabilă de acțiunile 6, 9 și 18 a agendei. De asemenea, Consiliul constată că în document se conțin mai multe acțiuni care în mod indirect vizează activitatea instanțelor judecătorești (de ex. 1, 7, 8 din Capitolul 7). Acțiunea 6 - Consolidarea independenței, responsabilității și integrității sistemului de justiție. Consiliile specializate ale CSM sunt operaționale, cu cel puțin 2/3 din membrii lor numiți dintre candidații verificați. Curtea Supremă de Justiție este operațională, cu cel puțin 4 membri suplimentari numiți permanent din rândul candidaților verificați. Linia de referință: Până în februarie 2025, Comisia pentru proceduri disciplinare a CSM avea 4 membri verificați (din 7 membri pentru componența completă, 5 pentru a fi operaționali) numiți;	Se acceptă modificarea sintagmei din „Consiliile” în „Colegiile”.

		Comisia pentru proceduri disciplinare a CSM a avut 2 membri verificați (din 7 membri pentru componența completă, 5 pentru a fi operaționali); CSJ a inclus 5 membri permanenți verificați, numiți din 20 de membri pentru componența completă și din 9 pentru a fi operaționali. În acest context, CSM propune modificarea sintagmei din „Consiliile” în „Colegiile”. De asemenea, precizăm că în anul 2024, CSM a anunțat 18 concursuri pentru ocuparea posturilor vacante de judecători la toate nivelurile instanțelor și pentru funcțiile de conducere. CSM a reconfirmat mandatul a 12 judecători la nivelul judecătoriilor (judecătorii care erau numiți în funcție pe un termen de 5 ani și urmau să fie reconfirmați în funcție până la atingerea plafonului de vârstă), a numit 38 de judecători în judecătorii și 5 la Curtea Supremă de Justiție, a transferat 12 judecători în cadrul judecătoriilor, iar 15 judecători au fost transferați temporar la toate curțile de apel și 2 la Curtea Supremă de Justiție. În 2025, CSM a anunțat 7 concursuri pentru ocuparea posturilor vacante de judecător la toate nivelurile instanțelor și pentru funcțiile de conducere. CSM a reconfirmat mandatul unui judecător dintr-o judecătorie, a numit în funcție un judecător în judecătorie și 5 la curțile de apel, 9 judecători au fost transferați temporar la toate curțile de apel și 2 la Curtea Supremă de Justiție.	
		Acțiunea 9 - Construirea în continuare a unei administrații mai eficiente, moderne, digitale și ușor de manevrat a sectorului justiției. Reducerea cu 30% a timpului de soluționare a cauzelor administrative în instanțele de fond față de 2023. Creșterea ratei de soluționare la 110% pentru cauzele civile și comerciale și la 100% pentru cauzele administrative în instanțele de fond și de apel. Linia de referință: conform raportului CEPEJ 2024, date 2023: Timpul de soluționare a cauzelor administrative în instanțele de fond în 2023: 544 de zile. Rata de soluționare a cauzelor civile și comerciale: 98 % (prima instanță) și 96 % (a doua instanță) în 2023. Rata de soluționare a cauzelor administrative: 76% (prima instanță) și 96% (a doua instanță) în 2023. CSM constată despre tendința de reducere a timpului de soluționare a cauzelor administrative în judecătorii. De exemplu, conform datelor prezentate de Judecătoria Chișinău, în anul 2024, completul specializat în examinarea cauzelor de contencios administrativ a examinat 5.086 de cauze sau cu +1.348 (sau +36%) mai multe cauze decât în 2023 (3.738), a adoptat 5.147 sau cu +2.763 (sau +216%) mai multe hotărâri decât în 2023 (2.384), reducând astfel durata de soluționare a cauzelor de la 752,89 de zile în 2023 la 345,38 (-46%) de zile în 2024.	
		Acțiunea 18 - Recuperarea și gestionarea activelor. Registrul Bunurilor Infractionale Indisponibilizate este populat cu date, este pe deplin funcțional și generează și diseminează date statistice relevante privind bunurile. Linia de referință: În 2024, registrul bunurilor sechestrate a	se ia act

		fost înființat, dar nu a fost populat; legăturile cu organele de aplicare a legii nu sunt stabilite și datele relevante nu sunt produse/difuzate. În acest context, CSM va coopera cu instituțiile responsabile referitor la completarea datelor în Sistemul Informațional Judiciar despre bunurile infracționale indisponibilizate. Reforma în sectorul justiției reprezintă un imperativ pentru consolidarea statului de drept, sporirea încrederii cetățenilor în instituțiile publice și asigurarea unui sistem judiciar echitabil, eficient și integru. Agenda de reforme 2025–2027 oferă o direcție clară pentru atingerea acestor obiective, iar implementarea ei consecventă este esențială pentru modernizarea continuă a justiției și apropierea Republicii Moldova de standardele europene. În circumstanțele expuse, Plenul Consiliului Superior al Magistraturii consideră oportun de a susține proiectul de Hotărâre a Guvernului privind aprobarea Agendei de reforme pentru Republica Moldova pentru anii 2025-2027. Avizul se remite Cancelariei de Stat și se publică pe pagina web a Consiliului Superior al Magistraturii (www.csm.md).	
45.	 Agenția Geodezie, Cartografie și Cadastru (nr. 36/01-06/405 din 02.04.2025)	Cu referire la Pilonul 1: Dezvoltarea sectorului privat 1. La etapa nr. 7, în coloana Condiția de plată și termenul de punere în aplicare se propune substituirea sintagmei „Cadastrul digital acoperă 100% din teritoriul național. Datele sunt actualizate regulat și disponibile online. Punct de referință: aproximativ 80% este completat și digitalizat” cu următorul text „Cadastrul bunurilor imobile digital acoperă 98% din teritoriul aflat sub controlul efectiv al autorităților constituționale ale Republicii Moldova. Datele sunt actualizate regulat și disponibile online. Punct de referință: aproximativ 80% este completat și digitalizat”. Reiterăm că această propunere a fost transmisă și argumentată anterior prin scrisoarea nr. 36/01-06/405 din 02.04.2025 (se anexează).	se acceptă - textul coordonat cu Comisia
		La etapa nr. 26, în coloana Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă propunem completarea cu următorul conținut: „Un sprijin în realizarea corectă a monitorizării	nu s-a acceptat de Comisie

		terenurilor ar fi utilizarea ortoimaginilor de înaltă rezoluție (20 cm/pixel), realizate prin tehnologia de fotografiere aeriană. AGCC este autoritatea administrativă centrală, conform Hotărârii Guvernului nr. 458/2017 pentru aprobarea responsabilităților entităților publice privind datele spațiale, responsabilă pentru crearea, actualizarea, gestionarea și diseminarea seturilor de date spațiale de bază (cum ar fi unitățile administrativ-teritoriale, terenuri, ortoimagini și altele). Aceste seturi de date reprezintă date de referință, inclusiv pentru LPIS. Orice verificare riguroasă a cererilor de plată depuse de fermieri presupune utilizarea unor date precise, actualizate și standardizate de pe geoportalul tematic al AGCC „geodata.gov.md”.	
46.	<i>Consiliul Concurenței</i> <i>(nr. DJ-06/275-553 din 09.04.2025)</i>	Lipsa obiecțiilor și propunerilor.	

SINTEZA
obiecțiilor și propunerilor (recomandărilor)
la proiectul hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Agendei de Reforme aferentă Planului de creștere pentru perioada 2025-2027

Nr.	Participant la avizare/expertizare /consultare publică	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsurile
1.	Academia de Științe a Moldovei (demers nr. 217-13/5 din 21.03.2025)	Privitor la mecanismul de monitorizare și evaluare constatăm că calitatea și oportunitatea procesului de monitorizare joacă un rol esențial în implementarea eficientă a reformelor. În acest context, în vederea asigurării implementării corespunzătoare a Agendei propriu-zise și obținerii impactului anticipat, considerăm extrem de importantă instituirea și respectarea unui mecanism eficient de monitorizare și evaluare a rezultatelor implementării acțiunilor stabilite de către autoritățile responsabile de executarea Agendei și a fiecărei acțiuni, în particular. Prin urmare, propunem ca procesul de monitorizare să nu se limiteze doar la cuantificarea acțiunilor realizate și nerealizate, ci să includă mențiuni privind respectarea termenilor de implementare, cauzele neimplementării sau extinderii termenului de implementare provocărilor majore întâmpinate în implementare. Rapoartele de monitorizare/ evaluare și Rapoartele de activitate ale instituțiilor responsabile de implementarea acțiunilor în cadrul Agendei trebuie să fie publicate anual și să reprezinte documente de bază pentru justificarea implementării/ neimplementării acțiunilor planificate. Privitor la compatibilitatea statistică și necesitatea unei reforme în domeniul statisticii oficiale. Un obstacol major în calea unei evaluări obiective și comparative a progresului Republicii Moldova îl constituie lipsa indicatorilor statistici socio-economici aliniați la standardele Uniunii Europene. Acest aspect afectează nu doar măsurarea performanței reformelor, dar și dialogul cu partenerii de dezvoltare. În acest sens, propunem includerea în Agenda de Reformă a unei componente prioritare orientate spre reforma sistemului statistic național, astfel încât Biroul Național de Statistică să dispună de cadrul instituțional și metodologic necesar pentru: producerea de indicatori armonizați (sociali, economici și de mediu); alinierea la cerințele Eurostat; asigurarea interoperabilității cu sistemele de date ale UE. Această măsură ar contribui substanțial la transparență, responsabilitate și coerență în procesul de aderare la Uniunea Europeană. În concluzie, considerăm că documentul supus consultării reprezintă o bază solidă pentru realizarea unui cadru coerent de reforme. Propunerile prezentate vizează sporirea impactului și sustenabilității acțiunilor prevăzute în document, contribuind astfel la atingerea obiectivelor strategice de dezvoltare ale Republicii Moldova.	Cancelaria de Stat Referitor la mecanismul de monitorizare evaluare a prevederilor Agendei de Reforme pentru perioada 2025-2027, acesta urmează a fi dezvoltat în consultare cu partenerii europeni, având în vedere prevederile proiectului Acordului de Facilitate între Uniunea Europeană și Republica Moldova. În acest sens, menționăm că atât procedurile de monitorizare, raportare și evaluare, cât și aspectele de vizibilitate și transparență vor fi elaborate în corespundere cu standardele UE. Biroul Național de Statistică Procesul de aliniere la standardele UE este o prioritate a BNS de mai mulți ani, o parte semnificativă a statisticilor fiind deja aliniate la acquis-ul UE. Alinierea în continuare a statisticii oficiale la acquis-ul UE, (în special privind statistica macroeconomică, demografică pe baza Recensământului Populației și locuințelor, statisticile agricole, în special privind recensământul agricol) care ar acorda suport pentru dezvoltarea economică și socială, este prevăzută în activitățile (etapele) 20-22 din Agenda de Reforme pentru perioada 2025-2027. Activitățile detaliate privind alinierea statisticii la acquis-ul UE sunt prevăzute în proiectul Programului Național de Aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană 2025–2029 (PNA). În acest sens, informăm că proiectul PNA, Capitolul 18 „Statistici” prevede un set amplu de acțiuni de aliniere a statisticilor naționale, fiind detaliate în Anexa A - 83 acțiuni normative și Anexa B - 85 acțiuni de implementare. Aceste acțiuni vizează: - consolidarea capacității instituționale și operaționale a BNS pentru a răspunde cerințelor de aliniere la acquis-ul statistic al Uniunii Europene; - armonizarea indicatorilor statistici socio-economici și de mediu cu standardele și metodologiile UE; - dezvoltarea interoperabilității sistemului național de date, prin utilizarea datelor administrative, digitalizarea

Nr.	Participant la avizare/expertizare /consultare publică	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
			proceselor și modernizarea infrastructurii IT; asigurarea sustenabilității reformelor statistice prin cooperarea cu partenerii de dezvoltare și instituțiile științifice, academice și de cercetare.
2.	Alianța Organizațiilor Nonguvernamentale Active în Domeniul Protecției Sociale a Copilului și Familiei (propunere parvenită prin intermediul poștei electronice la data de 24.03.2025)	Pilonul 1, după măsura 11 se propune includerea următoarei măsuri noi: 11.1. Disadvantaged families, including those with disabilities, single parents, with 3 and more children, are entrepreneurship and economic covered by new state aid scheme through social responsibility mechanism, social family strengthening activities, and support measures for integration into labour market. Pilonul 1, după măsura 28 se propune includerea următoarei măsuri noi: Disadvantaged families, including those with disabilities, single parents, with 3 and more children, are covered by rural development projects through social entrepreneurship and economic family strengthening activities, and support measures for integration into labour market. Pilonul 2, reforma ”Transport connectivity” după măsura 2 se propune includerea unei măsuri noi: Access of persons with disabilities to adapted public transportation, at least in Chisinau and Balti municipalities ensured by 2026. Access of children with disabilities to school buses is covered nationwide Baseline: In Chisinau - Out of 434 trolleybuses, 349 are equipped with access ramps (80.4%), and out of 205 buses, all have ramps (100%). In Balti - Out of the total of 70 trolleybuses, 56 are adapted for the transportation of persons with disabilities (80%). For buses there are no data published or presented. Pilonul 4 Reforma ”Reducing mismatch between skills and labour market demands through enhanced vocational education and training”, se propune următoarea redacție: <u>Măsura 3</u> Populations’ digital skills are strengthened, with at least 25%50% of teachers (in the general education and VET system) obtaining a certification of minimum	În urma consultărilor cu instituțiile responsabile de reforme, au fost validate și discutate cu Comisia Europeană mai multe propuneri care vizează grupurile defavorizate, inclusiv persoanele cu dizabilități și copiii cu nevoi educaționale speciale. Aceste propuneri au stat la baza modificării finale a Agendei de reformă 2025-2027. Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare Nu se acceptă, deoarece prin Programul Leader prevăzut la măsura 28, are ca scop dezvoltarea zonelor rurale prin stimularea creșterii economice, în special întreprinderile micro și mici, socială, culturală și de mediu, îmbunătățirea condițiilor de viață și de muncă pentru populația locală. Astfel, sprijinul financiar este destinat pentru toate tipurile de antreprenariat, pentru sectorul public și civic, inclusiv pentru tineri, femei și persoane dezavantajate, care doresc să dezvolte o afacere. Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Potrivit art.14 din Codul Transporturilor Rutiere nr. 150/2014, evocăm că organizarea transporturilor rutiere la nivel local este o competență exclusivă a Consiliilor locale. Mai mult, art.20 din Legea nr.60/2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, atribuie în responsabilitatea agenților economici indiferent de forma de proprietate, obligația de adaptare a mijloacelor de transport aflate în circulație. Prin urmare, în procesul organizării transportului rutier de persoane prin servicii regulate în trafic local/municipal, consiliile locale urmează să asigure implementarea acestor prevederi de către operatorii de transport rutier. Ministerul Educației și Cercetării <u>Măsura 3</u> Ținta de 25% profesori care ar obține nivelul A1 de competențe digitale a fost discutată în repetate rânduri cu Comisia Europeană, și în dependență de necesitățile MEC, am convenit această țintă pentru perioada de referință.

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/prounerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
			level A1 on digital competencies, and 25 % will be certified in A2, based on the DigiCompEdu framework, and the share of tertiary level students in STEAM and ICT disciplines is increased to at least 25%. <u>Măsura 4</u> Dual-education reform is advanced, increasing the total number of students enrolled in dual-VET programmes to at least 6000 for the years 2025-27 cumulatively respecting gender ratio 40%-60 % female -male, and increasing the number of students in dual-higher education programmes to at least 600 for 2025-27 cumulatively. At least 15% of students with disability/special educational needs will be enrolled <u>Măsura 5</u> Private and public sector childcare service provision is strengthened with a number of childcare places to increase by 5 000 compared to 2024. 30% of childcare places will be subsidised by the state and distributed to low-income families (single mothers, families with 3 and more children, families with children with disabilities, disabled caregivers) <u>Măsura 6</u> The curriculum reform is advanced, with operationalisation of an evidence-based Monitoring & Evaluation system to assess the progress of students performances, including sample-based standardised student assessments. Evidence based system will integrate measures to assess progress of children with special educational needs. Pentru reforma "Improving quality, relevance and inclusiveness of education through improved access to preschool, primary and secondary education" după măsura 7, propunem includerea a 3 măsuri noi: 7.1. Physical infrastructure accessibility of educational services (preschool, primary, secondary, vocational and high education) improved through: adapted entrances, classrooms, toilets etc). December 2026 7.2. Educational support services for children with severe disabilities developed and integrated in at least 20% of schools across the country. December 2026 7.3. Assistive equipment and technologies are provided to children/students with disabilities based on their needs for better inclusion into labour market, education and social life. December 2026 Pilonul 4 <u>Măsura 10</u> "Enhanced quality and accessibility of social services meeting minimum standards and population needs" se propune completarea cu: The revision of the Regulations should take into account best interest of the beneficiaries, satisfaction and wellbeing.	Până în 2028, conform planurilor de lungă durată a Ministerului Educației și Cercetării, dezvoltarea competențelor digitale ale profesorilor atât din învățământ general cât și din învățământul profesional va fi realizată treptat, inclusiv pentru următorul nivel de competențe A2 <u>Măsura 4</u> Dimensiunea gender este intercalată în documentele de politici, iar țintele date sunt deja prevăzute. Comanda de stat atât pentru învățământ superior și învățământ profesional prevede 15% pentru persoane cu cerințe educaționale speciale și alte categorii de persoane. Ministerul Educației și Cercetării Măsura 6 Se acceptă În urma consultărilor cu instituțiile responsabile de reforme, au fost validate și discutate cu Comisia Europeană mai multe propuneri care vizează grupurile defavorizate, inclusiv persoanele cu dizabilități și copiii cu nevoi educaționale speciale. Aceste propuneri au stat la baza modificării finale a Agendei de reformă 2025-2027.

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
			A feedback and response mechanism should be developed and beneficiaries' opinions reflected in Regulations Comentariu: Clarification: there are at least XXX social services with Regulation and standards developed based on EU/International standards and approved by the Government (in child protection and disability field). <u>După măsura 13</u> se propune completarea cu următorii pași: 13.1. Development and approval of the methodology and financial rules for contracting social services from NGOs, private sector. Institution: Social protection. June 2027 13.2. Ensuring access for disadvantaged families to parenting education programs and community-based support activities offered through existing services such as family support. <i>Baseline:</i> Council Recommendation (EU) 2021/1004 on the establishment of the European Child Guarantee emphasizes the need to ensure equal access to essential services for children and their families from disadvantaged backgrounds, including early childhood education. Making nurseries and crèches more accessible to children contributes to reducing social inequalities, supports early development and increases their chances of later integration into the education system. The measure responds to the European objectives of combating child poverty and promoting social inclusion by guaranteeing quality early education services for all children, regardless of the socio-economic status of their families. The measure also responds to Recommendation (2006)19 of the Committee of Ministers of the Council of Europe, which emphasizes the need to create conditions facilitating positive parenting. Institution: Ministry of Labour and Social Protection. June 2027 13.3. Family type and community based Social services for persons with disabilities, including for children (foster care, shared leaving, personal assistant, supported leaving) are developed/extended nationwide to prevent separation and ensure deinstitutionalisation. Institution: Ministry of Labour and Social Protection. June 2027 13.4. Creating support and protection programs for children without parental care, including because of migration. <i>Description:</i> Support and protection programs for children affected by migration is urgently needed, given the significant impact of separation from parents or families on their emotional, social and psychological development. Children can become vulnerable to abuse, neglect and social exclusion and these effects can be long-lasting. It is therefore essential that programs are developed and implemented to provide a framework of protection, support and recovery. Institution: Ministry of Labour and Social Protection. June 2027	Ministerul Sănătății Propunerea referitoare la îmbunătățirea accesibilității infrastructurii fizice a serviciilor de sănătate (prin adaptarea intrărilor, toaletelor, echipamentelor etc.) nu reprezintă, în sine, o măsură de reformă structurală, ci mai degrabă o intervenție punctuală de natură operațională sau investițională. Agenda de reforme vizează acțiuni transformative, cu impact sistemic, orientate spre

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
			13.5. Assistive equipment and technologies are provided to persons with disabilities, including children based on their needs for better inclusion into labor market, education and social life 13.6. Physical infrastructure accessibility of social services improved through: adapted entrances, toilets, equipment etc. Institution: Ministry of Labour and Social Protection. June 2027 Măsura 16, se propune completarea cu următorul text: The number of beneficiaries of active labour market measures implemented by the Government is increased by 400% compared to 2024. At least 60% of beneficiaries are women. At least 15% of beneficiaries are persons with disabilities. Pilonul 4 După măsura 18, se propune completarea cu măsură nouă: 18.1. Physical infrastructure accessibility of health services improved through: adapted entrances, toilets, equipment etc - termen decembrie 2027.	modernizarea și eficientizarea sectorului de sănătate, în concordanță cu obiectivele de integrare europeană. Totodată, aspectele ce țin de accesibilitatea fizică a infrastructurii sunt abordate și reglementate în cadrul altor programe de investiții sectoriale.
			Pilonul 7 După măsura 13 completarea cu următorii pași: De-institutionalize all children and ensure their right to live in a family. Institution: Ministry of Labour and Social Protection. December 2027. <i>Description:</i> Institutionalization of children under 3 years of age has significant negative effects on their cognitive, emotional and social development, creating major risks of developmental delay and poor attachment. Family-type care provides a stable environment that is favorable to early development. The establishment of a moratorium is essential to protect children's rights and to develop sustainable alternative care solutions in line with international child protection standards. The process of deinstitutionalization must continue in line with the recommendations of the European Commission in 2022 on Moldova's accession to the European Union. It is crucial to ensure that all children benefit from the right to a family environment, thus avoiding the long-term effects of institutionalization, such as significant developmental delays, disabilities, long-term psychological trauma and serious health problems. Development and implementation of national programs to strengthen the participation of children, adolescents and youth in decision-making at different levels. Institution: Ministry of Labour and Social Protection. December 2027. <i>Description:</i> Prioritizing the participation of children and young people in all decisions that affect their lives is essential and reflects the short and long term priorities of the EU-Republic of Moldova Association Agenda 2021-2027, under Area I - Democracy, Human Rights and Good Governance, sub-item 7, dedicated to the Rights of the Child. The integration and application of the principle of child	Ministerul Muncii și Protecției sociale

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsurile
		participation in all decision-making processes affecting the child should be supported through the development of national programs in all sectors interacting with children that integrate specific guidance for professionals, training programs, participation platforms.	
3.	Elena Bolocan Consultant în politici sustenabile și de integrare europeană MSc Public Policy, specialised in Circular Economy United Nations University (<i>propunere parvenită la data de 25.03.2025 prin intermediul poștei electronice</i>)	Gestionarea deșeurilor Planul propus în acest domeniu este binevenit, însă nu oferă soluții concrete accesibile direct publicului. O mai bună organizare a infrastructurii de colectare și reciclare este esențială pentru creșterea ratei de reciclare și reducerea poluării. Este necesar ca fiecare APL să fie dotată cu un set complet de colectare separată pentru deșeurile din plastic, hârtie, metal, biodegradabile, de construcții și cele periculoase (deșuri medicale, baterii, produse toxice folosite în construcții etc.): Deșeurile biodegradabile (resturi alimentare, frunze, crengi) pot fi gestionate pe loc prin stații locale de compostare, care să deservească mai multe localități. Compostul rezultat poate fi utilizat în agricultură și spații verzi. Plasticul, metalul și hârtia colectate de autorități pot fi preluate și procesate de companii private precum ABS Recycling și Moldrec, prin contracte regionale clare, evitând astfel stocarea inutilă în gropi de gunoi neautorizate. Deșeurile de construcții pot fi gestionate prin centre locale de reciclare, unde materialele re folosibile (cărămizi, beton, lemn) sunt transformate în agregate pentru infrastructură sau reconstrucție. În acest sens companiile de construcții ar putea fi motivate să le colecteze/reutilizeze. Deșeurile periculoase (baterii, becuri, electronice, medicamente expirate) necesită un sistem eficient de colectare și transport spre unități specializate. În acest sens, se poate colabora cu rețelele de retail și farmaciile pentru puncte de colectare sigure. Până la finalizarea acestui plan de creștere, ar trebui să fie deja funcționale primele stații regionale de reciclare, iar populația deja va fi pregătită pentru a participa activ la procesul de reciclare. Se recomandă capacitatea operatorilor precum ABS Recycling și Moldrec în mai multe regiuni ale țării pentru a procesa eficient deșeurile produse de fiecare localitate din RM. Tranziția verde Este regretabil că acest subdomeniu este abordat atât de modest, deși este unul care ne afectează zilnic, mai ales având în vedere problemele grave de mediu din țară: poluarea apei, râuri secate, nivel ridicat de poluare a aerului. Conform datelor colectate de Laboratorul de calitate a aerului al Agenției de Mediu, la Chișinău se înregistrează o creștere treptată a numărului de zile în care se depășesc limitele stabilite de poluanți în atmosferă. În perioada 2003-2018, au fost înregistrate de la 79 la 266 de zile pe an de depășire a acestor limite, respectiv tranziția verde ar trebui să fie o prioritate mai ambițioasă. Facilități fiscale pentru întreprinderile care reciclează și care reintroduc materiale în lanțul economic, precum și pentru companiile care dezvoltă ambalaje	Ministerul Mediului 1. Propunerea este relevantă, dar nu se acceptă a fi inclusă în Agenda de reforme, deoarece ea se regăsește deja în partea investițională a Growth Plan, ținând cont că se referă la investiții în infrastructura de gestionare a deșeurilor. Proiectul „Deșuri solide în RM” a început să fie implementat și prevede crearea unui sistem regional consolidat de gestionare a deșeurilor solide în 6 regiuni de management al deșeurilor din cadrul Strategiei de gestionare a deșeurilor, care cuprinde întreg teritoriu al țării: Regiunea 1 – Cahul, Cantemir, Taraclia, Ceadâr-Lunga, Vulcănești și Comrat; Regiunea 2 – Leova, Cimișlia, Basarabeasca, Căușeni și Ștefan Vodă; Regiunea 4 – mun. Chișinău, Strășeni, Ialoveni, Hâncești, Criuleni, Cocieri, Anenii Noi și Orhei; Regiunea 5 – Ungheni, Nisporeni, Călărași; Regiunea 7 – mun. Bălți, Drochia, Râșcani, Glodeni, Florești, Fălești, Sângerei, Soroca, Șoldănești, Rezina și Telenești; Regiunea 8 – Briceni, Ocnița, Edineț și Dondușeni. Activitățile presupun achiziționarea de active pentru colectarea și transferul deșeurilor (containere pentru deșuri și vehicule de colectare), construcția de infrastructură de eliminare și tratare a deșeurilor solide (depozite regionale de deșuri, stații de transfer, instalații de sortare și centre de reciclare și management ecologic a deșeurilor) suport pentru închiderea depozitelor de deșuri neconforme și a multor depozite de deșuri neautorizate existente. Proiectul este finanțat în cadrul unor Acorduri de împrumut cu BEI și BERD și urmează a fi finalizat în toate 6 regiuni către anul 2030. 2. Propunerea este relevantă, dar și ea se regăsește deja în Agenda de Reforme. Noul sistem de taxe și plăți pentru poluarea mediului, care se planifică a fi stabilit prin noua Lege privind plățile pentru poluare și taxele pentru utilizarea resurselor naturale, și noul sistem răspundere a

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
		reciclabile sau compostabile (modul în care funcționează acum REP arată mai mult a greenwashing). Se recomandă măsuri mai stricte pentru reducerea poluării industriale și implementarea unui sistem de stimulente pentru companiile care adoptă practici ecologice. Astfel impulsivitatea raportării ESG după indicatorii GRI (sau indicatorii adoptați de UE în 2023) va oferi o imagine clară despre cele mai poluante companii din RM, în același timp motivându-i să adopte practici sustenabile. Un exemplu în acest sens este Kaufland, care în anul 2024 a publicat un raport similar ESG.	companiilor pentru neconformarea cerințelor de mediu care va fi stabilit prin noua Lege cu privire la răspunderea de mediu, vor stabili reglementări mai dure și obligațiuni pentru companii pentru reducerea poluării industriale. De asemenea va fi luat în calcul și implementarea unui sistem de stimulente pentru companiile care adoptă practici ecologice măsuri mai stricte pentru reducerea poluării industriale sau poate chiar și careva scheme de ajutor de stat pentru a ajuta companiile să utilizeze tehnologii noi, non-poluante și alte practici verzi.
4.	Confederația Națională a Sindicatelor din Moldova (nr. 03-02/246 din 20.03.2025)	Considerăm necesar ca la domeniul de reforma „Angajarea în piața muncii” să fie inclusă ca măsura „Crearea Registrului electronic al salariaților”, care să fie aplicabil, inclusiv pentru sectorul real al economiei. Crearea sistemului electronic de evidență al salariaților a fost conceput cu mult timp în urmă, ca urmare a excluderii sistemului de evidență al salariaților în baza carnetului de muncă. Sistemul este actual din punct de vedere al digitalizării proceselor de interacțiune cu instituțiile statului, necesitatea asigurării unei conexiuni între diferite sisteme ce vizează salariații (asigurările sociale, medicale de impozitare ș.a.) și, nu în ultimul rând, un mecanism de contracarare a muncii nedecarate și a plății salariilor „în plic”.	Ministerul Muncii și Protecției Sociale Se ia act pentru elaborarea politicilor pe domeniu ulterioare
5.	Academia de Studii Economice din Moldova (nr. 02/357 din 21.03.2025)	1) Privitor la mecanismul de monitorizare și evaluare Institutul Național de Cercetări Economice (INCE) al ASEM, fiind implicat de-a lungul anilor în elaborarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice, constată că calitatea și oportunitatea procesului de monitorizare joacă un rol esențial în implementarea eficientă a reformelor. În acest context, în vederea asigurării implementării corespunzătoare a Agendei propriu-zise și obținerii impactului anticipat, considerăm extrem de importantă instituirea și respectarea unui mecanism eficient de monitorizare și evaluare a rezultatelor implementării acțiunilor stabilite de către autoritățile responsabile de executarea Agendei și a fiecărei acțiuni, în particular. Prin urmare, propunem ca procesul de monitorizare să nu se limiteze doar la cuantificarea acțiunilor realizate și nerealizate, ci să includă mențiuni privind respectarea termenilor de implementare, cauzele neimplementării sau extinderii termenului de implementare provocărilor majore întâmpinate în implementare ș.a. aspect relevante. Rapoartele de monitorizare/evaluare și Rapoartele de activitate ale instituțiilor responsabile de implementarea acțiunilor în cadrul Agendei trebuie să fie publicate anual și să reprezinte documente de bază pentru justificarea implementării/neimplementării acțiunilor planificate. 2) Privitor la compatibilitatea statistică și necesitatea unei reforme în domeniul statisticii oficiale Un obstacol major în calea unei evaluări obiective și comparative a progresului Republicii Moldova îl constituie lipsa indicatorilor statistici socio-economici	Cancelaria de Stat Referitor la mecanismul de monitorizare evaluare a prevederilor Agendei de Reforme pentru perioada 2025-2027, acesta urmează a fi dezvoltat în consultare cu partenerii europeni, având în vedere prevederile proiectului Acordului de Facilitate între Uniunea Europeană și Republica Moldova. În acest sens, menționăm că atât procedurile de monitorizare, raportare și evaluare, cât și aspectele de vizibilitate și transparență vor fi elaborate în corespundere cu standardele UE. Biroul Național de Statistică Biroul Național de Statistică comunică următoarele: Procesul de aliniere la standardele UE este o prioritate a BNS de mai mulți ani, o parte semnificativă a statisticilor fiind deja aliniate la acquis-ul UE. Alinierea în continuare a statisticii oficiale la acquis-ul UE, (în special privind statistica macroeconomică, demografică pe baza Recensământului Populației și locuințelor, statisticile agricole, în special privind recensământul agricol) care ar acorda suport pentru dezvoltarea economică și socială, este prevăzută în activitățile (etapele) 20-22 din Agenda de Reforme pentru

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsurile
			aliniați la standardele Uniunii Europene. Acest aspect afectează nu doar măsurarea performanței reformelor, dar și dialogul cu partenerii de dezvoltare. În acest sens, propunem includerea în Agenda de Reformă a unei componente prioritare orientate spre reforma sistemului statistic național, astfel încât Biroul Național de Statistică să dispună de cadrul instituțional și metodologic necesar pentru: producerea de indicatori armonizați (sociali, economici și de mediu); alinierea la cerințele Eurostat; asigurarea interoperabilității cu sistemele de date ale UE. Această măsură ar contribui substanțial la transparență, responsabilitate și coerență în procesul de aderare la Uniunea Europeană. În concluzie, considerăm că documentul supus consultării reprezintă o bază solidă pentru realizarea unui cadru coerent de reforme. Propunerile prezentate mai sus vizează sporirea impactului și sustenabilității acțiunilor prevăzute în document, contribuind astfel la atingerea obiectivelor strategice de dezvoltare ale Republicii Moldova.	perioada 2025-2027. Activitățile detaliate privind alinierea statisticii la acquis-ul UE sunt prevăzute în proiectul Programului Național de Aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană 2025–2029 (PNA). În acest sens, informăm că proiectul PNA, Capitolul 18 „Statistici” prevede un set amplu de acțiuni de aliniere a statisticilor naționale, fiind detaliate în Anexa A - 83 acțiuni normative și Anexa B - 85 acțiuni de implementare. Aceste acțiuni vizează: consolidarea capacității instituționale și operaționale a BNS pentru a răspunde cerințelor de aliniere la acquis-ul statistic al Uniunii Europene; armonizarea indicatorilor statistici socio-economici și de mediu cu standardele și metodologiile UE; dezvoltarea interoperabilității sistemului național de date, prin utilizarea datelor administrative, digitalizarea proceselor și modernizarea infrastructurii IT; asigurarea sustenabilității reformelor statistice prin cooperarea cu partenerii de dezvoltare și instituțiile științifice, academice și de cercetare.
6.	Alianța pentru Abilitarea Economică a Femeilor (AFAM) <i>(propunere parvenită la data de 24.03.2025 prin intermediul poștei electronice)</i>		Totodată, am dori să semnalăm faptul că în Planul de Creștere lipsește cu desăvârșire la Pilonul 1 “Dezvoltarea Sectorului Privat” componenta de promovare a antreprenoriatului feminin. Propunem includerea următorului text: Access to finance for women founded and led businesses facilitated by ODA through: (i) improving internal Women in Business procedures, (ii) introduction of two new instruments under the ODA Credit Guarantee Fund strengthening Women in Business borrowing capacities, including targeting in particular export-oriented women founded or led businesses and (iii) 2 new programs under the Fund for Women in Business to allow for provision of a larger range of access to finance instruments, and (iv) provision of business advisory services to women founded or led businesses. Baseline: In 2024, Women in Business operates with a limited range of financial products, and internal policies need to align with best practices, while offering financial support, has a restricted scope that does not fully address the evolving financial needs of women founded or led businesses. Limited business advisory services are provided. La descriere: (i) Internal procedures of Credit Guarantee Fund are enhanced through adoption of a new Risk Manual, Internal Control Manual, Investment Policy, and Product Policy documents, (ii) Operationalisation of 2 new guarantees products under the Credit Guarantee Fund including focus on export-oriented Women in Business in line with Export Promotion Programme (export credit guarantees and agricultural credit guarantees); (iii) Operationalisation of 2 new financial products of Women in Business - (preferential investment loans	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Dezvoltarea antreprenoriatului feminin este o prioritate a inclusă în documente de politici. Susținem reflectarea acestora în GP prin menționarea a instrumentelor ODA vor include și măsuri speciale pentru femeile antreprenori. (i) Agenda de Reforme presupune elaborarea și lansarea unui Program de suport cadru, care va include cel puțin 5 Programe gestionate acum de către ODA. Formularea actuală nu limitează numărul maxim de programe. Actualmente, ODA gestionează un program dedicat antreprenoriatului feminin, care conține trei componente. Prioritățile Programului curent ar putea să se regăsească în Programul Cadru, sau am putea rămâne pe abordarea de Program separat dedicat antreprenoriatului. Viziunea este de a dezvolta un Program care se va baza pe priorități (antreprenoriat feminin, digitalizare, ecologizare, competitivitate), cu ferestre de apel pentru fiecare din ele și/sau cu grant-uri oferite ca reward pentru atingerea unor obiective. (ii) pentru produsele de garantare prevăzute în agenda de reforme, susținem aceeași abordare, ca și opțiune: în cadrul produselor agreeate vom putea acorda tratament preferențial pentru anumite grupuri / categorii / obiective.

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsurile
			and a credit portfolio loan mechanism) and extension of Women in Business program compensating the interest rate for the loans. (iv) Provision of business advisory services to women founded or led businesses. Source of verification: Government decision/ODA Public Institution Council decision on financial instruments (Women in Business), ODA annual reports	De exemplu: dacă condiția generală spune că ODA va partaja x% din riscul de credit cu banca și plafonul maxim al expunerii față de debitor este de y lei, atunci pentru antreprenorare indicatorul 1 va fi x+n% iar indicatorul 2 ar fi y+m lei. Produsele actuale de garantare gestionate de FGC conțin deja unele facilități pentru companiile fondate sau administrate de femei, cum ar fi o cotă de Garantare de 70% față de o cotă de 50% aplicată în mod standard. La elaborarea noilor produse, precum și ajustarea produselor de garantare actuale se va analiza posibilitatea acordării unor stimulente suplimentare companiilor fondate sau administrate de femei (iii) Nu dispunem de fond pentru antreprenoriat feminin. Cred că se face referință la una din următoarele instrumente: (1) Programul dedicat antreprenoriatului feminin sau (2) Fondul FACEM. Pentru că în Agenda de Reforme avem asumate elaborare și lansarea a două produse financiare în cadrul fondului FACEM, propunem să considerăm aceeași abordare ca și în punctele de mai sus. (iv) Aceeași logică, cu condiția că se vor aloca sau identifica resurse. HG de modificare a Programelor completează cu articole de cheltuieli care facilitează accesarea serviciilor de consultanță. „servicii de dezvoltare a afacerii (consultanță și formare profesională în domeniul de activitate desfășurat; marketing și publicitate; consultanță în planificarea afacerii și accesul la finanțare aferente proiectului investițional în cadrul prezentului Program)” Veronica Arpintin:
	I.M. Orange Moldova S.A. (nr. 180/25 din 24.03.2025)	Una dintre măsurile propuse vizează îmbunătățirea rezilienței rețelelor din Republica Moldova prin alinierea completă la setul de instrumente al UE pentru securitatea 5G, inclusiv prin: adoptarea cadrului legal adecvat pentru implementarea acestuia; evaluarea furnizorilor și identificarea furnizorilor cu risc ridicat; adoptarea și aplicarea de restricții, inclusiv excluderi necesare ale furnizorilor cu risc ridicat, pentru activele cheie definite ca critice și extrem sensibile în evaluarea coordonată a riscurilor de UE pentru rețelele 5G.	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Alinierea la reglementarea UE privind Setul de instrumente pentru securitate cibernetică 5G, un set de măsuri legislative și tehnice menite să asigure rețele 5G sigure și rezistente în UE, este prevăzută în proiectul PNA 2025-2029. Această aliniere este esențială pentru Moldova pentru a proteja securitatea națională și a se integra mai eficient în piața unică digitală a UE.	

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsurile
		Lista investițiilor prioritare propuse pentru punerea în aplicare a Agendei menționate cuprinde investiții în valoare estimativă de 60 milioane euro , oferite de BERD, cu suportul tehnic al SwedFund și EU4Digital, pentru modernizarea și dezvoltarea rețelelor 5G sigure, pornind de la faptul că operatorii din Moldova s-ar pregăti să investească în rețele 5G, iar sprijinul respectiv le-ar permite să investească în rețele 5G sigure în loc să le achiziționeze de la furnizori cu risc ridicat. Termenul preconizat pentru realizarea măsurii respective este luna decembrie 2027. Această inițiativă trezește o îngrijorare profundă pentru securitatea investițiilor substanțiale efectuate de Orange Moldova și continuitatea afacerii acesteia.	Pe 17.03.25 a fost semnat Acordul de Grant în sumă de 470 mii Euro dintre MDED și Swedfund International AB privind serviciile de consultanță pentru implementarea setului de instrumente al UE pentru securitatea 5G. Astfel, urmează a fi contractată compania de consultanță de talie internațională pentru următoarele: • Prezentarea cazurilor de succes și provocărilor din implementările naționale în țările UE și din afara UE. • Evaluarea politicii naționale actuale și aspectele legale legate de securitate și încredere în implementarea 5G. • O evaluare națională cuprinzătoare a riscurilor furnizorilor, în conformitate cu recomandările EU 5G Toolbox. • Evaluarea măsurilor de securitate cibernetică existente. • Evaluarea costurilor estimative pentru operatori de implementare a Setului de instrumente 5G. • Propunerea unui mecanism de compensare pentru operatori care să stimuleze conformitatea cu Setul de instrumente 5G al UE și cu măsurile de atenuare recomandate. • Propunerea unui plan de implementare pentru Setul de instrumente 5G UE, pentru diferite scenarii (perioade de tranziție etc.). • Elaborarea unui proiect de lege pentru alinierea cu instrumentele UE 5G. • Cartografierea sprijinului financiar existent și potențial al UE, disponibil pentru lansarea 5G Astfel, implementarea cerințelor Setului de instrumente 5G UE urmează să fie prevăzută în actul național de aliniere în 2027, cu o perioadă de conformare/de tranziție care urmează a fi stabilită urmare studiului menționat cu suportul SWEDFUND, dar și măsurile compensatorii pentru operatori pentru conformare și substituie echipamente de la furnizori cu risc înalt de securitate.

U.M. Orange Moldova S.A.
SNG 100900108113
Str. Alba Iulia 75, MD-2071 Chișinău
Republica Moldova
Capital social 17840000 Lei
Administrator Olga Simigiu
www.orange.md

Nr. 180/25 din 24 martie 2025

D-lui Dorin RECEAN
Prim-ministru al Republicii Moldova

D-nei Doina NISTOR
Viceprim-ministru, Ministru al Dezvoltării
Economice și Digitalizării

Copie: D-nei Ana GROZA
Director Executiv
Asociația Investitorilor Străini (IFA)

D-nei Mariana RUTA
Director Executiv
Asociația Businessului European (EBA)

**Subiect: Agenda de Reforme aferentă Planului de creștere al Republicii Moldova
Implementarea în Republica Moldova a setului de instrumente al UE pentru securitatea 5G**

Stimate Domnule Prim-ministru,
Stimată Doamnă Viceprim-ministru,

Prin scrisoarea sa nr. 04-649 din 18.03.2025, Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării a inițiat consultări publice pe marginea Agendei de Reformă aferentă Planului de creștere pentru Republica Moldova, invitând părțile interesate să transmită recomandările și sugestiile sale referitoare la acest document.

Una dintre măsurile propuse vizează îmbunătățirea rezilienței rețelelor din Republica Moldova prin alinierea compoziției setului de instrumente al UE pentru securitatea 5G, inclusiv prin:

- adoptarea cadrului legal adecvat pentru implementarea acestuia;
- evaluarea furnizorilor și identificarea furnizorilor cu risc ridicat;
- adaptarea și aplicarea castrărilor, inclusiv excluderi necesare ale furnizorilor cu risc ridicat, pentru a evita cheile deficiente ca critice și extrem de sensibile în evaluarea coordonată a riscurilor de UE pentru rețelele 5G.

Lista investițiilor prioritare propuse pentru punerea în aplicare a Agendei menționate cuprinde investiții în valoare estimativă de 60 milioane euro, oferite de BERD, cu suportul tehnic al SvedFund și EU4Digital, pentru modernizarea și dezvoltarea rețelelor 5G sigure, pornind de la faptul că operatorii din Moldova s-ar pregăti să investească în rețelele 5G, iar sprijinul respectiv le ar permite să investească în rețele 5G sigure în loc să le achiziționeze de la furnizori cu risc ridicat.

Termenul preconizat pentru realizarea măsurii respective este luna decembrie 2027.

Această inițiativă trezește o îngrijorare profundă pentru securitatea investițiilor substanțiale efectuate de Orange Moldova și continuitatea afacerii acesteia.

Orange Restricted

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
			<u>Text propus:</u> Procedurile de insolabilitate și faliment sunt optimizate prin revizuirea legislației relevante, lansarea programului de sprijin ”a doua șansă” pentru IMM, îmbunătățirea registrului cauzelor de insolabilitate. Linia de referință: Doar câteva elemente de bază specifice conceptului de acordare a doua șansă pentru IMM-uri sunt în vigoare (de exemplu, exonerarea de datorii pentru antreprenorii persoane fizice); nu există instrumente de avertizare timpurie; registrului cauzelor de insolabilitate este în faza de start cu funcționalități de bază. Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă Pe baza unei revizuii cuprinzătoare a cadrului actual de insolvență, MD va identifica inefficiențele procedurale, lacunele și domeniile necesare a fi digitalizate și va adopta modificări legislative pentru optimizarea procedurilor de insolvență, reducerea duratei procedurilor și îmbunătățirea protecției drepturilor creditorilor, inclusiv prin mărirea ratei de recuperare a creanțelor de către aceștia. Moldova va efectua o analiză comparativă a Legii insolabilității nr. 149/2012 în raport cu Directiva 2019/1023 a UE și își va alinia cadrul intern la standardele UE, inclusiv politica celei de-a doua șanse, aprobarea instrumentelor de avertizare timpurie și programului de sprijin pentru IMM-urile aflate în dificultate financiară. De asemenea, vor fi aprobate dispoziții pentru o soluționarea mai rapidă a cazurilor, crearea unui sistem de colectare a datelor statistice aferente cauzelor de insolabilitate și instituirea unor criterii uniforme pentru gestionarea acestor cauze. Va fi optimizat Registrul cauzelor de insolabilitate pentru a asigura gestionarea transparentă și eficientă a cazurilor de insolvență și a procedurilor de vânzare a bunurilor din masa debitoare.	
			Pilonul 1: Dezvoltarea sectorului privat Măsura 1.4. Textul propus: 85% din totalul serviciilor publice legate de afaceri sunt disponibile în format digital <i>Comentariu: Creșterea de la 64% la doar 75% nu este suficient de ambițioasă, în special în contextul resurselor din Planul de creștere</i>	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Targetul din Agenda de reformă este stabilit în corespundere cu KPI-urile din Strategia de Transformare Digitală a Republicii Moldova 2023 -2030. Astfel, pentru sfârșitul anului 2027 obiectivul este 75%. Indicarea unui target mai „mai ambițios” ar duce la inconsistențe. Mentionam, ca în procesul transpunerii Aquisului și implementării Directivelor, precum și în procesul de dereglementare, se vor optimiza numărul serviciilor publice legate de activitatea de antreprenariat.
			Pilonul 1: Dezvoltarea sectorului privat Măsura 2.5. Textul propus: <u>Condiția de plată și termenul de punere în aplicare.</u> Eficiența și impactul programelor de susținere a IMM implementate prin intermediul Organizației pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului (ODA) sunt consolidate prin alinierea metodologiei de monitorizare și evaluare la cele mai bune practici, digitalizarea proceselor interne ale ODA și consolidarea capacităților de control intern și gestionare a riscurilor. Linia de referință:	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Vom ține cont de comentariile și propunerile cu privire la elementele care trebuie considerate în implementarea reformei asumate.

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
			Metodologia de evaluare a proiectelor nu este aliniată la metodologia OCDE, în timp ce gestionarea riscurilor financiare este subdezvoltată. Automatizarea proceselor interne ale ODA este limitată. Guvernanța și supravegherea ODA sunt corespunzătoare, Consiliul de supraveghere și experții externi făcând parte din Comitetul de finanțare și risc. Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă Eficiența și impactul programelor de susținere a IMM implementate prin intermediul ODA sunt consolidate prin intermediul următoarelor acțiuni: (i) cel puțin 5 programe de suport financiar nerambursabil (grant) sunt optimizate prin instituirea unui cadru unificat care simplifică procesul de aplicare și implementare a proiectelor investiționale de către antreprenori; (ii) Programele dedicate companiilor active sunt implementate în comun cu băncile comerciale; (iii) metodologia de monitorizare și evaluare a programelor ODA este aliniată la criteriile OCDE-DAC; (iv) metodologia de evaluare a proiectelor investiționale pune accent pe impactul proiectului asupra companiei, asupra economiei și bugetului de stat; (iv) managementul riscurilor financiare în procesul de implementare a programelor ODA este fortificat prin adoptarea unui manual de gestionare a riscurilor financiare; (v) digitalizarea ODA este asigurată prin: un proces de aplicare la Programele ODA complet digital; lansarea unui sistem intern de gestionare a dosarelor la toate etapele (aplicare, evaluare, aprobare, implementare); integrarea sistemului informațional intern cu Mconnect și cu registrele publice relevante și cu infrastructura digitală EGOV; lansarea unor module de analiză a datelor; lansarea unor module de monitorizare și raportare. (vi) controlul intern și este consolidat prin intermediul cadrului de evaluare a riscurilor și prin înființarea unei unități separate pentru gestionarea riscurilor; (vii) cooperarea cu alte instituții publice de susținere a antreprenorilor este consolidată prin schimb de date. <i>Comentariu: Unificarea programelor de grant trebuie să țină cont de obiectivele acestora și poate fi realizată după cum urmează:</i> <i>1. Programe de abilitare economică a unor categorii de populație (lansarea în afaceri) – tineri, femei, migranți și mici producători</i> <i>2. Programe tematice de eficientizare a activității economice pentru companii active – digitalizare, ecologizare, inovare</i> <i>3. Programe de creștere și internaționalizare – re tehnologizare, internaționalizare</i> <i>4. Programe de dezvoltare sectorială – turism</i> <i>În condițiile în care în foarte multe cazuri companiile apelează la credite bancare pentru asigurarea contribuției de resurse financiare proprii în cadrul proiectului investițional, atât compania cât și proiectul investițional este supus unei evaluări duble – de bancă și de ODA. Pentru a simplifica acest proces, programele ar</i>	MDED recunoaste si va implementa reforma ODA pentru a spori eficienta acestuia si contributia pentru atingerea obiectivelor Guvernului pentru mediu anteprenorial. Sunt intiate mai multe procese in acest context, de la diversificarea portofoliului ODA si ajustarea mai buna acestuia necesitatilor pietei, pina la eficientizarea proceselor care vor asigura reformarea institutiei. Se doreste ca toate interventiile statului prin intermediul instrumetelor ODA sa corespunda necesitatilor sectorului privat, astfel elaborarea si ajustarea acestor instrumente in conformitate cu cele mai bune practici este planificată.

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsurile
		putea fi implementate în comun cu divizarea sarcinilor de evaluare – ex banca asigură evaluarea de risc de credit iar ODA alte aspecte de conformitate și impact al proiectului investițional. Deciziile de finanțare trebuie să fie aliniate obiectivelor politicilor economice de creștere a salariilor, a veniturilor la Bugetul de Stat și reducere a economiei informale. Riscurile financiare în cadrul ODA apar urmare implementării Programelor ODA și derivă din procesul de implementare a proiectelor investiționale de către antreprenori (risc de credit și risc de contrapartidă). Astfel, manualul de gestionare a riscurilor financiare trebuie să urmărească instituirea unor criterii clare și uniforme de monitorizare a implementării proiectelor investiționale de către antreprenori cu posibilitatea intervenției în caz de abatere. Multitudinea de programe de suport din partea statului, și mai ales numărul mare de instituții implementatoare (AIPA, ADMA, UIP ale Băncii Mondiale) creează precondiții de finanțare a proiectului investițional din diferite surse cu eludarea cerințelor privind jutorul de stat. Mai mult ca atât, posibilitatea ca un antreprenor să poată obține resurse financiare de la mai multe instituții pentru același proiect investițional amplifică riscurile enunțate. Prin urmare, devine foarte importantă implementarea unui registru comun de proiecte investiționale și antreprenori finanțați.	
		Pilonul 1: Dezvoltarea sectorului privat Măsura 2.5. Textul actual: Cel puțin 5 mecanisme de sprijin sunt optimizate într-un singur cadru unificat pentru a simplifica cererile și a preveni suprapunerile. Textul propus: Toate mecanismele de sprijin implementate de ODA, AIPA, ADMA, Livada Moldovei și altele sunt incluse într-un singur cadru unificat pentru a simplifica cererile și a preveni suprapunerile. Comentariu: Guvernul trebuie să dețină o viziune clară și consolidată privind ancorarea tuturor mecanismelor de sprijin conform obiectivelor de dezvoltare economică, iar suprapunerile trebuie evitate pentru absolut toate programele respective, dacă ne dorim utilizarea resurselor din Planul de creștere în mod eficient.	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Vom ține cont de comentariile și propunerile cu privire la elementele care trebuie considerate în implementarea reformei asumate. Perspectiva Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, AIPA, ADMA și Livada Moldovei prezintă mecanisme diferite de suport pentru antreprenorii din sectorul agricol și cel al industriei alimentare. Organizarea, sursele de finanțare, rigorile aplicate operațiunilor acestor instituții și programelor implementate de acestea nu sunt compatibile pentru unificare. Cu toate acestea, măsurile de suport oferite de aceste instituții sunt dezvoltate pentru a fi complementare sau alternative pentru grupul țintă de antreprenori.

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
		Pilonul 1: Dezvoltarea sectorului privat Măsura 2.5. Textul actual: Responsabilitatea și eficiența mecanismelor guvernamentale de sprijinire a IMM-urilor de către Organizația pentru Antreprenoriat ODA din Moldova sunt consolidate prin simplificarea mecanismelor de sprijinire a IMM-urilor, alinierea metodologiei de monitorizare și evaluare la cele mai bune practici, digitalizarea proceselor ODA și consolidarea capacităților de control intern și gestionare a riscurilor. Textul propus: Responsabilitatea și eficiența mecanismelor guvernamentale de sprijinire a IMM-urilor de către Organizația pentru Antreprenoriat ODA din Moldova, precum și a fermierilor de către AIPA și ADMA sunt consolidate prin simplificarea mecanismelor de sprijinire, alinierea metodologiei de monitorizare și evaluare la cele mai bune practici, digitalizarea proceselor, consolidarea capacităților de control intern și gestionare a riscurilor, precum și asigurarea unui cadru independent și profesionist de evaluare a dosarelor de aplicare și adoptare a deciziilor de finanțare. <i>Comentariu: Fortificarea guvernantei este necesară și la nivelul instituțiilor care acordă sprijin sectorului agricol, pentru a crea un cadru unificat și eficient de gestionare a resurselor direcționate sprijinirii antreprenorilor.</i>	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare Prevederile curente ale Planului de Creștere în ceea ce vizează sectorul agroalimentar sunt fondate pe capacitatea AIPA de a implementa standarde de subvenționare și control conform standardelor și bunelor practici ale Uniunii Europene. Astfel, Planul de Creștere are stabiliți indicatori care vizează: Dezvoltarea Registrului Fermierilor Dezvoltarea sistemului de Identificare a Parcelelor (LPIS) Implementarea măsurilor de verificare și control Instituirea măsurilor de condiționalitate și sancțiuni Toate acestea sunt menite pentru digitalizarea proceselor, mitigarea riscurilor și utilizarea eficientă a resurselor.
		Pilonul 1: Dezvoltarea sectorului privat Măsura 2.8. Text propus: Condiția de plată și termenul depunere în aplicare. Accesul IMM la finanțare este facilitat prin intermediul programelor ODA după cum urmează: (i) îmbunătățirea procedurilor interne de activitate ale Fondului de Garantare a Creditelor (FGC); (ii) ajustarea produselor de garantare în vederea extinderii capacităților de împrumut ale IMM, în special cele orientate spre export și creare de valoare adăugată înaltă; (iii) lansarea de produse noi în cadrul Fondului pentru Antreprenoriat și Creștere Economică a Moldovei (FACEM), pentru a permite furnizarea unei game mai largi de instrumente de acces la finanțare. Linia de referință: În 2024, FGC funcționează cu o gamă limitată de produse financiare, iar politicile interne trebuie să se alinieze la cele mai bune practici. FACEM, deși oferă sprijin financiar, are un domeniu de aplicare restrâns care nu răspunde pe deplin nevoilor financiare în continuă evoluție ale IMM-urilor. Nu sunt furnizate servicii de consultanță în afaceri. Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă. i) Procedurile interne ale FGC sunt îmbunătățite prin adoptarea unui nou riscurilor, a unui manual privind gestionarea riscurilor, nou manual de control intern, precum și a unor documente privind politica de investiții și politica privind produsele; (ii) ajustarea produselor de garantare existente și lansarea a 2 noi produse de garantare în cadrul Fondului de Garantare a Creditelor; (iii) lansarea unui mecanism de garantare a exporturilor;	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Sunt comentarii care sunt binevenite și pot fi considerate în procesul de implementare a reformelor propuse, dar nu trebuie să fie condiționalități de plată. Raspuns la comentariu: Eficientizarea operațiunilor ODA, alinierea instrumentelor, combinarea acestora, etc. fac parte din reforma ODA și nu se regasesc în aceasta masura.

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
		(iii) Lansarea a 2 noi produse financiare ale FACEM bazate pe împrumuturi la dobânzi fixe și reduse pentru investiții și un mecanism de împrumut pentru portofoliul de credite. <i>Comentariu:</i> Produsele de garantare existente urmează a fi ajustate în corespundere cu celelalte programe ale ODA astfel încât garanțiile emise de FGC să poată susține obținerea resurselor financiare pentru contribuție proprie necesară în cadrul proiectelor investiționale. Este necesară conectarea programelor de grant cu produsele FGC și FACEM astfel încât antreprenorul/ compania să poată în mod rapid obține resursele financiare necesare pentru întreg proiectul investițional. De asemenea, evaluarea companiei și a proiectului investițional ar fi realizată în mod eficient de bancă și unitățile ODA. Asigurarea unor produse sub forma de credite cu porțiuni de grant. Nu este o acțiune de reformă. Este vorba doar de capitalizarea suplimentară a programului. Asta ar trebui acțiune separată, nu se referă la accesul la finanțare. Totodată ODA nu are capacitatea să ofere servicii de consultanță. ODA poate să finanțeze asemenea servicii în cadrul Programelor existente sau în cadrul unui program separat.	
		Pilonul 1: Dezvoltarea sectorului privat Măsura 2.8. Textul actual: Operaționalizarea a 2 noi produse de garantare în cadrul Fondului de Garantare a Creditelor, inclusiv concentrarea asupra IMM-urilor orientate spre export. Textul propus: Capitalizarea substanțială a FGC și programului FACEM, precum și focusarea programelor ODA pe sprijinul IMM care generează valoare adăugată sporită și sunt orientate spre export. <i>Comentariu:</i> Creșterea economică este generată de valoarea adăugată, iar rolul statului, prin intermediul ODA, trebuie să fie susținerea întreprinderilor care investesc în procesarea materiei prime locale, producere cu nivel sporit de sofisticare tehnologică, vânzări/export de producție finită, automatizarea și modernizarea lanțurilor și proceselor de producție, digitalizare etc. Programul FACEM trebuie să fie promovat în regim prioritar, deoarece, spre deosebire de programul 373, creează o concurență sănătoasă sectorului bancar și creează premise sustenabile pentru creștere intermedierei financiare (subvenționarea dobânzilor în cadrul programului 373 tinde să favorizeze băncile și menține status quo în ceea ce ține de piața produselor de creditare, dobânzile comerciale rămânând înalte).	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Vom ține cont de comentariile și propunerile cu privire la elementele care trebuie considerate în implementarea reformei asumate
		Pilonul 1: Dezvoltarea sectorului privat Măsura 2.9. Textul propus: Accesul la finanțare prin subvenții pentru investiții pentru fermieri și operatori agroalimentari este îmbunătățit în cadrul Fondului național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural, în conformitate cu noul program de subvenții care urmează să fie lansat și care prioritizează activitățile economice și investițiile care generează valoare adăugată sporită (procesarea materiei prime locale, producere cu nivel sporit de sofisticare tehnologică,	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare Cu toate că legea subvenționării nu este vizată direct de document, ea stă la baza reformelor în sectorul agroalimentar și va permite planificarea și susținerea proiectelor generatoare de valoare adăugată înaltă. Numărul beneficiarilor nu poate fi plafonat, acesta fiind

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
		vânzări/export de producție finită, automatizarea și modernizarea lanțurilor și proceselor de producție, digitalizare etc). Guvernanța internă și procedurile de acordare a granturilor sunt eficientizate și profesionalizate similar cu cele din cadrul ODA. Numărul anual de beneficiari crește la cel puțin 500. <i>Comentariu: Impactul pozitiv al Planului de creștere depinde de modul cum prioritizăm programele de sprijin, inclusiv în agricultură – prioritatea trebuie să susținerea investițiilor care generează valoare adăugată, spre unica sursă sustenabilă de creștere economică rapidă. În plus, trebuie să avem aceleași abordări în ceea ce ține de calitatea guvernantei pentru toate instituțiile publice care acordă sprijin financiar, fie este ODA, AIPA, ADMA sau altele.</i>	determinat de disponibilitatea agricultorilor și procesatorilor da a investi și de alocațiile bugetare. Notă: numărul de 300 beneficiari inclus în Agenda de Reformă țintește un minim pentru grupurile istoric subreprezentate - start-up în agricultură, femei și tineri sub 40 de ani.
		Pilonul 1: Dezvoltarea sectorului privat Măsura 2.9. Textul actual: Pentru a sprijini IMM-urile agricole, în cadrul Fondului național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural, executat de AIPA, se îmbunătățește accesul la finanțare (contracte semnate cu AIPA). Textul propus: Pentru a sprijini întreprinderile agricole, în cadrul Fondului național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural, executat de AIPA, se îmbunătățește accesul la finanțare (contracte semnate cu AIPA) și se acordă prioritate clară investițiilor în activități economice cu valoare adăugată sporită. În acest sens, se revizuie și criteriile de evaluare a dosarelor, prin integrarea indicatorilor de evaluare a impactului așteptat al investițiilor asupra generării de valoare adăugată și, respectiv, creșterea potențialului economiei naționale. <i>Comentariu: Focusarea pe creșterea valorii adăugate trebuie acompaniată de integrarea principiilor de evaluare a impactului așteptat al măsurilor de sprijin, pentru a asigura punerea în aplicare a priorizării respective.</i>	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare Cu toate că legea subvenționării nu este vizată direct de document, ea stă la baza reformelor în sectorul agroalimentar și va permite planificarea și susținerea proiectelor generatoare de valoare adăugată înaltă. Numărul beneficiarilor nu poate fi plafonat, acesta fiind determinat de disponibilitatea agricultorilor și procesatorilor da a investi și de alocațiile bugetare. Notă: numărul de 300 beneficiari inclus în Agenda de Reformă țintește un minim pentru grupurile istoric subreprezentate - start-up în agricultură, femei și tineri sub 40 de ani.
		Pilonul 1: Dezvoltarea sectorului privat Măsura 2.11. Textul propus: Până în 2027, cel puțin 50 întreprinderi care au făcut investiții substanțiale în activități economice cu valoare adăugată înaltă beneficiază (contracte semnate) de noua schemă de ajutor de stat aliniată la standardele UE. Condiția de plată și termenul de punere în aplicare. Cel puțin 50 întreprinderi beneficiază (contracte semnate) în cadrul programului de ajutor de stat, aliniată la standardele UE. Linia de referință: Această schemă de ajutor de stat a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2025. Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă. Noua schemă de atragere a investițiilor este pe deplin conformă cu normele UE și este în concordanță cu Programul național de dezvoltare industrială pentru anii 2024-2028. Programul va atrage investiții de cel puțin 0,5 milioane EUR pentru fiecare proiect investițional. În cadrul programului, investițiile vor fi contractate în termen de 3 ani de la implementare.	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Obiectivul de 10 companii beneficiare este setat în cadrul negocierilor cu Comisia Europeană pe marginea Planului de Creștere, drept pentru care orice modificare de indicatori trebuie renegociată cu UE. Dincolo de procedura complexă prenotată, nu considerăm necesar un asemenea demers odată ce indicatorul este doar pentru anul 2025 și reprezintă un angajament de cel puțin 10 companii. MDED vă asigură că obiectivul va fi realizat cu deplină măsură și, foarte probabil, până la sfârșitul anului 2027 vor exista 50 de beneficiari ai ajutorului de stat, oferit în conformitate cu schema de ajutor de stat regional pentru investiții, din moment ce deja au fost acordate sau sunt în examinare 5 cereri de acordare a ajutorului prenotat. Totodată, cumularea ajutoarelor de stat sau de minimis oferite, este o obligație legală, nu doar o simplă

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la Conținutul obiecției/prounerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
		<i>Comentariu: Obiectivul de 10 companii susținute este unul extrem de modest. Programul trebuie să monitorizeze sursa de finanțare investițiilor realizate de către companii, iar în cazul în care sunt resurse împrumutate prin intermediul FACEM, P373 sau FGC să se țină cont că acestea la fel sunt programe de ajutor din partea statului, respectiv intensitatea ajutorului de stat trebuie atent calculată.</i>	recomandare, drept pentru care MDDE, în calitate de furnizor al ajutorului de stat, este decis să „calculeze corect” ajutorul acordat.
		Pilonul 1: Dezvoltarea sectorului privat Măsura 3.16. Textul propus: <u>Condiția de plată și termenul de punere în aplicare</u> Dezvoltarea pieței de capital este încurajată, în special prin consolidarea bursei de valori și a infrastructurii de post-comercializare și prin îmbunătățirea cadrului de reglementare privind protecția investitorilor. Linia de referință: (i) Bursa continuă să funcționeze într-un mediu învechit, fără acces de la distanță pentru participanții la piață și fără instrumente de analiză a datelor; (ii) dispozițiile legale privind drepturile investitorilor nu sunt aliniate la normele UE; (iii) conturile omnibus sunt posibile pentru toate societățile, cu excepția băncilor și a societăților de asigurări; nu există legături de depozitare cu Depozitarul Central al Valorilor Mobiliare din UE; (iv) capacitățile CNPF sunt consolidate Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă Consolidarea pieței de capital presupune: (i) Moldova dispune de o bursă operațională și funcțională care permite societăților să tranzacționeze eficient, introducând accesul de la distanță pentru participanții la piață, permițând ofertele publice inițiale, furnizând instrumente de date analitice pentru participanții la piață; (ii) Legislația privind piața de capital este modificată în conformitate cu normele UE pentru a spori protecția investitorilor în conformitate cu MIFID II a UE; (iii) Depozitarul Central al Valorilor Mobiliare din Moldova implementează modelul de segregare omnibus pentru entitățile eligibile și stabilește legături de depozitare cu cel puțin un Depozitar Central al Valorilor Mobiliare cu sediul în UE; (iv) Capacitățile CNPF sunt consolidate pentru a implementa supravegherea bazată pe riscuri, inclusiv prin instruirea personalului CNPF și elaborarea de documente de politică internă; (v) stimularea dezvoltării instrumentelor pieței de capital prin susținerea accesării capitalului de către administratorii de fonduri, atât fonduri orientate spre investiții în capital (equity) cât și debt (obligațiuni corporative); (vi) dezvoltarea unui program de susținere a companiilor care vor să accedă la instrumentele pieței de capital; (vii) transformarea Fondului pentru Antreprenoriat și Creștere Economică a Moldovei (FACEM) într-un fond de fonduri, astfel încât administratorii de fonduri de investiții să devină eligibili pentru obținerea de capital.	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării La: Măsura 3.16. Textul propus: <u>Condiția de plată și termenul de punere în aplicare</u> Dezvoltarea pieței de capital este încurajată, în special prin susținerea companiilor, dezvoltării instrumentelor financiare noi, consolidarea bursei de valori și a infrastructurii de postcomercializare și prin îmbunătățirea cadrului de reglementare privind protecția investitorilor. Referitor la: Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă considerăm comasarea alineatelor (v) și (vi) în unul singur cu următoarea redacție: (v) program de susținere a companiilor care vor să accedă la instrumentele pieței de capital, inclusiv prin facilitarea accesării capitalului de către administratorii de fonduri, atât fonduri orientate spre investiții în acțiuni cât și obligațiuni corporative; La alineatul (vi): Propunerea dată ține doar parțial de CNPF, iar parțial este în aria de influență a MDDE. Astfel, este acceptabilă propunerea în cazul în care MDDE decide să transforme FACEM în fond de fonduri. Într-adevăr, implementarea integrală și imediată a MIFID II într-un context precum cel al Republicii Moldova ar putea genera bariere suplimentare în dezvoltarea unei piețe de capital aflate încă în stadiu incipient. Propunerea de a utiliza resurse dintr-un Plan de Creștere, similar PNRR-ului din România, pentru capitalizarea fondurilor de investiții autorizate (inclusiv fonduri de equity) este extrem de oportună. Totodată, este pe deplin justificată necesitatea unui program de stat dedicat sprijinirii emisiunilor de instrumente de capital, care ar putea include următoarele măsuri: asistență tehnică și consultanță pentru companii;

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
		<i>Comentariu: Aici ar fi nevoie de negociat perioade de tranziției în condițiile în care aplicarea MIFID II ar bloca și mai mult apariția participanților și instrumentelor pieței de capital. MIFID II este un cadru de reglementare în special pentru piețe mature. Administratorii de fonduri de investiții ar trebui să aibă posibilitatea obținerii de resurse financiare în cadrul Planului de creștere după modelul PNRR din România. Atsfel, administratori autorizați (naționali sau externi, persoane acceptate) ar putea obține resurse suplimentare pentru Fonduri de investiții în equity. Totodată, companiile din Moldova ar putea fi interesate mai degrabă de atragere de resurse financiare prin intermediul emisiunii de obligațiuni corporative decât instrumente de capital, respectiv și fondurile de obligațiuni la fel ar trebui incluse. Așa cum companiile autohtone au o expertiză limitată în ceea ce privește instrumentele pieței de capital, este nevoie de un Program de stat care să faciliteze consultanța și emisiunea de instrumente de capital, ex. garanții pentru investitori, compensarea costurilor emisiunii de obligațiuni corporative (exemplul FGC pentru credite și P373 pentru costul capitalului. În lipsa unor investitori instituționali pe piața de capital, apariția unor eventuale fonduri de investiții este blocată de lipsa capitalului. Astfel, FACE ar putea fi o sursă de capital pentru fondurile de investiții</i>	garanții publice pentru investitori; subvenționarea costurilor aferente emisiunii. Dezvoltarea pieței de capital presupune, în același timp, și consolidarea ecosistemului asociat — inclusiv susținerea companiilor de consultanță, implementarea campaniilor de informare și promovare, precum și încurajarea apariției de noi actori instituționali (statul, autoritățile locale, companiile de asigurări, fondurile de pensii etc.), care pot contribui la o dezvoltare organică și sustenabilă a pieței.
		• Aplicarea subvenționării țintite care să stimuleze modelarea mult mai pronunțată a comportamentului de producere al fermierilor pentru a respecta asolamentele și a se adapta la schimbările climaterice – în ciuda frecvenței tot mai mari a secetelor de care este afectată țara noastră, structura culturilor anuale continuă să fie dominată de porumb, grâu și floarea soarelui - culturi cu valoare adăugată redusă, care an de an au o pondere de 75-80%. În același timp, culturile cu valoare adăugată potențial mai mare - precum legumele, cartofii sau eterooleaginoasele • Susținerea producătorilor autohtoni și promovarea identității de brand și de calitate a produselor locale – există în continuare o serie de produse tradiționale pentru care Republica Moldova nu este capabilă să își asigure pe deplin consumul intern cu producție proprie. Aceasta se întâmplă inclusiv pentru că produsele locale au în continuare un nivel redus de notorietate și conștientizare în rândul populației. Din acest motiv sunt necesare mai multe acțiuni care să conducă la i) implementarea unui sistem de management eficient în promovarea produselor agroalimentare, ii) îmbunătățirea politicii de calitate și valorificarea produselor agroalimentare moldovenești, dar și iii) Intensificarea asocierii producătorilor agricoli.	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare Agenda de Reforme prevede alinierea treptată la bunele practici agricole ale UE. De asemenea, armonizarea cadrului legislativ național la cel al Uniunii Europene vizează implementarea standardelor de calitate, valorificarea produselor tradiționale moldovenești (IGP) și fortificarea mecanismelor de suport pentru asociațiile de producători.

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
			Recomandări conceptuale • Revizuirea cadrului de restructurare a datoriilor - crizele multiple din ultimii ani au afectat grav capitalizarea multor firme care cu greu fac față datoriilor. Mai mult ca atât, imposibilitatea rambursării la timp a creditelor determină imposibilitatea accesării de noi credite și crește riscul de insolvabilitate. În acest sens, cadrul de insolvabilitate trebuie ajustat pentru a le permite firmelor aflate în dificultăți financiare să își continue activitatea prin proceduri adecvate de restructurare. Astfel, conceputul de „A doua șansă” poate ajuta companiile în situație financiară precară să depășească mai ușor și mai rapid această perioadă, iar implementarea unui sistem de indicatori de avertizare timpurie ar permite Guvernului să susțină acele companii viabile, dar care se confruntă cu probleme de lichiditate. • Ajustarea definiției IMM – inflația din ultimii ani a erodat criteriile definiției IMM astfel încât mai multe companii și-au pierdut sau riscă în scurt timp să-și piardă acest statut și, respectiv, posibilitatea de a obține suport prin programele de stat. În acest sens se impune revizuirea definiției IMM prin creșterea plafoanelor criteriului financiar (cifra de afaceri și total active), dar și includerea criteriului de afiliere dintre companii. Aceasta ar permite susținerea mai ținută prin programele de suport precum și orientarea suportului acordat către acele IMM-uri care cu adevărat au nevoie. Definiția IMM este un instrument de identificare a acelor întreprinderi care se confruntă cu eșecurile pieței și provocări specifice din cauza mărimii lor și, prin urmare, pot beneficia de suport public preferențial în raport cu ceilalți agenți economici. • Aplicarea subvenționării ținute care să stimuleze modelarea mult mai pronunțată a comportamentului de producere al fermierilor pentru a respecta asolamentele și a se adapta la schimbările climaterice – în ciuda frecvenței tot mai mari a secetelor de care este afectată țara noastră, structura culturilor anuale continuă să fie dominată de porumb, grâu și floarea soarelui - culturi cu valoare adăugată redusă, care an de an au o pondere de 75-80%. În același timp, culturile cu valoare adăugată potențial mai mare - precum legumele, cartofii sau eterooleaginoasele - rămân cu ponderi reduse. Aceasta, deoarece respectivele culturi rămân în mare parte o preocupare a sectorului individual, nefiind atractive sectorului corporativ din cauza nevoii mai mari de forță de muncă, dar și a lipsei unor stimulente diferențiate în raport cu celelalte culturi. Aplicarea unor stimulente diferențiate pentru culturile cu valoare adăugată ridicată și a celor rezistente la secetă trebuie să constituie prioritatea numărul unu în politicile de subvenționare. • Pentru măsurile post-investiționale, care la moment consumă 75-80% din fondul de subvenționare, pe lângă aspectul de conformitate, se impune și aplicarea fezabilității economice a proiectelor subvenționate - de exemplu, construcția unui	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Este planificată transpunerea directivei 2019/1023 privind restructurarea și insolvența. MDED MDED deja este în proces de aliniere. În faza de finalizare elaborarea proiectului de Lege pentru modificarea Legii 179/2016 care se intenționează alinierea totală la Recomandarea comisiei. Urmează consultări publice cu mediul de afaceri pentru a dezbate până la care plafon (Venit din Vânzări, Active) ne vom alinia. Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare Aplicarea condiționalităților și verificarea respectării acestora ca precondiție a subvenționării presupune aplicarea normelor de verificare și control de către AIPA. Implementarea Agendei de Reforme presupune elaborarea mecanismelor care permit implementarea acestor prevederi. Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsură
		depozit frigorific ține cont într-o mică măsură de potențialul de valorificare al acestuia, iar deseori putem întâlni pe de o parte depozite semi-goale, iar pe de altă parte fermieri care suferă din cauza lipsei spațiilor de stocare a producției în extra-sezon. Astfel, este necesar extinderea cadrului de evaluare a proiectelor pentru a se asigura că banii publici sunt direcționați în proiecte durabile care sunt aliniate la prioritățile strategice. Totodată, pentru proiecte post-investiționale mici până la o anumită valoare (de exemplu: 300 mii lei), evaluarea complexă poate fi exclusă sau simplificată la maximum pentru a susține micii producători. • Reintroducerea principiului „Primul venit, primul servit” în acordarea subvențiilor - de exemplu, în 2023, au fost depuse cereri de finanțare pentru subvenționarea post-investiție în sumă de 1,31 miliarde de lei, din care, din contul resurselor bugetului de stat pentru anul respectiv, nu a fost finanțat niciun proiect. În consecință, din suma de 1,6 miliarde de lei, alocată în bugetul anului 2024, doar pentru acoperirea cererilor depuse în 2023 urmau a fi alocate 1,31 miliarde de lei (81,8% din total). Această situație, pe lângă faptul că este o derogare de la principiile finanțelor publice, reprezintă și un handicap - mai ales pentru fermierii mici, care sunt nevoiți să aștepte și peste un an de zile pentru a primi subvenția de la stat. • Îmbunătățirea urgentă a guvernantei sectorului agricol - fiind deja în anul 2025, sectorul încă nu dispune de un Program de implementare a Strategiei naționale de dezvoltare agricolă și rurală pentru anii 2023-2030, care a fost aprobată încă la începutul anului 2023. Fără un program de implementare, coerența și predictibilitatea politicilor agricole nu poate fi asigurată. În același timp, în toată perioada actualei guvernări conducerea AIPA a fost exercitată exclusiv prin interimat, iar guvernanta instituțională nu a fost îmbunătățită. În acest, recomandăm aplicarea unui model de guvernanta bazat pe eficiență și transparență, precum și schimbarea modelului de finanțare a instituției și revenirea la mecanismul de finanțare anterior, care se baza pe finanțarea instituției din contul fondului de subvenționare, care ar permite salarii competitive, atragerea și menținerea specialiștilor.	Cu toate că nu face direct obiectul Agendei de Reformă, ajustarea cadrului normativ cu privire la subvenționarea în agricultură este inițiat. Astfel, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare a pregătit proiectul de lege privind finanțarea, gestionarea și monitorizarea politicii agricole, înregistrat în Parlament cu nr. 382 din 18 decembrie 2024. Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare Principiul „Primul venit, primul servit” în acordarea subvențiilor se aplică până la momentul actual prin actele normative care reglementează subvenționarea în agricultură și mediul rural. Subliniem faptul, că conform Regulamentului privind măsurile și condițiile specifice de eligibilitate pentru subvenționarea investițiilor din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 491/2023, la momentul actual subvențiile pentru forma de subvenționare post-investiție se acordă conform principiului "Primul venit, primul servit", în conformitate cu prevederile art. 26, alin. (5) din Legea nr. 71/2023 cu privire la principiile de subvenționare în agricultură și mediul rural. Astfel, comunicăm, că anume acest tip de subvenționare este motivul acumulării restanțelor, deoarece fermierul investește fragmentat la propria discreție, fără a ține cont de domeniile prioritare care ar atinge realizarea obiectivelor stabilite în documentele de politici. Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare Se acceptă de principiu Programului Strategic al Politicii Agricole 2025-2030 (PSPA) a fost elaborat în vederea punerii în aplicare a Strategiei Naționale de dezvoltare Agricolă și Rurală pentru anii 2023-2030, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.56/2023 și a Strategiei Securității Alimentare aprobată prin HG 775/2022. Subiectele vizate fac parte din procesul de aliniere la politica gricolă a UE precum și mecanismele de funcționare AIPA în vederea acreditării acesteia.

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsurile
			• Investiții în cercetarea din agricultură – instituțiile de cercetare din domeniu rămân în mare parte în condiții derizorii de activitate. În condițiile în care efectul schimbărilor climatice este tot mai pronunțat, sistemul de cercetare este vital pentru adaptarea speciilor și soiurilor la condițiile locale. • Revizuirea cadrului AML ca premisă pentru a stimula circulația capitalului. Un cadru eficient de prevenire a spălării banilor (AML) este esențial pentru menținerea integrității sistemului financiar și pentru combaterea activităților economice ilicite. Cu toate acestea, reglementările prea stricte pot crea obstacole semnificative în circulația capitalului. Prin urmare, pentru a sprijini dezvoltarea economică și a stimula investițiile, este necesară o revizuire a cadrului AML, care să păstreze măsurile de securitate financiară, dar fără a crea bariere suplimentare în accesul la finanțare. Reglementările trebuie să fie echilibrate, astfel încât să faciliteze intrarea și circulația capitalului în economia autohtonă, asigurând în același timp conformitatea cu standardele internaționale de prevenire a spălării banilor.	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare Nu se acceptă, organizațiile din domeniile cercetării și inovării nu sunt eligibile în cadrul Planului de creștere. Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare depune eforturi continue pentru identificarea și mobilizarea resurselor financiare necesare investițiilor în domeniul cercetării. În acest sens, începând cu anul 2024, au fost lansate și sunt în curs de implementare opt proiecte investiționale pentru organizațiile din domeniile de cercetării și inovării. Banca Națională a Moldovei 1. Cadrul normativ autohton cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, în particular <i>Legea nr. 308/2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului</i> și regulamentele cu privire la cerințele privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului aprobate de Banca Națională a Moldovei, transpun prevederile Directivei (UE) 2015/849 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului, precum și implementarea cerințelor standardelor internaționale privind prevenirea și combaterea spălării banilor, finanțării terorismului și a proliferării armelor de distrugere în masă, adoptate de către Grupul de Acțiune Financiară Internațională (GAFI sau FATF) în februarie 2012, cu revizuirile ulterioare. Corespunderea cadrului normativ autohton în domeniul prevederii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului cu standardele internaționale în domeniu a fost evaluată de Comitetul MONEYVAL al Consiliului Europei în anul 2019, fiind apreciat drept compatibil cu standardele internaționale FATF. La 24 mai 2024 a fost adoptat cel de-al 2-a Raport de progres al Comitetului Moneyval conform căruia Republica Moldova a raportat progresele în abordarea deficiențelor restante la momentul evaluării inițiale din anul 2019. În ansamblu, în lumina progresului înregistrat de Republica Moldova de la adoptarea raportului său de evaluare reciprocă și primul raport de urmărire, conformitatea sa tehnică cu recomandările FATF a fost reevaluată după cum urmează:

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsurile
				- pentru Recomandarea 6 (Targeted financial sanctions related to terrorism and terrorist financing) nivelul de conformitate a fost reevaluat de la „Parțial conform” la „În mare parte conform”; - pentru Recomandarea 7 (Targeted financial sanctions related to proliferation) nivelul de conformitate a fost reevaluat de la „Parțial conform” la „În mare parte conform”; - pentru Recomandarea 15 (New technologies) nivelul de conformitate a fost reevaluat de la „Neconform” la „Parțial conform”; - pentru 34 de recomandări FATF nivelul de conformitate este actualmente „În mare parte conform”/„Conform”; - pentru următoarele 6 recomandări FATF nivelul actual de conformitate este „Parțial conform”: Recomandarea nr. 8 (Non-profit organisations), Recomandarea nr. 15 (New technologies), Recomandarea nr. 22 ((DNFBPs (designated non-financial businesses and professions): Customer due diligence), Recomandarea nr. 24 (Transparency and beneficial ownership of legal persons), Recomandarea nr. 25 (Transparency and beneficial ownership of legal arrangements), Recomandarea nr. 38 (Mutual legal assistance: freezing and confiscation)). 2. În același timp, înțelegând preocuparea firească expusă de Centrul analitic independent EXPERT-GRUP privind revizuirea cadrului în domeniul combaterii spălării banilor ca premisă pentru a stimula circulația capitalului, totuși considerăm că problema nu ține neapărat de existența reglementărilor prea stricte care creează obstacole semnificative în circulația capitalului. Mai mult decât atât, ținem să evidențiem în mod deosebit că eforturile autorităților naționale implicate în crearea și dezvoltarea cadrului de reglementare pe domeniul dat, nu urmăresc restrângerea sau diminuarea dezvoltării economiei, dar din contra, sunt total dedicate urmării scopului de interes național - protejarea sistemului național financiar-bancar, financiar-nebancar și a liber-profesioniștilor, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice și juridice, precum și ale statului, fapt ce contribuie în mod direct asupra creșterii credibilității și ratingului țării, inclusiv din punctul de vedere al interesului investitorilor externi.

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	
			3. Considerând faptul că autoritatea cu atribuții și competențe în ceea ce ține de coordonarea la nivel național a domeniului prevenirii și combaterii spălării banilor este Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor, menționăm că avizul determinant cu privire la obiecțiile și propunerile (recomandările) la proiectul Agendei de Reforme pe domeniul dat, ar putea fi expus de autoritatea specificată. Ministerului Finanțelor Propunerea va fi examinată în cadrul exercițiului de rescriere a <i>Titlului III din Codul fiscal nr.1163/1997</i>, prin prisma examinării complexe al sistemului de TVA național și cu calcularea impactului bugetar. Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare Nu face obiectul Agendei de Reforme. Perioada de licențiere este până la 30 iunie, dar există o posibilitatea de prelungire până la 31 decembrie conform Legii 170/2024. Totodată, urmare a modificărilor Legii 170/2024 licența importurilor de grâu, porumb și floarea-soarelui se solicită doar din țările a căror ponderi medii de importuri în ultimii 3 ani în cantitatea totală importată depășește 10%. Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării	

• Aplicarea aceleiași cote TVA „de la furcă la furculiță” – perpetuarea modelului actual de aplicare diferențiată a TVA în lanțul agro-alimentar creează distorsiuni, iar pe termen lung toate părțile interesate au de pierdute. Încercarea trecută a Guvernului Chicu ca prin politica fiscală din anul 2021 să introducă o cotă de TVA de 12% pe tot lanțul a fost torpilată de diferite asociații agricole și în cele din urmă s-a renunțat la măsură. Chiar dacă pe termen scurt anumite părți ar avea de câștigat mai mult și altele mai puțin, pe termen mediu și lung cota unică a TVA pe lanțul agro-alimentar este cea mai bună soluție și aplicarea ei este imperativă.

• Eliminarea procedurii de licențiere provizorie a importurilor de cereale și oleaginoase, măsură ce deraiază de la principiile unei economii libere, dar și lovește în industria alimentară a țării. Această măsură a fost introdusă la presiunea unor asociații de fermieri, inițial prin intermediul Comisiei Situații Excepționale (CSE) în octombrie 2023, apoi, în iulie 2024, a fost legiferată în Parlament până

Nr.	Participant la avizare/expertizare /consultare publică	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsurile
		la sfârșitul anului curent, cu posibilitatea extinderii cu încă un an. Măsura dată deja a produs efecte nefaste prin ratarea unor exporturi de produse cu valoare adăugată, precum ulei de floarea soarelui și alcool, în favoarea exporturilor de materii prime. Pe lângă aceasta, măsura vulnerabilizează țara în raport cu respectarea rigorilor Organizației Mondiale a Comerțului. Doar în anul 2024 exporturile de ulei de floarea soarelui s-au redus de 2 ori, în timp ce importurile au crescut de 2,6 ori. În rezultat, doar din comerțul extern cu ulei balanța comercială a țării s-a înrăutățit în anul 2024 cu 168 milioane USD. • Susținerea micilor producători prin simplificarea cadrului normativ de operare și programe de suport - datele din cercetarea Demografia întreprinderilor arată o discrepanță de 18,5 puncte procentuale dintre rata de supraviețuire după primul an per total economie (47,7%) raportat la rata din industria prelucrătoare (29,2%). Per ansamblu, rata de supraviețuire mai mică din activitatea de producere se explică printr-un nivel de sofisticare mai ridicat al afacerilor care impun cunoștințe și expertiză mai complexă, dar și prin necesitatea unui capital inițial mult mai mare. Dezvoltarea industriei moldovenești este marcată și de puternice dezechilibre regionale, care din motive obiective pot fi atenuate doar prin susținerea producerii la scară mică. În condițiile în care cele mai multe raioane cu cel mai redus nivel de industrializare se caracterizează și printr-o densitate redusă a populației, este evident că atragerea mai departe a unor investitori care să creeze întreprinderi mari cu multe locuri de muncă este puțin fezabilă. În schimb, susținerea activității producției la scară mică poate constitui un imbold pentru sporirea nivelului de industrializare, atenuarea depopulării, dar și posibilitatea de a substitui o parte din importuri. Există mai multe inițiative încă din anul 2022 care încă nu au vreo finalitate nici la momentul actual. • Consolidarea cadrului de supraveghere a pieței interne, astfel încât produsele introduse pe piață să respecte standardele UE de calitate și siguranță. În plus, cadrul de protecție a consumatorilor ar trebui îmbunătățit semnificativ prin punerea în aplicare a unor instrumente digitale adecvate pentru a facilita depunerea și gestionarea petițiilor consumatorilor, consolidarea cadrului instituțional și alinierea deplină la acquis-ul UE. Aceste măsuri ar permite eliminarea de pe piață a produselor de import de calitate îndoielnică care fac concurență neloială producătorilor autohtoni. • Asigurarea unei proporționalități rezonabile dintre interesele de securitate și cele de atragere a investitorilor străini și argumentarea deciziilor Guvernului – de exemplu, folosirea Consiliului pentru promovarea proiectelor investiționale de importanță națională drept vehicul pentru contracararea unor potențiale amenințări de securitate sau de protejare a spațiului informațional este cel puțin discutabilă, mai ales dacă e să ținem cont de dovezile limitate enunțate de această structură în argumentarea propriilor decizii. Totodată, legea nr. 174/2021 privind mecanismul de examinare a investițiilor de importanță pentru securitatea statului în anumite situații poate servi un instrument de descurajare a investițiilor (deși ar trebui să fie o lege ce protejează statul). În acest context, recomandăm stabilirea	Au fost promovate și aprobate două programe dedicate susținerii dezvoltării producătorilor locali (atât cei la început de cale cât și care sunt în competitivitate cu produsele/serviciile ale întreprinderilor din afara țării): HG Nr. 531/2024 cu privire la aprobarea Programului de sprijin al micilor producători HG Nr. 30/2025 cu privire la aprobarea Programului de creștere a competitivității producătorilor locali și integrare în lanțurile valorice Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Propunerea privind consolidarea cadrului de supraveghere a pieței interne și îmbunătățirea protecției consumatorilor, deși bine intenționată, nu poate fi acceptată în contextul actual al agendei de reforme întrucât în primul rând, aceasta include obiective care sunt prea diverse și nu sunt suficient de focalizate pe acțiuni specifice. Astfel, propunerea sugerează un mix de măsuri care includ atât reglementarea standardelor de calitate și siguranță ale produselor, cât și implementarea de instrumente digitale pentru gestionarea petițiilor consumatorilor, fără a prezenta o corelare clară între acestea. Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării În contextul realităților economice globale contemporane, statele occidentale au creat mecanisme suplimentare de examinare a investițiilor în domeniile de importanță pentru securitatea statului. După aprobarea Regulamentului UE 452/2019, 23 de state membre ale Uniunii Europene au adoptat legislații similare, în timp ce proiectul noului Regulament deschis consultărilor de către Comisia Europeană prevede că, adoptarea legislațiilor cu privire la mecanismele de examinare a investițiilor de importanță pentru securitatea statului va deveni obligatorie pentru toate statele membre ale UE. Legea nr. 33/2025 modifică semnificativ Legea nr 174/2021, în vederea asigurării unui mecanism mai coerent de examinare a investițiilor și, totodată, stabilește plafonul de 1 milion de euro pentru unele domenii mai puțin critice pentru securitatea statului.

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
		unui plafon minim de la care prevederile acestei legi devin active pentru a nu perturba și birocratiza investițiile mici care nu au implicații asupra securității statului, dar și detalierea mai clară a prevederilor.	
		Pilonul 2: Conectivitate și infrastructură digitală Recomandări conceptuale	

[illegible]

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
			Cadrul de Guvernanță • Depolitizarea Consiliului fondului rutier pentru asigurarea promovării deciziilor fundamentate pe date și pe criterii de eficiență și asigurarea unui secretariat permanent al Consiliului fondului rutier. • Creșterea profesionalismului unităților de implementare a proiectelor pentru a accelera tempoul de reabilitare a infrastructurii inclusiv de transport. Preluarea bunelor practici între unitățile de implementare a proiectelor de infrastructură. • Îmbunătățirea guvernancei în sectorul feroviar prin implementarea contractelor de serviciu public pentru transportul feroviar de pasageri și finanțarea întreținerii infrastructurii feroviare din bugetul de stat după modelul fondului rutier. Eventual, administrarea întreținerii drumului de fier prin intermediul Consiliului fondului rutier. • Asigurarea predictibilității în finanțarea proiectelor de infrastructură prin respectarea programelor de implementare a strategiilor sectoriale și a cadrului de planificare pe termen mediu fapt ce va permite un cadru singur de planificare a investițiilor private în sector. • Atragerea capitalului privat prin modernizarea cadrului de reglementare și asigurarea transparenței și profesionalismului în inițierea și implementarea contractelor de PPP și concesiune.	procedurilor vamale pe suport de hârtie. Principalele măsuri noi care vin să optimizeze formalitățile vamale odată cu intrarea în vigoare a noului Cod vamal sunt: trecerea la un mediu electronic -fără hirtie-prezentarea informațiilor în format electronic necesare vămii; optimizarea procesului de analiză de risc intru combaterea fraudei vamale; modernizarea și implementarea instrumentelor de facilitare a comerțului la standardele internaționale, prin implementarea de simplificări și mecanisme de care poate beneficia operatorul economic pentru a reduce costurile și timpul de efectuare a formalităților vamale; modernizarea infrastructurii transfrontaliere intru minizarea timpilor de traversare la punctele de trecere a frontierei de stat. Astfel, dorim să menționăm că agenda de reforme existentă deja include aceste aspecte privind optimizarea formalităților vamale. Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale De menționat, că întru asigurarea previzibilității și rezilienței finanțării drumurilor, în Strategia de mobilitate la direcția prioritară nr. 1.2 este prevăzută măsura de asigurare a previzibilității și rezilienței finanțării infrastructurii de transport corelate cu necesitățile populației, fondurile colectate, alocate în totalitate pentru Fondul rutier să fie repartizate cu destinație specială infrastructurii rutiere. Astfel, se urmărește consolidarea unui sistem sustenabil de finanțare care să asigure întreținerea și modernizarea drumurilor naționale, regionale și locale. Totodată, se remarcă o îmbunătățire a capacității de absorbție a fondurilor externe destinate infrastructurii de transport. În perioada 2021-2024, rata de absorbție a acestor resurse a ajuns în mediu la 46%. În ceea ce privește implementarea contractelor de serviciu public (PSO) pentru transportul feroviar de pasageri și finanțarea întreținerii infrastructurii feroviare, subliniem că agenda de reforme existentă deja include aceste aspecte.

Nr.	Participant la avizare/expertizare /consultare publică	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
		Piață • Asigurarea volumelor de lucru pentru antreprenorii locali pentru a-i califica în vederea participării la licitațiile pentru reabilitarea drumurilor finanțate din mijloace externe. Finanțarea adecvată a fondului rutier, va permite licitarea din fond a unor volume mai importante de lucrări de reabilitare, care va facilita nu doar un ritm sporit de reabilitare a drumurilor, dar va permite antreprenorilor autohtoni să capete experiență similară pentru a se putea califica să participe la reabilitarea drumurilor din contracte cu finanțare externă. • Crearea și consolidarea pieței de servicii de întreținere curentă a drumurilor prin finanțarea adecvată a sectorului de întreținere de rutină, privatizarea întreprinderilor de întreținere și implementarea contractelor de întreținere multianuale, bazate pe performanță. • Liberalizarea transportului de marfă și pasageri între Moldova și UE. Iar, pe termen scurt, cel puțin dublarea numărului de autorizații multilaterale de tip CEMT pentru a spori accesul și competitivitatea mărfurilor autohtone pe piața UE. • Asigurarea intermodalității dintre transportul feroviar și cel rutier, inclusiv prin participarea capitalului privat în construcția și operarea centrelor multi-modale și celor de transbordare precum și crearea a gărilor mixte. • Implementarea unei politici tarifare și de subvenționare care ar facilita migrarea mărfurilor vagonabile de pe rutier pe feroviar. • Reluarea curățirii șenalului navigabil pentru restabilirea navigabilității pe râurile Nistru și Prut și pentru asigurarea respectării de către Republica Moldova a Acordului European cu privire la principalele căi navigabile interne de importanță internațională (cel puțin pentru 240 de zile pe an). • Dezvoltarea capacităților portuare ale Portului de Pasageri și Mărfuri Giurgiulești administrat de Întreprinderea de Stat Portul Fluvial Ungheni inclusiv prin atragerea investițiilor private prin PPP sau concesiune. • Actualizarea și implementarea Master Planului de dezvoltare a aeroportului Chișinău. Profitul companiei necesită a fi direcționat către implementarea planului de investiții pentru dezvoltarea aeroportului internațional Chișinău. Conform planului anterior (2010), la atingerea unui număr de 2.6 mil pasageri trebuie începută etapa 2 a master Planului – cea de construcție a unui nou terminal. La 3.2 mil pasageri trebuie să trecem la etapa 3 (extinderea terminalului existent și construcția unei piste noiă nouă). La zi, avem 4 mil. pasageri (2024), deci e absolut necesar să actualizăm planul și să avansăm cu modernizarea RMO. Fiecare pasager a contribuit cu aprox câte 80 lei la profitul întreprinderii, dar acesta nu este investit în dezvoltarea întreprinderii și creșterea calității serviciilor prestate de aeroport. • Sporirea măsurilor de eficiență energetică și încurajarea tranziției la energia regenerabilă, precum și creșterea capacităților de interconectare cu alte piețe energetice pentru diminuarea costurilor de operare suportate de mediul de afaceri	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Menționăm că propunerile date nu pot fi acceptate reieșind din faptul că nu se încadrează în conceptul și obiectivele Agendei de Reforme. Totuși aceste propuneri urmează a fi considerate în procesul de elaborare a Programului sectorial pentru implementarea Strategiei de mobilitate 2030 Ministerul Energiei Nu se acceptă, întrucât măsurile propuse sunt deja incluse în Pilonul 6. Implementarea acestora va contribui la

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
			și creșterea competitivității produselor și serviciilor autohtone și, în consecință, creșterea valorii adăugate	reducerea costurilor de operare suportate de mediul de afaceri, la sporirea competitivității produselor și serviciilor autohtone, precum și la creșterea valorii adăugate în economie.
		Pilonul 3: Guvernare economică Măsura 2.6. Textul propus: Gestionarea investițiilor publice este consolidată prin creșterea profesionalismului unităților de implementare a proiectelor pentru a accelera tempoul de reabilitare a infrastructurii inclusiv de transport, preluarea bunelor practici între unitățile de implementare a proiectelor de infrastructură, asigurarea predictibilității în finanțarea proiectelor de infrastructură prin respectarea programelor de implementare a strategiilor sectoriale și a cadrului de planificare pe termen mediu fapt ce va permite un cadru singur de planificare a investițiilor private în sector, precum și depolitizarea Consiliului fondului rutier pentru asigurarea promovării deciziilor fundamentate pe date și pe criterii de eficiență și asigurarea unui secretariat permanent al Consiliului fondului rutier. <i>Comentariu: Consolidarea gestionării instituțiilor publice necesită o abordare holistică și mai ambițioasă privind fortificarea guvernantei instituțiilor implicate, conform celor recomandate</i>	Ministerul Finanțelor Sustinem argumentarea CS referitor la proiectul de lege privind institutiile publice Cancelaria de Stat Prin proiectul de lege privind insituțiile publice NU 524/CS/2025 Guvernul și-a propus definirea clară a mandatelor instituțiilor publice centrale, eliminarea suprapunerilor, delimitarea clară a rolurilor între instituțiile responsabile de fundamentarea politicilor publice și instituțiile de implementare, inclusiv unităților de implementare a proiectelor finanțate din surse externe, pentru a avea reguli clare și uniforme pentru aceste unități prin asigurarea ajustării raporturilor juridice dintre Unități și ministerele de ramură, în calitate de fondatori a acestora, cu criterii clare de interacțiune și control pentru asigurarea bunei guvernante, reguli clare și uniforme de selectare și numire a membrilor organelor de supraveghere/directorilor a unităților (cu stabilirea clară a competențelor și sarcinilor), unor reguli clare și uniforme de evaluare și monitorizare a activității unităților, inclusiv evidență și raportare financiară a activității.	
		Pilonul 3: Guvernare economică Măsura 9.22. Textul propus: Sunt elaborate profiluri de investiții pentru 5 întreprinderi de stat și/sau companii cu capital de stat și sunt lansate proceduri de privatizare. <i>Comentariu: Abordarea nu trebuie să se limiteze doar la întreprinderile de stat.</i>	Agenția Proprietății Publice Se acceptă.	
		Pilonul 3: Guvernare economică Măsura 9.24. De completat cu următorul punct: "Digitalizarea informației despre proprietatea publică prin dezvoltarea și punerea în aplicare a Sistemului Informațional Automatizat Registrul Patrimoniului Public (SIA RPP). <i>Comentariu: Guvernul a aprobat conceptul SIA RPP în 2023, care necesită implementat pentru a fortifica guvernanta patrimoniului public.</i>	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Agenția Proprietății Publice Se acceptă, cu ajustările redate <i>infra</i>: „Perfectarea și punerea în aplicare a îmbunătățirilor Sistemului Informațional Automatizate Registrul Patrimoniului Public (SIA RPP).”. <i>Comentariu: Informația privind proprietatea publică este deja digitalizată și SIA RPP este pus în aplicare. La</i>	

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
				<i>moment, APP lucrează la perfecționarea acestui sistem informațional.</i>
		Pilonul 4: Capitalul social Măsura 2.5. Textul propus: Furnizarea de servicii de îngrijire a copiilor în sectorul public și privat este consolidată, prin crearea și extinderea serviciilor publice de creșă, cu finanțare din alte surse decât bugetele locale, precum și prin subvenționarea cheltuielilor părinților pentru serviciile creșelor private acolo unde nu sunt disponibile cele publice. Numărul de locuri de îngrijire a copiilor urmează să crească cu 5.000 față de 2024.	Ministerul Muncii și Protecției sociale	
		Pilonul 4: Capitalul social Recomandări adiționale • Creșterea finanțării pentru programele guvernamentale ce au drept scop recalificarea și perfecționarea șomerilor, care ar majora productivitatea muncii și capacitatea lucrătorilor de a se adapta la condițiile economice și tehnologice în schimbare; • Deductibilitatea fiscală a cheltuielilor de instruire suportate de sine stătător de persoanele fizice (actualmente se permite deducerea cheltuielilor suportate de angajator pentru perfecționarea salariaților, cu anumite condiții și limite). • Obligatorietatea funcționării grupelor cu program prelungit în instituțiile publice de învățământ primar în toate localitățile din țară (nu la discreția APL-urilor). Actualmente, Regulamentul de organizare și funcționare a claselor / grupelor cu program prelungit prevede că autoritățile APL, de comun acord cu instituția de învățământ, pot decide organizarea claselor/grupelor cu program prelungit. Drept rezultat, APL-urile, de regulă, decid să nu deschidă astfel de grupe. • În afară de îngrijirea copiilor, femeile tind să efectueze cea mai mare parte a muncii de îngrijire a vârstnicilor. Această povară va crește pe viitor, ținând cont de tendințele de îmbătrânire a populației, și va afecta negativ participarea femeilor pe piața muncii. În acest sens, este necesară și dezvoltarea serviciilor formale de îngrijire a vârstnicilor: aziluri (inclusiv private), servicii de îngrijire socială la domiciliu (inclusiv contra cost). • Salariul minim. Trebuie de finalizată adoptarea cadrului legal necesar în vederea transpunerii și implementării Directivei UE 2022/2041 privind salariile minime adecvate în Uniunea Europeană. Conform Directivei, salariile minime legale trebuie să depășească 60% din salariul median brut sau 50% din salariul mediu brut. Pentru Moldova, aceasta ar însemna un salariu minim de 7,512 de lei lunar (conform situației din T4:24). În realitate, începând cu 1 ianuarie 2025, salariul minim constituie 5,500 de lei (deci numai 37% din salariul mediu). Legătura cu creșterea economică: să nu fie avantajate întreprinderile care declară salarii minime mici și restul îl achită în plic, comparativ cu întreprinderile care lucrează „pe alb”. Concurența trebuie să se bazeze pe creșterea calității și optimizarea	Ministerul Muncii și Protecției sociale	

Nr.	Participant la avizare/expertizare /consultare publică	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsur
		veritabilă a cheltuielilor, nu pe reducerea cheltuielilor prin fraudă. Să supraviețuiască cel eficient, nu cel care încalcă legea. • Aprobarea mecanismului automatizat de subvenționarea a creșterii salariale. În 2022 a fost propus un proiect de lege care prevede subvenționarea timp de 2 ani a creșterilor salariale mai mari de 50%. Pentru angajator: rambursarea contribuției angajatorului la fondul social aferent majorării salariale operate; pentru angajat: scutirea de la plata contribuției la Fondul de Asigurare Obligatorie de Asistență Medicală aferentă majorării salariale operate. Scopul: formalizarea muncii subdeclarată și motivarea suplimentară a angajaților pentru creșterea productivității.	
8.	Guo Min Bruce, Executive Director, ICS Huawei Technologies SRL <i>(propunere parvenită la data de 29.03.2025 parvenită prin intermediul poștei electronice)</i>	Pilonul 1 Dezvoltarea sectorului privat Măsura 1.1. rubrica "Condiția de plată și termenul de punere în aplicare": propunem includerea următorului text: Pentru îmbunătățirea continuă a competitivității mediului de afaceri din Moldova și atragerea eficientă a investițiilor străine, este esențial să se ofere tuturor investitorilor străini un mediu de afaceri echitabil și nediscriminatoriu, pentru a încuraja investițiile din partea întreprinderilor și capitalului străin. La rubrica "Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă" propunem includerea următorului text: Procesul de evaluare a impactului reglementărilor: Definirea clară a standardelor și metodelor de evaluare și îmbunătățirea transparenței și previzibilității, asigurându-se că părțile interesate relevante sunt pe deplin informate și implicate pe scară largă, inclusiv evaluări ale beneficiilor economice, beneficiilor sociale și riscurilor potențiale, pentru a asigura că măsurile de relaxare a reglementărilor sunt avansate pe baza datelor obiective. Orice politică sau cerință care ar putea limita concurența sau afecta procesul de digitalizare și îmbunătățire a competitivității Moldovei trebuie să treacă prin discuții ample între ministerele relevante, organizațiile din industrie și părțile interesate, pentru a evita crearea de noi monopoluri și bariere din cauza acțiunilor administrative.	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării
		Pilonul 2 Conectivitate și infrastructură digitală Măsura 3.9. la rubrica "Condiția de plată și termenul de punere în aplicare" propunem reformularea cu următorul text: Moldova îmbunătățește reziliența rețelelor prin trimiterea la măsurile cheie din 5G Toolbox al UE, printre care: adoptarea măsurilor tehnice și non-tehnice adecvate pentru gestionarea riscurilor majore de securitate a rețelei; evaluarea nivelurilor de risc ale furnizorilor pe baza unor standarde tehnice echitabile și măsurabile; și trimiterea la standardele pentru elementele cheie ale rețelei din 5G Toolbox al UE pentru a evalua riscurile și impactul diferitelor elemente ale rețelei, evaluându-le nivelurile de risc și implementând măsuri de control cu abordări stratificate și pe niveluri. La rubrica "Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă" propunem reformularea: Această măsură include următoarele etape esențiale:	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Alinierea la reglementarea UE privind Setul de instrumente pentru securitate cibernetică 5G, un set de măsuri legislative și tehnice menite să asigure rețele 5G sigure și rezistente în UE, este prevăzută în proiectul PNA 2025-2029. Această aliniere este esențială pentru Moldova pentru a proteja securitatea națională și a se integra mai eficient în piața unică digitală a UE. Pe 17.03.25 a fost semnat Acordul de Grant în sumă de 470 mii Euro dintre MDDE și Swedfund International AB privind serviciile de consultanță pentru implementarea setului de instrumente al UE pentru securitatea 5G.

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
		Măsuri orientate la consolidarea capacităților individuale pe dimensiunea dezvoltării și creșterii economice din perspectiva susținerii grupurilor vulnerabile pot viza în particular următoarele aspecte: 1. Sporirea accesibilității programelor de suport pentru grupurile vulnerabile; 2. Sporirea numărului de proiecte/programe care au beneficiari persoane din grupuri vulnerabile; 3. Creșterea treptată a numărului angajatorilor care antrenează în activitățile sale persoanele cu dizabilități; 4. Stimularea angajării reprezentanților grupurilor vulnerabile, stabilirea unor facilități pentru angajatorii care asigură angajarea persoanelor cu dizabilități, asigură ajustările rezonabile necesare; 5. Elaborarea și promovarea unor programe de nivel național privind stimularea persoanelor cu dizabilități în dezvoltarea propriilor afaceri (cu susținerea financiară la etapa inițială de lansare). În acest mod, se va asigura o incluziune mai largă a tuturor grupurilor sociale, contribuind astfel la accelerarea creșterii economice a Republicii Moldova. II. În contextul dinamicii relațiilor economice și comerciale la nivel internațional, precum și a obiectivelor de creștere economică și progres tehnologic propuse de către Republica Moldova, se conturează necesitatea reglementării unor domenii noi, precum “Business și drepturile omului”. Deși în mare parte o noutate pentru realitățile Republicii Moldova, corelația dintre activitatea de afaceri și drepturile omului reprezintă o problematică/tematică de actualitate la nivel internațional (în special din perspectiva principiului Due Dilligence). În context, având în vedere că principalii beneficiari ai Pilonului I sunt reprezentanții mediului de afaceri, pentru susținerea cărora sunt planificate o serie de măsuri de suport financiar, informațional, de sporire a competitivității etc., considerăm judicios echilibrarea acestor beneficii prin stabilirea unor garanții privind asigurarea unei abordări bazate pe drepturile omului. În acest sens, propunem completarea Pilonului 1 cu subdomeniul “Afaceri și drepturile omului”, care să cuprindă măsuri destinate responsabilizării mediului de afaceri pe componenta respectării drepturilor omului. În condițiile în care Republica Moldova va beneficia de un ajutor financiar colosal pentru dezvoltarea sa economică, existența unor acțiuni ce ar impune o conduită responsabilă mediului de afaceri devine un imperativ.	dezvoltarea întreprinderilor sociale și de inserție”, care ținesc și integrarea pe piața muncii a persoanelor vulnerabile. Iunie 2027 Ministerul Muncii și Protecției sociale Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării (Constantin Turcanu, Natalia Iachimov) Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării recunoaște importanța corelării activităților economice cu respectarea drepturilor omului și planifică transpunerea Directivei (UE) 2024/1760 privind due diligence în domeniul sustenabilității corporative, conform angajamentelor asumate în Planul Național de Acțiune (PNA).
		Pilonul 3 - Guvernanța economică, Subdomeniul 3.3: Reforma administrației publice Obiectivele de creștere și dezvoltare care sunt vizate de Plan (inclusiv în coroborare cu aspectele reglementate la Pilonul 7 pe palierul de drepturi fundamentale), nu pot fi asigurate deplin în lipsa unor măsuri de suport privind sporirea capacităților naționale și instituționale pe domeniul drepturilor fundamentale. În contextul obiectivelor privind reforma administrației publice, considerăm judicios stabilirea priorităților privind consolidarea Oficiului Avocatului Poporului, prin asigurarea funcționalității materiale și financiare.	Cancelaria de stat Foaia de parcurs pentru reforma administrației publice include deja acțiuni specifice menite să consolideze capacitățile Oficiului Avocatului Poporului (OAP) pentru a-și îndeplini rolul de instituție națională de protecție a drepturilor fundamentale, după cum urmează „Alocarea în mod corespunzător a necesarului de personal, bazat pe natura, volumul și complexitatea funcțiilor, atribuțiilor și

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
		Măsurile suplimentare vizate au la bază recomandările Comisiei de la Veneția 2 , 3 și vizează consolidarea capacităților funcționale ale instituției în calitate de autoritate strategică în sistemul de monitorizări, verificări și identificare de riscuri (în sensul de check and balances), asigurarea independenței financiare și a remunerației echitabile a angajaților, de natură să sporească implicarea și eficiența activității pe domeniul de responsabilitate.	competențelor stabilite în domeniul monitorizării, supravegherii și controlului autorităților și instituțiilor publice”. Această acțiune va contribui la consolidarea capacității instituționale a OAP de a-și îndeplini eficient mandatul. Totodată, o altă acțiune presupune „Fortificarea capacităților de monitorizare și control ale recomandărilor prin dezvoltarea Sistemului informatic automatizat e-ombudsman”. Acest sistem va spori eficiența activității OAP și va facilita monitorizarea implementării recomandărilor sale, asigurând astfel un control mai riguros asupra respectării drepturilor fundamentale.
		Pilonul 4 - Capitalul social În context, din perspectiva obiectivului strategic privind accelerarea creșterii economice a Republicii Moldova, promovării unei incluziuni mai largi a tuturor grupurilor sociale, considerăm oportun instituirea unor măsuri suplimentare, orientate preponderent la grupurile vulnerabile, de natură să sporească gradul de participare economică și să contribuie la dezvoltarea economică a statului. Instituirea unor măsuri pe domeniul de educație și ocupare a forței de muncă targetat la grupurile vulnerabile și persoanele cu dizabilități are la bază principiul de promovare a recunoașterii deprinderilor, meritelor și abilităților persoanelor din aceste categorii, și a contribuției acestora la locul de muncă și pe piața forței de muncă, în conformitate cu standardele internaționale. Subsecvent, aceste măsuri sunt de natură să sporească independența financiar-economică a reprezentanților din grupurile vulnerabile, devenind astfel “furnizori” la creșterea economică și progresul tehnologic al Republicii Moldova. Subdomeniul 1. – Educație: ➤ Efectuarea unei evaluări cuprinzătoare a nevoilor și a posibilităților instituțiilor de învățământ profesional-tehnic (inclusiv a accesibilității pentru persoanele cu dizabilități și pentru persoanele din alte grupuri vulnerabile și a accesibilității pentru persoanele din zonele rurale) în vederea evaluării și adaptării funcționării acestora la nevoile persoanelor din grupurile vulnerabile, inclusiv la nevoile persoanelor cu dizabilități. ➤ Realizarea cercetărilor cuprinzătoare privind piața forței de muncă pentru a identifica provocările și a adapta programele de educație și formare profesională la nevoile pieței muncii, cu scopul de a elimina discrepanța dintre cererea și oferta de forță de muncă; ➤ Susținerea programelor de instruire specială și facilitarea programelor de însușire a alfabetului Braille, a scrisului alternativ, a metodelor augmentative și alternative, a mijloacelor și formatelor de comunicare și a aptitudinilor de orientare și mobilitate, precum și facilitarea susținerii și a îndrumării semenilor.	Ministerul Muncii și Protecției Sociale Ministerul Educației și Cercetării Intervențiile în domeniul educației incluzive sunt asigurate prin intermediul Programului național de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2024-2027, iar ațiunile menționate au fost incluse și în Strategia Sectorială de Cheltuieli pentru anii 2026-2028

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
		Pilonul 4 - Capitalul social Subdomeniul 5: Ocuparea forței de muncă și piața muncii (coroborat cu măsurile propuse pentru Pilonul 1): ➤ Promovarea încadrării tinerilor, reprezentanților NEET și a persoanelor din grupurile vulnerabile pe piața muncii; ➤ Acțiuni de creșterea gradului de conștientizare a angajatorilor cu privire la drepturile și obligațiile în domeniul muncii; ➤ Stimularea angajării reprezentanților grupurilor vulnerabile, a victimelor violenței de gen și a victimelor traficului de ființe umane, stabilirea unor facilități pentru angajatorii care asigură angajarea persoanelor cu dizabilități, asigură ajustările rezonabile necesare; ➤ Elaborarea și promovarea unor programe de nivel național privind stimularea/instruirea persoanelor cu dizabilități în dezvoltarea propriilor afaceri (cu susținerea financiară la etapa inițială de lansare).	Ministerul Muncii și Protecției Sociale
		Suplimentar, notăm o altă îngrijorare în domeniul securității sociale vizează protecția cetățenilor Republicii Moldova domiciliați din stînga Nistrului și localitățile limitrofe. Deoarece legislația în vigoare leagă persoanele de localitatea în care își au domiciliul pentru a depune o cerere de acordare a prestațiilor sociale, iar în stînga Nistrului nu există subdiviziuni ale Casei Naționale de Asigurări Sociale, propunem identificarea posibilităților care să faciliteze accesul cetățenilor la sistemul de asistență și protecție socială. Realizarea obiectivelor de îmbunătățire a calității vieții cetățenilor Republicii Moldova cu tangență la regiunea transnistreană. În cuprinsul proiectului Planului de creștere observăm o reglementare deficitară, practic inexistentă, a obiectivelor de modernizare și dezvoltare a Republicii Moldova cu tangență la regiunea transnistreană. În context, în continuarea aspectelor menționate la Pilonul 4 – Capitalul social, considerăm necesar reglementarea unor măsuri orientate la executarea obligației pozitive a statutului și asigurarea protecției cetățenilor Republicii Moldova din regiunea transnistreană, în particular: Dezvoltarea unui concept/plan de acțiuni orientate la consolidarea rezilienței și sporirea capacităților („Confidence Building Measures”); Elaborarea și promovarea unor proiecte de susținere social-economică directă a locuitorilor din regiunea transnistreană, eventual, din perspectiva de ajutor umanitar (în special, în contextul dinamicii negative din ultimii ani); Promovarea unor proiecte de reintegrare socială a cetățenilor Republicii Moldova din regiunea transnistreană strămutați intern (voluntar/forțat) pe malul drept. Din perspectivă strategică, măsurile vizate sunt de natură să asigure o contribuție la îmbunătățirea calității vieții cetățenilor Republicii Moldova din regiunea transnistreană aflați într-o conjunctură problematică, cât și o imagine pozitivă a autorităților constituționale în perspectiva planurilor de reintegrare a regiunii din stînga Nistrului.	Ministerul Muncii și Protecției Sociale Biroul Politici de Reintegrare Ministerul Justiției
		Pilonul 5 – Tranziția verde și capitalul natural Din perspectiva privind protecția sănătății publice și a mediului, se observă un grad înalt de vulnerabilitate la riscurile climatice și la epuizarea resurselor pe	Ministerul Mediului Propunerea este relevantă, dar nu se acceptă a fi inclusă în Agenda de reforme, deoarece ea se regăsește deja în partea

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsurile
		domeniul de securitate ecologică. Subsecvent măsurilor reglementate, notăm că îmbunătățirea guvernantei de mediu prin stabilirea unui cadru instituțional mai structurat pentru supravegherea de mediu nu este suficient pentru asigurarea securității ecologice și condițiilor necesare pentru realizarea dreptului la un mediu sănătos. Pentru a avea un impact real, agenda de reforme trebuie să vizeze măsuri targetate pe sectoarele vulnerabile – gestionarea deșeurilor și infrastructura de reciclare. În Republica Moldova, importanța reciclării deșeurilor este un subiect foarte rar dezbătut, iar sortarea deșeurilor este concepută ca un proces plictisitor și pierdere de timp. În context, este de notat experiența țărilor dezvoltate, unde politica de gestionare a deșeurilor asigură nu doar protecția mediului, dar este și economic profitabilă. În acest sens, considerăm judicios completarea listei de priorități cu măsuri și proiecte suplimentare orientate la: ➤ Selectarea gunoierului și crearea unui atelier de reciclare a hârtiei, sticlei și a deșeurilor din plastic, valorificarea deșeurilor; ➤ Reducerea cantității de deșeuri biodegradabile în depozitele de deșeuri (conform Directivei Depozitării); ➤ Construcția unei uzine de prelucrare a deșeurilor ce va avea efecte pozitive semnificative pentru întreaga comunitate; ➤ Construirea unei uzine de termovalorificare a deșeurilor solide și a nămolului; ➤ Promovarea culturii de mediu în rândul populației prin conceperea și implementarea unui plan național de acțiuni pentru sensibilizarea și conștientizarea publicului față de problematica protecției mediului.	investițională a Growth Plan, ținând cont că se referă la investiții în infrastructura de gestionare a deșeurilor, inclusiv reciclare. Proiectul „Deșeuri solide în RM” a început să fie implementat și prevede crearea unui sistem regional consolidat de gestionare a deșeurilor solide în 6 regiuni de management al deșeurilor din cadrul Strategiei de gestionare a deșeurilor, care cuprinde întreg teritoriul țării: Regiunea 1 – Cahul, Cantemir, Taraclia, Ceadâr-Lunga, Vulcănești și Comrat; Regiunea 2 – Leova, Cimișlia, Basarabeasca, Căușeni și Ștefan Vodă; Regiunea 4 – mun. Chișinău, Strășeni, Ialoveni, Hâncești, Criuleni, Cocieri, Anenii Noi și Orhei; Regiunea 5 – Ungheni, Nisporeni, Călărași; Regiunea 7 – mun. Bălți, Drochia, Râșcani, Glodeni, Florești, Fălești, Sângerei, Soroca, Șoldănești, Rezina și Telenesti; Regiunea 8 – Briceni, Ocnita, Edineț și Dondușeni. Activitățile presupun achiziționarea de active pentru colectarea și transferul deșeurilor (containere pentru deșeuri și vehicule de colectare), construcția de infrastructură de eliminare și tratare a deșeurilor solide (depozite regionale de deșeuri, stații de transfer, instalații de sortare și centre de reciclare și management ecologic a deșeurilor) suport pentru închiderea depozitelor de deșeuri neconforme și a multor depozite de deșeuri neautorizate existente. Proiectul este finanțat în cadrul unor Acorduri de împrumut cu BEI și BERD și urmează a fi finalizat în toate 6 regiuni către anul 2030. Tot în cadrul acestui proiect este dezvoltată și o Strategie de comunicare, care va fi pusă în aplicare începând cu acest an. În ceea ce vizează elaborarea unui Plan național de acțiuni pentru sensibilizarea și conștientizarea publicului față de problematica protecției mediului, propunerea este binevenită și va fi abordată în cadrul planificării activității Ministerului pentru următoarea perioadă de planificare.
		Pilonul 7 – Valori fundamentale Reforma 7.3.8-9: Edificarea, în continuare, a unei administrații mai eficiente, moderne, digitale și accesibile în sectorul justiției. În partea ce vizează asigurarea eficienței și transparenței sectorului de justiție, notăm ponderea semnificativă pe care o comportă măsurile de digitalizare a proceselor. Totodată, atragem atenția și asupra potențialului impact pe care îl pot	Ministerul Justiției

Nr.	Participant la avizare/expertizare /consultare publică	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
		implica aceste măsuri asupra beneficiarilor. În speță, în perspectiva creșterii dinamice a tendinței de digitalizare a proceselor aferente actului de justiție, se creează riscuri de compromitere a accesibilității pentru grupurile vulnerabile, în particular, din perspectiva accesului la informație și accesului la justiție. În context, se consideră oportun realizarea unei analize de impact a tendințelor de digitalizare asupra modalității de realizare a dreptului de acces la informație și/sau acces la justiție pentru beneficiari. Subsecvent, se propune reglementarea tranziției etapizate și/sau progresive, raportată la disponibilitățile existente pentru grupurile vulnerabile.	
		Pilonul 7 – Valori fundamentale Subdomeniul 7.4: Drepturile fundamentale Îmbunătățirea calității vieții cetățenilor nu poate fi asigurată în lipsa unor măsuri concrete de susținere a acestora, în special cu referire la realizarea drepturilor fundamentale. În context, se observă o reglementare deficitară la subiect, proiectul Planului de creștere incluzând la Subdomeniul 7.4: Drepturile fundamentale, doar o singură poziție ce vizează victimele violenței bazate pe gen (GBV). În context, considerăm necesar extinderea reglementărilor și completarea cu unele măsuri orientate la consolidarea capacităților individuale de realizare a drepturilor fundamentale, precum și ținut, pe unele categorii concrete, pe următoarele domenii: - Business și drepturile omului - Business & Human Rights; - Îmbunătățirea unor mecanisme de plângeri – inclusiv cele administrate de OAP, CpE, și nevoia de consolidare. - Drepturile migranților și persoanelor străine – garantarea protecției și integrării.	Ministerul Justiției
10.	Asociația Businessului European (EBA Moldova) (demers nr. 40-25/SD din 31.03.2025)	Pilonul 1: Dezvoltarea Sectorului Privat Dezvoltarea unei economii bazată pe valoare adăugată: Ținând cont de situația în stagnare a economiei RM, o situație condiționată de războiul în Ucraina, care a redus dramatic apetitul investițional pentru Republica Moldova, este imperios să fie resetate motoarele de creștere economică a țării, cu sprijinul financiar din partea UE, în lumina procesului de aderare a RM la UE și anume cu fondurile ce vor sprijini implementarea Agendei de reforme. Astfel, este important ca banii alocați de UE să fie canalizați spre dezvoltarea valorii adăugate și extinderea bazei fiscale, astfel încât economia țării, bugetul public național, să reducă din dependența de TVA colectat la importul de mărfuri. Lansarea schemei de ajutor de stat reprezintă un instrument extrem de util și binevenit, totuși acesta nu este suficient pentru susținerea companiilor procesatoare/producătoare, focusate pe export. Astfel, în contextul sprijinului financiar primit de la UE pentru implementarea Agendei de reforme, va fi imperios de susținut nu doar IMM, dar și companiile medii și mari, adică companiilor producătoare și procesatoare care generează valoarea adăugată.	Ministerul Finanțelor Propunerile se vor examina în cadrul exercițiului de transpunere a directivei 112/2006 privind TVA, proces în cadrul căruia se va examina oportunitatea preluării practicilor UE

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsurile
		Pilonul 1: Dezvoltarea Sectorului Privat Consolidarea capacităților ANSA prin suplinirea numărului de angajați, majorarea salariilor, precum și consolidarea infrastructurii de laboratoare în domeniul siguranței alimentelor. Urmare a autorizării de către Comisia Europeană, în martie 2023, a exportului de carne de pasăre procesată și ouă de Categoria A din RM, primul producător de ouă din Moldova a primit aprobarea pentru export pe piața UE în octombrie 2024. Acest moment a reprezentat o etapă importantă, marcând prima operațiune de export de ouă de consum pe piața unică europeană, urmare a îndeplinirii de către producător a standardelor stricte ale UE. Pentru a valorifica pe deplin această oportunitate și a extinde potențialul de export al Moldovei pentru produsele alimentare de origine animală, producătorii trebuie să continue alinierea practicilor lor la cadrul de reglementare al UE. Acest lucru include activități legate de sectorul avicol, cum ar fi incubarea, creșterea păsărilor, sacrificarea, procesarea și depozitarea. Totuși, o provocare majoră este numărul insuficient de specialiști în cadrul ANSA la nivel național, numărul limitat de laboratoare naționale capabile să îndeplinească cerințele de certificare sanitar-veterinară și fitosanitară pentru exporturile către UE. Lipsa echipamentelor de înaltă performanță și investițiile insuficiente în infrastructura de laboratoare afectează capacitatea operațională a acestora. Pentru a adresa provocările sus-menționate, sunt necesare realizarea următoarelor acțiuni: ● Majorarea nr de angajați ai ANSA și majorarea salariilor angajaților. Implementarea unor programe de instruire specializate, prin invitarea experților în domeniu. Certificarea specialiștilor la nivel național. Asigurarea unei comunicări strânse dintre specialiștii ANSA și unitățile producătoare/procesatoare de carne (domeniul suine, avicol, bovine, caprine etc) ● Extinderea rețelei de laboratoare naționale și modernizarea infrastructurii tehnice pentru îmbunătățirea proceselor de certificare a produselor destinate exportului în UE, inclusiv prin asigurarea funcționării laboratoarelor 24/7 la punctele de trecere a frontierei. ● Consolidarea capacităților instituționale în cadrul Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare și Agenției Naționale pentru Siguranța Alimentelor pentru a accelera alinierea legislației naționale la standardele UE. ● Acordarea de fonduri de preaderare pentru sprijinirea producătorilor locali și dezvoltarea piețelor publice municipale. Măsură propusă: By dec 2026 Capacity-building programmes and technical assistance for public servants from the Ministry of Agriculture and Food Industry and National Agency for Food Safety to accelerate the alignment of national legislation with EU standards. Also, providing preaccession funds to support local producers and the development of municipal public markets.	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare În 2024 Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare a realizat o amplă reformă instituțională. Reforma a vizat atât reorganizarea internă menită să reflecte domeniile de competență ale Ministerului precum și să mărească statele de personal. Momentan, Serviciul Resurse Umane este în plină desfășurare a campaniei de recrutare. În ciclul bugetar curent al Politicii Agricole Comune, fonduri de preaderare pentru sector din partea UE nu sunt prevăzute. Disponibilitatea acestora în următorul ciclu bugetar va fi comunicată suplimentar. Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor Nu se susține. În conformitate cu Hotărârea Guvernului 14/2023, efectivul-limită al Agenției Naționale pentru Siguranța Alimentelor constituie 1179 unități, acesta fiind rezultatul unei reforme de reorganizare instituțională amplă la nivel central, teritorial și la frontieră. Astfel, considerăm inoportună majorarea numărului de angajați ai Agenției. Cât privește structurile teritoriale și infrastructura de laboratoare, acestea sunt în continuă dezvoltare și modernizare, în special dezvoltarea capacităților laboratoarelor fiind deja prevăzută în Matricea Planului de Creștere.

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
		Crearea unei burse de valori în RM, prin asigurarea unei colaborări strânse cu Bursa de Valori București și alte burse în regiune Pentru a asigura dezvoltarea pieței de capital în RM și genera o diversitate a investițiilor, precum și a asigura un grad sporit de atractivitate din partea investitorilor internaționali și locali - este imperios de a investi în crearea unei Burse de Valori în RM, urmând toate practicile internaționale și din regiune.	Banca Națională a Moldovei Banca Națională a Moldovei (BNM) sprijină crearea unei burse de valori în Republica Moldova, în cadrul unui parteneriat cu Bursa de Valori București și autoritățile publice de profil. Având în vedere împuternicirile BNM în privința activității depozitarilor centrali în Republica Moldova, în cazul creării unei noi burse, BNM va asigura instituirea conexiunilor între Depozitarul Central Unic al Valorilor Mobiliare și noua bursă, fapt care va permite decontarea tranzacțiilor bursiere. În același timp, menționăm că aspectele privind reglementarea și licențierea/autorizarea bursei de valori, condițiile de desfășurare a activității și aspectele adiacente (înregistrarea prospectelor ofertelor publice, admiterea emitenților la piața bursieră, activitatea societăților de investiții la bursă etc.) țin de competențele Comisiei Naționale a Pieței Financiare (CNPF).
		Extinderea statutului de zonă liberă a Portului Internațional Liber Giurgiuilești Ca o parte componentă a Pilonului 1 al Planului de Creștere, considerăm importantă asigurarea extinderii statutului de zonă liberă a Portului Internațional Liber Giurgiuilești, în conformitate cu Codul vamal 95/2021, după expirarea validității actualei Legi nr. 08/2005, în anul 2030. Această extindere va permite valorificarea oportunităților de facilitare a traficului internațional de mărfuri oferite de legislația vamală europeană (https://taxationcustoms.ec.europa.eu/customs-4/free-zones_en). Măsură propusă: Ensure the extension of the Giurgiuilești International Free Port's free zone status in line with the Customs Code 95/2021 after the expiration of Law 8/2005 in 2030 Baseline: The free zone regime of the International Free Port Giurgiuilesti is likely to end in 2030. Descriere: Ensure the extension of the Giurgiuilești International Free Port's free zone status in line with the Customs Code 95/2021 after the expiration of Law 8/2005 in 2030.	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Măsura poate fi doar parte a unui proces complex de redefinire a statutului Portului Internațional Liber Giurgiuilești, implicat a drepturilor și obligațiilor tuturor părților.

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
		Pilonul 2: Conectivitate și infrastructură digitală Sectorul naval. Observăm absența în această secțiune a Planului de Creștere a unei intenții de reformare a legislației navale a Republicii Moldova. Acțiunile planificate de ministerul de resort (Ministerul infrastructurii și dezvoltării regionale) sunt concentrate pe sectoarele rutier și feroviar. Legislația Republicii Moldova în domeniul transportului naval necesită o revizuire urgentă. Actualul cadru juridic (Codul Navigației Maritime Comerciale 499/1999 și Legea privind Transportul Naval Intern al Republicii Moldova 176/2013) definește un sistem legal și de guvernare fragmentat, incoerent, incomplet, în mare măsură depășit și neadaptat la realitățile sectorului. Considerăm că o revizuire fundamentală și integrată a întregului cadru legislativ din domeniul transportului naval și al infrastructurii conexe trebuie inclusă în Planul de Creștere, pentru a sprijini dezvoltarea acestui sector esențial al conectivității. Măsură propusă: Review of the legal framework of waterway transport and related infrastructure Baseline: Fragmented and contradictory legal framework and governance system in the sector of waterway transport. Descriere: Key steps to reforming the legal framework for waterway transport and related infrastructure: 1. Unification and revision of laws: Consolidating and updating the two primary laws governing waterway transport— the Maritime Navigation Code (499/1999) and the Law on Inland Waterway Transport (176/2013)—to create a coherent, modern legal framework that aligns with international standards. 2. Establishment of an adequate governance framework: Creating a clear and efficient governance structure for ports and waterway administration to ensure effective management, coordination, and development. 3. Systematization of oversight and implementation bodies: Defining and streamlining the roles, responsibilities, and competences of regulatory and oversight bodies to ensure clear accountability, better coordination, and the effective enforcement of regulations.	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Menționăm că acțiunea propusă nu se aliniază cu scopul și obiectivele Planului de Creștere Economică, având în vedere că acesta se concentrează în principal pe măsuri ce au un impact direct asupra economiei, însă ajustarea legislației navale reprezintă un subiect mai tehnic. Mai mult decât atât, atragem atenția că reformarea legislației navale este deja inclusă ca măsură în proiectul Programului Național de Aderare, care prevede adoptarea unui nou Cod al Transportului Naval, în scopul ajustării legislației caduce și transpunerii directivelor Uniunii Europene și a convențiilor internaționale relevante în domeniu. De asemenea, este în proces de elaborare Strategia Maritimă, care va oferi un cadru mai coerent și integrat de politici pentru dezvoltarea transportului maritim.
		Pilonul 3: Guvernanța Economică Vulnerabilitatea economiei RM, transpusă și în rata joasă de investiții directe din ultimii ani, impun nevoia gândirii unui program amplu, menit să asigure relansarea economică și crearea unui mediu investițional favorabil și competitiv, dar și să înlăture impedimentele majore care încalcă grav libertățile și garanțiile în efectuarea investițiilor. Strategia fiscală, concepută în acest context, ar trebui să se concentreze pe introducerea unor reforme conceptuale bazate pe îmbunătățirea climatului investițional, simplificarea sistemului fiscal, corectarea inegalităților și evitarea denaturării concurenței. 1. Implementarea măsurilor menite să sprijine dezvoltarea economică și care reies din Acordul de Asociere 1.1) Armonizarea condițiilor ce țin de rambursarea TVA	Ministerul Finanțelor Propunerile se vor examina în cadrul exercițiului de transpunere a directivei 112/2006 privind TVA, proces în cadrul căruia se va examina oportunitatea preluării practicilor UE.

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
			Codul fiscal prevede dreptul la restituirea TVA doar pentru anumite tipuri de operațiuni/activități economice (livrări efectuate la cota redusă TVA, investiții capitale, livrările scutite de TVA cu drept de deducere), cât și pentru livrările impozabile documentate prin SIA "e- Factura"/SIA "MEV", fiind limitată, însă, la TVA dedus începând cu 01.01.2023. Mecanismul de restituire a TVA aplicabil începând cu 01.01.2023 a fost prezentat ca fiind unul încurajator, totuși, acesta nu a condus la o majorare a sumelor TVA spre restituire din buget. Limitarea dreptului la restituirea TVA prin dispozițiile Codului fiscal existent încalcă grav principiul neutralității taxei prevăzut de cadrul de armonizare agreat de RM și blochează activitatea investițională. În cadrul UE nu există limitări în recuperarea sumelor TVA acumulate din trecerea în cont, nici după sursa de formare și nici după domeniul de activitate. RM este unica țară care limitează dreptul la recuperarea TVA. În context, atragem atenția asupra faptului că, potrivit Directivei 2006/112/CE, subiectul impozabil are dreptul la restituirea TVA atunci când valoarea deducerilor depășește valoarea TVA datorate. Normele existente în Codul fiscal nu sunt aliniate principiului neutralității taxei prevăzut de Directiva 2006/112/CE, potrivit căreia regimul de deduceri vizează eliberarea integrală a persoanei impozabile de sarcina TVA datorate sau achitate în cadrul tuturor activităților sale economice, indiferent de scopurile sau de rezultatele acestor activități. Statele membre pot refuza rambursarea sau reportarea doar în cazul în care valoarea excedentului este nesemnificativă. Sistemul comun al TVA garantează, prin urmare, neutralitatea în ceea ce privește sarcina fiscală corespunzătoare tuturor activităților economice, indiferent de finalitatea sau de rezultatele acestora, cu condiția ca activitățile menționate să fie, în principiu, ele însele supuse TVA. Dreptul de deducere și, prin urmare, la rambursare face parte integrantă din mecanismul TVA, care, în principiu, nu poate fi limitat. Potrivit celor mai recente date, suma creanței fiscale ce urmează a fi recuperată din buget (TVA spre deducere) înregistrată de companiile din RM, constituie circa 10.6 mlrd lei. Această valoare reprezintă, în esență, o formă de creditare a statului de către aceste companii și care nu poate fi restituită titularilor datorită obstrucționării acestui drept prin legislație (restricționarea dreptului de restituire a TVA). Prin această formă de restricție, statul nu doar că limitează accesul la mijloacele circulante ale contribuabililor, dar și impune un cost adițional eventual pe seama acestora, generat de nevoia de a accesa credite sau alte forme de împrumut pentru necesitățile de afaceri operaționale. 1.2) Implementarea sistemului TVA la încasare pentru agenți economici mici/mijlocii Demografia întreprinderilor din RM este caracterizată de o rată scăzută a inițierii afacerilor, dar și de un nivel extrem de scăzut de supraviețuire a întreprinderilor mici. Potrivit statisticilor oficiale, mai puțin de jumătate dintre întreprinderile nou înființate reușesc să supraviețuiască la doi ani de la înființare. Rata de	

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
			supraviețuire după 1 an este de circa 44,2%, iar rata de supraviețuire după 2 ani – circa 40,9%. Spre comparație, în UE rata de supraviețuire în următorul an după înființare este de 80%, iar în medie, jumătate dintre întreprinderi reușesc să supraviețuiască după 5 ani. Firmele mici sunt de obicei mult mai fragile din punct de vedere financiar și nu dispun de lichidități suficiente ca în cazul firmele mai mari, fapt care le face extrem de vulnerabile și mai puțin rezistente la crize. Directiva 2006/112/EC include o măsură de sprijin extrem de importantă pentru IMM, în condițiile în care Statele Membre pot prevedea ca TVA să devină exigibilă la data încasării contravalorii bunurilor livrate sau serviciilor prestate de IMM (sistemul TVA la încasare). Sistemul TVA la încasare constă în faptul că atât plata cât și deducerea TVA este amânată până la data încasării clienților respectiv plății furnizorilor. La nivelul UE, acest sistem este unul opțional, fiind însă aplicat pe larg de mai multe state membre. Implementarea acestui sistem permite companiilor care nu depășesc plafonul anual prestabilit al cifrei de afaceri să efectueze plata TVA la momentul încasării creanțelor. Potrivit unui Studiu2 elaborat la nivelul Uniunii, Statele membre UE au optat pentru sau au sporit implementarea sistemul de TVA la încasare în ultimii ani. Mai mult, potrivit acestui Studiu mai multe state membre ar fi introdus sistemul de TVA la încasare ca răspuns la criza financiară, chiar dacă articolul 167a nu ar fi fost aprobat prin Directivă. Valoarea adăugată estimată, la acel moment, la nivelul UE din implementarea sistemului TVA la încasare constituia circa 18 milioane EUR. Introducerea unui astfel de sistem în RM a fost solicitată de comunitatea de afaceri de nenumărate ori, fiind urmărite crearea premiselor privind relansarea creșterii economice, a investițiilor, diminuarea șomajului, sporirea competitivității RM în vederea atragerii de investiții străine directe. Instituirea unui astfel de sistem va duce la stimularea întreprinderilor mici prin implementarea unui cadru fiscal care să sprijine redresarea acestora și care întâmpină dificultăți din punct de vedere financiar datorită lipsei de lichidități. 1.3) Posibilitatea emiterii facturii fiscale pentru avansuri cu exercitarea concomitentă a dreptului de deducere a TVA aferentă avansurilor Codul fiscal al RM, deși instituie obligația calculării TVA pentru avansurile încasate, amână dreptul deducerii TVA pentru avansurile plătite la o etapă ulterioară i.e. în momentul livrării mărfurilor/ prestării serviciilor (atunci când cumpărătorul va dispune de factura fiscală emisă de furnizor prin care se confirmă livrarea mărfurilor/prestarea serviciilor). Un astfel de impediment creează obstacole în operarea afacerilor și nu asigură principiul neutralității taxei prevăzut de legislația comunitară. Potrivit Directivei 2006/112/EC dreptul de deducere ia naștere în momentul în care TVA deductibilă devine exigibilă. Exemplu elocvent de implementare a principiului prevăzut de Directivă poate servi și legislația României potrivit căreia, persoana impozabilă sau persoana juridică neimpozabilă, obligată la plata TVA, trebuie să autofactureze suma avansurilor plătite cel târziu până în cea de-a 15-a zi a lunii următoare celei în care a plătit avansurile, în cazul în care persoana respectivă nu se află în posesia facturii emise	

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
		de furnizor/prestator, cu excepția situației în care faptul generator de taxă a intervenit în aceeași lună. Astfel, pornind de la cadrul legislativ aplicabil în UE în materie de percepere/deducere TVA, se propune implementarea dreptul de deducere a sumei TVA aferentă avansurilor concomitent cu apariția obligației de a calcula TVA aferentă avansurilor. Această măsură, de asemenea, va consolida poziția financiară a companiilor, încurajându-le să investească mai mult.	
		Măsură propusă: By Dec 2025 Harmonization of the conditions related to VAT reimbursement in line with the principle of tax neutrality provided by Directive 2006/112/CE on the common system of value added tax. Descriere: The approximation of Moldovan VAT legislations with those of the EU is necessary to 1) the harmonization of the conditions related to VAT reimbursement, 2) the implementation of the VAT system on receipt for SMEs and 3) the possibility of issuing tax invoices for advances with the simultaneous exercise of the right to deduct VAT related to advances. These measures will help align national tax legislation with the principle of tax neutrality established by EU regulations. Additionally, they will create the conditions necessary to stimulate economic growth, attract investment, reduce unemployment, and enhance Moldova's competitiveness in order to attract foreign direct investment. Source of verification: draft law approved by the Parliament	Ministerul Finanțelor Propunerile se vor examina în cadrul exercițiului de transpunere a directivei 112/2006 privind TVA, proces în cadrul căruia se va examina oportunitatea preluării practicilor UE
		2. Implementarea măsurilor fiscale menite să sprijine activitatea investițională 2.1) Stabilirea condițiilor similare de impozitare a venitului investițional Codul fiscal include abordări discriminatorii în funcție de sursa de proveniență a venitului (obținut din străinătate versus din RM), precum și de statutul plătitorului de venit. Impunerea unor norme discriminatorii de impozitare a venitului, pe baza sursei de proveniență a acestuia, cât și a statutului plătitorului de venituri, reprezintă o măsură abuzivă, care contravine principiului egalității/nediscriminării și principiului așezării juste și echitabile a sarcinii fiscale. Modul în care este construită abordarea fiscală actuală descurajează investițiile în instrumente, altele decât cele emise de stat/APL, precum și scad din atractivitatea potențialului investițional în străinătate. În context, merită subliniat faptul că veniturile investiționale/financiare obținute din străinătate sunt repatriate și impozitate în RM. Pe cale de consecință, acestea reprezintă un beneficiu economic considerabil pentru RM, susținând economia națională și contribuind la acumularea surselor la bugetul public național. Dreptul contribuabililor de a beneficia de aceleași cote de impozitare a venitului, urmează a fi aplicat, în egală măsură, indiferent de sursa de proveniență a acestuia. 2.2) Restabilirea conceptului de "creștere de capital" pentru persoanele juridice	Ministerul Finanțelor Propunerile se vor examina în cadrul exercițiului de transpunere a directivei 112/2006 privind TVA, proces în cadrul căruia se va examina oportunitatea preluării practicilor UE

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
			Legislația fiscală include condiții inechitabile în raport cu sarcina fiscală aplicabilă creșterii de capital, în funcție de titularul venitului. Prevederile actuale ale Codului fiscal nu încurajează activitatea investițională a companiilor, o astfel de facilitate fiind oferită doar persoanelor fizice. În context, merită subliniat faptul că noțiunea de ”creștere de capital” a fost introdusă începând cu intrarea în vigoare a Titlului II al Codului fiscal, din 1 ianuarie 1998, fiind aplicabilă, în egală măsură, persoanelor juridice și fizice rezidente. Începând, însă, cu 1 ianuarie 2020, creșterea de capital este aplicabilă doar persoanelor fizice rezidente și nerezidente ai RM. Respectiv, persoanele juridice rezidente au fost excluse din lista subiecților creșterii sau pierderii de capital, fiindu-le aplicabil regimul general de impozitare a venitului. Contrar scopului anunțat de legiuitor la momentul promovării amendamentului susmenționat, aplicabil din 2020, o astfel de măsură nu și-a găsit reflecția așteptată, în condițiile în care, prin efectele acestei măsuri, nu a fost simplificată administrarea fiscală și nu a crescut gradul de conformare prin generarea veniturilor bugetare suplimentare. Or, este evident faptul că, prin excluderea unei astfel de facilități, extrem de importantă pentru companii, presiunea fiscală aferentă venitului investițional a crescut de două ori, fapt care nu motivează amplificarea activității investiționale. Companiile au fost nevoite, mai degrabă, să adopte măsuri de planificare strategică și să-și revizuiască strategiile de investiții. Investițiile și inovarea sunt deosebit de importante pentru stimularea creșterii economice pe termen lung. Impozitarea excesivă a creșterii de capital reduce investițiile, distorsionează alocarea resurselor și reduce eforturile companiilor de a valorifica pe deplin potențialul investițional. Astfel, introducerea aceluiași reguli de impozitare pentru persoanele juridice (aplicabile la moment doar persoanelor fizice), în raport cu veniturile investiționale (creșterea de capital) ar reprezenta un pas ferm spre stimularea activității investiționale, eliminarea discrepanțelor existente la moment în legislație, dar și ar contribui la planurile de relansare economică anunțate de Guvern. Măsură propusă: By dec 2025 Amendment of the tax legislation by establishing similar conditions for income taxation (regardless of the source). Also, amendments are needed to introduce the same taxation rules for legal entities (currently applicable only to natural persons), in relation to investment income (capital increase). Descriere: The amendment of the Tax Code will ensure the pursuit of the justified economic purpose and the legitimate expectation of all taxpayers to carry out the investment/financial activity under equal conditions and the protection of fair competition. It would also represent a firm step towards stimulating investment activity, eliminating the discrepancies currently existing in the legislation, and would contribute to the economic recovery plans of the Government of the Republic of Moldova. Source of verification: draft law approved by the Parliament	

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
		3. Asigurarea respectării regulilor de concurență loială în privința activității întreprinderilor de stat Considerăm că gestiunea întreprinderilor de stat în conformitate cu regulile generale ale concurenței reprezintă un element esențial ce trebuie inclus în Planul de Creștere al țării. În acest context, considerăm necesar ca Planul de Creștere să prevadă măsuri care să garanteze aplicarea regulii transparenței în structurile de costuri și prețuri ale întreprinderilor de stat. Acest lucru va preveni subvenționarea indirectă a activităților acestora de către stat și va asigura un mediu concurențial echitabil pe piață. Mai mult, este important ca întreprinderile de stat să beneficieze de un tratament egal în relația cu autoritățile publice, în ceea ce privește serviciile prestate, pentru a evita orice favoare sau discriminare care ar putea afecta piața și dezvoltarea economică a țării. O astfel de abordare va sprijini creșterea sustenabilă a economiei, promovând un mediu de afaceri corect și favorabil investițiilor. Măsură propusă: Ensuring compliance with competition rules in the SOE sector Descriere: 1. Establish transparent cost and pricing structures: Introduce clear regulations that mandate SOEs to publicly disclose their cost structures and pricing mechanisms. 2. Strengthen oversight: Implement an oversight mechanism to ensure that SOE pricing and cost structures align with competitive market standards ad that they do not unduly rely on state funding. 3. Promote equal treatment with private-sector entities: Ensure that SOEs are treated equally in terms of services provided by public authorities to prevent any undue advantages for SOEs over private companies and encourage fair competition. 4. Enforce anti-subsidization rules: Implement regulations to eliminate any latent or indirect state subsidies to SOEs, ensuring that these enterprises are selfsustaining and compete on equal terms with private enterprises.	Propunerile vor fi luate în considerare în elaborare politicilor de dezvoltare a sectorului respectiv
		Pilonul 5: Tranziția Verde/Capitalul Natural Cu privire la reforma Environment protection and climate actions (acțiunea nr. 1/4) este necesară clarificare în sensul dacă acest angajament ar include crearea unei piețe a carbonului? Am sugera includerea unui obiectiv pentru crearea unei piețe a carbonului, care este un sistem în care creditele sau permisele de carbon sunt cumpărate și vândute în scopul reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră (GES). Piețele de carbon ar crește numărul de proiecte de mediu în Moldova și ar atrage capital străin către entitățile moldovenești (operatori de proiecte de mediu) de la cumpărătorii străini ai creditelor de carbon.	Ministerul Mediului Acțiunea nr. 1/4 nu include în sine și aspecte cu referire la prețul Carbonului și crearea unei piețe a carbonului. Considerăm relevantă propunerea, dar la moment nu se acceptă pentru includerea în Agenda de reforme, dat fiind faptul că Republica Moldova nu este pregătite să pună în aplicare un astfel de sistem. Crearea pieței carbonului ar necesita un cadru legislativ și instituțional special, aliniat la mecanismele internaționale de piață a carbonului, și implementarea acestuia, ceea ce presupune o presiune asupra întreprinderilor de a se conforma la cerințele de monitorizare a emisiilor (instalarea sistemelor autonome de monitorizare a emisiilor, crearea sistemului de raportare etc). Cu toate acestea, chiar dacă obiectivul nu

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
			este menționat direct în Agenda de Reforme, Ministerul Mediului a inițiat discuții și acțiuni pentru a pregăti terenul către implementarea unui astfel de mecanism. În calitate de parte la Convenția-cadru a Națiunilor Unite privind Schimbările Climatice (CONUSC), Republica Moldova are obiective climatice ambițioase și se angajează să reducă emisiile de carbon în conformitate cu obiectivele globale ale Acordului de la Paris. În acest sens, Legea nr. 74/23024 privind acțiunile climatice introduce prin articolul 56. Mecanismul financiar de stabilire a prețului pentru emisiile de CO2. Având în vedere că legea urmează să intre în vigoare în luna noiembrie 2025, Ministerul Mediului este în prezent în proces de elaborare a reglementărilor specifice pentru implementarea dispozițiilor prevăzute la articolul menționat anterior.	
		Pilonul 6: Securitate și Eficiență Energetică Măsuri ce țin de stimularea tehnologiilor de valorificare a energiei regenerabile/decarbonizarea sectorului energetic Republica Moldova necesită stringent un domeniu energetic care să asigure securitatea aprovizionării cu resurse energetice și să sprijine obiectivele sale de dezvoltare durabilă. În acest sens, se impune necesitatea oferirii unor facilități fiscale, ținute să sprijine investițiile în capacități de producție de energie regenerabilă, să dezvolte tehnologii inovatoare care să asigure o economie cu emisii reduse de carbon și o adaptare la provocările generate de schimbările climatice. Astfel, date fiind vulnerabilitățile din sectorul energetic, dar și angajamentele asumate de Republica Moldova în contextul statutului de stat candidat, propunem următoarele măsuri în vederea stimulării tehnologiilor de valorificare a energiei regenerabile/decarbonizarea sectorului energetic: Scutirea/reducerea de TVA și eliminarea taxei vamale pentru echipamentele de producere și stocare a energiei electrice (panouri fotovoltaice, invertoare, baterii de stocare, turbine eoliene). Această măsură va accelera dezvoltarea regenerabilelor pentru propriul consum, nefiind aplicabil pe moment nici un mecanism de sprijin, precum și va contribui la reducerea costurilor pentru producătorii de energie. Deducerea accelerată pentru investițiile în infrastructura ecologică. Deprecierea accelerată a investițiilor poate fi o măsură fundamentală pentru susținerea tranziției companiilor către o economie circulară, or, potrivit unor cercetări valoarea investițiilor efectuate de întreprinderi crește odată cu creșterea ratei de amortizare. Astfel, se propune ca investițiile în tehnologii ecologice să poată beneficia de o deprecieri accelerată și care ar permite investitorilor să deducă	Mnisteru Finanțelor La această etapă, propunerea nu se susține, având în vedere că nu este clar care va fi impactul bugetar. Ministerul Energiei: în procesul de elaborare a propunerilor la politica bugetar fiscală a adresat Ministerului Finanțelor propuneri de aplicarea a taxelor reduse la TVA și Taxe vamale de import pentru baterii de stocare a energiei electrice, invertore, stații de încărcare a vehiculelor electrice, turbine eoliene. Cu toate acestea propunerile înaintate nu au fost susținute. Măsura este prevăzută la acțiunea 2/8 din Planul de Reformă. În urma efectuării unei analize a pieței cu amănuntul a gazelor naturale, ANRE, în termen de până la 1 ianuarie 2026, va stabili un calendar privind ieșirea consumatorilor noncasnici mari și mijlocii pe piața gazelor naturale (achiziționarea gazelor naturale la prețuri negociate), fără a mai putea beneficia de furnizarea gazelor naturale în	

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsură
		până la 100% din investiția în proiecte de energie regenerabilă în primul an de punere în exploatare. Scutirea/reducerea impozitului pe bunurile imobiliare pentru clădirile ce au surse regenerabile de producere a energiei. Scopul acestei măsuri este de a încuraja cetățenii, dar și mediul de afaceri să investească în surse de energie regenerabilă. Astfel, APL pot hotărî să acorde scutirea sau reducerea impozitului pentru clădirile noi sau reabilitate, pentru care proprietarii au executat, pe cheltuială proprie, lucrări pentru creșterea performanței energetice, pentru instalarea de sisteme de producere a energiei electrice din surse fotovoltaice sau pentru sisteme ecologice certificate de colectare și tratare a apelor uzate rezultate din consumul propriu. Scutirea/reducerea impozitului pe bunurile imobiliare este o măsură des întâlnită în străinătate. Măsură propusă: By June 2027 Gas market opened to all customers Baseline: existing legal framework Descriere: All consumers could procure gas at the open gas market as of 1 January 2027. This requires changes in the PSO scope which could be achieved by the amendment of the Gas law 2016/108. This action will ensure that the market is open for all suppliers and customers whilst protecting only except households and essential social services, in line with art 3 of the Gas Directive. Source of verification: the amendment is adopted by the Parliament	contextul obligației de serviciu public prevăzute la articolul 89 din Legea 108/2016 cu privire la gazele naturale.
		Măsură propusă: by Dec 2025 Measures to support citizens and the business environment in the form of fiscal facilities, aimed at supporting investments in renewable energy production capacities, developing innovative technologies to ensure an ecofnomy with low carbon emissions and an adaptation to the challenges generated by climate change. Baseline: no such incentives in place. Descriere: The measures—such as the VAT exemption/deferral for photovoltaic panels and inverters (along with the elimination of customs duty on imported inverters), the allowance to deduct up to 100% of renewable energy project investments in the first year of operation, and the exemption or reduction of real estate tax for buildings with renewable energyproduction—are designed to accelerate the development of the energy sector. They aim to boost the renewable energy industry while encouraging both citizens and businesses to invest in renewable energy sources. Source of verification: the amendments to the law are adopted by the Parliament.	Ministerul Energiei Se acceptă. Ministerul Energiei în procesul de elaborare a propunerilor la politica bugetar fiscală a adresat Ministerului Finanțelor propuneri de aplicare a taxelor reduse la TVA și taxe vamale de import reduse pentru baterii de stocare a energiei electrice, invertoare, stații de încărcare a vehiculelor electrice, turbine eoliene, pompe de căldură, etc. Cu toate acestea, propunerile înaintate nu au fost susținute .
		Totodată, la reforma Piața de energie electrică deschisă și competitivă (acțiunea nr. 1/2) propunem modificarea termenului de lansare a licitației pentru iulie 2025, iar atribuirea/verificarea pentru octombrie 2025. Subliniem că, având în vedere importanța ca noua capacitate de echilibrare să fie deja operațională pentru perioada de iarnă 2025-2026, este necesară reducerea propusă a termenelor, ceea ce este posibil cu cel puțin două luni prin scurtarea duratei unor sarcini și desfășurarea acestora, atunci când este posibil, în paralel.	Ministerul Energiei Nu se acceptă, De comun cu Comisia Europeană, Secretariatul Comunității Energetice, în contextul Scrisorii de intenție, a fost agreat termenul de lansare a licitației, până în septembrie 2025.

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsurile
			Având în vedere că pentru lansarea licitației este necesară întreprinderea unui șir de acțiuni, inclusiv modificarea Regulilor pieței energiei electrice, aprobate prin Hotărârea CA ANRE nr. 283/2020, a fost stabilit un Plan de Acțiuni în care sunt stabilite măsuri cu termenul limită septembrie 2025, prin urmare considerăm necesară păstrarea termenului propus în redacția inițială.
		Cu privire la reforma Garantarea securității aprovizionării (acțiunea nr. 3/11), ne exprimăm îngrijorarea privind condiționalitatea: ANRE ia o decizie privind avizul reexaminat al ministerului și ia în considerare redeschiderea certificării Vestmoldtransgaz în ceea ce privește proprietatea asupra sistemului de transport. Este incorect din punct de vedere juridic să se afirme că ANRE poate transfera proprietatea asupra anumitor active de la o entitate la alta. ANRE, prin propria sa competență și în temeiul legii, este o autoritate de reglementare. Aceasta nu poate nici transfera, nici înregistra dreptul de proprietate. Această afirmație este greșită și sugerăm fie reformularea, fie ștergerea ei, din următoarele motive: 1. Moldovatransgaz, nu Moldovagaz, deține rețelele de transport al gazelor. Moldovagaz este un furnizor și nu exercită nicio proprietate directă asupra rețelelor de transport sau distribuție. Presupunând că sintagma se referă la rețelele de transport: 2. În prezent, rețeaua Moldovagaz este exploatată doar de Vestmoldtransgaz în baza unui contract de închiriere. Dreptul de proprietate asupra rețelei este exercitat de Moldovatransgaz. 3. Proprietatea rețelei poate fi transferată pe baza unui contract de vânzare-cumpărare (sau a altui model contractual, în funcție de caz) încheiat între Moldovatransgaz și Vestmoldtransgaz, iar autoritatea de reglementare nu poate transfera singură proprietatea.	Ministerul Energiei Se acceptă parțial, Menționăm că, la moment, atât Moldovatransgaz, cât și Moldovagaz dețin în proprietate rețele de transport gaze naturale. Astfel, în conformitate cu prevederile Hotărârii ANRE nr. 513/2024 cu privire la certificarea operatorului sistemului transport al gazelor naturale SRL „Vestmoldtransgaz”, ANRE a stabilit un termen în care proprietarii rețelelor de transport Moldovagaz și Moldovatransgaz se vor conforma cerințelor art. 28 din Legea nr. 108/2016 cu privire la gazele naturale, prin separarea funcțională, decizională și a formei juridice de organizare față de alte activități care nu sunt legate de transportul, distribuția sau stocarea gazelor naturale. Totodată, s-a propus reformularea acțiunii nr. 3/11 sau excluderea acesteia, în contextul în care această măsură practică a fost realizată de Ministerul Energiei și ANRE.
		Cu privire la reforma Garantarea securității aprovizionării (acțiunea nr. 3/13), ne exprimăm îngrijorarea privind înființarea unei utilități publice de interes național, aprobată de Guvern. Considerăm că această decizie este incoerentă, deoarece, pe de o parte, se urmărește crearea unei piețe energetice competitive, deschise, echitabile și nediscriminatorii, iar pe de altă parte, se permite concurența inegală cu companii de stat care beneficiază de subvenții din partea comunității internaționale. Acest lucru generează distorsiuni pe piață, dezavantajând sectorul privat, care trebuie să-și recupereze investițiile pentru a rămâne operațional, în timp ce concurează cu active subvenționate sau primite prin donație.	Ministerul Energiei Nu se acceptă, Prevederea respectivă se referă la declararea lucrărilor privind operaționalizarea capacității de producție de 125 MW ca fiind de utilitate publică care să permită derogări de la norme generale și speciale necesare pentru urgentarea proceselor administrative precum eliberarea actelor permissive, specificând clar și responsabilitățile entităților implicate în implementarea proiectului.
		Cu privire la reforma Garantarea securității aprovizionării (acțiunea nr. 4/13) în coloana Payment condition and implementation deadline, în scopul declarat al obiectivului de garantare a securității aprovizionării din sintagma: Moldova starts a construction of 400 kV line Balti – Suceava to increase cross-border capacities to Romania de exclus sintagma Moldova starts a asigurând construcția liniei	Ministerul Energiei Nu se acceptă, Cu referire la termenul pentru începerea lucrărilor pentru Linia electrică aeriană (LEA) 400 kV Bălți-Suceava, menționăm că Ministerul Energiei a depus toate eforturile privind identificarea finanțării proiectului, iar conform

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsurile
		respectiv eliminând riscul nerealizării obiectivului propus prin doar inițierea unui proces care poate dura ani de zile.	Acordurilor semnate, termenul de implementare a proiectului este Decembrie 2027. De asemenea pentru accelerarea tuturor procedurilor necesare pentru inițierea construcției, prin Decizia Protocolară nr. 11.7 a fost aprobată legea privind declararea utilității publice de interes național a lucrărilor de construcție a liniei electrice aeriene (LEA) 400 kV de transport al energiei electrice Bălți-Suceava, modernizarea stației electrice Bălți 330 kV și construcția unei stații electrice noi Bălți 400 kV. Un aspect important de menționat că pe partea română a fost atribuit contractul privind realizarea lucrărilor cu un termen de realizare 52 de luni. Prin urmare pentru alinierea termenelor, se propune a fi păstrată formularea inițială.
		Cu privire la reforma Thriving market for renewable energy (acțiunea nr. 5/20) în ultima coloană cu descrierea etapelor, urmează a aduce anumite clarificări referitor la: launching auctions of new renewable and energy storage in 2025, specifying the allocated capacities for each technology, with a view to fast-track renewables energy deployment, dacă această acțiune presupune două licitații diferite? În acest caz, dacă ne dorim regenerabile cu stocare atunci trebuie să fie reformulată: renewables with collocated BESS. În ceea ce privește etapele enumerate la această acțiune 5/20, reieșind din abordarea consecutivității propunem de a include prima acțiune: successful termination of the 1st renewable auction with PPA signing, ulterior reflecting on outcomes., și doar după revising the new auction design.	Ministerul Energiei Nu se acceptă. Această acțiune implică organizarea unor licitații, produsul scos la licitație fiind „preț fix” pentru capacități SER și „preț fix” pentru capacități SER+ baterii de stocare, într-adevăr ar fi corect „renewables with collocated BESS” Nu suntem de-acord cu această abordare, având în vedere că, despre rezultatele primei licitații se va putea judeca deja după etapa de deschidere a ofertelor financiare, care implică că și celelalte etape au fost parcurse, cum ar fi examinarea admisibilității investitorilor, calificarea tehnică a acestora.
		Cu privire la reforma Thriving market for renewable energy (acțiunea nr. 5/21), în ultima coloană cu descrierea etapelor: In order to incentivize the roll out of renewable energy at consumers level necessary is a financial support for purchases of battery storage systems, considerăm necesar reformularea acesteia reieșind din faptul că insistăm de ani de zile pentru o exceptare de TVA sau o reducere măcar la baterii, invertoare, etc., dar pe de altă parte se propune să oferim suport financiar. Schema de prosumatori urmează a fi revizuită în măsura în care să asigure condiții echitabile tuturor. Unii au beneficiat și de schema de sprijin și de ajutor de stat în forma de fondurinerambursabile și scutiri de TVA, alții însă nu beneficiază de nimic.	Ministerul Energiei Nu se acceptă Ministerul Energiei în procesul de elaborare a propunerilor la politica bugetar fiscală a adresat Ministerului Finanțelor propuneri de aplicare a taxelor reduse la TVA și taxe vamale de import reduse pentru baterii de stocare a energiei electrice, invertoare, stații de încărcare a vehiculelor electrice, turbine eoliene, pompe de căldură, etc. Cu toate acestea, propunerile înaintate nu au fost susținute.

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsur
				Această măsură vine să ofere finanțare sub formă de grant tuturor beneficiarilor de mecanismul facturare netă și ulterior contorizare netă.
			Cu privire la reforma Thriving market for renewable energy (acțiunea nr. 5/24), în ultima coloană cu descrierea etapelor: Moldova's implementation of streamlined permit-granting procedures will fast-track the deployment of renewable energy projects, addressing bureaucratic delays and providing legal clarity for investors, nu se consideră această măsură una necesară, totul fiind deja prea mult simplificat, unele dintre acestea cu impact negativ.	Nu se acceptă. Această acțiune prevede inclusiv și elaborarea unei analize tehnice a tuturor proceselor și după caz doar vor fi efectuate modificări. dar și elaborarea unei platforme online de informare asupra pașilor de realizat de către investitori în procesul de implementare a proiectelor de valorificare a surselor regenerabile de energie
			Pilonul 7: Valori Fundamentale Considerăm că Planul de Creștere trebuie să includă o evaluare și o revizuire a cadrului juridic și activităților unor categorii de liber profesioniști cu impact semnificativ asupra sistemului de justiție: executorii judecătorești, administratorii autorizați și experții judiciari. Aceștia exercită atribuții de interes public, având prerogative care, dacă sunt utilizate abuziv, pot genera consecințe grave: Experții judiciari - emit expertize cu valoare probatorie în procese civile, contravenționale și penale (în continuare, „processe judiciare”). Administratorii autorizați – supraveghează actele de administrare ale persoanelor juridice și gestionează mase patrimoniale în cadrul procedurilor de succesiune, insolabilitate și dizolvare judiciară. Executorii judecătorești – sunt investiți cu putere de stat de executare silită a documentelor executorii. Reforma justiției nu poate fi considerată completă, atunci când se limitează doar la sistemul judecătoresc și al procuraturii. Pentru a fi eficientă, reforma trebuie să cuprindă și acești profesioniști, ale căror atribuții constă în realizarea și implementarea deciziilor luate de judecători. Or, deseori, activitatea lor nu este suficient sau adecvat reglementată și poate crea posibilități pentru interpretări diferite sau chiar abuzuri. Măsură propusă: Revision of legal framework and public oversight of supporting judicial professions. Baseline: The current system for supporting judicial professions suffers from insufficient regulatory frameworks, poor oversight, and, as a result, spreading abuse of power by representatives of judicial professionals. Descriere: 1. Establish clear competency boundaries: Introduce legislative measures to define and limit the powers of judicial professionals (bailiffs, authorized administrator s, judicial experts), explicitly	Ministerul Justiției „Consolidarea capacităților profesiilor din sectorul justiției” constituie un obiectiv al Strategiei pentru asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022-2025. Acest obiectiv cuprinde mai multe măsuri de ordin normativ și instituțional care vizează sectorul, inclusiv modificarea cadrului normativ privind expertiza judiciară, executorii judecătorești etc. De asemenea, acțiuni care țin de de modificarea Codului de executare sunt stabilite și la obiectivul din Strategie privind „Îmbunătățirea accesului la justiție și a sistemului de protecție a drepturilor omului în sectorul justiției”. Strategia cuprinde și un obiectiv distinct care vizează „Fortificarea căilor alternative de soluționare a litigiilor” iar măsurile incluse la acest obiectiv țin de instituția medierii și a arbitrajului. La fel, și în proiectul Foi de parcurs privind „Statul de drept” sunt incluse mai multe măsuri conexe activității profesiilor din sectorul justiției. Prin urmare, documentele de politici menționate cuprin acțiuni complexive care impactează cu propunerile prezentate.

Nr.	Participant la avizare/expertizare /consultare publică	Conținutul obiecției/prounerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
		prohibiting abuse of authority and ensuring that their actions remain within the scope of their legal mandates. Specifically, revise the Enforcement Code to establish clear regulations regarding forced administration, including limits on asset management and clear protections against abuse. 2. Strengthen oversight mechanisms: Reform the oversight function of the Ministry of Justice to ensure more independent and effective monitoring of judicial professionals. Set up bodies for review of complaints and disciplinary action that are not subservient to the judicial professionals subject to review. Introduce transparency and accountability measures, such as regular audits and public reports on the activities of judicial professionals. 3. Establish efficient legal safeguards for affected individuals and businesses: Create a more accessible and effective process for challenging the actions of judicial professionals, particularly regarding bailiffs and administrators. This may include revising the appeals process to ensure that affected parties have a meaningful opportunity to contest enforcement actions in court. Facilitate the suspension of actions during judicial review, allowing individuals or entities under enforcement measures to protect their rights. 4. Reform of expert reports in judicial proceedings: Review and amend the use of judicial expertise to ensure experts focus strictly on technical or specialized matters, rather than interpreting legal questions or substituting for judicial authority. Introduce guidelines and oversight for judicial expertise, requiring courts to consider alternative evidence and protect the rights of individuals facing such reports.	
11.	Asociația Producătorilor și Exportatorilor de Fructe "Moldova-Fruct" (demers nr. 36 din 31 martie 2025)	Pilonul 1 De completat subdomeniul „Mediul de afaceri” la compartimentele: –„Condiția de plată și termenul de punere în aplicare” cu textul „Cel puțin 15 Autorizații de mediu pentru folosirea specială a apei din surse subterane, în scopuri de irigare sunt eliberate în baza unui cadru legal (legea apelor 272/2011 și actele de reglementare secundare) îmbunătățit.” –„Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare etapă” cu sintagma „Legea apelor 272/2011 și actele de reglementare secundare sunt operaționale pentru eliberarea autorizațiilor de mediu pentru utilizarea apelor în scop de irigare sunt îmbunătățite”. Comentariu: Investițiile în irigații (652 milioane EUR) se aliniază atât cu Directiva-cadru a UE privind apa (2000/60/CE), cât și cu necesitatea de a asigura securitatea hidrică în contextul schimbărilor climatice.	Ministerul Mediului Nu se acceptă propunerea. Proiectul de modificare a Legii apelor 272/2011, elaborat în cadrul Grupului de lucru creat prin Ordin MAIA, în cadrul căruia a participat inclusiv reprezentantul Moldova-Fruct, <u>este în proces de avizare la moment</u> (a fost înaintat cu titlul de inițiativă legislativă), care stabilește clar reglementările ce țin de obținerea AMFSA, inclusiv din surse subterane, cu simplificarea unor procese de obținere a acesteia. Ulterior vor fi actualizate/modificate actele normative subordonate, la necesitate. Respectiv nu poate fi condiționalizată eliberarea unui număr de autorizații, ținând cont că acestea se eliberează

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsurile
				cu respectarea cadrului normativ cu privire la condițiile de eliberare. Pentru realizarea unor astfel de acțiuni, sunt necesare realizarea Studiilor de fezabilitate și evaluare a impactului asupra mediului (inclusiv în aspect transfrontalier), ar putea fi examinată includerea lor în planurile de gestionare a districtelor hidrografice sau în Planurile de gestionare a inundațiilor (care urmează a fi actualizate în 2025-2026). Avînd în vedere monitorizarea strictă a Agendei de reforme și riscul de a nu fi realizate acțiunile nu se consideră relevantă includerea acestora în documentul menționat.
			De completat subdomeniul „Competitivitatea sectorului de afaceri” cu compartimentul: - După expresia „oferind un sprijin mai specific IMM-urilor agricole” cu sintagma „și Asociațiilor și organizațiilor de producători” iar după „Cel puțin 5 camere agricole înregistrate...” de continuat cu propoziția „Oficiul Horticol este instituționalizat, oferind sprijin direcționat IMM-urilor din sectorul horticol. Oficiul Horticol care oferă servicii la cel puțin 200 de membri (IMM-uri agroalimentare, inclusiv fermieri) anual. Decembrie 2026”.	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare Nu se acceptă Sistemul AKIS (Sistemul de Cunoștințe Inovare în Agricultură) este un ecosistem complex format din diverse categorii de actori implicați în generarea, transferul și aplicarea cunoștințelor și inovațiilor în agricultură. Fiecare actor are un rol specific, iar asociațiile profesionale și organizațiile de producători nu implementează sistemul, ci contribuie la funcționarea acestuia. Aceste entități colectează și transmit nevoile fermierilor, facilitează adoptarea inovațiilor, sprijină schimbul de bune practici și diseminează cunoștințe tehnice către membri. Prin urmare, asociațiile profesionale și organizațiile de producători nu sunt implementatori ai AKIS, ci actori esențiali în procesul de diseminare și aplicare a cunoștințelor și inovațiilor în sectorul agricol.
			De completat Partea 2. DOMENIUL DE POLITICI 1. SUBDOMENIUL 1.1: Mediul de afaceri. Reforma 1.1.1-4. Alineatul „Provocări”: Cadrul legal care reglementează accesul la resurse de apă din bazine terestre și subterane și autorizarea utilizării speciale a apei în scopuri de irigare este depășit și nu este pe deplin operațional în realitățile actuale. Aceasta constituie o piedică majoră pentru investiții și creșterea economică în agricultura și sectoarele ei de valoare înaltă, cum ar fi cel al fructelor. Alineatul „Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme”: • Legea apelor 272/2011 și actele de reglementare secundare sunt operaționale pentru eliberarea autorizațiilor de utilizare a apelor sunt îmbunătățite Cel puțin 15 Autorizații de utilizare specială a apei din surse subterane, în scopuri de irigare	Ministerul Mediului Nu se acceptă propunerea. Proiectul de modificare a Legii apelor 272/2011, elaborat în cadrul Grupului de lucru creat prin Ordin MAIA, în cadrul căruia a participat inclusiv reprezentantul Moldova-Fruct, <u>este în proces de avizare la moment</u> (a fost înaintat cu titlul de inițiativă legislativă), care stabilește clar reglementările ce țin de obținerea autorizației pentru folosința specială a apei, inclusiv din surse subterane, cu simplificarea unor procese de obținere a acesteia. Ulterior vor fi actualizate/ modificate actele normative subordonate, la necesitate.

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsurile
			sunt eliberate în baza unui cadrul legal (legea apelor 272/2011 și actele de reglementare secundare) îmbunătățit. Decembrie 2025. • O rețea de cel puțin 3 bazine de captare a apelor din fluviile Nistru și Prut asigură o rezervă strategică de resurse de apă pentru alimentarea corpurilor de apă din interiorul republicii pe parcursul anului. Decembrie 2027. Alineatul „Descrierea procesului de implementare”: • Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare și Ministerul Mediului vor supraveghea revizuirea Legii nr. 272/2011 și actelor normative secundare, care reglementează procesul de eliberare a autorizațiilor speciale de utilizare a apei în scopuri de irigare din surse terestre și subterane.	Respectiv nu poate fi condiționalizată eliberarea unui număr de autorizații, ținând cont că acestea se eliberează cu respectarea cadrului normativ cu privire la condițiile de eliberare. Pentru realizarea unor astfel de acțiuni, sunt necesare realizarea Studiilor de fezabilitate și evaluare a impactului asupra mediului (inclusiv în aspect transfrontalier), ar putea fi examinată includerea lor în planurile de gestionare a districtelor hidrografice sau în Planurile de gestionare a inundațiilor (care urmează a fi actualizate în 2025-2026). Având în vedere monitorizarea strictă a Agendei de reforme și riscul de a nu fi realizate acțiunile nu se consideră relevantă includerea acestora în documentul menționat. Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare Suplimentar la cele relatate de Ministerul Mediului relatăm următoarele. Ministerul a avizat pozitiv proiectul de modificare a Legii apelor, înaintat cu titlul de inițiativă legislativă de președintele comisiei parlamentare agricultură și industrie alimentară, susținându-l cu unele propuneri de ajustare al acestuia, cum ar fi: la dispoziții finale și tranzitorii, să prevadă reglementări ce ar crea premise de examinare și încadrare, după caz, în cadrul legal și circuitul economic a construcțiilor hidrotehnice (sondele de captare a apelor subterane), ce corespund normativelor în construcție și de mediu pentru exploatare a acestora. Aprobarea, proiectului respectiv va elimina și simplifica procedura de obținere autorizației de mediu pentru folosința specială a apei, inclusiv din subterane la irigarea terenurilor agricole ocupate cu plantații horticole.
			De completat Partea 2. De completat SUBDOMENIUL 1.2: Competitivitatea sectorului de afaceri, Reforma 1.3.9-10. Alineatul „Obiective”: După expresia „consultanță tehnică pentru agricultură (inițierea AKIS)” de completat cu „prin intermediul Asociațiilor profesionale și Organizațiile de producători”. Alineatul „Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme”: După sintagma „sprijin direcționat IMM-urilor agricole prin intermediul Camerelor Agricole” de completat „și Asociațiilor și organizațiilor de producători” și mai departe cu un alineat nou:	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare AKIS - nu se acceptă Sistemul AKIS (Sistemul de Cunoștințe Inovare în Agricultură) este un ecosistem complex format din diverse categorii de actori implicați în generarea, transferul și aplicarea cunoștințelor și inovațiilor în agricultură. Fiecare actor are un rol specific, iar asociațiile profesionale și organizațiile de producători nu implementează sistemul, ci contribuie la funcționarea acestuia.

Nr.	Participant la avizare/expertizare /consultare publică	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsurile
		• Oficiul Horticol este instituționalizat, oferind sprijin direcționat IMM-urilor din sectorul horticol. Oficiul Horticol care oferă servicii la cel puțin 200 de membri (IMM-uri agroalimentare, inclusiv fermieri) anual. Decembrie 2026. Comentariu: Instituționalizarea Oficiului Horticol și implicarea Asociațiilor de producători în procesele decizionale (în spiritul Art. 14 din Legea nr. 57/2016 privind asocierea în turitură) vor asigura o implementare transparentă și orientată spre rezultate.	Aceste entități colectează și transmit nevoile fermierilor, facilitează adoptarea inovațiilor, sprijină schimbul de bune practici și diseminează cunoștințe tehnice către membri. Prin urmare, asociațiile profesionale și organizațiile de producători nu sunt implementatori ai AKIS, ci actori esențiali în procesul de diseminare și aplicare a cunoștințelor și inovațiilor în sectorul agricol. Oficiul horticol - se acceptă. Recent a fost votată definitiv Legea horticulurii, art. 8 stabilește funcționarea Oficiului horticol. Conform cheltuielilor estimative se planifică un buget de circa 80 mil lei, din care 47% din sursele bugetului național. Printre domeniile de competențe ale Oficiului sunt și acordarea de suport și consultanță privind tendințele de dezvoltare a sectorului horticol.
		De completat Partea 2. SUBDOMENIUL 1.6: SPS, Reforma 1.8.23-24: SPS. Măsurile calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme. După expresia „Domeniul de aplicare al Programului național de monitorizare și supraveghere a SPS...” de continuat alineatul cu „Laboratorul de testare a reziduurilor de pesticide din cadrul CNFAPSA (IP Centrul Național Sănătatea Animalelor, Plantelor și Siguranța Alimentelor) crește numărul de substanțe active testate de la 225 în prezent la cel puțin 550 substanțe active. Iunie 2027”. Comentariu: Modernizarea laboratorului SPS (2 milioane EUR) vor stimula creșterea PIB-ului agricol cu minimum 15% până în 2030, conform estimărilor. Acestea sunt esențiale pentru creșterea exporturilor și competitivității.	Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor Se accepta parțial: După expresia „Domeniul de aplicare al Programului național de monitorizare și supraveghere a SPS...” de continuat alineatul cu „Laboratorul de testare a reziduurilor de pesticide din cadrul CNFAPSA (IP Centrul Național Sănătatea Animalelor, Plantelor și Siguranța Alimentelor) crește numărul de substanțe active testate de la 225 în prezent la 413 substanțe active. Iunie 2027”. Acesta e numărul maxim de metode care pot fi acreditate, realmente. Referitor la comentariu, afirmația „vor stimula creșterea PIB-ului agricol cu minimum 15%” nu este argumentată cantitativ și, respectiv, nu poate fi asumată.
12.	Asociația Forța Fermierilor (Nr. 29/2025 din 31.03.2025)	1. Necesitatea adoptării măsurilor de dereglementare, transparentizare și eficientizare în domeniul de construcții civile fabrici, ferme, irigații, etc., cu scopul sporirii și simplificării procedurilor de elaborare a documentațiilor tehnice de proiect necesare pentru sectorul agro-industrial. Această măsură va spori eficiența atragerii de fonduri europene pe viitor, reduce birocrăția, corupția, va spori investițiile în sector și gradul de conformare la noile reglementări europene. 2. Alocarea de resurse financiare din Planul de Creștere pentru capitalizarea fondului de Garantare a Creditelor sau instrumentul FACEM pentru a facilita accesul la finanțări.	Sușinim.

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
			3. Elaborare program de finanțare pentru investiții și mijloace circulante pentru sectorul de Cereale și Oleaginoase cu perioade mai lungi – 7-10 ani pentru investiții și 4-5 ani pentru mijloace circulante. Aceasta se argumentează prin faptul că cultivarea cerealelor și oleaginoaselor la moment trebuie adaptate la noile condiții de climă secetoasă, iar cea mai eficientă soluție este investițiile în tehnologiile de conservare a solului cum este cea no-till, iar datorită faptului că creșterea cerealelor reprezintă doar un ciclu anual economic, este nevoie de credite pentru mijloace circulante pe perioadă de până la 5 ani. 4. Finanțarea măsurilor de sporire a biosecurității pentru zootehnie. În condițiile în care în țară există de mai mulți ani, pesta porcină și persistă pericolul infectării și cu febră aftoasă care afectează toate animalele cu copită despicată, este de urgență necesar de a consolida capacitățile de asigurarea a biosecurității atât prin prisma instituțiilor statului și a agenților economici.	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare Se susține de principiu Cu toate că nu face obiectul Agendei de Reformă, dezvoltarea instrumentelor de finanțare (creditare) cu condiții preferențiale pentru sectorul agroalimentar este în vizorul MAIA. Astfel, prin mobilizarea resurselor din programe de asistență externă se dezvoltă instrumente ținute creșterii competitivității sectorului. Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare Se acceptă măsurile de finanțare pentru dezvoltarea și creșterea competitivității sectorului (inclusiv aplicarea măsurilor de biosecuritate) fac obiectul schimbărilor prevăzute de proiectului de lege privind finanțarea, gestionarea și monitorizarea politicii agricole, înregistrat în Parlament cu nr. 382 din 18 decembrie 2024 precum și a fișelor Programului Strategic al Politicii Agricole 2025-2030 (PSPA) a fost elaborat în vederea punerii în aplicare a Strategiei Naționale de dezvoltare Agricolă și Rurală pentru anii 2023-2030, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.56/2023 și a Strategiei Securității Alimentare aprobată prin HG 775/2022. Mai mult ca atât, Secțiunea a 7-a Investiții în exploatații zootehnice, din Regulamentul privind măsurile și condițiile specifice de eligibilitate pentru subvenționarea investițiilor din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural, aprobat prin HG 491/2023, la pct.56 se prevede că, Subvențiile calculate pentru utilajele, echipamentele sau materialele de construcție folosite pentru construcția obiectelor de infrastructură destinate biosecurității în exploatație se majorează cu 25% din valoarea subvenției autorizate.
			5. Adoptarea măsuri de stimulare sau programe de reținere și atragere a specialiștilor tineri în mediul rural în sectorul agroindustrial. Lipsa forței de muncă este o provocare la fel de mare la moment.	Ministerul Muncii și Protecției Sociale
13.	UNIUNEA TRANSPORTATORILOR ȘI DRUMARILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA (demers din 31.03.2025)		1. Amânarea TVA la import, după modelul francez. Astfel, importatorii vor achita TVA nu în vamă, dar în momentul generării valorii adăugate – fie la vânzarea mărfii, fie la livrarea producției folosind utilajul importat. Măsura ar fi foarte eficientă pentru a impulsiona investițiile în producere, dar și pentru a contracara inflația.	Ministerul Finanțelor Propunerea se va examina în cadrul exercițiului de transpunere a directivei 112/2006 privind TVA, proces în cadrul căruia se va examina oportunitatea preluării practicilor UE, precum și cu luarea în considerare a impactului bugetar.

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsurile
		2.Un program larg de împrumuturi pentru studenții de meserie (piloți, șoferi de transport internațional, lăcătuși, specialiști în construcții, alte specialități tehnice), similar (și poate chiar conjunct) cu Prima casă, eventual ținând tinerii NEET, beneficiari rurali, militari în termen, detinuti.	La moment, este în proces de elaborare Programul cadru de suport pentru crearea și dezvoltarea afacerilor, precum și a Metodologiei pentru evaluarea impactului urmare implementării programelor de granturi și dezvoltare oferite de ODA.
		3.Acces la piețele de export pentru întreprinderile din Moldova - mai ales la servicii, și în speță - la transportul rutier de marfă. Altfel, antreprenorii noștri sunt obligați să se conformeze rigorilor UE, fără să-și poată mări veniturile, accesând la piața comunitară.	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Întru facilitarea comerțului cu UE a fost prelungit Acordul dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova privind transportul rutier de mărfuri până la 31 decembrie 2025, oferind multiple beneficii pentru ambele părți. Astfel, nu sunt necesare autorizații speciale pentru efectuarea transporturilor rutiere de mărfuri în Uniunea Europeană. Ca urmare a acestui acord, exporturile și importurile între Republica Moldova și Uniunea Europeană au înregistrat o creștere considerabilă, iar Republica Moldova beneficiază acum de o piață europeană mai sigură și mai stabilă, consolidându-și poziția în relațiile comerciale internaționale. Începând cu 2023, transportul rutier de mărfuri între Moldova și Uniunea Europeană a crescut cu 15%, ceea ce reflectă o intensificare a fluxurilor comerciale. De asemenea, exporturile moldovenești către statele membre ale Uniunii Europene au evoluat semnificativ, înregistrând o creștere de la 5.308 milioane USD în perioada iulie-septembrie 2022, la 6.751 milioane USD în aceeași perioadă din 2023. Aceste date confirmă impactul pozitiv al acordului asupra economiei Republicii Moldova, care continuă să profite de oportunitățile oferite de o piață europeană mai integrată și mai accesibilă.
		4.Identificarea piețelor înguste pentru serviciile de interes economic general și subvenționarea consumatorilor cu venituri mici. Astfel vom atinge efectul triplu de susținere a păturilor defavorizate, mărire a veniturilor afacerilor locale și stimulare a performanței și competiției.	
		5.Mecanismele de creditare de piață trebuie să prevaleze asupra celor de intervenționiste. Nivelul lichidităților la bănci este mult superior oricăror posibile intervenții din partea ODA, FACEM și alte programe publice.	Guvernul nu are pârghii de a interveni în politica de creditare a băncilor comerciale.
		Transport rutier de persoane <i>Probleme fundamentale:</i> Piață subțire (thin market): totalitatea veniturilor nu acoperă nici costurile directe, fără șanse ca operatorii să-și permită investiții în renovarea flotei și a bazei materiale;	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Menționăm că propunerile date nu pot fi acceptate reieșind din faptul că nu se încadrează în conceptul și obiectivele Agendei de Reforme. Totuși aceste propuneri

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
			Riscuri curente de sustenabilitate: penurie de resurse umane și de flotă performantă și riscuri viitoare de sustenabilitate : incompatibilitate a flotei existente cu exigențele de mediu și de siguranță; Acces dificil la piață – este practic imposibil pentru transportatorii existenți să opereze pe rute noi din proprie inițiativă; Congestiune a gărilor (accesul la peroane este dificil) și congestiune a punctelor de trecere a frontierei; Dezechilibre distributive – chiar dacă transportul public are efecte pozitive sociale și de mediu, practic nu există stimulente fiscale la nivel de operatori sau consumatori. <i>Viziune:</i> A dezvolta un sistem de transport public competitiv și incluziv, cu integritate fiscală, prin promovare consistentă de politici pe cinci direcții-cheie: stimularea unei piețe competitive; susținere fiscală pentru operatori; subvenții pentru consumatorii vulnerabili; digitalizare; infrastructură adecvată pentru servicii de transport. <i>Obiective și direcții prioritare:</i> <u>A.Extinderea pieței</u> Vouchere pentru seniori, tineri, persoane cu dizabilități și alți concetățeni dezavantajați; Mai multă libertate pentru operatori în deschiderea de noi rute; Mai multă libertate pentru operatori în stabilirea tarifelor; Stații multimodale (feroviar - rutier); Liberalizarea serviciilor internaționale de transport rutier. <u>B.Ameliorarea sustenabilității ramurii (mediu, resurse operaționale, finanțe)</u> Stimulente pentru achiziționarea de vehicule noi (TVA la import, dobândă subvenționată, prime de asigurare reduse sau subvenționate); Facilități pentru alimentarea vehiculelor electrice la terminalele de autobuze; Inițierea unui program național (similar cu Prima Casă) pentru instruirea șoferilor comerciali; Includerea transportului public de persoane în circuitul național al TVA-ului, începând de la cota 0%; Tranziția către tarife de utilizare a gărilor în locul comisioanelor din vânzarea biletelor; Promovarea determinată a tehnologiilor digitale (e-ticketing, e-vouchere, e-clearing, e-departure control system);	urmează a fi analizate și după caz, incluse în Programul pentru implementarea Strategiei de mobilitate 2030.

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
			Stimulente pentru transportatorii care promovează mijloace de achitare alternative numerarului; Stimulente pentru utilizarea energiei ecologice – la nivel de transportatori care operează vehicule ecologice și la nivel de stimulente fiscale pentru resursele energetice ecologice. <u>C.Stimulare a pieței competitive</u> Mai multă libertate pentru operatori în deschiderea de noi rute și în perfecționarea celor existente; Mai multă libertate pentru operatori în stabilirea tarifelor; <u>D.Reducerea congestionării</u> Acces echitabil și predictibil al operatorilor de transport la peroane; Facilitarea creării de noi stații și terminale; Evitarea ambuteiajelor, permiterea autobuzelor interurbane să utilizeze benzile de transport public în Chișinău și alte orașe și localități; Îmbunătățirea capacității punctelor de control la frontieră, prioritizarea transportului public. <u>E.Utilizarea externalităților și a efectelor de spill-over</u> Inițierea unui programde rambursare a accizelor la combustibil pentru transportul public; Promovarea inițiativelor de transferuri fiscale de la afacerile locale către transportul public. <u>F.Stimularea inovației</u> Asigurarea unui cadru normativ propice pentru operatorii de transport inovatori: Operațional (confort sporit, internet la bord, vehicule cu emisii reduse, transporturi combinate, transporturi intermodale, transporturi prin sistem de hub regional); Comercial (abonamente, tarife diversificate, canale de vânzări diversificate). <u>G.Asigurarea principială că orice cerințe de siguranță și calitate nu vor restricționa exagerat accesul la piață sau costurile de operare</u>	

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
			Transport rutier de mărfuri <i>Probleme fundamentale:</i> Congestionare a punctelor de trecere a frontierei și a terminalelor vamale : în rezultat avem o scădere semnificativă a productivității și o creștere imposibilă a costurilor operaționale; Riscuri imediate de sustenabilitate : penurie critică de resurse umane și de flotă performantă Acces dificil la piață – operatorii de transport de marfă sunt dezavantajați față de cei din țările vecine. Riscuri viitoare de sustenabilitate : incompatibilitate a flotei existente cu exigențele de mediu și de siguranță; <i>Viziune:</i> A susține dezvoltarea operatorilor privați de transport marfă, care vor fi atractivi pentru economia națională și vor fi capabili să opereze exporturi de servicii, prin promovare consistentă de politici pe cinci direcții-cheie: Reducerea drastică a congestionării în punctele critice; Susținere fiscală pentru operatorii de transport și pentru resursele energetice ecologice; Lărgirea contingentului de șoferi pentru servicii internaționale de transport; Liberalizare a acordurilor internaționale de transport; Digitalizare a serviciilor publice și infrastructură modernă pentru servicii de transport; <i>Obiective și direcții prioritare:</i> <u>A.Reducerea congestionării la punctele de control la frontieră (creșterea eficienței vămilor și reducerea costurilor de congestie)</u> Acces echitabil și predictibil la punctele de control la frontieră, implementarea cozii electronice; Facilitarea creării de platforme de parcare-așteptare; Îmbunătățirea capacității punctelor de control la frontieră, sincronizarea cu țările vecine, stabilirea de linii prioritare dedicate; Prioritizarea transportului de animale vii, declarația electronică prealabilă TIR, transportului de perisabile; Îmbunătățirea terminalelor vamale interne. <u>B.Îmbunătățirea sustenabilității pe termen scurt (mediu, operațiuni, finanțe)</u> Stimulente fiscale pentru achiziționarea de vehicule noi (Euro-6) (anulare TVA la import, dobândă subvenționată, prime de asigurare reduse sau subvenționate); Inițierea unui program național (similar cu Prima Casă) pentru instruirea șoferilor comerciali, îmbunătățirea curiculei, includerea instruirii la simulator, curs și certificare EcoDrive;	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Menționăm că propunerile date nu pot fi acceptate reieșind din faptul că nu se încadrează în conceptul și obiectivele Agendei de Reforme. Totuși aceste propuneri urmează a fi analizate și după caz, incluse în Programul pentru implementarea Strategiei de mobilitate 2030.

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/prounerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
			Îmbunătățirea procedurilor de validare și de permis de muncă pentru șoferii străini pentru operatorii moldoveni; Promovarea e-tehnologiilor, angajament puternic pentru digitalizarea tuturor licențelor, autorizațiilor și permiselor până în 2027; Sincronizarea cu părțile relevante (BSEC, ECMT, alte state) pentru e-autorizări; Facilitarea digitalizării comerțului: E-CMR, E-trade; Carduri inteligente pentru tahografe; Restituire accize la combustibil. <u>C.Facilitarea accesului la piața internațională</u> Liberalizarea acordurilor de transport, extinderea numărului de autorizații de transport acolo unde liberalizarea nu este posibilă, accent serios pe UE-țară terță, acord bilateral transport liber în regim liber Moldova-China; Respectarea politicilor de facilități fiscale cu țările vecine, în particular ce ține de restituirea TVA; Rezolvarea problemei celor 90 de zile Schengen pentru șoferii cu cetățenie a Republicii Moldova Obținerea calității de membru deplin NCTS (New Computerized Transit System). <u>D.Îmbunătățirea sustenabilității pe termen lung</u> Inițierea unui program național (similar RABLA) pentru susținerea reînnoirii flotei și a achiziției vehiculelor verzi <u>E.Utilizarea externalităților și a efectelor de spill-over</u> Dezvoltarea centrelor logistice multimodale <u>F.Asigurarea principală că orice cerințe de siguranță și calitate nu vor restricționa exagerat accesul la piață sau costurile de operare</u>	
			Întreținerea și construcția drumurilor <i>Probleme fundamentale:</i> A.Reglementarea ineficientă și eșecurile pieței: Lipsa unei planificări strategice pe termen mediu a lucrărilor de reabilitare și întreținere a infrastructurii rutiere cu acoperire financiară suficientă, stabilă și promptă. Ne-efectuarea în termen a lucrărilor de reabilitare și întreținere, alocarea insuficientă sau întârziată de fonduri duc iminent la costuri de întreținere și reabilitare mult mai mari și la costuri exagerate a operării vehiculelor. Acces dificil la piață pentru antreprenorii calificați în lucrări de infrastructură rutieră. Acest tip de activitate solicită bază materială solidă și resurse umane calificate, deci este esențial de a corela investițiile cu veniturile operaționale – altfel survine incapacitatea financiară. Veniturile întreprinderilor de construcție și reparație a infrastructurii rutiere sunt extrem de incerte și depind de alocările anuale în Fondul Rutier și licitațiile rezultante.	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Menționăm că propunerile date nu pot fi acceptate reieșind din faptul că nu se încadrează în conceptul și obiectivele Agendei de Reforme. Totuși aceste propuneri urmează a fi analizate și după caz, incluse în Programul pentru implementarea Strategiei de mobilitate 2030.

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la Conținutul obiecției/prounerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
		Concurența neloială din partea antreprenorilor necalificați, inclusiv din cauza lipsei unui clasificator al prestatorilor de lucrări de infrastructură. Regulile actuale de achiziții nu prevăd criterii suficiente de calificare a antreprenorilor și de calitate a materialelor pentru adjudecarea contractelor de lucrări de infrastructură, practic punând în aceeași condiții întreprinderile cu reputație, bază materială, specialiști performanți, sistem de management al calității – cu competitorii care nu au nimic din toate acestea. În consecință, condițiile economice ale contractelor afectează calitatea lucrărilor și sustenabilitatea antreprenorilor de calificare înaltă. Piață subțire – volumul redus al pieței nu le permite drumarilor să investească în baza materială performantă și în resurse umane de cea mai înaltă calificare. B.Riscuri de sustenabilitate imediate și pe termen lung pentru întreprinderile de lucrări de infrastructură: penurie critică de resurse umane și de echipament performant C.Regulile și practicile de exploatare sau întreținere insuficiente duc la reducerea utilității infrastructurii rutiere și măresc costurile de întreținere a infrastructurii și costurile operaționale ale vehiculelor. D.Congestionare a infrastructurii rutiere în unele noduri-intersecții și în punctele de trecere a frontierei. Rândurile lungi la vamă afectează critic productivitatea – și în final competitivitatea - operatorilor de transport marfă, ceea ce se răsfrânge la costul transportării și la capacitatea operațională. <i>Viziune:</i> A dezvoltarea unei rețele rutiere sigure, utile și la costuri rezonabile ; a susținerii dezvoltării și competitivității întreprinderilor de lucrări de infrastructură, prin promovarea unei politici consistente pe cinci direcții-cheie: Resurse alocate drumurilor de o manieră suficientă, predictibilă pe termen lung, transparentă; Modelarea strategiilor de achiziții a lucrărilor de infrastructură, care să favorizeze dezvoltarea unor întreprinderi specializate competitive, înzestrate cu baze materiale și personal calificat; Planificarea strategică pe termen mediu a lucrărilor de reabilitare și întreținere a infrastructurii rutiere, care să stea la baza alocării resurselor; Implementarea practicilor de exploatare și întreținere moderne pentru a maximiza eficiența și durata exploatării, dar și a minimiza costurile de întreținere; Digitalizarea a gestionării drumurilor publice. <i>Obiective și direcții prioritare:</i>	

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
			<u>A.Dezvoltarea pieței de lucrări de infrastructură</u> Fondul rutier independent de bugetul public, sau cu un grad înalt de autonomie, astfel ca resursele destinate infrastructurii rutiere să fie inalienabile; Gestiune strategică a activităților de exploatare, întreținere, reparații periodice, reparații capitale pe întreg ciclul de viață a infrastructurii, cu alocare de resurse conform necesităților, nu conform disponibilității. Actualizare a cadrului de achiziții a lucrărilor de infrastructură: Cerințe de calificare pentru contractori, care să includă bază materială, personal calificat, practici de management al calității; Contracte de lucrări multianuale, cu prevederi compatibile cu cadrul FIDIC; Achiziții pe termen de 3-5 ani, în loc de achizițiile anuale practicate acum; 4. Încurajarea participării antreprenorilor din Moldova în contractele internaționale de reabilitare a infrastructurii. <u>B.Îmbunătățirea sustenabilității pe termen scurt (mediu, operațiuni, finanțe)</u> Stimulente fiscale pentru achiziționarea de echipament nou pentru lucrările de infrastructură (anulare TVA la import, dobândă subvenționată, prime de asigurare reduse sau subvenționate); Inițierea unui program național (similar cu Prima Casă) pentru instruirea inginerilor și a specialiștilor de infrastructură; Îmbunătățirea procedurilor de validare și de permis de muncă pentru inginerii și specialiștii străini antrenați în lucrările de infrastructură de către antreprenorii naționali. <u>C.Ameliorarea normelorși activităților de exploatare și întreținere, pentru a spori utilitatea infrastructurii rutiere și a diminua costurile de întreținere a drumurilor și de exploatare a vehiculelor.</u> Cântărirea în mișcare; Cântare statice amplasate la obiectivele logistice și industriale cu risc de depășire a sarcinii pe osie (cariere, uzine, porturi, centre logistice); Întreținerea de iarnă, care să cuprindă protocoale de prevenire a ghețușului și măsuri de contingență în caz de intemperie; Întreținerea de primăvară, plombarea promptă a gropilor, restabilirea promptă a marcajului ; Autorizarea și gestiunea construcțiilor adiacente drumurilor, în special a obiectivelor comerciale; <u>D.Măsuri de reducere a congestiei în unele noduri-intersecții și în punctele de traversare a frontierei</u> Lărgirea capacității punctelor de traversare a frontierei conform secțiunii A din recomandările pentru transportul rutier de mărfuri;	

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
			Abordare proactivă a intersecțiilor cu risc de congestionare, prin monitorizare sistematică a situației și măsuri de gestiune operativă (echipaje de poliție), tactică (semne de circulație, marcaj, semafoare) și strategică (sensuri giratorii, intersecții denivelate).	
			Transport feroviar <i>Probleme fundamentale:</i> A.Piață subțire (thin market): În ultimii 30 de ani, mai mulți factori structurali au erodat semnificativ cererea de transport feroviar: Distanțele relativ scurte ale transportării; Lipsa de infrastructură feroviară terminală; Lipsa politicilor de stimulare a transportului feroviar și a logisticii feroviare; Adaptarea logisticii industriale la transport auto; Productivitatea scăzută a materialului rulant; Ineficiența procedurilor de tranzit transfrontalier cu România. În rezultat, volumul anual de 3-4M tone de marfă și mai puțin de 1000M tone-km este prea mic pentru a asigura supraviețuirea sectorului. Veniturile din transport de călători sunt foarte mici. De moment lipsesc contracte de servicii publice și alocări bugetare pentru întreținerea infrastructurii și transportul de călători. B.Riscuri curente de sustenabilitate : operatorul național feroviar de circa 15 ani operează la limita incapacității financiare și are nevoie urgentă de lichidități și de stabilitate operațională. Cele trei resurse esențiale (infrastructură, material rulant, personal specializat) prezintă riscuri pronunțate de incapacitate operațională, e nevoie urgentă de finanțarea activităților de întreținere. C.Riscuri de sustenabilitate pe termen lung: pe lângă riscurile curente, trebuie adăugate: Riscurile demografice legate de resursele umane, circa 60% din personalul CFM este trecut de 50 de ani; Expirarea resurselor de exploatare pentru toate vagoanele de marfă, locomotivele de manevră, garniturile și vagoanele pentru transport călători – din 2025 practic tot materialul rulant va depăși termenul normativ de exploatare și va circula în regim de derogare de la normele de siguranță; Starea critică a infrastructurii magistrale și a infrastructurii stațiilor și a terminalelor; Necorespunderea locomotivelor vechi cu standardele de mediu din UE. D.Capacitate instituțională derizorie. La momentul actual atestăm insuficiență pe toate trei dimensiunile de management a sectorului feroviar: Elaborare de politici – cadrul normativ actual nu oferă remedii incontestabile și universale pentru a asigura prosperitatea sectorului feroviar, practic nu avem resurse la nivel de autorități publice pentru a elabora și promova politici;	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Menționăm că propunerile date nu pot fi acceptate reieșind din faptul că nu se încadrează în conceptul și obiectivele Agendei de Reforme. Totuși aceste propuneri urmează a fi analizate și după caz, incluse în Programul pentru implementarea Strategiei de mobilitate 2030.

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
			Implementare a politicilor, supravegherea siguranței, asigurarea concurenței loiale – pentru a trece la o piață competitivă e nevoie de agenții capabile să asigure nivelul necesar de conformare a actorilor cu cerințele de siguranță și normele concurențiale. La moment agențiile sunt doar pe hârtie, iar personal calificat pentru a le funcționaliza nu există pe piață, din cauza naturii inovative a acestor agenții; Gestiune operațională a infrastructurii și a operațiunilor de transport feroviar – nu avem experiență de gestiune a rețelei feroviare sub formă de servicii de infrastructură. Coroborat cu penuria cronică de resurse, restanțele de decenii în lucrări de reabilitare și întreținere a rețelei, materialul rulant învechit și nefiabil, lipsa de personal feroviar cu cunoștințe juridice și economice – și invers – lipsa de economiști și juriști cu cunoștințe feroviare – toate acestea duc la o fragilitate sporită a operatorului național. De fapt, noi nu dispunem de resurse umane pentru transformări majore, nici de finanțare disponibilă pentru a investi în capacitate, iar starea actuală a sistemului feroviar nu este atractivă pentru investitori și operatori feroviari redutabili. E.Armonizarea cu acquisul comunitar și integrarea în TEN-T: reforma sectorială și adoptarea unor standarde categoric noi generează anxietate în rândul angajaților CFM și reticență între comanditarii de servicii de logistică feroviară. Primii își consideră planurile de carieră – astfel agravând penuria de resurse umane, iar ultimii se orientează spre transportul rutier – în rezultat micșorând o piață deja subțire. Este esențial ca activitățile de reformă să aducă îmbunătățiri de la bun început și să sporească încrederea în proces din partea actorilor implicați – clienți, angajați, autorități publice. a. Reforma sectorială ar trebui să vină cu trei componente principale: Introducerea competiției și a mecanismelor de piață prin separarea managementului infrastructurii de operațiunile de transport; Aplicarea normelor comunitare de competiție și siguranță prin crearea de entități publice (agenții) care să protejeze concurența și să supravegheze siguranța; Garantarea de către stat a infrastructurii în stare adecvată și a continuității transportului de călători prin alocarea de fonduri publice pentru serviciile de interes general – întreținerea infrastructurii și transportul de călători. e că l a t o r i prin alocarea de fonduri publice În realitate, autoritățile sunt preocupate de formă și practic deloc de conținut, astfel lipsa de fonduri alocate, capacitatea instituțională restrânsă, ignorarea realității operative și insistența pe celeritatea implementării duc iminent la compromiterea definitivă a reformei și nu la atingerea obiectivelor scontate. b. Trecerea la ecartamentul standard, electrificarea, adoptarea standardelor operaționale UE – este esențial ca promovarea inovațiilor să țină cont de valoarea	

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
			adăugată, capacitatea de implementare și gradul de pregătire a sectorului. De exemplu, standardele comunitare de calitate a deservirii călătorilor, de stare a materialului rulant, de alocare a capacităților de infrastructură, de siguranță a infrastructurii și a materialului rulant – toate acestea sunt absolut necesare pentru un sector feroviar prosper, însă nu pot fi atinse doar prin adoptarea unor acte normative și introducerea de procese birocratice. Adoptarea pripită a normelor, coroborată cu capacitatea instituțională inexistentă nu vine decât să dăuneze obiectivelor urmărite sau să lase aceste norme doar pe hârtie, fără efecte reale. <i>Viziune:</i> A dezvolta un sistem de transport feroviar competitiv și sustenabil, prin promovare consistentă de politici pe șase direcții-cheie: Extinderea pieței de servicii feroviare, atât în volum, cât și în cifră de afaceri; Asigurarea garantată a continuității operaționale a serviciilor feroviare; Asigurarea sustenabilității resurselor esențiale pentru transportul feroviar – personal certificat, infrastructură magistrală și terminală, material rulant; Reformarea sectorului orientată spre piață, prin îmbunătățirea consecventă a competiției, indicatorilor operaționali și atractivității logisticii feroviare; Încadrarea inteligentă a rețelei feroviare naționale în lanțurile logistice și coridoarele regionale; Armonizare cu normele comunitare concepută strategic - cu considerare de cost și efect, capacitate de implementare și resurse disponibile, nivel de pregătire a părților implicate. <i>Obiective și direcții prioritare:</i> <u>A.Extinderea pieței</u> Promovarea urgentă a unui contract multianual de întreținere a infrastructurii între Guvern și operatorul național de infrastructură feroviară și alocarea resurselor bugetare. Acest contract este posibil înaintea separării operaționale a ÎS ”Calea Ferată din Moldova”; Promovarea urgentă a unui contract de servicii publice între Guvern și operatorul național de curse de călători și alocarea resurselor bugetare. Acest contract este posibil înaintea separării operaționale a ÎS ”Calea Ferată din Moldova”; Politici de stimulare a transportării mărfurilor vagonabile – materiale de construcții, combustibil lichid și solid, cereale, fier uzat și articole din metal – pe cale feroviară. Acestea ar presupune taxe ecologice și de congestiune pentru transportul cu camioanele ale acestei nomenclaturi marfare și subvenții pentru agenții economici pentru reorientarea logisticii de la rutier spre feroviar; Creșterea eficienței tranzitului transfrontalier a vagoanelor spre Romania – infrastructură de transbordare și transpunere, proceduri de predare a trenurilor între operatorii de transport feroviar, recunoașterea reciprocă a drepturilor de operare în gările de frontieră, proceduri vamale, infrastructură de control vamal;	

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
			Vouchere de mobilitate pentru seniori, tineri, persoane cu dizabilități și alți concetățeni dezavantajați; Stații multimodale (feroviar - rutier) – în acele localități unde amplasarea gărilor feroviare permite acest lucru. <u>B.Ameliorarea stării operatorului feroviar național</u> Dezvoltarea transportului feroviar nu poate fi concepută fără funcționarea stabilă a operatorului național – Calea Ferată din Moldova, indiferent de statutul său juridic sau misiunea sa operațională. Stabilitatea și eficiența operațională a CFM este principalul factor pentru extinderea pieței de servicii feroviare și dezvoltarea concurenței. Și dimpotrivă, incapacitatea CFM va duce la migrarea logisticii spre transport rutier decât la apariția de noi soluții feroviare. Revigorarea CFM trebuie să inspire încrederea pieței în serviciile sale, măsurile de susținere trebuie să fie nu doar necesare, dar și suficiente. Sarcina Guvernului pe termen scurt este stabilizarea și stabilitatea transportului feroviar. Completarea urgentă a fondului de rulment a CFM cu 500M lei prin injecție de capital și avansuri de la buget, vânzare de active neoperaționale (în primul rând imobile și fier uzat), credite bancare pe termen lung, restructurări ale datoriilor față de bugetul public și furnizorii de utilități; Asigurarea proficienței operaționale prin alocarea directă de resurse bugetare – contractul multianual de întreținere a infrastructurii (400M lei anual) și contractul de servicii publice de transport călători (100M lei anual); Asigurarea proficienței operaționale prin alocarea indirectă de resurse bugetare – subvenții pentru agenții economici pentru reorientarea logisticii de la rutier spre feroviar și vouchere de mobilitate pentru seniori, tineri, persoane cu dizabilități și alți concetățeni dezavantajați; Stimulente pentru achiziționarea de material rulant, materiale pentru suprastructură, macarale și alt echipament feroviar nou – atât pentru CFM, cât și pentru agenții economici privați (TVA la import, dobândă subvenționată, prime de asigurare reduse sau subvenționate); Stabilirea unor reguli eficiente, echitabile, simple și transparente de utilizare a stațiilor CFM în comun cu partenerii privați pentru logistica feroviară a mărfurilor. CFM dispune de spații în gări și nu dispune de terminale marfare, echipament și depozite moderne. Acestea ar putea fi oferite de sectorul privat, însă nu în cadrul normativ existent; Inițierea unui program național (similar cu Prima Casă) pentru instruirea mecanicilor de locomotivă și a altor profesioniști feroviari; Promovarea determinată a tehnologiilor digitale (e-ticketing, e-CMR, e-vouchere, e-departure control system, e-infra). <u>C.Ameliorarea sustenabilității sectorului pe termen mediu (mediu, resurse operationale, finante)</u>	

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
			Pe termen mediu, scopul Guvernului trebuie să fie crearea de condiții care să aducă eficiență și competitivitate în transportul feroviar. Factorii cheie ar fi creșterea volumelor transportate, eficiența proceselor operaționale, nivelul de susținere bugetară. 1. Managementul integrat al întreținerii infrastructurii feroviare publice, prin trei elemente de bază: a. programul național de întreținere a infrastructurii; b. contractul multianual de întreținere a infrastructurii; c. taxele de utilizare a infrastructurii de către operatorii de transport feroviar. 2. Reabilitarea infrastructurii feroviare magistrale: a. implementarea cu succes a proiectelor investiționale Tighina-Basarabeasca-Giurgiulești și Vălcineț-Ungheni-Chișinău-Căinari; b. identificarea unor soluții de reabilitare pentru coridorul Bălți-Rîbnița și Chișinău-Tighina-Kuchurgan. 3. Program național de infrastructură terminală pentru logistica feroviară de marfă: a. Centre logistice multimodale la Chișinău, Ungheni și Giurgiulești; b. Folosirea potențialului gărilor CFM pentru dezvoltarea terminalelor de marfă – containere, materiale de construcție, colectare de fier uzat, cereale, combustibil solid și lichid - în comun cu partenerii privați; c. Facilitarea dezvoltării de către privați ai terminalelor de marfă, prin simplificare a regulilor de autorizare a construcției, stimulente și subvenții fiscale și formulare de reguli clare privind accesul la infrastructura magistrală; d. Extinderea, împreună cu partenerii din România și Ucraina, a capacităților infrastructurii de tranzit transfrontalier în zonele Ungheni-Iași și Giurgiulești-Galați. 4. Program național de modernizare a materialului rulant și a echipamentului feroviar, care va include măsuri de susținere a investițiilor – atât pentru CFM, cât și pentru agenții economici privați (TVA la import, credite refinanțate de la instituțiile financiare internaționale, garanții de stat, dobândă subvenționată, prime de asigurare reduse sau subvenționate): a. Vagoane marfare; b. Locomotive de manevră; c. Locomotive magistrale; d. Macarale, echipament de transbordare și stivuire; e. Echipamente și utilaje de întreținere și reparație a infrastructurii și a materialului rulant. 5. Program național de dezvoltare a profesioniștilor în domeniul feroviar (mecanici de locomotivă, vagonari, ingineri de infrastructură, ingineri de gestiune a mișcării, inspectori de siguranță etc): a. Inițierea unui program național (similar cu Prima Casă) pentru instruirea profesioniștilor feroviari;	

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
			b. Îmbunătățirea procedurilor de validare a calificărilor și de eliberare a permiselor de muncă pentru specialiștii străini. 6. Program național de dezvoltare a transportului feroviar și multimodal de călători, care să cuprindă: a. Rețeaua de rute; b. Materialul rulant; c. Infrastructura gărilor; d. Plan de finanțare. 7. Program național de digitalizare a sectorului feroviar, care va asigura colectarea, stocarea centralizată și securitatea datelor: a. Infrastructura feroviară, document de referință de rețea digitalizat; b. Registrul național al materialului rulant; c. Registrul național al specialiștilor certificați; d. Întreținerea infrastructurii și a rețelelor edilitare; e. Alocarea și utilizarea infrastructurii magistrale și terminale; f. Transportul de călători (inventory, distribuție și vânzare, e-ticketing); g. Transportul de mărfuri (disponibilitatea materialului rulant, comenzi, operațiuni, planificare, schimb transfrontalier).o me nzi , op er a și uni , planificare, schimb transfrontalier) <u>D.Dezvoltarea capacității instituționale a principalilor actori</u> Restructurarea CFM, accesul la piață a operatorilor feroviari privați și dezvoltarea entităților publice de reglementare și supraveghere trebuie să se desfășoare armonizat și asigurând valoare adăugată transportului de mărfuri și călători: 1. Agenția Feroviară urmează să asigure validarea inițială și monitorizarea continuă a: infrastructurii feroviare; materialului rulant; specialiștilor certificați. Supravegherea deficientă duce la compromiterea siguranței mișcării și respectiv a competitivității operaționale. Supravegherea exagerată duce la costuri exagerate. Astfel, dezvoltarea capacităților Agenției Feroviare trebuie să se desfășoare în armonie cu piața feroviară. Trebuie elaborat tot cadrul normativ secundar, trebuie construite absolut toate procesele de lucru, astfel Agenția va avea nevoie de mult suport extern și asistență tehnică în dezvoltarea capacităților, care necesită planificat riguros și solicitat din timp 2. Consiliul Concurenței urmează să supravegheze operativ respectarea regulilor de alocare a infrastructurii și modul de calcul a tarifelor de infrastructură. Aceleași considerente și imperative sunt aplicabile și în privința lui. 3. Biroul de investigare a accidentelor va avea un rol esențial în stabilirea cauzelor evenimentelor critice, o funcție foarte importantă pe fundalul infrastructurii precare și materialului rulant învechit.	

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsuri
			4. Operatorul național de infrastructură feroviară - fie în forma CFM, fie în formă de structură autonomă în cadrul CFM, fie ca persoană juridică a parte – trebuie să asigure de o manieră eficientă , echitabilă și transparentă: Accesul la infrastructură a operatorilor privați și gestiunea operativă; Contabilizarea costurilor și calculul tarifelor . Reformele structurale trebuie să se concentreze pe conținut și valoare adăugată și să abordeze foarte minuțios riscurile de birocratizare, de compromitere a proceselor operaționale și de escalare neproductivă a costurilor. Este foarte important de avea un program robust de dezvoltare instituțională pentru fiecare din cele patru entități, cu multă asistență tehnică europeană pentru creșterea capacității. <u>E.Abordarea strategică a integrării europene</u> Integrarea sectorului feroviar în cadrul comunitar va fi desfășurată cel puțin pe două dimensiuni: participarea în coridoarele logistice TEN-T și armonizarea cadrului normativ. Este esențial ca proiectele de infrastructură modernizată și standardele noi de siguranță și calitate să nu vină cu majorări exagerate ale costurilor de operare, pentru a nu compromite cererea și așa subțire de servicii feroviare. Integrarea în coridoarele TEN-T trebuie să fie abordată holistic – prin construcția de infrastructură, procurarea de material rulant, lansarea de operațiuni și alocarea de resurse bugetare pentru contractele de servicii publice. Se impune consolidarea informațiilor și a eforturilor într-un plan de proiecte (proiect pipeline) pentru integrarea TEN-T. Adoptarea acquis-ului comunitar trebuie să se desfășoare prin avansarea armonizată a trei factori esențiali – capacitatea de conformare a operatorilor, capacitatea instituțională a entităților de reglementare și sustenabilitatea economică a transportului feroviar. În acest context, pentru orice inovații costisitoare, pot fi utilizate mecanisme de derogare, adoptarea amânată și subvențiile de compensare a costurilor pentru operatori. Pentru a avansa eficient și sustenabil în armonizarea cadrului legislativ, este necesar un plan comprehensiv de promovare a actelor normative, cu o analiză punctuală a fiecărei prevederi care implică resurse și costuri. În același timp, pentru a asigura succesul armonizării legislative, este necesară și o anvelopă de subvenții operaționale pentru întreprinderile feroviare la implementarea standardelor noi. O atare anvelopă ar reieși direct din planul de armonizare.	
14.	MOLDCELL (Nr. de ieșire 18165-04/25)		Având în vedere importanța strategică a tehnologiilor și infrastructurii de comunicații 5G, există o nevoie clară de a pune în aplicare și de a implementa un set de măsuri și instrumente pentru a asigura un nivel ridicat de securitate a rețelelor 5G și a serviciilor furnizate. Conform proiectului planului de creștere împărtășit comunității de afaceri, implementarea setului de instrumente 5G este	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Alinierea la reglementarea UE privind Setul de instrumente pentru securitate cibernetică 5G, un set de măsuri legislative și tehnice menite să asigure rețele 5G sigure și rezistente în UE, este prevăzută în proiectul PNA

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsurile
			inclusă la capitolul Conectivitate și infrastructură digitală, cu un grad scăzut de maturitate, ceea ce înseamnă că urmează să fie semnat până la sfârșitul anului 2027, fără un plan concret de implementare și adoptare. Noile licențe de spectru pentru frecvențele 5G au fost alocate recent, pe 13 martie 2025. Operatorii vor trebui să înceapă acum să monetizeze investițiile în licențe și să înceapă să construiască rețele 5G deja din 2025. Fără un ghid clar privind instrumentele 5G, furnizorii care nu sunt incluși în lista de încredere a UE vor începe sau vor continua să fie implementați în rețelele 5G. Implementarea în timp util a setului de instrumente 5G al UE în Moldova va spori previzibilitatea și va reduce incertitudinile privind investițiile pe piață pentru operatorii de telefonie mobilă. Deși agenda de reformă și creștere prevede o implementare până în 2027, este de preferat ca guvernul Republicii Moldova să își declare intenția cât mai curând posibil în 2025. Acesta este, de asemenea, un aspect esențial din perspectiva securității și în conformitate cu Comunicarea Comisiei Europene (CE) din iunie 2023, pentru a evita o întârziere suplimentară care poate extinde expunerea la anumite riscuri 5G prin investiții suplimentare în echipamente și, prin urmare, poate contribui negativ la creșterea costurilor de atenuare. În acest context, dorim să atragem atenția și asupra faptului că paralel implementării măsurilor de securitate 5G, furnizorii de comunicații vor fi necesitate resurse financiare considerabile pentru prelungirea licențelor pentru frecvențe. Astfel, în anul 2027 expiră licențele pentru banda 2600 MHz, iar în 2029 pentru 800 Mhz, 900 Mhz, 1800MHz, 2100 MHz, ceea ce va solicita doar din partea Moldcell a unor investiții în valoare de aproximativ 30 milioane euro. Una din posibilele soluții de suport a sectorului pentru a face față cerințelor de conformare și rigorilor UE, ar fi oferirea posibilității de achitare a taxelor în rate anuale proporțional (1/25) perioadei licenței. Acest mecanism de stimulare indirectă a investițiilor în sectorul comunicațiilor este utilizat pe larg în UE. Drept confirmare a acestui fapt pot fi și ultimele studii GSMA https://www.gsma.com/connectivity-for-good/spectrum/wpcontent/uploads/2025/02/GSMA-Spectrum-Policy-Trends-2025-1.pdf conform căruia s-a stabilit o interdependență majoră între costurile administrative pentru frecvențe și accesibilitatea serviciilor de comunicații pentru populație. Astfel, s-a observat că investițiile în dezvoltarea infrastructurii și implementarea tehnologiilor noi au fost mai mari în statele care au adoptat politici holistice de dezvoltare a sectorului comunicațiilor. Astfel, considerăm că implementarea mecanismului de achitare în tranșe a taxelor de licență ar putea fi prevăzut în noul Program de management al spectrului de frecvențe, ce ar trebui să fie elaborat în anul curent, ar oferi o previzibilitate mai mare pentru sectorul comunicațiilor și o alocare corectă a resurselor.	2025-2029. Această aliniere este esențială pentru Moldova pentru a proteja securitatea națională și a se integra mai eficient în piața unică digitală a UE. Pe 17.03.25 a fost semnat Acordul de Grant în sumă de 470 mii Euro dintre MDDE și Swedfund International AB privind serviciile de consultanță pentru implementarea setului de instrumente al UE pentru securitatea 5G. Astfel, urmează a fi contractată compania de consultanță de talie internațională pentru următoarele: • Prezentarea cazurilor de succes și provocărilor din implementările naționale în țările UE și din afara UE. • Evaluarea politicii naționale actuale și aspectele legale legate de securitate și încredere în implementarea 5G. • O evaluare națională cuprinzătoare a riscurilor furnizorilor, în conformitate cu recomandările EU 5G Toolbox. • Evaluarea măsurilor de securitate cibernetică existente. • Evaluarea costurilor estimative pentru operatori de implementare a Setului de instrumente 5G. • Propunerea unui mecanism de compensare pentru operatori care să stimuleze conformitatea cu Setul de instrumente 5G al UE și cu măsurile de atenuare recomandate. • Propunerea unui plan de implementare pentru Setul de instrumente 5G UE, pentru diferite scenarii (perioade de tranziție etc.). • Elaborarea unui proiect de lege pentru alinierea cu instrumentele UE 5G. • Cartografierea sprijinului financiar existent și potențial al UE, disponibil pentru lansarea 5G Astfel, implementarea cerințelor Setului de instrumente 5G UE urmează să fie prevăzută în actul național de aliniere în 2027, cu o perioadă de conformare/de tranziție care urmează a fi stabilită urmare studiului menționat cu suportul SWEDFUND, dar și măsurile compensatorii pentru operatori pentru conformare și substituie echipamente de la furnizori cu risc înalt de securitate.

Nr.	Participant la avizare/expertizare /consultare publică	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsurile
16.	Centrul European al Consumatorului din Republica Moldova (Nr. 20 din 31.03.2025)	Intervenim cu următoarele propuneri de completare a proiectului Agendei de Reformă (la subdomeniul 1.6 și corespunzător 4.4 , aferentă Planului de Creștere al Republicii Moldova pentru anii 2025-2027, prin prisma obiectivului protecției consumatorilor: 1. Elaborarea Strategiei de dezvoltare instituțională a Inspectoratului de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare și Protecția Consumatorilor; 2. Elaborarea unui cadru comun de raportare a autorităților cu funcții de protecție a consumatorilor, care să includă indicatori de performanță clari și uniformi pentru toate autoritățile relevante; 3. Monitorizarea comerțului online prin crearea unor unități specializate în cadrul autorităților competente și capacitarea acestora, pentru a supraveghea activitățile profesioniștilor care desfășoară activități exclusiv online, inclusiv a celor înregistrați în afara UE, în vederea asigurării conformității cu legislația națională; 4. Promovarea emiterii de către autoritățile cu funcții de protecție a consumatorilor a Deciziilor de remediere (reparare, înlocuire, restituire a contravalorii) și a Deciziilor de încetare a practicilor comerciale incorecte, ca instrumente eficiente de soluționare rapidă a reclamațiilor; 5. Promovarea mecanismelor de soluționare alternativă a litigiilor (entitățile SAL), inclusiv prin dezvoltarea platformelor digitale de mediere, în vederea asigurării unui acces facil, rapid și gratuit al consumatorilor la remedii eficiente, în special în cazurile cu valoare redusă; 6. Implementarea metodelor noi de testare a compoziției produselor cosmetice în conformitate cu anexele la Regulamentul sanitar privind produsele cosmetice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1207/2016; 7. Elaborarea Ghidului practic de supraveghere a produselor cosmetice; 8. Dezvoltarea bazei de date de comunicare a reacțiilor adverse neașteptate suspectate care nu sunt grave, inclusiv a unei aplicații mobile de comunicare a reacțiilor adverse neașteptate suspectate care nu sunt grave; 9. Revizuirea mecanismelor de efectuare a controalelor de stat în domeniul protecției consumatorilor, ajustarea și/sau uniformizarea listelor de verificare a tuturor autorităților cu funcții de protecție a consumatorilor; 10. Dezvoltarea unei aplicații mobile prin care consumatorii pot raporta probleme, dar și primi notificări despre produsele periculoase retrase de pe piață.	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării 1. Strategia de dezvoltare instituțională a Inspectoratului de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare și Protecția Consumatorilor nu constituie o prioritate în raport cu domeniile care vizează investițiile strategice și alinierea la normele europene în contextul planului de creștere. 2. Deși propunerea de elaborare a unui cadru comun de raportare a autorităților este relevantă în contextul unei mai bune coordonări, aceasta nu se aliniază cu obiectivele prioritare din Planul de creștere, care vizează creșterea economiei. 3. Monitorizarea comerțului online ar putea fi integrată mai eficient într-un cadru mai larg de supraveghere a pieței. 4. Deși soluționarea rapidă a reclamațiilor consumatorilor este importantă, implementarea acestora în cadrul Planului de creștere ar însemna o distragere a resurselor de la prioritățile economice majore. În acest sens, propunerile vor fi evaluate în contextul unui sistem de reglementare mai simplificat și mai eficient, pe domeniul de protecție a consumatorilor. 5. Promovarea soluționării alternative a litigiilor constituie un obiectiv esențial în domeniul protecției consumatorilor. Totuși, implementarea eficientă a acestei măsuri presupune un anumit grad de interes și implicare din partea atât a consumatorilor, cât și a comercianților. În acest context, dezvoltarea platformelor digitale pentru soluționarea litigiilor ar fi relevantă doar în măsura în care acestea ar fi precedate de o implementare inițială în format fizic, care să asigure o funcționare optimă și familiarizarea părților implicate cu procedurile. 6/7. Aceste propuneri, de asemenea, nu reprezintă o prioritate imediată în contextul planului național de dezvoltare, care se concentrează pe sectoare economice strategice. 8. Această acțiune ar putea fi considerată relevantă în contextul obiectivelor de protecție a sănătății publice, digitalizare și eficientizare a sistemului de monitorizare a produselor. Cu toate acestea, propunerea nu este suficient detaliată și justificată, necesitând o descriere mai clară a modului în care va fi implementată, a resurselor necesare

Nr.	Participant avizare/expertizare /consultare publică	la Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea instituției responsabile pe reforme/măsurile
			și a impactului așteptat asupra protecției consumatorilor și a sistemului de sănătate publică. 9. Acesată propunere excedează competențele MDED, or mecanismul de efectuare a controalelor de stat este atribuția nemijlocită a Cancelariei de Stat. 10. Observăm că deși Planul de Creștere promovează inclusiv digitalizarea administrației publice, aceasta se concentrează pe implementarea unor soluții sistematice și integrative care să sprijine eficiența administrativă pe scară largă, mai degrabă decât dezvoltarea unor aplicații mobile specializate în raportarea consumatorilor. În acest sens, propunerea se concentrează pe un aspect specific al protecției consumatorilor, care nu se aliniază cu prioritățile mai ample de digitalizare vizate de plan.
	Consiliul ONG-urilor din Republica Moldova (nr. 2622 din 28.03.2025)	Notă de poziție privind implicarea societății civile în procesul de implementare a Planului de Creștere a Republicii Moldova și aderare a Republicii Moldova la UE. 2622 28.03.2025.docx	Toate recomandările prezentate vor fi luate în considerare la elaborarea politicilor sectoriale. Totodată, Republica Moldova va aplica cadrul său instituțional bine definit pentru a coordona implementarea, monitorizarea și raportarea actualei Agende de reforme. Pentru a asigura o abordare sistematică și consecventă, precum și responsabilitatea în fiecare etapă, Guvernul va supraveghea procesul la cel mai înalt nivel politic prin intermediul Cancelariei de Stat. Reformele strategice și investițiile prezentate în Agenda de Reformă vor fi prioritizate pentru revizuire și aprobare, inclusiv reformele juridice aliniate la acquis, care vor fi supuse Parlamentului spre adoptare finală. Organizațiile neguvernamentale (ONG-uri) și organizațiile societății civile vor participa activ la monitorizare, asigurând transparența, responsabilitatea și implicarea părților interesate.